

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + Refrain from automated querying Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + Keep it legal Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/





2h 44.212 corridon



HARVARD UNIVERSITY.

LIBRARY OF THE

Classical Department,

26 July, 1895

HERODOTOS

ERKLÄRT

YON

HEINRICH STEIN.

DRITTER BAND.
BUCH V UND VL

FÜNFTE VERBESSERTE AUFLAGE.

BERLIN.
WEIDMANNSCHE BUCHHANDLUNG.
1894.

Digitized by Google

2h44.212 (3)

16 July 1895. HARVARIO 'INIVERSITY, Classica Department.

Οἱ δὲ ἐν τῆ Εὐρώπη τῶν Περσέων καταλειφθέντες 1 ὑπὸ Δαρείου, τῶν ὁ Μεγάβαζος ἦρχε, πρώτους μὲν Περινθίους Ἑλλησποντίων οὐ βουλομένους ὑπηκόους εἶναι Δαρείου κατεστρέψαντο, περιεφθέντας πρότερον καὶ ὑπὸ Παιόνων τρηχέως. οἱ γὰρ ὧν ἀπὸ Στρυμόνος 5 Παίονες, χρήσαντος τοῦ θεοῦ στρατεύεσθαι ἐπὶ Περινθίους, καὶ ἢν μὲν ἀντικατιζόμενοι ἐπικαλέσωνται σφέας οἱ Περίνθιοι ὀνομαστὶ βώσαντες, τοὺς δὲ ἐπιχειρέειν, ἢν δὲ μὴ ἐπιβώσωνται, μὴ ἐπιχειρέειν, ἐποίεον οἱ Παίο-

Megabazos' Eroberungen in Europa (c. 1-16). Alte Fehde zwischen Perinthos und den Päonen (c. 1. 2).

1. Die Erzählung vom Perserreiche wird, nach dem Exkurse über Kyrene und Lybien (IV 145—), wieder an IV 144 (οὖτος δὴ ὧν τότε ὁ Μεγάβαζος στρατηγὸς λειφθείς ἐν τῆ χώρη Ἑλλησποντίων τοὺς μὴ μηθίζοντας κατεστρέφετο) angeknüpft.

3. Έλλησποντίων, hier im weiteren Sinne die Anwohner der Küste vom Pontos bis zum ägäischen Meere (zu IV 38 6. 95 2).

4. περιεφθέντας . . .: ähnlich wird auch I 67 5. V 55 2. VI 40 3. 107 3 der Ühergang zu einer episodischen Geschichte gewonnen. πρότερον, nicht vor der ionischen Wanderung, wenn das hellenisierte Perinthos gemeint ist. Es war eine samische Kolonie.

5. Päonische Stämme saßen einst in den Berglandschaften von den illyrischen Gebirgen im W. bis zur Rhodope im O., in den Thälern des Axios und Strymon. Frühzeitig von thrakischen Stämmen im O. und von makedonischen im W. verdrängt und durchbrochen, waren sie in H.'s Zeit auf die rauhen Quellthäler jener Flüsse und auf einige Striche des unteren Strymon beschränkt (IV 49. V 13. 15 f. VII 113. 124.) S. zu VII 20 11. Von ihrer Abstammung eine Tradition c. 13 12.

6. τοῦ θεοῦ 'ihres Gottes'.

7. ἐπικαλέεσθαι und gleich ἐπιβοᾶσθαι auch hier 'herbeirufen,
anrufen', nicht' herausfordern' (προκαλέεσθαι). Infolge einer πρόκλησις.
(11) erfolgte anfangs nur ein dreifacher Zweikampf; darauf erst, als
sich die Päonen in dem Siegesliede der Perinthier bei Namen
rufen hörten (s. zu 14), der Gesamtangriff (ἐπιγκεφέουσι, 18). —
τοὺς δέ, die Päonen. Von ὁ δέ
im Nachsatz zu I 112 9. II 39 9.

9. οἱ Παίονες, Deutlichkeit halber erneuert, wie IV 97 Δαρεῖος δὲ ὡς ἀπίχετο — ἐνθαῦτα διαβάντων πάντων Δαρεῖος ἐχέλευσε.

10 γες ταῦτα. ἀντικατιζομένων δὲ τῶν Περινθίων ἐν τῷ προαστείω, ενθαύτα μουνομαχίη τριφασίη εκ προκλήσιός σφι έγένετο και γάρ ανδρα ανδρί και Ιππον Ιππω συνέβαλον και κύνα κυνί. νικώντων δε τα δύο των Περινθίων, ώς επαιώνιζον κεχαρηκότες, συνεβάλοντο οί 15 Παίονες τὸ χρηστήριον αὐτὸ τοῦτο είναι καὶ είπάν κου παρά σφίσι αὐτοῖσι "νῦν ἄν εἶη ὁ χρησμὸς ἐπιτελεόμενος ήμιν, νυν ήμετερον έργον". ουτω τοισι Περινθίοισι παιωνίσασι επιχειρέουσι οί Παίονες, και πολλόν 2 τε εχράτησαν και έλιπον σφέων δλίγους. τὰ μεν δη από Παιόνων πρότερον γενόμενα ώδε έγένετο τότε δε άνδρών άγαθών περί της έλευθερίης γινομένων τών Πε-

II 13 13. 115 16. V 62 12. 83 4. 99 9. 104 10. 115 6. VI 13 5. 94 5. VII 165 11. Vgl. IX 55 14.

10. ταῦτα: auch H. verbindet in der Regel noissiv mit dem pluralen Neutrum des Pronomens oder Adjektivs, ohne Rücksicht ob die Handlung eine mehrteilige oder

einfache ist.

13. ×ύνα: von der Kampftüchtigkeit der päonischen Race zeugt Pollux V 46 γνώριμος δὲ καὶ Τρίαχος ή Παιονική κύων Δαπάνης δε αὐτὴν δ Παιονίας σατράπης δώρον έδωπε 'Αλεξάνδρω τῷ 'βασιλεί, 47 Μάγνητας μέν τούς έπι Μαιάνδρω τρέφειν φασί χύνας πολέμω ύπασπιστάς τοιούτοι σ' ζσαν καὶ Παίοσιν οἱ σύνθηροι κύνες. Von den Rossen Mimnermos Fr. 17 Παίονας ἄνδρας ἄγων ίνα τε αλειτόν γένος ἵππων.

14. ἐπαιώνιζον, des Sieges im Denn der Zweikampfe wegen. Päan ward sowohl zum Dank für geleistete Hülfe als zur Abwendung eines Unheils dem Gotte gesungen. Der darin regelmäßig wiederkehrende Ruf là Παιών, là Παιών (Παιάν, Παιήων) klang hier den Feinden als ein 'komm Päon' und als Erfüllung des ονομαστί βώσαντες (8).

15. τοῦτο είναι, wie IV 164 μαθων τὸ μαντήρον ἐὸν τοῦτο 'das sei eben was das Orakel meine', V 79 12. Vgl. auch VI 37 τὸ θέλει τὸ ἔπος είναι. — είπάν χου, im Sinne gleich wie εἶποιεν ἄν (zu I 97 17).

17. νῦν ἡμέτερον ἔργον, 'jetzt ist es an uns', nāml. das Gebot des Orakels (8) auszuführen, eine σεαχέλευσες. Franz. à notre tour. Aristoph. Fried. 426 δμέτερον εντεῦθεν ἔργον, ωνθρες άλλα ταῖς άμαις Είσιόντες ώς τάχιστα τούς λίθους ἀφέλκετε. Anders mit dem Artikel (VI 29 3).

18. πολλόν, wie II 175 πολλόν πάντας δπερβαλλόμενος, VII 168 κατακρατήσαντα πολλόν, V 102. VI 11 πολλόν έσσωθησαν, VIII 60 β πολλόν χρατήσομεν, 123 10. Sonst

wie c. 77 πολλῷ ἐνράτησαν. 2. ἀπό bei γίνεσθαι, wie I 14 22. II 54 9. III 78 2. VI 98 10; häufiger εx. Selten bei anderen Verben st. έπδ (VII 102 5. IX 66 3). — ωσε, strenger ουτω; zu I 137 2.

2 f. ἄνδρα άγαθὸν γίνεσθαι, 'sich im Kampf brav halten, sich tapfer benehmen (c. 109 19. VI 14 5. 114 2. 117 6. VII 53 4. 224 5. IX 17 18. 75 6). Mit περί nur hier, infolge einer absichtlichen Brachylogie, um nicht durch Hinzufügung von μαχομένων die Participia zu häufen. Ι 96 περί

ρινθίων οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Μεγάβαζος ἐπεκράτησαν πλήθεϊ. ως δε εχειρώθη ή Περινθος, ήλαυνε Μεγάβαζος 5 τὸν στρατὸν διὰ τῆς Θρηίκης, πᾶσαν πόλιν καὶ πᾶν έθνος τών ταύτη οίχημένων ήμερούμενος βασιλέι. ταΰτα γάρ οἱ ἐνετέταλτο ἐχ Δαρείου, Θρηίκην καταστρέφεσθαι.

Θρηίκων δε έθνος μέγιστον εστί μετά γε Ίνδους 3 πάντων ανθρώπων εὶ δὲ ὑπ' ένὸς ἄρχοιτο ή φρονέοι κατά τωυτό, αμαχόν τ' αν είη και πολλώ κράτιστον πάντων έθνέων χατά γνώμην την έμην. άλλα γαρ τουτο απορόν σφι και αμήχανον μή κοτε έγγένηται είσι 5 δή κατά τουτο άσθενέες. οὐνόματα δ' έχουσι πολλά

τῆς έλευθερίης μαχεσάμενοι έγ. α. άγ., 169 ἄνθρες έγ. άγ. περί τῆς

έωυτοῦ έχαστος μαχόμενοι. 6. διὰ τῆς Θρηίκης, von Ost nach West. Die nordwärts bis zum Istros sitzenden Stämme waren bereits von Dareios, wenn auch nur vorübergehend, unterworfen (IV 93. 118). — πασαν πόλιν χαὶ παν ž9vos: H.'s stetiger Gebrauch lässt bei solcher Verbindung, in der dasselbe Wort oder derselbe Wortteil emphatisch wiederholt wird, τε καί erwarten. c. 49 θάλασσά τε πᾶσα καὶ ποταμοί πάντες, 121 άνέλαβόν τε χαὶ άνεμαχέσαντο, Ι 80 10. 102 6. 103 3. II 145 12. 24 22. 30 25. 44 6. 47 5. 49 29. 52 12. 76 2. 91 25. VI 11 18. 125 6. VII 23 7. VIII 144 15. IX 16 15.

 ταύτη, die Küste entlang (c. 10 8).

Sitten der Thraken (c. 3—8). 3. μέγιστον: so folgerte H. aus einer irrigen geographischen Annahme; s. zu IV 99 1. Vgl. auch zu IV 81 4. - 'Iroovs: zu III 94 8.

2 f. Statt πάντων ανθρώπων könnte man πάντων έθνέων erwarten; H. gebraucht aber jenen Zusatz (auch bloss ανθρώπων oder ανδρῶν) überhaupt mit Vorliebe zur Verstärkung des Superlativs ohne strenge Rücksicht auf seinen Sinn, 'das aller größte Volk'. So I 129 10. 185 1. II 37 1. 77 2.

160 3. III 94 9. IV 142 4. V 93 VII 70 6. 288 6. — φρονέοι χατὰ τωυτό = δμοφρονέοι, δμογνωμονέοι (Thuk. II 97), häufiger bloß τωυτό oder τὰ αὐτά (I 60 1. IV 118 10. V 72 12. 117 5). Vgl. c. 36 γνώμην χατά τώυτο έξεφέροντο. Was H. hier von der Macht der Thraken behauptet, überträgt Thukydides a. O. mit bewufstem Widerspruch auf die Skythen. . 4. ἀλλὰ γάρ 'doch da' (I 147 4).

5. Ein Attiker hätte gesagt τοῦτο ου μή ποτε αυτοίς έγγενηται, 'dahin werden sie gewiss niemals kommen'. (Pflegt man den Gebrauch von οὐ μή durch Ellipse von σεινόν, σέσοικα und ähnlichen Ausdrücken der Besorgnis zu erklären, so zeigt diese Stelle, wo απορον und αμήχανον = οὐ δυνατόν, οὐχ οἶόν τε, dass dies zu be-schränkt ist. So lässt sich I 199 οὐ γὰρ μὴ ἀπώσηται erklären οὐχ olov te. So das sprichwörtliche ầν μὴ πάθης, οὐ μὴ μάθης, des Parmenides Vers οὐ γὰο μή ποτε τοῦτο δαμῆ είναι μη ἐόντα, Platon Charmid. 168 d axewr our outer αν μή ποτε ίδη, und sonst häufig). Sonst verbindet auch Η. αμήγανον u. ä. Ausdrücke mit dem Infinitiv (ἐγγενέσθαι).

6 f. κατά τοῦτο aus dieser Ursache' (IV 48 4). — κατὰ χώρας Exactor, je die Bewohner je einer

Digitized by Google

κατὰ χώρας ἔκαστοι, νόμοισι δὲ οὖτοι παραπλησίοισι πάντες χρέωνται κατὰ πάντα, πλὴν Γετέων καὶ Τραν-4 σῶν καὶ τῶν κατύπερθε Κρηστωναίων οἰκεόντων. τούτων δὲ τὰ μὲν Γέται οἱ ἀθανατίζοντες ποιεῦσι, εἴρηταί μοι· Τραυσοὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα, πάντα κατὰ ταὐτὰ τοῖσι ἄλλοισι Θρήιξι ἐπιτελέουσι, κατὰ δὲ τὸν γινόμε-5 νόν σφι καὶ ἀπογινόμενον ποιεῦσι τοιάδε· τὸν μὲν γενόμενον περιιζόμενοι οἱ προσήκοντες δλοφύρονται, ὅσα μιν δεῖ ἐπείτε ἐγένετο ἀναπλῆσαι κακά, ἀνηγεόμενοι τὰ ἀνθρωπήια πάντα πάθεα· τὸν δ' ἀπογενόμενον παίζοντές τε καὶ ἡδόμενοι γῆ κρύπτουσι, ἐπιλέγοντες ὅσων

Landschaft. Vgl. zu IV 62 2. Erst daraus, dass die Bewohner jedes Gaues je einen besonderen Namen haben, ergiebt sich für das ganze Volk eine Menge von Namen. πολλά steht also proleptisch. Über die Zahl und die Namen der einzelnen Stämme weichen die Angaben der Autoren sehr voneinander ab Strabon z. B. VII Fr. 48 giebt die Zahl auf 22 an. Herodot nennt neunzehn: Βησσοί (VII 111), Βισάλται (VIII 116), Biotoves (VII 110), Bovγοι (VI 45), Γέται (IV 93), Δερσαῖοὶ (VII 110), Δόλογχοι (VI 34), Hδωνοί (VII 110), Κίχονες (VII 110), Κρηστωναίοι (V 3), Κρόβυζοι (IV 49), Κυρμιάναι (IV 93), Νιμαίοι (IV 93), Νιμαίοι (IV 93), 'Οδόμαντοι (VII 112), Οθούσαι (ΙΥ 92), Παΐτοι, Σαπαΐοι, Σάτραι (VII 110), Τραυσοί (V 3), - ovros, alle diese namensverschiedenen Stämme.

8. κατὰ πάντα 'in allen Beziehungen, durchgängig'. — Τραυσῶν: Liv. 38 41 aliae angustiae circa Tempyra (zwischen dem Nestosfluß und dem Ismaris-see) excipiunt. huc ad eandem praedae spem Thrausi, gens et ipsa Thraecum, convenere. Der namensähnliche Fl. Τραῦσς fließt etwas westlicher in den Bistonis-see (VII 109).

9. Κρηστωναίων, Bewohner der nach ihnen benannten Landschaft Κρηστωνική (bei Thuk. II 99 Γρηστωνία), um die Quellen des Echeidoros, zwischen Axios und Strymon (VII 124 7. 127 9. VIII 116 2). Eine kürzere Form des Namens ist Κρηστῶνες oder Γρηστῶνες (Steph. Byz.). Sie gehörten zur thrakischen Nation, und erscheinen während der Perserkriege mit den Bisalten unter einem Könige vereinigt (VIII 116). Im pelop. Kriege wohnte ein Teil am Athos (Thuk. IV 109). Unter ihren nördlichen (κατύπερθε) thrakischen Anwohnern sind vornehmlich die Μανθοί zu verstehen.

4. 2. S. IV 94.

3. τὰ ἄλλα πάντα, was c. 6 aufgeführt wird. — κατὰ ταὐτά: zu c. 33 12.

δ. ἀπογινόμενον = ἀποθνήσκοντα (zu II 41 12) — τὸν μὲν γεν., den jedesmaligen, den betreffenden Neugebornen, ος ἀν ἀπογένηται (II 85 2). Der Aorist wie I 140 3.

7. ἐπείτε ἐγένετο, quoniam natus sit. Zu dieser Bedeutung von ἐπείτε s. die Stellen zu I 39 9. — ἀναπλῆσαι κακά, Homerisch. Od. ε 207 ὅσσα τοι αίσα Κήθε' ἀναπλῆσαι ποὶν πατρίδα γαῖαν ἰκέσθαι. Vgl. IV 164 22. VI 12 22. IX 87 6. — ἀνηγεόμενοι 'aufzählend' Pindar Nem. Χ 19 πάντ' ἀναγήσασθ' ὅσων 'Αργείον ἔχει τέμενος μοῖφαν ἐσθλῶν, Isthm. V 53 ἐμοὶ δὲ μακρὸν πάσας ἀναγήσασθ' ἀρετάς. Vgl. ἀνανέμεσθαι (Ι 173 22).

9. te zai verbindet die beiden

κακών έξαπαλλαχθείς έστι έν πάση εθδαιμονίη. οι δε 5 κατύπερθε Κρηστωναίων ποιεύσι τοιάδε. έχει γυναϊκάς ξιαστος πολλάς επεάν ών τις αθτών αποθάνη, κρίσις γίνεται μεγάλη των γυναιχών χαὶ φίλων σπουδαὶ lσχυραί περί τοῦδε, ήτις αὐτέων ἐφιλέετο μάλιστα ὑπὸ 5 τοῦ ἀνδρός ή δ' ἄν κριθή καὶ τιμηθή, έγκωμιασθείσα ύπό τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σφάζεται ἐς τὸν τά- ` φον ύπὸ τοῦ οἰκηιοτάτου έωυτῆς, σφαχθείσα δὲ συνθάπτεται τῷ ἀνδρί. αἱ δὲ ἄλλαι συμφορὴν μεγάλην ποιεύνται όνειδος γάρ σφι τούτο μέγιστον γίνεται. 10

Τών δὲ δὴ ἄλλων Θρηίκων ἐστὶ ὅδε νόμος. πω- 6 λεύσι τὰ τέχνα ἐπ' ἐξαγωγή, τὰς δὲ παρθένους οδ φυ-

sinnverwandten Begriffe, wie I 17 γην, σπείρειν τε καὶ ξογάζεσθαι, 69 άνευ τε δόλου χαι απάτης, 109 παραφρονήσει τε καὶ μανέεται, ΙΙΙ 79 βοή τε και πατάγω, V 61 θυσίας τε και δοτάς, VI 67 επί γέλωτί τε ασὶ λάσθη, VII 158 στρατηγός τε καὶ ἡγεμών, VIII 101 εχάρη τε καὶ ἡσθη, ΙΧ 59 βοῆ τε καὶ ἡσθη, ΙΧ 59 βοῆ τε καὶ ὁμίλω, Ι 48 6. 86 17. ΙΙΙ 53 3. 80 20 ΙΥ 109 9. ΙΙ5 5. VII 23 19. 130 8. VIII 16 7, und sonst fast immer. Vgl. die zu I 2 9. 6 3. 16 4. 72 4. 201 4. II 12 14. III 25 6. V 2 6. 55 5. 92 \$ 8 besprochenen Fälle.

10. Die Sitte beruht auf dem Glauben an ein seliges Leben nach dem Tode, gerade wie bei den stammverwandten Geten (IV 95 15), - Euripides hat die Herodotische Nachricht in einer Tragödie 'Kresphontes' zu einem poetischen Motiv benutzt; Fr. 452 (Nauck) exeñv γὰρ ἡμᾶς σύλλογον ποιουμένους Τὸν φύντα θρηνείν εἰς ὅσ' ἔρχεται κακά, Τὸν δ' αὖ θανόντα καὶ πόνων πεπαυμένον Χαίροντας εθφημοθντας εχπέμπειν δόμων. Vgl. zu II 35 10. III 119 25. Zu dem Gedanken s. VII 46 17. — πάση, summa (II 124 2).

5. 2 f. Menandros bei Strabon p. 297 lässt einen thrakischen Sklaven sagen: γαμεῖ γὰρ ἡμῶν οὐδὲ είς εί μη θέκ η "Erdera γυναϊκας δώθεκά τ' η πλείους τινάς. zoisis, certamen (III 120 12).

4. τῶν 'seiner'. — φίλων, der einzelnen Frauen. — σπουδαί 'Bemühungen', studia.

6. 2019 n, 'welcher der Vorzug zuerkannt wird'. Vgl. IV 128 κατ ανδραγαθίην έχρίνετο, Aristoph. Vog. 1101 tois xoitais elneir ti βουλόμεσθα της νίκης πέρι, "Οσ' άγαθ, ην κοίνωσιν ημάς, πασιν αὐτοῖς δώσομεν, Xen. Mem. IV 4 16 όπως τοὺς αὐτοὺς χοροὺς χρίνωσεν οί πολίται. — τιμηθή 'den Preis erhält'. Vgl. VII 213 13.

7. σφάζεται ές, wie III 11 11.

8. ξωντῆς, so gestellt oder ohne Artikel noch II 26 3. (107 5.) VI 23 11. IX 83 26. 37 15. Vgl. zu VI 30 7.

9. συμφορήν — ποιεύνται 'halten es für ein Unglück' nicht gewählt worden zu sein, 'sind traurig, grāmen sich', wie I 83 7. VI 61 17. VII 117 7. 118 2. VIII 10 10. 69 3. 100 4. IX 77 3. Vgl. zu III 41 12. Sonst auch 'über etwas aufgebracht sein' (IV 79 22. V 35 19. 90 6. VI 86 γ 2). 6. 2. ἐπ' ἐξαγωγῆ 'zur Ausfuhr'

(VII 156 16) in die Fremde.

Section of Early Comments

λάσσουσι, άλλ' εωσι τοίσι αθταί βούλονται ανδράσι μίσγεσθαι τάς δε γυναϊκας Ισχυρώς φυλάσσουσι καί 5 ωνέονται [τὰς γυναϊκας] παρὰ τῶν γονέων χρημάτων μεγάλων. και το μεν εστίχθαι εθγενές κέκριται, το δε άστικτον άγεννές. άργὸν είναι κάλλιστον, γῆς δὲ ἐργάτην ατιμότατον το ζην από πολέμου και ληιστύος κάλ-7 λιστον. οδτοι μέν σφέων οἱ ἐπιφανέστατοι νόμοι εἰσί, θεούς δὲ σέβονται μούνους τούσδε, Αρεα καὶ Διόνυσον καὶ * Αρτεμιν. οἱ δὲ βασιλέες αὐτῶν, πάρεξ τῶν ἄλλων πολιητέων, σέβονται Έρμέην μάλιστα θεών καὶ δμνύ-5 ουσι μούνον τούτον, και λέγουσι γεγονέναι από Ερμέω 8 έωυτούς. ταφαί δε τοισι εθδαίμοσι αθτών είσι αιδε· τρείς μέν ήμέρας προτιθείσι τὸν νεκρόν, καὶ παντοία σφάξαντες ίρήια εθωχέονται, προκλαύσαντες πρώτον έπειτα δὲ θάπτουσι κατακαύσαντες ἢ ἄλλως γῆ κρύ-

3. αὐταὶ βούλονται: vgl. I 4 8. III 146 11. IV 145 21. VI 86 α 2. Xenoph. Anab. VII 2 38 der thrakische Häuptling Seuthes ooi δέ, ω Εενοφων, και θυγατέρα δώσω

καὶ εἴ τίς σοι ἐστὶ θυγάτηρ ωνήσομαι Θραχίω νόμω.

6. f. Vgl. zu IV 104 5. Cic. de off. II 25 (barbarum) compunctum notis Thraeciis. Dion Chrys. p. 233 τι δέ; εν Θράκη γέγονας; έγωγε. εωρακας ουν εκεί τας γυναϊκας τας έλευθέρας στιγμάτων μεστάς καί τοσούτω πλείονα έχούσας στιγματα και ποικιλώτερα, δσφ άν βελτίους και έκ βελτιόνων δοκώσιν; — χέχοιται 'gilt' (IV 64 12. VII 16 α 1). Anthol. Pal. XII 171 καὶ ὁ μικρός Μυριέτης κέκριται τῷ φιλέοντι χρόνος. — τὸ ἄστικτον vertritt ein nicht vorhandenes abstraktes Substantiv, das nach Analogie von arakin u. ä. acrikin gelautet haben würde, an Bedeutung = τὸ μὴ ἐστίχθαι. Vgl. zu I 109 15. IV 35 7. VII 103 24. Doch kann es auch in kollektivischem Sinne verstanden werden (I 97 1). — $d\rho\gamma\delta\nu$, erg. $\gamma\eta\hat{s}$, wie der Ggs. erheischt. Zur Sache vgl.

II 167. Tacit. Germ. 14 nec arare terram aut exspectare annum tam facile persuaseris quam vocare hostem et vulnera mereri.

 H. schrieb wohl τε καί. Vgl. ΙΝ 103 ζώουσι δὲ ἀπὸ ληίης τε χαὶ

πολέμου, u. zu c. 4 9.

7. 2. Διόνυσον: vgl. VII 111 6. 3. Αρτεμιν, unter dem Namen Κότυς oder Κοτυττώ die Edonen, andere als Berdis (Strab. p. 470). Vgl. auch IV 33 28. — πάρεξ hier nicht 'außer' (s. zu I 130 5), sondern = ywois. Nur die Fürsten haben diesen Kult, nicht auch die anderen Stammgenossen. 8. ταφαί 'Bestattungsweisen'.

Vgl. zu IV 60 1. — εὐθαίμοσι 'Reichen' (I 133 4).

2. παντοῖα, von jeglichen Tierarten.

3. προκλαύσαντες πρώτον: zu IV 145 3. Thuk. I 28 προέγραψα πρώτον. Vgl. II 40 προνηστεύσαντες θύουσι.

4. θάπτειν mus, wie III 55 12. VII 228 1, = τάφον κατασκευάζεων erklärt werden, wofür auch das aufnehmende χώμα δὲ χέαντες spricht. 'Die Thraken errichten, ψαντες, χῶμα δὲ χέαντες ἀγῶνα τιθεῖσι παντοίον, ἐν 5 τῷ τὰ μέγιστα ἄεθλα τίθεται κατὰ λόγον μουνομαχίης. ταφαὶ μὲν δὴ Θοηίκων εἰσὶ αἴδε.

Τὸ δὲ πρὸς βορέω τῆς χώρης ἔτι ταύτης οὐδεὶς 9 ἔχει φράσαι τὸ ἀτρεκὲς οἴτινες εἰσὶ ἄνθρωποι οἰκέοντες [αὐτήν], ἀλλὰ [τὰ πέρην ἤδη τοῦ "Ιστρου] ἔρημος χώρη φαίνεται ἐοῦσα καὶ ἄπειρος. μούνους δὲ δύναμαι πυθέσθαι οἰκέοντας πέρην τοῦ "Ιστρου ἀνθρώπους 5 τοῖσι οὕνομα εἰναι Σιγύννας, ἐσθῆτι δὲ χρεωμένους Μηδικῆ τοὺς δὲ ἵππους αὐτῶν εἰναι λασίους ἄπαν τὸ σῶμα ἐπὶ πέντε δακτύλους τὸ βάθος τῶν τριχῶν,

nachdem sie die Leiche verbrannt oder auf andere Weise beerdigt haben, einen Grabhügel'. Dabei ist γῆ κρύψαντες appositionelle Erklärung zu ἄλλως, auf andere Weise, nämlich Viel geläufiger ist dieser Gebrauch bei ἄλλος (zu I 193 15).

5 f. χέαντες steht hier statt χώ-σαντες (vgl. I 162 8. II 137. 11. IV 71 26. IX 85 14), nach dem Homerischen Gebrauch, der noch nicht wie die spätere Prosa xéeev auf Flüssigkeiten beschränkt (Il. 7 86 σημα δέ οι χεύωσιν, ζ 464 αλλά με τεθνεώντα χυτή κατά γαία καλύπτοι u. s.). Ahnlich steht VII 115 όδον — συγχέουσι, neben VIII 71 συγχώσαντες την Σκιρωνίδα όδόν. παντοῖον: vgl. die vielartigen Kampfspiele zu Ehren des Patroklos II. ψ 262 ff. — μουνομαχήις geh.
 auch zu ἄεθλα; vgl. zu I 137 4.
 III 11 14. 'Wobei die größten Preise für den Einzelkampf je nach seiner Bedeutung ausgesetzt werden', d. h. während die geringeren Preise für solche Kämpfe bestimmt sind, woran sich mehrere beteiligen (Rennen, Lauf, Sprung, Wurf), erhalten die Einzelkämpfer (im Ringen, Schwertkampf u. ä.), je nach der Schwierigkeit der Kampfesart, die größten Preise.

7. αίδε st. αδται; zu I 137 2.

Das Land jenseits des Istros (c. 9. 10).

9. Die Worte τὸ πρὸς βορέω τ. χ. ταύτης enthalten das mit Nachdruck vorangeschickte Objekt zu εἰστο οἰπέοντες. — τῆς χώρης, Thrakien. — ἔτε, vom Raume, 'weiter', wie II 5 5. 8 15. IV 7 16. VI 53 7.

4. ἄπειρος, hinauf bis zu dem westöstlichen Lauf des Istros, den H. sehr weit nach Norden hinaufschiebt, so daß der südöstlich gewandte Unterlauf weithin die Grenze zwischen Thrakien und Skythien bildet und jenes Land eine ungeheure Erweiterung nach Norden erfährt. S. über diese Vorstellung zu IV 99 1.

6. τοῦσι — εἶναι: vom Modus zu I 24 30. — Von diesen Σίγυνναι weißs sonst niemand, nur Apollon. Rhod. IV 320 setzt Σίγυννοι neben Θρήιξιν μιγάδες Σχύθαι in die Nähe der Donaumündungen. Dagegen berichtet Strabon p. 250 von einem kaukasischen Volksstamme: Σίγιννοι δὲ τάλλα μὲν περσίζουσιν, ἱππαρίοις δὲ χρώνται μιχροῖς δασέσιν, ἄπερ ἰππότην ὀχεῖν μὲν οῦ δύναται, τέθριππα δὲ ζευγνύουσιν, in auffallender Übereinstimmung mit H.

7. Mŋđazŷ: s. VII 61 f. und zu III 84 5.

8. ἐπί 'bis zu' (Ι 193 17). ΙΙΙ 113 τὰς οὐράς πλατέας φορέουσι καὶ

μικρούς δε και σιμούς και αδυνάτους ἄνδρας φερειν, 10 ζευγνυμένους δε ύπ' ἄρματα εἶναι δξυτάτους άρματηλατέειν δε πρὸς ταῦτα τοὺς ἐπιχωρίους. κατήκειν δε τούτων τοὺς οὕρους ἀγχοῦ Ἐνετών των ἐν τῷ ᾿Αδρίη. εἶναι δὲ Μήδων σφέας ἀποίκους λέγουσι. ὅκως δὲ οὖτοι
Μήδων ἄποικοι γεγόνασι, ἐγὼ μὲν οὖκ ἔχω ἐπιφράσα15 σθαι, γένοιτο δ' ἄν πᾶν ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ. σιγύννας δ' ὧν καλέουσι Λίγυες οἱ ἄνω ὑπὲρ Μασσαλίης οἰκέοντες
10 τοὺς καπήλους, Κύπριοι δὲ τὰ δόρατα. ὡς δὲ Θρήικες λέγουσι, μέλισσαι κατέχουσι τὰ πέρην τοῦ Ἰστρου, καὶ

ἐπὶ πῆχυν πλάτος. Wie dort πλάτος, so ist hier τὸ βάθος τῶν τοιχῶν ein Accus. relationis, angeschlossen als λασίους.

10. ὀξυτάτους = ώχυτάτους. Xenoph. Eq. I 13 ὀξύτερον μᾶλλον ἄν τὸν ἵππον παρέχοιτο, Plut. Romul. 10 ταχεῖς οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ὀξεῖς κέλερας ὀνομάζουσι:

12. οὐρονς, 'Gebiet', fines (III 5 3).

— 'Ενετοί, eig. »ενετοί, daher bei Späteren 'Ενετοί, Oὐένετοι, Βενετοί, lat. Veneti, saßen östlich in der Küstenebene von der Eisch bis zum Timavo, mit der Hauptstadt Patavium (Padua); von H. zu der illyrischen Nation gerechnet (I 196 2), erst später von den paphlagonischen 'Ενετοί bei Homer (II. β 852) hergeleitet. Von diesen scheidet sie mit Absicht der Zusatz τῶν ἐν τῷ ἀδρίη. Die Veneti in Gallien und Germanien kannte H. wohl noch nicht.

15. Vgl. IV 195 8. — ὁ μακρὸς χρόνος, wie I 32 ἐν γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῷ πολλὰ μὲν ἐστὶ ἰδεῖν τὰ μή τις ἐθέἰει. Soph. Ai. 646 ἐπανθ' ὁ μακρὸς κὰναρίθμητος χρόνος φύει τ' ἄθηλα καὶ φανέντα κρύπτεται, Phil. 305 πολλὰ γὰρ τάθε 'Εν τῷ μακρῷ γένοιτ' ἄν ἀνθρώπων χρόνῳ. Pind. Nem. III 55 ὁ μακρὸς αἰών, Āschyl. Prom. 450 τὸν μακρὸν χρόνον, Soph. O. Κ. 617 ὁ μυρίος χρόνος, 1214 αἱ μα-

zçαὶ ἡμέραι. Immer mit dem Artikel, weil die Zeit, in ihrem ganzen Umfange genommen, als eine bestimmte bekannte Größe angesehen wird. Ähnlich das häufige δ πᾶς χρόνος für die ganze Zukunft (III 65 38. IV 187 11. VIII 140 α 12. IX 73 3. 106 11) oder die ganze Vergangenheit (VI 123 4. IX 27 6).

16. Δίγνες, Ligures, noch VII
165 7 erwähnt, besalsen in älterer
Zeit die Küstenlandschaften zu beiden Seiten der Seealpen bis zu den
Pyrenaeen, wurden aber später aus
Gallien ganz verdrängt. — ἄνω, in
den Alpen. Der Zusatz auch wegen VII 72 5. Es scheinen die
Σάλες (Sallweii) gemeint (Strab.
p. 203). Zu ἄνω ὑπέρ vgl. VIII 52
ἔμπροσθε πρό, IX 93 ἀπὸ τῆς
πόλιος ἐκάς.

17. Arist. Poet. 21 τὸ σίγυνον Κυπρίοις μὲν χύριον, ἡμῖν δὲ γλῶττα. Das Wort kam in diesem Sinne bei den späteren Hellenen in allgemeinen Gebrauch, schwankte aber in Form und Schreibung (σιγύνης, σιγύνη, σίγυννον, σίγυννον από church das eigentümliche σ ων ('soviel aber weiß ich daß . . ' und die Berufung des Schol. Plat. p. 384 geschützt: σίγυννος δὲ ἐστὶ ξυστὸν δόρυν παφ 'Ηροσότω δὲ ἐστὶ ξυστὸν δόρυν παφ 'Ηροσότω δὲ ἐστὶ ξυστὸν σόρυν παφ 'Ηροσότω δὲ τὸ δλοσίσηρον ἀχόντιον.

ύπο τουτέων οὖκ εἶναι διελθεῖν τὸ προσωτέρω. ἐμοὶ μέν νυν ταῦτα λέγοντες δοκέουσι λέγειν οὖκ οἰκότα τὰ γὰρ ζῷα ταῦτα φαίνεται εἶναι δύσριγα ἀλλά μοι τὰ 5 ὑπὸ τὴν ἄρκτον ἀοίκητα δοκέει εἶναι διὰ τὰ ψύχεα. ταῦτα μέν νυν τῆς χώρης ταὑτης πέρι λέγεται τὰ παραθαλάσσια δ' ὧν αὐτῆς Μεγάβαζος Περσέων κατήκοα ἐποίεε.

Δαρεῖος δὲ ὡς διαβὰς τάχιστα τὸν Ἑλλήσποντον ἀπί-11 κετο ἐς Σάρδις, ἐμνήσθη τῆς ἐξ Ἱστιαίου τε τοῦ Μιλησίου εὐεργεσίης καὶ τῆς παραινέσιος τοῦ Μυτιληναίου Κώεω, μεταπεμψάμενος δὲ σφέας ἐς Σάρδις ἐδίδου αὐτοῖοι αἴρεσιν. ὁ μὲν δὴ Ἱστιαῖος, ἄτε τυραννεύων τῆς ὁ Μιλήτου, τυραννίδος μὲν οὐδεμιῆς προσεχρήιζε, αἰτέει δὲ Μύρχινον τὴν Ἡδωνῶν βουλόμενος ἐν αὐτῆ πόλιν κτίσαι. οὖτος μὲν δὴ ταύτην αἰρέεται, ὁ δὲ Κώης, οἶά τε οὐ τύραννος δημότης τε ἐων, αἰτέει Μυτιλήνης τυραννεῦσαι. τελεωθέντων δὲ ἀμφοτέροισι, οὖτοι μὲν κατὸ τὰ 12

10. 3. $\tau \delta$ $\pi \rho \sigma \sigma \omega \tau \epsilon \rho \omega$, adverbial (I 105 4. III 45 5). Vgl. die skythische Angabe IV 7.

6. τὰ ὑπὸ τὴν ἄρχτον, terrae sub septentrionibus positae. Der Akkusativ wegen der Bedeutung 'unter — hin', wie Il. ε 27 ὅσσον ξασιν ὑπ' ἡῶ τ' ἡἐλιόν τε. II 124. 127 ολχήματα ὑπὸ γῆν, VI 137 χώρην τὴν ὑπὸ τὸν Ύμησσὸν ἐοῦσαν, VII 14 11. Vgl. auch VII 108 4. IX 96 10.

Dareios' Dankbarkeit (c. 11). Päonen nach Asien übergesiedelt (c. 12—16).

11. S. IV 143.

2 f. τε hinter Ιστιαίου gestellt, als sollte τῆς εὐεογεσίης auch für Koës gelten; da aber für diesen das besondere τῆς παραινέσιος folgt, hātte τε eigentl. hinter τῆς stehen sollen. S. zu I 207 35. Zur Sache s. IV 137 ff. 97.

6. τυραννίδος — προσεχρήιζε: vgl. zu c. 20 1.

7. τὴν 'Ηδωνῶν, sc. χώρην (c.

126 6, vgl. c. 23 6). Ebenso c. 124 10 την Ηδωνών. Vgl. VII 114 έν Έννέα ὁδοῖσι τῆσι Ἡδωνών. Es war die Gegend zwischen dem Prasias-see und Pangäon-geb., reich an Schiffshölzern und Silberminen. Seit des Aristagoras verunglückter Unternehmung (c. 126) fiel sie wieder an die Edonen, in deren Besitz sie nebst der Stadt gleichen Namens noch im J.424 war (Thuk. IV 107). Wie trefflich Histiäos gewählt, bewiesen später die Athener durch die Gründung von Amphipolis in eben dieser Gegend. S. c. 23 12.

9. τε οὐ - τε = οὔτε - τε, 'kein Tyrann sondern ein gemeiner Mann' (I 59 32). Das Hyperbaton τε οὐ statt οὔτε, wie c. 42 ην τε οὐ φρενήρης ἀχρομανής τε, VII 10 α ξμού τε οὐχ ἐπείθετο στρατευσάμενός τε - ἀπήλθε. Umgekehrt I 33 2. VIII 94. 8.

12. τελεωθέντων, εc. τούτων; vgl. zu Ι 126 27. — κατὰ τά = κατὰ ταῦτα τά, nach Myrkinos und Mytilene; vgl. Ι 92 21.

Strittmed by $\int_{\Omega} (\hat{U} \cdot \hat{U}) \hat{U} \hat{U} \hat{U}$

είλοντο ετράποντο, Δαρείον δε συνήνεικε πρηγμα τοιόνδε ίδόμενον έπιθυμήσαι έντείλασθαι Μεγαβάζφ Παίονας έλόντα ἀνασπάστους ποιήσαι ες την Ασίην εκ της Εύ-5 φώπης. ην Πίγρης και Μαντύης ανδρες Παίονες, οί έπείτε Δαρείος διέβη ές την Ασίην, αὐτοὶ έθέλοντες Παιόνων τυραννεύειν απικνέονται ές Σάρδις, αμα αγόμενοι αδελφεήν μεγάλην τε καὶ εδειδέα. φυλάξαντες δέ Δαρείον προχατιζόμενον ές τὸ προάστειον τὸ τῶν Αυ-10 δών εποίησαν τοιόνδε· σχευάσαντες την αδελφεήν ώς είχον άριστα, επ' ύδωρ έπεμπον άγγος επὶ τη κεφαλή έχουσαν καὶ έκ τοῦ βραγίονος Ιππον ἐπέλκουσαν καὶ ×λώθουσαν λίνον. ώς δε παρεξήιε ή γυνή, επιμελές τῷ Δαρείω εγένετο ούτε γαρ Περσικά ήν ούτε Λύδια τα 15 ποιεύμενα έχ της γυναιχός, ουτε πρός των έχ της 'Ασίης οὐδαμῶν. ἐπιμελὲς δὲ ὡς οἱ ἐγένετο, τῶν δορυφόρων τινάς πέμπει χελεύων φυλάξαι ο τι χρήσεται τῷ ἴππῷ ή γυνή. Οι μέν δή όπισθε είποντο ή δε επείτε απίκετο επί τον ποταμόν, ήρσε τον Ιππον, άρσασα δε καί

3 f. ἐπιθυμῆσαι ἐντείλασθαι — ποιῆσαι, drei voneinander abhängige Infinitive, wie c. 80 σοχέω ήμῶν Αἰγενητέων σέεσθαι τὸν θεὸν χρῆσαι τιμωρητήρων γενέσθαι, wo σέεσθαι von χρῆσαι, von jenem aber γενέσθαι abhängt. VII 16 α σισάσκειν τὴν ψυχὴν πλέον τι σίζησθαι αἰεὶ ἔχειν τοῦ παρεόντος. — ἀνασπάστους: zu III 93 7.

5. ἦν, an das nāchste Subjekt angeschlossen, wie II. η 386 ἦνώγει Πρίαμός τε καὶ ἀλλοι Τρῶες ἀγανοί, und nicht selten bei Attikern, zumal bei Vortritt des Verbs. S. I 26 6. IX 57 10. — Πίγρης, eig. ein karischer Name (VII 98 8. Xenoph. An. I 2 17 u. s.).

8. μεγάλην — εὐειδέα wie I 112
2. — Nikolaos Damaskenos Fr. 71
Müll. erzählt einem älteren Autor
(Xanthos?) nach, wie unter König
Alyattes ein Mann aus dem thrakischen Mysien sich mit seiner Familie bei Sardis niedergelassen, und
der König (eben wie Dareios), über

die dreifache Thätigkeit der Frau erstaunt, sich nach ihrer Herkunft erkundigt und sich darauf vom König Kotys eine Schar solcher Thraken zur Übersiedlung nach Asien erbeten habe. — φυλάξαντες — ἐπιτηρήσαντες.

9. προχατιζόμενον, als Richter

(I 14 14).

11. ἐπὶ τῆ: unten 21 in gleichem Sinn ἐπὶ τῆς. Vgl. über Ähnliches zu V 44 14. VI 137 7. VII 35 12. 38 7. 55 2.

13. ελώθουσαν λίνον, mit der Spindel in der Hand (22). — ξπιμελές — ξγένετο 'erregte die Aufmerksamkeit des Dareios'. Vgl. zu I 89 1.

15 f. πρὸς — οὐδαμῶν 'nach keines asiatischen Volkes Art'. (Statt τῶν ist wohl ἄλλων zu lesen.)

17. ὅ τι χρήσεται τῷ ἔππῳ, quid factura esset equo.

19. ηρδε τον Εππον δ έστιν ξπότιζεν. Eustath. zu Il. 9 187, Noch VII 109 14.

senerally Card Call (C

τὸ ἄγγος τοῦ ὖδατος ἐμπλησαμένη τὴν αὐτὴν ὁδὸν πα- 20 ρεξήιε, φέρουσα τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐπέλκουσα έχ τοῦ βραχίονος τὸν Ιππον καὶ στρέφουσα τὸν ἄτραπτον. θωμάζων δε δ Δαρείος τά τε ήπουσε επ των 13 καιασκόπων και τὰ αὐτὸς ώρα, ἄγειν αὐτὴν ἐκέλευσε έωυτι ές όψιν. ώς δε άχθη, παρήσαν και οι άδελφεοί αθτής ού κη πρόσω σκοπιήν έχοντες τούτων. είρωτώντος δε του Δαρείου οποδαπή είη, ξφασαν οί νεηνί- 5 σχοι είναι Παίονες χαὶ έχείνην είναι σφέων άδελφεήν. δ δ' αμείβετο, τίνες δε οί Παίονες ανθρωποι είσι και χοῦ γῆς ολημένοι, χαὶ τί χεῖνοι ἐθέλοντες ἔλθοιεν ἐς Σάρδις. οι δέ οι ξφραζον ώς έλθοιεν μεν εκείνο δώσοντες σφέας αὐτούς, εἴη δὲ ἡ Παιονίη ἐπὶ τῷ Στρυ- 10 μόνι ποταμώ πεπολισμένη, δ δε Στουμών οδ πρόσω του Ελλησπόντου, είησαν δε Τευκρών των εκ Τροίης άποιχοι. οι μέν δή ταῦτα έχαστα έλεγον, δ δὲ εἰρώτα εί και πάσαι αὐτόθι αἱ γυναϊκες εἰησαν οῦτω ἐργάτιδες.

13. 4. σχοπιὴν ἔχοντες 'derWarte pflegend', 'belauernd', φυλάσσοντες, nach Od. 3 302 ἡέλιος γάρ οἱ σχοπιὴν ἔγεν.

 δποδαπή: die Analogie der verwandten Formen (χοῖος, κόσος, δχόσος u. a.) fordert δχοδαπή; aber die Hss. zeugen hier u. VII 218 10. IX 16 14 für die Labialis.

7 ff. de knüpft die weitere Frage an die frühere Antwort είναι Παίσονες, 'wer denn aber die P. seien'? Zu der dreifachen Frage vgl. I 35 9. III 156 5. IV 145 10 ff. — εἰσὶ — εἰσὶ ως λοιεν, Indikativ u. Optativ paralel, wie I 86 28. 117 10 ff. II 160 20. III 140 16. V 31 3 ff. 97 8 ff. VI 3 2. VII 151 9. 208 2. 233 10. VIII 26 6. IX 38 12. 54 8. Umgekehrt VII 5 16. — κεῖνοι bez. hier das dem Fragenden nähere Subjekt, die νεηνίσχοι, wie gleich 9 u. VI 69 9. — Die Antworten folgen in umgekehrter (chiastischer) Reihe als die Fragen.

πεπολισμένη = οικημένη, οικισμένη. Strabon p. 364 την Δα-κωνικήν 'Ηρακλείδας διελείν εἰς

ἕξ μέρη καὶ πολίσαι τὴν γώραν. Sonst von Städteanlagen (IV 108 3).

12 f. Vgl. die römische Äneassage und IV 191 5. Nur knüpft die päonische Tradition nicht an die Zerstörung Trojas an, sondern an den vortroischen Zug der Teukren und Mysen nach Europa (VII 20 11 ff.), die eine Kolonie am Strymon zurückließen, während die bis dahimdort ansässigen Thraken nach Asien zogen (Bithyner, VII 75). Die Päonen stellten sich hiermit dem Dareios als seine altverpflichteten Unterthanen vor. — ταῦτα ἔχαστα 'dies alles', macht die umständliche Genauigkeit des Berichtes bemerklich. Vgl. I 107 9. III 134 32. V 91 7. VĬ 61 18. VII 43 8. Od 🗜 362 θυμόν δοινες Ταθτα Εκαστα λέγων, όσα δή πάθες ήδ δο αλήθης. Thukyd. VI 93 επερρώσθησαν διδάξαντος ταθτα ξχαστα αθτοθ χαί νομίσαντες παρά τοῦ σαφέστατα είδότος άχηχοέναι.

14. καὶ πᾶσαι 'álle', nicht bloss ihre Schwester, S. zu I 57 11.

15 οι δε και τούτο έφασαν προθύμως ούτω έχειν αθτού 14 γαρ ων τούτου είνεμα και εποιέετο. ενθαύτα Δαρείος γράφει γράμματα Μεγαβάζω, τὸν έλιπε ἐν τῆ Θρηίκη στρατηγόν, εντελλόμενος εξαναστησαι εξ ήθεων Παίονας καὶ παρ' έωυτον άγαγεῖν καὶ αὐτοὺς καὶ τὰ τέκνα τε 5 καὶ τὰς γυναϊκας αὐτῶν. αὐτίκα δὲ ἱππεὺς ἔθεε φέρων την αγγελίην επὶ τὸν Ελλήσποντον, περαιωθείς θε διδοῖ τὸ βυβλίον τῷ Μεγαβάζω. δ δὲ ἐπιλεξάμενος καὶ λαβών ήγεμόνας έκ της Θραίκης έστρατεύετο έπὶ την 15 Παιονίην. πυθόμενοι δε οι Παίονες τους Πέρσας επί σφέας λέναι, άλισθέντες έξεστρατεύσαντο πρός θαλάσσης, δοχέοντες ταύτη έπιχειρήσειν τούς Πέρσας έμβάλλοντας. οἱ μὲν δη Παίονες ἦσαν ετοιμοι τὸν Μεγαβά-5 ζου στρατόν επιόντα ερύχειν· οι δε Πέρσαι πυθόμενοι συναλίσθαι τούς Παίονας και την πρός θαλάσσης έσβολήν φυλάσσοντας, έχοντες ήγεμόνας την άνω όδον τράπονται, λαθόντες δὲ τοὺς Παίονας ἐσπίπτουσι ἐς τὰς πόλιας αὐτῶν ἐούσας ἀνδρῶν ἐρήμους οἶα δὲ κει-10 νησι επιπεσόντες εθπετέως κατέσχον, οι δε Παίονες ώς επύθοντο εχομένας τὰς πόλιας, αὐτίκα διασκεδασθέντες κατ' έωυτούς ξκαστοι έτράποντο καὶ παρεδίδοσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Πέρσησι. οὕτω δὴ Παιόνων Σιριοπαίονές τε καὶ Παιόπλαι καὶ οἱ μέχρι τῆς Πρασιάδος λίμνης

16. τούτου είνεκα, damit Dareios sie darum befragte.

14. 3. ξξαναστῆσαι ξξ ἠθέων, wie I 15 5.

3. ἰππεύς, ein sog. ἄγγαρος. S. VIII 98.

7. ἐπιλέγεσθαι 'lesen'. ἀναγινώσκειν hat H. dafür noch nicht.

15. 6 f. Von Abdera westwarts ging dis Strasse über Skaptesyle und Daton (VI 46. IX 75), längs der Küste und südlich vom Pangäon, durch das Gebiet der Pieren an die Mündung des Strymon; eine Zweigstrasse aber wandte sich nordwärts über das Symbolon-geb. durch die sapäischen Pässe (Philippi) und führte, die Nordseite des Pangäon

entlang, durch die Sitze der päonischen Doberen und Päoplen an den Strymon. Die Küstenstraße war durch Kastelle geschützt, die Bergstraße durch ihre Lage. S. VII 112 f. — φυλάσσοντας neben συναλίσθαι, wie VIII 40 13.

12. κατ' ξωντούς ξκαστοι, jeder Stamm nach seiner Heimat und

seinen Wohnorten. Vgl. c. 12 1.
13. Σιριοπαίονες, nach ihrer Hptst. Σίρις (VIII 115 17) benannt, wohnten am Ostufer des unteren Strymon, oberhalb des Prasias-sees. Steph. Byz. v. Σίρις. ἔστι καὶ Σίρις ἐν Παιονίς, ῆς τὸ ἐθνικὸν ἀπὸ τῆς γενικῆς Σιριοπαίονες.

14. Παιόπλαι, nördl. vom Pan-

έξ ήθεων έξαναστάντες ήγοντο ές την Ασίην. οι δε περί 16 τε Πάγγαιον όρος [καὶ Δόβηρας καὶ 'Αγριάνας καὶ Όδομάντους] καὶ αὐτὴν τὴν λίμνην τὴν Ποασιάδα οὐκ. έχειρώθησαν άρχην ύπὸ Μεγαβάζου. ἐπειρήθη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῆ λίμνη κατοικημένους ἔξαιρέειν ὧδε. ἴκρια 5 έπὶ σταυρών ύψηλών έζευγμένα ἐν μέση ἐστήκεε τῆ λίμνη, εσοδον εκ της ηπείρου στεινήν έχοντα μιή γεφύρη. τοὺς δὲ σταυρούς τοὺς ὑπεστεῶτας τοῖσι ἰχρίοισι τὸ μέν κου ἀρχαῖον ἔστησαν κοινῆ πάντες οἱ πολιῆται, μετά δὲ νόμω χρεώμενοι ίστᾶσι τοιῷδε κομίζοντες έξ 10 όρεος τω ούνομα έστι "Ορβηλος, κατά γυναϊκα έκάστην ο γαμέων τρεῖς σταυρούς ὑπίστησι ἄγεται δὲ ἕκαστος συχνάς γυναϊκας. οἰκέουσι δέ τοιοῦτον τρόπον, κρατέων

gāon bis zum Strymon (VII 113). - Πρασιάς λίμνη, der große fischreiche See, zu dem sich der Strymon, oberhalb von Amphipolis, erweitert, j. Terkino-see.

15. ξς τὴν ᾿Ασίην: Genaueres c. 98 7. 16. 2 ff. Das Pangäon-geb. lag in dem vom Strymon, dessen Nebenflus Angites (VII 113) und dem Meere begrenzten Raume und reichte ostwärts bis zum Symbolon-geb. (Philippi). — περὶ Π. ὄρος 'an und auf dem Pangaon-gebirge', περί την λίμνην την Πρ. 'um und in dem Prasias see', wie II 94 οἱ περὶ τὰ έλεα οἰχέοντες, ΙΙ. β 757 οι περί Πηνειον και Πήλιον είνοσίφυλλον Naisozov. Wären die eingeklammerten Worte echt, so würden solche päonische Stämme bezeichnet, welche in der Nähe der Δόβηρες 'Αγειᾶνες und 'Οδόμαντοι wohnten, und es wären chorographische und ethnographische Grenzen verbunden, wie z. B. bei Strabon p. 440 είς την ορεινήν-την περί Πίνθον καὶ 'Αθαμᾶνας καὶ Δύλοπας. Aber von jenen drei Völkern sind die Δόβηφες (am Pangāon, zu VII 1132) und die Ayquaves (an den Strymon-quellen; Thuk. II 96. Strab. p. 331, 36 ff. u. a.) selber päonisch. Nur

die 'Οθόμαντοι (auch -ντις) sind ein thrakisches Volk (zwischen Strymon und Nestos, VII 112. Thuk. II 101 u. a.).

5. τοὺς ἐν τῆ λίμνη sind die eben genannten Bewohner des Sees. ξξαιρέειν = ξξανιστάναι ἐξ ἡθέων (c. 15 15), 'vertreiben'. Ebenso I 176 l. VII 106 10. — ωθε gehört zu κατοικημένους. Falls nicht davor κατοικημένους δέ ausgefallen. Ι 69 καθήρας έκ τῶν λογίων, καθήρας δὲ ὧδε.

9 f. to appaior 'vor alters, ursprünglich' (Î 56 9), = αρχήθεν.
— μετὰ δέ, post autem, als würde ενόμισαν ιστάναι ώθε folgen. χομίζοντες, weil ὁ γαμέων kollek-

tivisch ist. 11. "Ορβηλος, die zwischen Strymon und Nestos südwärts ziehenden Abzweigungen des Skomiosgebirges. Dafs H. nicht das Pangäon nennt, erweist dass nur der nordöstliche Teil des Sees in der beschriebenen Weise bewohnt war. – κατὰ γυναῖκα ἐκάστην, so oft er eine Frau heimführt, bei jeder Heirat. IV 176 κατ' ἄνθρα ἔκαστον μιχθέντα περισφύριον περιδέεται.

13. τοιούτον τρόπον wird durch das fg. participiale Satzglied erklärt. 15 έκαστος έπὶ τῶν ἰκρίων καλύβης τε ἐν τῆ διαιτᾶται καὶ θύρης καταπακτής δια των Ικρίων κάτω φερούσης ές την λίμνην. τα δε νήπια παιδία δέουσι τοῦ ποδός σπάρτω, μη κατακυλισθή δειμαίνοντες. τοίσι δε ίπποισι καί τοίσι ύποζυγίοισι παρέχουσι χόρτον λχθύς των δε πλήθος έστὶ τοσούτο ώστε, όταν την θύρην την καταπα-20 κτήν ανακλίνη, κατιεί σχοίνω σπυρίδα κεινήν ές τήν λί-

μνην, καὶ οὐ πολλόν τινα χρόνον ἐπισχών ἀνασπῷ πλήρεα Ιχθύων. των δε Ιχθύων έστι γένεα δύο, τους καλέουσι πάπρακάς τε καὶ τίλωνας.

Παιόνων μεν δη οί χειρωθέντες ήγοντο ές την Μεγάβαζος δὲ ώς ἐχειρώσατο τοὺς Παίονας, 'Ασίην. πέμπει άγγέλους ές Μακεδονίην ἄνδρας έπτὰ Πέρσας, οι μετ' αὐτὸν ἐκείνον ἦσαν δοκιμώτατοι ἐν τῷ στρατο-5 πέδω· ἐπέμποντο δὲ οδτοι παρὰ 'Αμύντην αλτήσοντες γην τε καὶ δόωρ Δαρείω βασιλέι. ἔστι δὲ ἐκ τῆς Πρασιάδος λίμνης σύντομος κάρτα ές την Μακεδονίην

Vgl. I 131 1. II 2 9. 3 5. 143 16. III. 137 19. V 83 12. VI 53 2. VII 36 3. 127 3. IX 8 4. 68 6. 82 18. — *πρατέων* 'im Besitze'.

15. καταπακτή 'fest einfügbar', nach Sinn und Form (st. -πηκτή) verdächtiges Wort. Die Sache fordert 'Fallthür'. Reiske vermutete καταρρακτής; näher liegt κατεπαπτης 'niederwärts schließbar'. (θύ-ραν ἐπάγειν 'schließen', Pollux X 25).

18. Athenãos p. 345 e οἶδα δὲ καὶ τοὺς περὶ Μόσσυνον τῆς Θράκης βους, οι λυθυς εσθίουσι παρα-βαλλομένους αυτοίς είς τας φάτνας, woraus sich der Name der Ansiedlung ergiebt. (μόσσυνες od. μόσσυνοι hießen auf Pfählen gebaute Häuser.)

20 f. ανακλίνη, sc. δ κρατέων τῆς καλύβης. Zu I 195 4. — κατιεῖ zai ov: strenger ware zateis - ov. - Die Lebensweise dieses päonischen Stammes hat überraschende Ähnlichkeit mit derjenigen einer vorhistorischen Bevölkerung an den

Ufern der Seen auf beiden Seiten der Alpen, deren Dasein in zahlreichen Pfahlbauten und mannigfachen Gerätschaften rohester Art in den letzten Jahrzehnten wiedererkannt worden ist. Ob diese Päonen ein Rest jenes Urvolkes seien, der mit seiner elementaren Kultur sich zufällig bis in so späte Zeit erhalten, ist vorläufig nur Vermutung.

Persische Gesandtschaft am makedonischen Königs-

hofe (c. 17-22). 17. 2 f. Die zeitliche Folge dieser Ereignisse ist nicht zu streng zu nehmen. Vgl. zu III 127 2. 150 1. IX 77. 1.

4. exervor, den Megabazos. S. zu

II 136 15.

 'Αμύντην, den 6. König der Temeniden dynastie nach H. (VIII 139). Auffällig das δ Μακεδόνων βασίλευς fehlt, auch unten 9 bei Αλέξανδρος, obgleich beide bislang nicht erwähnt sind.

7. σύντομος, erg. ὁδός. Xenoph.

Stationary Cart Color (14

πρώτον μέν γαρ έχεται της λίμνης το μέταλλον έξ οδ υστερον τούτων τάλαντον άργυρίου 'Αλεξάνδρω ήμέρης έχαστης εφοίτα, μετα δε το μεταλλον Δύσωρον χαλεό- 10 μενον όρος υπερβάντα είναι εν Μακεδονίη. οι ών Πέρ-18 σαι οί πεμφθέντες οδτοι παρά τὸν Αμύντην ώς ἀπίχοντο, αἴτεον ἐλθόντες ἐς ὄψιν τὴν ᾿Αμύντεω Δαρείω βασιλέι γῆν τε καὶ ὕδωρ. δ δὲ ταῦτά τε ἐδίδου καί σφεας επί ξείνια καλέει, παρασκευασάμενος δε δείπνον 5 μεγαλοπρεπές εδέχετο τούς Πέρσας φιλοφρόνως. ώς δέ από δείπνου εγένοντο, διαπίνοντες είπαν οι Πέρσαι τάδε. ,,ξείνε Μαχεδών, ήμιν νόμος έστι τοίσι Πέρσησι, επεάν δείπνον προτιθώμεθα μέγα, τότε καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τας κουριδίας γυναϊκας εσάγεσθαι παρέδρους. σύ νυν, 10

Hell. VII 2 13 την σύντομον πρός Πελληνέας αφικέσθαι. χάρτα nachgestellt, wie IV 76 9. 32 6. 67 25. IX 109 17; vgl. zu III 55 12. - Maxedoviny, nicht die Landschaft im älteren und engeren Sinne (Maxedovis, VII, 1276), zwischen den Flüssen Axios und Haliakmon, sondern das Temenidenreich, das unter Alexandros I, schon Mygdonien und Bisaltien östlich vom Axios begriff und an den unteren Strymon (Thuk. II 99), also unmittelbar an den Prasias-see reichte. Für H.'s Zeit wäre demnach ทัพ statt žov. genauer gewesen; vgl. zu I 179 13.

8. Strab. p. 831, 34 τὸ Παγγαῖον ὅρος χουσεῖα καὶ ἀργυρεῖα ἔχει μέταλλα και ή πέραν και ή έντος τοῦ Στουμόνος ποταμοῦ μέχοι Παιονίας. Vgl. VI 46. VII 112. IX 75. Die Gegend lag in Bisaltien und muss von Alexander nach 480 (ἔστερον τούτων) erobert sein (vgl. VIII 116), was auch Münzen bestätigen (Eckhel. doct. num. II 69. 83).

10. ἐφοίτα, redibat (III 90 17). — Δύσωρον όρος, sonst nicht genannt, aber jedenfalls nicht weit vom untern Strymon zu suchen.

11. ύπερβάντα είναι abh. von einem aus έστι σύντομος χάρτα (6)

vorschwebenden παφέχει, έξεστι. Ähnlich I 104 6, aber mit dem Dativ des Particips.

18. 4 f. τε έδίδου - καὶ καλέει: vgl. c. 44 συστρατεύεσθαί τε -64 8 u. s. — ididov 'versprach zu geben' (VI 108 7. IX 109 15). Es kam erst später zur wirklichen Unterwerfung; s. VI 44 5. — καλέειν ἐπὶ ξείνια 'zu einem Gastmahle laden, gastlich bewirten', ξεινίζειν (11); so II 117 6. VI 34. 11. IX 16 3. 89 3. Verschieden IV 154 13.

6. φιλοφρόνως, mit aufrichtiger Herzlichkeit. Der spätere Verrat war die Folge ihrer Ungebühr.

7. από δείπνου έγένοντο: zu I 126 13. — διαπίνειν — διαμιλλᾶσθαι ἐν πότω Pollux VI 19, sei es durch gegenseitiges Zutrinken oder durch Reihentrinken. Vgl. IX 16 12 und I 133 οἴνφ κάρτα προσπέαται (Πέρσαι). Álso beim Zechen nach dem Mahle.

10. χουριδίας, wie I 135 7. Anders Plut. mor. 613 τους Πέρσας δρθώς φασι μή ταῖς γαμεταῖε άλλα ταίς παλλαχίσι συμμεθύσχςσθαι καὶ συνορχεῖσθαι.

15 οι δε και τούτο έφασαν προθύμως ούτω έχειν αθτού 14 γαρ ων τούτου είνεκα και εποιέετο. ενθαύτα Δαρείος γράφει γράμματα Μεγαβάζω, τὸν έλιπε ἐν τῆ Θρηίκη στρατηγόν, εντελλόμενος εξαναστήσαι εξ ήθεων Παίονας καὶ παρ' έωυτον άγαγεῖν καὶ αὐτούς καὶ τὰ τέκνα τε 5 καὶ τὰς γυναϊκας αὐτῶν. αὐτίκα δὲ ἱππεὺς ἔθεε φέρων την αγγελίην επί τον Ελλήσποντον, περαιωθείς θε διδοι τὸ βυβλίον τῷ Μεγαβάζω. δ δὲ ἐπιλεξάμενος καὶ λαβών ήγεμόνας έκ τῆς Θρείκης ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν 15 Παιονίην. πυθύμενοι δε οι Παίονες τους Πέρσας επί σφέας ιέναι, άλισθέντες εξεστρατεύσαντο πρός θαλάσσης, δοκέοντες ταύτη ἐπιχειρήσειν τοὺς Πέρσας ἐμβάλλοντας. οι μεν δη Παίονες ήσαν ετοιμοι τον Μεγαβά-5 ζου στρατόν επιόντα ερύχειν· οι δε Πέρσαι πυθόμενοι συναλίσθαι τοὺς Παίονας καὶ τὴν πρὸς θαλάσσης ἐσβολήν φυλάσσοντας, έχοντες ήγεμόνας την άνω όδον τράπονται, λαθόντες δὲ τοὺς Παίονας ἐσπίπτουσι ἐς τὰς πόλιας αὐτῶν ἐούσας ἀνδοῶν ἔρήμους οἶα δὲ κει-10 νησι επιπεσόντες εθπετέως κατέσχον. οι δε Παίονες ώς επύθοντο εχομένας τὰς πόλιας, αὐτίκα διασκεδασθέντες κατ' έωυτούς ξκαστοι έτράποντο καὶ παρεδίδοσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Πέρσησι. οὕτω δὴ Παιόνων Σιριοπαίονές τε καὶ Παιόπλαι καὶ οἱ μέχρι τῆς Πρασιάδος λίμνης

16. τούτου είνεχα, damit Dareios sie darum befragte.

14. 3. έξαναστῆσαι έξ ήθέων, wie I 15 5.

3. ἰππεύς, ein sog. ἄγγαρος.
 S. VIII 98.

7. ἐπιλέγεσθαι 'lesen'. ἀναγινώσκειν hat H. dafür noch nicht.

15. 6 f. Von Abdera westwärts ging dis Strasse über Skaptesyle und Daton (VI 46. IX 75), längs der Küste und südlich vom Pangäon, durch das Gebiet der Pieren an die Mündung des Strymon; eine Zweigstrasse aber wandte sich nordwärts über das Symbolon-geb. durch die sapäischen Pässe (Philippi) und führte, die Nordseite des Pangäon

entlang, durch die Sitze der pāonischen Doberen und Päoplen an den Strymon. Die Küstenstraße war durch Kastelle geschützt, die Bergstraße durch ihre Lage. S. VII 112 f. — φυλάσσοντας neben συναλίσθαι, wie VIII 40 13.

12. κατ' ξωυτούς ξκαστοι, jeder Stamm nach seiner Heimat und

seinen Wohnorten. Vgl. c. 12 1.

13. Σιριοπαίονες, nach ihrer Hptst. Σίρις (VIII 115 17) benannt, wohnten am Ostufer des unteren Strymon, oberhalb des Prasias-sees. Steph. Byz. v. Σίρις. ἔστι καὶ Σίρις ἐν Παιονία, ἢς τὸ ἐθνικὸν ἀπὸ τῆς γενικῆς Σιριοπαίονες.

14. Παιόπλαι, nördl. vom Pan-

έξ ηθέων έξαναστάντες ήγοντο ές την Ασίην. οί δε περί 16 τε Πάγγαιον όρος [καὶ Δόβηρας καὶ Αγριάνας καὶ Όδομάντους] καὶ αὐτὴν τὴν λίμνην τὴν Πρασιάδα οὐκ: έχειρώθησαν άρχην υπό Μεγαβάζου. ἐπειρήθη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῆ λίμνη κατοικημένους ἐξαιρέειν ὧδε. ἴκρια 5 έπὶ σταυρῶν ὑψηλῶν ἐζευγμένα ἐν μέση ἑστήχεε τῇ λίμνη, εσοδον εκ της ηπείρου στεινήν έχοντα μιη γεφύρη, τούς δε σταυρούς τούς ύπεστεωτας τοίσι εκρίοισι τὸ μέν κου ἄρχαῖον ἔστησαν κοινῆ πάντες οἱ πολιῆται, μετὰ δὲ νόμω χρεώμενοι ίστᾶσι τοιῷδε κομίζοντες ἐξ 10 όρεος τῶ οὖνομα ἐστὶ "Ορβηλος, κατὰ γυναῖκα ἐκάστην ο γαμέων τρεῖς σταυρούς ὑπίστησι· ἄγεται δὲ ἕκαστος συχνάς γυναϊκας. ολκέουσι δέ τοιούτον τρόπον, κρατέων

gāon bis zum Strymon (VII 113). - Πρασιάς λίμνη, der große fischreiche See, zu dem sich der Strymon, oberhalb von Amphipolis, erweitert, j. Terkino-see.

15. ἐς τὴν ᾿Ασίην: Genaueres

c. 98 7. 16. 2 ff. Das Pangäon-geb. lag in dem vom Strymon, dessen Nebenflus Angites (VII 113) und dem Meere begrenzten Raume und reichte ostwärts bis zum Symbolon-geb. (Philippi). — περί Π. ὄρος 'an und auf dem Pangäon-gebirge', περὶ τὴν λίμνην τὴν Πρ. 'um und in dem Prasias see', wie II 94 οι περὶ τὰ έλεα οἰχέοντες, ΙΙ. β 757 οθ περὶ Πηνειών και Πήλιον είνοσίφυλλον Ναίεσχον. Wären die eingeklammerten Worte echt, so würden solche päonische Stämme bezeichnet, welche in der Nähe der Δόβηρες Αγριανες und 'Οδόμαντοι wohnten, und es wären chorographische und ethnographische Grenzen verbunden, wie z. B. bei Strabon p. 440 είς την ορεινήν - την περί Πίνδον χαὶ 'Αθαμᾶνας χαὶ Δύλοπας. Aber von jenen drei Völkern sind die Δόβηφες (am Pangäon, zu VII 1132) und die Ayquaves (an den Strymonquellen; Thuk. II 96. Strab. p. 331, 36 ff. u. a.) selber päonisch. Nur

die 'Οθόμαντοι (auch -ντες) sind ein thrakisches Volk (zwischen Strymon und Nestos, VII 112. Thuk II 101 u. a.).

 τοὺς ἐν τῆ λίμνη sind die eben genannten Bewohner des Sees. ξεαιρέειν = ξεανιστάναι ξξ ήθέων (c. 15 15), 'vertreiben'. Ebenso I 176 1. VII 106 10. — ὧθε gehört zu κατοικημένους. Falls nicht davor κατοικημένους δε ausgefallen. Ι 69 καθήρας έκ τῶν λογίων, καθήρας δὲ ὧθε.

9 f. τὸ ἀρχαῖον 'vor alters, ursprünglich' (1 56 9), = ἀρχηθεν.
— μετὰ δέ, post autem, als würde ενόμισαν ιστάναι ώθε folgen. χομίζοντες, weil ὁ γαμέων kollek-

tivisch ist.

11. "Ορβηλος, die zwischen Strymon und Nestos südwärts ziehenden Abzweigungen des Skomiosgebirges. Dals H. nicht das Pangäon nennt, erweift dass nur der nordöstliche Teil des Sees in der beschriebenen Weise bewohnt war. — χατὰ γυναῖχα έχάστην, so oft er eine Frau heimführt, bei jeder Heirat. IV 176 κατ' ἄνδρα έκαστον μιχθέντα περισφύριον περιδέεται.

13. τοιούτον τρόπον wird durch das fg. participiale Satzglied erklärt.

15 ξκαστος ἐπὶ τῶν ἰκρίων καλύβης τε ἐν τῆ διαιτᾶται καὶ θύρης καταπακτῆς διὰ τῶν ἰκρίων κάτω φερούσης ἐς τὴν λίμνην. τὰ δὲ νήπια παιδία δέουσι τοῦ ποδὸς σπάρτω, μὴ κατακυλισθῆ δειμαίνοντες. τοῖσι δὲ ἴπποισι καὶ τοῖσι ὑποζυγίοισι παρέχουσι χόρτον ἰχθῦς· τῶν δὲ πλῆθθος ἐστὶ τοσοῦτο ώστε, ὅταν τὴν θύρην τὴν καταπαθος κτὴν ἀνακλίνη, κατιεῖ σχοίνω σπυρίδα κεινὴν ἐς τὴν λίμμνην, καὶ οὐ πολλόν τινα χρόνον ἐπισχών ἀνασπῷ πλήρρα ἰχθύων. τῶν δὲ ἰχθύων ἐστὶ γένεα δύο, τοὺς καλέουσι πάπρακάς τε καὶ τίλωνας.

17 Παιόνων μεν δη οι χειρωθέντες ήγοντο ες την Ασίην. Μεγάβαζος δε ώς εχειρώσατο τους Παίονας, πέμπει άγγέλους ες Μαχεδονίην άνδρας επτά Περσας, οι μετ αυτον εχείνον ήσαν δοχιμώτατοι εν τῷ στρατο-5 πέδω επέμποντο δε ουτοι παρά Αμύντην αιτήσοντες γῆν τε και τόωρ Δαρείω βασιλεί. ἔστι δε εκ τῆς Πρασιάδος λίμνης σύντομος κάρτα ες την Μαχεδονίην.

Vgl. I 131 1. II 2 9. 3 5. 143 16. III. 137 19. V 33 12. VI 53 2. VII 36 3. 127 3. IX 8 4. 68 6. 82 18. — χρατέων 'im Besitze'.

15. καταπακτή 'fest einfügbar', nach Sinn und Form (st. -πηκτή) verdächtiges Wort. Die Sache fordert 'Fallthür'. Reiske vermutete καταρακτής; näher liegt κατεπακτής 'niederwärts schließbar'. (θύραν ἐπάγειν 'schließen', Pollux X 25).

18. Athenãos p. 345 e οἶδα δὲ καὶ τοὺς περὶ Μόσσυνον τῆς Θράκης βοῦς, οῖ ἰχθῦς ἐθθίουσι παραβαλλομένους αὐτοῖς εἰς τὰς φάτνας, woraus sich der Name der Ansiedlung ergiebt. (μόσσυνες od. μόσσυνοι hießen auf Pfählen gebaute Häuser.)

20 f. ἀναχίνη, sc. ὁ χοατέων τῆς καλύβης. Zu I 195 4. — κατεῖ — καὶ οὐ: strenger wāre κατεῖς — οὐ. — Die Lebensweise dieses pāonischen Stammes hat überraschende Ähnlichkeit mit derjenigen einer vorhistorischen Bevölkerung an den

Ufern der Seen auf beiden Seiten der Alpen, deren Dasein in zahlreichen Pfahlbauten und mannigfachen Gerätschaften rohester Art in den letzten Jahrzehnten wiedererkannt worden ist. Ob diese Päonen ein Rest jenes Urvolkes seien, der mit seiner elementaren Kultur sich zufällig bis in so späte Zeit erhalten, ist vorläufig nur Vermutung.

Persische Gesandtschaft am makedonischen Königs-

hofe (c. 17-22).

17. 2 f. Die zeitliche Folge dieser Ereignisse ist nicht zu streng zu nehmen. Vgl. zu III 127 2. 150 1. IX 77. 1.

4. exervor, den Megabazos. S. zu

II 136 15.

5. 'Αμύντην, den 6. König der Temeniden-dynastie nach H. (VIII 139). Auffällig daß ὁ Μακεδόνων βασιλεύς fehlt, auch unten 9 bei 'Αλέξανδφος, obgleich beide bislang nicht erwähnt sind.

7. σύντομος, erg. όσος. Xenoph.

Distillated in Co.C. (C.C.)

πρώτον μέν γάρ έχεται της λίμνης το μέταλλον έξ οδ υστερον τούτων τάλαντον ἀργυρίου 'Αλεξάν**δρ**ω ήμέρης έκαστης εφοίτα, μετα δε το μεταλλον Δύσωρον καλεό- 10 μενον όρος υπερβάντα είναι εν Μαχεδονίη. οι ών Πέρ-18 σαι οι πεμφθέντες οδτοι παρά τὸν Αμύντην ώς ἀπίχοντο, αίτεον έλθόντες ές δψιν την Αμύντεω Δαρείω βασιλέι γην τε καὶ ὕδωρ. δ δὲ ταῦτά τε ἐδίδου καί σφεας επί ξείνια καλέει, παρασκευασάμενος δε δείπνον 5 μεγαλοπρεπές εδέχετο τους Πέρσας φιλοφρόνως. ώς δε από δείπνου εγένοντο, διαπίνοντες είπαν οι Πέρσαι τάδε. ,,ξείνε Μακεδών, ήμιν νόμος έστι τοισι Πέρσησι, έπεαν δείπνον προτιθώμεθα μέγα, τότε καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τας κουριδίας γυναϊκας εσάγεσθαι παρέδρους. σύ νυν, 10

Hell. VII 2 13 την σύντομον πρός τούς Πελληνέας αφικέσθαι. zάρτα nachgestellt, wie IV 76 9. 32 6. 67 25. IX 109 17; vgl. zu III 55 12. — Maxedoviny, nicht die Landschaft im älteren und engeren Sinne (Maxedovis, VII, 127 6), zwischen den Flüssen Axios und Haliakmon, sondern das Temenidenreich, das unter Alexandros I, schon Mygdonien und Bisaltien östlich vom Axios begriff und an den unteren Strymon (Thuk. II 99), also unmittelbar an den Prasias-see reichte. Für H.'s Zeit wäre demnach nu statt ἔστι genauer gewesen; vgl. zu I 179 13.

8. Strab. p. 331, 34 τὸ Παγγαΐον ὄρος χρυσεία καί αργυρεία έχει μέταλλα και ή πέραν και ή έντος τοῦ Στουμόνος ποταμοῦ μέχοι Παιονίας. Vgl. VI46. VII112. IX 75. Die Gegend lag in Bisaltien und mus von Alexander nach 480 (ἔστερον τούτων) erobert sein (vgl. VIII 116), was auch Münzen bestätigen (Eckhel. doct. num. II 69. 83).

10. ἐφοίτα, redibat (III 90 17).

— Δύσωρον ὄφος, sonst nicht genannt, aber jedenfalls nicht weit vom untern Strymon zu suchen.

11. ὑπερβάντα είναι abh. von einem aus έστι σύντομος χάρτα (6) vorschwebenden παρέχει, έξεστι. Abnlich I 104 6, aber mit dem Dativ des Particips.

 4 f. τε ἐδίδου — καὶ καλέει: vgl. c. 44 συστρατεύεσθαί τε καὶ συνελείν, 77 συμβάλλουσί τε — καὶ πολλῷ έκράτησαν, 74 8. 120 5. VI 41 9. VII 42 9. IX 3 8. 64 8 u. s. — ididov 'versprach zu geben' (VI 108 7. IX 109 15). Es kam erst später zur wirklichen Unterwerfung; s. VI 44 5. — καλέειν ἐπὶ ξείνια 'zu einem Gastmahle laden, gastlich bewirten', ξεινίζειν (11); so II 117 6. VI 34. 11. IX 16 3. 89 3. Verschieden IV 154 13.

6. φιλοφρόνως, mit aufrichtiger Herzlichkeit. Der spätere Verrat war die Folge ihrer Ungebühr.

7. ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο: zu Ι 126 13. - διαπίνειν = διαμιλλᾶσθαι έν πότω Pollux VI 19, sei es durch gegenseitiges Zutrinken oder durch Reihentrinken. Vgl. IX 16 12 und I 133 οἴνω κάρτα προσπέαται (Πέρσαι). Álso beim Zechen nach dem Mahle.

10. χουριδίας, wie I 135 7. Anders Plut. mor. 613 τους Πέρσας δρθώς φασι μή ταῖς γαμεταῖε άλλα ταις παλλαχίσι συμμεθύσχςσθαι καὶ συνορχεῖσθαι.

έπεί πεο προθύμως μεν εδέξαο μεγάλως δε ξεινίζεις, διδοίς δὲ βασιλέι [Δαρείφ] γην τε καὶ τόωρ, ἔπεο νόμφ τω ήμετέρω". είπε πρός ταθτα Αμύντης ,, δ Πέρσαι, νόμος μεν ήμεν γε έστι ούκ οδτος, αλλά κεχωρίσθαι 15 ανδρας γυναικών· επείτε δε ύμεις εόντες δεσπόται προσχρηίζετε τούτων, παρέσται ύμιν και ταῦτα". είπας τοσαῦτα ὁ ᾿Αμύντης μετεπέμπετο τὰς γυναϊκας αι δ' έπείτε χαλεόμεναι ήλθον, ἐπεξής ἀντίαι Κοντο τοίσι Πέρσησι. ενθαθτα οι Πέρσαι ιδόμενοι γυνατιας εθμόρ-20 φους έλεγον πρός Αμύντην φάμενοι το ποιηθέν τοῦτο οδδεν είναι σοφόν· πρέσσον γαρ είναι αρχήθεν μη ελθείν τὰς γυναίκας ἢ έλθούσας [καὶ μὴ παριζομένας] ἀντίας Τζεσθαι άλγηδόνας σφίσι δφθαλμών. άναγχαζόμενος δε δ Αμύντης εκέλευε παρίζειν πειθομενέων δε των 25 γυναικών αὐτίκα οἱ Πέρσαι μαστών τε ἄπτοντο οἰα πλεόνως οίνωμένοι, και κού τις και φιλέειν έπειράτο. 19 Αμύντης μεν δη ταυτα όρεων ατρέμας είχε, καίπερ δυσφορέων, οία ύπερδειμαίνων τούς Πέρσας Αλέξανδρος δε ό 'Αμύντεω παρεών τε καὶ δρέων ταῦτα, άτε νέος τε εων και κακών απαθής, οθδαμώς έτι κατέχειν οδός 5 τε ήν, ώστε δὲ βαρέως φέρων εἶπε πρὸς Αμύντην τάδε. ,,ὧ πάτερ, σὺ μὲν εἶχε τῆ ἡλιχίη ἀπιών τε ἀναπαύεο, μηδε λιπάρεε τη πόσι εγώ δε προσμένων αὐτοῦ τῆδε πόντα τὰ ἐπιτήδεα παρέξω τοῖσι ξείνοισι." πρός ταῦτα συνιείς Αμύντης ὅτι νεώτερα πρήγματα

11. didois 'geben willst' (4).

15: ἐπείτε, quando, quoniam (I 39 9).

17. τοσαῦτα 'nur soviel' nichts weiter (I 128 4).

20. έλεγον — φάμενοι: zu I 1187. 21. ἀρχῆθεν = ἀρχήν (I 9 6),

'von vornherein, überhaupt'.

19. 4. κακῶν ἀπαθής, von Leiden und trüben Erfahrungen noch nicht gebeugt. Soph. Antig. 1191 Eurydike bei der Botschaft vom Tode ihres Sohnes κακῶν γὰρ οὐκ ἀπειρος οὖκ ἀκούσομαι. — κατέχειν intransit. an sich halten,

schweigen ἀνέχεσθαι (14). Ebenso VIII 114 ὁ δὲ γελάσας τε καὶ κατασχών πολλὸν χρόνον. Soph. O. T. 782 κάγω βαρυνθείς — μόλις κατέσχον. Vgl. zu I 32 40. VI 39 9.

 ωστε — φέρων faſst die Begründung noch einmal kurz zusammen.

6. εἶχε τῆ ἡλιχίη: anders VII 18 8.

7. $\lambda i \pi \alpha \rho \epsilon \epsilon = \pi \rho \delta \sigma \mu \epsilon \nu \epsilon$, 'beharre bei'; daher c. dat.

9. νεώτερα 'schlimme' (III 62 17).



πρήξειν μέλλοι ὁ ᾿Αλέξανδρος, λέγει ,,ὧ παῖ, σχεδὸν γάρ 10 σευ ανακαιομένου συνίημι τούς λόγους, ότι έθέλεις έμε έχπέμψας ποιέειν τι νεώτερον έγω ών σευ χρηζω μηδεν νεοχμώσαι κατ' άνδρας τούτους, Ινα μη έξεργάση ήμέας, αλλά ανέχευ δρέων τα ποιεύμενα άμφι δε απόδω τη έμη πείσομαί τοι. ώς δε ό Αμύντης χρηίσας 20 τούτων οιχώχεε, λέγει δ Αλέξανδρος πρός τους Πέρσας ,γυναικών τουτέων, ώ ξείνοι, έστι ύμιν πολλή εθπετείη, και ει πάσησι βούλεσθε μίσγεσθαι και δκόσησι ών αθτέων. τούτου μέν πέρι αθτοί αποσημανέετε. νθν δέ, 5 σχεδον γάρ ήδη της κοίτης ώρη προσέρχεται ύμιν καί καλώς έχοντας ύμέας όρω μέθης, γυναϊκας ταύτας, εί ύμιν φίλον έστι, άπετε λούσασθαι, λουσαμένας δε όπισω προσδέχεσθε. είπας ταυτα, συνέπαινοι γάρ ήσαν οι Πέρσαι, γυνατιας μεν έξελθούσας απέπεμπε ές την 10 γυναικηίην, αὐτὸς δὲ ὁ ᾿Αλέξανδρος ἴσους τῆσι γυναιξὶ άριθμον άνδρας λειογενείους τη των γυναικών έσθητι σχευάσας και έγχειρίδια δούς ήγε έσω, παράγων δέ τούτους έλεγε τοίσι Πέρσησι τάδε. ,,δ Πέρσαι, οίκατε πανδαισίη τελέη ιστιῆσθαι· τά τε γὰρ ἄλλα ὅσα είγο- 15

10 f. σχεδόν ermässigt die Zuversichtlichkeit des Tons, 'ich verstehe, denk ich, deine Rede'. Vgl. IV 134 15 u. Soph. Trach. 43 σχεδον δ' επίσταμαί τι πημ' έχοντά σον ο επισταμαι τι πημ εχοντα νιν, Eurip. Ττο. 892 σχεδόν μέν εξιάθα σοι στυγουμένη, "Ομως ο' ξρέαθαι βούλομαι. Sonst meist σχεδόν τι. — γάρ 'da' (I 8 10). — ἀνακαίεσθαι 'aufbrausen'. Vgl. Ευτip. Οτ. 609 μαλλόν μ' ἀνάψεις ξπὶ τον ξξελθεῖν φόνους.

11. ὅτι ..., Epexegese zu συνίημι

τοὺς λόγους.

20. χοηίζειν 'verlangen, bitten' c. gen. rei noch c. 30 26. VII 53 4 (προσχρηίζειν c. 11 6. 18 16), wie σέεσθαν I 8 20 u. s.; c. acc., wie sonst gewöhnlich, nur VII 38 6.

3. εὐπέτειη = ἐξουσίη, facultas, copia. Plat. Ges. 718 d οὐ γὰς πολλή εὐπέτεια οὐθὲ ἀφθονία τῶν

προθυμουμένων.

6. της χοίτης: der Artikel auch Ί 10 ώρη της χοίτης είναι.

7. ταύτας, hinweisend. S. zu I 9 4.

8. ἀπιέναι, 'loslassen, lassen' mit Infin. wie I 194 ἀπιείσι — φέρεσθαι, ΙΙ 96 απιεί ἐπισέρεσθαι, III 25 απηχε αποπλέειν, 75 16. V 106 27. VI 62 19. VII 121 4. IX 96 7. Od. β 147 προέηχε πέτεσθαι, μ 442 ήχα — πόδας καὶ γεῖρε φέρεσθαι.

10. Man erwartet τὰς μέν γυναῖ-

zas. S. aber zu IX 88 3.
12. lesoyévesos, iuvenis cui levia fulgent ora (Tibull. I 8 31).

15. πανδαισία, ή παντοδαπά έδέσματα καὶ πολυτελή έχουσα υ. ή πάσαις ταῖς αἰσθήσεσιν ήθονὰς παρέχουσα εὐωχία (Hesych.). Das Wort war in der älteren Komödie häufig und giebt der Rede einen Anstrich scherzender Gutmütigkeit:

μεν, καὶ πρὸς τὰ οἶά τε ν ἔξευρόντας παρέχειν, πάντα ύμτν πάρεστι, καὶ δὴ καὶ τόδε τὸ πάντων μέγιστον, τάς τε έωυτῶν μητέρας καὶ τὰς ἀδελφεὰς ἐπιδαψιλευόμεθα ύμτν, ώς παντελέως μάθητε τιμώμενοι πρὸς 20 ήμεων των περ έστε άξιοι, πρός δε και βασιλεί τω πέμψαντι ἀπαγγείλητε ώς ανής Ελλην Μακεδόνων ὅπαςχος εὖ ύμέας ἐδέξατο καὶ τραπέζη καὶ κοίτή. ταῦτα είπας 'Αλέξανδρος παρίζει Πέρση ανδρί ανδρα Μακεδόνα ώς γυναϊκα τῷ λόγω. οι δέ, ἐπείτε σφέων οί 21 Πέρσαι ψαύειν ἐπειρῶντο, διεργάζοντο αὐτούς. χαὶ οδτοι μέν τούτω τῷ μόρω διεφθάρησαν καὶ αὐτοὶ καὶ ή θεραπηίη αὐτῶν· εἵπετο γὰρ δή σφι καὶ ὀχήματα καὶ θεράποντες καὶ ἡ πᾶσα πολλή παρασκευή· πάντα 5 δη ταῦτα ἄμα πᾶσι ἐκείνοισι ηφάνιστο. μετὰ δὲ χρόνφ οὐ πολλῷ ὕστερον ζήτησις τῶν ἀνδρῶν τούτων μεγάλη εκ των Περσέων εγίνετο, καί σφεας λλέξανδρος κατέλαβε σοφίη, χρήματά τε δούς πολλά και την έωυτοῦ ἀδελφεὴν τῆ οὔνομα ἦν Γυγαίη δοὺς δὲ ταῦ-10 τα κατέλαβε ὁ ᾿Αλέξανδρος Βουβάρη ἀνδρὶ Πέρση, τῶν διζημένων τοὺς ἀπολομένους τῷ στρατηγῷ.

Ο μέν νυν των Περσέων τοότων θάνατος ούτω κατα-22 λαμφθείς εσιγήθη, Ελληνας δε είναι τούτους τους από

ihr seid, sollt ich meinen, mit einem richtigen Vollmahle bedient worden .

16. οδά τε = οδόν τε. Vom Plural zu I 4 8.

18. έωυτῶν st. ήμετέρας αὐτῶν. Vgl. zu c. 92 α 9.

20. τῶν, aufzulösen in τούτοισι (oder ταῦτα) τῶν.
21. ἀνὴρ "Ελλην, im Munde des Alexander besonders bedeutsam, weil dieser zuerst den hellenischen Ursprung seines Hauses eifrig behauptete (c. 22). — δπαρχος, Ausdruck einer berechneten Demut.

24. ώς — τῷ λόγω 'dem Vor-

geben nach'.

21. 4. ή — παρασχευή 'ihre ganze reiche Zurüstung' wie sie bei Persern gewöhnlich ist. Vgl. IX 80.

5. μετά — υστερον, Abundanz, wie III 39 9.

7. xai 'jedoch' (VI 89 12. VII 11 4). Vgl. III 122 15. IV 36 6. Mit derselben Wirkung oft lat. et. - Άλέξανδρος, der unterdes seinem alten (c. 196) Vater auf dem Throne gefolgt war.

8. κατέλαβε = ἐπέσχε τῆς δομῆς (Suidas), 'that ihnen Einhalt, beschwichtigte sie' (I 46 7). — σοφίη

'Schlauheit' (Ι 60 15). 9. f. δοὺς δὲ — κατέλαβε 'und zwar beschwichtigte er sie, indem er diese dem B. gab'. Über Bu-bares s. VII 21 6. VIII 136 5. 22. 2. καταλαμφθεὶς ἐσιγήθη,

silentio compressus est.

3 ff. "Ελληνας — είναι, angeknüpft an die Äußerung c. 20 21. Für-



Περδίχχεω γεγονότας, κατά περ αὐτοὶ λέγουσι, αὐτός τε οῦτω τυγχάνω ἐπιστάμενος καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖσι ὅπισθε 5 λόγοισι ἀποδέξω ὡς εἰσὶ Ἑλληνες, πρὸς δὲ καὶ οἱ τὸν ἐν Ὁλυμπίη διέποντες ἀγῶνα Ἑλληνοδίκαι οῦτω ἔγνωσαν εἶναι. ᾿Αλεξάνδρου γὰρ ἀεθλεύειν ἑλομένου καὶ καταβάντος ἐπ᾽ αὐτὸ τοῦτο, οἱ ἀντιθευσόμενοι Ἑλλήνων ἔξεῖργόν μιν, φάμενοι οὐ βαρβάρων ἀγωνιστέων εἶναι τὸν 10 ἀγῶνα ἀλλὰ Ἑλλήνων ᾿Αλέξανδρος δὲ ἐπειδὴ ἀπέδεξε ὡς εἴη ᾿Αργεῖος, ἐκρίθη τε εἶναι Ἑλλην καὶ ἀγωνιζόμενος στάδιον συνεξέπιπτε τῷ πρώτω.

das makedonische Königshaus und insbesondere für Alexandros I., seinen älteren Zeitgenossen (reg. bis 454), läst H. überall eine besondere Teilnahme und Vorliebe merken; daher die nachdrückliche Weise, mit der er, ohne dass der Zusammenhang es fordert, die hellenische Herkunft der Familie zweimal verteidigt, und die Hellenenliebe des Königs (VII 173, IX 44 f.) und sein wackeres Benehmen gegen den persischen Übermut schildert. Auch bezeugt eine Notiz des Suidas (v. 'Ελλάνικος): διέτριψε δὲ Ελλάνικος σὺν 'Ηροσότω παρά 'Αμύντα (irrig st. Αλεξάνδοω od. Περδίκκα) κατά τους χρόνους Ευριπίδου και Σοφοχλέους, seinen Aufenthalt am makedonischen Hofe. Vgl. Einl. S. XLVIII '). — τοὺς — γεγονότας, die Temeniden (VIII 139). — οὔτω, erneuert demonstrativisch den Inhalt des abhängigen Infinitivsatzes, 'das die Nachkommen Hellenen sind, diese Überzeugung hege ich selber'. Mit gleicher Wirkung in den beiden fgg. Gliedern ws eloi "E. und οὔτω — εἶναι. Für ἐπίσταμαι vgl. zu I 3 4. — έν τοίσι όπισθε λόγοισι, VIII 137 7. Einen 'Beweis' oder 'Nachweis' (ἀποδέξω) liest man auch dort nicht.

 Έλληνοδίzαι, eleiische Bürger (II 160), gewöhnlich zehn nach der Zahl der eleiischen Phylen; die Anordner, Vorsitzenden und Richter (daher ἔγνωσαν, iudicaverunt) bei den Wettkämpfen.

8 f. έλέσθαι, in animum inducere. Menandros bei Stob. Flor. 70 5 8xax πένης ῶν χαὶ γαμεῖν τις ελόμενος τά μετά γυναικός επιθέγηται γρήματα, Nikolaos das. 14 7 ἐπιπληξαι βούλομ' — τοὺς ὰσυμβόλους Τάλλότρια θειπνείν έλομένους άνευ πόνου. — Bei καταβάντος ist ungewiß ob zu ergänzen éz Mazeδονίης (c. 106 32) oder ές αγώνα, descendentis in arenam, wie Soph. Trach. 505 τίνες — κατέβαν, τίνες $d\hat{\epsilon}$ έξηλθον ἄεθλ' αγώνων, Plat. Ges. 834 c χρίσις άπάντων τών τε δρόμων αὐτὧν χαὶ τῶν χαταβαινόντων μεθ' όπλων, u. s. Suidas: καταβαίνειν, τὸ εἰς ἀγῶνα χωρεῖν. – ἐπ' αὐτὸ τοῦτο 'zu diesem Zwecke, darum'. Ebenso VII 1334; vgl. c. 37 l. — οἱ ἀντιθευσόμενοι, die mit ihm um den Preis laufen wollten. — ¿ξεῖονον 'verlangten seinen Ausschlufs'.

12 f. 'Aργείος, als Abkömmling des Temenos, der bei der Dreiteilung des Peloponnes Argos erhalten hatte. Auch Thukydides lässt die Genealogie gelten, II 99 Τημενίδαι τὸ ἀρχαίον ὅντες ἐξ 'Αργονς, V 80 ἢν δὲ αὐτὸς (ὁ Περδίκκας) τὸ ἀρχαίον ἐξ 'Αργονς, und überhaupt die Späteren, Demosthenes ausgenommen (s. die Stelle zu III 142 25). Vgl. zu VIII 137 4. — ἀγωνίζεσθαι στάδιον 'wettlaufen', nach ἀγωνίσεσαι στάδιον 'wettlaufen', nach ἀγωνίσε

Strittmathy (a)(0)(0)(1)(6

Ταῦτα μέν νυν οὖτω κη ἐγένετο. Μεγάβαζος δὲ άγων τοὺς Παίονας ἀπίκετο ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον· ἐνθεύτεν διαπεραιωθείς απίκετο ές τας Σάρδις. ατε δέ τειχέοντος ήδη Ιστιαίου τοῦ Μιλησίου τὴν παρά Δαρεί-5 ου αλτήσας έτυχε μισθοίν [δωρεήν] φυλακής τής σχεδίης, έόντος δὲ τοῦ χώρου τούτου παρά Στρυμόνα ποταμόν τῷ οὔνομα ἐστὶ Μύρχινος, μαθών ὁ Μεγάβαζος τὸ ποιεύμενον έχ του Ίστιαίου, ώς ήλθε τάχιστα ές τάς Σάρδις ἄγων τοὺς Παίονας, ἔλεγε Δαρείω τάδε. ,,ώ 10 βασιλεύ, ποτόν τι χρημα εποίησας, ανδρί Ελληνι δεινῷ τε καὶ σοφῷ δοὺς ἐγκτίσασθαι πόλιν ἐν Θρηίκη, ίνα ίδη τε ναυπηγήσιμος έστι ἄφθονος και πολλοί κωπέες καὶ μέταλλα ἀργύρεα, ὅμιλός τε πολλὸς μὲν Ελλην περιοικέει πολλός δὲ βάρβαρος, οι προστάτεω ἐπι-15 λαβόμενοι ποιήσουσι τοῦτο τὸ ᾶν κείνος έξηγέηται καὶ ήμέρης καὶ νυκτός. σύ νυν τοῦτον τὸν ἄνδρα παῦσον

ζεσθαι ἀγῶνα (IX 26 36); denn στάδιον ist als 'Wettlauf' ein ἀγών. Xenoph. An. IV 8 27 ηγωνίζοντο παιδες μέν στάδιον, Plat. Ges. 833 a δ δε στάδιον άμιλλησόμενος. συνεξέπιπτε, bei der Abstimmung der Kampfrichter. Eig. von den Stimmsteinchen (ψηφοι) oder Stimmen (γνῶμαι, Ι 206 17), bier übertragen auf den Gegenstand der Abstimmung, wie VIII 123 9 auf die Abstimmenden. Alexander war mit dem Ersten zugleich ans Ziel gekommen, sodass ein Teil der Richter ihm den Sieg zusprach. Das Imperfectum lässt erkennen dass es zu keinem entscheidenden Ausspruch kam (s. zu VIII 497), oder aber H. umgeht auf diese Weise die Meldung der Niederlage.

Histiaos am persischen Hofe. Weitere Eroberungen unter Otanes (c. 23—27).

23. 3. ένθεῦτεν, ohne đẻ wie VIII 16 4.

4 f. In τὴν αἰτήσας ἔτυχε (sc. γῆν) ist das Objekt zum näheren Participium konstruiert, wie VII 69 13. 146 12. Ohne diesen Grund IX 109 πάντα γὰρ τεύξεσθαι αἰτήσασαν. — φυλαχῆς: 8. IV 137 ff.

6. Verb. ἐόντος δὲ παρὰ Στρ. π. τοῦ χώρου τούτου τῷ.... Über Myrkinos zu c. 11 7.

10. xolov, quam stultum! (IV 3 10).

10 f. δεινῷ τε καὶ σοφῷ 'gewandt und schlau'. Aristoph. Ekkl. 245 von einem klugen und unternehmenden Weibe ἦσθα δεινὴ καὶ σοφή. Besonders war δεινός beliebt von Sophisten und Rednern; σοφός aber hat überall bei Herodot die Bed. 'schlau, verschlagen' (zu II 49 11). — δούς 'gestattend'. — ξυκτίσασθαι: s. c. 11 7 f. 24 20.

12 f. Thuk. IV 108 ἐχομένης δὲ τῆς ᾿Αμφιπόλεως οἱ ᾿Αθηναῖοι ἐς μέγα δέος κατέστησαν ἄλλως τε καὶ ὅτι ἡ πόλις αὐτοῖς ἤν ωφέλιμος ξύλων τε ναυπηγησίμων πομπῆ καὶ χρημάτων προσόδω — κωπέες 'Ruderhölzer', d. i. Fichten aus denen die Ruder gefertigt wurden.

14. ἐπιλαβόμενοι, adepti.

Dictionality (LCC) (C) (T) (F

ταύτα ποιεύντα, ενα μη οικηίω πολέμω συνέχη τρόπω δε ηπίω μεταπεμψάμενος παυσον, επεάν δε αὐτὸν περιλάβης, ποιέειν διως μημέτι μεϊνος ές Ελληνας ἀπίξεται. ταῦτα λέγων ὁ Μεγάβαζος εὐπετέως ἔπειθε 24 Δαρείον ώς εὖ προορών τὸ μέλλον γίνεσθαι. μετὰ δὲ πέμψας άγγελον ές την Μύραινον ό Δαρείος έλεγε τάδε. ,, Ιστιαΐε, βασιλεύς Δαρείος τάδε λέγει. ἐγὼ φροντίζων ευρίσκω έμοι τε και τοισι έμοισι πρήγμασι είναι ουδένα 5 σεῦ ἄνδρα εὐνοέστερον. τοῦτο δὲ οὐ λόγοισι ἀλλ' έργοισι οίδα μαθών. νῦν ὧν, ἐπινοέω γὰρ πρήγματα μεγάλα κατεργάσασθαι, απίκεό μοι πάντως, ενα τοι αὐτὰ ὑπερθέωμαι. τούτοισι τοῖσι ἔπεσι πιστεύσας δ Ίστιαΐος, καὶ ἄμα μέγα ποιεύμενος βασιλέος σύμβουλος γενέσθαι, απίκετο ές τας Σάρδις. απικομένω δέ οί έλεγε Δαρείος τάδε. ., Ιστιαίε, έγώ σε μετεπεμψάμην ιώνδε είνεχεν. ἐπείτε τάχιστα ἐνόστησα ἀπὸ Σκυθέων καὶ σύ μοι εγένεο εξ δφθαλμών, οὐδέν κω άλλο χρημα ουτω εν βραχει επεζήτησα ώς σε ίδειν τε και ες λόγους 15 μοι απικέσθαι, εγνωκώς ότι κτημάτων πάντων εστί τιμιώτατον ανήρ φίλος συνετός τε και εξνοος, τά τοι έγω καὶ ἀμφότερα συνειδώς έχω μαρτυρέειν ές πρήγματα τὰ ἐμά. νῦν ὧν, εὖ γὰρ ἐποίησας ἀπικόμενος, τάδε τοι έγω προτείνομαι. Μίλητον μέν ξα καὶ τὴν νεόκτι- 20

19. περιλαμβάνειν 'fassen' (VIII 106 12), wie in einem Netze oder einer Schlinge. — ποιέειν, der adhortative Infinitiv; parallel zu παῦσον wie III 134 23.

24. 3. ἀγγελον πέμψας — έλεγε 'liefs durch einen Boten sagen'. Ähnliche Wendungen I 91 19. III 14 33. V 70 6. 72 2. 84 3. VI 97 6. VII 203 4. IX 18 18.

4. τάθε λέγει: die Anrede gebört nicht dem Betragen in der Angele gebort nicht dem Betragen in dem B

4. τάθε λέγει: die Anrede gehört nicht dem Boten, sondern bildet den Eingang der königlichen Botschaft, wie sonst eines Briefes (zu III 40 5).

6. Aschyl. Prom. 336 ἔργω κου

λόγφ τεχμαίρομαι.

9. δπερθέωμαι 'mitteile' (I 8 6).

15. σέ ist zugleich Subjektsakkusativ. Vgl. zu I 111 12.

17 f. ἀνὴρ φίλος ist Ein Begriff, 'Freund', und als solchen schließen sich daran die beiden Attribute. — τά, frei bezogen auf συνετός τε καὶ εῦνοος, als gingen nicht diese Adjektive, sondern die ihnen entsprechenden Substantive (σύνεσῶν τε καὶ εὐνοίην) voraus. τά τοι gehört sowohl zu συνειδώς als zu μαρτυρέειν, 'was ich beides an dir kenne (von dir weiß) und in Bezug auf meine Angelegenheiten dir bezeugen kann'. Zu τά τοι — συνεισώς vgl. VIII 113 καὶ εἰ τεοῖσῖ τι χρηστῶν συνήσει πεποιημένον, IX 58 ἐπαινεόντων τούτους τοῖσῖ τι

στον εν Θοηίκη πόλιν, σὰ δε μοι επόμενος ες Σοῦσα εχε τά περ αν εγω εχω, εμός τε σύσσιτος εων καὶ 25 σύμβουλος. ταῦτα Δαρεῖος εἴπας, καὶ καταστήσας Αρταφρένεα ἀδελφεὸν έωυτοῦ ὁμοπάτριον ὅπαρχον εἶναι Σαρδίων, ἀπήλαυνε ες Σοῦσα ἄμα ἀγόμενος Ἱστιατον, Ὁτάνεα δὲ ἀποδέξας στρατηγὸν εἶναι τῶν παραθαλασ-5 σίων ἀνδρῶν τοῦ τὸν πατέρα Σισάμνην βασιλεὺς Καμβύσης γενόμενον τῶν βασιληίων δικαστέων, ὅτι ἐπὶ χρήμασι δίκην ἄδικον ἐδίκασε, σφάξας ἀπέδειρε πᾶσαν τὴν ἀνθρωπέην, σπαδίξας δὲ αὐτοῦ τὸ δέρμα ἱμάντας ἐξ αὐτοῦ ἔταμε καὶ ἐνέτεινε τὸν θρόνον ἐς τὸν ιζων 10 ἐδίκαζε ἐντανύσας δὲ ὁ Καμβύσης ἀπέδεξε δικαστήν

καὶ συνηθέατε, VII 164 9. IX 60 17.
 καὶ ἀμφότερα, betontes 'beides' (I 74 15).

21. σδ δέ: zu I 17 9.

22. Eig. σύσσιτός τε έμός. Vgl. zu I 45 8. 207 35. Über σύσσιτος

zu III 132 3.

25. 2. Αρταφρένεα: so auch Aschyl. Pers. 21. 776. 778; mit der spielenden Etymologie Vers 767: φρένες γὰρ αὐτοῦ Ͽυμὸν ψαχοστρόφουν. Eine attische Inschrift aus Ol. 92/93 (C. I. A. I 64) giebt [Τισ]σαφρένην. Die Späteren gebrauchen Αρταφέρνης u. ä., während die Endung -frana aus den persischen Inschriften feststeht. S. zu III 70 7. — δμοπάτριον, nicht auch δμομήτριον; also ein Stiefbruder. Vgl. III 30 4. — εἶναι: zu II 6 2.

3. Σαρδίων: zu III 120 3.

4. Vgl. III 135 4. In welchem Verhältnis der στρατηγός zum σατράπης stand, ob die Ämter identisch oder worin verschieden sie waren, ist nicht klar. Nach c. 30 24 erscheint Otanes dem Artaphrenes untergeordnet, nach c. 123 2 als Gleichgestellter. c. 116 4 werden dieselben στρατηγοί genannt, die nach c. 102 4 Satrapen waren. Auch die Ausdehnung der παρα- oder ἐπιθαλάσσιοι ist unsicher. In der Inschrift zu Behistân zählt Dareios

auch 'die am Meere' zwischen Ägypten einerseits, Lydien und Ionien anderseits auf.

6 f. γενόμενον, 'der zu den königlichen Richtern gehört hatte'. Über den Gerichtshof zu III 31 10. — ἐπὶ χρήμασι 'gegen, für Geld'. Genau so in der ähnlichen Erzählung VII 194 9. Vgl. I 60 8. 160 1. III 38 18. V 65 10. — δίκην δι-

zάζειν, iudicium facere.

8. ἀνθοωπέην = σέρμα ἀνθοώπου (IV 64 17), in der Bildung analog zu αίγεη ἀλωπεκέι λεοντέη παροαλέη u. ā. Die Hss. ἀνθοωπήην. — σπασίξας, ξεδείρας. σπάσιξ γὰρ φλοιὸς ῥίζης πρινίνης οῦ τὲ φοίνικος ὁάβδον. Schol. Also eig. 'abschālen'. Durch σπασίξας wird also mit variiertem Ausdruck das synonyme ἀπεδειρε aufgenommen, wie gleich ἐνέτεινε durch ἐντανύσας (vgl. zu I 8 2). Wenn aber σπάδιξ eine Art Eichenrinde oder Lohe bezeichnet, so liegt für das Verbum die Bed. 'gerben' näher.

9. ἐνέτεινε 'liess bespannen, beflechten', nāmlich den Sitzteil. Il. ε 727 δίφρος δὲ χουσέοισι καὶ ἀργυφέοισιν ἰμᾶσιν Ἐντέταται. Das Flechtwerk (ἰμάντωσις) hiess auch τόνος (Poll. I 142. IX 36); s. IX 118 2.

10. εδίκαζε, sc. Σισάμνης. Vom



είναι ἀντὶ τοῦ Σισάμνεω, τὸν ἀποκτείνας ἀπέδειρε, τὸν παϊδα τοῦ Σισάμνεω, ἐντειλάμενός οἱ μεμνῆσθαι ἐν τῷ κατίζων θρόνω δικάζει. οὖτος ὧν ὁ Ὁτάνης ὁ 26 ἐγκατιζόμενος ἐς τοῦτον τὸν θρόνον, τότε διάδοχος γενόμενος Μεγαβάζω τῆς στρατηγίης, Βυζαντίους τε είλε καὶ Καλχηδονίους, είλε δὲ Αντανδρον τὴν ἐν τῆ Τρωάδι γῆ, είλε δὲ Λαμπώνειον, λαβών δὲ παρὰ Λεσβίων 5 νέας είλε Λῆμνόν τε καὶ Ἰμβρον, ἀμφοτέρας ἔτι τότε ὑπὸ Πελασγῶν οἰκεομένας. οἱ μὲν δὴ Λήμνιοι καὶ 27 ἐμαχέσαντο εὖ καὶ ἀμυνόμενοι ἀνὰ χρόνον ἐκακώθησαν, τοῖσι δὲ περιεοῦσι αὐτῶν οἱ Πέρσαι ὕπαρχον ἐπιστᾶσι Λυκάρητον τὸν Μαιανδρίου τοῦ βασιλεύσαντος Σάμου

Imperfekt zu I 66 19.

11 f. Mit Nachdruck wird der Name zweimal gesetzt u. die Strafe noch einmal wiederholt, 'an Stelle jenes Sisamnes, den er doch hatte töten und schinden lassen, an ebendieses Sisamnes Stelle setzte er dessen eignen Sohn zum Richter ein'. Vgl. I 45 15 f. III 69 20.

26. 3 ff. Zur Sache s. IV 143 f. — Byzantion und Kalchedon müssen nach dem Skythenzuge des Dareios wieder abgefallen sein (IV 144). είλε δὲ - είλε δὲ - λαβών δὲ elle: die Lebhaftigkeit der dreimaligen Anaphora zeichnet die rasche und energische Folge der Eroberungen. Vgl. c. 117 2. 122 7. — "Αντανδρος (vgl. VII 42 6) und Λαμπώνειον (auch Λαμπώνεια, Steph. Byz.), äolische (lesbische) Kolonien amNordrande des adramyttenischen Mb., letzteres ein sonst fast unbekannter Ort. Sie hatten sich wahrscheinlich, seit der Tyrannis des Koës (c. 11), von Mytilene losgesagt und kamen jetzt in dessen Besitz zurück (vgl. Thuk. IV 52); denn c. 27 7 ff. findet auf diese kleinen abgelegenen Plätze schwerlich Anwendung.

6 f. ἔτι τότε: bald darauf verjagte sie Miltiades und brachte die Iuseln unter athenische Herrschaft.

Ueber den hierin liegenden Irrtum zu VI 137 1. — ὑπὸ Πελαςγῶν, die aus Attika vertrieben sich dort und auf Samothrake niedergelassen hatten; s. II 51. VI 137 ff,

27. Die ursprüngliche Fassung dieser Stelle erscheint durch eine Einfügung verdunkelt. doppelte Erstens sind die Worte οἱ μὶν δη Λήμνιοι bis Z. 5 τελευτὰ ohne Zweifel echt, aber vom Autor erst nachträglich als Randnote geschrieben, um sie später mit dem Kontext zu verschmelzen (s. die zahlreichen ähnlichen Beispiele solcher Nachträge Einl. XV 6). Von anderer Hand unpassend eingefügt trennten sie die Worte τοὺς μέν λιποστρατίης - ἀποχομιζόμενον von dem Schlusse des c. 26, mit dem diese nach Inhalt und Syntax eng verbunden sind (vgl. zu VI 122 1). Um den hierdurch zerstörten Zusammenhang herzustellen, fügte ein Späterer die Worte altin - xatsστρέφετο ein, die ihre unechte Herkunft durch den verfehlten Inhalt verraten. (Ein ähnlicher Fall II 155.) — καί — καί, hier in dem Sinne von μὲν — σε. Vgl c. 120 5.

2. ξκακώθησαν = ξχειρώθησαν, ξσσώθησαν (l 170 1). Vgl. c. 119 5.

4. S. III 143.

Statistically (SUC) (C) (100

5 αδελφεόν. ουτος ό Δυκάρητος ἄρχων εν Δήμνω τελευτᾶ. αἰτίη δὲ τούτου ήδε· πάντας ηνδραποδίζετο καὶ
κατεστρέφετο, τοὺς μὲν λιποστρατίης ἐπὶ Σκύθας αἰτιώμενος, τοὺς δὲ σίνασθαι τὸν Δαρείου στρατὸν ἀπὸ
Σκυθέων ὀπίσω ἀποκομιζόμενον.

Οδτος δε τοσαυτα εξεργάσατο στρατηγήσας. μετά δὲ οὐ πολλὸν χρόνον ἄνεσις κακῶν ἦν, καὶ ἤρχετο τὸ δεύτερον ἐχ Νάξου τε χαὶ Μιλήτου Ἰωσι γίνεσθαι κακά, τοῦτο μέν γὰρ ή Νάξος εὐδαιμονίη τῶν 5 νήσων προέφερε, τοῦτο δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ή Μίλητος αὐτή τε έωυτῆς μάλιστα δη τότε ἀμμάσασα καὶ δὴ καὶ τῆς Ἰωνίης ἦν πρόσχημα, κατύπερθε δὲ τούτων ἐπὶ δύο γενεὰς ἀνδρῶν νοσήσασα ἐς τὰ μάλιστα στάσι, μέχρι οδ μιν Πάριοι κατήρτισαν τού-10 τους γάρ καταρτιστήρας έκ πάντων Ελλήνων είλοντο οί 29 Μιλήσιοι. κατήλλαξαν δε σφέας ώδε Πάριοι. ώς απίκοντο αὐτῶν ἄνδρες οἱ ἄριστοι ἐς τὴν Μίλητον, ώρων γαρ δή σφεας δεινώς ολκοφθορημένους, έφασαν αθτών βούλεσθαι διεξελθείν την χώρην ποιεύντες δὲ ταῦτα 5 καὶ διεξιόντες πᾶσαν τὴν Μιλησίην, ὅκως τινὰ ἴδοιεν ⟨έν⟩ ἀνεστηχυίη τῆ χώρη ἀγρὸν εὖ ἐξεργασμένον, ἀπεγρά-

5. ἄρχων — τελευτζ, regierte bis an seinen Tod. Zum Präsens τελευτζ vgl. II 159 10. V 56 9. 122 10. 126 7. VI 1 2. 38 1. 52 10. 71 5. 136 15, und zu III 160 12. V 41 3.

Anlässe zum ionischen Kriege (c. 28-38). Milets innere Verhältnisse (c. 28. 29).

28. τοσαῦτα, sc. κακά. — μετὰ δέ, adverbial. — καί 'da' (I 1 22).
4 f εὐδαιμονίη 'Wohlstand'. —

τῶν νήσων, der Kykladen.

6 f. αυτή έωυτής μάλιστα: zu I 193 18. — ἀχμάσασα 'aufgeblüht', sc. ήν, parallel zu προόχημα. — κατύπερθε, hier zeitlich, = πρότερον. Vgl. IX 64 τῶν κατύπερθε προγόνων.

8. νοσήσασα, sc. ήν, oft gebrauchtes Bild von inneren Staats-

wirren. Vgl. oldāv zu III 768.— Es war in Milet, nach dem Sturze der herrschenden Neleiden (zu I 1473), zu einem Kampfe zwischen den sog. Reichen, d. h. den eingewanderten Hellenen, und dem Demos (der unterworfenen karischen Bevölkerung, Piep+3: genannt) gekommen, in dem die Parteien in vernichtender Grausamkeit wetteiferten (Athen. p. 524). Das Nähere ist nicht bekannt.

9 f. χαταρτίζειν eig. 'wieder einrichten' was aus den Fugen ist, reconcinnare (c. 106 28), hier 'versöhnen', χαταλλάσσειν (c. 29 1). Vgl. χαταρμόζειν ΙΙ 121 β 18, χατα σχευάζειν ΙΙ 121 β 17.

29. 6. ἀνεστηχυίη = ἀναστάτφ ἐούση, 'in dem Lande, das doch (durch den langen Bürgerkrieg)

Sicillates in Carthology (C

φοντο τὸ οὖνομα τοῦ δεσπότεω τοῦ ἀγροῦ. διεξελάσαντες δὲ πᾶσαν τὴν χώρην καὶ σπανίους εὐρόντες τούτους, ός τάχιστα κατέβησαν ἐς τὸ ἄστυ, άλίην ποιησάμενοι ἀπέδεξαν τούτους μὲν τὴν πόλιν νέμειν τῶν εὖρον τοὺς 10 ἀγροὺς εὖ ἐξεργασμένους· δοκέειν γὰρ ἔφασαν καὶ τῶν σημοσίων οὖτω δή σφεας ἐπιμελήσεσθαι ὥσπερ τῶν σετέρων· τοὺς δὲ ἄλλους Μιλησίους [τοὺς πρὶν στασιάζοντας] τούτων ἔταξαν πείθεσθαι.

Πάριοι μέν νυν Μιλησίους οὔτω κατήρτισαν. τότε 30 δὲ ἐκ τουτέων τῶν πολίων ὧδε ἤρχετο κακὰ γίνεσθαι τῷ Ἰωνίη. ἐκ Νάξου ἔφυγον ἄνδρες τῶν παχέων ὑπὸ τοῦ δήμου, φυγόντες δὲ ἀπίκοντο ἐς Μίλητον. τῆς δὲ Μιλήτου ἐτύγχανε ἐπίτροπος ἐων ᾿Αρισταγόρης ὁ Μολπαγό- ὁ ρεω, γαμβρύς τε ἐων καὶ ἀνεψιὸς Ἱστιαίου τοῦ Αυσαγόρεω, τὸν ὁ Δαρεῖος ἐν Σούσοισι κατεῖχε· ὁ γὰρ Ἱστιαῖος

verödet war'. Zur Wortstellung vgl. Xenoph. Kyr. I 3 χαλεπὸν είναι καὶ τρέφειν ἵππους καὶ ἰππεύειν ἐν ὀρεινῆ οῦση τῆ χωρφ. (Die andere Erklärung 'hoch gelegen' ist sprachlich bedenklich und sachlich unpassend).

9. παταβαίνειν, πατιέναι, πατέρχεσθαι bezeichnet sehr oft die Reise vom Lande in die Stadt, weil diese meist in der Niederung am Meere lag. So I 114 πατελθών ές την πόλιν, 138 ές πόλιν ούτος οὐ πατέρχεται. Οd. λ 187 αὐτόθι μίμνει 'Αγρῷ οὐθὲ πόλινδε πατέρχεται, ν 267 πατιόντα — ἄγροθεν, ο 505 ες ἄστυ ἰθών ἐμὰ ἔργα πάτειμι.

10. νέμειν, regere (Ι 59 34). 14. τούτων — πείθεσθαι, wie Ι 59 13.

Unternehmung gegen Naxos. Folgen für Aristagoras (c. 30-35).

30. 3. τῶν παχέων, τῶν πλουσίων (Suidas), Bezeichnung der grundbesitzenden Klasse (γεωμόροι), in Ggs. zum besitzlosen δημος, dessen Mitglieder darum auch wohl λεπτοί hießen. Nach c. 77 13. VI 91 2. VII 156 11. Aristoph.

Fried. 639 τῶν δὲ συμμάχων ἔσειον τοὺς παχεῖς καὶ πλουσίους. Einen spöttischen Nebenklang hat das Wort durch die andere Bedeutung 'einfältig, stumpfsinnig', pinguis.

— Lygdamis hatte an der Spitze des Demos und mit Hülfe des Peisistratos (I 64 8) die 'Reichen' vertrieben und sich zum Tyrannen aufgeworfen; aber nach seinem durch Sparta bewirkten Sturze waren die Verbannten heimgekehrt. Jetzt erfolgte der zweite Aufstand.

4. ἐς Μίλητον τῆς δὲ Μ.: s. zu
I 1 12. Ebenso unten 22.

5 f. ἐπίτροπος, für den abwesenden Histiäos. — 'Αρισταγόρης — Μολπαγόρεω — Αυαγόρεω: wie in denselben Familien dieselben Namen wiederzukehren pflegen, so auch dieselben Namenselemente. Vgl. V 71 'Αρχίσημος ὁ Ζενξίσημου. 65 'Ιπποκράτης u. seine Enkel 'Ίππαρχος u. 'Ιππίης, VII 204. VIII 13, in den spartan. Königslisten die Bestandteile Αεω- od. -λεως, -σημος, -ανδρος, -ανδρίσης u. a., VII 98 Τιμώναξ ὁ Τιμάνροξω. Τhuk. I 29 Καλλικράτης 'Καλλίου καὶ Τεμάνωρ ὁ Τεμάνθους.

τύραννος ήν Μιλήτου καὶ ἐτύγχανε τοῦτον τὸν χρόνον ἐων έν Σούσοισι, ότε οι Νάξιοι ήλθον ξείνοι πρίν εόντες τῷ 10 Ιστιαίω. απικόμενοι δε οι Νάξιοι ες την Μίλητον έδέοντο τοῦ Αρισταγόρεω, εἴ κως αὐτοῖσι παράσγοι δύναμιν τινά και κατέλθοιεν ές την έωντων. δ δέ έπιλεξάμενος ώς, ην δι' αὐτοῦ κατέλθωσι ες την πόλιν, ἄρξει τῆς Νάξου, σκηψιν δὲ ποιεύμενος τὴν ξεινίην 15 την Ίστιαίου, τόνδε σφι λόγον προσέφερε. ,,αὐτὸς μὲν ύμτν ου φερέγγυος είμι δύναμιν παρασχείν τοσαύτην ώστε κατάγειν αεκόντων των την πόλιν εχόντων Naξίων πυνθάνομαι γὰς δετακισχιλίην ἀσπίδα Ναξίοισι είναι καὶ πλοτα μακρά πολλά μηχανήσομαι δὲ πᾶσαν 20 σπουδήν ποιεύμενος. ἐπινοέω δὲ τῆσε. ᾿Αρταφρένης μοι τυγχάνει εων φίλος δ δε Αρταφρένης ύμιν Υστάσπεος μέν έστι παίς, Δαρείου δε τοῦ βασιλέος άδελφεός, τῶν δ' ἐπιθαλασσίων τῶν ἐν τῆ ᾿Ασίη ἄρχει πάντων, ἔχων στρατιήν τε πολλήν και πολλάς νέας. τοῦτον ὧν δοκέω 25 τὸν ἄνδρα ποιήσειν τῶν ἂν χρηίζωμεν. ταῦτα ἀκούσαντες οι Νάξιοι προσέθεσαν τῷ Αρισταγόρη πρήσσειν τῆ δύναιτο ἄριστα, καὶ ὑπίσχεσθαι δῶρα ἐκέλευον καὶ δαπάνην τῆ στρατιῆ ώς αὐτοὶ διαλύσοντες, ἐλπίδας

9. πρίν, hier u. c. 58 4. 66 1. VII 1 3. VIII 37 9. IX 109 14 = πρότερον, πρὸ τοῦ, als reines Adverb, wie bei Homer u a. Dichtern. In Prosa sonst nur attributiv (οἱ πρὶν ξεῖνοι).

11. εί κως . . In εθέοντο liegt der

Begriff des Versuchens.

14. σεῆψιν — ξεινίην, indem er die von Histiāos überkommene Gastfreundschaft zu einem Deckmantel seiner wahren Absicht machte. Er ging auf ihre Bitte ein, in der That um Naxos zu gewinnen, dem Scheine nach weil er ihr Gastfreund war.

16. οὐ φερέγγνος εἰμί 'ich kann keine Bürgschaft leisten', d. h. 'ich kann es nicht auf mich nehmen, versprechen', 'ich bin nicht imstande'. Mit dem Infin. wie ἰκανός, ἀξιόχρεως u. ä. VII 49 α (λιμήν)

φερέγγυος έσται διασώσαι τὰς νέας, Äschyl. Sept. 395 τίς Προίτου πυλῶν — προστατεῖν φερέγγυος;

18. ἀσπίδα, Hopliten. — Ναξίοισι, jedenfalls einschliesslich der von Naxos abhängigen Inseln (c. 31 11).

21. *\vec{v}\vec{\vec{\vec{\vec{\vec{\vec{v}}\vec{\vec{\vec{v}}\vec{\vec{v}}\vec{\vec{v}}\vec{\vec{v}}\vec{\vec{v}\vec{v}}\vec{\vec{v}\vec{v}}\vec{\vec{v}\vec{v}}\vec{\vec{v}\vec{v}}\vec{v}\v

23. ἐπιθαλασσίων: zu c. 25 4. τῶν ἐν τῆ 'Ασίη ist zugesetzt, weil die europäische Küste nicht unter Artaphrenes stand (c. 25 2 f).

25. των: zu c. 20 1.

26. πρήσσειν, wie häufig bei Thukydides, von geheimen politischen Verhandlungen.

Stritters in CoOO()

πολλάς έχοντες, δταν ἐπιφανέωσι ἐς τὴν Νάξον, πάντα ποιήσειν τούς Ναξίους τὰ αν αὐτοί κελεύωσι, ως δέ 30 χαὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας. τῶν γὰο νήσων τουτέων των Κυκλάδων οὐδεμία κω ἦν ὑπὸ Δαρείφ. ἀπικόμενος 31 δὲ ὁ ᾿Αρισταγόρης ἐς τὰς Σάρδις λέγει πρὸς τὸν ᾿Αρταφρένεα ώς Νάξος είη νήσος μεγάθει μεν οθ μεγάλη, άλλως δὲ καλή τε καὶ ἀγαθή καὶ ἀγχοῦ Ἰωνίης, γρήματα δὲ ἔνι πολλὰ καὶ ἀνδράποδα. ,,σὲ ῶν ἐπὶ ταύ- 5 την τὴν χώρην στρατηλάτεε, κατάγων ές αὐτὴν τοὺς φυγάδας έξ αὐτῆς. καί τοι ταῦτα ποιήσαντι τοῦτο μέν έστι ετοιμα παρ' εμοί χρήματα μεγάλα πάρεξ των άναισιμωμάτων τῆ στρατιῆ· ταῦτα μὲν γὰρ δίχαιον ἡμέας τούς άγοντας παρέχειν έστι τούτο δε νήσους βασιλέι 10 προσκτήσεαι αὐτήν τε Νάξον καὶ τὰς ἐκ ταύτης ἠρτημένας, Πάρον καὶ "Ανδρον καὶ ἄλλας τὰς Κυκλάδας καλευμένας. ενθεύτεν δε όρμωμενος ευπετέως επιθήσεαι Ευβοίη νήσω μεγάλη τε καὶ εθδαίμονι, οὐκ έλάσσονι Κύπρου και κάρτα εὐπετέι αίρεθηναι. ἀποχρώσι δὲ ἐκατὸν νέες 15 ταύτας πάσας χειρώσασθαι. δ δε αμείβετο αὐτὸν τοϊσιδε. ,.ές οἶχον τὸν βασιλέος ἐξηγητὴς γίνεαι πρηγμάτων άγαθων, καὶ ταυτα εὖ παραινέεις πάντα, πλην των γεων του αριθμου αντί δε εκατόν γεων διηκό-

28. ελπίδας πολλάς έχοντες 'in der sichern Hoffnung' (c. 35 21. 36 16); vgl. zu III 119 8. — επιφανέωσι ές: vgl. IV 14 16.

31. τοὺς ἄλλους νησιώτας: vgl.

c. 31 11. 31. 3. μεγάθεϊ — μεγάλη: zu

1 51 3. 4. ἀγαθή 'fruchtbar'. Vgl. ἀρετή

zu III 88 18.

5. žv. nach epischer Weise = personalem ěveστι (I 181 18. 183. 2. 207 15. II 155 11. 156 9. III 81 9. VII 112 6), wie μέτα (VII 157 13), πάρα (c. 106 15. VIII 68β 8). Bei Attikern nur noch impersonal. Über den Modus nach εξη s. zu c. 13 7.

8. ἀναισιμωμάτων = ἀναλωμά-

των, δαπανέων, wie oft αναισιμοῦν = dvalioxeiv.

9. μέν giebt dem Pronomen einen ethischen Nachdruck, 'denn was diese anlangt, ohne das an einen bestimmten Gegensatz gedacht wird. Vgl. I 140 4. II 109 11.

13. εὐπετέως: die Inselreihe zwischen Naxos und Euböa, ursprünglich eine zusammenhängende Gebirgskette, ist nur durch schmale Wasserstraßen getrennt. Datis und Artaphrenes nahmen später diesen Weg (VI 95 ff.).

14. $K \dot{v} \pi \rho o v$, das schon botmäßig war (III 19 15. 91 7).

17. ες οίκον τον βασιλέος: vgl. VI 9 15. VII 194 11. IX 107 7. Thuk. I 129 Xerxes an Pausanias 20 σιαί τοι έτοιμοι έσονται άμα τῷ έαρι. δεῖ δὲ τούτοισι 32 καὶ αὐτὸν βασιλέα συνέπαινον γίνεσθαι.

Ό μεν δη 'Αρισταγόρης ώς ταῦτα ἤπουσε, περιχαρης εων ἀπήιε ες Μίλητον. ὁ δε 'Αρταφρένης, ως οι πεμψαντι ες Σοῦσα και ὑπερθέντι τὰ ἐκ τοῦ 'Αρισταγόρεω λεγόμενα 5 συνέπαινος και αὐτὸς Ααρείος εγένετο, παρεσκευάσατο μεν διηκοσίας τριήρεας, πολλὸν δε κάρτα ὅμιλον Περσέων τε και τῶν ἄλλων συμμάχων, στρατηγὸν δε τούτων ἀπέδεξε Μεγαβάτην ἄνδρα Πέρσην τῶν 'Αχαιμενιδέων, έωυτοῦ τε και Ααρείου ἀνεψιόν, τοῦ Παυσανίης ὁ 10 Κλεομβρότου Αακεδαιμόνιος, εὶ δη ἀληθής γε ἐστὶ ὁ λόγος, ὑστέρω χρόνω τούτων ἡρμόσατο θυγατέρα, ἔρωτα σχών τῆς 'Ελλάδος τύραννος γενέσθαι. ἀποδέξας δὲ Μεγαβάτην στρατηγὸν 'Αρταφρένης ἀπέστειλε τὸν στραβίτης τὸν τε 'Αρισταγόρεα. παραλαβών δε ὁ Μεγαβάτης τόν τε 'Αρισταγόρεα ἐκ τῆς Μιλήτου και τὴν 'Ιάδα στρατήν και τοὺς Ναξίους ἔπλεε πρόφασιν ἐπ'

χείται σοι εὐεργεσία ἐν τῷ ἡμετέρω οἴχω ἐσαεὶ ἀνάγραπτος, 137 Themistokles an Ατίαχειχες κακὰ μὲν πλείστα εἴργασμαι τὸν ὑμέτέρον οἴχον. — ἐξηγητής, αυτον. Vgl. c. 23 15. Anders I 78 5.

32. 4. ὑπερθέντι: oben c. 24 9 u. s. das Medium (I 8 6). — λεγόμενα st. λεγθέντα: zu I 9 8. 6. πολλὸν χάρτα: zu c. 17. 7.

7. ἄλλων: zu I 193 15.

9 ff. ἀνεψιόν: s. die Stammtafel zu VII 11 8. Megabates war Satrap von Phrygien, als Pausanias nach der Einnahme von Byzantion sich mit dem Perserkönige in verräterische Verbindung setzte (Thuk. I Aber in seinem von Thuk. mitgeteilten Briefe hält er um die Tochter des Königs selber an. Xerxes enthob darauf Megabates seines Postens und ersetzte ihn durch Artabazos, um mit Pausanias weiter zu verhandeln. Hiermit steht H.'s Bericht in Widerspruch. Wahrscheinlich deckte Thuk, erst später durch Einsicht der Dokumente den

wahren Sachverhalt auf, während H. die getrübte Volkssage (ὁ λόγος) Bemerkenswert ist wiedergiebt. auch die verschiedene Meinung der beiden Historiker über Pausanias, dessen Schuld Thuk. ausführlich und schonungsios darlegt, während H. sie nicht ohne Zweifel (εἰ δη ό λόγος) erwähnt, dagegen seinen Edelmut hervorhebt (IX 76. 78 f. 88) und nur seinen Stolz und Prachtliebe andeutet (VIII 3. IX 82). Umgekehrt verhalten sich beide im Urteil über Themistokles; s. zu VIII 4 11. — τούτων: vgl. zu VI 46 1. — ἡρμόσατο 'sich verlobte' (III 137 19). Zur Heirat kam es nicht.

33. Die Ereignisse von dem Zuge gegen Naxos, aus dem sich der ionische und hellenische Freiheitskrieg entwickelte, bis zur Schlacht bei Marathon, füllen in H.'s Darstellung einen Zeitraum von 10 Jahren, 499—490. Die festen chronologischen Punkte finden sich aber nur in gelegentlichen Angaben. 499 Zug gegen Naxos (im Frühjahr);

Ελλησπόντου, επείτε δε εγένετο εν Χίω, ξοχε τὰς νέας ες Καύκασα, ὡς ενθεῦτεν βορέη ἀνέμω ες τὴν Νάξον 5 ἀιαβάλοι. καὶ οὐ γὰρ ἔδεε τούτω τῷ στόλω Ναξίους ἀπολέσθαι, πρῆγμα τοιόνδε συνηνείχθη γενέσθαι. περιιόντος Μεγαβάτεω τὰς ἐπὶ τῶν νεῶν φυλακάς, ἐπὶ νεὸς Μυνδίης ἔτυχε οὐδεὶς φυλάσσων· δ δὲ δεινόν τι ποιησάμενος ἐκέλευσε τοὺς δορυφόρους ἔξευρόντας τὸν 10 ἄρχοντα ταύτης τῆς νεός, τῷ οὔνομα ἦν Σκύλαξ, τοῦτον δῆσαι διὰ θαλαμίης διέλκοντας τῆς νεὸς κατὰ τοῦτο, ἔξω μὲν ⟨τὴν⟩ κεφαλὴν ποιεῦντας ἔσω δὲ τὸ σῶμα. δεθέντος δὲ τοῦ Σκύλακος, ἔξαγγέλλει τις τῷ λοισταγόρη ὅτι τὸν

viermonatliche Belagerung; Abfall des Aristagoras (im Spätherbst); Reise desselben nach Sparta und Athen (V 31 20. 34 8. 36 22); — 498 Zug gegen Sardis: Zutritt von Karien und Kypros (V 99 ff.); -497 Kypros wiedererobert; Arista-goras' Flucht und Tod; Histiāos' Rückkehr (V 108ff. 116 1. 117ff.); - 496 Milet belagert; Schlacht bei Lade (VI 6 7. 7ff.); - 495 zweites Jahr der Belagerung (VI 18); - 494 Milet erobert (im sechsten Jahre seit dem Abfall des Aristagoras, VI 18 4); - 493 Eroberung der Inseln (VI 31 2); - 492 Zug des Mardonios (VI 43 1); — 491 Thasos erobert; Sendung der Herolde; neue Rüstungen (VI 46 1. 48 f.); — 490 Zug des Datis; Schlacht bei Marathon (VI 95 7).

3f. στρατιή 'Flotte' (VII 44 9).

— πρόφασιν 'vorgeblich'. — εγέ-

vero èv: zu III 45 3.
5. Καύκασα (auch Καύκασον in den Hss.), sonst unbekannt, gewiß ein Hafenort auf der Südküste von Chios (vgl. c. 34 7), wo Strabon p. 645 Φάναι λιμὴν βαθύς erwähnt (vgl. Liv. 36 43 ab Delo Phanas portum Chiorum in Aegaeum mare versum petunt). Dem Namen ähnelt Athen. p. 412 ὁ Χῖος ὁήτωρ Καύκαλος und auf einer Münze Καυκασ (Mionnet Suppl. VI 393).

6. zai 'da' (c. 28 2). - Idee:

zu II 161 7.

9f, δεινόν τι ποιησάμενος: zu I 127 2. ric beim Adjektiv, meist nachgestellt, dient zur Verstärkung, 'gar, sebr', = κάρτα (18), wie lat. quidam (Nägelsbach Stilist. p. 225). So in der Redensart δεινόν τι ποι-έεσθαι ΙΙΙ 155 8. V 42 7. 87 10. VIII 15 1. 93 9, bei δεινός VI 73 4, ολίγος Ι 185 20. VII 192 8, IX 16 20, πολλός ΙΙ 37 17. 58 8. 60 3. 109 13. 130 22. V 16 21. 48 3. 57 11. IX 10 12.84 3; in der Verbindung od πολλώ τεφ bei einem Komparativ I 181 3. 192 11. II 48 8. 67 7, bei σμιχρός Ι 78 7. ΙΙ 7 7. ΙΥ 130 2. IX 3 2, συγνός VII 42 9, απορος III 52 25, αρχαίος II 43 19. 104 20, σπουδαίος IV 198 2, ψυχρός II 27 4, bei Komparativen I 147 5. II 129 15. IX 41 19. Auch où đến to 'gar nichts' (IV 118 15 u. s.). S. auch I 44 2. IV 19 3. V 92 a 14. Vgl. Il. η 156 πολλός γάρ τις έχειτο παρήσρος ένθα και ένθα, Od. σ 382 χαί πού τις δοχέεις μέγας ξμμεναι ηθέ πραταιός. Über intensives τις bei Substantiven zu III 14 48, und zws bei Adverbien zu IX 116 24. 11. τοῦτον, wie IV 81 17.

12 f. κατὰ τοῦτορ, wie 1 v 31 14.

12 f. κατὰ τοῦτο geh. zu διέλκοντας, = ἀδε. Vgl. κατὰ τάδε Ι 11
16. III 85 4. IV 47 10. 168 1, κατὰ τωῦτό Ι 1 19. 142 18. II 42 23.

83 7. V 3 3, 86 6. VIII 68 2. IX 66 11, κατὰ ταὐτά Ι 120 4. II 20

15 ξεϊνόν οἱ τὸν Μύνδιον Μεγαβάτης δήσας λυμαίνοιτο. δ δ' έλθων παραιτέετο τον Πέρσην, τυγχάνων δὲ οὖδενός των εδέετο, αὐτὸς ελθών ελυσε. πυθόμενος δε κάρτα δεινόν εποιήσατο δ Μεγαβάτης και εσπερχετο τῷ ᾿Αρισταγόρη. δ δὲ εἶπε ,,σοὶ δὲ καὶ τούτοισι τοῖσι 20 πρήγμασι τι έστι; οθ σε απέστειλε Αρταφρένης εμέο πείθεσθαι καὶ πλέειν τῆ αν έγω κελεύω; τί πολλά πρήσσεις; ταῦτα είπε ὁ Αρισταγόρης. δ δὲ θυμωθεὶς τούτοισι, ώς νύξ έγένετο, έπεμπε ές Νάξον πλοίω ἄνδοας φράσοντας τοίσι Ναξίοισι πάντα τὰ παρεόντα σφι πρή-34 γματα. οι γαρ ων Νάξιοι οὐδεν πάντως προσεδέχοντο έπλ σφέας τον στόλον τοῦτον όρμήσεσθαι έπελ μέντοι έπύθοντο, αὐτίκα μέν ἐσηνείκαντο τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ τείχος, παρεσκευάσαντο δὲ ώς πολιορκησόμενοι καὶ 5 στα καὶ ποτά, καὶ τὸ τείχος ἐσάξαντο. καὶ οδτοι μέν παρεσχευάζοντο ώς παρεσομένου σφι πολέμου οι δ' ἐπείτε διέβαλον ἐκ τῆς Χίου τὰς νέας ἐς τὴν Νάξον, πρός πεφραγμένους προσεφέροντο καὶ ἐπολιόρκεον μῆνας τέσσερας. ώς δε τά τε έχοντες ήλθον χρήματα οί 10 Πέρσαι, ταῦτα κατεδεδαπάνητό σφι, καὶ αὐτῷ τῷ 'Αρισταγόρη προσαναισίμωτο πολλά, τοῦ πλεῦνός τε έδέετο ή πολιοφχίη, ενθαύτα τείχεα τοίσι φυγάσι των Ναξίων ολκοδομήσαντες απαλλάσσοντο ές την ήπειρον 35 κακώς πρήσσοντες. 'Αρισταγόρης δε οθα είχε την υπόσχεσιν τῷ Αρταφρένει ἐκτελέσαι ἄμα δὲ ἐπίεζέ μιν ή δαπάνη της στρατιής απαιτεομένη, αρρώδεε τε τοῦ

11. 30 12. 41 26, 48 5. 102 17. 104 18. V 4 3. VI 31 11. IX 82 6, κατὰ ταῦτα I 95 6. 191 8, κατὰ τοιῦνθε τι I 68 20. VII 10ε 6. An κατὰ τοῦτο schlieſst sich der erklärende Participialsatz, wie c. 16 13.

16. παραιτέετο, deprecabatur, erg. συγγινώσκειν αυτώ. Xenoph. Mem. II 2 14 θεούς παραιτήση συγγνώμονάς σοι είναι.

20 f. εμέο πείθεσθαι, wie c. 19. 14. — παλλά πρήσσειν, häufiger das abgeleitete πολυπρηγμονέειν,

sich ohne Fug und Beruf in fremde Dinge mengen.

34. οὐδέν πάντως: zu c. 65 2. 4. πολιορχησόμενοι, fut. pass. Ebenso VIII 49 10.

5. ἐσάξαντο, von σάττεσθαι, repararunt. sarcire 'ausbessern'.

11. τοῦ πλεῦνος, wie IV 43 19. 14. κακῶς πρήσσοντες 'in übler Verfassung'.

35. 2. ἔχτελέσαι: ΙΙ. β 286 ἐχτελέουσιν δπόσχεσιν ῆνπες δπέσταν. Vgl. III 127 12.



στρατού πρήξαντος κακώς καὶ Μεγαβάτη διαβεβλημένος, εδόκεε τε την βασιληίην της Μιλήτου απαιρεθή- 5 σεσθαι. ἀρρωδέων δὲ τούτων ἕκαστα ἐβουλεύετο ἀπόστασιν· συνέπιπτε γάρ καὶ τὸν ἐστιγμένον τὴν κεφαλὴν άπτχθαι έχ Σούσων παρά Ιστιαίου, σημαίνοντα άπίστασθαι 'Αρισταγόρην ἀπὸ βασιλέος. ὁ γὰρ Ίστιατος βουλόμενος τῷ 'Αρισταγόρη σημηναι ἀποστηναι ἄλλως 10 μέν οὐδαμῶς εἶχε ἀσφαλέως σημῆναι ὥστε φυλασπομενέων τῶν ὑδῶν, Ὁ δὲ τῶν δούλων τὸν πιστότατον ἀποξυρήσας την κεφαλην έστιξε και ανέμεινε αναφυναι τας τρίχας, ώς δε ανέφυσαν ταχιστα, απέπεμπε ες Μίλητον έντειλάμενος αὐτῷ ἄλλο μὲν οὐδέν, ἐπεὰν δὲ ἀπί**κητ**αι ₁₅ ές Μίλητον, κελεύειν Αρισταγόρην ξυρήσαντά μιν τας τρίχας κατιδέσθαι ές την κεφαλήν· τὰ δὲ στίγματα ἐσήμαινε, ώς και πρότερόν μοι είρηται, απόστασιν. ταῦτα δε ό Ίστιαῖος εποίεε συμφορήν ποιεύμενος μεγάλην τήν έωυτοῦ κατοχήν την έν Σούσοισι ἀποστάσιος ὧν γινο- 20 μένης πολλάς είχε έλπίδας μετήσεσθαι έπὶ θάλασσαν,

4. διαβεβλημένος 'verfeindet' (I 118 9). Von der Parataxis der ungleichartigen Participia s. zu I 69 3.

6. τούτων ξχαστα 'dies alles':

vgl. zu c. 13 13.

7. συνέπιπτε: zu c. 36 2. — τόν, als wäre von dem Sklaven schon geredet worden oder die Sache als allgemein bekannt vorauszusetzen. Damit erregt der Erzähler die verwunderte Neugier des Zuhörers und gewinnt einen natürlichen Anlass die kleine Nebenhandlung einzuflechten. Vgl. I 65 4. 144 5. III 4 16. V 51 5. 72 14. IV 119 11. VII 6 14. VIII 21 2.

8. ἀπίστασθαι 'dass Ar. abfallen

solle'. Vgl. IV 113 9.

 ωστε = άτε. — φυλασσομενέων, durch Wachtposten (ὁδοφύλαχες) an den wichtigsten Punkten der großen Heerstraße; s. V 52. VII 234. Philostr. Apoll. I 26 παριών ές τὰ Βαβυλώνος ὅρια, φρουρά μέν αὐτόθι ην έχ βασιλέως, ην ούχ αν παρηλθέ τις μή ούχ έρωτηθείς ξαυτόν τε καὶ πόλιν καὶ έφ' ὅτι ήκοι. Nehemia II 7 'Und ich sprach zum Könige: gefällt es dem Könige, so möge man mir Briefe geben an die Landpfleger jenseit des Stromes, damit sie mich durchziehen lassen, bis dass ich komme nach Juda'.

12. Gellius XVII 9 erzählt die List sonst nach H., fügt aber hinzu: servo suo diu oculos aegros habenti capillum ex capite omni tanquam medendi gratia deradit caputque eius leve in litterarum formam compungit.

13. ανέμεινε αναφυναι τας τρίχας: VIII 15 οὐα ἀνέμειναν ἔτι τοὺς "Ελληνας μάχης ἄρξαι, 56 οὐδὲ αυρωθήναι ἔμενον τὸ προκείμενον πρηγμα.

18. πρότερον, vorhin Z. 8. Ahn-

liches II 155 8.

19. συμφορήν π.: zu c. 5 9. 21 f. πολλάς είχε έλπίσας: zu μη δε νεώτερόν τι ποιεύσης της Μιλήτου οὐδαμα ες αὐτην ηξειν ετι ελογίζετο.

'Ιστιατος μέν νυν ταῦτα διανοεύμενος ἀπέπεμπε τὸν 36 άγγελον, 'Αρισταγόγη δε συνέπιπτε τοῦ αὐτοῦ χρόνου πάντα ταῦτα συνελθόντα. ἐβουλεύετο ὧν μετὰ τῶν στασιωτέων, εκφήνας τήν τε έωυτοῦ γνώμην καὶ τὰ 5 παρά του Ίστιαίου άπιγμένα. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες γνώμην κατά τωυτό έξεφεροντο, κελεύοντες απίστασθαι· Έκαταΐος δ' ό λογοποιός πρώτα μέν οὐκ ἔα πόλεμον βασιλέι τῶν Περσέων ἀναιρέεσθαι, καταλέγων τά τε έθνεα πάντα τῶν ἦρχε Δαρεῖος καὶ τὴν δύναμιν 10 αὐτοῦ. ἐπείτε δὲ οὐχ ἔπειθε, δεύτερα συνεβούλευε ποιέειν δχως ναυχρατέες της θαλάσσης έσονται. άλλως μέν νυν οὐδαμῶς ἔφη λέγων ἐνορᾶν ἐσόμενον τοῦτο. γάρ την δύναμιν των Μιλησίων ἐοῦσαν **ἐπίστασθαι** δè τὰ χρήματα καταιρεθείη τὰ ἐκ τοῦ ἀσθενέα· εἰ 15 ίροῦ τοῦ ἐν Βραγχίδησι, τὰ Κροίσος ὁ Αυδὸς ἀνέθηκε, πολλάς είχε έλπίδας έπικρατήσειν της θαλάσσης, καί ούτω αθτούς τε έξειν (τοίσι) χρήμασι χράσθαι καὶ τοὺς πολεμίους οὐ συλήσειν αὐτά. τὰ δὲ χρήματα ἦν ταῦτα

c. 30 29. — μετήσεσθαι, fut. pass. — νεώτερον τι ποιέειν, näml. abfallen.

Abfall des Aristagoras und der Ioner (c. 36-38).

36. 2. συνέπιπτε = συνέβαινε, mit dem Particip (συνελθόντα), wie I 82 3. IX 101 1 und 7 (συνέβαινε), mit ώστε u. Inf. VIII 15 5 132 17. 141 7, mit blossem Inf. I 139 2. V 35 7. IX 101 1, überall aber so dass die ursprüngliche Bedeutung zusammenfallen, zusammentreffen noch in Kraft bleibt. — τοῦ αὐτοῦ χρόνου, wie II 47 10.

3. πάντα ταϋτα: zu VI 77 15. 6. κατὰ τωυτό: zu c. 33 12.

7. λογοποιός: s. Einl. S. XXVII Not. 6.

8 f. βασιλέι, weil πόλεμον ἀναιφέεσθαι = πολεμῆσαι, 'Krieg anfangen'. — καταλέγων — ἔθνεα: vgl. Einl. S. XXVI. 11. ναυκρατέες θαλάσσης = θαλασσοκράτορες (c. 83 7), nur hier; VI 97 ναυκράτορες. Zum Ausdruck vgl. ἄπαις γόνου und ähnliches zu I 109 11.

12. λέγων 'in seiner Rede'. S. zu I 118 6. Zur ganzen Stelle vgl. Ι 170 μένουσι δέ σφι ἐν τῆ Ἰωνίη οὐχ ἔφη ἐνορᾶν ἐλευθερίην ἔτι ἐσομένην.

14. καταιρεθείη eig. 'herunter' (vgl. III 78 6 τὰ τόξα κατελόμενος, von der Wand) d. h. 'weggenommen würden', hier um so passender, als es sich um ἀναθήματα handelt. — τὰ ἐκ: vgl. zu II 18 5.

15. τοῦ ἐνΒραγχίδησι: zu I 46 18.

εἶχε: eig. ἔχειν (sc. ἔφη), parallel zu ἐνορᾶν und gleich darauf ἔξειν.

18. συλήσειν, was auch bald geschah (VI 19 16).

Stellteraller (SIO) () () ()

φιεγάλα, ώς δεδήλωταί μοι ἐν τῷ πρώτῳ τῶν λόγων. αύτη μέν δη ούχ ένίχα η γνώμη, έδόχεε δε δμως απί- 20 στασθαι, ένα τε αθτών πλώσαντα ές Μυούντα ές τὸ στρατόπεδον τὸ ἀπὸ τῆς Νάξου ἀπελθόν, ἐὸν ἐνθαῦτα, συλλαμβάνειν πειρᾶσθαι τοὺς ἐπὶ τῶν νεῶν ἐπιπλέοντας στρατηγούς. ἀποπεμφθέντος δὲ Ἰητραγόρεω κατ' αὐτὸ 37 τοῦτο καὶ συλλαβόντος δόλφ 'Ολίατον 'Ιβανώλλιος Μυλασσέα καὶ Ίστιαῖον Τύμνεω Τερμερέα καὶ Κώην Ἐρξάνδρου, τῷ Δαρείος Μυτιλήνην εδωρήσατο, καὶ 'Αρισταγόρην 'Ηρακλείδεω Κυμαΐον καὶ άλλους συχνούς, 5 οθτω δή έκ τοῦ έμφανέος ὁ Αρισταγόρης απεστήκες, παν επὶ Δαρείω μηχανώμενος. καὶ πρώτα μεν λόγω μετείς την τυραννίδα Ισονομίην έποίεε τη Μιλήτω, ώς αν έχόντες αθτῷ οἱ Μιλήσιοι συναπισταίατο, μετὰ δὲ καὶ ἐν τῆ ἄλλη Ἰωνίη τωυτὸ τοῦτο ἐποίεε, τοὺς μὲν 10 έξελαύνων των τυράννων, τούς δ' έλαβε τυράννους ἀπὸ τών νεών τών συμπλευσασέων έπι Νάξον, τούτους δέ

19. πρώτφ, in der Geschichte des Krösos und zwar I 92 (vgl. I 50 f.).

21. πλώσαντα: die Stadt lag damals noch an einem kleinen Meerbusen, den aber der dort mündende Mäandros allmählich so verschlämmte, daß er zum Landsee wurde und man zu Strabons Zeit nur noch mit kleinen Nachen seewärts hingelangen konnte (Strab. p. 636 Paus. VII 2 11).

22. στρατόπεθον begreift auch die Flotte (c. 112 2. VII 181 10. 236 10. VIII 10 16. 11 7. 41 17. 65 32. 81 4. 84 13. 94 20). Ähnlich ναντικός στρατός (VI 43 5. 118 1), στρατός (VIII 16 7), στρατικό (VII 44 9), στράτενμα (VIII 2 9. 15 11), στρατοπεθεύεσθαι von der Flotte (VII 124 3. 182 8).

23. ἐπιπλέειν = ἐπιβατεύειν (VII 98 2 und 96 1), als ἐπιβάτης 'Seesoldat' dienen. S. zu VII 184 31.

37. Ἰητραγόρεω, vermutlich eines Verwandten des Aristagoras; zu c. 30 6. — κατ' αὐτὸ τοῦτο: vgl. zu c. 22 7.

2. Ἰβάνωλλις, karische Namensform, wie Ἰρίδ-ωλις (VII 195 1), Μαὐ-ωλος (c. 118 7). Ein anderer Sohn wird c. 121 8 erwähnt. Μυλασσάα, aus der karischen Stadt Μύλασσα.

3. Ιστιαίον, auch ein Karer (VII 98 7). — Τερμερέα, aus Τέρμερα oder Τέρμερον, einem unbedeutenden Orte, am Vgb. Τερμέριον, der Insel Kos gegenüber. — Κώην, aus Mytilene (IV 97 8. V 11 3).

4. 'Αρισταγόρην'; vgl. IV 138 10. Ein Verwandter ist wahrscheinlich I 158 7 erwähnt.

7. $\pi \tilde{a} \nu$ 'alles mögliche'. S. zu VII 50 3.

8 f. laoroμίην: zu III 80 27. ως ἄν — συναπισταίατο: der Optativ mit ἄν nach dem finalen ως gehört der älteren (Homerischen) Sprachweise an.

12 f. τούτους δέ: zu II 89 9. — φίλα — ποιέεσθαι, wie II 152 22. Über έξεδίδου, parallel zu έξελαύνων, zu

φίλα βουλόμενος ποιέεσθαι τησι πόλισι έξεδίδου, άλλου 38 ές ἄλλην πόλιν παραδιδούς, όθεν είη εχαστος. μέν νυν Μυτιληναΐοι ἐπείτε τάχιστα παρέλαβον, ἐξαγαγόντες κατέλευσαν, Κυμαΐοι δε τον σφέτερον αὐτῶν άπηκαν ως δε και ώλλοι οι πλευνες άπιεσαν. τυράν-5 νων μέν νυν κατάπαυσις εγίνετο ανά τὰς πόλιας. Αρισταγόρης δὲ ὁ Μιλήσιος ώς τοὺς τυράννους κατέπαυσε, στρατηγούς εν εκάστη των πολίων κελεύσας εκάστους καταστήσαι, δεύτερα αὐτὸς ές Λακεδαίμονα τριήρεϊ απόστολος εγίνετο. έδεε γαρ δη συμμαχίης τινός οί με-10 γάλης έξευρεθηναι.

Τῆς δὲ Σπάρτης 'Αναξανδρίδης μὲν ὁ Λέοντος οθχ-39 έτι περιεών εβασίλευε άλλα ετετελευτήκεε, Κλεομένης δὲ ὁ ᾿Αναξανδρίδεω εἶχε τὴν βασιληίην, οὐ κατ᾽ ἀνδραγαθίην σχών άλλα κατά γένος. Αναξανδρίδη γάρ

I 85 5. Das Imperfekt, weil es bei den meisten nicht dazu kam (c. 38 4).

14. sin: zu I 29 5.

38. 7. στρατηγούς nicht 'Heerführer', sondern oberste Beamte, die, wie zu Rom die Konsuln, an Stelle der Tyrannen traten, auf eine bestimmte Zeit gewählt wurden und verantwortlich waren. nach Alexander d. Gr. wird diese Bezeichnung für städtische Civilbeamte häufiger.

9 f. ἀπόστολος εγίνετο = ἀπεστέλλετο, wie I 21 6. - έξευρεθηναι liess erwarten: ἔδεε γὰρ δη συμμαχίην τινά οἱ μεγάλην έξευρεθήναι. So aber hat sich die andere Konstruktion, deren έδεε fähig ist, eingemischt, um so leichter, als dadurch die bei H. so häufige, hier aber unzulässige Bedeutung in fatis erat (zu I 8 8) ausgeschlossen wurde. Bei Verben des Bedürfens und Bittens fügt sich auch sonst gern ihrem Kasus ein Infinitiv in freier Weise an, zu dem eben dieser Kasus ein Objekts- oder, bei passiver Fügung, ein Subjektsverhältnis haben sollte. III 36 καὶ πάλαι ές

σὲ προφάςιός τευ ἐδεόμην ἐπιλαβέσθαι. Xenoph. Kyr. V 2 23 τούτους γάρ ενόμιζεν είθεναι μάλιστα (ταῦτα) ὧν αὐτὸς ὤετο δεῖσθαι μαθεῖν. Plat. Tim. 33 e οὐδ° αὖ τινος ἐπιδεὲς ὀργάνου σχεῖν.

König Anaxandrides und seine Söhne. Geschichte des

Dorieus (c. 39—48).

39. οὐκέτι περιεών weist auf I 67 ff. zurück, wo die Ereignisse unter diesem Könige erzählt sind. Da Anaxandrides Zeitgenosse des Krösos war, Kleomenes ihm aber, da er schon regierte, geboren ward und als Mündiger folgte (c. 42), so muss er schon vor 520 gestorben. sein. Vgl. III 148 und zu VI 1087. - Die Negation gehört zu περιεών und zu έβασίλευε, 'war nicht mehr am Leben und regierte nicht mehr'. Vgl. VII 150 15. Thuk. I 12 ή 'Ελλάς έτι μετανίστατό τε χαὶ χατωχίζετο ώστε μη ήσυχάσασαν αὐξηθηνα**ι** 'so dals es nicht an Kräften zunahm, da es nicht zur Ruhe ge-

· 3. κατ' ἀνδραγαθίην, in der ihn sein Bruder Dorieus übertraf

(c. 42 3).



έχοντι γυναϊκα άδελφεῆς έωυτοῦ θυγατέρα, καὶ ἐούσης 5 ταύτης οι καταθυμίης, παϊδες οθκ εγίνοντο. τούτου δε τοιούτου εόντος οἱ εφοροι είπαν επικαλεσάμενοι αὐτὸν ,,εί τοι σὺ σεωυτοῦ μὴ προορᾶς, αλλ' ἡμίν τοῦτ' έστι οὐ περιοπτέον, γένος το Εὐρυσθένεος γενέσθαι έξίτηλον. σύ νυν την μέν έχεις γυναϊκα, έπείτε τοι οθ 10 τίκτει, έξεο, άλλην δε γημον και ποιέων ταυτα Σπαρτιήτησι άδήσεις.. δ δ' άμείβετο φάς τούτων οδδέτερα ποιήσειν, εκείνους τε οθ καλώς συμβουλεύειν παραινέοντας, την έχει γυναίκα ἐοῦσαν ἀναμάρτητον έωυτῷ, ταύτην ἀπέντα ἄλλην ἐσαγαγέσθαι· οὐδέ σφι πείσεσθαι. 15 πρός ταυτα οἱ ἔφοροι καὶ οἱ γέροντες βουλευσάμενοι 40 προσέφερον Αναξανδρίδη τάδε. ,, έπεὶ τοίνυν τοι περιεχόμενόν σε ορωμεν της έχεις γυναικός, σὸ δὲ ταῦτα ποίεε, καὶ μὴ ἀντίβαινε τούτοισι, ἵνα μή τι άλλοῖον περὶ σεῦ Σπαρτιῆται βουλεύσωνται. γυναικός μέν τῆς ἔχεις 5 οδ προσδεόμεθά σευ της έξέσιος, σύ δε ταύτη τε πάντα όσα νῦν παρέχεις πάρεχε καὶ ἄλλην πρὸς ταύτη ἐσά-

6. καταθύμιος = κατά θυμόν oder vóov (IX 111 16), 'nach seinem Sinne, lieb'. IX 45 τὰ σφάγια οὐ δύναται καταθύμια γενέσθαι 'nach Wunsch ausfallen'. Il. . 336 ë yes σ άλοχον θυμαρέα. Ggs. απο-θύμιος (VII 168 22). Simonides Amorg. Fr. 7 35 αμείλιγος σε πασι κάποθυμίη Έχθοοισιν ίσα και φίλοισιν γίγνεται (γυνή). 8. εί τοι 'wenn wirklich' (III

145 15). Vgl. c. 40 2.

10. ἐπείτε: zu c. 18 15.

11. $\xi \xi \varepsilon o = \xi \times \pi \varepsilon \mu \psi o \nu$ (I 59 11), άπόπεμψαι (VI 63 2), dimitte (domo). Vgl. 15 απέντα, c. 40 6 ἐξέσιος, IX 111 17 μετέντα, I 159 8, 191 12, 206 16.

12. οὐθέτερα: ebenso c. 82 8. VI 86 α 1. VII 103 24. IX 98 5. 111 20, weil sich ποιέειν überhaupt gern mit dem Plural des Neutrum verbindet (zu c. 1 10).

14. ἐωυτῷ: Il. ψ 595 δαίμοσιν είναι άλιτρός, Hesiod. έργ. 827 άναίτιος άθανάτοισιν, Äschyl. Ag.

345 θεοῖς δ' αναμπλάκητος, Hippokr. π. αέφ. 22 νομίσαντές τι ήμαρτηχέναι τῷ θεῷ.

- 15. ἐσαγαγέσθαι = ἀγαγέσθαι ἐς ἑωυτοῦ (IX 108 11). οὐδέ . . schließt die Antwort kurz und bündig ab, 'kurz, er werde ihnen nicht folgen. Ähnlich steht οὐθέ I 45 7. III 152 9. IX 41 17. Vgl. auch II. ζ 360 μή με κάθιζ, Έλένη, φιλέουσα πες οὐθέ με πείσεις, • 345 μή μεν πειράτω εδ είδότος. ουθέ με πείσει.
- 40. 2. Mit τοίνυν τοι vgl. das öftere τοίγας τοι.

3. σὺ δέ: zu l 112 9. — ταὔτα, genauer τάθε (Ι 137 2).

- 4. αλλοῖον, schonend statt νεώτερον oder geradezu κακόν. Ι 210 νεώτερα βουλεύειν περί σέο. Sie spielen auf Absetzung an.
- γυναικὸς μὲν, wie c. 20 10. 6. προσθεόμεθα nicht wesentlich verschieden vom Simplex. S. zu

VIII 140β4.

γαγε γυναϊκα τεκνοποιόν. ταῦτά κη λεγόντων συνεχώρησε ὁ ᾿Αναξανδρίδης, μετὰ δὲ γυναϊκας ἔχων δύο δι-41 ξὰς ἱστίας οἴκεε, ποιέων οὐδαμῶς Σπαρτιητικά. χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος ἡ ἐς ὕστερον ἐπελθοῦσα γυνὴ τίκτει τὸν δὴ Κλεομένεα τοῦτον. καὶ αὕτη τε ἔπεδρον βασιλέα Σπαρτιήτησι ἀπέφαινε, καὶ ἡ προτέρη γυνὴ 5 τὸν πρότερον χρόνον ἄτοκος ἐοῦσα τότε κως ἐκύησε, συντυχίη ταύτη χρησαμένη. ἔχουσαν δὲ αὐτὴν ἀληθέι λόγω οἱ τῆς ἐπελθούσης γυναικὸς οἰκήιοι πυθόμενοι ἄχλεον, φάμενοι αὐτὴν κομπέειν ἄλλως βουλομένην ὑποβαλέσθαι. δεινὰ δὲ ποιεύντων αὐτῶν, τοῦ χρόνου 10 συντάμνοντος, ὑπὰ ἀπιστίης οἱ ἔφοροι τίκτουσαν τὴν

8. ἐσάγαγε: oben c. 39 15 und VI 63 1 das Medium. Vgl. zu c. 39 11.

10. διξάς ίστίας οἴκεε 'führte zwei Haushaltungen', d. i. hatte zwei rechtmāſsige Frauen. — Σπαρτιμτικά, aber auch nicht 'Ελληνικά; Bigamie war überall verpönt.

41. 2. ή ές υστερον επελθουσα die Hss. Aber is votepov 'für später' steht überall (bei H. c. 74 13) von einem noch Erwarteten, Zukünftigen. Pausan. III 3 9 nach H. καὶ ἥ τε ἐπεισελθοῦσα Κλεομέ-νην παῖδα ἔσχε καὶ ἡ προτέρα τέως οὐ σχοῦσα κτλ. Vielleicht schrieb H. ή υστερον επεσελθούσα. 3 f. τίκτει, Präsens wie VI 63 4. 131 11, unten 12 ἴσχει. Vgl zu III 160 12. V 27 5. — σή eben zeigt auf c. 39 2 zurück. - 78 zαί parallelisiert die beiden Fakta, um ihr zeitliches Zusammentreffen schärfer hervorzuheben, 'eben gab diese den Sp. einen Thronfolger. da ward die zweite Frau schwanger'. S. zu II 93 26. — ἔπεδρον, 'Beisitzer', der demnächst den erledigten Sitz einzunehmen bestimmt ist. Mit ἐπίκληφον 'Erben' erklärt ein Scholion das Wort. Also ἔπεδρον βασιλέα 'einen Thronerben'. Der in dieser Verbindung und Bedeutung sonst nicht vorkommende

Ausdruck scheint dem spartiatischen Sprachgebrauche entlehnt zu sein.

5. τότε χως ἐχύησε 'es traf sich daß sie gerade jetzt schwanger ward'. So steht χως noch III 78 25. V 102 6. VII 194 2.

6. συντυχίη τ. χρ. 'indem sie solches Unglück hierbei hatte', dass sie nämlich zufällig schwanger werden mußte, als es für sie und ihr Kind zu spät war. συντυχίη χρῶσθαι meist adversa fortuna uti, wie VI 70 τοιαύτη χρησάμενος τύχη; im gutem Sinne I 68 2. Vgl. συμφορῆ χρ. (III 41 12) — ξχουσαν: zu III 32 20. — άληθεί

λόγω = άληθέως (Ι 120 9). 9 f. ὑποβάλλεσθαι, subdere; ein Vergehen hellenischer häufiges Frauen, um keinen Grund zur Scheidung zu geben. Die Untergeschobenen hießen ὑποβολιμαῖοι (Ι 137 10). — δεινά ποιεύντων: zu II 121 ε 2. — τοῦ χρόνου, sc. τοῦ τόχου. συντάμνοντος, sc. της όδόν, 'da die Zeit eilte, nahe war'. Die Zeit wird, wenn auch hier in selten kühner Weise, gehend gedacht, gerade wie in χρόνου προβαίνοντος, προϊόντος, περιιόντος, διελθόντος u. ä. Ausdrücken. Mit derselben Ellipse von τὴν ὁδόν, aber in eigentlicher Bed. VII 123 συντάμνων geradeswegs'.

γυναϊκα περιιζόμενοι εφύλαξαν. η δε ώς έτεκε Δωριέα, ίθέως ισχει Λεωνίδην, και μετά τουτον ίθέως ισχει Κλεόμβροτον· οι δε και διδύμους λέγουσι Κλεόμβροτον καὶ Λεωνίδην γενέσθαι, ή δὲ Κλεομένεα τεκοῦσα [καὶ τὸ δεύτερον ἐπελθοῦσα] γυνή, ἐοῦσα θυγάτης Πρι- 15 νητάδεω του Δημαρμένου, οδικέτι έτικτε το δείτερον.

Ο μεν δη Κλεομένης, ώς λέγεται, ην τε ού φρε-42 νήρης απρομανής τε, ο δε Δωριεύς ήν των ήλίπων πάντων πρώτος, εὖ τε ἐπίστατο κατ' ἀνδραγαθίην αὐτος σχήσων την βασιληίην. ώστε ών ούτω φρονέων, επειδή ο τε Αναξανδρίδης απέθανε και οι Λακεδαιμόνιοι χρεώμε- Β νοι το νόμω έστήσαντο βασιλέα τὸν πρεσβύτατον Κλεομένεα, ο Δωριεύς δεινόν τε ποιεύμενος καὶ οὐκ ἀξιῶν ύπὸ Κλεομένεος βασιλεύεσθαι, αλτήσας λεών Σπαρτιήτας ήγε ές αποικίην, ούτε τῷ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίω χρησάμενος ες ηντινα γην κτίσων τη, ουτε ποιήσας 10 οδδέν των νομιζομένων οία δε βαρέως φέρων, απίει ές την Λιβύην τὰ πλοΐα· κατηγέοντο δέ οἱ ἄνδρες

11. η δε - Δωριέα, brachylogisch statt η δε έτεχε Δωριέα ως δε έτεχε τοῦτον. Vgl. zu I 17 10. V 92 8 9.

 δεύτερον = ὕστερον (I 185 1); aber τὸ δεύτερον 'zum zweiten Male'. - Δημαρμένου, wahrscheinlich eines Sohnes des berühmten Chilon (I 59); s. zu VI 65 7.

42. τε ού: zu c. 11 9. — ἀχροuανής 'etwas toll, mit einem Anflug von Verrücktheit', = $\delta \pi o \mu \alpha$ νής. ακρο-, eig. 'auf der Oberfläche' bez. einen mässigen Grad der Eigenschaft, wie in αχρόζυμος άχρόζεστος άχροχνέφαιος άχρόθωραξ χνέφής άχροσαπής. Dem nur hier vorkommenden und wohl altepischen Worte die Bed. 'hochst toll' beizulegen, gestattet zwar die Analogie von απροσίπαιος άχροπενθής άχρόσοφος, ist aber wegen VI 75 5.84 15 unmöglich. Vgl. auch zu III 25 6. 3. εὐ ἐπίστατο 'war der festen

Überzeugung' (VI 13 8. VIII 97 10). S. zu I 3 4.

7. δεινόν ποιεύμενος, indigne ferens (l 127 2).

9 ff. Cic. divin. I 3 quam vero Graecia coloniam misit in Aeoliam Ioniam Asiam Siciliam Italiam sine Pythio aut Dodonneo aut Hammonis oraculo? Die Zustimmung oder der Rat des Gottes war nicht nur eine Gewähr des Gelingens, sondern auch für das auch hierin bedenkliche Gewissen ein gültiger Rechtstitel auf den Besitz des neuen Gebietes. - τῶν νομιζομένων, bei Neusiedlungen; dazu gehörte eben die Befragung des Orakels. S. auch zu I 146 10. —

12. κατηγέοντο 'waren Wegweiser' (III 134 27). Von Thera aus war hundert Jahr früher Kyrene an dieser Küste gegründet worden (IV 150 ff.). Vielleicht liefs sich Dorieus

Θηραίοι. ἀπικόμενος δὲ ἐς Λιβύην οἴκισε χῶρον κάλλιστον τῶν Λιβύων παρὰ ⟨Κίνυπα⟩ ποταμόν. ἔξελασθεὶς
15 δὲ ἐνθεῦτεν τρίτῳ ἔτεῖ ὑπὸ Μακέων τε [καὶ] Λιβύων καὶ
43 Καρχηδονίων ἀπίκετο ἐς Πελοπόννησον. ἐνθαῦτα δέ οἱ
 ᾿Αντιχάρης ἀνὴρ Ἐλεώνιος συνεβούλευσε ἐκ τῶν Λαΐου
χρησμῶν Ἡρακλείην τὴν ἐν Σικελίη κτίζειν, φὰς τὴν Ἔρυκος χώρην πᾶσαν εἶναι Ἡρακλειδέων αὐτοῦ Ἡρακλέος κτη5 σαμένου. ὂ δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐς Δελφοὺς οἴχετο χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αἷρέει ἐπ' ἢν στέλλεται χώ-

bei der Wahl des Landes durch das IV 178 erwähnte Orakel leiten.
14. Κίνυπα: zu IV 175 7.
198 3.

15. Μαχέων: s. IV 175.

43. 2 f. 'Ελεώνιος, aus dem böotischen 'Ελεών (einem kleinen Orte in der Nähe der Υλική λίμνη, im Gebiete von Tanagra Il. \$500. Strab. p. 505 f.), also ein Landsmann des durch seine χρησμοί berühmten Bakis (zu VIII 20 2). — Λατου χρησμοί sind 'dem L. gegebene', oder 'den L. betreffende Wahrsprüche', wie Soph. O. T. 906 Actov θέ-σφατα. Vgl. IX 33 τὸ Τισαμενοῦ μαντήιον. Thukyd. II 54 του Δακεδαιμονίων χρηστηρίου. Näheres über diese χρησμοί ist nicht über-Sie scheinen eine jener apokryphen Orakelsammlungen zu sein, die besonders im 6. Jahrhundert unter alten mythischen Namen wie Orpheus, Musãos, Bakis in Umlauf gesetzt wurden (s. zu VII 6 12. VIII 20 2), und verschmitzten Orakeldeutern, (χρησμολόγοι) den Aberglauben der Menge auszubeuten dienten. Eben ein solcher Chresmolog scheint auch Antichares gewesen zu sein. Vgl. I 62 16.

3 f. 'Ηρακλείην τὴν ἐν Σ., als Stadt genommen, wūrde eine unter diesem Namen bereits bestehende und bekannte (τὴν) Gründung am Eryx-Berge voraussetzen; κτίζειν wäre dann wie I 16 6 zu erklären.

Aber es gab dort niemals eine Stadt Herakleia, und wenn Diodor IV 23 sagt Δωριεύς ἔχτισε πόλιν 'Ηράzλειαν, so ist das seine ungenaue Art. Vgl. c. 45 9. 46 4. Auch kann nicht Ἡράχλεια ἡ Μινώα (c. 46 7) gemeint sein, die auf der Südküste lag. Wahrscheinlich ist γην vor την ausgefallen, und in ionischer Form herzustellen; Ήρα-κλέην γῆν τὴν ἐν Σ., wobei Ἡρα $z\lambda \epsilon \eta \gamma \tilde{\eta} = Ho\alpha z\lambda \epsilon o \gamma \tilde{\eta}$, wie gleich Έρυχος χώρη = Έρυχίνη χώρη (c. 45 9). Vgl. Ήραχλέας στήλας IV 152 9 u. s. — 'Ηρακλέος, der aber in Wahrheit nicht der hellenische und der Stammherr der spartiatischen Könige, sondern der *Melgart* der Tyrier war (vgl. zu II 44 4), welche die am Eryx heimischen Elymer ihrem Gotte zinspflichtig gemacht hatten. Dies ist, nach Movers Phon. II 2 321, der Sinn der bei Diodor 23 u. a. erhaltenen Sage: τοῦ δὲ Ἡρακλέους πλησιάσαντος τοῖς κατὰ τὸν Ερυκα τόποις, προεχαλέσατο αὐτὸν "Ερυξ εἰς πάλην . . . γενομένης δὲ τῆς φιλοτιμίας μετά προστίμου, καὶ τοῦ μεν *Ερυχος διδόντος την χώραν, του δὲ Ἡρακλέους τὰς βους — ὁ ਣ Ερυξ τὴν χώραν ἀπέβαλεν. ὁ δὲ Ἡρακλῆς τὴν μὲν χώραν παρέθετο τοῖς ἐγχωρίοις, συγχωρήσας αὐτοῖς λαμβάνειν τοὺς χαρπούς, μέχρι ἄν τις τῶν ἐχγόνων αὐτοῦ παραγενόμενος απαιτήση.

6. Da aigées auch VI 82 12 die

οην· ή δὲ Πυθίη οἱ χοῷ αἰρήσειν. παραλαβών δὲ Δωριεὺς τὸν στόλον τὸν καὶ ἐς Διβύην ἦγε, ἐκομίζετο παρὰ τὴν Ἰταλίην. τὸν χρόνον δὲ τοῦτον, ὡς λέγονοι 44 Συβαρῖται, σφέας τε αὐτοὺς καὶ Τῆλυν τὸν ἑωυτῶν βασιλέα ἐπὶ Κρότωνα μέλλειν στρατεύεσθαι, τοὺς δὲ Κροτωνιήτας περιδεέας γενομένους δεηθήναι Δωριέος σφίσι τιμωρῆσαι καὶ τυχεῖν δεηθέντας· συστρατεύεσθαί 5 τε δὴ ἐπὶ Σύβαριν Δωριέα καὶ συνελεῖν τὴν Σύβαριν. ταῦτα μέν νυν Συβαρῖται λέγουσι ποιῆσαι Δωριέα τε καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, Κροτωνιῆται δὲ οὐδένα σφίσι φασὶ ξεῖνον προσεπιλαβέσθαι τοῦ πρὸς Συβαρίτας πολέμου, εὶ μὴ Καλλίην τῶν Ἰαμιδέων μάντιν Ἡλεῖον 10 μοῦνον, καὶ τοῦτον τρόπω τοιῷδε· παρὰ Τήλυος τοῦ Συβαριτέων τυράννου ἀποδράντα ἀπικέσθαι παρα σφέας, ἐπείτε οἱ τὰ ἱρὰ οὐ προεχώρεε χρηστὰ θυομένω

Bedeutung als Futur hat (vgl. VI 76 2), so ist es auch in der Form dafür anzuerkennen, wie καλέειν (III 74 14) τελέειν u. ä. Zwar ist αίρέσω (-έω) auser in αίρέσομεν (Hesych.) nicht nachzuweisen, läßt sich aber aus ἡρέθην und αίρεσις mit Sicherheit folgern, und verhält sich zu αλρήσω, wie αλνέσω -ήσω, άνέσω -ήσω, γαμέσω -ήσω, έφό-ρεσα -ησα, ποθέσομαι επόθεσα -ήσω, μαθέσομαι -ήσομαι, μαχέσομαι -ήσομαι, ολκέσω -ήσω, αλδέσω -ήσω, νεικέσω -ήσω, όζέσω -ήσω, χηθέσω -ήσω (Eust. ad Il. 106). Vgl. auch Äschyl. Ag. 126 χρόνω μέν αίρει (vulg. άγρει) Πριάμου πόλιν άδε κέλευθος, πάντα δέ . . . Μοίρα λαπάξει. Dass gleich αίρήvew folgt, darf gerade bei H. nicht eben auffallen; vgl. zu I 82 5. II 32 15. VI 61 25.

τὸν καί 'eben den welchen'.
 ἡγε, duxerat (I 56 19).

9. 'tradiny: zu IV 15 8.

44. τον χρόνον τοῦτον, um 510. In diesem Jahre ward Sybaris zerstört. — λέγονοι Συβαρίται, die in Thurioi neu angesiedelt waren. Vgl. Einl. S. X. Note 2. Über

den Akkus. und Infinitiv nach ως λέγουσι zu I 65 20.

3. βασιλέα: unten 12 τυράννου. Es war der Urheber des Kriegs. Trözenier und Achäer hatten die Stadt gegründet. Die letzteren, durch zugewanderte Stammgenossen übermächtig geworden, vertrieben auf Telys' Betrieb die Trözenier, welche bei den Krotoniaten Schutz fanden. In dem darob entstandenen Kriege wurden die Sybariten gänzlich besiegt und ihre Stadt zerstört (Arist. Pol. V 3. Diod. XII 9).

4. Strab. p. 263 τριάχοντα μυ-

4. Strab. p. 263 τριάχοντα μυριάσιν άνδρων επί Κροτωνιάτας

έστράτευσεν (ή Σύβαρις).

5. τυχείν, sc. τῆς τιμωρίης.
9. προσεπιλαβέσθαι: c. 45 14
συνεπελάβετο, ΙΙΙ 48 1 συνεπελάβοντο. Vgl. zu I 134 1.
10. Ἰαμιθέων: zu IX 33 5.

13. Statt προεχώρεε χρηστά hätte προεχώρεε (Thuk. V 54) allein oder χρηστά έγίνετο (IX 61 11. 62 5) oder auch nur ἐγίνετο (IX 61 15. 62 5) genügt. Im Adjektiv ist das bereits im Verb Ausgedrückte noch einmal wiederholt, oder der Begriff des Adjektivs ist proleptisch in das

45 ἐπὶ Κρότωνα. ταῦτα δὲ ουτοι λέγουσι. μαρτύρια δὲ τούτων ἐκάτεροι ἀποδεικνύουσι τάδε, Συβαρῖται μὲν τέμενός τε καὶ νηὸν ἐόντα παρὰ τὸν ξηρὸν Κρᾶθιν, τὸν ἱδρύσασθαι συνελόντα τὴν πόλιν Δωριέα λέγουσι 'Αθη ναίη ἐπωνίμω Κραθίη· τοῦτο δὲ αὐτοῦ Δωριέος τὸν θάνατον μαρτύριον μέγιστον ποιεῦνται, ὅτι παρὰ τὰ μεμαντευμένα ποιέων διεφθάρη· εἰ γὰρ δὴ μὴ παρέποηξε μηδέν, ἐπ᾽ δ δὲ ἐστάλη ἐποίεε, είλε ἄν τὴν Ἐρυκίνην χώρην καὶ ἑλών κατέσχε, οὐδ᾽ ἄν αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὴ διεφθάρη· οἱ δ᾽ αδ Κροτωνιῆται ἀποδεικνῦσι Καλλίη μὲν τῷ 'Ηλείῳ ἔξαίρετα ἐν γῆ τῆ Κροτωνιῆτιδι πολλὰ δοθέντα, τὰ καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι ἐνέμοντο οἱ Καλλίεω ἀπόγονοι, Δωριέι δὲ καὶ τοῖσι Δωριέος ἀπογόνοισι οὐδὲν. καίτοι εἰ συνεπελάβετό γε τοῦ Συβαριτίς τικοῦ πολέμου Δωριεύς, δοθῆναι ἄν οἱ πολλαπλήσια ἢ

Verb hineingezogen, eine besonders den Tragikern eigentümliche Abundanz. Il. ζ 261 μένος μέγα οἶνος ἀξξει, ξ 6 εἶς ὅ κε θερμά λοετρὰ - θερμήνη. Āschyl. Ag. 1247 εὔσημον - κοίμησον στόμα. Vgl. zu I 2 2. 74 21. — χρηστά, vom Opfer. wie καλά (IX 36 3. 37 3), καταθύμια (IX 45 10).

14. ἐπὶ Κρότωνα: aber IX 10 θυομένω οἱ ἐπὶ τῷ Πέρση. Vgl. I 66 7 ἐχρηστηριάζοντο ἐπὶ πάση τῆ ᾿Αρκάδων χώρη. Αττίαι. Απαδι IV 4 3 θυομένω δὲ ἐπὶ τῆ διαβάσει ἐθύετο. Χεπορh. Απ. VI 4 9 ἐπὰ ἔξόδω ἐθύετο Ξενοφῶν, aber VII 8 21 ὅτι πάλιν ἐπὰ αὐτὸν τεθυμένος εἴη, wo, wie hier, ἰέναι νοτschweben mochte (vgl. II 2 3 θυομένω ἰέναι ἐπὶ βασιλέα οὐχ ἐγίνετο τὰ ἰερά). Über solchen Wechsel s. zu c. 12 11. — δέ, erneuert aus 8. S. zu II 166 5.

45. 3. Sybaris lag zwischen den Fl. Κράθις (j. Crati) und Σύβαρις, von denen jener der größere war und diesen aufnahm (Diod. IX 90. XII 9. Strab. p. 263). Vgl. zu I 145

7. ξηφόν ist auf ein totes Flussbett zu deuten, das wahrscheinlich erst bei der Zerstörung entstanden war. Strab. a. Ο. έλόντες γὰς τὴν πόλιν (οἱ Κροτωνιᾶται) ἐπήγαγον τὸν ποταμὸν καὶ κατέκλυσαν.

ποταμόν και κατέκλυσαν.
4. 'Αθηναίη Κοαθίη, Lokalbenennung, wie 'Αθηναίη 'Ασσησίη (I 19 4). — τοῦτο δέ anderenteils', ohne daß τοῦτο μέν voraufgeht; ebenso VIII 60 α 7. Vgl. zu I 163 16. Umgekehrt τοῦτο μέν ohne τοῦτο δέ III 108 13. IV 76 4. VI 125 3.

7f. εἰ γὰς ... gehört noch zur Rede der Sybariten. Deutlicher wäre dies durch ἐλεῖν ἄν statt εἰλε ἄν, wie 15 σοθῆναι ἄν. Vgl. zu c. 36 18.

13. τοῖσι Δ. ἀπογόνοισι, nur wegen of Καλλίεω ἀπόγονοι hinzugefügt. Dorieus hatte keine Nachkommen, zumal nicht in Kroton.

14. xairo (at, atqui) führt den zweiten Satz (assumptio) des dreigliedrigen Schlusses ein: Dorieus erhielt keine Belohnung; nun würde er aber gewis eine solche erhalten haben, wenn er sich an dem Zuge beteiligt hätte; folglich hat er sich nicht beteiligt. Ebenso

Digitativity Call Call

Καλλίη. τα τα μέν νυν έκάτεροι αὐτῶν μαρτύρια ἀποφαίνονται, καὶ πάρεστι, ὁκοτέροισί τις πείθεται αὐτῶν, τούτοισι προσχωρέειν.

Συνέπλεον δὲ Δωριέι καὶ ἄλλοι συγκτίσται Σπαρτη-46 τέων, Θεσσαλὸς καὶ Παραιβάτης καὶ Κελέης καὶ Εὐρυλέων οἱ ἐπείτε ἀπίκοντο παντὶ στόλω ἐς τὴν Σικελίην, ἀπέ-θανον μάχη ἑσσωθέντες ὑπό τε Φοινίκων καὶ Ἐγεσταίων μοῦνος δὲ Εθρυλέων τῶν συγκτιστέων περιεγένετο τούτου 5 τοῦ πάθεος. συλλαβών δὲ οὖτος τῆς στρατιῆς τοὺς περιγενομένους ἔσχε Μινωίην τὴν Σελινουσίων ἀποικίην, καὶ συνελευθέρου Σελινουσίους τοῦ μουνάρχου Πειθαγόρεω. μετὰ δὲ ὡς τοῦτον κατεῖλε, αθτὸς τυραννίδι ἐπεχείρησε Σελινοῦντος καὶ ἐμουνάρχησε χρόνον ἐπ' δλίγον οἱ γάρ 10 μιν Σελινούσιοι ἐπαναστάντες ἀπέκτειναν καταφυγόντα ἐπὶ Διὸς ἀγοραίου βωμόν.

Συνέσπετο δὲ Δωριέι καὶ συναπέθανε Φίλιππος ὁ 47 Βουτακίδεω Κροτωνιήτης ἀνήρ, δς άρμοσάμενος Τήλυος τοῦ Συβαρίτεω θυγατέρα ἔφυγε ἐκ Κρότωνος,
ψευσθεὶς δὲ τοῦ γάμου οἴχετο πλέων ἐς Κυρήνην, ἐκ
ταύτης δὲ ὁρμώμενος συνέσπετο οἰκηίη τε τριήρεϊ καὶ 5
οἰκηίη ἀνδρῶν δαπάνη, ἐών τε Ὁλυμπιονίκης καὶ κάλλιστος Ἑλλήνων τῶν κατ² ἑωυτόν. διὰ δὲ τὸ ἑωυτοῦ
κάλλος ἦνείκατο παρὰ Ἐγεσταίων τὰ οὐδεὶς ἄλλος ἐπὶ
γὰρ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἡρώιον ἱδρυσάμενοι θυσίησι αὐτὸν ἱλάσχονται.

II 142 6: die Priester wiesen 341 Geschlechter nach; nun gelten aber drei Geschlechter gleich 100 Jahren; folglich . . . Ebenso III 81 7. Xenoph. Mem. I 1 5 und sonst häufig. Bei Attikern in gleichem Sinne auch καὶ μήν, ἀλλά μήν.

Sinne auch καὶ μήν, ἀλλὰ μήν. 46. 3. παντὶ στόλω: zum fehlenden Artikel vgl. I 21 7.

5. Poirixwr, Poenorum; zu IV

8. Mirwin, alte Stadt phönikischen Ursprungs an der Südküste zwischen Selinus und Akragas, deren Neugründung mit dem Zuge des Minos (VII 170) verknüpft ward. Auf phönikischen Münzen heißt sie Rus-Melqart und daraus abgekürzt auch bei Hellenen Μακάρα (Herakl. Pont. Pol. 29). Melqart aber ist der tyrische Herakles (vgl. zu c. 43 4); daher ihr gewöhnlicher Name Ηράκλεια ἡ Μίνφα. Die spartiatischen Ansiedler mögen hierin eine Erfüllung des Orakels (c. 43 3) gefunden haben.

11 f. Über die Stellung von μιν zu I 115 8. — καταφυγόντα 'ungeachtet er sich geflüchtet hatte'. 47. 7. έωντοῦ, für den Sinn

Striffers In (a)(0)(0)()

Δωριεύς μέν νυν τρόπω τοιούτω έτελεύτησε εί δέ ηνέσχετο βασιλευόμενος ύπὸ Κλεομένεος καὶ κατέμενε εν Σπάρτη, εβασίλευσε αν Λακεδαίμονος οὐ γάρ τινα πολλον χρόνον ήρξε ο Κλεομένης, αλλ' απέθανε απαις, 5 θυγατέρα μούνην λιπών, τῆ οὖνομα ἦν Γοργώ.

'Απιχνέεται δε ών ο 'Αρισταγόρης ο Μιλήτου τύραννος ές την Σπάρτην Κλεομένεος έχοντος την άρχην. τῷ δὴ ἐς λόγους ἤιε, ὡς Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ἔχων χάλκεον πίνακα εν τῷ γῆς ἀπάσης περίοδος ενετέτμητο 5 καὶ θάλασσά τε πᾶσα καὶ ποταμοὶ πάντες. ἀπικνεόμενος δὲ ἐς λόγους ὁ ᾿Αρισταγόρης ἔλεγε πρὸς αὐτὸν τάδε. ,,Κλεόμενες, σπουδήν μεν την εμήν μη θωμάσης της ένθαῦτα ἀπίξιος τὰ γὰρ κατήκοντα ἐστὶ τοιαῦτα Ἰώνων παϊδας δούλους είναι αντ' έλευθέρων ὄνειδος καὶ 10 άλγος μέγιστον μέν αὐτοῖσι ήμῖν, ἔτι δὲ τῶν λοι π ῶν ύμιν, δοφ προέστατε της Έλλάδος. νῦν ὧν πρὸς θεῶν

überflüssig. Ebenso c. 67 2. VI 67 14 u. s.

10. Anlass zu diesem Totenkulte war jedenfalls nicht die Schönheit des Gefallenen: auch waren die Egestäer keine Hellenen. Vgl. übri-

gens c. 114.

48. 3. τινα: zu c. 33 9. Kleomenes reg. zwar bis 491, also über haupt mindestens 30 J. (vgl. zu c. 39 1); er war aber als Sohn zweiter Éhe ziemlich jung zur Herrschaft gekommen und starb vorzeitig eines gewaltsamen Todes (VI 75), sodass noch sein zweiter Bruder Leonidas im besten Mannesalter folgen konnte (VII 205).
4. ἄπαις 'söhnelos' (c. 67 27).

Voller VII 205 αποθανόντος Κλεομένεος ἄπαιδος ἔρσενος γόνου.

5. Γοργώ, die später den König Leonidas heiratete (VII 239 22). Aristagoras und Kleome-

nes. Karte von Asien (c. 49-51). 49. δε ων leitet, nach der längeren Abschweifung, wieder auf die Reise des Aristagoras (c. 38) zurück.

3. Das bedächtige ως Δαχ. λέ-

yovor zielt weniger auf die Tafel selbst (Z. 26) als auf ihren allum-

fassenden Inhalt.

4. Die älteste Erwähnung einer Erdtafel, als deren Erfinder der ionische Philosoph Anaximandros gilt. Agathem. I 1 'Αναξίμανδρος – πρώτος ετόλμησε την οίχουμενην έν πίναχι γράψαι· μεθ' δυ Εχα-ταΐος δ Μιλήσιος άνηρ πολυπλανής διηχρίβωσεν ώστε θαυμασθήναι τὸ πρᾶγμα. Nach des letzteren Karte, einem wesentlichen Teile seiner γης περίοδος (zu IV 36 5), wird die Erztafel des Aristagoras gezeichnet gewesen sein; denn Hekatāos stand zu jenem und ≱zu seiner Unternehmung in nahem Bezuge (c. 37. 125).

 Die Stelle ähnelt Il. φ 195 μέγα σθένος 'Ωχεανοίο 'Εξ οδ περ πάντες ποταμοί και πᾶσα θάλασσα.

8 f. τὰ κατήκοντα 'unsere gegenwärtige Lage'; zu I 97 9. — Ἰωνων παίδας: zu I 27 12.

11. δσω, mit Bezug auf μέγιστον, 'insoweit, da'. — νῦν ὧν, nicht zeitlich, sondern folgernd und auf-



τῶν Ελληνίων ὑύσασθε Ἰωνας ἐκ δουλοσύνης ἄνδρας δμαίμονας. εὐπετέως δὲ ὑμῖν ταῦτα οἶά τε χωρέειν εστί· οὔτε γὰρ οἱ βάρβαροι ἄλχιμοι εἰσί, ὑμεῖς τε τὰ ές τὸν πόλεμον ές τὰ μέγιστα ἀνήμετε ἀρετῆς πέρι, η 15 τε μάχη αὐτῶν ἐστὶ τοιήδε, τόξα καὶ αἰχμὴ βραχέα: αναξυρίδας δὲ ἔχοντες ἔρχονται ἐς τὰς μάχας καὶ κυρβασίας έπὶ τῆσι κεφαλῆσι· οὖτω εὐπετέες χειρωθῆναι είσί. ἔστι δὲ καὶ ἀγαθὰ τοῖσι τὴν ἤπειρον ἐκείνην νεμομένοισι όσα οὐδὲ τοῖσι συνάπασι ἄλλοισι, ἀπὸ χουσοῦ 20 άρξαμένοισι, άργυρος καὶ χαλκός καὶ έσθης ποικίλη καὶ ύποζύγια τε καὶ ἀνδράποδα· τὰ θυμῷ βουλόμενοι αὐτοὶ αν έχοιτε. κατοίκηνται δὲ ἀλλήλων ἐχόμενοι ώς ἐχώ

fordernd, 'wohlan denn', proinde S. zu I 30 13.

 Vgl. IX 90 15 ff.
 Verb οἰά τε ἐστί (vgl. c. 20 16) υμίν ταθτα ευπετέως χωρέειν. 14. οἱ βάρβαροι, zunächst die

Perser.

15. ἐς τὰ μέγιστα ἀνήχετε 'habt die höchste Stufe erreicht'; ebenso VIII 111 12. ές τὰ πρῶτα ἀνήχειν VII 13 5. 134 13, is oudier II 104 8, ές τοσοῦτο VII 16 γ 8, ές τοῦτο VII 9γ 5. Tyrtäos Fr. 12 43 ἀρετῆς είς ἄχρον ιχέσθαι, Horat. epist. II 1 32 venimus ad summum fortunae. — ἀρετής πέρι, quod ad virtutem attinet. Ähnlich περί unten Z. 41 u. II 10 10. VII 237 15. VIII 77 14, überall dem Genetiv nachgestellt.

16. Man erwartet entweder σχευή st. μάχη, oder τοξόται χαὶ αἰχμηταί είσι, wie Xenoph. Kyr. Η 17 σχεδον πάντων ή αὐτή (μάχη 'Kampfesart')· τοξόται γάο είσι χαὶ ἀχοντισταί. — βραχέα geh. nur zu αλχμή. Näheres über die persische Bewaffnung s. VII 61. Sie war ungefähr die der leichteren Truppen (ψιλοί, γυμνητές); s. VII 62 11. Der dorische Hoplit dagegen trug einen großen ovalen Schild, ehernen Panzer, Helm und Beinschienen, einen 7-9 F. langen

Stofsspeer und ein kurzes Schwert. Vgl. VII 211 8.

17. χυρβασίας: zu VII 64 5.

19. zai: sie sind nicht nur leicht zu besiegen, sondern auch wert

besiegt zu werden.

20. οὐδὲ συνάπασι τοῖσι? Ι 29 άλλοι οἱ πάντες. ΙΙΙ 94. VIII 44 πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους. — ἀπὸ χουσοῦ ἀρξαμένοισι = πρώτον μέν χρυσός, ἔπειτα δὲ ἄργυρος κτλ. Der Dativ ist auf τοῦσι ἄλλοισι bezogen. Ähnlich VI 126 12. Der Nominativ (ἀρξάμενα) wäre dem Sinne angemessener. Und so steht derselbe IX 15 παρήχε δὲ αὐτοῦ στρατόπεδον αρξάμενον απ' Έουθρέων παρ Υσιάς. Plat. Alkib. Ι 104 à οὐθενος φής άνθρώπου ένθεής είναι είς ούθέν· τὰ γάρ υπάρχοντά σοι μεγάλα είναι, ώστε μηθενός θείσθαι, από τοῦ σώματος άρξάμενα (nicht - μένω, sc. σοί) τε-λευτῶντα εἰς την ψυχήν. Jedoch ist hier auch eine Erklärung des Dativs nach I 14 9 zulässig, wenn man vom Golde anfängt, vom Golde anzufangen'; vgl. II 115. V 88 1. VII 184 8. Der Ariost scheint in dieser Bedeutung regelmässig zu

22 f. θυμφ βουλόμενοι, nach dem Homerischen ήθελε θυμώ, 'ihr dürft nur euer Begehren auf diese Dinge

φράσω, Ἰώνων μεν τωνδε οιδε Αυδοί, οικέοντές τε χώ-έλεγε, ταυτα ές της γης την περίοδον, την εφέρετο εν τῷ πίναχι ἐντετμημένην. ,, Δυδῶν δέ٬٬ ἔφη λέγων δ 'Αρισταγόρης ,,οίδε έχονται Φρύγες οι προς την ηω. πολυπροβατώτατοί τε δόντες πάντων των διώ οίδα καὶ 30 πολυκαρπ΄ τατοι. Φρυγών δὲ ζοϊδε δχονται Καππαδόκαι, τοὺς ἡμεῖς Συρίους καλέομεν. τούτοισι δὲ πρόσουροι Κίλικες, κατήκοντες επί θάλασσαν τήνδε, εν τη ήδε Κύπρος νησος κέεται οι πεντακόσια τάλαντα βασιλέι τὸν ἐπέτειον φόρον επιτελευσι. Κιλίκων δε τωνδε έχονται Αρμένιοι 35 οίδε, καὶ οδτοι ἐόνιες πολυπρόβατοι, Αρμενίων δὲ Ματιηνοί χώρην τήνδε έχοντες. έχεται δέ τούτων γη ήδε Κισσίη, εν τη δη παρά ποταμόν τόνδε Χοάσπην κείμενα έστὶ τὰ Σοῦσα ταῦτα, ἔνθα βασιλεύς τε μέγας δίαιταν ποιέεται, καὶ τῶν χρημάτων οἱ θησαυροὶ ἐν-40 θαῦτα εἰσί έλόντες δὲ ταύτην τὴν πόλιν θαρσέοντες ἤδη τῷ Διὶ πλούτου πέρι ἐρίζετε. ἀλλὰ περὶ μὲν χώρης άρα οὖ πολλης οὐδὲ οὕτω χρηστης καὶ οὔρων σμικρῶν γρεόν έστι ύμέας μάγας αναβάλλεσθαι πρός τε Μεσσηνίους εόντας Ισοπαλέας και 'Αρκάδας τε και 'Αργείους,

stellen, so sind sie euer'. Hinter θυμφ stand wohl noch υμείς. Schrieb H. σχοίητε? — κατοίκηνται = ολείουσι; vgl. I 27 22.

25. πολυαργυρώτατοι, nicht gerade 'reich an Silber', sondern 'reich an edlen Metallen, Geld'. Der Tmolos war damals noch eine ausgie-bige Goldquelle (I 69 93. V 101. VI 125. VII 28). «eyveos Geld' als Simplex selten (II 121 a 2), aber in Compositis ganz gewöhnlich. 26. ἐφέρετο: das Imperfekt wie

c. 31 3 u. s.

27. ἔφη λέγων: zu I 118 6. 28. οἱ πρὸς τὴν ἡῶ, in dem

späteren 'Großphrygien'.

31. S. zu I 72 1 u. 5.

32. τήνδε, deiktisch. Anders I 1 8. 33. S. III 90 14. — $\tau \acute{o} \nu$, als den bestimmten.

35. zai odroi, et ipsi. - Mariηνοί: zu c. 52 21.

37. Κισσίη: zu III 91 20. — δή, iam, tandem Denn Susa ist das Ziel des Marsches.

38. ταῦτα, nicht deiktisch, sondern, wie sehr oft bei H., = ἐκεῖνα, 'das bekannte, berufene'. Städte waren, wie es scheint, auf der Karte nicht verzeichnet (5).

39. δίαιταν ποιέεται = διαιταται. — Über ἐνθαῦτα parallel zu ἔνθα vgl. zu II 40 4. Von der Sache zu I 192 4. III 96 5.

41 f. έρίζετε: vgl. IV 152 15. Il. • 389 οὐδ' εὶ χρυσείη 'Αφροδίτη κάλλος ερίζοι, Öd. 9 225 οί δα και άθανάτοισιν ερίζεσκον περί τόξων. Auch Od. σ 74 Telemach in Staunen über des Menelaos Schätze Ζηνός που τοιήσε γ' 'Ολυμ-

Sentence AGOOGLE

τοισι οὖτε χουσοῦ ἐχόμενον ἐστὶ οὖδὲν οὔτε ἀργύρου, 45 των πέρι καί τινα ενάγει προθυμίη μαχόμενον αποθνήσκειν· παρέχον δὲ τῆς ᾿Ασίης πάσης ἄρχειν εὖπετέως, άλλο τι αἱρήσεσθε; '' Αρισταγόρης μὲν ταῦτα έλεξε, Κλεομένης δε αμείβετο τοισιδε. ,,ώ ξείνε Μιλήσιε, αναβάλλομαί τοι ές τρίτην ήμέρην ύποχρινέεσθαι. τότε 50 μέν ές τοσοῦτον ἤλασαν· ἐπείτε δὲ ἡ κυρίη ἡμέρη ἐγένετο της ύποκρίσιος καὶ ήλθον ές τὸ συγκείμενον, εἴρετο ὁ Κλεομένης τὸν Αρισταγόρην ὁχοσέων ἡμερέων ἀπὸ θαλάσσης τής Ἰώνων όδὸς εἴη παρὰ βασιλέα. ὁ δὲ 5 Αρισταγόρης τἄλλα ἐων σοφὸς καὶ διαβάλλων ἐκεῖνον εὖ ἐν τούτω ἐσφάλη χρεὸν γάρ μιν μὴ λέγειν τὸ ἐόν, βουλόμενόν γε Σπαρτιήτας έξαγαγείν ές την 'Ασίην, λέγει δ΄ ών τριών μηνών φάς είναι την άνοδον. δ δέ ύπαρπάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον τὸν ὁ ᾿Αρισταγόρης ώρ- 10 μητο λέγειν περί της όδου, είπε ,,ώ ξείνε Μιλήσιε, απαλλάσσεο έχ Σπάρτης προ δύντος ήλίου οὐδένα γαρ λόγον εθεπέα λέγεις Λακεδαιμονίοισι, έθέλων σφέας

πίου ἔνδοθεν αὐλή, "Οσσα τάδ' ἄσπετα πολλά, worauf jener erwidert τέχνα φίλ' ή τοι Ζηνὶ βροτών οὐχ ἄν τις ἐρίζοι. Il. ε 362 Τυδείδης δς νῦν γε καὶ ᾶν Διὶ πατρὶ μάχοιτο. — άλλά bricht die Beweisführung ab und leitet die auffordernde Apostrophe ein. Vgl. VII 103 l. VIII 62 5. — ἄρα stellt die wirkliche Lage in Gegensatz zu der erreichbaren (47).

43. 'mūſst ihr euch denn in gefahrvolle Kämpfe einlassen'? ἀναβάλλεσθαι sonst ἀναβάλλειν eig.
vom Wurf der Wūrfel. So V 4 50
χινδύνους ἀναφοιπτέοντες. Dagegen Z. 49 'auſschieben'. Über solche
Wechsel zu VIII 88 9.

45. χουσοῦ ἐχόμενον οὐδέν 'nichts Goldenes'; s. zu I 120 17.

50. Zum Ausdruck vgl. VI 86 β 12. IX 8 2 (hier jedoch ἀνεβάλλοντο ὑποκρίν ασθαί).

50. 2. ἦλασαν, progressi sunt. Für den Tropus s. zu I 90 15. 3. ἐς τὸ συγχείμενον 'an den verabredeten Ort'. Die Verhandlung war heimlich.

5. τῆς Ἰωνων: c. 54 7 τῆς Ἡλληνικῆς. Ephesos ist dabei als Ausgangspunkt angenommen (c. 54 5. VI 84 10).

6 f. σοφός: zu c. 23 11. — διαβάλλων 'täuschend' (III 1 23); dazu gehört εὐ, über dessen Stellung zu III 55 13. — τὸ ἐόν 'die Wahrheit' (I 30 16).

7. $\chi \varrho \epsilon \delta \nu$, participial, cum oporteret. = $\vartheta \epsilon \delta \nu$.

8 f. $\lambda \ell \gamma \epsilon i$, sc. $\tau \delta \ \ell \delta \nu$. — $\delta^{\circ} \ \tilde{\omega} \nu$ 'dennoch'. Ähnlich (III 80 4) aber in Ggs. zu $\mu \dot{\epsilon} \nu$.

10. δπαρπάζειν λόγον, mediam intercipere orationem (IX 91 5).

13. εὐεπέα, adfabüem, blandum. Kleomenes ist durch die frühere Rede schon für den Antrag gewonnen: wie er aber des Weges Länge hört, verzweifelt er an der Zustimmung des Volkes und weist

Statistical Exp (3) (3) (1) (1)

51 ἀπὸ θαλάσσης τριών μηνών όδὸν ἀγαγεῖν. ΄ ὁ μὲν δη Κλεομένης ταυτα είπας ηιε ές τὰ οικία · ὁ δὲ Αρισταγόοης λαβών εκετηρίην ήιε ές τοῦ Κλεομένεος, έσελθών δέ έσω άτε ικετεύων επακούσαι εκέλευε τον Κλεομένεα 5 αποπέμψαντα τὸ παιδίον προσεστήκεε γὰρ δὴ τῷ Κλεομένει ή θυγάτης, τῆ οὐνομα ἦν Γοργώ· τοῦτο δέ οδ καὶ μουνον τέχνον ετύγχανε εον ετέων οκτώ ή εννέα ήλικίην. Κλεομένης δε λέγειν μιν εκέλευε τα βούλεται μηδε επισχείν του παιδίου είνεκα. ενθαύτα δη ό Αρι-10 σταγόρης ἄρχετο έχ δέχα ταλάντων ύπισχνεόμενος, ήν οἱ ἐπιτελέση τῶν ἐδέετο. ἀνανεύοντος δὲ τοῦ Κλεομένεος προέβαινε τοΐσι χρήμασι ύπερβάλλων ὁ 'Αρισταρόρης, ές οδ πεντήχοντά τε τάλαντα ύπεδέδεχτο χαὶ τὸ παιδίον ηθδάξατο ,,πάτερ, διαφθερέει σε δ ξείνος, ην 15 μη αποστάς της. σ τε δη Κλεομένης ήσθείς τοῦ παιδίου τή παραινέσι ήιε ές ετερον οικημα, και ό Αρισταγόρης ἀπαλλάσσετο τὸ παράπαν έκ τῆς Σπάρτης, οὐδέ οἱ ἐξεγένετο ἐπὶ πλέον ἔτι σημῆναι περὶ τῆς ἀνόδου τῆς παρὰ βασιλέα.

52 *E χει γὰ ${}$ ο ἀμ ${}$ οὶ τ ${}$ η ὁδ ${}$ ος ταύτη ${}$ οδε ${}^{\cdot}$ σταθμοί τε

den Fremden, dessen Umgang ihn nun selber verdächtigen kann, aus dem Lande.

51. 5. ἀποπέμψαντα, postquam dimisisset. - τὸ παιδίον: vgl. zu

с. 35 7.

7. Wie öfter vor $\pi \tilde{\alpha}_{\varsigma}$ (I 57 11), dient hier zai den Begriff des Einzigen hervorzuheben. Dafür sonst εν μοῦνον (Ι 38 8). — ἐόν geh. sowohl zu ἐτόνχανε als zu ἐτέων. Vgl. zu Ι 137 4.

12. προέβαινε — ὑπερβάλλων 'bot

je mehr und mehr'. Vgl. zu I 90 15. 13. ες οδ: zu I 67 21. — τε xαi: zu c. 41 3. Von der Gorgo s. ein anderes Beispiel überraschenden Verstandes VII 239. 18. ἐπὶ πλέου 'ausführlicher' (II

171 4). Der Verf. füllt diese Lücke selber aus in dem Exkurs über

Die Heerstrasse von Ephesos nach Susa (c. 52 - 54).

52. ἀμφί: zu I 140 14. — Die allgemeine Skizze dieser 'Königsstrafse (c. 53 2), deren größere östliche Hälfte wohl noch assyrischen Ursprungs war, scheint derselben Karte, die der Erztafel des Aristagoras zu Grunde lag, die Entfernungsmaße aber einer offiziellen persischen Quelle entnommen zu sein. Strafsen dieser Art, mehr von militärischer und politischer als kommerzieller Bedeutung, an den wichtigsten Punkten durch Kastelle und Besatzungen gedeckt und in regelmäßigen Stationen von 3-5 Parasangen mit Verpflegungsmitteln für Heere und Beamte versehen, verbanden alle Provinzen des Reichs mit seinem Mittelpunkte Susa. Eine spezielle Beschreibung solcher Strafsen, nach Stathmen und Parasangen, giebt noch Xenophons Anabasis; die umfassende



πανταχή είσι βασιλήιοι καὶ καταλύσιες κάλλισται, διὰ ολκεομένης τε ή όδὸς ἄπασα καὶ ἀσφαλέος. διὰ μέν γε Αυδίης καὶ Φρυγίης σταθμοί τείνοντες εϊκοσι είσί, παρασάγγαι δὲ τέσσερες καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἤμισυ. ἐκδέ- 5 κεται δε εκ της Φουγίης ο Αλυς ποταμός, επ' ω πύλαι τε έπεισι, τας διεξελάσαι πᾶσα ανάγκη καὶ οὖτω διεκπεράν τὸν ποταμόν, καὶ φυλακτήριον μέγα ἐπ' αὐτῷ. διαβάντι δὲ ἐς τὴν Καππαδοκίην καὶ ταύτη πο-

des Ktesias (ἀπὸ Ἐφέσου μέχοι Βάπτρων καὶ Ἰνδικῆς ἀριθμὸς σταθμῶν ἡμερῶν παρασαγγῶν, Persic. Fr. 64), sowie die des Amyntas (Athen. p. 529e) sind verloren. — σταθμοί, pers. wahrscheinlich angara (ἄγγαρα Bekk. Anecd. 212); vgl. zu VIII 98 14.

χαταλύσιες = χαταγωγαί (18);

zu I 179 14.

3. μέν γε, bei Aufzählungen

üblich; zu I 145 7.

4. 'Von Sardis bis zum Euphrat beträgt der Weg $94^{1}/_{2} + 104 +$ 15¹/₂, zusammen 214 Par., = 160¹/₂ d. Meil. Vergleicht man damit die aus Artemidoros bei Strab, p. 663 u.a. überlieferte, gleichfalls von Ephesos zur armenischen Grenze am Euphrat sich ziehende alte Handelsstrasse, deren Länge von 146 bis 147 d. M. dem wirklichen Abstande zwischen der ionischen Küste und dem mittleren Euphrat-laufe nahezu entspricht, so erweist sich dieselbe als bedeutend gerader, indem sie zwischen den beiden Hauptstädten der westlichen und östlichen Mitte Kleinasiens, Kelänä und Mazaka, den für Handelskarawanen nicht unzugänglichen kürzesten Weg durch die holz- und Salzwüste einschlug, wasserlose welche das Centrum der Halbinsel in breiter Ausdebnung einnimmt. Diese Wüste musste die nach H.'s Ausdruck δι' οἰχεομένης ἄπασα καὶ ἀσφαλέος führende ὁδὸς βασιληίη im Bogen umgehen. Auf welcher Seite, lehrt die Erwähnung

der Halys-brücke. Denn der west-lichste Teil des Halys-laufes im Norden der Wüste, in der Breite von Ankyra, ergiebt in der That von den Ruinen des alten Sardis einen geraden Abstand von 661/2 d. M. = 89 Par., die, bei der vorherrschend ebenen Oberfläche des westlichen Hochlandes von Kleinasien den 941/2 Par., der Strasse so genau als möglich entsprechen, welche darnach zu urteilen mit der ziemlich gerade laufenden römischen Strafse von Sardis über Synnada und Pessinus nach Ankyra zusam-mengefallen sein muß. Nach Kiepert Monatsber. der Berl. Akad. 1857. S. 126 f.

5. ἐκθέκεται, excipit, 'folgt'. 6 ff. πύλαι 'Pas'. — τὰς — ποταμόν 'den man unumgänglich passieren muss, um über den Fluss zu gelangen'. Das schwierige Terrain erlaubt nicht den Pass zu umgehen. H. erwähnt überall die großen Hindernisse, welche Natur und Kunst dem Marsche eines feindlichen Heeres bereitet haben, um die von Aristagoras verschwiegene Gefahr und Schwierigkeit eines solchen Unternehmens darzuthun. — ἐπ' αὐτῷ, zum Schutze der πύλαι. Vom Demonstrativ nach ἐπ' οδ zu II 40 4.

9 ff. 'Die Entfernung zwischen Halys und Euphrat durchmisst die Straise mit $104 + 15^{1/2}$ Par. = $89^{5/8}$ d. M., die gerade Richtung aber bis zum gewöhnlichen Übergang des Stromes in seinem mittleren

Strittmale, CarOOO ()

10 ρευομένω μέχρι οὔρων τῶν Κιλικίων σταθμοὶ δυῶν δέοντες εἰσὶ τριήκοντα, παρασάγγαι δὲ τέσσερες καὶ ἐκατόν. ἐπὶ δὲ τοῖσι τούτων οὔροισι διξάς τε πύλας διεξεκαζς καὶ διξὰ φυλακτήρια παραμείψεαι. ταῦτα δὲ διεξελάσαντι καὶ διὰ τῆς Κιλικίης ὁδὸν ποιευμένω τρεῖς 15 εἰσι σταθμοί, παρασάγγαι δὲ πεντεκαίδεκα καὶ ῆμισυ. οὖρος δὲ Κιλικίης καὶ τῆς ᾿Αρμενίης ἐστὶ ποταμὸς νηυσιπέρητος, τῷ οὔνομα Εὐφρήτης. ἐν δὲ τῆ ᾿Αρμενίη σταθμοὶ μὲν εἰσὶ καταγωγέων πεντεκαίδεκα, παρασάγγαι δὲ ἕξ καὶ πεντήκοντα καὶ ῆμισυ, καὶ φυλακτήριον 20 ἐν αὐτοῖσι. ἐκ δὲ ταύτης [τῆς ᾿Αρμενίης] ἐσβάλλοντι

Thalbecken von Melatia (Melitene), unmittelbar nördlich von seinem Durchbruche durch den Taurus, beträgt nur 70 d. M. Die hierdurch angezeigte bedeutende Ausbiegung der Strasse kann nur nordwärts gesucht werden; denn bei südöstlicher Richtung hätte sie Kilikien mit weit mehr als 151/2 Par., durchschneiden müssen, da diese Landschaft damals nach N. über den Halys reichte und im O noch Melitene begriff (zu I 72 5). Nordwärts aber lässt sich die Spur dieser Strasse durch die Beschaffenheit des Terrains, welche einem großen Verkehrswege eine Richtung aufzwingt, bestimmte durch die übereinstimmende Richtung der späteren römischen und der heutigen Strasse, endlich durch eine fortlaufende Reihe von assyrischen Denkmälern bestimmt genug verfolgen. Sie führte von Ankyra und dem mittleren Halys längs der nördlichen Vorstufe des Hochlandes durch überall offene fruchtbare Thallandschaften bis Komana zum Iris-Thal, wo sie sich mit der alten Pontosstrasse von Sinope (und Pteria, zu I 76 4) vereinigte; überstieg dann südwärts durch einen steilen País die Kette des Antitauros und lief südöstlich über das spätere Sebasteia bis zur kilikischen Thalebene von Melitene und zum oberen Euphrat.' Nach Kiepert a. O. 127 ff.

10. μέχοι οδοων τῶν Κιλικίων:
vgl. Ι 172 μέχοι οδοων τῶν Καλυνδικῶν.

12 f. $\pi \dot{\nu} \lambda \alpha \varsigma$, beim Abstieg von der Hochebene.

17 ff. 'Die 561/2 Par. auf armenischem Gebiete dürfen nur im Bereiche des oberen Tigris-laufes auf der Nordseite des masischen Gebirgszuges gesucht werden. Auch stimmt die wirkliche Entfernung vom Euphratübergange bis zur Vereinigung der beiden großen Tigris-arme, da wo der Durchbruch des vereinigten Stromes durch die Engschluchten der kurdischen Gebirge beginnt, bis auf 1/10 der Länge, welches auf die Umwege in den armenischen Bergpässen zu rechnen ist, mit H.'s Parasangenzahl überein'. Nach Kiepert a. O. 131 f. Vgl. Xenoph. Anab. III 5 15. — καταγωγέων, epexegetischer Genitiv. Umgekehrt Z. 35 καταγωγαί σταθμῶν.

20 ff Im überlieferten Texte waren die Worte ἐχ δὲ ταύτης (mit dem Einschiebsel τῆς Αρμενίης) bis τέσσερες durch irgendeinen Zufall nach Z. 30 hinter τριηχοσίας geraten, dabei aber die ff. Worte καὶ τριηχοντα — ἐκατόν ganz verloren gegangen. Die Verschiebung ver-

Statistica in Calo O O O

ές την Ματιηνήν γην σταθμοί είσι τέσσερες (καὶ τριήκοντα, παρασάγγαι δὲ έπτὰ καὶ τριήκοντα καὶ έκατόν). ποταμοὶ δὲ νηυσιπέρητοι τέσσερες διὰ ταύτης
ξέουσι, τοὺς πᾶσα ἀνάγκη διαπορθμεῦσαι ἐστί, πρῶτος μὲν Τίγρης, μετὰ δὲ δεύτερός τε καὶ τρίτος ώυτὸς 25
δνομαζόμενος, οὖκ ώυτὸς ἐων ποταμὸς οὐδὲ ἐκ τοῦ

riet sich zunächst durch jenen Zusatz τῆς 'Αρμενίης, welcher den undeutlich gewordenen Bezug von ἐχ δὲ ταύτης erklären sollte, am schlagendsten aber durch den dadurch in die Darstellung gebrachten geographischen Irrtum, als gehörten die vier Stromübergänge noch nach Armenien, während sie doch, wie H.'s eigene Beschreibung ergiebt und die Erdkunde unweigerlich verlangt, sämtlich in das folgende Land Matiene fallen müssen. Jene Lücke aber erwies sich und ergänzte sich zugleich mit voller Sicherheit daraus, dass die Summe der aufgezählten Stathmen sonst nur 81 und die der Parasangen nur 313 betrug, während H. selber jene auf 111, diese auf 450 berechnet (Z. 35 und c. 53 6); ferner daraus, dass der Strafsen-durchschnitt von nur 4 Stathmen für Matiene viel zu kurz, und endlich der nur hier stattfindende Mangel der Parasangenzahl höchst auffallend war. — 'Die von der Gesamtzahl von 450 für die Strecke von der armenischen Südgrenze bis Susa noch übrigen 1791/2 Par. werden durch die geradlinige Entfernung vom Tigris-übergange zu den Ruinen der Hauptstadt, die noch heute den Namen Shûsh führen, $n\ddot{a}mlich 8^{1}/_{4}$ Breitengrade = 165 Par., so zureichend ausgefüllt, daß mit Berücksichtigung der an zwei Stellen zu übersteigenden Bergpässe, im Karduchen-lande am oberen Tigris und an der medisch-susianischen Grenze zwischen dem oberen Diala (Γύνδης) und Kerkha (Χοάσπης), keine große Abweichung von der möglichst geraden Linie gestattet ist. Beim südlichen Austritt aus den karduchischen Engpässen den Flufs verlassend und die Fruchtebenen des oberen Tigris (das eig. Ath ûr, Άτουρία) durchschneidend, über Arbela die östlichen Höhen erreichend, dann mit Vermeiduug der vom Fuss des Gebirges bis zum Tigris ausgedehnten Wüstenebene, längs der höher gelegenen fruchtbaren Längenthäler, welche die Vorketten des Zagros-geb. einschließen, lief die Straße über das heutige Suleimania und Holwân (Κάλλωνα) und denKerkha in seinem oberen Laufe schneidend, am Ostufer dieses Flusses bis zur Hauptstadt Kissias. Nach Kiepert a. O. 137 f.

21. Was H. hier Ματιηνή γη nennt, pflegt sonst, mit Ausnahme des südlichsten (medischen) Teils am Diala, als Aσσυφία bezeichnet zu werden, welcher Name aber bei H. auch Babylonien umfast (zu I 178 2) und mehr ethnographisch ist. Dasselbe Gebiet, längs des Tigris bis zu den karduchischen Gebirgen, nennt Xenoph. (An. II 427. III 4 7. 5 14) Μηδία. Der Name Ματιηνή findet sich bei H noch in zwei verschiedenen Gegenden (s. zu I 72 6. 189 3. III 94 3), und mochte überhaupt solchen Gebieten gehören, die von Medern erobert und besetzt waren.

25 f. Τίγρης, beim Austritt aus Armenien. — τε καί, um das Paarverhältnis auszudrücken; vgl. zu c. 55 5. — ώντός, eodem nomine. Gemeint ist der große (nördliche) und der kleine (südliche) Zâb (Ζάβατος oder Ζάπατος). Der Mangel des Namens fällt auf und

αὐτοῦ ψέων . ὁ μὲν γὰρ πρότερον αὐτῶν καταλεχθεὶς ἔξ Αρμενίων ψέει, ὁ δ' υστερος έκ Ματιηνών · ὁ δὲ τέταρτος των ποταμών οὖνομα ἔχει Γύνδης, τὸν Κῦρος διέλαβε 30 κοτε ες διώρυχας εξήκοντα και τριηκοσίας. Εκ δε ταύτης ές την Κισσίην χώρην μεταβαίνοντι ενδεκα σταθμοί, παρασάγγαι δε δύο και τεσσεράκοντα και ημισυ έστι έπὶ ποταμόν Χοάσπην, ἐόντα καὶ τοῦτον νηυσιπέρητον. έπ' ῷ Σοῦσα πόλις πεπόλισται. οδτοι οἱ πάντες σταθμοί 35 είσι ενδεκα καὶ έκατόν. καταγωγαὶ μέν νυν σταθμών 53 τοσαύται είσι έχ Σαρδίων ές Σούσα άναβαίνοντι. εί δέ όρθως μεμέτρηται ή όδος ή βασιληίη τοίσι παρασάγγησι καὶ ὁ παρασάγγης δύναται τριήκοντα στάδια, ωσπεο οδτός γε δύναται ταῦτα, ἐχ Σαρδίων στάδια ἐστὶ 5 ές τὰ βασιλήια τὰ Μεμνόνια καλεόμενα πεντακόσια καὶ τρισγίλια καὶ μύρια, παρασαγγέων ἐόντων πεντήκοντα

ist wohl durch Ausfall zu erklären. Zu ώυτὸς ὸνομαζόμενος stehen die fgg. Worte in Gegensatz, 'ohne jedoch einundderselbe Fluss zu sein noch aus demselben Lande (ἐπ τοῦ αὐτοῦ) zu entspringen.' Vgl. auch I 44 7. 144 2.

28. ἐκ Ματιηνῶν: vgl. I 189 3.

202 16.

29 f. S. I 189. — Γύνδης: der attributive Nominativ Γύνδης bei οὖνομα ἔχει (= ὀνομάζεται), wie noch IV 56 6. VI 103 25. 31. Κισσίην: zu III 91 20. —

μεταβαίνοντι, durch die zu Z. 20

erwähnten Bergpässe.

53. 3. δύναται 'beträgt'. στάδια ist der Nominativ; s. zu II 30 4. Ganz ähnlich steht oben c. 52 29 Γύνδης.

4. οὖτός γε, in Ggs. zur ὁđ'ς, deren Parasangenzahl H. nicht ge-

rade verbürgen will.

5. τὰ Μεμνόνια, benannt nach Μέμνων, dem sagenhaften Könige und Repräsentanten der östlichen Athiopen, d. i. der Assyrier, dessen Denkmäler (Μεμνόνια, Säulen, Grabmäler, Burgen) man überall in Vorderasien aufwies, soweit das

altassyrische Reich sich ausgedehnt hatte (vgl. zu II 106 17). Dass er von Susa gekommen und, nachdem ihn Achill getötet, der Leichnam von seiner Mutter Eos dorthin zurückgebracht worden, war die ältere Tradition, die, seitdem Mittelasien den Hellenen bekannter geworden, sich aus dem unbestimmten Homerisch-epischen Mythos von den 'Äthiopen' entwickelt hatte. Paus. X 31 7 αφίπετο μέντοι ἐς *Ιλιον οὐκ ἀπ' Αλθιοπίας, ἀλλὰ ἐκ Σούσων τῶν Περσικῶν καὶ ἀπὸ τοῦ Χοάσπου ποταμοῦ, τὰ ἔθνη πάντα ὅσα ῷκει μεταξὸ ύποχείρια πεποιημένος. Φρύγες δε χαι την δόδον έτι αποφαίνουσι δι ής την στρατιών ήγαγε, τὰ ἐπίτομα ἐκλὲγόμενος τῆς χώρας τέτμηται δὲ διὰ τῶν μονῶν $(= \sigma \tau \alpha \vartheta \mu \tilde{\omega} \nu)$ ή ὁ δός. Die Akropolis in Susa war wirklich von assyrischer Bauart (Strab. p. 728), und die dorthin führende assyrische Königsstraße hieß schon früh die memnonische (Diod II 52). H. gebraucht hier und unten die Bezeichnung wahrscheinlich darum, weil Hekatäos sich ihrer in seiner-

Statisticals - Cart Circuit (A

καὶ τετρακοσίων. πεντήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν στάδια ἐπ΄ ἡμέρη ἑκάστη διεξιοῦσι ἀναισιμοῦνται ἡμέραι ἀπαρτὶ ἐνενήκοντα. οὖτω τῷ Μιλησίω Αρισταγόρη εἴπαντι 54 πρὸς Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμίνιον εἶναι τριῶν μηνῶν τὴν ἄνοδον τὴν παρὰ βασιλέα ὀρθῶς εἴρητο. εἰ δέ τις τὸ ἀτρεκέστερον τούτων ἔτι δίζηται, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω· τὴν γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδις ὁδὸν δεῖ προσ- 5 λογίσασθαι ταύτη. καὶ δὴ λέγω σταδίους εἶναι τοὺς πάντας ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἑλληνικῆς μέχρι Σούσων (τοῦτο γὰρ Μεμνόνειον ἄστυ καλέεται) τεσσεράκοντα καὶ τετρακισχιλίους καὶ μυρίους· οἱ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρ-δις εἰσὶ τεσσεράκοντα καὶ πεντακόσιοι στάδιοι, καὶ οῦ- 10 τω τρισὶ ἡμέρησι μηκύνεται ἡ τρίμηνος ὁδός.

Απελαυνόμενος δε δ Αρισταγόρης εκ της Σπάρτης 55 η ε ες τας Αθήνας γενομένας τυράννων ώδε ελευθέρας. επεί "Ιππαρχον τον Πεισιστράτου, 'Ιππίεω δε του τυράννου αδελφεόν, ιδόντα δψιν ενυπνίου [τῷ ἐωυτου πά-

περίοδος bedient hatte. Von den bekannteren Μεμνόνεα im ägyptischen Theben redete man erst nach H., da man anfing die Homerischen Äthiopen in Libyen zu suchen.

6. παρασαγγέων ἐόντων; vgl. II 9 4.

7. S. zu IV 101 9.

54. 5. Ephesos war der gewöhnliche Ausgangspunkt für die Reise durch Oberasien; vgl. c. 100. VIII 103.

7. θαλάσσης τῆς Ἑλληνικῆς, des ägäischen. Vgl. VII 28 6.

11. Xenoph. Hell. III 2 11 ἀπῆλθεν εἰς Ἐφεσον, ἢ ἀπέχει ἀπὸ Σάφδεων τριῶν ἡμερῶν ὁδόν.

Aristagoras in Athen. Episode athenischer Geschichten (c. 55-96). A. Tod des Hipparchos; die Gephyräer; phonikische Schrift (c. 55 bis 61).

55. 2. Zu der Anknüpfungsweisevgl. c. 1 4. — Wie Peisistratos die

Tyrannis gewann und befestigte, ist I 59-64 erzählt.

3. τοῦ τυράννου, mit demselben Bedacht zugesetzt, wie unten 7 f. die Fortdauer der Tyrannis nachdrücklich betont wird (vgl. VI 123). Nämlich die in Denkmälern, Liedern und Reden gefeierte That der beiden Verschworenen, welche allerdings der eigentliche Anlass der späteren Vertreibung der Peisistratiden geworden, hatte man bald nachher in Athen, nach einem allgemein verbreiteten und erst von Thuk. I 20. VI 53 ff. lebhaft bestrittenen Irrtume, mit dem Sturze der Tyrannis selber in Verbindung gebracht, und sich gewöhnt den jüngeren Hipparchos, der von der Hand der Verschwörer gefallen war, für den älteren Sohn des Peisistratos und Nachfolger in der Tyrannis zu halten. So heisst es in dem berühmten Skolion bei Athen. p. 695 a: Έν μύρτου κλαθί τὸ ξίφος φορήσω "Ωσπες 'Αρμόδιος κ' 'Αριστογείτων, "Ότε τὸν τύρ αν5 θεί] εναργεστάτην πτείνουσι 'Αριστογείτων καὶ 'Αρμόδιος, γένος ε΄όντες τὰ ἀνέκαθεν Γεφυραΐοι, μετὰ ταῦτα ε΄τυραννεύοντο 'Αθηναΐοι ε΄π' ε΄τεα τέσσερα οὐδεν ἦσσον ἀλλὰ 56 καὶ μὰλλον ἢ πρὸ τοῦ. ἡ μέν νυν ὄψις τοῦ 'Ιππάρχου ε΄νυπνίου ἦν ἤδε· ε΄ν τῇ προτέρῃ νυκτὶ τῶν Παναθηναίων ε΄δόκες ὁ "Ιππαρχος ἄνδρα οἱ ε΄πιστάντα μέγαν καὶ εὐειδέα αἰνίσσεσθαι τάδε τὰ ἔπεα.

νον πτανέτην Ισονόμους τ' Αθήνας εποησάτην.

5. ἐναργής steht oft von deutlichen, bestimmt erkennbaren Traum- und Göttererscheinungen. VII 47 εί τοι ή όψις τοῦ ένυπνίου μη έναργης ούτω έφάνη. Od. & 841 ώς οι έναργές όνειρον επέσσυτο. Aschyl. Pers. 179 out πω τοιόνο έναργές είδομην (όναρ) ώς της πάροιθεν εὐφρόνης. — πτείνουσι, auffallendes Präsens. — καί: bei paarweiser Zusammenstellung liebt sonst H. und wohl überhaupt die älteren Autoren 🕫 🗷 zu setzen (lat. atque). So bei ebendiesen Namen VI 109 13. 123 7 und c. 65 Κόδρον τε καὶ Μελάνθιον, 66 Κλεισθένης τε - καὶ Ἰσαγόρης, 80 Θήβη τε καὶ Αίγινα, 82 Δαμίης τε καὶ Αὐξησίης, Ι 31 Κλέοβίν τε καὶ Βίτωνα, VI 58 ἄνδρα τε καὶ γυναίκα, VÍ 94. VII 8 β. 10 β Δατίς τε καὶ 'Αρταφρένης, VII 134 Σπερθίης τε - καὶ Βοῦλις, VIII 111 πειθώ τε και αναγκαίην und πενίην τε καὶ ἀμηχανίην, VII 198 ἄμπωτίς τε καὶ δηχίη, das stehende γη τε καὶ ΰσως u. a.

6. τὰ ἀνέκαθεν = τὰ ἄνωθεν, 'in Bezug auf ältere Herkunft, von seiten ihrer Vorfahren' (c. 92 β 7. VI 35 4. 125 1. 128 13. VII 221 5). Auch τὸ ἀνέκαθεν (I 170 13. II 43 10) und ohne Artikel (c. 62 16. 65 15). Vgl. VII 99 τὰ μητορόθεν Κρῆσσα. Ansässig waren die beiden im Demos Aphidna (Plut. mor. 628 d).

7. έτεα τέσσερα, nicht volle, nach Thuk. VI 59 τυραννεύσας έτη τρία ¹Ππίας ἔτι ᾿Αθηναίων καὶ παυθείς ἐν τῷ τετάρτῳ, Aristot. Athen. Staat 19 ἔτει τετάρτῳ μάλιστα — ἐξέπεσεν. Hipparch ward am Ende des ersten attischen Monates (Hekatombāon), d. h. im August getötet (c. 56), Ol. 66 3 — 514/13. Hippias regierte daraufnoch bis etwa in den Frühling des J. 511/10. S. zu I 64 2.

56. 2. $\ell \nu \tau \tilde{\eta}$..., 'in der den P. voraufgehenden Nacht'. Vgl. VI 46 1. — Die 'großen' Panathenäen waren ein in jedem dritten Olympiadenjahr, also allevier Jahrewiederkehrendes viertägiges (vom 25. bis 28. Hekatombāon) Fest zu Ehren der Schutzgöttin Athene und zugleich eine Erinnerung an die politische Vereinigung aller Attiker, unter allen attischen Festen das größte und prunkreichste. Seinen Höhepunkt fand es am 4. Tage in dem großen Festzuge, der πομπή (9), weshalb die Feier dieses Tages hier vorzugsweise τὰ Παναθήναια heist. (Die kleinen waren jährlich.)

3 f. δ "Inπαρχος, ein in dieser Wendung bei Traumgeschichten nicht seltener Pleonasmus; bei H. noch I 107 5. 209 4. VI 107 4. VII 12 6. 19 4. — ἐπιστάντα: zu I 34 4. — μέγαν καὶ εὐειδάα: zu I 112 2. Dieselben Worte VII 12 7. — αἰνίσσεσθαι: dunkelsinnig muſsten bisher die Verse auch nach der Erfüllung erscheinen; denn es war schwer einen Zusammenhang zwischen ihnen und der Ermordung des Hipparch zu erraten. Der erste Vers empſiehlt geduldige Fassung bei schwerer

τληθι λέων ἄτλητα παθών τετληότι θυμφ. οδδείς ανθρώπων άδικων τίσιν οθκ άποτίσει.

ταῦτα δέ, ώς ἡμέρη ἐγένετο τάχιστα, φανερὸς ἦν ὑπερτιθέμενος ὀνειροπόλοισι· μετὰ δὲ ἀπειπάμενος τὴν δψιν ἔπεμπε τὴν πομπήν, ἐν τῆ δὴ τελευτῷ.

Οἱ δέ Γεφυραΐοι, τῶν ἦσαν οἱ φονέες οἱ Ἱππάρχου, 57 τῶς μὲν αὐτοὶ λέγουσι, ἐγεγόνεσαν ἔξ Ἐρετρίης τὴν ἀρχήν, τῶς δὲ ἐγὼ ἀναπυνθανόμενος εὐρίσκω, ἦσαν Φοίνικες τῶν σὰν Κάδμω ἀπικομένων [Φοινίκων] ἔς γῆν τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομένην, οἴκεον δὲ τῆς χώρης ταύτης ἀπο- κλαχόντες τὴν Ταναγρικὴν μοῖραν. ἐνθεῦτεν δὲ Καδμείων πρότερον ἔξαναστάντων ὑπ' ᾿Αργείων, οἱ Γεφυραίοι οδτοι δεύτερα ὑπὸ Βοιωτῶν ἔξαναστάντες ἐτράποντο ἐπ'

Kränkung, der zweite vertröstet mit der Aussicht auf genugthuende Strafe des Übelthäters. Eine zureichende Erklärung ergiebt sich jetzt aus Aristot. Ath. St. 17. Danach war es nicht Hipparch (wie Thuk. VI 54 ff. erzählt), sondern sein viel jüngerer Halbbruder Hegesistratos (c. 94 7) mit dem Beinamen Thessalos, ein verwegner, wüster Mensch', der den Hass des Harmodios auf sich zog und die Verschwörung veranlasste, deren unschuldiges Opfer Hipparch wurde. Ohne Mitteilung dieses Umstandes musste die Erzählung vom Traume unverständlich bleiben.

5. λέων: der Sinn dieser bildlichen Bezeichnung ist: quamvis

feroci animo sis.

7 f. Aus der nachdrücklichen Bestimmtheit, mit der H. hier wie oben c. 55 meldet, dass Hipparch in der Nacht vor seiner Ermordung wirklich das Traumgesicht gehabt und nachweislich (φανεφὸς ην) mit Traumdeutern beraten, läst sich abmerken dass die Sache angezweiselt worden war. — ὑπερτεθέμενος 'mitteilend', zur Deutung. Vgl. zu I 8 6. — ἀπείπασθαι' sich aus dem Sinne schlagen';

eigentl. 'sich lossagen, von sich weisen'. Vgl. I 59 12.

15. πέμπειν πομπήν, pompam ducere, galt von allen die im Zuge waren. In festlichem Aufzuge, an dem sich die ganze Bürgerschaft beider Geschlechter beteiligte, ward der Göttin, der Athene Polias, ein von attischen Frauen gewirktes Prachtgewand (πέπλος) in das Erechtheion hinaufgetragen und damit das alte Bild der Göttin umhüllt. — δή, Bezug auf c. 55 5. — τελευτῷ: zu c. 27 5.

57. 4. ŋ̄σαν Φοίνικες, eine Behauptung die sich auf die Annahme stützt, daß Kadmos ein eingewanderter Phonike und daß die Gephyraer Kadmeier waren. Thatsache scheint nur daß sie in der vorbootischen (kadmeiischen) Zeit in Tanagra saßen, und daß sie später als die sog. Kadmeier von da wegzogen.

5. Thukyd. I 12 Βοιωτοί . . την νῦν Βοιωτίαν πρότερον δὲ Κασμηίδα γῆν καλουμένην ῷκισαν.

7. Die Tanagräer hießen auch noch später Gephyräer (Strab. p. 404). — μοίραν 'Gebiet' (I 73 3).

8. S. zu c. 61 6.

' Αθηνέων. 'Αθηναΐοι δὲ σφέας ἐπὶ ὁητοῖσι ἐδέξαντο σφέων 10 αὐτῶν εἶναι πολιήτας, πολλῶν τεῶν καὶ οὐκ ἀξιαπηγήτων ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι.

58 Οἱ δὲ Φοίνικες οὖτοι οἱ σὺν Κάδμω ἀπικόμενοι, τῶν ἦσαν οἱ Γεφυραΐοι, ἄλλα τε πολλὰ οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώρην ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἑλληνας καὶ δὴ κ ιργράμματα οὖκ ἐόντα πρὶν Ἑλλησι, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, 5 πρῶτα μὲν τοῖσι καὶ ἄπαντες χρέωνται Φοίνικες· μετὰ δὲ χρόνου προβαίνοντος ἄμα τῆ φωνῆ μετέβαλλον καὶ τὸν ὁυθμὸν τῶν γραμμάτων. περιοίκεον δὲ σφέας τὰ πολλὰ

9. δεύτερα = υστερον (c. 61 8). Der Zug der Epigonen gegen Theben und die kadmeiische Auswanderung ist dem troischen Kriege ungefähr gleichzeitig, die Einwanderung der Böoter aus Thessalien aber wird 60 J. später als die Eroberung Trojas angesetzt (Thuk. I 12). — ἐπ' Αθηνέων 'gen Athen' (I 1 25). Mit 'Αθηναι ist das ganze Land (ή 'Αττική) bezeichnet, wie c. 61 8. 76 13 (vgl. IV 99 18). VII 50 7. IX 17 3 u. s. Od. γ 278 Σούνιον ίρον αφικόμεθ' ἄκρον 'Αθηνέων. Soph. Ο. Κ. 24 τας γοῦν 'Αθήνας οἶδα, τὸν δὲ χῶρον (Ort) οὔ. Eurip. Herakl. 839 ω τας 'Αθήνας, ω τον Αργείων γύην Σπείροντες. Ankömmlinge scheinen ihre Sitze im nordöstlichen Attika, um Aphidna, erhalten zu haben; vgl. c. 55 6.

19. ἐπὶ ὁητοῖσιν, οἶον ώμολογημένοις καὶ συγκειμένοις. Bekkers Anecd. p. 41. Auch das von ὁητός abgeleitete ὁήτρα hat die Bedeutung 'Vertrag'.

11. πολλών τεών, zumeist wohl Götterdienste und Feste, wie sie ihrerseits ihre abgesonderten Kulte hatten (c. 61 10). Daher mag sich das Benehmen der Peisistratiden erklären: ἀδελφὴν γὰρ αὐτοῦ (sc. Αρμοδίου) κόρην ἐπαγγείλαντες δίαιν κανοῦν οἴσουσαν ἐν πομπῆ των, ἀπήλασαν λέγοντες οὐδὲ ἐπαγγείλαι τὴν ἀρχὴν διὰ τὸ μὴ

ἀξίαν εἶναι (Thuk. VI 56). — οὐχ ἀξιαπηγήτων, nicht erwähnenswert, wie Thuk. IV 23 καὶ ἄλλα οὐχ ἀξιόλογα. Nachahmend Pausanias I 9 3 'Αθηναῖοι δ' ὑπ' αὐτοῦ παθόντες ἐῦ πολλά τε καὶ οὐχ ἄξια ἀφηγήσεως.

58. 3. διδασκάλια hier = $\mu\alpha$ θήματα, sonst 'Lehrgeld'.

4 f. πρίν: zu c. 30 10. — Stesichoros schrieb ihre Erfindung dem mythischen Palamedes zu, Aschylos dem Prometheus, andere dem Musãos, Orpheus, Linos u. s. sagenhaften Personen. H.'s Ansicht ist längst als allein richtig erwiesen; denn in Namen, Gestalt, Reihenfolge und Bedeutung stimmen die phonikischen und hellenischen Schriftzeichen im allgemeinen überein. Irrig ist sie nur, insofern sie die Einführung an den fabel-haften Kadmos knüpft und zunächst auf Böotien beschränkt. ώς έμοι δοχέειν ist wohl auf das Folgende zu beziehen. — πρῶτα ist Adverb. — τοῖσι καί, eadem Ursprünglich, meint H., wäre das Alphabet dieser kad-meiischen Phöniken dem der übrigen Phöniken ganz gleich gewesen.

6 ff. $\mathring{a}\mu\alpha$ $\mathring{\tau}\mathring{\eta}$ $\mathring{q}\omega\mathring{\eta}\mathring{\eta}$, indem sie ihre phonikische Muttersprache gegen die hellenische Landessprache eintauschten. — $\mathring{\varrho}v\vartheta\mu\acute{\rho}v=\sigma y \mathring{\eta}\mu\alpha$. Aristot. Metaph, $\mathring{1}$ 4 $\mathring{\delta}$ $\mathring{\mu}\acute{\nu}v$ $\mathring{\varrho}v\vartheta\mu\acute{\delta}g$

[τῶν χώρων] τοῦτον τὸν χρόνον Ἑλλήνων Ἰωνες, οῖ παραλαβόντες διδαχῆ παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα μεταρρυθμίσαντες σφέων δλίγα ἐχρέωντο, χρεώμενοι δὲ ἐφάτισαν, 10 ὅσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε, ἐσαγαγόντων Φοινίκων ἐς τὴν Ἑλλάδα, Φοινικήια κεκλῆσθαι. καὶ τὰς βύβλους διφθέρας καλέουσι ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ οἱ Ἰωνες, ὅτι κοτὲ ἐν σπάνι βύβλων ἐχρέωντο διφθέρησι αἰγέησι τε καὶ οἰέησι ἔτι δὲ καὶ τὸ κατ' ἐμὲ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἐς τοιαύτας 15 διφθέρας γράφουσι. εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς Καδμήια γράμ-59

σχημα έστίν — διαφέρει γάρ τὸ μέν Α τοῦ Ν σχήματι. Da die hellenische Sprache ein von dem phonikischen sehr verschiedenes Lautsystem hatte, so mußte das ihr anzupassende Alphabet mehrfache Anderungen erfahren, die aber nur die phonetische Bedeutung der Lautzeichen betrafen (z. B. die Vokalzeichen αεηιο waren im Phonikischen Konsonantenzeichen), während die Formänderung (besonders die rechtsläufige Richtung statt der linksläufigen —) von demSprachwechsel unabhängig war. Die Veränderungen in der Zahl der Lautzeichen und in ihrer Reihenfolge beachtet H. gar nicht. - 'Mehrenteils' (zu c. 67 6) waren es ionische Hellenen, in deren Mitte die Geph. wohnten. - Da H. erklären will, weshalb gerade die Ioner die phönikische Schrift zuerst empfingen, so darf man diesen seinen Erklärungsgrund nicht zu genau oder gar als feste historische Tradition ansehen. Nur so viel kann als sicher gelten, dass Ioner in Attika und zwar besonders in der Osthälfte und gegenüber in Euböa, also Tanagra, der Heimat der Gephyräer, nahe genug ihre ältesten nachweisbaren Sitze hatten.

9. μεταρουθμίσαντες = ξυθμόν μεταβαλόντες (7). ολίγα weniges'. Auch die Ioner machten einige Neuerungen in der Gestalt der Buchstaben.

10 ff. $\xi q \dot{\alpha} \tau \iota \sigma \alpha \nu = \epsilon \tilde{\iota} \pi o \nu$, $\delta \iota \epsilon$ -

φήμισαν (Hesych.), vulgarunt, poetisches Wort. Vgl. I 122 φάτιν κατέβαλον. Dazu κεκλήσθαι, wie c. 68 επωνυμίην ποιεύμενοι κεκλήσθαι. Pind. Ol. VI 56 τὸ καὶ κατεφάμιξεν χαλείσθαί μιν — μάτης τοῦτ' ὄνυμ' ἀθάνατον. Vgl. zu II 6 2. - Φοινικήια ist nicht Adjektiv, sondern substantiviert, im ionischen Gebrauche = γράμματα. So in einem Beschlusse der ionischen Teïer (C. I. Gr. 3044) 👸 äv φοινικήτα ἐκκόψη ἢ ἀφανέας ποιήση. Dem Verfasser dient dieses Idiotikon als Argument für seine Annahme, daß die Ioner zuerst die phönikische Schrift angenommen, ebenso wie διφθέρα st. βύβλος dafür, dass die Schrift bei ihnen in altem Gebrauch gewesen. Denn dass die Barbaren, die den Fortschritt der Kultur nicht mitgemacht, noch Häute gebrauchen, beweist das bohe Alter dieses Schreibmittels.

13. xoré 'einst, vorzeiten', nicht 'einmal'.

14. βύβλων, die aus der βύβλος genannten ägyptischen Sumpfstaude (II 92 19 ff.) gefertigt wurden. In allgemeineren Gebrauch kam dieser in Ägypten seit den ältesten Zeiten gebräuchliche Schreibstoff erst, als Psammetich das Land dem hellenischen Verkehre öffnete (II 154).

59. καὶ αὐτός: vgl. Il 127 7. — Καθμήκα, aus der Zeit der Kadmeier: was H. nicht aus ihrer Form, sondern aus ihrem Inhalte erschließt. ματα εν τῷ ἱρῷ τοῦ ᾿Απόλλωνος τοῦ Ισμηνίου εν Θήβησι τῆσι Βοιωτῶν, ἐπὶ τρίποσι τισὶ ἐγκεκολαμμένα, τὰ πολλὰ ὅμοια ἐόντα τοῖσι Ἰωνικοῖσι. ὁ μὲν δὴ εἰς τῶν 5 τριπόδων ἐπίγραμμα ἔχει

'Αμφιτούων μ' ανέθηκεν εων από Τηλεβοάων.

ταῦτα ἡλικίην εἶη ἄν κατὰ Δάιον τὸν Δαβδάκου του 60 Πολυδώρου τοῦ Κάδμου. ἔτερος δὲ τρίπους ἐν ἑξαμέτρφ τόνω λέγει

Σκαΐος πυγμαχέων με έκηβόλω ᾿Απόλλωνι νικήσας ἀνέθηκε τεῖν περικαλλές ἄγαλμα.

5 Σκαΐος δ' αν είη ὁ Ίπποκόωντος, εὶ δὴ οδτός γε έστὶ

2. Über den Tempel zu I 92 5.

3. τησι Βοιωτῶν, wie I 92 4.

4. τὰ πολλά 'großenteils'.

5. ἐπίγραμμα ἔχει: unten c. 60 und 61 werden die Inschriften durch die Worte λέγει έν έξαμέτοω τόνω eingeleitet. Man hat daraus zu folgern versucht dass H. diese erste Inschrift nicht für einen Hexameter gehalten habe. Mit Unrecht; H. wechselt nur in der Anführungsformel. Er bedient sich jener metrischen Bezeichnung nur noch bei Einführung von drei Orakelsprüchen (I 47 12. 62 18. 174 22), ohne dadurch das Metrum der zahlreichen sonst von ihm mitgeteilten Orakel in Zweifel stellen zu wollen, und ebenso genügt ihm bei anderen Inschriften das einfache τάθε ἐπιγέ-γραπται (c. 77. VII 228).

6. Amphitryon war der Sohn des tirynthischen Königs Alkäos und Enkel des Perseus. Während Elektryon, Alkäos' Bruder, in Mykenä herrschte, fielen diesem die Taphier, auch Teleboër genannt und in Akarnanien heimisch, unter den Söhnen ihres Königs Pterelaos ins Land und töteten die meisten seiner Söhne. Diesen seinen Oheim erschlug später Amphitryon unversehens, floh deshalb mit desselben Tochter Alkmene nach Theben, wo ihn Kreon entsühnte. Da aber Alkmene ihren Besitz an die Bedin-

gung band, dafs er ihre Brüder an den Teleboërn räche, so unternahm er einen Kriegszug gegen dieselben, welcher den glücklichsten Ausgang hatte. — ἐών: Bergler emendierte ίων, Valckenaer ἐόντ', Bentley νέων, Meineke ἐλών. Ich vermute ανέθηκε θεφ. Pausan. V 23 Κλειτόριοι τόθ' ἄγαλμα θεῷ θεκάταν ανέθηκαν. Zu από (e praeda) vgl. Simonid. Fr. 137 ταῦτ' ἀπὸ δυσμενέων Μήδων ναθται Διοδώρου Όπλ' ἀνέθεν Λατοι μνάματα ναυμαχίας. Äschin. g. Ktesiph. 116 χρυσας ασπίδας ανέθηκεν — καί έπεγράψαμεν τὸ προσήχον έπίγραμμα , Αθηναΐοι από Μήσων καὶ Θηβαίων, δτε τάναντία τοῖς Ελλησιν εμάχοντο". Pausan. I 13 3 τοὶς θυρεούς ὁ Μολοσσὸς Ἰτωνίδι δωρον 'Αθάνα Πύρρος από θρασέων έχρέμασεν Γαλατάν, V 10 4 Λαχεθαιμόνιοι συμμαχία τ' ανέθεν Δώρον απ' 'Αργείων και 'Αθαναίων **χαὶ Ἰώνων.**

7. Actor, als Schwagers und Zeitgenossen des oben zu Z. 6 er-

wähnten Kreon.

60. 5. Hippokoon vertrieb seinen Halbbruder Tyndareos aus Lakedämon, ward aber nebst allen seinen Söhnen von Herakles gestraft. — ϵl $d\hat{\gamma}$: das Bedenken rührt daher, daß Hippokoon mit seiner Sippschaft nicht nach Theben gehört.

ό ἀναθείς και μή ἄλλος τωυτό οὔνομα ἔχων τῷ Ἱπποχόωντος, ήλιχίην χατά Ολδίπουν τὸν Λαΐου. τρίτος 61 δὲ τρίπους λέγει καὶ οδτος ἐν έξαμέτρω ζτόνω>

Λαοδάμας τρίποδ' αὐτὸς ἐυσκόπω ᾿Απόλλωνι μουναρχέων ανέθηκε τείν περικαλλές αγαλμα.

έπὶ τούτου δὴ τοῦ Λαοδάμαντος τοῦ Έτεοχλέος μου- 5 ναρχέοντος έξανιστέαται Καδμεΐοι ὑπ' Αργείων καὶ τράπονται ές τοὺς Ἐγχελέας. οἱ δὲ Γεφυραΐοι ὑπολειφθέντες υστερον ύπο Βοιωτών αναχωρέουσι ές Αθήνας καί σφι ιρά έστι εν 'Αθήνησι ιδρυμένα, των ουδεν μέτα τοτσι λοιποτσι 'Αθηναίοισι, άλλα τε κεχωρισμένα των άλλων 10 ίρων και δή και 'Αχαιίης Δήμητρος ίρόν τε και όργια.

'Η μέν δη δψις τοῦ 'Ιππάρχου ενυπνίου και οι Γε-62 φυραΐοι όθεν έγεγόνεσαν, των ήσαν οι Ίππάρχου φο-

- 6. άλλος: Pausanias sah in Olympia die Bildsäule eines siegreichen Faustkämpfers Skäos aus Samos (VI 13 5).
- Tyndareos und Hippokoon sind Zeitgenossen, also auch ihre Söhne, die Dioskuren und Skäos; die Dioskuren aber sind dem Herakles gleichzeitig, der anderseits auch dem Ödipus gleichzustellen. Mithin gehören auch Skäos und Ödipus derselben Zeit an.
- 61. 3. Die Hss. αὐτόν. Statt dessen ist auch αθλον und αὐτόθ' vermutet worden. Paus. V 27 12 Ζηνὶ θεῶν βασιλεῖ μ' ἀκροθίνιον ἐνθάδ' ἔθηκαν Μενδαῖοι. Anthol. Pal. VI 347 Αρτεμι τιν τόδ' ἄγαλμα Φιληφατίς είσατο τηθε.
 - 5. dή, Rückweis auf c. 57 8.
- 6f. Das Fürstenhaus der Έγγελεῖς (auch Ἐγχελέαι und Ἐγχέλειοι), eines Stammes im südlichen Illyrien (vgl. IX 43), leitete seine Herkunft von Kadmos und Harmonia ab. Man dichtete daher, Kadmos sei dorthin von Thehen ausgewandert und König der Illyrier geworden, und wußte seinen und der Harmonia Grabhügel in jener Gegend aufzuweisen. Dann liefs man auch

die Kadmeier, nachdem Theben von den Epigonen der Sieben (ὁπ' 'Αργείων) erobert worden, unter ihrem Könige Laodamas in nordwestlicher Richtung durch Hestiaotis, wo sie die Dorier verdrängten (I 56 15), desselben Weges ziehen, um bei den dortigen Nachkommen ihres Ahnen eine neue Heimat zu finden (Strab. p. 326. Apollod. III 5 4). Vgl. jedoch auch zu I 146 7. δπολειφθέντες 'zurückgeblieben'.

8f. ὑπὸ Β. ἀναχωρἔουσι, wie in φεύγειν ὑπὸ τινός. — καί führt die bestätigenden Thatsachen an, wie IV 12 1. V 58 12. 63 24. 10 f. κεχωρισμένα 'verschieden'

- in Ritual und Bedeutung. Axasin leiteten die Alten von άχος ab, ώς δια την της Κόρης κάθοδον εν άχει οδσα (Plut. mor. p. 378). Andere Form Άχαία und Άχαιά. Auch hieß sie Γεφυραία. Ihren Geheimdienst (öργια, zu II 81 8) stellt Plutarch a. O. mit den Thesmophorien (zu II 171 6) zusammen und schreibt ihn auch den Böotern
- B. Vertreibung der Peisistratiden (c. 62-65).
 62. 2. Die Worte των — φονέες
- rechtfertigen die Digression.

νέες, ἀπήγηται μοι ' δεῖ δὲ ⟨δὴ⟩ πρὸς τούτοισι ἔτι ἀναλαβεῖν τὸν κατ' ἀρχὰς ἤια λέξων λόγον, ὡς τυράννων έλευ5 θερώθησαν ' Αθηναῖοι. ' Ιππίεω τυραννεύοντος καὶ ἐμπικραινομένου ' Αθηναίοισι διὰ τὸν ' Ιππάρχου θάνατον, ' Αλκμεωνίδαι γένος ἐόντες ' Αθηναῖοι καὶ φεύγοντες Πεισιστρατίδας, ἐπείτε σφι ἄμα τοῖσι ἄλλοισι ' Αθηναίων φυγάσι πειρωμένοισι κατὰ τὸ ἰσχυρὸν οὐ προεχώρεε [κά10 τοδος], ἀλλὰ προσέπταιον μεγάλως πειρώμενοι κατιέναι τε καὶ ἐλευθεροῦν τὰς ' Αθήνας, Λειψύδριον τὸ ὑπὲρ Παιονίης τειχίσαντες, ἐνθαῦτα οἱ ' Αλκμεωνίδαι πᾶν ἐπὶ τοῖσι Πεισιστρατίδησι μηχανώμενοι παρ' ' Αμφικτυόννων τὸν νηὸν μισθοῦνται τὸν ἐν Δελφοῖσι, τὸν νῦν

3. ἀπήγηται, passiv (I 207 22).
 — ἀναλαβεῖν 'wiederaufnehmen'.

4. ἤια λίξων, instituebam narrare. S. zu I 5 11.

5. εμπικραινομένου: vgl. VI 123

8 f.

7 f. 'Αλχμεωνίδαι, unter Kleisthenes (c. 66 3). Aristot. Ath. St. 19 genauer of φυγάθες, ων of 'Alxμεωνίδαι προειστήχεσαν. - 'Αθηναῖοι, Attiker (IV 99 18), nicht ionischer Herkunft (vgl. zu c. 66 9. 69 4), noch auch Abkömmlinge der einst in Attika eingewanderten Neleiden, wie eine Tradition behauptete. Paus. II 18 8 ἐκβάλλουσιν οὖν (Ἡρακλεῖδαι) ἐκ μὲν Αακεδαίμονος και "Λογους Τισαμενόν, έχ θὲ τῆς Μεσσηνίας τοὺς Νέστορος απογόνους, 'Αλχμαίωνα Σίλλου τοῦ Θρασυμήθους καὶ Πεισίστρατον τον Πεισιστράτου χαὶ τοὺς Παίονας τοῦ Αντιλόχου παῖδας πτλ. . . οἱ δὲ Νηλεῖδαι — ἐς 'Αθήνας αφίχοντο οί λοιποί χαί τὸ Παιονιδών γένος και 'Αλκμαιωνι-δών από τούτων ωνομάσθησαν. Peisistratiden und Alkmeoniden wären somit verwandt gewesen, und so neunt sie Isokrates περίτ. ζεύγ. 25 (συγγενεῖς ὄντες). Auch VI 125 (οἱ δὲ Αλχμεωνίδαι ήσαν μὲν χαὶ τὰ ἀνέχαθεν λαμπροί εν τῆσι 'Αθήνησι) hebt H., mit bewulstem Gegensatz zu jener Version, den altattischen Adel des Hauses hervor. — φεύγοντες eiecti in exilium, exules, mit dem Akkusativ noch II 152 2 VI 103 4. 123 4, sonst ὑπό τινος (c. 30 4). Zur Sache s. I 64.

9. κατὰ τὸ ἰσχυρόν, vi armisque

(I 76 16). 11 f. Haiovia, auch Haiovidai, später ein Demos der leontischen Phyle, nördlich von Athen, im πεδίον. Nordwärts davon Δειψύ-Joiov, am Fusse des Parnes, nicht weit von Dekeleia. Aus gleicher Quelle wie H. aber ausführlicher berichtet Aristot. a. O. ovx novναντο ποιήσασθαι την χάθοδον άλλ' αλεί προσέπταιον' έν τε γάρ τοῖς άλλοις οίς ξπραττον διεσφάλλοντο καί τειχίσαντες έν τῆ χώρα Λειψύσοιον τὸ ύπὲς Πάρνηθος, εἰς δ ξυνεξηλθον τινές των έχ τοῦ ἄστεως, έξεπολιορχήθησαν ύπὸ τῶν τυράννων, δθεν υστερον είς ταύτην την συμφοράν ήδον έν τοῖς σχολίοις. Αλαί, Λειψύδριον προδωσέταιρον. Οίους ανθρας απώλεσας, μάχεσθαι Αγαθούς τε καὶ εὐπατρίδας, Οί τότ' ἔθειξαν οίων πατέρων ἔσαν. — οί Αλκμεωνίδαι: zu c. 1 9. πᾶν, wie c. 37 7. 13. 'Αμφικτυόνων, unter deren

13. 'Αμφικτυόνων, unter deren Schutz und Aufsicht der Tempel stand.

14 f. μισθοῦνται, conducunt aedificandum. Vgl. II 180 'Αμφικτνό-

έόντα τότε δε ουχω, τουτον εξοιχοδομήσαι. οία δε χρη- 15 μάτων εὖ ηκοντες καὶ ἐόντες ἄνδρες δόκιμοι ἀνέκαθεν έτι, τόν τε νηὸν έξεργάσαντο τοῦ παραδείγματος κάλλιον τά τε άλλα καὶ συγκειμένου σφι πωρίνου λίθου ποιέειν τὸν νηόν, Παρίου τὰ ἔμπροσθε αὐτοῦ ἔξεποίησαν. ώς ών δη οί 'Αθηναΐοι λέγουσι, οδτοι οί ανδρες 63 έν Δελφοϊσι κατήμενοι ανέπειθον την Πυθίην χρήμασι, οχως έλθοιεν Σπαρτιητέων ανδρες είτε ιδίφ στόλφ είτε

νων δὲ μισθωσάντων τὸν ἐν Δελφοῖσι νὖν ἐόντα νηὸν τριηχοσίων ταλάντων έξεργάσασθαι — πλανώμενοι δε οι Λελφοί περί τας πόλις έδωτίναζον. Doch geschah dies schon zur Zeit des Königs Amasis, vor 526 v. Chr. Die Alkmeoniden können demnach, wenn H., mit dem Aristot. a. O. übereinstimmt, nicht in der Zeitfolge der in diesem Satze enthaltenen Ereignisse (Tod des Hipparch - Befestigung von Leipsydrion durch die Verbannten - Belagerung und Vertreibung -Übernahme des Tempelbaues) sich irrt, nicht die ersten Unternehmer gewesen sein, noch den ganzen Tempel in so kurzer Zeit (etwa 513-511) fertig gestellt haben. Der Tempel war 548/47 v. Chr. abgebrannt (zu II 180 4) und man begann den Neubau gewifs bald nachher. Auch spricht H. nur vom Ausbau (εξοιχοδομήσαι). Der Bau war also inzwischen ins Stocken geraten.

16. εὖ ήχοντες = εὖ ἔχοντες. Zu I 30 20. - Von dem Ansehen und dem Reichtum der Familie s. VI 125 ff. Pind. Pyth. VII 5 von diesem Hause τίνα οίχον ναίοντ' ονυμάξομαι επιφανέστερον Ελλάδι πυθέσθαι. — ανέχαθεν: zu c. 55 β. Es bezieht sich auch auf χρημάτων

εὖ ήχοντες.

17f. žī. 'schon', wie I 65 7. 92 22. 190 7. III 64 15. VI 33 17. VIII 6 4. 69 9 ἔτι πρότερον, VIII 62 8 έχ παλαιοῦ ἔτι, IX 102 6 ἔτι καὶ δή. — Die Worte sollten so geordnet sein: κάλλιόν τε τ. π. έξεργάσαντο τὸν νηόν, da nicht der

Tempel in Gegensatz zu etwas anderem, sondern die schönere Ausführung dem besseren Materiale gegenüber gestellt werden soll. H. verfährt eben sehr frei in der Wortordnung solcher Satzglieder, s. zu I 207 35. Aber auch der Parallelismus der Satzglieder ist durch Einschiebung des formelhaften τά τε ἄλλα gestört. Denn während die Worte καὶ - ἐξεποίησαν nach ursprünglicher Anlage des Satzes das zweite Glied, parallel zu τόν τε - κάλλιον, bilden sollten, sind sie nun zu einem Untergliede geworden (wie II 92 4. V 83 2), und dem ersten Hauptgliede fehlt seine Antapodosis. Auch für den Sinn ware τά τε άλλα besser weggeblieben oder durch καὶ δή ersetzt worden; denn als κάλλιον παρασείγματος έξεργάζεσθαι kann die Wahl eines kostbareren Bausteines nicht gelten. Vgl. zu IX 25 11. — πα-ράσειγμα Modell'. — Pind. a. O. πάσαισι γὰρ πολίεσι λόγος δμιλεῖ Έρεχθέος αστών, Απολλόν, οί τεόν γε δόμον Πυθωνι δία θαητόν έτευξαν. - πώρινος λίθος, auch πῶρος, porus lapis, ein leichter marmorähnlicher Kalktuff, aus dem auch der Tempel in Olympia gebaut war.

19. τὰ ἔμπροσθε, den Pronaos. Das Ganze ward erst um 480 vollendet. (Äschin. g. Ktesiph. 116).
63. 'Αθηναΐοι: der Inhalt des

Berichtes scheint vielmehr Auxeδαιμόνιοι oder Σπαρτιήται zu fordern; vgl. auch c. 91 13. 3. Vgl. VI 66.

3f. $\delta \times \omega_{\mathcal{S}}$ c. optat. 'so oft als'.

δημοσίω χρησόμενοι, προφέρειν σφι τὰς 'Αθήνας έλευ-5 θερούν. Λακεδαιμόνιοι δέ, ως σφι αλεί τωντό πρόφαντον εγίνετο, πέμπουσι 'Αγχιμόλιον τὸν 'Αστέρος, εόντα των αστων ανδρα δόχιμον, σύν στρατώ έξελωντα Πεισιστρατίδας έξ 'Αθηνέων όμως και ξείνους σφι έόντας τὰ μάλιστα· τὰ γὰρ τοῦ θεοῦ πρεσβύτερα ἐποιεῦντο ἢ 10 τὰ τῶν ἀνδρῶν· πέμπουσι δὲ τούτους κατὰ θάλασσαν πλοίοισι. δ μέν δή προσσχών ές Φάληρον τήν στρατιήν άπέβησε, οἱ δὲ Πεισιστρατίδαι προπυνθανόμενοι ταῦτα **ἐπεχαλέοντο** ĕх Θεσσαλίης ἐπιχουρίην· ἐπεποίητο σφι συμμαχίη πρός αὐτούς. Θεσσαλοί δέ σφι δεομέ-15 νοισι ἀπέπεμψαν χοινῆ γνώμη χρεώμενοι χιλίην τε ἵπ-

— ἰδίφ στόλφ, privatim; δημοσίφ, publice. Vgl. V 91 26. VI 39 12. Für den Staat fragten die Hv9101 (VI 57 13). — προφέρειν 'vorlegen, (als Willen der Gottheit) er-öffnen, auffordern' (IV 151 4). Äschyl. Ag. 964 δόμοισι προυνεχθέντος εν χρηστηρίοις ware es im Hause des Orakels geboten worden'. Vgl. προφαίνειν (5), προσημαίνειν (VI 12 312). Anders I

5f. $\pi \rho \phi \phi \alpha \nu \tau \sigma \nu \epsilon \gamma i \nu \epsilon \tau \sigma = \pi \rho \sigma \epsilon - \phi \alpha i \nu \epsilon \tau \sigma$ eröffnet, geboten ward'. Vgl. ἐπάιστον, ἐπίλαμπτον, ἄπωστον, ανάπυστον, ανώιστον, έχθοτον, επίκλητον, μεταθίωκτον γίνεσθαι oder είναι oder ποιέειν ΙΙ 119 10. III 1 8. 63 2. 69 15. VI 5 9. 64 4. 66 4. 85 11. VII 203 2 u. ä. Periphrasen, die bald zum Ersatze einer ungebräuchlichen oder mangelnden Verbalform, bald um mehr das Zuständliche bemerkbar zu machen, oft auch nur zur Variation des Ausdrucks verwendet werden. Doch kann hier πρόφαντον auch subst. = θεοπρόπιον oder χρηστήφιον sein; vgl. IX 93 20. (πρόφαντον λόγιον, θεοπρόπιον, προσε-σηλωμένον. Hesych.) — Αγχιμό-λιον. Aristot. a. a. O. Αγχίμολον.

 δμως καί zusammen verstärken den in ξεινίους ξόντας liegenden Gegensatz, was auch jedes für sich schon bewirken würde. Ebenso VII 165 2. - ξεινίους, ungewöhnlich für ξείνους. Vgl. φίλιος und φίλος.

9. τὰ μάλιστα, wie II 147 φί-λους τὰ μάλιστα, V 91 ξείνους ἐόντας ἡμίν τὰ μάλιστα, VIII 79 έχθοον τὰ μάλιστα; vgl. II 124 26. 148 33. IV 68 7. VII 6 20. IX 61 Sonst auch ές τὰ μάλιστα (zu Ι 20 5). — πρεσβύτερα έποιεθντο, antiquiora habebant. Vgl. IX 7 περί πλείστου ο ήγον (Λακευ.) τὰ τοῦ θεοῦ πορσύνειν. — Aristot. a. O. 19 fügt zu: συνεβάλλετο δὲ οὐχ ἐλάττω μοῖραν τῆς ὁρμῆς τοῖς Λάχωσιν ἡ πρὸς τοὺς Αργείους τοῖς Πεισιστρατίδαις ὑπάρχουσα φιλία. 10. ἀνδρῶν, mortalium (II 144

3. III 22 18).

11. Φάληφον: vgl. VI 116 7.
13. ἐπεποίητο, wohl schon von
Peisistratos (vgl. I 64 3), der deshalb seinem dritten Sohn den Namen Θεσσαλός gab.

14. αὐτούς, die Thessaler; vgl. zu I 16 7. Gemeint sind besonders die monarchischen Geschlechter der Aleuaden in Larisa, der Skopaden in Krannon u. a.

15. ἀπέπεμψαν, wie VII 35 4. IX 60 16; vgl. zu I 14 3. III 89 9. - χοινῆ γνώμη χο., communi consilio, häufiger χοινῷ λόγῳ (I 141
 22. 166 4. II 30 17. III 119 3.

Declared by LotOlOljill(C

πον καὶ τον βασιλέα τὸν σφέτερον Κινέην ἄνδρα Κονιαΐον· τοὺς ἐπείτε ἔσχον συμμάχους οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐμηχανῶντο τοιάδε· κείραντες τῶν Φαληρέων τὸ πεδίον καὶ ἱππάσιμον ποιήσαντες τοῦτον τὸν χῶρον ἐπῆκαν τῷ στρατοπέδῳ τὴν ἵππον· ἐμπεσοῦσα δὲ διέφθειρε ἄλλους 20 τε πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων καὶ δὴ καὶ τὸν ᾿Αγχιμόλιον, τοὺς δὲ περιγενομένους αὐτῶν ἐς τὰς νέας κατεῖρξαν. ὁ μὲν δὴ πρῶτος στόλος ἐκ Λακεδαίμονος οὕτω ἀπήλλαξε, καὶ ᾿Αγχιμολίου εἰσὶ ταφαὶ τῆς ᾿Αττικῆς Ἦλωπεκῆσι, ἀγχοῦ τοῦ Ἡρακλείου τοῦ ἐν Κυνοσάργει. 25

Μετὰ δὲ Λακεδαιμόνιοι μέζω στόλον στείλαντες 64 ἀπέπεμψαν ἐπὶ τὰς ᾿Αθήνας, στρατηγὸν τῆς στρατιῆς ἀποδέξαντες βασιλέα Κλεομένεα τὸν ᾿Αναξανδρίδεω, οδκέτι κατὰ θάλασσαν στείλαντες ἀλλὰ κατ᾽ ἤπειρον τοῖσι ἐσβαλοῦσι ἐς τὴν ᾿Αττικὴν χώρην ἡ τῶν Θεσσαλῶν 5 ἴππος πρώτη προσέμειξε καὶ οδ μετὰ πολλὸν ἐτράπετο, καί

V 91 26. VII 229 2). Für gewöhnlich zerfiel das Land in selbständige und oft einander feindliche Territorien. Thuk. II 22 ἡ δὲ βοή-δεια αὕτη τῶν Θεσσαλῶν κατὰ τὸ παλαιὸν ξυμμαχικὸν ἐγένετο τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ ἀφίκοντο παφ' αὐτοὺς Ααρισαῖοι, Φαρσάλιοι, Παράσιοι, Κρανώνιοι, Πυράσιοι, Γυρτώνιοι, Φεραῖοι.

16. τον βασιλία: im peloponnesischen Kriege sandte jede Stadt ihren besonderen Herzog (Thuk. a. O.). — Κονιαίον, angeblich von Κόνιον (Conium) oder Κονιούπολις in Phrygien. Die La. ist falsch; denn Kineas muſs ein Thessaler gewesen sein, wie der bei Demosth. pro cor. 324 erwähnte und der gleichnamige Freund des Pyrrhos. Der Überlieferung am nächsten steht Κντιναίον, von der thessalischen Stadt Κύτινα (Steph. Byz.).

20. ἐμπεσοῦσα, wohl bei der Landung, ehe die Feinde sich ordnen konnten.

23. χατεῖοξαν 'drängten hinab'.
— ἐν Αακ., attributiv zu στόλος,
— ὁ πρῶτος ἐν Αακ. στόλος. Über

den fehlenden Artikel zu III 7 2.

— ovrm 'so übel'.

24. καὶ..., Zeugnis für die gemachte Angabe. Vgl. oben c. 61 8.

— ταφαί, vom Grabmale eines einzelnen, wie II 170 1. III 10 7. Soph. Ai. 1090 μὴ τόνδε θάψας αὐτὸς εἰς ταφὰς πέσης, 1109 εἰς ταφὰς ἐγώ Θήσω. Ähnlich θῆκαι IV 71 19.

25. Μωπετή oder-αί, Demos der Phyle 'Αντιοχίς, elf Stadien nordöstlich von der Stadt. — Das Kynosarges war ein öffentlicher Platz in der östlichen Umgebung der Stadt, am Südfuße des Lykabettos, angeblich benannt nach dem von Herakles heraufgeholten Kerberos. Ein abgesonderter ummauerter Teil (τέμενος) enthielt einen Tempel des Heroen (vgl. VI 116), verbunden mit einem Gymnasion für die νόθου unter den Bürgersöhnen, welches später der Lehrort der kynischen Schule ward.

64. 6. οὐ μετὰ πολλόν: die Negation gehört zum Adjektiv, wie in οὐ σὐν πολλῆ χειρί (c. 72 4). οὐκ ἐς μακρήν (c. 108 10), οὐ μετὰ πολλὸν χρόνον (VI 69 29).

Dimitoral En La (C) C (C) Ur

σφεων ἔπεσον ὑπὲς τεσσεράκοντα ἄνδρας οἱ δὲ περιγενόμενοι ἀπαλλάσσοντο ὡς εἰχον εὐθὺς ἐπὶ Θεσσαλίης. Κλεομένης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὸ ἄστυ ἄμα ᾿Αθηναίων το τοῖσι βουλομένοισι εἰναι ἐλευθέροισι ἐπολιόρκεε τοὺς 65 τυράννους ἀπεργμένους ἐν τῷ Πελαργικῷ τείχεϊ. καὶ οὐδέν τι πάντως ἄν ἐξεῖλον τοὺς Πεισιστρατίδας οἱ Λακεδαιμόνιοι οὕτε γὰρ ἐπέδρην ἐπενόεον ποιήσασθαι, οῖ τε Πεισιστρατίδαι σίτοισι καὶ ποτοῖσι εδ παρεσκευάδας το, πολιορκήσαντές τε ἄν ἡμέρας ὀλίγας ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Σπάρτην. νῦν δὲ συντυχίη τοῖσι μὲν κακὴ ἐπεκρένετο, τοῖσι δὲ ἡ αὐτὴ αὅτη σύμμαχος ὑπεκτιθέμενοι γὰρ ἔξω τῆς χώρης οἱ παῖδες τῶν Πεισιστρατιδέων ῆλω-

8. ώς εἶχον 'ohne weiteres' (I 24 23). — H. gebraucht εὐθύς und häufiger ἰθέως 'sogleich', ἰθύ 'geradaus', neben dem Adj. ἰθύς 'gerade'.

9. ἄστν 'Unterstadt' (I 15 3), in Ggs. zur ἀκρόπολις oder πόλις.

11. τυράννους, die Mitglieder der herrschenden Familie. So VII 6 8 und sonst oft βασιλέες (reges) von allen Personen eines Königshauses. - τὸ Πελαργικὸν τεῖχος (— so die Hs. r aus Korrektur, die übrigen Πελασγικόν —) muss nach dieser Stelle und Thukyd. II 17 το τε Πελαργικόν καλούμενον τὸ ὑπὸ την αχρόπολιν, δ και επάρατόν τε ην μη οικείν (als Wohnsitz der Tyrannen) καί τι καὶ Πυθικοῦ μαντείου αχροτελεύτιον τοιόνδε διεχώλυε, λέγον ώς τὸ Πελαργικόν άργον αμεινον, δμως υπο της παραχρημα ἀνάγκης ἐξωκήθη (von der flüchtigen Landbevölkerung), Aristoph. Vog. 832 τίς καὶ καθέξει τῆς πόλεως τὸ Πελαργικόν — als Zeugnissen von Ortskundigen -, eine früher bewohnte, dann verödete Burganlage am (westlichen oder nördlichen) Abhange oder Fusse der Akropolis gewesen sein, die aber in keinem historischen noch lokalen Zusammenhang stand mit der den Pelasgern von Hekataios (zuerst?) und Herodot zugeschriebenen sagenhaften Ringmauer des Burgfelsens (VI 127 τοῦ τείχεος τοῦ περί τὴν ἀχρόπολιν κοτε εληλαμένου). Erst spätere Gelehrsamkeit hat in übereilter Kombination nicht bloß diesen Zusammenhang angenommen, sondern beide Anlagen identificiert und daraufhin bald die echte alte Namensform Πελαργικόν in Πελασγικόν, bald Πελασγοί in Πελασγικόν geändert.

65. οὐθέν τι, starker als οὐθέν (I 86 80). S. zu IV 19 3. V 33 9. Mit πάντως noch VI 3 8; οὐθέν πάντως c. 34 1, πάντως οὐθέν IX 98 15.

6. νῦν ởὲ . . . enthālt in selbstāndigem und positivem Satze die Bedingung, von deren Negation die beiden Annahmen ἐξεῖλον ἄν und ἀπαλλάσσοντο ἄν abhāngen, ε εἰ μὴ συντυχίη - ἔπεγένετο. — ὑπεκτιθέμενοι 'als man sie heimlich

wegzuschaffen versuchte'.

8. τῶν Πεισιστρατιθέων: nach Thukyd. VI 55 hatte von den drei rechtmäßigen Söhnen des Peis. nur Hippias, aus seiner Ehe mit Myrrhine Kallias' Tochter, Söhne und zwar fünf. Hipparch und Thessalos waren kinderlos. Ein Sohn des Hippias, wohl der älteste, hieß Peisistratos. Auch VI 94. VII 6 spricht H. von Peisistratiden, die den Perserkönig zum Kriege gegen Athen aufreizten, während Thuk. VI 59 nur den einen Hippias nennt.

Strittera in Factor (CO)

ραν. τοῦτο δὲ ὡς ἐγένετο, πάντα αὐτῶν τὰ πρήγματα συνετετάρακτο, παρέστησαν δὲ ἐπὶ μισθῷ τοἴσι τέκνοι- 10 σι, ἐπ' οἶσι ἐβούλοντο οἱ 'Αθηναῖοι, ὥστε ἐν πέντε ἡμέρησι ἐκχωρῆσαι ἐκ τῆς 'Αττικῆς. μετὰ δὲ ἔξεχώρη- σαν ἐς Σίγειον τὸ ἐπὶ τῷ Σκαμάνδρῳ, ἄρξαντες μὲν 'Αθηναίων ἐπ' ἔτεα ἔξ τε καὶ τριήκοντα, ἐόντες δὲ καὶ οὖτοι ἀνέκαθεν Πύλιοί τε καὶ Νηλείδαι, ἐκ τῶν αὐτῶν 15 γεγονότες καὶ οἱ ἀμφὶ Κόδρον τε καὶ Μέλανθον, οῖ πρότερον ἐπήλυδες ἐόντες ἐγένοντο 'Αθηναίων βασιλέες. ἐπὶ τούτου δὲ καὶ τώυτὸ οὔνομα ἀπεμνημόνευσε 'Ιπποκράτης τῷ παιδὶ θέσθαι τὸν Πεισίστρατον, ἐπὶ τοῦ Νέστορος Πεισιστράτου ποιεύμενος τὴν ἐπωνυμίην.

10. παρέστησαν 'ergaben sich' (III 45 14). — Konstr. έπὶ τοίσι τέχνοισι μισθῷ, wie I 160 ἐξέδσσαν δὲ (αἶτὸν) ἐπὶ τῷ 'Αταρνέι μισθῷ, 'gegen Auslieferung ihrer Kinder'. Ähnlich VII 14 ἐπὶ τριήχοντα ταλάντοισι. Vgl. auch c. 23 5.

11. ἐπ' — Αθηναίοι 'auf die von den Ath. gestellte Bedingung'. ἐπ' οἶοι von éiner Bedingung, wie I 60 10. V 82 13. VI 108 25. VII 154 18 — ὥστε 'daſs sie nāmlich . . .'

14 f. έτεα έξ τε καὶ τριήκοντα: etwas abweichend Arist. Pol. V 12 δίς γάρ έφυγε Πεισίστρατος τυ-ραννών, ώστ' έν έτεσι τριάχοντα χαὶ τρισὶν έπταχαίθεχα ἔτη τούτων ετυράννευσεν, ολτωχαίθελα θε οί παιθές, ώστε τα πάντα έγένετο έτη τοιάχοντα χαὶ πέντε. Die kleine Differenz erklärt sich daraus. dass H. den Hippias nach der Ermordung seines Bruders noch ganze vier Jahre regieren lässt, während es, nach den genaueren Angaben des Thukydides und Aristoteles (s. zu c. 55 7), nur drei Jahre und einige Monate waren. Dagegen in der athen. Politia c. 19

giebt Aristoteles dem Vater 19, den Söhnen 17, zus. 86 Jahre, wie H. Vertrieben ward Hippias im Frühling des J. 510; s. zu I 64 2. — καὶ οδτοι, wie die gleich erwähnten Kodriden. Vgl. I 15 1. — ἐκ τῶν αὐτῶν, von Neleus und Nestor. Auch hier abweichend Pausanias II 18 9 οἱ δὲ Νηλεῖδαι πλην Πεισιστα άτον, τοῦτον γὰρ οὐκ οἶδα παρ' οὕστινας ἀπεχώρησεν, ἐς Αθηνας ἀφίκοντο οἱ λοιποί. Vgl. zu c. 62 7.

16. oi à μφi, das Geschlecht des...

— Melanthos, Kodros' Vater, war
Nestors Nachkomme im fünften Geschlecht (Nestor — Periklymenos

— Penthilos — Boros — Andropompos — Melanthos).

17. S. zu I 147 3. — Verb. πρότερον έγ. βασ. Beide Linien des Neleiden-geschlechtes gelangten in Athen zur Herrschaft; die Melanthiden gleich nach ihrer Einwanderung (ἐπήλυθες ἐόντες), die Peisistratiden viel später.

18. ἐπὶ τούτον 'nach diesem Umstande', hinc. So II 57 2. VII 40. 12. 83 5. 198 18; ἀπὸ τοῦθε II 42 19. — τῶντό ist verderbt. — ἀπεμνημόνευσε — θέσθαι 'gab zum Gedächtnis'. — Ἰπποκράτης: s. I 59. — τὸν Πεισίστρατον ist erklärende Apposition zu οὔνομα.

Signification (1)

Ούτω μέν 'Αθηναίοι τυράννων απαλλάχθησαν. όσα δέ έλευθερωθέντες έρξαν ή έπαθον άξιόχρεα άπηγήσιος, πρίν ή Ἰωνίην τε αποστήναι από Δαρείου και ᾿Αρισταγόρεα τον Μιλήσιον απικόμενον ές Αθήνας χρηίσαι σφέων 25 βοηθέειν, ταῦτα πρώτα φράσω.

'Αθηναι, δούσαι και πρίν μεγάλαι, τότε απαλλαχθείσαι τυράννων εγίνοντο μεζονες εν δε αὐτῆσι δύο ἄνδρες εδυνάστευον, Κλεισθένης τε ανήρ 'Αλκμεωνίδης, ός περ δη λόγον έχει την Πυθίην αναπείσαι, και Ίσα-5 γόρης Τεισάνδρου ολείης μέν έων δοείμου, ατάρ τα ανέχαθεν οθα έχω φράσαι. θύουσι δε οι συγγενέες αθτοῦ Διὶ Καρίω. οὖτοι οἱ ἄνδρες ἐστασίασαν περὶ δυ-

22. ἔφξαν, von ἔφδω (ἔφγω). Od. 3 490 δοσ ἔφξαν τε πάθον

τε. Noch VII 8 β 13.

C. Neuerungen des älteren Kleisthenes zu Sikyon, und des jüngeren zu Athen (c. 66 bis 69).

66. zai noiv 'schon vorher'. Zum

Gedanken vgl. c. 78.

Man erwartet ἔτι oder καὶ μέζονες. Vgl. aber VI 132 3.

 λόγον ἔχει, periphrastisch für das Passiv (λέγεται). Ebenso IX 74 3. Ähnlich φάτιν έχειν = φατίζεσθαι (IX 84 8), αἰτίην ἔχειν beschuldigt werden (c. 70 4. 74 2). Bei H. häufiger in der Formel Exer τινά λόγος, αίτίη u. ähnl. (s. zu I 69 14). — Ἰσαγόρης: Aristot. a. O. 20 fügt zu φίλος ών των τυράννων.

6. συγγενέες, hier nicht gerade die persönlichen Verwandten (Nachkommen), sondern die Glieder desselben γένος, die γεννηται, gentiles.

7f. Διὶ Καρίφ: zu I 171 27. H. deutet damit die Vermutung an, das Geschlecht möge karischen Ursprungs sein. Dass Karer einst auch nach Attika vorgedrungen waren (vgl. zu I 171 3), bezeugten Sagen und Denkmäler (Strab. p. 397. Pausan. Ι 40 6). — περί δυνάμιος: Nach dem Falle der Tyrannis erhoben sich wieder (vgl. I 59) oligarchische Faktionen unter mächti-

gen Familien, die sich um die Leitung des Staates bekampften. Auf der einen Seite standen an der Spitze die Alkmeoniden, die nach langem Exil und großen Opfern und Anstrengungen für die Freiheit des Vaterlandes endlich heimgekehrt waren und sich als die natürlichen Erben der Herrschaft ansehen und benehmen mochten; auf der anderen diejenigen edlen Geschlechter, welche sich der Tyrannis gefügt hatten, jetzt aber die alte Öligarchie wiederherzustellen suchten. In diesem Sinne setzten sie zunächst die Wahl des Isagoras zum Archon Eponymos durch (508/7 v. Chr., Marm. Par. 46. Dionys. Hal. I 74. V I). Der unterliegende (ἐσσούμενός, näml. ταις έταιρείαις nach Aristot. a. O.) Kleisthenes ward dadurch veranlasst sich von seinen alten Standesgenossen loszusagen und die ganze Verfassung des Staates zu ändern. Er that dies als τοῦ δήμου προεστηχώς (Aristot.), d. i. wahrscheinlich in einer der römischen potestas tribunicia vergleichbaren, mit dem ius_rogandi ausgestatteten Stellung. Über die Vorgänge bei dieser Umwälzung giebt es keine spezielle Nachricht. - τόν δημον, den Teil des Volkes, der in früherer Zeit unterdrückt oder später zugewandert,



νάμιος, έσσούμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν δήμον προσεταιρίζεται. μετὰ δὲ τετραφύλους ἐόντας 'Αθηναίους δεκαφύλους ἐποίησε, τῶν Ἰωνος παίδων Γελέοντος καὶ 10 Αἰγικόρεος καὶ 'Αργάδεω καὶ "Οπλητος ἀπαλλάξας τὰς

zum Teil auch unfreier Herkunft, außerhalb der alten Geschlechterbünde stand, die vor Solon allein die Staatsgemeinde gebildet hatten.

— προσεταιρίζεται = προσείθεται πρὸς τὴν ξαυτοῦ ξταιρείαν οd. μοῖ-

oav (c. 69 7).

9. Die Abschaffung der vier alten und die Einrichtung zehn neuer Phylen war eine weit tiefer greifende Neuerung als H sie aufzu-fassen scheint (vgl. c. 69). Kleisthenes löste damit die alte (ionische) Gemeinde (πόλις), welche nur einen bevorrechteten Volksteil begriff, auf und bildete eine neue attische, an der das ganze Volk gleichmäſsigen Anteil erhielt (ἀποσισούς τῷ πλήθει τὴν πολιτείαν (Aristot.). Zwar hatte schon Solon, indém er die Einwohner, ohne Rücksicht auf Abkunft und Vorrecht, nach dem Census in vier Klassen teilte und danach die bürgerlichen Pflichten und Ansprüche bestimmte, die politische Macht jener alten Gemeinde zu beschränken gesucht; aber die einzelnen Phylen, mit ihren auf hergebrachter Familien- und Kultgemeinschaft gegründeten Abteilungen (φρατρίαι und γένη), hielten noch unerschüttert zusammen und bildeten streng geschlossene Körperschaften, mit alten Rechten und Genüssen, welche in ihrer Gesamtheit nach wie vor die Leitung des Staates in Händen hatten. kam eine Stammesverschiedenheit und ein noch nicht ganz erloschener Gegensatz zu der altattischen Bevölkerung (den sog. Autochthonen): die bisherige ionische Gemeinde bestand großenteils aus den Geschlechtern jener Ioner, die einst das Land erobert und die Einwohner zu Periöken erniedrigt

hatten (vgl. VIII 44). Kleisthenes, selbst von altattischem Geschlechte (c. 62 7), ging auf die uralte Einteilung des Landes in Öŋμοι zurück, und gründete auf diese eine lokale Gliederung der ganzen neuen Staatsgemeinde (s. zu c. 69 10). Dadurch sprengte er den Zusammenhang der ionischen Abteilungen und machte sie als politische Körper verschwinden, während sie als Familien-Kult- und Erbgenossenschaften im Privatleben noch weiter fortbestanden.

10 f. Die Einteilung in vier Phylen (Γελέοντες Αίγιχορεῖς 'Αργασεῖς "Oπλητες) stammte aus unvordenklicher Zeit und war dem ionischen Stamme ebenso eigentümlich (c. 69 5), wie dem dorischen die Dreiteilung (c. 68). Die archaischen Namensformen verraten bei dreien noch deutlich ihre einstige Bedeutung und weisen auf einen vorgeschichtlichen Zustand des Volkes in seiner früheren (östlichen oder nördlichen) Heimat zurück. Alyızoesic 'Ziegenhirten', überhaupt 'Hirten'; — 'Αργασείς 'Landbauer' (ἄργον = ἔργον); — "Οπλητες 'Zeug- oder Gerätmacher' 'Handwerker', δημιουργοί (nach anderen = ὁπλίται 'Krieger'); - Γελέοντες ist noch dunkel. Als die Ioner nach Attika kamen, ordneten sie auch hier, wie später auch in Teos und Kyzikos (Miletos), ihr Gemeinwesen nach diesen Phylen, die jedoch schon damals aufgehört kastenartig abgesonderte Volksteile zu bezeichnen. aber wußte die Sage die Ankömmlinge und ihre Institute der alten Landesgeschichte einzuflechten: Xuthos, Hellens Sohn, der sich in der Tetrapolis niedergelassen, erhielt König Erechtheus' Tochter

έπωνυμίας, έξευρών δε ετέρων ήρώων επωνυμίας επιχωρίων, πάρεξ Λίαντος· τοῦτον δε ἄτε ἀστυγείτονα καλ σύμμαχον, ξείνον εόντα, προσέθετο.

67 Ταῦτα δέ, δοκέειν εμοί, εμιμέετο ὁ Κλεισθένης οδτος τὸν έωντοῦ μητροπάτορα Κλεισθένεα τὸν Σικνῶ-νος τύραννον. Κλεισθένης γὰρ ᾿Αργείοισι πολεμήσας τοῦτο μὲν ἡαψφδοὺς ἔπαυσε ἐν Σικνῶνι ἀγωνίζεσθαι 5 τῶν ΄Ομηρείων ἐπέων είνεκα, ὅτι ᾿Αργεῖοί τε καὶ ἍΑργος

Krēusa ('Herrin') zur Frau und dann erwarb sein Sohn Ion die Herrschaft (s. zu VIII 44 14). Auf Ions Söhne aber wurden die vier Phylen, deren Entstehung man nun nach Attika selber verlegte, als auf ihre Eponymen zurückgeführt, oder man erdichtete, Ion habe das attische Volk nach den Berufs- und Lebensweisen gevierteilt und je nach dem Stande benannt (Eurip. Ion 1575 ff. Strab. p. 383. Plut. Solon 23). - Γελέovros: daneben scheint früh die scheinbar weniger rätselhafte Form Τελέων aufgekommen zu sein; aber für jene zeugen auch Inschriften von Teos, Kyzikos, Samos (Γελεῦντες), und eine attische (Ζεὺς Γελέων). An erster Stelle steht der Name auch sonst (Γελέων μέν έσται πρώτος Eurip.), wie die Οπλητες als geringster Stand zuletzt. — Αίγικόρεος, vom Nomin. — κόρης (nach dorischer Weise statt — $\varkappa o \varrho \varepsilon \dot{\nu} \varsigma$). — ' $\Lambda \varrho \gamma \dot{\alpha} \dot{\sigma} \varepsilon \omega$, wie ein l'atronymikon formiert; im Plur. aber — άδεις od. — αδείς. — "Οπλης, von δπλον, welches Wort ursprünglich Gerät und Werkzeug jeder Art bezeichnet (vgl. IV 23 αρήιον δπλον).

12. Aristot. 21 ταῖς δὲ φύλαις ἐποίησεν ἐπωνύμους ἐπ τῶν προπρο-Θέντων. Die neuen Phylen hießen Ἐρεχθηίς, Αἰγηίς, Πανδιονίς, Λεοντίς, ᾿Απαμαντίς, Οἰνηίς, Κεπροπίς, Ἱπποθωντίς, Αἰαντίς, ᾿Αντιοχίς. Über die Namengeber (Eponymen) derselben, welche großenteils der alten Landessage angehören, siehe näheres in des Ps.-Demosthenes λόγος ξπιτάφιος 27-31. Pausan. I 5. Der Kult dieser Heroen gab zugleich den einzelnen Phylen eine religiöse Vereinigung. Ihre Bildsäulen standen zusammen an der Agora zu Athen.

13 f. Vgl. VIII 64. — ἄτε, tam-quam (I 123 19).

67. ἐμεμέετο, 'that Kl. in Nachahmung seines mütterlichen Großsvaters'. Vgl. I 176 15. IX 34 2.

- 2. ξωντοῦ: zu c. 47 7. μητροπάτορα: s. VI 131 — Κλεισθένεα, den letzten Fürsten aus dem Hause der Orthagoriden (zu VI 126 4). Seine Herrschaft dauerte 31 J. (Nikol. Damask. Fr. 61), etwa 600-570.
- 4. ἔπαυσε ἀγωνίζεσθαι: wie VII 54 ή μιν παύσει καταστρέψασθαι, steht der Infinitiv, weil die Handlung überhaupt verhindert, unmöglich gemacht wird, = ἀπηγόρευε μὴ ἀγ. Das sonst bei παύειν regelmäßige Particip würde mehr die Unterbrechung in actu bezeichnen.
- 5. Mit den 'Ομήφεια ἔπεα sind wol vorzüglich die beiden Epen Θηβαίς und 'Επίγονοι (zu IV 32 6) gemeint. Denn in der Ilias und Ödyssee spielen "Αργος τε καὶ 'Αργεῖοι nicht eine so hervorstechend Rolle, während die beiden Züge gegen Theben von argeiischen Königen und Helden unternommen wurden. Gleich der erste Vers der

τὰ πολλὰ πάντα ύμνεαται τοῦτο δε, ἡρώιον γὰρ ἦν καὶ ἔστι ἐν αὐτη τῆ ἀγορη τῶν Σικυωνίων 'Αδρήστου τοῦ Ταλαοῦ, τοῦτον ἐπεθύμησε ὁ Κλεισθένης ἐόντα Αργετον εκβαλετν έκ της χώρης. έλθων δε ές Δελφούς έχρηστηριάζετο εὶ έκβάλοι τὸν "Αδρηστον· ή δὲ Πυ- 10 θίη οι χρά φάσα "Αδρηστον μέν είναι Σιχυωνίων βασιλέα, κείνον δε λευστήρα. Επεί δε δ θεός τοῦτό γε ου παρεδίδου, απελθών δπίσω έφρόντιζε μηχανήν τή αθτός ό "Αδρηστος απαλλάξεται. ώς δέ οἱ έξευρῆσθαι έδόχεε, πέμψας ές Θήβας τὰς Βοιωτίας ἔφη θέλειν 15 έπαγαγέσθαι Μελάνιππον τὸν Αστακοῦ οἱ δὲ Θηβαῖοι έδοσαν. επαγαγόμενος δε ό Κλεισθένης τον Μελάνιππον τέμενός οἱ ἀπέδεξε ἐν αὐτῷ τῷ πουτανηίω καί μιν ιδρυσε ενθαύτα εν τω ισχυροτάτω. επηγάγετο δε τον Μελάνιππον ο Κλεισθένης (και γάρ τοῦτο δετ άπη- 20 γήσασθαι) ώς έχθιστον έόντα Αδρήστω, δς τόν τε άδελφεόν οἱ Μηχιστέα ἀπεχτόνεε καὶ τὸν γαμβρὸν Τυδέα. ἐπείτε δέ οἱ τὸ τέμενος ἀπέδεξε, θυσίας τε καὶ όρτας 'Αδρήστου απελόμενος έδωκε τῷ Μελανίππω. οί δε Σιχυώνιοι εώθεσαν μεγαλωστί κάρτα τιμάν τον 25 "Αδρηστον ή γὰρ χώρη ἦν αὕτη Πολύβου, ὁ δὲ "Αδρη-

Thebais lautete: "Αργος ἄειδε, θεά, πολυδίψιον ενθεν ἄνακτες.

6. τὰ πολλὰ πάντα 'in fast allen
Teilen, fast durchweg' (I 203 2).
_ ὑμνέαται, sc. ἐν αὐτοῖσι.

7. & 'an'.

9. ἐκβαλεῖν: was streng genommen nur den Kult treffen kann, ist auf den Heros selber übertragen, der da weilend gedacht wird wo man ihn verehrt. Ähnliche Vorstellung unten 16 u. I 172 13. V 75 11. 80 9. VIII 64 5.

V 75 11. 80 9. VIII 64 5.
12. λευστῆρα, sc. Σεχυωνίων, erklärt Hesychios φονέα λίθοις ἀναιροῦντα. Cic. pro domo 5 percussor, lapidator, fori depopulator. Der Vorwurf bezog sich vielleicht auf eine Steinigung adliger Bürger, was bei Volksaufständen nicht selten vorkam, oder

das Wort ist zu spielendem Gegensatz zu $\beta \alpha \sigma \iota \lambda \epsilon \dot{\nu} \varsigma$ neu gebildet. Vgl. die Wortspiele in den Orakelsprüchen V 92 β .

13. παρεδίδου zuliefs (IV 11913). 18 f. εν αὐτῷ τῷ πρ. dicht am Pr., d. i. an heiligster Stelle der Stadt. — μιν ihn. Sein Heroon

ward dort angelegt.

25. μεγαλωστί (sonst μεγάλως) τιμάν geht hier auf Kultusehre, wie I 30 27. κάρτα, nachgestellt wie c. 17 7.

26 ff. Polybos' Tochter Lysianassa war an Talaos, Bias' Sohn und Neffen des Melampus, aus dem zu Argos herrschenden Geschlechte der Amytheoniden, verheiratet. Aus dieser Ehe entsprangen Pronax und Adrastos. Jener starb; dieser, von Amphiaraos, dem Ur-

στος ἦν Πολύβου θυγατριδέος, ἄπαις δὲ Πόλυβος τελευτών διδοί 'Αδρήστω την άρχην. τα τε δη άλλα οί Σικυώνιοι ετίμων τὸν "Αδρηστον καὶ δὴ πρὸς τὸ πά-30 θεα αὐτοῦ τραγικοῖσι χοροῖσι ἐγέραιρον, τὸν μέν Διόνυσον οὐ τιμώντες, τὸν δὲ "Αδρηστον. Κλεισθένης δὲ

χορούς μέν τῷ Διονύσῳ ἀπέδωκε, τὴν δὲ ἄλλην θυσίην 68 Μελανίππω. ταῦτα μέν ές "Αδρηστόν οἱ ἐπεποίητο, φυλάς δε τάς Δωριέων, ϊνα δή μή αι αθταί έωσι το σι Σιχυωνίοισι καὶ τοίσι 'Αργείοισι, μετέβαλε ές αλλα οὐνόματα. Ενθα καὶ πλείστον κατεγέλασε των Σικυωνίων. 5 ἐπὶ γὰρ ὑός τε καὶ ὄνου (καὶ χοίρου) τὰς ἐπωνυμίας μετατιθείς αὐτὰ τὰ τελευταΐα ἐπέθηκε, πλήν τῆς έωυτοῦ φυλης ταύτη δε το οὔνομα ἀπὸ της έωυτοῦ ἀρχης έθετο. οδτοι μέν δή Αρχέλαοι εκαλέοντο, ετεροι δε Ύαται, άλλοι δε 'Ονεάται, ετεροι δε Χοιρεάται. τούτοισι 10 τοϊσι οὐνόμασι τῶν φυλέων ἐχρέωντο οἱ Σιχυώνιοι καὶ έπὶ Κλεισθένεος ἄρχοντος καὶ ἐκείνου τεθνεώτος ἔτι ἐπ' ξτεα έξήχοντα· μετέπειτα μέντοι λόγον σφίσι δόντες enkel des Melampus, vertrieben, floh nach Sikyon, wo er seines Grofsvaters Reich ererbte (Schol. Pind. Nem. IX 30). — ἄπαις: zu c. 48 4. — πάθεα, bei den Zügen zurückverloren. gegen Theben; beim ersten verliert er alle Genossen und entkommt änderung. selber nur durch ein Wunder; beim zweiten fällt unter allen nur sein Sohn Ägialeus. Auch deutet die Sage in seinem und seines Vaters Namen (Ταλαός 'Dulder') ableitete. unentrinnbaren (ἄδρηστος) Schicksals Übermacht und des ihm unterliegenden Helden leidvolles Leben an. Vgl. zu I 43 6. 32. χορούς: vom fehlenden Artikel zu lX 88 3. — Διονύσω, dem sie eigentlich zukamen; daher ἀπέδωκε, reddidit. - θυσίην, mit Opferschmaus verbundenes Fest.

68. 2. Die Orthagoriden gehörten

selber zu der nicht dorischen Bevõlkerung (6 πλην της έωυτοῦ φυ-λης), und die Neuerung des Klei-

sthenes gestaltete die Staatsge-

meinde derart um, dass die dori-schen Geschlechter ihre Prävalenz an die altsässige Einwohnerschaft, auf die sich seine Tyrannis stützte,

4. ἔνθα, bei dieser Namens-

5. μετατιθείς, kurz für μετατιθείς ποιεύμενος. Er änderte die Benennungen, indem er sie (- die neuen -) vom Schweine und Esel

6. αὐτά 'nur', μοῦνα (V 85 12. VI 134 2. VII 49 6. 130 4. VIII 51 11). — τὰ τελευταία 'die Endungen', näml. -ᾶται oder εᾶται. Das übrige liess er unverändert. 8. 'Αρχέλαοι 'Volksherren'. —

Yaraı 'Schweinelinger', 'Ovearat 'Eselinger', Χοιφιάται 'Ferkelinger'.

12. Wenn des Kleisthenes Staatsordnung noch 60 J. bestehen blieb (etwa bis 510), so heisst dies, dass die Dorier nicht früher wieder zur Herrschaft gelangten. Dies scheint ihnen, ungefähr gleichzeitig mit μετέβαλον ες τοὺς 'Υλλέας καὶ Παμφύλους καὶ Δυμανάτας, τετάρτους δὲ αὐτοῖσι προσέθεντο ἐπὶ τοῦ 'Αδρήστου παιδὸς Αἰγιαλέος τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενοι κεκλῆ- 15 σθαι Αἰγιαλέας.

Ταῦτα μέν νυν ὁ Σιχυώνιος Κλεισθένης ἐπεποιή-69 κεε· ὁ δὲ δὴ ᾿Αθηναῖος Κλεισθένης ἐών τοῦ Σιχυωνίου τούτου θυγατριδέος καὶ τὸ οὔνομα ἐπὶ τούτου ἔχων, δοκέειν ἐμοὶ καὶ οὖτος ὑπεριδών Ἰωνας, ἴνα μὴ σφίσι αἱ αὐταὶ ἔωσι φυλαὶ καὶ Ἰωσι, τὸν ὁμώνυμον Κλει- 5 σθένεα ἐμιμήσατο. ὡς γὰρ δὴ τὸν ᾿Αθηναίων δῆμον πρότερον ἀπωσμένον τότε πάντων πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖ-

der Vertreibung der Peisistratiden, durch spartiatische Hilfe gelungen zu sein, und mit der von Plut. mor. 859 erwähnten Verjagung des Tyrannen Äschines in Zusammenhang gestanden zu haben. — λόγον σφίσι δύντες 'mit sich zu Rate gehend' (zu I 34 11), soll eine friedliche Übereinkunft der Parteien andeuten.

13. τούς, die bekannten und früher auch in Sikyon bestandenen dorischen Phylen. — Δυμανάτας: sonst überall Δυμάνες.

14. τετάρτους, die bisherigen

' Αργέλαοι.

15. Alysalies war der alte Lokalname des Volkes. 'Küstenbewohner', der jetzt von Staats wegen erneuert wurde. Vgl. VII 94 5. Agialeus ward oder war der fingierte Heros dieser Phyle (vgl c. 66 12). — κεκλήσθαι: zu c. 58 11.

69. 4. καὶ οὖτος, wie jener die Dorier. — σφίσι, den echten Attikern, zu denen auch Kleisthenes

gehörte.

7 f. ἀπωσμένον 'zurückgestoßen, verschmäht', von Kleisthenes. Dieser hatte früher, als Haupt einer der angesehensten unter den herrschenden Familien, es verschmäht sich um das Wohl und die Gunst des gemeinen Mannes zu bekümmern, sondern, wie sein Vater Megakles (I 59), die Sache einer Fak-

tion der Aristokratie vertreten· Jetzt ging er, um für seine neue Parteistellung die Unterstützung der Masse zu gewinnen (c. 66 8), so weit, dass er für das gesamte Volk, selbst Fremde und Freigelassene nicht ausgeschlossen, Aufnahme in die Phylen d. h. in den Gemeindeverband und das volle Bürgerrecht verlangte und durch-Arist. Pol. III 2 (Kleiσθένης) πολλούς εφυλέτευσε ξένους καὶ δούλους μετοίκους, Ath. Staat 21 πρώτον μέν (συν) ένειμε (Κλεισθένης) πάντας είς δέχα φυλάς άντι των τεττάρων, άναμείξαι βουλόμενος ὅπως μετάσχωσι πλείους τῆς πολιτείας. Ist diese Erklärung richtig, so mus bei (τῶν) πάντων mindestens noch ein Wort ausgefallen sein, wahrscheinlich μεταδιδούς, 'indem er ihm Anteil an allen Rechten verlieh'. IX 33 ην μιν πολιήτην σφέτερον ποιήσωνται των πάντων μεταθιθόντες. Arist. a. O. προσηγάγετο τὸν δημον ἀποθιθούς τῷ πλήθει την πολιτείαν. Aber nicht minder probabel ist die Annahme, dass rore ein Einschiebsel oder aber hinter πάντων umzustellen, und das ἀπωσμένον, ohne besonderen Bezug auf Kleisthenes = απεληλαμένον, an πάντων anzuschließen sei, 'ausgeschlossen von allen Rechten und Ehren'. VI 130 8. VII 161 11, und Xenoph.

σαν προσεθήκατο, τὰς φυλὰς μετωνόμασε καὶ ἐποίησε πλεῦνας ἐξ ἐλασσόνων· δέκα τε δὴ φυλάρχους ἀντὶ τεσ10 σέρων ἐποίησε, δέκα δὲ καὶ τοὺς δήμους κατένειμε ἐς τὰς φυλάς· ἦν τε τὸν δῆμον προσθέμενος πολλῷ κατύ-

Kyrop. Ι 2 15 τούτων δ' οὐδεὶς ἀπελήλαται νόμφ τιμῶν καὶ ἀρχῶν.

9. δή 'nāmlich'. — φυλάρχους 'Phylen-vorsteher' ist hier bloß ein variirter aber nicht eben glücklicher Ausdruck für φυλάς selbst. Denn gerade in Athen führten die Phylen-vorsteher seit Kleisthenes nicht jenen Namen, sondern hießen ἐπιμεληταὶ τῶν φυλῶν; den Namen φύλαρχοι führten Reiteroffiziere, deren jede Phyle je einen wählte. Die Vorsteher der vier alten Phylen

hiefsen φυλοβασιλεῖς.

10. δέκα ist hier in distributivem Sinne gemeint, was sonst durch die Prapositon zará oder avá ausgedrückt wird, da die Sprache der besonderen Distributivzahlen entbehrt. Die Präposition fehlt aber auch nicht selten, z. B. bei H. I 50 2. 179 7. VII 184 11. bei Thuk. III 21 3. Hier mochte ihrer der Autor um so lieber entraten, als er das zweimalige δέκα in nachdrückliche Antithese stellen wollte, die durch κατά θέκα θε oder κατά đè đέκα abgeschwächt worden wäre. (Lollings Anderung δέκαχα stimmt nicht zu ές τ. φ.) — δε καί, parallel zu τε, weil das wiederholte σέzα eine Steigerung bewirkt; vgl. zu III 38 10. IV 76 2. — τούς. die vorhandenen. Kleisthenes fand die 100 Demen als längst bestehend vor. Als solche sind sie auch I 60 16. 62 5. IX 73 6 vorausgesetzt. Von den Wegesäulen (Hermen) des Hipparch bezeugt Ps.-Plat. Hipparch 229 ev mer tois en' αριστερά τοῦ Ερμοῦ έχαστου έπιγέγραπται λέγων ὁ Έρμης ὅτι ἐν μέσω τοῦ ἄστεος χαὶ τοῦ δήμου ξστηχεν. Sie enthielten die freie aber bislang unberechtigte altattische Bevölkerung, und waren durch ihre 100 ήρωες (Herodian. περὶ μον. λέξ. 17 8. Schol. Aristid. Panath. p. 192 18 Dind.) als ihre angeblichen πίσται ἐπώνυμοι mit den alten Kulten und Sagen des Landes eng verbunden. Sie in die Phylen gleichmässig (κατὰ δέκα) verteilen, hies ihre Mitglieder zu gleichberechtigten Staatsbürgern machen (vgl. Demosth. g. Neaera 104 χατανείμαι δέ τοὺς Πλαταιέας είς τοὺς σήμους καὶ τὰς φυλάς) und die bisherigen Phyleten ihres politischen Vorrechtes entkleiden. Das sich aber in der That später eine weit größere Zahl von Demen vorfand (174 zu Strabons Zeit, 161 bis jetzt aus Inschriften belegt), erklärt sich, abgesehen vom Anwachsen der Bevölkerung und der dadurch veranlassten Teilung einzelner Demen, auch daraus dass die bisherigen Politen aus den Geschlechtern zum größeren Teile bisher außer dem Demenverbande gestanden hatten, jetzt aber da, wo sie an Grundbesitz und Steuerbeiträgen eine besondere Dorfschaft darstellen konnten, zu neuen Demen zusammengeordnet wurden, deren Ursprung noch in den patronymischen Namensformen (wie Alθαλίδαι Αυρίδαι Βουτάδαι Περιθοίδαι) erkennbar zu sein scheint. Uber das Wort σημος zu III 55 8. — κατένειμε, wobei er jedoch nicht etwa die räumlich zusammengehörigen Demen immer in dieselbe Phyle stellte, vielmehr, um die alten Verbindungen und Faktionen möglichst unschädlich zu machen, in verschiedene Phylen verteilte. (Aristot. a. O.)

D. Reaktionsversuche des Königs Kleomenes (c. 70—73). περθε τῶν ἀντιστασιοιτέων. ἐν τῷ μέρεῖ δὲ ἑσσούμενος 70 ὁ Ἰσαγόρης ἀντιτεχνᾶταμ τάδε· ἐπικαλέεται Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμόνιον γενόμενον ἑωυτῷ ξεῖνον ἀπὸ τῆς Πεισιστρατιδέων πολιορκίης· τὸν δὲ Κλεομένεα εἶχε αἰτίη φοιτᾶν παρὰ τοῦ Ἰσαγόρεω τὴν γυναῖκα. τὰ μὲν δὴ 5 πρῶτα πέμπων ὁ Κλεομένης ἐς τὰς ᾿Λθήνας κήρυκα ἐξέβαλλε Κλεισθένεα καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους πολλοὺς ᾿Λθηναίων, τοὺς ἐναγέας ἐπιλέγων· ταῦτα δὲ πέμπων ἔλεγε ἐκ διδαχῆς τοῦ Ἰσαγόρεω. οἱ μὲν γὰρ ᾿Λλκμεω-νίδαι καὶ οἱ συστασιῶται αὐτῶν εἶχον αἰτίην τοῦ φό- 10 νου τούτου, αὐτὸς δὲ οὐ μετεῖχε οὐδ' οἱ φίλοι αὐτοῦ. οἱ δ' ἐναγέες ᾿Λθηναίων ὧδε ἀνομάσθησαν. ἦν Κύλων 71 τῶν ᾿Λθηναίων ἀνὴρ Ὀλυμπιονίκης· οὖτος ἐπὶ τυραννί-δι ἐκόμησε, προσποιησάμενος δὲ ἑταιρηίην τῶν ἡλικιω-

70. ἐν τῷ μέρει seinerseits, wie früher Kleisthenes (c. 66 8).

4. elye altin: zu c. 66 4.

5 ff. τὰ μὲν πρώτα, entsprechend c. 72 6 δεύτερα. — πέμπων — ἐξέ-βαλλε forderte durch einen Herold die Verhannung. Val. c. 24, 8

die Verbannung. Vgl. c. 24 3.
8. ἐπιλέγων, indem er sie näher als "die Schuldbeladenen" bezeichnete". Aus gleichem Grunde forderte Sparta, kurz vor Beginn des peloponnesischen Krieges, die Verbannung des Perikles, der von mütterlicher Seite mit den Alkmeoniden verwandt war (Thuk. I 126).
10 f. τοῦ φόνου τούτου; nämlich

10 f. τοῦ φόνου τούτου; nāmlich ἐναγής ist meist der mit Blutschuld Behaftete. — αὐτός, Isagoras.

71. Vollständiger und zu beiläufiger Berichtigung H.'s (vgl. zu VI 57 28) erzählt Thuk. I 126: Κύλων ἢν Όλυμπιονίχης ἀνὴρ 'Αθηναῖος τῶν πάλαι εθγενής τε καὶ δυνατός: ἐγεγαμήκει δὲ θυγατέρα Θεαγένους Μεγαρέως ἀνδρός, ὃς κατ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐτυράννει Μεγάρων. χρωμένω δὲ τῷ Κύλωνι ἐν Δελφοῖς ἀνεῖλεν ὁ θεὸς ἐν τῷ τοῦ Διὸς τῷ μεγίστῃ ἑορτῷ καταλαβεῖν τὴν 'Αθηναίων ἀκρόπολιν. ὁ δὲ παρά τε τοῦ Θεαγένους δύναμν λαβών καὶ τοὺς φίλους ἀναιν λαβών καὶ τοὸς φίλους ἀναιν

πείσας, έπειδή ἐπῆλθον 'Ολύμπια τὰ ἐν Πελοποννήσω, κατέλαβε τὴν ἀκρόπολιν ὡς ἐπὶ τυραννίδι, νομίσας ἐορτήν τε τοῦ Διὸς μεγίστην εἶναι καὶ ἑαυτῷ τι προσήκειν Ολύμπια νενικηκότι... οἰ ở "Αθηναίοι αἰσθόμενοι ἐβοήθησάν τε πανθημεὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐπ' αὐτοὺς καὶ προσκαθεζόμενοι ἐπολιόρχουν. — 'Ολυμπιονίκης, im Lauf; ἀνελόμενος διαύλου νίκην (Paus. I 28 1), in der Ol. 35, 1 = 540, wie Eusebios ansetzt.

2 f. êπί τυραννίοι: bei seinem Gebahren hatte er es auf die Tyrannis abgesehen. Vgl. zu I 66 7 und I 59 καταγρονήσας την τυραννίοα. — ἐκόμησε 'gab sich ein vornehmes Ansehen, trat mit Prunk auf, nicht seltener Tropus für 'sich überheben' (ὑπερηγανεῖν), der sich aus der I 82 erwähnten Sitte erklärt. Aristoph. Wesp. 1307 ἐπὶ τῷ κομῆς καὶ κομιψὸς εἰναι προσποιεῖ; Vgl. δόξαν φύειν c. 91. 19. — προσποιείσθαι, 'für sich gewinnen' (1 6 7. VI 66 5). — τῶν ἡλικιωτέων, seiner jugendlichen Altersgenossen.

5. τὸ ἄγαλμα, der Athener Polias im Erechtheion. — τούτους, Kylon und seine Anhänger.

τέων καταλαβεΐν την ακοόπολιν επειρήθη, οὐ δυνάμε-5 νος δὲ ἐπικρατῆσαι ἱκέτης ίζετο πρὸς τὸ ἄγαλμα. τούτους ἀνιστᾶσι μὲν οἱ πρυτάνιες τῶν ναυκράρων, οἴ περ ἔνε-

6 f. Solon hatte das attische Gebiet, zur Ordnung der Steuern und Kriegsleistungen, der alten Einteilung in vier Phylen entsprechend, in 48 Bezirke geteilt, die er nach der bedeutendsten Leistung, der Ausrüstung und Bemannung eines Kriegsschiffes, ναυχραρίαι (τα) ναυχράρια ('Kapitanschaften') nannte. Denn ναύκραρος (= ναύχλαρος, - χληρος) 'Schiffsherr' hiels jedesmal derjenige begüterte Bürger eines Bezirkes, welcher allein oder von anderen unterstützt dieselbe übernahm, und darum als der jedesmalige Vorsteher des Bezirkes galt und dessen übrige Verwaltung in finanzieller und militärischer Beziehung übte. Unter Kleisthenes ward zwar ibre Zahl, analog den Phylen, auf 50 erhöht, aber ihre Funktion auf die Umlage und Eintreibung der Staatsabgaben und See- und Landkontingente beschränkt, während die innere Verwaltung der Bezirke auf die Demarchen überging. Wenn nun H. schon vor Solon πουτάνιες τῶν ναυχράρων (wol verderbt aus ναυπραφιέων oder -ίων Vorsteher der Naukrarien', d. i. eben ναύκραροι) und zwar als oberste Staatsbebörde (ἔνεμον τὰς 'Αθ., Ι 59 34. V 92 b 3) aufführt, so verfällt er in einen zwiefachen Irrtum, der einerseits von Thukydides erkannt und berichtigt ist (a. O. χρόνου δε επιγιγνομένου οι Αθηναΐοι τουχόμενοι τη προσεθρεία απηλθον οί πολλοί, ἐπιτρέψαντες τοῖς ἐννέα ἄρχουσι την φυλαχην χαί τὸ πᾶν αὐτοχράτορσι διαθείναι ή αν άριστα διαγιγνώσχωσι τότε δὲ τὰ πολλά των πολιτιχών οἱ ἐννέα ἄργοντες ἔπρασσον, auch Plut. Sol. 12 nennt Μεγακλῆς ὁ ἄρχων καὶ οἱ συνάρχοντες), anderseits durch die Forschung des Aristo-

teles (Athen. Staat 8 gvlai o nouv τέσσαρες καθάπερ πρότερον . . Εκ θε της φυλης εχάστης ήσαν νενεμημέναι τριττύες μέν τρείς, ναυχραρίαι δε δώδεκα καθ ξκάστην, ζέπι ύὲ τῶν ναυχραριών άργη καθεστηχυία ναύχραροι, τεταγμένη πρός τε τάς είσφοράς χαὶ τάς δαπάνας τάς γιγνομένας) erwiesen ist, den aber einige Grammatiker dadurch zu verdecken suchten, dass sie Naukraren und Archonten gleichbedeutend erklärten(Harpokr. p. 204. Suid. s. v.). H. folgte wohl einerDarstellung, welche die Schuld der von ihm auch sonst verteidigten Alkmeoniden (VI 121) zu widerlegen oder abzumindern suchte. Wenn der Alkmeonide Megakles als erster Archon des Jahres mit seinen Amtsgenossen den Schutzflehenden das Leben zusicherte und sie nachher doch töten liefs, so rubte auf ihm und den anderen mit Recht das ἄγος. War es aber eine andere Behörde, welche damals der Stadt vorstand und als solche die Zusage gab, so liefs sich die That des Megakles als minder schuldvoll darstellen. H. scheidet darum zwischen den Urhebern der Zusage und der Tötung. - Über den Verlauf des Unternehmens Thuk a. O.: οί θὲ μετά τοῦ Κύλωνος πολιορχούμενοι φλαύρως είχον σίτου τε καὶ ὕθατος ἀπορία. ὁ μὲν οὖν Κύλων και δ αθελφός αὐτοῦ ἐκθιδράσχουσιν οι σ΄ άλλοι ώς έπιέζοντο καί τινες καὶ απέθνησκον ύπο τοῦ λιμοῦ, χαθίζουσιν ἐπὶ τον βωμόν έχέται τον έν τῆ ἀχροπόλει. άναστήσαντες θε αὐτούς οι τῶν 'Αθηναίων Επιτετραμμένοι την Φυλαχήν, ώς ξώρων ἀποθνήσχοντας εν τῷ εερῷ, εφ' ῷ μηθεν χαχὸν ποιήσουσιν απαγαγόντις, απέχτειναν. χαθεζομένους θὲ τινάς χαὶ ἐπὶ των σεμνών θεών έν τοίς βωμοίς

μον τότε τὰς ᾿Αθήνας, ὑπεγγύους πλὴν θανάτου· φονεῦσαι δὲ αὐτοὺς αἰτίη ἔχει ᾿Αλκμεωνίδας. ταῦτα πρὸ τῆς Πεισιστράτου ἡλικίης ἐγένετο.

Κλεομένης δὲ ὡς πέμπων ἐξέβαλλε Κλεισθένεα καὶ 72 τοὺς ἐναγέας, Κλεισθένης μὲν αὐτὸς ὑπεξέσχε· μετὰ δὲ οὐδὲν ἦσσον παρῆν ἐς τὰς ᾿Αθήνας ὁ Κλεομένης οὐ σὺν μεγάλη χειρί, ἀπιχόμενος δὲ ἀγηλατέει ἐπταχόσια ἐπίστια ᾿Αθηναίων, τά οἱ ὑπέθετο ὁ Ἰσαγόρης. ταῦτα δὲ 5 ποιήσας δεύτερα τὴν βουλὴν καταλύειν ἐπειρᾶτο, τριηκοσίοισι δὲ τοῖσι Ἰσαγόρεω στασιώτησι τὰς ἀρχὰς ἐνεχείριζε. ἀντισταθείσης δὲ τῆς βουλῆς καὶ οὐ βουλομένης πείθεσθαι, ὅ τε Κλεομένης καὶ ὁ Ἰσαγόρης καὶ οἱ στασιῶται αὐτοῦ καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν. ᾿Αθηναίων δὲ οἱ λοιποὶ 10

έν τῆ παρόδω διεχρήσαντο. καὶ από τούτου έναγεῖς καὶ αλιτήριοι τῆς θεοῦ ἐχεῖνοί τε ἐχαλοῦντο χαὶ τὸ γένος τὸ ἀπ' ἐχεῖνων. — ὑπέγyvoc heisst wer unter Bürgschaft gestellt ist oder sich gestellt hat. Was diese Bürgschaft, die natürlich in einer eidlichen Zusage bestand, den ἐκέται versprach, ist in der Formel πλην θανάτου mehr angedeutet als gesagt. Man wollte sie vor Gericht stellen und nach richterlichem Ausspruche bestrafen, jedoch sollten sie in jedem Falle nicht den Tod erleiden. Plut. Sol. 12 τούς συνωμότας τοῦ Κύλωνος ίχετεύοντας την θεόν Μεγακλής ό ἄρχων ἐπὶ δίχη κατελθεῖν ἔπεισεν. Zu jener Formel vgl. Thuk. ΙΝ 54 ξυνέβησαν επιτρέψαι περί σφων αὐτων πλην θανάτου, Xenoph. An. II 4 27 διαφπάσαι τοῖς "Ελλησων επέτρει/ε πλην ανδραπόσων 'ohne sie als Sklaven zu verkaufen'. Zu ὑπέγγυος Soph. O. Kol. 284 άλλ' ώσπερ έλαβες τον Ικέτην έγεγγυον 'Ρύου με κακφύλασσε.

9. Megakles, der Großvater jenes Megakles, dessen Tochter Peisistratos heiratete (I 59), und Urgroßvater des Kleisthenes, war in dem Jahre Archon Eponymos (Plut. Sol. 12). Der Aufstand, der

in ein Olympiadenjahr fiel, ist bald nach dem olympischen Sieg (540) des noch jungen Kylon, also 636 od. 632, anzusetzen.

72. 2. πέμπων ἐξέβαλλε: s. c. 70 6.

3. αὐτός, nicht auch die übrigen. Aber Aristot. a. O. μετ' ὀλίγων. — ὑπεξέσχε 'entwich' (VI 74 3. VIII 132 10).

4. ov — χειρί 'mit einer nicht zahlreichen Truppe'. Vgl. zu c. 64 6.

5. ἀγηλατέειν eig. = ἄγος ἐλαύνειν (Thuk. a. O.). piaculum expellere. Zur Sache Thuk. a. O. τούς τε ζῶντας ἐλαύνοντες καὶ τῶν τεθνεώτων τὰ ὀστᾶ ἀνελόντες ἐξέβαλλον. — ἐπίστια 'Haushaltungen, Familien', οἰκίας (Aristot.) Vgl. ἐστίαι Ι 176 11. Daſs 700 Familien zu den ἐναγεῖς gehörten, ist unglaublich. Aber auch Aristot. a. O. sagt ἡγηλάτει. Wahrscheinlich wurden sie als unberechtigte Eindringlinge aus der Bürgerliste gestrichen.

7. τὴν βουλήν, sc. τούς πενταποσίους, aus den zehn Phylen neu gewählt. Die alte, von Solon eingeführte βουλή zählte 400 Mitglieder, 100 aus jeder Phyle.

8. τὰς ἀρχάς, die Amter.

τὰ αὐτὰ φρονήσαντες ἐπολιόρκεον αὐτοὺς ἡμέρας δύο τη δε τρίτη υπόσπονδοι εξέρχονται εκ της χώρης όσοι ήσαν αὐτῶν Λακεδαιμόνιοι. ἐπετελέετο δὲ τῷ Κλεομένεϊ ή φήμη ώς γαρ ανέβη ές την απρόπολιν μέλλων δη 15 αθτήν κατασχήσειν, ἤιε ἐς τὸ ἄδυτον τῆς θεοῦ ὡς προσερέων ή δε ίρειη εξαναστάσα έχ του θρόνου, πρίν ή τας θύρας αὐτὸν ἀμεῖψαι, εἶπε ,,ὧ ξεῖνε Λακεδαιμόνιε, πάλιν χώρεε μηδε έσιθι ες το ερόν ου γάρ θεμιτον Δωριεύσι παριέναι ενθαύτα. " δ δε είπε ,, δ γύναι, άλλ' 20 οδ Δωριεύς είμι άλλ' 'Αχαιός. ΄΄ δ μεν δή τῆ κλεηδόνι οὐδὲν χρεώμενος ἐπεχείρησέ τε καὶ τότε πάλιν ἐξέπιπτε μετά των Λαπεδαιμονίων τούς δὲ άλλους 'Αθηναΐοι κατέδησαν την έπὶ θανάτω, έν δὲ αὐτοισι καὶ Τιμησίθεον τὸν Δελφόν, τοῦ ἔργα χειρών τε καὶ λήματος 73 έχοιμ' αν μέγιστα καταλέξαι. οδτοι μέν νυν δεδεμένοι

13 f. Λακεδαιμόνιοι: aber auch Isagoras (c. 74 4) und seine Anhänger (zu c. 73 1. 74 7). — ή: zu c. 35 7. — φήμη, omen. Es lag in dem Worte πάλεν χώρεε (19).

15. της θεοῦ, der Athene Polias im Erechtheion (VIII 51 7). Die Priesterin derselben wird auch VIII 41 14 erwähnt. — ώς προσερέων 'vorgebend, er wolle die Göttin begrüßen, anbeten'. Äschyl. Ag. 353 3eοὺς προσειπεῖν εὖ παρασκευάζομαι. 16. I Samuel. 19 Eli aber, der

Priester, sass auf dem Stuhle an den Pfosten des Tempels Jehovas'.

17. ἀμείβειν 'überschreiten', bes. häufig im tragischen Stile vom Hinein- und Herausgeben. Soph. Phil. 1262 έξελθ' αμείψας τάσδε πετρήρεις στέγας. — VI 81 wird ähnliches von Kleomenes erzählt.

19. Δωριεύσι, überhaupt aber keinem außer allein den Priestern. Cas. b. c. III 105 in occultis ac reconditis templi, quo praeter sacerdotem adire fas non est, quae Graeci ἄδυτα appellant.

20. 'Αγαιός, als Nachkomme des achäischen Herakles. — αλεηδόνι

 $= \varphi \eta u \eta$ (15).

21. χοεώμενος 'glaubend an, sich richtend nach' (II 120 14. VIII 20 9). Xenoph Mem. I 1 3 μαντιχήν νομίζοντες οίωνοῖς τε χρώνται καὶ φήμαις. — ἐπιχειρέειν, hier wie VIII 108 18 absolut, Gewalt gebrauchen'. - τε καί: vgl. zu c. 41 3. Die Besetzung währte nur zwei Tage (12). - τότε, nach der oben erzählten Belagerung. έξέπεπτε, auffallend statt έξέπεσε. 22. τοὺς δὲ ἄλλους, Isagoras aus-

genommen (c. 74 7).

23 f. κατέδησαν την έπι θανάτω (sc. θέσιν) 'warfen sie in das zur Hinrichtung bestimmte Gefängnis', oder 'liessen sie zur Hinrichtung in Verwahrsam nehmen'. S. zu III 119 10. — Τιμησίθεον: Pausanias VI 8 6 Τιμασίθεος ανάκειται (als Bildsäule in Olympia) γένος Δελφὸς, Αγελάθα μὲν ἔργον τοῦ 'Αργείου, παγχρατίου δε δύο μεν έν Ολυμπία νίχας, τρεῖς ΰὲ ἀνηρημένος Πυθοῖ. — χειρῶν = δώμης, λήματος = τόλμης. Vgl. IX 62 λήματι και δώμη und das Homerische μένος και χείρας ἀάπτους, Pind. Nem. IX 39 χεροί και ψυχά. 73. Aristot. 20 dagegen Κλεο-

SHIBERT SHOOD VE

έτελεύτησαν. 'Αθηναίοι δέ μετά ταῦτα Κλεισθένεα καὶ τὰ ἐπτακόσια ἐπίστια τὰ διωχθέντα ὑπὸ Κλεομένεος μεταπεμψάμενοι πέμπουσι άγγέλους ές Σάρδις, συμμαχίην βουλόμενοι ποιήσασθαι πρός Πέρσας ήπιστέατο 5 γάο σφίσι [πρός] Λακεδαιμονίους τε καὶ Κλεομένεα έκπεπολεμώσθαι. ἀπικομένων δὲ τῶν ἀγγέλων ἐς τὰς Σάρδις και λεγόντων τὰ ἐντεταλμένα, ᾿Αρταφρένης ὁ Υστάσπεος Σαρδίων δπαρχος επειρώτα τίνες εόντες άνθρωποι και κού γης οικημένοι δεοίατο Περσέων σύμμα- 10 χοι γενέσθαι, πυθόμενος δέ πρός των αγγέλων απεκοούφου σφι τάδε: εὶ μεν διδοῦσι βασιλέι Δαρείω 'Αθηναΐοι γην τε καὶ υδωρ, ο δὲ συμμαχίην σφι συνετίθετο, εὶ δὲ μὴ διδοῦσι, ἀπαλλάσσεσθαι αὐτοὺς ἐχέλευε. οι δε άγγελοι επι σφέων αὐτῶν βαλόμενοι διδόναι 15 έφασαν, βουλόμενοι την συμμαχίην ποιήσασθαι. οδτοι μεν δη απελθόντες ες την έωυτων αlτίας μεγάλας είχον.

Κλεομένης δε επιστάμενος περιυβρίσθαι επεσι καί 74 έργοισι ύπ' Αθηναίων συνέλεγε έκ πάσης Πελοποννήσου στρατόν, οδ φράζων ές τὸ συλλέγει, τίσασθαί τε έθέλων τὸν δῆμον τὸν ᾿Αθηναίων καὶ Ἰσαγόρην βουλόμενος πύραννον καταστήσαι συνεξήλθε γάρ οἱ οδτος ἐκ 5 της απροπόλιος. Κλεομένης τε δη στόλω μεγάλω έσε-

μένην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πάντας ασείσαν ύποσπόνδους.

9. τίνες ἐόντες . . . , verächtlich wie I 153 3. V 105 8.

11. ἀπεχορύφου σφι τάθε fertigte sie mit der bündigen Antwort ab'. κορυφή ist der kurzgefaste Inbegriff, das Wesentliche, wie im Pindarischen πορυφά λόγων (Ol. VII 68. P. III 80). Thuk. VI 91 πολλὰ παρεὶς τὰ μέγιστα χεφαλαιώσω.

13. δ δέ: zu I 112 9. Π 39 9. συνετίθετο: das Tempus erklärt sich aus einem vorschwebenden ἔφη, so erklärte er schließen zu wollen', und zugleich aus der Absicht, das 'wollen' auszudrücken.

15. ἐπὶ — βαλόμενοι 'auf eigene Verantwortung' (III 71 19).

E. Bündnis gegen Athen. Niederlage der Böoter und Chalkideer (c. 74-78).

74. Ensorámeros 'glaubend' (I 3 4). Dieselbe Wendung II 152 8. 3. zó statt ő z; s. zu I 56 5.

6 ff. ἐσέβαλε — αἰρέουσι: zu c. 18 4. — Οἰνόη: 'Von den zwei Demen dieses Namens lag der eine in dem oberen Arme der Marathonischen Ebene, der andere an der böotischen Grenze bei Eleutherä, am gewöhnlichen Wege nach Theben'. Ross att. Demen S. 86. Letzterer ist hier verstanden. -Υσιαί, das jenseits Eleutherä, am Nordfulse des Kithäron (IX 25 15), ebenfalls an der Strasse nach Theben lag, wird sonst (außer noch bei Arkad. p. 99 11) nicht zu Attika,

βαλε ές Ελευσίνα, και οι Βοιωτοι από συνθήματος Ολνόην αίρεουσι και Ύσιας δήμους τους εσχάτους της 'Αττικής, Χαλκιδέες τε έπὶ τὰ έτερα ἐσίνοντο 10 ἐπιόντες χώρους τῆς ᾿Αττικῆς. ᾿Αθηναΐοι δέ, καίπερ αμφιβολίη έχόμενοι, Βοιωτών μέν και Χαλκιδέων ές ύστερον έμελλον μνήμην ποιήσεσθαι, Πελοποννησίοισι 75 δε εουσι εν Έλευστνι αντία εθεντο τα οπλα, μελλόντων δε συνάψειν τα στρατόπεδα ές μάχην, Κορίν θιοι μεν πρώτοι σφίσι αθτοίσι δόντες λόγον ώς οθ ποιέοιεν [τὰ] δίκαια μετεβάλλοντό τε καὶ ἀπαλλάσσοντο, μετὰ δὲ Δη-5 μάρητος δ 'Αρίστωνος εων και οδτος βασιλεύς Σπαρτιητέων, καὶ συνεξαγαγών τε την στρατιήν έκ Λακεδαίμονος και οθκ εων διάφορος εν τῷ πρόσθε χρύνω Κλεομένει. ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς διχοστασίης ἐτέθη νόμος έν Σπάρτη μη έξειναι επεσθαι αμφοτέρους τούς βα-10 σιλέας έξιούσης στρατιής τέως γάρ αμφότεροι είπον-

sondern zu Böotien gerechnet. Die Athener mochten seit dem Anschlusse von Platää Ansprüche darauf erheben (VI 108). Vgl. zu IX 15 8. — ἐπὶ τὰ ἔτερα, ab altera parte (V 63 8); vgl. ἐπὶ ἀξεἰα, ἐπ' ἀριστερά u. ä. — Genauer ein alter Bericht bei Schol. Arist. Lys. 273 τῶν δὲ μετὰ Κλεομένους Ἐλευσῦνα κατασχόντων (der vertriebene Isagoras und sein Anhang) ᾿Αθηναῖοι τὰς οἰχίας κατέσκαψαν καὶ τὰς οὐσίας ἐδήμευσαν, αὐτῶν δὲ θάνατον κατεψηφίσαντο καὶ ἀναγράψαντες ἐς στήλην χαλκῆν ἔστησαν ἐν πόλει παρὰ τὸν ἀρχαῖον νεών.

11. ἀμφιβολίη: der Zustand des ἀμφίβολον είναι 'von zwei (oder mehreren) Seiten angegriffen sein', anceps periculum. Thukyd. II 76 διπλάσιον τε πόνον ἔχειν χαὶ ἐν ἀμφιβόλω μᾶλλον γίγνεσθαι, IV 32 ὅπως ἀμφίβολοι γίγνωνται τῷ πλήθει, εἶ μὲν τοῖς πφοσθεν ἐπίσειν, ὁπὸ τῶν απόπιν βαλλόμενοι, εἶ δὲ τοῖς πλαγίοις, ὁπὸ τῶν ἐχατέρωθεν παρατεταγμένων.

14. μνήμην ποιήσεσθαι = μεμνήσεσθαι. Zur Bedeutung vgl. Χοιορη. Μεπ. Ι 2 31 έξ ων δη καὶ ξμίσει τὸν Σωκράτην ὁ Κριτίας, ώστε καὶ ότε τῶν τριάκοντα ῶλ νομοθέτης ξγένετο, ἀπεμνημόνευσεν αὐτῷ. Bestimmter III 49 τούτων ὧν είνεκεν ἀπεμνησικάκεον τοῖσι Σαμίσισι οἱ Κορίνθιοι.

75. 2. συνάπτειν τὰ στρατόπεδα ξς μάχην: sonst συνάπτειν μάχην (VI 108 23) oder bloß συνάπτειν (IV 80 9).

4. μετέβάλλοντο 'machten kehrt'. 8. δεχοστασίης, episches Wort. Vgl. IV 180 δέχα δεαστάσαε μά-

9. Die Fälle VI 50 9. 65 4. 73 6 widersprechen nur scheinbar; das Gesetz galt nur von eigentlichen Heereszügen unter Beteiligung der Spartiaten. Noch aus dem J. 381 führt Kenoph. Hell. V 3 10 einen bestätigenden Fall an: ἡ δὲ τῶν Φλιασίων πόλις — νομίζουσα ἔξω ὄντος ᾿Αγησιπόλιδος οὐχ ὰν ἐξελθεῖν ἐπ' αὐτοὺς ᾿Αγησίλαον οὐδ' ἀν γενίσθαι ιὅστε ἀμα ἀμφοτέρους τοὺς βασιλέας ἔξω Επάρτης εἰναι. Siehe auch zu VII 149 15.

Shittle ed by 1.5(0)0.01

το παραλυομένου δὲ τούτων τοῦ ἐτέρου καταλείπεσθαι καὶ τῶν Τυνδαριδέων τὸν ἔτερον πρὸ τοῦ γὰρ
δὴ καὶ οὖτοι ἀμφότεροι ἐπίκλητοί σφι ἐόντες εἴποντο.
τότε δὴ ἐν τῷ Ἐλευσῖνι ὁρῶντες οἱ λοιποὶ τῶν συμ-76
μάχων τούς τε βασιλέας τῶν Λακεδαιμονίων οὖκ ὁμολογέοντας καὶ Κορινθίους ἐκλιπόντας τὴν τάξιν, οἴχοντο καὶ αὐτοὶ ἀπαλλασσόμενοι, τέταρτον δὴ τοῦτο ἐπὶ
τὴν ᾿Λττικὴν ἀπικόμενοι Λωριέες, δίς τε ἐπὶ πολέμω 5
ἐσβαλόντες καὶ δὶς ἐπ΄ ἀγαθῷ τοῦ πλήθεος τοῦ ᾿Λθηναίων, πρῶτον μὲν ὅτε καὶ Μέγαρα κατοίκισαν (οὖτος
ὁ στόλος ἐπὶ Κόδρου βασιλεύοντος ᾿Λθηναίων ὀρθῶς
ἄν καλέοιτο), δεύτερον δὲ καὶ τρίτον ὅτε ἐπὶ Πεισιστρατιδέων ἔξελάσι ὁρμηθέντες ἐκ Σπάρτης ἀπίκοντο, 10
τέταρτον δὲ τότε ὅτε ἐς Ἦλευσίνα Κλεομένης ἄγων Πε-

11 ff. παραλυομένου, εc. τῆς στρατηγίης (VI 94 9). — καταλεί-πεσθαι: vgl. zu c. 67 9. Das Mitziehen und Daheimbleiben der Dioskuren ist nicht etwa auf die Bilder dieser Heroen zu beziehen, deren Form übrigens auch keine Trennung zuliess (Plut. mor. 478a), sondern beruht auf dem Glauben, dass sie, von den berechtigten Personen und in der gültigen Form als Bundesgenossen und Helfer aufgeboten (ἐπίκλητοι ἐόντες), wirklich in Person mit auszogen (εξποντο) und ihre Anwesenheit bisweilen durch sichtbare Erscheinung bewiesen. Sie aber nicht aufbieten hieß sie zu Hause lassen. — τῶν Τυνδαριδέων: so heißen die Dioskuren auch IV 145 22. IX 73 5.

76. 4. τέταρτον τοῦτο 'diesmal' d. i. 'damals (τότε 12) zum vierten

Male', hoc quartum.

5 f. Δωριέες ist eingefügt, damit sich die Bemerkung nicht auf das eigentliche Subjekt (οὶ λοιποὶ τ. σ.) beschränke, sondern auch die Spartiaten einschließe. Dadurch ist aber der Zusatz aus dem Verhältnisse bloßer Apposition herausge-

treten und hätte eigentlich in den absoluten Genitiv übergehen sollen. ₁S. zu I 52 4. — πλήθεος, der Demokratie.

7 f. ὅτε καί, eodem tempore quo (I 73 22). - 'Dieser Zug wird wohl als richtig bezeichnet unter der Regierung des Kodros.' Die Worte ἐπὶ Κόδρου βασιλεύοντος 'Αθηναίων enthalten in umschriebener Weise die nähere Benennung und Zeitbestimmung des Zuges, für die sich keine einfache Namensform vorfand; deutsch etwa 'Kodros-zug'. Es galt eben noch nicht für ausgemacht, dass die Besetzung und Dorisierung des bis dahin zu Attika gehörigen ionischen Megara eine unmittelbare Folge des durch Kodros' Heldentod verunglückten Zuges gegen Athen gewesen. Erst die späteren Autoren erzählen so ohne einen Zweifel.

9f. δεύτερον καὶ τρίτον: s. c. 63 f.
— δρμηθέντες ἐκ Σπάρτης, was
vom ersten Einfall nicht gilt.

11. τέταφτον: die Unternehmung des Kleomenes gegen die Alkmeoniden (c. 82) als οὐ σῦν μεγάλη χειρί unternommen kommt nicht in Rechnung.

λοποννησίους εσέβαλε. ούτω τέταρτον τότε Δωριέες εσέβαλον ές 'Αθήνας.

77 Διαλυθέντος ών του στόλου τούτου ακλεώς, ενθαυτα 'Αθηναΐοι τίνυσθαι βουλόμενοι πρώτα ζμέν) στρατηίην ποιεῦνται ἐπὶ Χαλκιδέας. Βοιωτοὶ δὲ τοῖσι Χαλκιδεῦσι βοηθέουσι επί τὸν Ευριπον. 'Αθηναίοισι δε ιδούσι [τους Βοι-5 ωτούς] έδοξε πρότερον τοισι Βοιωτοίσι η τοισι Χαλαιδεύσι έπιχειρέειν. συμβάλλουσί τε δή τοΐσι Βοιωτοΐσι οί 'Αθηνατοι καὶ πολλῷ ἐκράτησαν, κάρτα δὲ πολλούς φονεύσαντες έπταχοσίους αὐτῶν ἐζώγρησαν, τῆς δὲ αὐτῆς ταύτης ήμέρης οἱ 'Αθηναίοι διαβάντες ἐς τὴν Εὔβοιαν 10 συμβάλλουσι καὶ τοῖσι Χαλκιδεῦσι, νικήσαντες δὲ καὶ τούτους τετρακισχιλίους κληρούχους έπὶ τῶν ἱπποβοτέων τη χώρη λείπουσι. οἱ δὲ ἱπποβόται ἐχαλέοντο οἱ παχέες των Χαλκιδέων, δσους δε και τούτων εζώχρησαν, αμα τοισι Βοιωτων έζωγρημένοισι είχον έν φυλα-15 κη [ές πέδας] δήσαντες χρόνω δὲ έλυσαν σφέας δίμνεως αποτιμησάμενοι, τας δε πέδας αθτών, εν τησι έδεδέατο, ανεκρέμασαν ές την ακρόπολιν αι περ έτι καί

12. οὖτω τέταρτον, wie oben behauptet war. Vgl. VI 69 18. 86 & 7.

13. $A\theta\eta\nu\alpha\varsigma = A\tau\tau\iota\chi\eta\nu$ (c. 579).

77. 6f. συμβάλλουσι — ἐχράτη-

σαν: zu c. 18 4.

11. χληφοῦχοι, Inhaber von Ackerlosen (xlngov), überhaupt 'Ansiedler, Pflanzer', agripetae, natürlich aus der armen ackerlosen Klasse, die ebenerst zu Vollbürgern geworden waren. Dies ist das erste Beispiel einer Massregel, die später nur zu oft in Athen wiederholt wurde, um abgefallene oder widerspenstige Staaten zu bestrafen, auswärtige Besitzungen dauernd zu behaupten, besonders aber, um der Armut und Überzahl der Bevölkerung abzuhelfen. Das konfiszierte Land ward in gleichen Teilen (κληgos), hier 4000, unter die zur Ansiedlung sich Meldenden verlost. Von dem fruchtbaren Gebiete der Chalkideer s. zu c. 99 5.

12. ἱπποβόται 'Rossezüchter',

sonst iπποτρόφοι, hießen die reichen oligarchischen Grundbesitzer (Ritter), teils weil sie als Reiter ins Feld rückten, teils weil ihnen Vermögen und Stellung allein den Luxus der Pferdezucht erlaubten. Aristot. Pol. IV 3 τοῦτο (sc. τὸ ἐπποτροφεῖν) οὐ ῥάδιον μὴ πλουτοῦντας ποιείν. Οιόπεο ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων ὄσαις πόλεσιν ἐν τοῖς ἵπποις ή θύναμις ήν, δλιγαρχίαι παρά τούτοις ήσαν. Εχρώντο θέ πρὸς τοὺς πολέμους ξπποις πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας, οἶον Ἐρετριεῖς καὶ Χαλκιθεῖς. Vgl. VI 85 4. 125 26. — Zum anaphorischen Artikel in of δε Ιπποβόται vgl. das zu I 1 12 Bemerkte.

13. παχέες: zu c. 30 4.

15. δίμνεως ion. = διμναίους, von $\mu\nu\dot{\epsilon}\alpha$, wie $\epsilon\ddot{v}\gamma\epsilon\omega\varsigma$ von $\gamma\dot{\epsilon}\alpha$ $(\gamma\tilde{\eta})^{\circ}$ Zur Summe vgl. VI 79 4.

17. ἐς, wie häufig bei ἀνατιθέναι (II 135 14).



ές έμε ησαν περιεούσαι, πρεμάμεναι έπ τειχέων περιπεφλευσμένων πυρί ύπο του Μήδου, αντίον δέ του μεγάρου τοῦ πρὸς ἐσπέρην τετραμμένου, καὶ τῶν λύ- 20 τρων την δεκάτην ανέθηκαν ποιησάμενοι τέθριππον χάλπεον. τι δε αφιστερής χειρός έστηπε πρώτον εσιόντι ές τὰ προπύλαια τὰ ἐν τῆ ἀκροπόλι· ἐπιγέγραπται δέ

ξθνεα Βοιωτών και Χαλκιδέων δαμάσαντες

25

18. τειχέων, irgend eines westlich von dem Erechtheion gestandenen Gebäudes. Die Akropolis war also zur Zeit als H. sie sah, um 445, noch nicht überall von den Brand-

ruinen gesäubert.

20. μέγαρον das eigentliche Tempelhaus (I 47 10). Mit μεγάρου τοθ πρός έσπέρην τετραμμένου ist die westliche Cella des auf der Nordseite der Burg gelegenen Polias-tempels oder Erechtheions, das sog. Pandroseion, bezeichnet (s. zu VIII 55 3). Wenn H. vom Burg-tempel redet, meint er immer diesen (s. zu VIII 51 7).

21. ἀνέθηκαν, der Athene. τέ-θρεππον: Pausanias I 28 2 nennt es ἄρμα χαλχοῦν und bezeugt es noch auf der Burg gesehen zu haben.

22. πρῶτον, lokal wie c. 17 8, 'gleich beim Eintritt' in den umschlossenen Vorplatz (προπύλαια) des inneren Burghofes, da wo jetzt der von Marsikles erbaute im Jahre 432 vollendete Hallenbau steht, den H. aber noch nicht kennt (s. Einl. XXII 1).

25. Aristeides II p. 512 ed. Dind. eignet das Epigramm dem keischen Dichter Simonides zu, der Scholiast zur Stelle (p. 351 Frommel) einem Agron. — Das Denkmal und die Inschrift hatten eine dem Autor nicht bekannte Geschichte, die erst durch neuere Funde ziemlich aufgehellt ist. Auf einem abgestofsenen Quaderblock von eleusinischem Stein, dem Rest eines oblongen Unterbaus, stehen oben in altertum-

licher Schrift die Wortreste PIN: IIAIAE und darunter : TON HIII-ΠΟΣ (C. I. A. IV, 2, 334 a). Der Stein lag bei seinem Funde (1887) innerhalb der Burg, gleich nordöstlich hinter den Propylaeen, in den Ruinen eines großen Gebäudes, wahrscheinlich nahe seinem ersten Standort. Schon früher aber war auf der Burg eine Quader pentelischen Marmors, ebenfalls der Rest einer Basis, gefunden mit diesem Reste einer gleichfalls zweizeiligen In-schrift in etwas jüngerer Schrift-art: ENAIO NEPIMA und darunter *ΙΠΠΟΣΔΕΚΑ* (C. I. A. I, 334). In beiden Inschriften erkannte Kirchhoff die Überreste der Weihinschrift auf dem Sockel des ehernen Viergespanns. Beide Male bildete je ein Distichon eine Langzeile, aber in der älteren stand das zweite mit dem Hinweis auf die Fesseln voran. Hieraus ist zu schließen dass das Weihgeschenk wirklich kurz nach den beiden Siegen, gegen Ende des 6. Jhh., unmittelbar vor der Mauerwand, wo die Fesseln hingen, aufgestellt, aber 480 von den Persern zerstört oder geraubt ward, während die Basistrümmer am Orte blieben, aber später im Boden oder in einem Neubau verschwanden. Nicht lange nachher denn H. hielt es schon für alt ward das Werk erneuert, aber nicht mehr auf der Burg, vor den Brand-ruinen und den Fesseln, sondern im Vorhof aufgestellt, und zugleich sinngemäß die Versfolge geändert.

πατδες 'Αθηναίων ἔργμασιν ἐν πολέμου, δεσμῷ ἐν ἀχλυόεντι σιδηρέῳ ἔσβεσαν ὕβριν· τῶν Ιππους δεκάτην Παλλάδι τάσδ' ἔθεσαν.

78 'Αθηναίοι μέν νυν ηθξηντο. δηλοί δε οδ κατ' εν μοῦνον αλλα πανταχή ή ισηγορίη ώς έστι χρήμα σπουσάτον, εί και 'Αθηναίοι τυραννευόμενοι μεν οθδαμων των σφέας περιοικεόντων ήσαν τα πολέμια αμείνους, απαλδαχθέντες δε τυράννων μακρώ πρωτοι εγένοντο. δηλοί ων ταῦτα ότι κατεχόμενοι μεν εθελοκάκεον ώς δεσπότη εργαζόμενοι, ελευθερωθέντων δε αθτός εκαστος έωυτώ προεθυμέετο κατεργάζεσθαι.

79 Οὖτοι μέν νυν ταῦτα ἔπρησσον. Θηβαίοι δὲ μετὰ ταῦτα ἐς θεὸν ἔπεμπον, βουλόμενοι τίσασθαι 'Αθη-ναίους. ἡ δὲ Πυθίη ἀπὸ σφέων μὲν αὐτῶν οὐκ ἔφη αὐτοῖσι εἶναι τίσιν, ἐς πολίφημον δὲ ἔξενείκαντας ἐκέ-

Es muss dann beim Bau der neuen Propylaeen abermals seine Stelle auf dem Burgplatz erhalten haben, wo es im 2. Jhh. n. Chr. Pausanias (I 28 2) gesehen haben will (Kirchhoff Sitzungsber. 1887 S. 111 ff.).

26. παίδες Άθηναίων: zu I 27 12. 27. Die zwei Epitheta entsprechen der zwiefachen Bedeutung δεσμός 'Fessel' (σιδήφεος) und 'Gefängnis' (άχλυόεις). — ἔσβεσαν 'dämpften'. Herakleitos Fr. 103 ὅβριν χρη σβεννύειν μᾶλλον ἡ πυρχαϊην. II. ι 678 χεῖνος δ' οὐχ ἐθὲλει σβέσσαι χόλον. Vgl. VIII 77 den Orakelvers δία Δίχη σβέσσει χοματερὸν χόρον, ἔβριος νίδν. IX 27 ϐβριν χατείλομεν.

28. τῶν — δεκάτην, als Zehnten von dem von jenen gezahlten Lösegelde. Sonst ἀπέ, s. zu c. 59 6.

78. Mit 'Αθηναΐοι — ηδξηντο schließt das Thema έγίνοντο μέζονες (c. 66 2) ab. — θηλοί kann sowohl personal (wie II 149 9) als impersonal (= θηλον ἐστί, II 117 2) genommen werden. — κατά, wie II 116 6.

2. lonyopin, von lonyopos 'gleichbenannt, gleich', nicht 'gleichberechtigt zum Reden'. Vgl. zu III 80 27.

- 3. εl καί, siquidem, quando, wie I 60 14. IX 68 2. 100 7, bei Berufung auf einen einzelnen Fall als Beweis für eine allgemeine Behauptung. Ähnlich εl γε VII 46 9, blosses εl I 129 11. V 97 14. Das Argument wäre zutreffend, wenn die Peisistratiden mit ihren Nachbaren Kriege geführt hätten und ohne Erfolg: wovon nichts bekannt ist.
- 6. κατεχόμενοι 'beherrscht'; vgl.c. 91 5.
 - αὐτὸς ἔχαστος, pro se quisque.
- 8. κατεργάζεσθαι erarbeiten, erwerben. Hippokrates περὶ ἀέρ. 23 αὶ γὰρ ψυχαὶ ἀεδούλωνται καὶ οὐ βούλουται παρακινόυνεύειν ἐκντες εἰκῆ ὑπὲρ ἀλλοτρίης ἀυνάμιος. ὅσοι ἀὲ αὐτόνομοι, ὑπὲρ ἐωυτῶν γὰρ τοὺς κινόύνους αἰρεῦνται καὶ οὐκ άλλων, προθυμεῦνται ἔκόντες καὶ ἐς τὸ ἀενον ἔρχονται τὰ γὰρ ἀριστεῖα τῆς νίκης αὐτοὶ φέρονται. οὕτω οἱ νόμοι οὐκ ῆκιστα τὴν εὐψυχίην ἐργάζονται.

F. Agina mit Theben verbündet (c. 79-81). Alter Zwist zwischen Athen und Ägina

(c. 82—89).

79. 4. ες πολύφημον ist den

λευε των άγχιστα δέεσθαι. απελθόντων ών των θεο- 5 πρόπων έξέφερον τὸ χρηστήριον άλίην ποιησάμενοι ώς έπυνθάνοντο δε λεγόντων αὐτῶν τῶν ἄγχιστα δέεσθαι, εξπαν οἱ Θηβαζοι ἀκούσαντες τούτων ,,οὐκῶν ἄγχιστα ήμέων ολεέουσι Ταναγραίοί τε καλ Κορωναίοι καλ Θεσπιέες; καὶ οδτοί γε ἄμα ήμιν αἰεὶ μαχόμενοι προθύ- 10 μως συνδιαφέρουσι τὸν πόλεμον τί δεί τούτων γε δέεσθαι; αλλά μαλλον μή οὐ τοῦτο ή το μαντήιον. " τοιαυτα επιλεγομένων είπε δή κοτε μαθών τις ,,εγώ 80 μοι δοχέω συνιέναι τὸ εθέλει λέγειν ήμιν τὸ χρηστήριον. 'Ασωπου λέγονται γενέσθαι θυγατέρες Θήβη τε καὶ Αιγινα τουτέων αδελφεών ἐουσέων, δοκέω ήμιν Αίγινητέων δέεσθαι τὸν θεὸν χρῆσαι τιμωρητήρων γενέσθαι. 5 καὶ οὖ γάρ τις γνώμη ταύτης άμείνων ἐδόκεε φαίνεσθαι, αὐτίκα πέμψαντες έδέοντο Αίγινητέων ἐπικαλεόμενοι κατά τὸ χρηστήριον σφι βοηθέειν, ώς ἐόντων άγχίστων οι δέ σφι αιτέουσι επικουρίην τούς Αιακίδας συμπέμπειν έφασαν. πειρησαμένων δε τών Θηβαίων 81

Orakelversen entnommen; vgl. zu IV 163 11. ($\dot{\eta}$) πολύφημος, 'die laute, vieltönende', gelehrte Reminiscenz aus Od. β 150 ἀλλ' ὅτε δή μέσσην ἀγορὴν πολύ φημον ἰχέσθην, also = ἐχκλησίη, ἐν $\ddot{\eta}$ πολλαὶ φῆμαι καὶ κληδόνες εἰσί (Hesych.). - ἐξενεἰκαντας: IX 5 ἐξενεῖκαν ἐς τὸν δῆμον. Öfter so ἀναφέρειν (zu III 71 20), ἐκφέρειν aber sonst 'verraten' (III 71 18. VIII 132 8).

6. ἐξέφεζον, die betreffenden Beamten. — άλίην ποιέεσθαι 'eine Gemeinde abhalten' (I 125 4).

8. ἀχούσαντες τούτων, wie l 45 7. 11. συνδιαφέρουσι 'helfen führen' (Ι 18 15).

12. ållå µållor µή, sed pottus (videndum) ne. Vgl. VI 85 12. τοῦτο ἦ: zu c. 1 15.

80. 3. In der älteren Sage war Ägina, Äakos' Mutter, die Tochter des peloponnesischen Flusses Asopos und von Zeus aus Phlius nach Önone (Ägina) entführt; in

der späteren und wahrscheinlich erst durch diesen Orakelspruch veranlaßten ward an jener Stelle der böotische Fluß des Namens gesetzt und so Ägina zur Schwester der Thebe gemacht, Soschon Pind. Isthm. VII 16 ff.

- 5. S. zu c. 12 8. τομωρητήρων, wohl auch dem Orakelverse (etwa τομωρητήρες έσονται) entlehnt, da das Wort sonst nicht vorkommt.
 - 6. zai γάρ 'und da'.
- 9 f. Alaxiδας, Āakos und seine Nachkommen; vgl. VIII 64. 83. συμπέμπειν: vgl. zu c. 75 11.
- 81. πειρησαμένων. sc. τῶν Αθηναίων. Da die Thebäer auch im Hauptsatze Subjekt sind, sollte hier eigentlich der Nominativ stehen. Ähnlich II 111 τοῦ ποταμοῦ κατελθόντος μέγιστα ὡς ὑπερέβαλε τὰς ἀρούρας, πνεύματος ἐμπεσόντος κυματίης ὁ ποταμὸς ἐγένετο. Vgl. zu I 3 8.

Strittesd by CuCOO (LIC

κατὰ τὴν συμμαχίην τῶν Αἰακιδέων καὶ τρηχέως περιεφθέντων ὑπὸ τῶν ᾿Αθηναίων, αὖτις οἱ Θηβαῖοι πεμψαντες τοὺς μὲν Αἰακίδας σφι ἀπεδίδοσαν, τῶν δὲ ἀνδρῶν 5 ἐδέοντο. Αἰγινῆται δὲ εὐδαιμονίη τε μεγάλη ἐπαερθέντες καὶ ἔχθρης παλαιῆς ἀναμνησθέντες ἐχούσης ἐς ᾿Αθηναίους, τότε Θηβαίων δεηθέντων πόλεμον ἀκήρυκτον ᾿Αθηναίοισι ἐπέφερον· ἐπικειμένων γὰρ αὐτῶν Βοιωτοῖοι, ἐπιπλώσαντες μακρῆσι νηυσὶ ἐς τὴν ᾿Αττικὴν 10 κατὰ μὲν ἔσυραν Φάληρον κατὰ δὲ τῆς ἄλλης παραλίης πολλοὺς δήμους, ποιεῦντες δὲ ταῦτα μεγάλως ᾿Αθηναίους ἐσικνέοντο.

82 'Η δε έχθοη ή προοφειλομένη ες 'Αθηναίους εκ των Αλγινητέων εγένετο εξ αρχής τοιήσδε. 'Επιδαυρίοισι ή γή καρπόν οὐδένα ἀνεδίδου. περὶ ταύτης ὧν τής συμφορής οἱ 'Επιδαύριοι έχρεωντο εν Δελφοίσι ή δε Πυ-5 θίη σφέας εκέλευε Δαμίης τε καὶ Αὐξησίης αγάλματα

4. τῶν δὲ ἀνδοῶν (opp. δαιμόνων) ἐδέοντο: H.'s sonstiger Weise (zu I 17 9) entsprāche mehr οὐ δὲ ἀνδοῶν ἐδέοντο. Doch āhnlich c. 83 15. 87 17.

10 f. πατὰ μέν — πατὰ δέ: von dieser Tmesis zu II 141 22.

12. ἐσεκνέοντο, pungebant, 'kränkten tief'. In eigentlicher Bed. III 108 19. Äschyl. Suppl. 556 εἰσεκνουμένου βέλει βουχόλου.

82. προσφείλειν, 'schon früher d. i. infolge früherer Verpflichtung schulden'. VI 59 τον προσφειλόμενον φόρον 'den aus früherer Zeit schuldigen, noch rückständigen Tribut', Thuk. I 32 ξυμμαχία προυφειλομένη 'früher schuldig gewordene, d. h. noch nicht erwiderte Kriegshülfe'. Alsο ξχθη προσφειλομένη 'Feindschaft, welche die Ägineten den Athenern von früher her schuldeten', d. h. bis dahin nicht ins Werk gesetzt und dadurch erledigt hatten. Denn dφείλειν sagte man auch von gebührender Rache, Strafe u. ä. Plat. rep. 332 b δφείλεται παρά γε τοῦ ἐχθοῦ τῷ ἐχ-θοῦ, ὅπερ καὶ προσήκει, κακόν

τι, 335 ο τοῖς μὲν ἐχθροῖς βλάβην ὀφείλεσθαι παρὰ τοῦ δικαίου ἀνδρός, τοῖς δὲ φίλοις ωφέλειαν.

3. avedidov, summittebat (III 187). Δαμίη, wohl von δαμ (δα-μάω), mit Bezug auf den Acker, bebauen, urbar machen' (domare, subigere); Αὐξησίη, mit deutlicher Ableitung von αδξεων (Hymn. Hom. IV 409 Zeus zur Demeter καρπον ά εξε φερέσβιον ανθρώποισιν). Also 'die Göttinnen des Ackerbaues und des Ackersegens', agrarische Gottheiten, die man deshalb mit Demeter und Kora verglich und zusammenstellte (Schol. Aristid. p. 598 Dind.); in Wahrheit nur getrennte Personifikationen der beiden Seiten im Wesen der Demeter. Mit Αὐξησίη ist die in Athen verehrte Charis Αὐξώ, und mit Δαμίη die lat. Damia (Beiname der bona dea) und Hesych. Δάμεια, ξορτή παρά Ταραντίνοις, zu vergleichen. Pausanias (II 30 4. 32 2) fand ihren Kult, der dem eleusinischen ähnlich war (c. 83 13), und die Bilder noch in Agina, und außerdem in Trözen, wo eine

Stational by CaCOCAC

ιδρύσασθαι και σφι ιδρυσαμένοισι αμεινον συνοίσεσθαι. επειρώτων ών οι Ἐπιδαύριοι κότερα χαλκοῦ ποιέωνται τὰ ἀγάλματα ἢ λίθου· ἡ δὲ Πυθίη οὐδέτερα τούτων έα, αλλα ξύλου ήμερης ελαίης. εδεοντο ών οι Έπιδαύοιοι 'Αθηναίων ελαίην σφίσι δουναι ταμέσθαι, ίρωτάτας 10 δη κείνας νομίζοντες είναι. λέγεται δὲ καὶ ὡς ἐλαῖαι ἦσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ χατὰ χρόνον ἐχεῖνον [ἢ ἐν 'Αθήναις]. οι δε επι τοισιδε δώσειν έφασαν επ' ῷ απάξουσι έτεος έκάστου τη 'Αθηναίη τε τη πολιάδι ίρα καὶ τῷ Ἐρεχθέι. καταινέσαντες δὲ ἐπὶ τούτοισι οἱ Ἐπι- 15 δαύριοι τών τε έδεοντο έτυχον καὶ αγάλματα έκ τών ελαιέων τουτέων ποιησάμενοι ίδούσαντο καὶ ή τε γή σφι ξφερε χαρπόν χαὶ 'Αθηναίοισι ἐπετέλεον τὰ συνέθεντο. τούτον δ' έτι τὸν χρόνον καὶ τὸν πρὸ τούτου Αλγινηται 83 Επιδαυρίων ήχουον τά τε άλλα και δίκας διαβαίνοντες ές `Επίδαυρον εδίδοσάν τε καὶ ελάμβανον παρ' άλλήλων οί Αλγινήται. τὸ δὲ ἀπὸ τουδε νέας τε πηξάμενοι καὶ

Tempelsage die beiden παρθένοι aus Kreta herleitete.

6. ἄμεινον συνοίσεσθαι, melius eventurum (IV 15 16).

8 f. οὐθέτερα τούτων, d. h. οδτε χαλχοῦ ποιέεσθαι οὅτε λίθου. Vom Plural zu c. 39 12; vgl. VIII 184 11. — ἀλλά, sc. ἐκέλευε: vgl. VII 104 28. 148 17. IX 2 5.

11. zeivas statt zeivav (tās člaias); vgl. zu II 39 7 — léyetas, von denen, welche auf die Sage von dem ersten Ölbaum, dessen Stamm noch im Erechtheion auf der Burg zu Athen zu sehen war, als Gabe der Göttin sich beriefen (VIII 55).

12. χρόνον έπεῖνον ohne Artikel, wie II 39 πεφαλή πείνη, 40 ποιλίην πείνην, VI 91 χεῖρες πεῖναι. Vgl. zu I 9 4. 180 7.

13. ἐπὶ τοῦσιθε — ἐπ' ῷ, wie VII 154 18. Aber VII 158 ἐπὶ λόγω τοιῷθε — ἐπ' ῷ. Vgl. zu c. 65 11. 14 f. ἀπάγειν 'entrichten' (III

14 f. ἀπάγειν 'entrichten' (III 89 9). — τῆ πολιάδι, der stehende Beiname der athenischen Burggöttin (vgl. zu I 160 11). Ihr und dem Erechtheus war der nach letzerem benannte uralte Tempel auf der Akropolis heilig. Vgl. zu VIII 55 3. Das Opfer an diese beiden Landesgottheiten sollte eine symbolische Anerkennung der politischen Abhängigkeit der Epidaurier von Athen sein. Auch waren beide ihrem Wesen nach ebenfalls agrarische Götter, wie Damia und Auxesia.

17. ἐλαιέων: aber 10 ἐλαίην. 83. VIII 46 Αίγινῆται εἰσὶ Δωριέες ἀπ' Ἐπιδαύρου.

2 f. Über die Satzfügung s. zu II 92 4. δίκας — ἀλλήλων 'führten ihre Rechtshändel untereinander', sc. παρ' Ἐπιδανρίσισι, vor dem aus Epidauriern gebildeten Gerichtshofe, wie später die athenischen Bundesgenossen in Athen. — ἐδίτθοσαν — παρ' ἀλλήλων: s. zu c. 92 β 3.

4. οἱ Αἰγινῆται: zu c. 1 9. — τοῦθε, statt τούτου (Ι 137 2). — νέας, Kriegsschiffe (VIII 1 2).

5 άγνωμοσύνη χρησάμενοι ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν Ἐπιδαυρίων. ἄτε δὲ ἐόντες διάφοροι ἐδηλέοντό ζτε> αιτούς, ώστε θαλασσοχράτορες εόντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα ταύτα της τε Δαμίης καὶ της Αθξησίης ύπαιρέονται αὐτῶν, καί σφεα ἐκόμισάν τε καὶ ἱδρύσαντο τῆς σφε-10 τέρης χώρης ές την μεσόγαιαν, τη Οίη μέν έστι οὔνομα, στάδια δὲ μάλιστά κη ἀπὸ τῆς πόλιος ώς εἴκοσι ἀπέχει. ίδουσάμενοι δε εν τούτω τω χώρω θυσίησί τε σφέα καί χοροϊσι γυναικηίοισι κερτομίοισι ιλάσκοντο, χορηγών άποδειχνυμένων έχατέρη των δαιμόνων δέχα ανδρών καχώς 15 δε ηγόρευον οι χοροί ἄνδρα μεν οθδένα, τας δε επιχωρίας γυναϊκας. ήσαν δε καὶ τοισι επιδαυρίοισι αι αὐταὶ 84 ίρουργίαι· είσὶ δέ σφι καὶ ἄρρητοι ίρουργίαι. κλεφθέντων δε τωνδε των αγαλμάτων οι Επιδαύριοι τοισι 'Αθηναίοισι τὰ συνέθεντο οθκέτι ἐπετέλεον. πέμψαντες δὲ οἱ 'Αθηναίοι εμήνιον τοίσι 'Επιδαυρίοισι. οι δε απέφαινον 5 λόγω ώς οὐκ ἀδικέοιεν· ὅσον μὲν γὰρ χρόνον εἶχον τὰ

5. ἀγνωμοσύνη bezeichnet den Mangel an rubiger, besonnener Überlegung (temeritas, VII 9 β 2), der sich in übermäßigem keckem Selbstvertrauen (so hier und IV 93 6, das Adjektiv ἀγνώμων IX 41 20), in eigensinnigem Beharren (VI 104. IX 4 6), in Eitelkeit (IX 3 4) und Leichtfertigkeit (II 172 6) äußert. 8. ύπαιρέονται, um sich auch

im Kulte von der Mutterstadt un-

abhängig zu machen.

- 10. Zu χώρης ές την μεσόγαιαν vgl. z. B. I 110 όπωρεαι είσι τῶν

δρέων.

13 ff. κερτομίσισι, auf die Zuschauerinnen und Teilnehmerinnen. Neckereien oft derbster Art, als Ausbruch und Zeichen der Festesfreude, waren ein gewöhnlicher Bestandteil der Demeter-feste, in Attika zumal der Eleusinien sowohl wie der Thesmophorien; in eigentlichen, und zwar männlichen Chören organisiert finden sie sich sonst nur in den Dionysien. Eigentümlich ist auch dass nur Weiber

Zielscheibe des Spottes waren: es war eben ein ausschließliches Weiberfest wie die verwandten Thesmophorien (vgl. zu II 171 6). χορηγῶν, für Ausrüstung und für Bestreitung der Kosten. — ἀποσειχνυμένων, vom Volk, wohl jedes Jahr. — ἐκατέρη: es waren also zwei Chöre. — κακώς ηγόρευον 🕳 ξαερτόμεον.

16. ἦσαν, als die ἀγάλματα noch in Epidauros waren. Die Ägineten übernahmen mit diesen auch die

Festgebräuche.

17. σφι, den Epidauriern. αρ-ρητοι 'geheime', außer jenen öffentlichen, also Mysterien. Die erwähnten Chöre hat der Autor als den öffentlichen und besonders auffälligen Bestandteil dieser Festfeier hervorgehoben. Die 'Geheimdienste' waren auch hier wie sonst im Demeterkult die Hauptsache.

84. 3 f. πέμψαντες — ἐμήνιον 'liefsen ihren Zorn androhen'. Vgl.

c. 70 6.

5. λόγω: zu I 129 9.

SHIPPER GOOGLE

άγάλματα εν τη χώρη, επιτελέειν τὰ συνέθεντο, επεί δε εστερήσθαι αθτών, οθ δίκαιοι είναι αποφέρειν έτι, άλλα τούς ξχοντας αὐτα Αλγινήτας πρήσσεσθαι εκέλευον. πρός ταυτα οἱ 'Αθηναΐοι ἐς Αϊγιναν πέμψαντες ἀπαίτεον τὰ ἀγάλματα· οἱ δὲ Αλγινῆται ἔφασαν σφίσι 10 τε καὶ 'Αθηναίοισι είναι οὐδὲν ποῆγμα. 'Αθηναίοι μέν 85 νυν λέγουσι μετά την απαίτησιν αποσταλήναι τριήρεϊ μιή των αστων τούτους οι αποπεμφθέντες από του κοινοῦ καὶ ἀπικόμενοι ἐς Αἴγιναν τὰ ἀγάλματα ταῦτα ώς σφετέρων ξύλων ἐόντα ἐπειρῶντο ἐχ τῶν βάθρων 5 έξανασπαν, Ινα σφέα αναχομίσωνται οδ δυναμένους δε τούτω τῷ τρόπω αὐτῶν κρατῆσαι, περιβαλόντας σχοινία ελπειν τὰ ἀγάλματα, καί σφι ελκουσι βροντήν τε και άμα τη βροντή σεισμον επιγενέσθαι τους δε τριηρίτας τούς ελκοντας ύπὸ τούτων αλλοφρονήσαι, 10 παθόντας δὲ τοῦτο κτείνειν άλλήλους άτε πολεμίους. ές οδ έκ πάντων ένα λειφθέντα άνακομισθήναι αθτόν ές Φάληρον. 'Αθηναίοι μέν ούτω γενέσθαι λέγουσι, 86

6 f. ἐπιτελέειν, Infin. des Imperf.

— ἐπεὶ — ἐστερῆσθαι: zu I 24 30.

— ἀποφέρειν, wie oben c. 82 14 ἀπάξουσι.

11. είναι οὐθὲν πρῆγμα: dafūr II 18 οὐθὲν ποινὸν είναι.

85. 2 ff. τριήρεϋ: s. jedoch zu III 44 11. Denn die Sache fällt in sehr frühe Zeit. — Indem der Autor anhebt den Verlauf des Streites zu erzählen, drängt sich ihm die abweichende Darstellung der beiden Parteien in Bezug auf einen Punkt, die Zahl der ausgeschickten Schiffe, so sehr in den Vordergrund, daße er diesen Nebenunstand vorweg, so wie ihn die Athener erzählen, angiebt, um später (c. 86 2) die Darstellungsweise der Ägineten dazu in Gegensatz zu stellen. Infolge davon kann er die Hauptsache, die Absendung von Männern und ihren Versuch die Bilder wegzunehmen,

erst in dem Relativsatze (τούτους οῦ...) nachbringen. Nach der Zahl der Schiffe liefs sich die Zahl der Leute ermessen; auf eine Triere pfiegte man deren 200 zu rechnen (VII 184. VIII 17). — τούτους nur diejenigen. — ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, aus der ganzen Gemeinde (VIII 135 9). Die attische Sage will, um den Schimpf der Niederlage zu verdecken, der äginäischen gegenüber nicht zugeben daß die Sendung einen kriegerischen Charakter gehabt: es soll nur eine zahlreiche Exekutionskommission gewesen sein.

10. ἀλλοφρονῆσαι bezeichnet hier eine Sinn- und Geistesverwirrung, (abalienatio mentis) = παραφρονῆσαι; vgl. ἀλλογνώσας Ι 85 12. Απders VII 205 18. — τούτων, βροντή und σεισμός.

12. ξ_5 of — α ναχομισθήναι: zu I 24 80. — α θτόν = μ οθνον (c. 87 11), wie c. 68 6. Vgl. VII 49 9.

Dicilização Ca O O QUE

Αλγινήται δε ού μιη νηὶ ἀπικέσθαι 'Αθηναίους μίαν μέν γαρ και όλιγω πλεύνας μιής, και εί σφίσι μη έτυχον έοθσαι νέες, απαμύνεσθαι αν εὐπετέως· αλλα πολλῆσι 5 νηυσί ἐπιπλέειν σφίσι ἐπὶ τὴν χώρην, αὐτοὶ δέ σφι είξαι καὶ οὐ ναυμαχῆσαι. οὐκ ἔχουσι δὲ τοῦτο διασημῆναι άτρεχέως, ούτε εὶ ήσσονες συγγινωσχόμενοι είναι ναυμαχίη κατά τουτο είξαν, ούτε εί βουλόμενοι ποιήσαι οίον τι και εποίησαν. 'Αθηναίους μέν νυν, επείτε 10 σφι οὐδεὶς ές μάχην κατίστατο, ἀποβάντας ἀπὸ τῶν νεών τράπεσθαι πρός τὰ ἀγάλματα, οὐ δυναμένους δὲ ανασπάσαι έχ των βάθρων αθτά οθτω δή περιβαλομένους σχοινία έλκειν, ές οδ έλκόμενα τὰ ἀγάλματα ἀμφότερα τώντο ποιήσαι, έμοι μέν οδ πιστά λέγοντες, 15 αλλώ δε ζδής τεω. ες γούνατα γάρ σφι αὐτὰ πεσείν, καὶ τὸν ἀπὸ τούτου χρόνον διατελέειν οῦτω ἔχοντα. 'Αθηναίους μέν δή ταυτα ποιέειν σφέας δε Αλγινήται λέγουσι, πυθομένους τοὺς Αθηναίους ώς μέλλοιεν ἐπὶ στρατεύεσθαι, ετοίμους Αργείους ποιέεσθαι. τούς τε δή 20 Αθηναίους αποβεβάναι ές την Αλγιναίην, καλ ηκειν βοηθέοντας σφίσι τοὺς Αργείους καὶ λαθείν τε έξ Έπιδαύρου διαβάντας ές την νησον και οδ προακηκοόσι τοϊσι 'Αθηναίοισι ἐπιπεσεῖν ὑποταμομένους τὸ ἀπὸ τῶν

86. 6. καὶ οὐ ναυμαχῆσαι, was sie unter anderen Umständen wohl gethan haben würden.

8. ×ατὰ τοῦτο, eapropter (IV

9. xai 'auch wirklich' (I 75 21). Voller III 16 βουλόμενος ποιησαι τὰ δη καὶ ἐποίησε.

14. λέγοντες, weil zu den Infinitiven noch léyovos aus Z. 1. vorschwebt.

15 f. άλλφ τεῷ, at forte akii cui-piam; ebenso IV 42 21. — σφι vor ihnen', eis supplicavisse. Jearshier: das ist wohl Thatsache, und H. zweifelt nur an der Tempelsage (ἰρὸς λόγος), welche die Form der Kultusbilder erklären will; vgl. II 131. Welcker Kl. Schrift. III

186 f. vergleicht zutreffend die Αδγη έν γόνασι oder die Geburtsgöttin Eileithyia auf dem Markte zu Tegea (Paus. VIII 48 7), die beim Gebaren knieende Leto (γοῦνα 🗗 έρεισεν Δειμώνι μαλαχῷ Hymn. auf Apoll. 117), und die römischen Nixi (Ov. Met. IX 294 magno Lucinam Nixosque pares clamore vo-cabam), und findet in den beiden Wesen Geburtsgöttinnen, zu denen die schwangeren Frauen beteten. Eine Marmorfigur derselben Stellung ist auf der Insel Mykonos gefunden worden.

19f. έτοιμους ποιέεσθαι hatten sich des Beistandes der Argeier versichert' (I 11 4), συμμάχους προστίθεσθαι. Wohl als Mietlinge; vgl. I 61 21. VI 92 15.



νεών, άμα τε εν τούτω την βροντήν τε γενέσθαι καὶ τον σεισμόν αὐτοίσι.

25

Λέγεται μέν νυν ὑπ' ᾿Αργείων τε καὶ Αἰγινητέων 87 τάδε, δμολογέεται δὲ καὶ ὑπ' Αθηναίων ενα μοῦνον τον αποσωθέντα αὐτών ές την Αττικήν γενέσθαι πλην Αργετοι μέν λέγουσι αθτών τὸ Αττικόν στρατόπεδον διαφθειράντων τον ένα τούτον περιγενέσθαι, 'Αθηναΐοι 5 δὲ τοῦ δαιμονίου· περιγενέσθαι μέντοι οὐδὲ τοῦτον τὸν ένα, αλλ' απολέσθαι τρόπω τοιώδε. πομισθείς άρα ές τὰς 'Αθήνας ἀπήγγελλε τὸ πάθος πυθομένας δὲ τὰς γυναϊκας των έπ' Αϊγιναν στρατευσαμένων ανδρων, δεινόν τι ποιησαμένας κείνον μούνον έξ άπάντων σωθήναι, πέριξ 10 τὸν ἄνθρωπον τοῦτον λαβούσας καὶ κεντεύσας τῆσι περόνησι των ιματίων είρωταν έκαστην αὐτέων όκου είη ό έωυτης ανήρ. Καὶ τούτον μέν ούτω διαφθαρηναι, 'Αθη-88. ναίοισι δὲ ἔτι τοῦ πάθεος δεινότερον τι δόξαι εἶναι τὸ τῶν γυναικών έργον. άλλω μέν δή οθα έχειν δτεω ζημιώσωσι τας γυναϊκας, την δε εσθητα μετέβαλον αθτέων ες την 'Ιώδα εφόρεον γαρ δή πρό τοῦ αι των 'Αθηναίων γυναι- 5 κες εσθήτα Δωρίδα, τη Κορινθίη παραπλησιωτάτην. μετέβαλον ών ές τον λίνεον κιθώνα, ίνα δη περόνησι μή

87. 2. τάσε, wie oben c. 83 4.

3. Verb. Ενα μοθνον γενέσθαι τον αποσωθέντα αυτών ές την Απτικήν.

4. αὐτῶν, nicht ἐωντῶν, um den Gegensatz (ipsorum) zu τοῦ δαιμονίου (6) zu betonen. Vgl. VII 149 12.

6. τοῦ δαιμονίου, ΒC. διαφθείραντος. — περιγενέσθαι μέντοι, SC. λέγουσι Άθηναῖοι.

ἄρα: sonst leitet auch H. solche vorläufige Erläuterungen mit γάρ oder asyndetisch ein. Wie hier noch VIII 135 2. Vgl. auch VI 62 1.

9. δεινόν τι π.: zu c. 33 9.

12f. iματίων, eigentl. κιθώνων. Doch liessen sich die dorischen Chitonen, die nicht angezogen sondern umgelegt wurden, wohl wie Mäntel ansehen.

88. 2f. ἔτι — σεινότερον: die Stellung wie II 187 καὶ οῦτω ἔτι αὶ πόλιες ἐγένοντο ὁψηλότεραι.

3. Verb. ὅτεφ ἀλλφ 'womit sonst'. Letzteres ist des Nachdrucks wegen vorgestellt, wie Demosth. pro cor. 280 ἐτέρφ δ' ὅτφ κακόν τι δώσομεν ζητεῖν. Vgl. Vil 125 7. IX 85 i8. Oder es hat, statt des regelrechten άλλο, eine Attraktion an den Kasus des Relativs stattgefunden, wie II. σ 192 ἄλλου δ' οδ τευ οἰδα, τεῦ ἀν κλυτὰ τεύχεα δύω.

5 ff. Der althellenische, von den Doriern festgehaltene Frauenchiton war ein wollenes grosses Zeugstück (πέπλος), auf den Schultern durch Spangen (περόναι) oder Nadeln verbunden, ärmellos, an den Langseiten

γρέωνται. ἔστι δὲ ἀληθει λόγω χρεωμένοισι οὐχ Ἰὰς αΰτη ή έσθής τὸ παλαιὸν αλλά Κάειρα, ἐπεὶ ή γε Έλ-10 ληνική εσθής πασα ή άρχαίη των γυναικών ή αθτή ήν (καί) την νύν Δωρίδα καλέομεν, τοΐσι δὲ Αργείοισι καὶ τοΐσι Αλγινήτησι δόξαι πρός ταῦτα [ἔτι τόδε ποιήσαι] νόμον είναι παρά σφίσι έχατέροισι, τας περόνας ήμιολίας ποιέεσθαι του τότε κατεστεώτος μέτρου, καὶ ές τὸ ἱρὸν τῶν θεῶν 15 τουτέων περόνας μάλιστα άνατιθέναι τὰς γυναϊκας, 'Αττιχὸν δὲ μήτε τι ἄλλο προσφέρειν πρὸς τὸ ἱρὸν μήτε πέραμον, άλλ' έχ χυτρίδων έπιχωριέων νόμον το λοιπον αθτόθι είναι πίνειν.

89 'Αργείων μέν νυν καὶ Αλγινητέων αἱ γυναϊκες ἐκ τόσου κατ' ξριν την 'Αθηναίων περόνας έτι καὶ ές έμὲ έφόρεον μέζονας η πρό τοῦ, της δὲ ἔχθρης της πρός Αλγινήτας έξ 'Αθηναίων γενομένης άρχη κατά τὰ είρη-5 ται εγένετο. τότε δη Θηβαίων επικαλεομένων, προθύμως

offen oder zusammengenestelt, unter der Brust gegürtet; der dem Orient entlehnte ionische (auch aeolische) dagegen war von Leinwand, enger anliegend, gefältelt, an den Seiten geschlossen, ausser dem Gürtel auch mit Ärmel versehen, kurz ein genähtes faltiges langes Hemd. — Koowsin, deren Abweichung von der dorischen uns unbekannt ist.

 άληθέι λ. χρ.: zu I 14 9.
 τὸ παλαιόν = τὸ ἀρχαῖον, ἀρχῆθεν, 'ursprünglich'. Die Bemerkung ist nicht absichtslos; vgl. I 142 ff. - Κάειρα; vgl. I 146 10 ff. πᾶσα, also die der ausgewanderten Ioner nicht ausgeschlossen. 3 άρχαίη kann sich nur auf die Homerische Darstellung beziehen, deren ménlos von den Alten als mit dem dorischen Frauenchiton übereinstimmend bewesentlich trachtet wurde.

13. ποιέεσθαι. Medium, abh. von νόμον είναι, Subjekt dazu ist τάς γυναϊκας, wie zu προσφέρειν und πίνειν.

14. τὸ ἰρόν, für die Argeier das in Trözen (zu c. 82 5).

15. dvatiSévai, vermutlich bei der Heirat; vgl. IV 34 5. — Anders Welcker gr. Götterl. III 132: 'Dass der Damia und Auxesia die Frauen Spangen weihten, welche das Kleid zusammenhielten, hatte vermutlich auch Bezug auf die Geburt' (s. oben zu c. 86 15): 'in Athen gehörte das Kleid, worin die Weiber geboren hatten, der Artemis Brauronia.'

16 f. προσφέρειν: Athen. a. 0. 'Αττικόν μηθέν προσφέρειν πρός τὰς θυσίας. — πέραμον: das attische, wegen seiner Trefflichkeit hoch geschätzt und als ausgiebiger Handelsartikel weit verführt. Aber auch das äginäische Thongeschirr stand in gutem Ruf, und die Sage will wohl nur eine alte Rivalität erklären. Vgl. übrigens I 160 17 ff.

89. ἐχ τόσου, exinde. Vgl. VI 84 15. VII 215 8. Plato Ges. 642 e τότ' οὖν έξενώθησαν θμῖν οἱ πρόγονοι ήμων και εθνοιαν έκ τόσου ἔγωγε δμῖν χαὶ οἱ ἡμέτεροι ἔχου− σιν γονής. Spätere sagten έχτοτε.

 xατὰ τά, secundum ea quae (II 99 3).

5. προθύμως, gehört zu έβοή-

Statemate Aut OOUTE

τῶν περὶ τὸ αγάλματα γενομένων ἀναμιμνησκόμενοι οἱ Αλγινήται έβοήθεον τοίσι Βοιωτοίσι. Αλγινήταί τε δή έδηίουν της 'Αττικής τὰ παραθαλάσσια, καὶ 'Αθηναίοισι δρμημένοισι επ' Αλγινήτας στρατεύεσθαι ήλθε μαντήιον έχ Δελφῶν, ἐπισχόντας ἀπὸ τοῦ Αλγινητέων ἀδι- 10 πίου τριήποντα έτεα, τῷ ένὶ καὶ τριηκοστῷ Αἰακῷ τέμενος αποδέξαντας άρχεσθαι του πρός Αλγινήτας πολέμου καί σφι χωρήσειν τὰ βούλονται ἢν δὲ αὐτίκα **ἐπιστρατεύωνται, πολλὰ μὲν σφέας ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ** χρόνου πείσεσθαι πολλά δὲ καὶ ποιήσειν, τέλος μέντοι 15 καταστρέψεσθαι. ταΰτα ώς απενειχθέντα ήκουσαν οί 'Αθηναΐοι, τῷ μὲν Αὶαχῷ τέμενος ἀπέδεξαν τοῦτο τὸ νῦν ἐπὶ τῆς ἀγορῆς ϊδρυται, τριήχοντα δὲ ἔτεα οὐχ άνέσχοντο άχούσαντες δχως χρεόν είη έπισχεϊν πεπονθότας ὑπ' Αλγινητέων ἀνάρσια. ές τιμωρίην δέ πα-90 ρασκευαζομένοισι αὐτοῖσι ἐκ Λακεδαιμονίων πρῆγμα έγειρόμενον έμπόδιον έγένετο. πυθόμενοι γάρ Λακεδαιμόνιοι τά ζτε ελ των Αλπμεωνιδέων ές την Πυθίην μεμηχανημένα και τὰ έκ τῆς Πυθίης ἐπὶ σφέας τε καὶ 5 τούς Πεισιστρατίδας συμφορήν εποιεύντο διπλην, ότι τε άνδρας ξείνους σφίσι εόντας εξεληλάκεσαν εκ της εκεί-

From und wird durch die Zwischenworte motiviert.

10. ἀπό, zeitlich. — ἀδίκιον, iniuria, unten 20 durch ἀνάφσια, VI 87 3 durch ἀδικήματα vertreten, kommt sonst nur in der attischen Gerichtssprache im Genitiv ἀδικίον (erg. δίκη) vor. Es war hier wohl von der Pythia gebraucht. Die Sache c. 81 5 ff.

11. Δίακφ, dem Stammheros und Schutzdamon der Ägineten. Vgl.

c. 80 9.

12. ἄρχεσθαι, wie c. 35 8. 13. χωρήσειν 'von statten gehen' (III 42 5).

14. πολλά μέν, ες. κακά.

15. Agina ergab sich 456, also etwa 50 J. nach jener Fehde.

19. Konstr. ἀχούσαντες δὲ ὅκως χρεὸν εἔη τριήχοντα ἔτεα ἐπισχεῖν οὖχ ἀνέσχοντο, wobel οὐχ ἀνέσχοντο

absolut zu nehmen, non sustinuerunt, näml. vor Ungeduld sich zu rächen, 'ließen sich nicht darauf ein'. VII 159 ταῦτα ἀχούσας οὖτε ἡνέσχετο ὁ Σύαγρος εἶπέ τε τάθε. IX 34 οὐχ ἀγασχομένων δὲ τῶν 'Λογείων (die gestellte Forderung) ἀλλ' ἀπιόντων.

G. Sparta betreibt vergeblich die Herstellung des Hippias. Des Korinthiers Sokles Rede und Erzählung von den Kypseliden (c. 90—93).

90. 3. ἐγειφόμενον 'angeregt, angestiftet. — Das Unternehmen

90. 3. ἐγειρόμενον 'angeregt, angestiftet. — Das Unternehmen fiel nicht lange vor Aristagoras' Ankunft in Athen (499 v. Chr., c. 97 2).

4. S. c. 63.

6. συμφορήν έποιεῦντο: zu c. 5 9. 7. ἐκείνων, auf das nahe ἄνδρας ξείνους bezüglich; vgl. II 136 15

νων, καὶ ὅτι ταῦτα ποιήσασι χάρις οδιδεμία ἐφαίνετο πρός 'Αθηναίων. έτι τε πρός τούτοισι ένηγον σφέας οί 10 χρησμοί λέγοντες πολλά τε και ανάρσια έσεσθαι αθτοίσι έξ Αθηναίων, των πρότερον μεν ήσαν αδαέες, τότε δε Κλεομένεος χομίσαντος ές Σπάρτην έξέμαθον. έχτήσατο δε ὁ Κλεομένης ἐκ τῆς ᾿Αθηναίων ἀκροπόλιος τοὺς χρησμούς, τοὺς ἔκτηντο μέν πρότερον οἱ Πεισιστρατίδαι, 15 έξελαυνόμενοι δε έλιπον εν τῷ ίρῷ, καταλειφθέντας δε 91 ὁ Κλεομένης ἀνέλαβε. τότε δὲ ώς ἀνέλαβον οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς χρησμοὺς χαὶ τοὺς Αθηναίους ωρων αθξομένους καὶ οθδαμώς έτοίμους ἐόντας πείθεσθαι σφίσι, νόφ λαβόντες ώς ελεύθερον μεν εόν το γένος το 5 Αττικόν Ισόρροπον ζάν) τῷ ἐωυτῶν γίνοιτο, κατεχόμενον δε ύπο τυραννίδος ασθενές και πειθαρχέεσθαι ετοιμον. μαθόντες δὲ τούτων ἔχαστα μετεπέμποντο Ἱππίην τὸν Πεισιστράτου ἀπὸ Σιγείου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντω [ἐς δ καταφεύγουσι οἱ Πεισιστρατίδαι]. ἐπείτε δέ σφι Ἱππίης 10 καλεόμενος ήμε, μεταπεμψάμενοι καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων άγγέλους έλεγόν σφι Σπαρτιήται τάδε. ,, άνδρες σύμμαχοι, συγγινώσχομεν αθτοίσι ήμίν οθ ποιήσασι δοθως έπαερθέντες γαρ κιβδήλοισι μαντηίοισι ανδρας ξείνους εόντας ήμεν τὰ μάλιστα καὶ ἀναδεκομένους ύπο-15 γειρίας παρέξειν τὰς 'Αθήνας, τούτους ἐκ τῆς πατρίδος έξηλάσαμεν, καὶ έπειτα ποιήσαντες ταῦτα δήμφ άχαρίστω παρεδώχαμεν την πόλιν. δς επείτε δι' ήμεας ελευθερωθείς ανέχυψε, ήμέας μέν και τον βασιλέα ήμέων

und zu c. 13 8. Zu ξείνους vgl.

10. Es scheinen solche Weissagungen gemeint, wie sie kurz vor dem pelopon. Kriege in aller Munde waren (Thuk. II 8 21). Vgl. c. 93 4 ff. VIII 141 3 ff. und zu I 62 16. VII 6 13. 13. S. c. 72.

15. ἐν τῷ ἱρῷ, im Erechtheion. 16. ἀνέλαβε, eigentl. reciperavit, als hätte er sie selber zurückgelassen.

91. 6. πειθαρχέεσθαι, sonst πει-

7. μαθόντες δέ fasst den ganzen Vordersatz τότε & - ετουμον noch einmal zusammen. Vgl. II 120 14. 151 14. V 115 6. VI 61 18. 85 5. — τούτων ξκαστα: zu c. 13 13. 12. ἡμῖν, eig. enklitisch (III 142 19). Ebenso c. 98 13.

14. τὰ μάλιστα: zu c. 63 9. άναθέκεσθαι, recipere, 'auf sich' 'nehmen, zusagen'.

16. ἀχαρίστω: s. c. 90 8.

περιυβρίσας εξέβαλε, δόξαν δε φύσας αθξάνεται, ώστε εκμεμαθήκασι μάλιστα μεν οι περίοικοι αθτών Βοιω- 20 τοι και Χαλκιδέες, τάχα δε τις και άλλος εκμαθήσεται άμαρτών. επείτε δε εκείνα ποιήσαντες ήμάρτομεν, νῦν πειρησόμεθα σφέας ἄμα ὑμῖν ἀπικόμενοι τίσασθαι. αθ-τοῦ γὰρ τούτου είνεκεν τόνδε τε Ἱππίην μετεπεμψάμεθα και ὑμέας ἀπὸ τῶν πολίων, ἴνα κοινῷ τε λόγῳ και 25 κοινῷ στόλῳ ἐσαγαγόντες αθτὸν ἐς τὰς ᾿Αθήνας ἀποδῶ-μεν τὰ και ἀπειλόμεθα. "

Οι μέν ταυτα έλεγον, των δε συμμάχων το πληθος 92 ουκ ένεδέκετο τους λόγους. οι μέν νυν άλλοι ήσυχίην ήγον, Κορίνθιος δε Σωκλέης έλεξε τάδε. ,, ή δη δ τε ουρανός α) έσται ένερθε της γης και ή γη μετέωρος ύπερ του ουρανου,

19. δόξαν φύειν 'Dünkel bekommen, dünkelhaft werden', nach φύειν γλώσσαν, πέρας, πώγωνα (zu II 68 13). Soph. Ο. Κ. 804 τῷ χρόνω φύσας φανεῖ φρένας, Sprichw. δ άλιεὺς πληγεὶς νοῦν φύσει. Noch häufiger τρέφειν. — αὐξάνεται 'um

sich greift'.

21 f. τις καὶ ἄλλος geht zumeist auf die Korinthier (s. c. 93 8) und die Spartiaten selbst (c. 90 10). — άμαρτών 'daſs er einen Fehler gemacht', nāml. wenn er unseren Plan nicht gutheiſst. Daraus άμαρτόντες auch zu ἐκμεμαθήκασι zu ergānzen wāre gegen die Wahrheit, da jene Staaten nichts für Athen gethan hatten: sondern zu diesem Verb ist ein Infinitivsatz aus δόξαν φύσας αὐξάνεται zu supplieren; vgl. c. 77. — ἐπείτε, quoniam (I 39 9).

25 f. τε — καὶ: zu c. 2 6. λόγω: zu c. 63 15, — στόλω: zu

c. 63 3.

27. τὰ καί, quae iidem eripuimus. \$2α. Σωκλέης: so die bessere Überlieferung statt der Vulgata Σωσικλέης. — ἢ δή, homerisch. Π. α 571 ἢ δὴ λοίνια ἔργα τάδ ἔσσεται οὐδ ἔτ ἀνεκτά. Η 14 ἢ γὰρ δή, VI 50 ἢ δὴ νῶν. In oft gebrauchter, fast sprichwörtlicher Hyperbel wird der Sinneswechsel

der Spartiaten einem völligen Umsturze aller Naturordnungen verglichen, ja als die ihn bewirkende Úrsaché hingestellt, mit dem Grundgedanken: könnt ihr Spartiaten Tyrannen einsetzen wollen, so wird das Unglaubliche glaublich, das Unmögliche möglich'. Archilochos Fr. 76 χρημάτων ἄελπτον οὐθέν έστιν οὐθ ἀπώμοτον, Οὐθὲ θαυμάσιον, ξπειδή Ζεύς πατής 'Ολυμπίων Έχ μεσημβρίης έθηκε νύκτ' αποκρύ-ψας φάος 'Ηλίου λάμποντος' λυγρον ο ήλθ' επ' ανθρώπους σέος. Εχ δὲ τοῦ χαὶ πιστά πάντα χάπίελπτα γίγνεται 'Ανδράσιν' μη-δείς Εθ' ύμῶν είσορῶν θαυμαζέτω, Μησ δταν σελφίσι θήρες άντα-μείψωνται νομόν Ένάλιον χαί σφιν θαλάσσης ηχήεντα χύματα Φίλτερ ηπείρου γένηται, τοισιν ที่ดีเอง d° อัยอรู. Ovid. Trist. I 8 5 in caput alta suum labentur ab aequore retro Flumina conversis solque recurret equis . . . Omnia naturae praepostera legibus ibunt, Parsque suum mundi nulla tenebit iter: Omnia iam fient, fieri quae posse negabam, Et nihil est, de quo non sit habenda fides. Haec ego vaticinor, quia sum deceptus ab illo, Laturum misero quem mihi rebar opem. Vgl. auch VIII 143 8.

Statistical By Fall 100 1116

καὶ ἄνθρωποι νομον ἐν θαλάσση ἔξουσι καὶ λχθύες τὸν πρότερον ἄνθρωποι, ὅτε γε ὑμεῖς ὡ Λακεδαιμόνιοι ἰσο5 κρατίας καταλύοντες τυραννίδας ἐς τὰς πόλις κατάγειν παρασκευάζεσθε, τοῦ οὔτε ἀδικώτερον ἐστὶ οὐδὲν κατ ἀνθρώπους οὔτε μιαιφονώτερον. εἰ γὰρ δὴ τοῦτό γε δοκέει ὑμῖν εἰναι χρηστὸν ὥστε τυραννεύεσθαι τὰς πόλις, αὐτοὶ πρῶτοι τύραννον καταστησάμενοι παρὰ ἰσφίσι αὐτοῖσι οῦτω καὶ ⟨παρὰ⟩ τοῖσι ἄλλοισι δίζησθε κατιστάναι νῦν δὲ αὐτοὶ τυράννων ὅπειροι ἐόντες, καὶ φυλάσσοντες τοῦτο δεινότατα ἐν τῆ Σπάρτη μὴ γενέσθαι, παραχρᾶσθε ἐς τοὺς ἀυμμάχους. εἰ δὲ αὐτοῦ ἔμπειροι ἔατε κατά περ ἡμεῖς, εἴχετε ᾶν περὶ αὐτοῦ γνώμας ἀμείνονας συμβλέσθαι ἤ περ νῦν. Κορινθίοισι γὰρ ἦν πόλιος κατάστασις τοιήδε· ἦν δλιγαρχίη, καὶ οὖτοι Βακχιάδαι κασ

3. νομόν, sedem (c. 102 4). Vgl. Archil. a. O.

- 4. ὅτε γε, quando quidem (III 73 4). looxφατίας, mit leicht erkennbarer Absicht pro loco gebildet, statt des gewöhnlichen aber spartiatischen Ohren missliebigen δημοκρατίας; vgl. looxφατής IV 26 10. Die synonymen loovομίη und loηγοφίη ließen den Plural in konkretem Sinne (liberae civitates) wohl nicht zu.
 - 5. ×ατάγειν, reducere (1 60 25).
- 6. τοῦ, qua re, mit vorschwebendem χρήματος (vgl. c. 92η 27), nach τυραννίδα, wie Soph. O. T. 541 τυραννίδα Θηρᾶν δ πλήθει χρήμασίν δ' άλίσκεται. Vgl. zu IV 23 11. VII 123 3. Zur Sache vgl. III 80.
- 8. ωστε..., Epexegese zu τοῦτο. Theokr. XIV 58 εἶ δ' οὐτῶς ἄρα τοι δοχεῖ ωστ' ἀποδαμεῖν. Vgl. c. 105 4.
- 9. σφίσι αὐτοῖσι, nach einem mehr den Attikern geläufigen, bei H. aber, wie es scheint, sonst unbekannten Miſsbrauche der 3. Person des reflexiven Pronomens für die 2. (u. 1.). Xenoph. Hell. I 7 19 μετανοήσαντες ΰστερον εὐρήσετε —

σφας αὐτοὺς ἡμαρτηκότας. Vgl. c. 20 18.

παραχρᾶσθε, inique agitis;
 zu I 108 15.

13. Mit εἰ δὲ αὐτοῦ.. beginnt die Novelle von der Kypselidenherrschaft, welche der Autor mit naiver Dreistigkeit dem Redner in den Mund legt. Sie endet c. 92 η τοιοῦτο μὲν ὑμῖν — ἔργων, und gibt sich schon durch ihre leichte Austrennung als selbständige Einlage zu erkennen.

14. συμβαλέσθαι beisteuern, vorbringen zur allgemeinen Beratung (VIII 61 5). Terent. Ad. 299 si omnia omnes sua consilia conferunt atque huic malo salutem quaerunt.

02 β. Κορινθίοισι γάς ..., Begründung von κατά πες ήμεις.

2. Nach Einwanderung der Dorier und Vertreibung der Sisyphiden hatte der Heraklide Aletes die Königsherrschaft erworben. Nach ihm regierten noch zehn Könige, darunter als fünfter Bakchis, der sich so hervorthat, daß sich nach ihm alle dem Geschlechte angehörigen Familien, mehr als 200 an der Zahl, Baxxidas oder (in daktylischer Form) Baxxidas, statt Hoaxlisas oder Alytiadas, nannten. Nach dem

λεόμενοι ἔνεμον τὴν πόλιν, ἐδίδοσαν δὲ καὶ ἤγοντο ἔξ ἀλλήλων. ᾿Αμφίονι δὲ ἐόντι τούτων τῶν ἀνδρῶν γίνεται θυγάτης χωλή· οὔνομα δέ οἱ ἦν Λάβδα. ταύτην 5 Βακχιαδέων γὰς οὐδεὶς ἤθελε γῆμαι, ἰσχει Ἡετίων ὁ Ἐκεκράτεος, δήμου μὲν ἐών ἐκ Πέτρης, ἀτὰς τὰ ἀνέκαθεν Λαπίθης τε καὶ Καινείδης. ἐκ δέ οἱ ταύτης τῆς γυναικὸς οὐδ' ἐξ ἄλλης παϊδες ἐγίνοντο. ἐστάλη ὧν ἐς Λελφοὺς περὶ γόνου. ἐσιόντα δὲ αὐτὸν ἰθέως ἡ Πυθίη 10 προσαγορεύει τοϊσιδε τοϊσι ἔπεσι.

Ήετίων, οὔτις σε τίει πολύτιτον ἐόντα. Λάβδα χύει, τέξει δ' δλοοίτροχον· ἐν δὲ πεσεῖται

Tode des letzten Königs Telestes ward die Würde abgeschafft und jährlich ein Prytanis als Inhaber der königlichen Macht aus jenen Familien erwählt. Diese Oligarchie dauerte 90 Jahre, bis 655 v. Chr. οδτοι, die Oligarchen, mit freiem Bezug auf ολιγαρχίη. Vgl. c. 63 14. 3f. ἔνεμον την πόλιν: vgl. c. 71 6. — ἐδίδοσαν καὶ ἥγοντο, formelhafte Bezeichnung der ἐπιγαμίη (conubium), Wobei θυγατέρας zu διδόναι, γυναϊκας zu άγεσθαι zu ergänzen. Nur ist sonst ἐκδιδόναι (u. ¿zdidooda) gewöhnlich (I 196 23. IV 145 25). Vgl. II 47 οὐθέ σφι ἐκθίθοσθαι θυγατέρα οὐθεὶς έθέλει οὐδ' ἄγεσθαι ἐξ αὐτῶν, Thuk. VIII 21 οὕτε ἐκδοῦναι οὐδ' άγαγέσθαι παρ' έχείνων ουδ' ές έχείνους οὐθενί ἔτι τοῦ θήμου έξην. Zu ἐξ ἀλλήλων vgl. VI 130 ἐξ
 ἐμοῦ γῆμαι und III 84 13. IV 78 29. Daraus erg. is alliplous zu σισόναι, wie c. 83 3 αλλήλοισι zu ididocav. Eine Ehe mit einer dieser Familie nicht angehörigen Person war an sich nicht verboten: aber die Kinder waren nur dann legitim und vollberechtigt, wenn beide Eltern Bakchiaden waren. γίνεται: vom Präsens zu III 160 12.

5. Δάβδα: Etym. M. p. 199 βλαισός — δ τους πόδας έπι τὰ ἔξω διεστραμμένος και τῷ Λ στοιχείω ἐοικώς. διὰ τοῦτο και Λάμβδα

έχαλεῖτο ή γυνή μὲν Ἡετίωνος κτλ. 6. γάς da' (I 24 17). — ἴσχει 'erhielt', zur Frau (III 31 23). Das Präsens wie γαμέει VI 39 15. 61 10 u. 33. 71 6. Vgl. zu III 160 12.

7. θήμου έχ Πέτρης έων: 80 IX
73 Σωφάνης έων θήμου Δεκελεήθεν.
Vgl. die attische Formel φυλής μέν ήν 'Αντιοχίδος των δε θήμων 'Αλωπεκήθεν. — τὰ ἀνέκαθεν: zu c. 55 6.

8. A. TE xai K., allgemeine und specielle Bezeichnung, wie c. 65 Πύλιοί τε καὶ Νηλείδαι, ΙΧ 43 ές Ίλλυρίους τε καὶ τὸν Έγχελέων στρατόν. — Καινεύς, der sagenberühmte unverwundbare Lapithe, der auf Peirithoos' Hochzeit im Kampfe mit den Kentauren durch die Wucht auf ihn gewälzter Bäume umkam. Hiernach stammte also das Geschiecht aus Thessalien. Nach Paus. II 4 4. V 18 7 war Melas, Antasos' Sohn, der Kypseliden Ahnherr, auf der Felsburg Gonoëssa (bei Sikyon) heimisch, mit Aletes, den das Orakel vergeblich vor ihm gewarnt, nach Korinth gezogen. Ob dieser Melas für einen Käneiden galt, ist unbekannt. Vgl. zu VI Ection gehörte also zum 128 14 vordorischen Adel des Landes.

9. οὐσ, st. οὕτε — οὕτε (I 215 11). 12. Das Orakel spielt mit dem in 'Ηετίων enthaltenen τίων.

13. όλοοίτοοχον spielt auf Πέτρη

ανδράσι μουνάρχοισι, δικαιώσει δὲ Κόρινθον.

15 ταῦτα χρησθέντα τῷ Ἡετίωνι έξαγγέλλεταί χως τοῖσι Βαχμάδησι, τοῖσι τὸ μὲν πρότερον γενόμενον χρηστή- ριον ἐς Κόρινθον ἦν ἄσημον, φέρον τε ἐς τῶυτὸ καὶ τὸ τοῦ Ἡετίωνος καὶ λέγον ὧδε.

αλετός εν πετρησι κύει, τέξει δε λέοντα

20 καρτερὸν ὦμηστήν· πολλῶν δ' ὑπὸ γούνατα λύσει.
ταῦτά νυν εδ φράζεσθε, Κορίνθιοι, οι περὶ καλήν
Πειρήνην οἰκεῖτε καὶ ὀφρυόεντα Κόρινθον.

γ΄) τοῦτο μὲν δὴ τοῖσι Βακχιάδησι πρότερον γενόμενον ἦν ἀτέκμαρτον· τότε δὲ τὸ Ἡετίωνι γενόμενον ὡς ἐπύθοντο, αὐτίκα καὶ τὸ πρότερον συνῆκαν ἐὸν συνφόὸν τῷ Ἡετίωνος. συνέντες δὲ καὶ τοῖτο εἶχον ἐν ἡσυχίη, ἐθέ5 λοντες τὸν μέλλοντα Ἡετίωνι γίνεσθαι γόνον διαφθεῖραι.
ὡς δ΄ ἔτεκε ἡ γυνὴ τάχιστα, πέμπουσι σφέων αὐτῶν δέκα ἐς τὸν δῆμον ἐν τῷ κατοίκητο ὁ Ἡετίων ἀποκτενέοντας τὸ παιδίον. ἀπικόμενοι δὲ οὖτοι ἐς τὴν Πέτρην καὶ παρελθόντες ἐς τὴν αὐλὴν τὴν Ἡετίωνος αἴτεον τὸ παι10 δίον· ἡ δὲ Λάβδα εἰδυῖά τε οὐδὲν τῶν εἴνεκα ἐκεῖνοι ἀπικοίατο, καὶ δοκέουσα σφέας φιλοφροσύνης τοῦ πατρὸς εἴνεκα αἰτέειν, φέρουσα ἐνεχείρισε αὐτῶν ἑνί. τοῖσι

(7) an, das Z. 19 noch zu einem anderen Wortspiele benutzt ist.

14. μουνάρχοισι: s. oben zu 2.
— σιχαιώσει = χολάσει (Ι 100 8).

Vgl. Zeile 20.

17. ἄσημον = ἀτέχμαςτον (γ 2), 'unerkennbar' wie ein zeichenloses Geldstück (IX 41 13), 'unverständlich' (186 24). — φέρον 'hindeutend'; zu VII 6 23.

19. αἰετὸς ἐν πέτρησι, Anspielung auf Ἡετίων (dorisch ᾿ἐετίων) und Πέτρη. — Der Löwe ist ein gern gebrauchter symbolischer Ausdruck für 'König'; vgl. c. 56 5. VI 131 10. VII 225 12.

22. Die Quelle Πειφήνη, welche nahe unter dem Gipfel der Burg entspringt, tritt am Abfall der Höhe in einer Mündungsgrotte zu Tage. 'Die Peirene ist die rechte Lebens-

ader von Korinth. Die Korinthier heißen deshalb die Umwohner der schönen Peirene (ἄστυ Πειφάνας Pind.) Ihr Wasser galt für das leichteste und gesündeste in ganz Hellas'. Curtius Peloponn. II 529. - ὀφουύεντα 'hochgedehnt', ein sprichwörtliches Epitheton dieser Stadt, das von ihrer Lage über eine 170 Fuß hohe Bergfläche hin am Fusse des Akrokorinthos entlehnt ist. Strab. p. 482 χώραν δ' ἔσχεν ούχ εθγεων σφόδοα, αλλα σχολίαν τε καί τραχείαν, αφ' οδ πάντες όφουόεντα Κόρινθον εἰρήχασι χαὶ παροιμιάζονται ,,Κόρινθος όφουᾶ τε καὶ κοιλαίνεται." Vgl. Il. χ 411 "Νιος δφουδεσσα und zu IV 181 8.

92 γ. 4. εἶχον: zu VI 89 9. 6. σφέων αὐτῶν: Nikolaos Da-

Digitario by Calologia

δε άρα εβεβούλευτο κατ' όδον τον πρωτον αυτών λαβόντα τὸ παιδίον προσουδίσαι. ἐπεὶ ὧν ἔδωκε φέρουσα ή Λάβδα, τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν θείη τύχη προσ- 15 εγέλασε τὸ παιδίον, καὶ τὸν φρασθέντα τοῦτο οἶκτός τις ισχει αποκτείναι, κατοικτίρας δε παραδιδοί τῷ δευτέρω, δ δὲ τῷ τρίτω. οὐτω δὴ διεξηλθε διὰ πάντων τών δέχα παραδιδόμενον, ούδενὸς βουλομένου διεργασασθαι. αποδόντες ών οπίσω τη τεκούση το παιδίον 20 καὶ ἐξελθόντες ἔξω, ἐστεῶτες ἐπὶ τῶν θυρέων ἀλλήλων άπτοντο καταιτιώμενοι καὶ μάλιστα τοῦ πρώτου λαβόντος, ότι οθα εποίησε κατά τὰ δεδογμένα, ές δ δί σφι χρόνου εγγενομένου εδοξε αθτις παρελθόντας πάντας τοῦ φόνου μετίσχειν. ἔδει δὲ ἐχ τοῦ Ἡετίωνος γό- δ) νου Κορίνθω κακὰ ἀναβλαστεῖν. ἡ Λάβδα γὰρ πάντα ταύτα ήχουε έστεωσα πρός αθτήσι τήσι θύρησι δείσασα δε μή σφι μεταδόξη και το δεύτερον λαβόντες το παιδίον αποκτείνωσι, φέρουσα κατακρύπτει ές τὸ αφρα- 5 στότατόν οἱ ἐφαίνετο εἶναι, ἐς κυψέλην, ἐπισταμένη ὡς εί ύποστρέψαντες ές ζήτησιν απικνεοίατο πάντα έρευνήσειν μέλλοιεν· τὰ δὴ καὶ ἐγίνετο. ἐλθοῦσι δὲ καὶ διζημένοισι αθτοίσι ώς οθα έφαίνετο, έδόκεε απαλλάσσεσθαι καὶ λέγειν πρὸς τοὺς ἀποπέμψαντας ώς πάντα ποιή- 10 σειαν τὰ ἐχεῖνοι ἐνετείλανιο. οι μέν δη ἀπελθόντες ἔλε- ε) γον ταύτα. Ήετίωνι δέ μετά ταύτα δ παίς ηθξάνετο,

mask. Fr. 58 Müll. sagt dafür τῶν ύπασπιστών τινας.

14. προσουδίσαι: Od. ι 289 σὺν **δ**ε δύω μάρψας ως τε σχύλαχας ποτὶ γαίη Κόπτε.

15. θείη τύγη, divino instinctu (I 62 15).

17. Τσχει αποκτείναι, sonst meist mit μή. Ι 158 ἔσχε μη ποιήσαι ταθτα, V 101 μη λεηλατήσαι — ἔσχε

τόδε. 20. Von hier ab folgt Nikolaos Damask. a. O. einer anderen Tradition: τους δε οίχτος είσηλθε καί

ἔγνωσαν μηκέτι άναιρεῖν, άλλὰ φράσαντις τῷ πατρὶ τὰς άληθείας

έχποδών απιέναι. δόξαν δέ οι μέν είπαν. ὁ δὲ 'Αετίων είς Όλυμπίαν αθτό υπεκτίθεται και έτρεφεν ώς ίκετην του θεου. μετα δε ταυ-τα θαρσήσας είς Κλεωνάς ήγαγε χτλ.

22. απτοντο, wie II 121 δ 1, 'schalten'.

92 d. žďei, nach dem Willen des Schicksals oder der Götter (II 1617).

 ές τό == ές τοῦτο τό (Ι 92 23). - ἀφραστότατον 'der versteckteste Ort'. S. zu IV 86 10.

9. ως ούχ έφαίνετο: eig. ούχ έφαίνετο ως δε ούχ έφαίνετο. Über solche Verkürzung zu I 17 10.

και οι διαφυγόντι τούτον τον κινδυνον από της κυψελης επωνυμίην Κύψελος οὔνομα ετέθη. ἀνδρωθέντι δε
5 και μαντευομένω Κυψέλω εγένετο ἀμφιδεξιον χρηστήριον εν Δελφοίσι, τῷ πίσυνος γενόμενος επεχείρησε τε
καὶ ἔσχε Κόρινθον. ὁ δὲ χρησμὸς ὅδε ἦν.

όλβιος οδτος ανήρ δς έμον δόμον έσκαταβαίνει

92 ε 3 f. από της χυψέλης έπωνυμίην 'nach dem Namen des Kastens'; s. zu I 14 18. — Im Heraon zu Olympia fand sich eine große Lade (λάρναξ) aus Cedernholz, deren Seiten mit einer reichen Fülle von mythologischen und symbolischen, teils aus dem Holze ausgearbeiteten, teils aus Gold und Elfenbein aufgelegten Darstellungen und mit erläuternden Versen bedeckt waren, eine Weihgabe des reichen Kypseliden-hauses und eins der bedeutendsten Werke altertümlicher Kunst, von dem Pausanias, der es selber noch sah und beschrieben hat, V 17 5 bemerkt: ἐς ταύτην την λάρνακα Κύψελον τον Κορίνθου τυραννήσαντα απέχρυψεν ή μήτης, ἡνίχα τεχθέντα ανευρείν σπουθήν ἐποιοῦντο οἱ Βαχχίδαι. της μέν δη σωτηρίας ενεχα του Κυψέλου τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος οἱ ὀνομαζόμενοι Κυψελίδαι τὴν λάςνακα ές 'Ολυμπίαν ανέθεσαν, τας δε λάρναχας οἱ τότε εκάλουν Koρίνθιοι χυψέλας. Wahrscheinlicher aber ist dass die gewählte Form des Geschenkes vielmehr auf den Namen der Geber hindeuten sollte, und dass auch die Rettungssage nur als spielende Erklärung des Namens Κύψελος entstanden ist.

5. ἀμφιθέξιον erklärt man für gleichbedeutend mit ἀμφίβολον zweideutig'. Und so gebraucht das Wort Lukian Ζεθς τραγφό. 43 ἄρ ἐκείνου (τοῦ χρησμοῦ μεμνῆσθαι ἀξιοῖς) δν τῷ Αυδῷ ὁ Πύθιος ἔχρησεν, δς ἀκριβῶς ἀμφήκης ἦν καὶ διπρόσωπος οίοι εἰσὶ τῶν Ἑρμῶν ἔνιοι . τὶ γάρ; μᾶλλον ὁ Κροῖσος διαβὰς τὸν 'Αλυν τὴν αὐτοῦ ἀρχὴν ἡ τὴν Κύρου καταλύ-

σει; χαίτοι οὐχ όλίγων ταλάντων δ Σαρδιανός έχεινος όλεθρος τὸ άμφιδέξιον τοῦτο ἔπος ἐπρίατο. Aber die Antwort, welche Kypselos erhält, ist, zumal soweit sie ihn und seinen Sohn angeht, durchaus bestimmt und klar und findet später ihre volle Bestätigung. H. kann also das Wort nicht in jenem Sinne gesetzt haben, den er sonst immer durch ziβσηλος ausdrückt. ἀμφιδέξιος ist eigentl. = αμφοτέρωθεν δεξιός und bezeichnet bei Menschen und Dingen eine allseitige, ungewöhnliche Geschicklichkeit und Brauchbarkeit. Hipponax Fr. 83 χόψω Βουπάλου τὸν δφθαλμόν 'Αμφιδέξιος γάρ είμι κουχ άμαρτάνω κόπτων, wofür Il. φ 163 des Verses wegen περιđέξιος, Eurip. Hippol. 780 οὐπ οἶσει τις αμφιδέξιον σίδηρον 'ein handlich Schwert'. Umgekehrt Aristophanes von einem in jedem Bezuge ungeschickten Menschen ἀμφαρίστερος. Wie nun σεξιός von glückverheißenden Omina und Wahrzeichen üblich ist, so ist χρηστήριον αμφιδέξιον ein 'doppeltgünstiger Orakelspruch', vielleicht mit Hindeutung auf die doppelte Herrschaft, des Vaters und des Sohnes, die er verspricht Dam. Nikol. a. O. ava đè χρόνον ὁ Κύψελος βουλόμενος κατελθείν είς Κόρινθον, έχρηστηριάζετο έν Δελφοῖς συμφέρουσαν δε δεξάμενος φήμην ήχεν είς Kógwerov. So erklärt auch Erotian. vocc. Hippocr. p. 43 Klein: & de 'Ιπποχράτης οὐχ ἐπὶ τοῦ ἀμφή-χους, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ εὐχρήστου τίθεται κατά αμφότερα τα μέρη, und citiert dazu diese Stelle des Herodot.

Κύψελος 'Ηετίδης, βασιλεύς αλειτοίο Κορίνθου, αθτός και παϊδες, παίδων γε μέν οθκέτι παϊδες. τὸ μὲν δη χρηστήριον τοῦτο ην, τυραννεύσας δὲ ὁ Κύψελος τοιούτος δή τις ήν ανήρ πολλούς μέν Κοοινθίων εδίωξε, πολλούς δε χοημάτων απεστέρησε, πολλώ δέ τι πλείστους της ψυχης. ἄρξαντος δὲ τού-ζ) του έπὶ τριήχοντα έτεα καὶ διαπλέξαντος τὸν βίον εδ, διάδοχός οἱ τῆς τυραννίδος ὁ παὶς Περίανδρος γίνεται. ό τοίνυν Περίανδρος κατ' άρχας μεν ήν ήπιώτερος τοῦ πατρός, έπείτε δὲ ώμίλησε δι' ἀγγέλων Θρασυβούλφ 5 τῷ Μιλήτου τυράννω, πολλῷ ἔτι ἐγένετο Κυψέλου μιαιφονώτερος. πέμψας γὰρ παρὰ Θρασύβουλον κήρυκα έπυνθάνετο δντινα αν τρόπον ασφαλέστατον καταστησάμενος των πρηγμάτων κάλλιστα την πόλιν έπιτροπεύοι. Θρασύβουλος δὲ τὸν ἐλθόντα παρὰ τοῦ Περιάνδρου 10 έξηγε έξω τοῦ ἄστεος, ἐσβὰς δὲ ἐς ἄρουραν ἐσπαρμένην άμα τε διεξήιε τὸ λήιον ἐπειρωτών τε καὶ ἀναποδίζων τον κήρυκα κατά την από Κορίνθου απιξιν, καλ

9. Von Namen wie 'Ηετίων 'Ανδεμίων Δευπαλίων sind die regelmäßigen Patronymika 'Ηετιωνίδης
'Ανδεμιωνίδης Δευπαλιωνίδης für daktylische Verse unbrauchbar. Daher erlaubten sich die Dichter 'Ηετίδης 'Ανδεμίδης Δευπαλίδης (Il. δ'
488. μ 117). Eine andere Aushülfe 'Ηετιωνιάδης, wie Τελαμωνιάδης (statt Τελαμωνίδης), ergiebt zu lange Namensformen.

10. Vgl. IV 163 6 ff. Da Periandros kinderlos starb, folgte ihm seines Bruders Gorgos oder Gorgias Sohn Psammetichos, der aber schon im vierten Jahre gestürzt ward (Arist. Pol. V 12. Nikol. Dam. Fr. 60).

13 f. Günstiger urteilt über Kypselos Aristot. Pol. V 12 δημαγωγός ην και κατά την άρχην διετέλεσεν αδορυφόρητος. — πολίφ τέ τι πλείστους: II 16 πολίφ τι πλείστος, IV 83 πολίφ δέ τι πλείστα, II 106 πολλόν τι μάλιστα, II 106 πολλόν τι κάλλιστα, II 192 11. IV 79 6. 81 7. Vgl. zu c. 33 9.

92 ζ. 2. τριήκοντα, 655—625. Aristot. a. O. (ή τῶν Κυψελισῶν τυραννὶς) σιετέλεσεν ἔτη τρία καὶ ἐβσομήκοντα καὶ ἔξ μῆνας· Κύψελος μὲν γὰρ ἐτυράννησεν ἔτη τριάκοντα, Περίανδρος σὲ τετταράκοντα καὶ τέτταρα (?), Ψαμμήτεχος σ' ὁ Γορσίου τρία ἔτη. — σιαπλέξαντος: zu IV 205 1. Aristoph. Vōg. 753 εἴ τις — ρούλετακ Διαπλέκειν ζῶν ἡσέως τὸ λοιπόν. 5. Θρασυβούλω: vgl. I 20 ff.

9. ἐποτροπεύοι auffallig st. Aorist. Aber ebenso IV 161 5.

12. ἀναποδίζων 'zurückkommen lassend'. ἀντὶ τοῦ τὰ πρότερα ἐρωτῶν. Ἡρόδοτος πέμπτω. Βekker Anecd. p. 83. S. zu li 116 7. Äschin, g. Ktes. 192 πολλάκες ἀνεποδίζον τὸν γραμματέα καὶ ἐκέλων πάλων ἀναγνγνώσκειν τοὺς νόμους. Äschyl. Pers. 333 ἀτὰς φράσον μοι τοῦτ' ἀναστρέψας πάλυ. — κατὰ τὴν ἄπιξιν 'auf den Anlafs und Zweck seiner Herkunft'. Aristot. Pol. III 18. V 10.

έχολουε αλεί δχως τινά ίδοι των άσταχύων ύπερέ-15 γοντα, πολούων δὲ ἔρριπτε, ἐς ὅ τος ληίου τὸ κάλλιστόν τε και βαθύτατον διέφθειρε τρόπω τοιούτω. διέξελθών δὲ τὸ χωρίον και ύποθέμενος έπος οδδὲν ἀποπέμπει τὸν κήρυκα. νοστήσαντος δὲ τοῦ κήρυκος ἐς την Κόρινθον ην πρόθυμος πυνθάνεσθαι την υποθήκην 20 δ Περίανδρος. δ δε ουδέν οι έφη Θρασύβουλον υποθέσθαι, θωμάζειν τε αὐτοῦ παρ' οἰόν μιν ἄνδρα ἀποπέμψειε, ώς παραπλήγά τε καὶ τῶν ἑωυτοῦ σινάμωρον, η) ἀπηγεόμενος τά πεο πρὸς Θρασυβούλου ὀπώπεε. Περίανδρος δὲ συνιείς τὸ ποιηθέν καὶ νόω ἴσχων ώς οἱ ύπετίθετο Θρασύβουλος τούς ύπειρόχους των αστων φονεύειν, ενθαύτα δή πάσαν κακότητα έξεφαινε ές τούς 5 πολιήτας. δσα γὰο Κύψελος ἀπέλιπε κτείνων τε καὶ διώχων, Περίανδρος σφέα απετέλεε, uiñ dè huéon απέδυσε πάσας τὰς Κορινθίων γυναϊκας διὰ τὴν έωντου γυναϊκα Μέλισσαν. πέμψαντι γάρ οἱ ές Θεσπρωτούς έπ' Αχέροντα ποταμόν άγγέλους έπὶ τὸ νεχυομαν-10 τήιον παρακαταθήκης πέρι ξεινικής ούτε σημανέειν έφη ή Μέλισσα επιφανείσα οὖτε κατερέειν εν τῷ κέεται χώοφ ή παρακαταθήκη. διγούν τε γάρ και είναι γυμνή. των γάρ οἱ συγκατέθαψε ἱματίων ὄφελος εἶναι οὐδὲν

läst umgekehrt den Periandros so verfahren gegen den Boten des Thrasybulos. Römische Annalisten haben die für hellenische Verhältnisse sehr sinnreiche und zutreffende Fabel ziemlich ungeschickt auf Tarquinius Superbus und seinen im feindlichen Gabii weilenden Sohn Sextus übertragen (Liv. I 54).

21. αὐτοῦ, über Periander. — μιν = ξωυτόν.

22. ως, quam. Ausführung zu eler. 23. οπώπεε, εc. ποιεύμενα.

92 η. 2. νόφ ἴσχων = νόφ λαμβάνων (c. 91 4), 'begreifend'. 4. πᾶσαν, summam (II 124 2).

πᾶσαν, summam (II 124 2).
 dneτέλες 'räumte vollends auf'.
 Μέλωσαν: zu III 50 2. So hieß sie wahrscheinlich als Prie-

sterin der Aphrodite (Plut. mor. p. 146), der Hera (unten 19) oder sonst einer Göttin, wie auch anderswo die Priesterinnen, besonders der Demeter und Kora, als μελίσσουσαι (placatrices) ihrer Gottheit den Namen Μέλισσα führten.

9 f. Thuk. I 46 δομίζονται ές Χειμέριον τῆς Θεσπρατίδος γῆς. ἔστι δὲ λιμήν, καὶ πόλις ὁπὲρ αὐτοῦ κεῖται ἀπὸ θαλάσσης ἐν τῆς Ελακάτιδι τῆς Θεσπρατίδος Ἐφῦριὰ ἔξεισι δὲ παρ' αὐτὴν ᾿Αχερουσία λίμνη ἐς θάλασσαν διὰ δὲ τῆς Θεσπρατίδος ᾿Αχέρων ποταμὸς ῥέων ἐσβάλλει ἐς αὐτὴν, ἀφ' οῦ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔχει. Vgl. VIII 47.

10. ξεινικής = ξείνου τινός (26). Vgl. VI 86.

Stribed by GOOSE

ού κατακαυθέντων μαρτύριον δέ οἱ εἶναι ώς άληθέα ταῦτα λέγει, ότι ἐπὶ ψυχρὸν τὸν Ιπνὸν Περίανδρος τοὺς 51 άρτους επέβαλε. ταυτα δε ώς οπίσω απηγγέλθη τῷ Περιάνδρω, (πιστόν γάρ οἱ ἦν τὸ συμβόλαιον, δς νεκρῷ ἐούση Μελίσση ἐμίγη), ἰθέως δὴ μετὰ τὴν ἀγγελίην χήρυγμα ἐποιήσατο ἐς τὸ Ἡραιον ἐξιέναι πάσας τας Κορινθίων γυναίτας. αι μέν δή ώς ές όρτην ήισαν 20 χόσμφ τῷ χαλλίστω χρεώμεναι, δ δ' ὑποστήσας τοὺς δορυφόρους ἀπέδυσε σφέας πάσας όμοίως, τάς τε έλευθέρας και τας αμφιπόλους, συμφορήσας δε ες δρυγμα ζτὰ ἱμάτια> Μελίσση ἐπευχόμενος κατέκαιε. ταθτα δέ οἱ ποιήσαντι καὶ τὸ δεύτερον πέμψαντι ἔφρασε τὸ εἴδωλον 25 τὸ Μελίσσης ές τὸν κατέθηκε χώρον τοῦ ξείνου τὴν παρακαταθήκην. τοιούτο μέν ύμιν έστι ή τυραννίς, ώ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τοιούτων έργων. ήμέας δὲ τοὺς Κορινθίους τότε αθτίκα θώμα μέγα είχε ότε υμέας είδομεν μεταπεμπομένους Ίππίην, νῦν τε δή καὶ μεζόνως 30 θωμάζομεν λέγοντας ταῦτα, ἐπιμαρτυρόμεθά τε ἐπικαλεόμενοι ύμζη θεούς τούς Ελληνίους μή κατιστάναι τυραννίδας ές τὰς πόλις. οἴκων παύσεσθε ἀλλὰ πειρήσεσθε παρά τὸ δίκαιον κατάγοντες Ίππίην ἴστε ψμίν Κορινθίους γε οὐ συναινέοντας." 35

Σωκλέης μεν από Κορίνθου πρεσβεύων έλεξε τάδε, 93 Ίππίης δὲ αὐτὸν ἀμείβετο τοὺς αὐτοὺς ἐπικαλέσας θεοὺς έκείνω, ή μεν Κορινθίους μάλιστα πάντων επιποθήσειν

17. συμβόλαιον 'Wahrzeichen', μαρτύριον.

18. S. die allgemeine Bemerkung zu I 60 20. Eine ähnliche Geschichte von demselben Periander findet sich bei Parthen. Erot. 17.

19. πήρυγμα έποιήσατο 'liefs den öffentlichen Befehl ergehen' (VIII 41 3). — Das Heiligtum der "Ηρα ἀπραία oder βουναία ("Hera zur Höh') lag im Westende der Stadt am Aufstieg zur Burg (Paus. II 47).

21. τούς, die er als Tyrann sich hielt.

22. éµoiws, ohne Unterschied, ohne Ausnahme (II 89 17). — Ähnliches von Dionysios dem Jüngeren bei lustin. XXI 3.

27. тоюдто, vgl. IV 99 21. ομών, 'damit ihr es wisset', oder 'last es euch gesagt sein'. Vgl. c. 30 22. VI 1 9. Zur Schilderung der Tyrannis vgl. III 80.

83 f. oðzwy — lote: zu I 11 17.

93. Wie Achill. IL α 240 7 ποτ' 'Αχιλίβος ποθή ίξεται υίας 'Αχαιῶν.

Πεισιστρατίδας, δταν σφι ήπωσι ήμεραι αι πύριαι ανιά5 σθαι ὑπ' 'Αθηναίων. 'Ιππίης μεν τούτοισι αμείψατο οια τοὺς χρησμοὺς ατρεκέστατα ανδρῶν εξεπιστάμενος· οι δε λοιποι τῶν συμμάχων τέως μεν είχον εν ήσυχίη σφέας αὐτούς, ἐπείτε δε Σωπλέος ἤκουσαν εἴπαντος ἐλευθέρως, ἄπας τις αὐτῶν φωνὴν ὑήξας αἰρέετο
10 τοῦ Κορινθίου τὴν γνώμην, Λαπεδαιμονίοισι τε ἐπεμαρτυρέοντο μὴ ποιέειν μηδὲν νεώτερον περὶ πόλιν 'Ελλάδα.
94 Οῦτω μεν τοῦτο ἐπαύσθη. 'Ιππίη δε ἐνθεῦτεν ἀπελαυνομένω ἐδίδου μεν 'Αμύντης ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς
'Ανθεμοῦντα, ἐδίδοσαν δε Θεσσαλοι 'Ιωλκόν. δ δε τούτων
μεν οὐδέτερα αἰρέετο, ἀνεχώρεε δε ὀπίσω ἐς Σίγειον, τὸ
5 είλε Πεισίστρατος αίχμῆ παρὰ Μυτιληναίων, πρατήσας
δε αὐτοῦ κατέστησε τύραννον είναι παϊδα τῶν ἐωυτοῦ
νόθον 'Ηγησίστρατον, γεγονότα ἐξ 'Αργείης γυναικός·

4. ἀνιᾶσθαι, was sich im Kriege wegen Epidamnos und Potidäa erfüllte.

6. τοὺς χρηςμούς: zu VII 6 13. — ἀνδρῶν: vgl. zu c. 3 2.

9. δήξας, wie II 2 16. Bisher hatten sie sich still gehalten.

11. νεώτερον, wie c. 19 9.

H. Hippias in Sigeion und am persischen Hofe. Vom sigeiischen Kriege. (c. 94—96).

94. ἀπελαυνόμενος 'abgewiesen'. ἐδίδου: zu c. 18 4. — 'Αμύντης: zu c. 17 5. — 'Ανθεμοῦντα, in Mygdonien; bisher im Besitz der Edonen, die Amyntas über den Strymon vertrieben hatte (Thuk. II 99).

3. Θεσσαλοί: vgl. c. 63. — τούτων, von diesen Anerbietungen.

5. αίχμη altertumlich = βίη, πολέμω. VII 152 έπει σφι πρός τοὺς Δακεθαιμονίους κακῶς η αίχμη έστηκε. Απακτ. Fr. 30 σακρυή εσσάν τ' Αφίλησεν αίχμάν. Vgl. die Ausdrücke αίχμάλντος, μεταίχμιον, δμαιχμίη. Thuk. I 128 σορὶ έλών, IV 98 σορὶ έκτησατο.

7. vó3ov, weil seine Mutter eine Fremde war, in der Regel aber nur Ehen zwischen Personen desselben Staates als rechtmäsige galten. Über diese Ehe jetzt Genaueres bei Aristot. Ath. St. 17 ήσαν (Πεισιστράτω) σύο μέν (υἰεῖς) ἐκ τῆς γαμετῆς, Ἱππίας καὶ Ἰππαρχος, σύο σ' ἐκ τῆς 'Αργείας, 'Ιοφῶν καὶ 'Ηγησίστρατος, ῷ παρωνύμιον ήν Θετταλός. Εγημεν γάρ Πεισίστρατος έξ "Αργους ανθρός 'Αργείου θυγατέρα, ῷ ὄνομα ἦν Γοργίλας, Τιμώνασσαν, ην πρότερον είχεν γυναϊκα 'Αρχίνος δ 'Αμ-πρακιώτης των Κυψελιδών δθεν καὶ ή πρὸς τοὺς 'Αργείους ἐνέστη φιλία, χαι συνεμαχέσαντο χίλιοι τὴν ἐπὶ Παλληνίδι μάχην (538, s. I. 62) Ἡγησιστράτου χομίσαντος. γῆ-μαι δὲ φασὶ τὴν Αργείαν οι μὲν έχπεσήντα το πρώτον, οι δε χατέχοντα την ἀρχην (jedenfalls aber lange vor 538 = Schlacht bei Pallene). — τῶν ἐωυτοῦ: H. kennt den andern, Thessalos, nicht (zu c. 563). — 'Ηγησίστρατον: so ward er vermutlich wegen seiner Teilnahme an der Schlacht bei Pallene genannt,

δς οὖχ ἀμαχητὶ εἶχε τὰ παρέλαβε παρὰ Πεισιστράτου. ἐπολέμεον γὰρ ἔκ τε ᾿Αχιλληίου πόλιος ὁρμώμενοι καὶ Σιγείου ἐπὶ χρόνον συχνὸν Μυτιληναῖοί τε καὶ ᾿Αθη- 10 ναῖοι, οῖ μὲν ἀπαιτέοντες τὴν χώρην, ᾿Αθηναῖοι δὲ οὕτε συγγινωσκόμενοι ἀποδεικνύντες τε λόγω οὐδὲν μᾶλλον Αἰολεῦσι μετεὸν τῆς Ἰλιάδος χώρης ἢ οὐ καὶ σφίσι καὶ τοῖσι ἄλλοισι, δσοι Ἑλλήνων συνεξεπρήξαντο

während er eigentlich Iophon hiess (Arist. a. O. Plut. Katon 24).

8 ff. Die Athener sollen Sigeion, eine Gründung der Mytilenäer, schon unter dem Olympioniken Phrynon erobert und dann auch Achilleion den von Pittakos geführten Mytilenäern zu entreißen versucht haben, bis Periander Frieden stiftete (c. 959. Strab. p. 599 f. Diog. L. I 74). Pittakos aber, dessen Zeitgenosse der unten (c. 95) erwähnte Dichter Alkāos war, starb hochbejahrt im J. 570 (Diog. L. I 79), Periander schon 585 (zu III 49 2). Der Krieg fiel also vor 585, in einer Zeit also, da doch Athen zu solchen fernen Eroberungen noch nicht imstande war. Des Peisistratos Unternehmung mag in Zusammenhang mit der Besetzung des Chersoneses (VI 34. 39) gestanden haben. — 'Αχιλλήιον, im Gebiete von Sigeion, ὁ τόπος έν ῷ τὸ 'Αχιλλέως μνημα, κατοικία μικρά (Strab. p. 600). — δομώμενοι: Achilleion und Sigeion waren die beiderseitigen Stütz- und Ausgangspunkte des Krieges. 17 14. VII 22 4. VIII 1 VII 22 4. VIII 112 17. 183 3. 138 16.

12. συγγινωσχόμενοι 'einräumend', das es jenen gehöre. Vgl. I 45 18. — λόγω; zu I 129 9. Der Beweis ward aus Homer geholt, wie in dem berühmten Streite um Salamis. Vgl. auch VII 161 21. Äschylos Eum. 897 behauptet das ausschließliche Anrecht der Athener: (Athene spricht) γῆν (am Skamandros) ἢν ὅῆτ' ἀχαιῶν ἄχτορές τε καὶ πρόμοι, Τῶν αἰχμαλῶτων χοημάτων λάχος μέγα, Ένειμαν

αὐτόπρεμνον ές τὸ πᾶν ἐμοί, Ἐξαίρετον δώρημα Θησέως τόχοις.

12 ff. οὐθὲν μᾶλλον — ἢ οὐ καὶ . . 'sie selber wie alle die anderen hätten nicht weniger, d. i. eben-soviel Anrecht auf das ilische Land als die Aoler'. Dagegen ohne Negation bei ñ ware der Sinn: 'die Äoler hätten nicht mehr d. i. ebensowenig Recht als sie selber und die anderen'. Wobei auf die abweichende Folge der Vergleichungsglieder in beiden Sprachen zu achten. So denn auch IV 118 15 'der Perserkönig ist ebensosehr gegen euch als gegen uns herangezogen', VII 16 γ 5 'in mei-Kleide ebensogut als in \mathbf{nem} deinem', und I 86 80 mit Herstellung von ñ oùx 'ebensosehr mit Absicht auf das ganze Menschengeschlecht als auf ihn'. Demosth. g. Polykl. 66 su d' lore bis où neoi των έμων ιδίων μαλλον τιμωρήσεσθε Πολυκλέα ή ούχ δπέρ δμών αὐτῶν 'ebensosehr zu eurem als zu meinem Besten'. Dagegen Eurip. Fr. 798 δστις γάρ αθχεί θεων έπίστασθαι πέρι, Οὐδέν τι μᾶλλον οίδεν η πείθει λέγων weis ebensowenig davon als er mit seinen Worten Glauben findet'. Thuk. VI 82 οὐθὲν προσῆχον μᾶλλόν τι ἐχείνους ήμιν ή και ήμας έκείνοις έπιτάσσειν.

14 f. συνεξεπρήξαντο 'halfen rächen'. VII 169 συνεξεπρήξαντο αὐτῷ τὸν ἐν Καμικῷ θάνατον γενόμενον, 158 τὸν Δωρεέος φόνον ἐπρήξασθαι. — ἀρπαγάς, Plural nach Art der Dichter, besonders der Tragiker.

Strittman, CoOO()

95 Μενέλεφ τὰς Έλένης άρπαγάς. πολεμεόντων δὲ σφέων παντοΐα καὶ ἄλλα ἐγένετο ἐν τζοι μάχησι, ἐν δὲ δὴ καὲ 'Αλκαΐος ὁ ποιητής συμβολής γενομένης καὶ νιπώντων Αθηναίων αὐτὸς μέν φεύγων εμφεύγει, τὰ δέ οἱ ὅπλα 5 ἴσχουσι 'Αθηναΐοι, καί σφεα ἀνεκρέμασαν πρὸς τὸ 'Αθήναιον το εν Σιγείω. ταυτα δε 'Αλκαίος εν μέλει ποιήσας επιτιθεί ες Μυτιλήνην, εξαγγελλόμενος το έωυτου πάθος Μελανίππω ανδοί έταιρω. Μυτιληναίους δὲ καὶ ᾿Αθηναίους κατήλλαξε Περίανδρος ὁ Κυψέλου • 10 τούτφ γάρ διαιτητή ἐπετράποντο κατήλλαξε δὲ ὧδε, 96 νέμεσθαι έχατέρους την έχουσι. Σίγειον μέν νυν ουτω έγένετο ύπ' 'Αθηναίοισι. 'Ιππίης δε επείτε απίκετο εκ της Λακεδαίμονος ές την Ασίην, παν χρημα έκίνεε, διαβάλλων τούς τε 'Αθηναίους πρός τον 'Αρταφρένεα 5 καὶ ποιέων ἄπαντα ὅκως αἱ ᾿Αθῆναι γενοίατο ὑπ᾽ έωυτώ τε καὶ Δαρείω. Ἱππίης τε δή ταθτα ἔπρησσε, καὶ

95. 2. Bei ἄλλα denkt H. wohl besonders an den berühmten Zweikampf zwischen Pittakos und Phrynon. Plut. mor. 858 (der die Verschweigung dieser That dem Vf. als Scheelsucht auslegt): πολεμούντων γὰς Αθηναίων καὶ Μυτεληναίων περί Συγείου, καὶ Φρύνωνος τοῦ στρατηγοῦ τῶν Αθηναίων προκαλεσαμένου τὸν βουλόμενον είς μονομαχίαν, ἀπήντησεν ὁ Πεττακὸς καὶ δικτύω περιβαλών τὸν ἄνδρα ξωμαλέον ὅντα καὶ μέγαν ἀπέπτεινε. — ἐν δὲ δὴ καὶ dient zur Kinführung des speziellen Falles; s. zu III 38 10.

8. τα 111 38 10.
4. φεύγων ἐκφεύγει 'entkommt auf der Flucht'. IV 23 δς ᾶν φεύγων καταφύγη, VI 30 εἰ — ἄχθη ἀγόμενος 'wenn er auf seinem Transport hingebracht worden wāre', 34 ἰόντες — ἤισαν 'auf ihrem Marsche zogen sie'. VII 10 α τὴν ἀμείνω (γνώμην) αἰρεόμενον ἐλέσθαι, 109 ἀιὰν — παρήιε. Vgl. auch VI 89 διδοῦσι — ἀποδόμενοι, 91 ἐκφυγών — καταφεύγει, IX 37 διαφυγών — καταφεύγει. Il. ξ 81 βέλτιον

δς φεύγων προφύγη κακὸν ἡὲ ἀλφίη. Eurip. Phon. 1216 ἢν μή γε φεύγων ἐκφύγης πρὸς αἰθέρα. Ατίτορη. Αch. 177 θεὶ γάρ με φεύγοντ' ἐκφυγεῖν 'Αγαρνέας, Wolk. 167 ἡ ὁραδίως φεύγων ἄν ἀποφύγοι δίκην. Plat. Hipp. mai. 292a ἄν τύχη βακτηρίαν ἔγων, ᾶν μἡ ἐκφύγω φεύγων αὐτόν, εὖ μάλα μου ἐφικέσθαι πειράσεται. — οἰ, statt des possessiven Pronomens (I 34 16).

5. πρός τὸ 'Αθήναιον, auffāllig statt ἐς τὸ 'Αθ. (wie c. 77 17) oder πρὸς τῷ 'Αθηναίφ (wie III 111 9). 7. ἐπιτιθεῖ 'sendet' (III 42 20).

Ein entstelltes Fragment des Gedichtes bei Strab. p. 600. Archilochos Fr. 6 und (in scherzender Nachahmung) Horatius carm. II 7 9 haben ähnliche Geständnisse gemacht.

11. νέμεσθαι 'sollten besitzen'. Vgl. III 4 18.

96. 4. soús re: eigentl. re roús. S. zu I 207 35.

ὅπαντα 'alles mögliche' (VI
 128 9); vgl. zu I 85 4.

οί 'Αθηναΐοι πυθόμενοι ταΰτα πέμπουσι ές Σάρδις αγγέλους, οὐα ἐῶντες τοὺς Πέρσες πείθεσθαι 'Αθηναίων τοῖσι φυγάσι. ὁ δὲ 'Αρταφρένης ἐπέλευε σφέας, εὶ βουλείατο σόοι εἶναι, καταδέκεσθαι ἀπίσω 'Ιππίην. οὔκων 10 δὴ ἐνεδέκοντο τοὺς λόγους ἀποφερομένους οἱ 'Αθηναῖοι οὖα ἐνδεκομένοισι δέ σφι ἐδέδοκτο ἐκ τοῦ φανεροῦ τοῖσι Πέρσησι πολεμίους εἶναι.

Νομίζονοι δὲ ταῦτα καὶ διαβεβλημένοισι ἐς τοὺς 97 Πέρσας, ἐν τούτφ δὴ τῷ καιρῷ ὁ Μιλήσιος ᾿Αρισταγόρης ὑπὸ Κλεομένεος τοῦ Αακεδαιμονίου ἐξελασθεὶς ἐκ τῆς Σπάρτης ἀπίκετο ἐς ᾿Αθήνας· αὕτη γὰρ ἡ πόλις τῶν λοιπέων ἐδυνάστενε μέγιστον. ἐπελθών δὲ ἐπὶ τὸν δῆμον 5 ὁ ᾿Αρισταγόρης ταθτὰ ἔλεγε τὰ καὶ ἐν τῆ Σπάρτη περὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῆ ᾿Ασίη καὶ τοῦ πολέμου τοῦ Περσικοῦ, ὡς οὖτε ἀσπίδα οὖτε δόρυ νομίζουσι εὐπετέες τε κειρωθήναι εἴησαν. ταῦτά τε δὴ ἔλεγε καὶ πρὸς τοῖσι τάδε, ὡς οἱ Μιλήσιοι τῶν ᾿Αθηναίων εἰσὶ ἄποικοι καὶ 10 οἰκός σφεας εἴη ῥύεσθαι δυναμένους μέγα· καὶ οὐδὲν ὅ τι οὖκ ὑπίσχετο οἶα κάρτα δεόμενος, ἐς δ ἀνέπεισε σφέας. πολλοὺς γὰρ οἶκε εἶναι εὖπετέστερον διαβάλλειν ἢ ἔνα, εἰ Κλεομένεα μὲν τὸν Λακεδαιμόνιον μοῦνον σὸκ οἰός τε ἐγένετο διαβάλλειν, τρεῖς δὲ μυριάδας ᾿Αθη- 15

10. obzwy, non vero. Zu I 11 17. 12. idiooxo 'war es eine beschlossene Sache' Vgl. IV 68 20. Aristagoras gewinnt Athens Beistand und bewegt die Pä-

onen zur Flucht (c. 97 98). 97. 2. ἐν τούτῳ τῷ καιοῷ, noch im J. 499. S. zu c. 33 1.

5. ἐπέρχεσθαι ἐπὶ τὸν ὅῆμον 'in der Volksversammlung auftreten'. Ähmlich VII 148 19. IX 7 8. 11 3. 90 10. Vgl. Thuk. I 90 ἐπέρχεται ἐπὶ τὸ κοινόν, und zu III 46 2.

6. S. c. 49.

7 f. πολέμου: c. 49 16 μάχη. —

δόρυ: zu c. 49 16. — νομίζονα

— χρέωνται (II 142 8). Über den

Modus neben είησαν zu c. 18 7.

9. τοῖσι demonstrativ, wie Od. z 68 ἄασάν μ' ἔταροί τε παποὶ πρὸς τοισί τε υπνος, Eurip. Ίκετ. 207 πρὸς δὲ τοισι. Von anderen Fällen zu I 24 17.

13. σεαβάλλειν 'täuschen' (III 1 23).

14. el: zu c. 78 3. — μοῦνον, sc. ἐόντα. S. zu II 68 2. VI 138 23. 15. τρεῖς δὲ μυρμάσας, als Zahl der stim mfähigen Bürger selbst für die blühendsten Zeiten um ein, und für die Zahl der Ekklesiasten wohl um zwei Drittel zuviel. Sie scheint auf einem in H.'s Tagen geläußgen Überschlag der waffenfähigen Bürger zu beruhen, zu denen auch die μέτοικοι (durchschnittl. 10000) zählten, wie denn bei Thuk. II 13 die Menge der schwerbewaffneten Bürger, die

Schutzverwandten inbegriffen, auf

SHIRTAIN GOOME

ναίων εποίησε τούτο. 'Αθηναίοι μεν δή αναπεισθέντες έψηφίσαντο είκοσι νέας αποστείλαι βοηθούς Ίωσι, στοατηγον αποδέξαντες αὐτων είναι Μελάνθιον ανόρα των άστων έόντα τὰ πάντα δόκιμον αδται δὲ αἱ νέες ἀρχὰ 20 κακών εγένοντο Ελλησί τε καὶ βαρβάροισι.

98 Αρισταγόρης δε προπλώσας καὶ ἀπικόμενος ες τη Μίλητον, έξευρών βούλευμα απ' οδ Ίωσι μέν οδδεμία έμελλε ώφελίη έσεσθαι, οὐδ' ὧν οὐδὲ τούτου είνεκα έποίεε, αλλ' όχως βασιλέα Δαρείον λυπήσειε, έπεμψε ές 5 την Φρυγίην ἄνδρα ἐπὶ τούς Παίονας τούς ἀπό Στρυμόνος ποταμοῦ αίχμαλώτους γενομένους ύπὸ Μεγαβάζου, οίκέοντας δε της Φουγίης χωρόν τε και κώμην επ' έωυτών. δς ἐπειδη ἀπίκετο ἐς τοὺς Παίονας, ἔλεγε τάδε. ,,ἄνδρες Παίονες, ἔπεμψέ με 'Αρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος 10 σωτηρίην ύποθησόμενον ύμιν, ήν περ βούλησθε πείθεσθαι. νῦν γὰρ Ἰωνίη πᾶσα ἀπέστημε ἀπὸ βασιλέος, και ύμιν παρέχει σώζεσθαι έπι την ύμετέρην αθτών: μέχρι μέν θαλάσσης αὐτοῖσι ύμῖν, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ήμιν ήδη μελήσει. τα υτα δε απούσαντες οι Παίονες 15 κάρτα τε ἀσπαστὸν ἐποιήσαντο καὶ ἀναλαβόντες παίδας καὶ γυναϊκας ἀπεδίδρησκον ἐπὶ θάλασσαν, οι δὲ τινές 🔃 αὐτῶν καὶ κατέμειναν ἀρρωδήσαντες αὐτοῦ. ἐπείτε δὲ οί Παίονες απίχοντο έπι θάλασσαν, ένθευτεν ές Χίον διέβησαν. ἐόντων δὲ ἤδη ἐν Χίω, κατὰ πόδας ἐληλύθεε

29000 angegeben wird. Vgl. auch VIII 65 7 und Aristoph. Ekkl. 1132 πολιτών πλείον η τρισμυρίων "Οντων τὸ πληθος.

16. ἐποίησε τοῦτο, stellvertretend für διέβαλε. Ähnlich II 36 22. IV 166 9. VII 156 18. 168 17. VIII 141 12.

19. Il. ε 62 δς καὶ ἀλεξάνδος τεκτήνατο νῆας ἐίσας ἀλοχεκάκους αξ πάσι κακὸν Τοωίσοι γένοντο, λ 604 κακοῦ ở ἄρα οἱ πέλεν ἀρχή. Thukyd. II 12 König Archidamos beim ersten Einfall in Attika ἤδε ή ήμέρα τοις Ελλησι μεγάλων καχῶν ἄρξει.

98. 2. μέν: den Ggs. giebt das parenthetische ἀλλ' ὅκως . . (= τῷ δε βασιλέι ⊿αρείφ λύπη).

3. ovdè wv, nec vero (II 134 6).

5. S. c. 15.

13 f. μέχρι — μελήσει enthält die Erklärung von παρέχει σώζεσθαι. Vgl. zu VII 6 5 und 23.

15. ἀσπαστὸν ἐποιήσαντο 'hielten es für erwünscht, nahmen es mit Freuden auf'. Vgl. besonders das häufige desvor ποιέεσθαι (I 127 2). Über den Singular nach ταῦτα s. zu III 42 12. Od. ε 398 ως 'Οσνσεῖ ασπαστον ξείσατο γαία και δλη. 20. εληλύθεε 'war da', παρήν.



Περσέων Ιππος πολλή διώκουσα τούς Παίονας. ώς 20 δε οδ κατέλαβον, επηγγέλλοντο ες την Χίον τοίσι Παίσσι δαως αν οπίσω απέλθοιεν. οι δè Παίονες τους λόγους οθα ενεθέποντο, αλλ' εκ Χίου μεν Χτοι σφέας ες Λέσβον ήγαγον, Λέσβιοι δε ες Δορίσκον εκόμισαν, ενθεύτεν δε πεζή κομιζόμενοι απίκοντο ές Παιονίην.

'Αρισταγόρης δέ, ἐπειδή οι τε 'Αθηναιοι απίκοντο 99 είκοσι νηυσί, αμα αγόμενοι Ερετριέων πέντε τριήρεας, οι οὐ τὴν 'Αθηναίων χάριν ἐστρατεύοντο ἀλλὰ τὴν αὖτῶν Μιλησίων, δφειλόμενά σφι ἀποδιδόντες οἱ γὰο δη Μιλήσιοι πρότερον τοισι Έρετριεύσι τον προς Χαλ- 5 κιδέας πόλεμον συνδιήνεικαν, ότε πεο καὶ Χαλκιδεῦσι άντία Έρετριέων και Μιλησίων Σάμιοι έβοήθεον οδτοι ών επείτε σφι απίκοντο και οι άλλοι σύμμαχοι παρήσαν, εποιέετο στρατηίην ο Αρισταγόρης ες Σάρδις. αὐτὸς μέν δή οὖα ἐστρατεύετο άλλ' ἔμενε ἐν Μιλήτφ, 10 στρατηγούς δε άλλους απέδεξε Μιλησίων είναι, τὸν έωυτοῦ τε αδελφεὸν Χαροπίνον και των αστών άλλον 'Ερμόφαντον. ἀπικόμενοι δὲ τῷ στόλῳ τούτῳ Ἰωνες ἐς 100 Εφεσον πλοία μέν κατέλιπον έν Κορησώ της Έφεσίης,

21 f. 'schickten sie den P. die Aufforderung zurückzukehren'. δκως αν statt des Infinitivs, wie bei σέεσθαι II 126 8 III 44 6 (vgl. auch VIII 15 10). Dabei ἄν, weil H., nach älterer Weise, zu δχως und ώς in Finalsätzen auch beim Optativ die Partikel nicht selten zu setzen pflegt. S. zu I 75 19.

24. Δορίσχος: s. VII 59.

Zug nach Sardis und Rückzug (c. 99-102).

99. 3. τήν: bei dem adverbialen yapıv ist der Artikel sonst nicht gebräuchlich, außer beim possessiven Pronomen (την σην χάριν).

5 f. Gegenstand dieses langwierigen und nach Zeit (zwischen 850 und 650) und Verlauf nur sehr unsicher überlieferten Streites war das fruchtbare metall- und quellenreiche,

beiden Städten gleich nahe und gleich unentbehrliche Gefilde Lelanton. Thuk. I 13 nennt ihn den einzigen allgemein hellenischen Kampf zwischen dem troischen und peloponnesischen Kriege, μάλιστα δε ες τον πάλαι ποτε γενομενον πόλεμον Χαλκιδέων και Έρετριέων καὶ τὸ ἄλλο Έλληνικὸν ἐς ξυμμαγίαν διέστη. Chalkis blieb schliefslich Siegerin. — συνδιήνεικαν hatten führen helfen' (I 18 15). — δτε περ καί, tum ipsum cum (VI 106 1); zu I 78 22.

9. δ Αρισταγόρης, erneuertes Subjekt wie c. 1 9.

10. Vgl. c. 124 2. 100. 2. & "Espector: vgl. zu c. 54 5. — πλοῖα μέν, wie c. 20 10. — ἐν Κορησῷ: damit kann der Berg gemeint sein, der auf der Südseite des Kaystrios bis nahe dem

αὐτοὶ δὲ ἀνέβαινον χειοὶ πολλή, ποιεύμενοι Ἐφεσίους ήγεμόνας τής όδοῦ. πορευόμενοι δὲ παρα ποταμὸν Καΰ-5 στριον, ενθεύτεν επείτε ύπερβάντες τον Τμώλον απίποντο, αίρεουσι Σάρδις οθδενός σφι αντιωθέντος, αίφέουσι δὲ χωρὶς τῆς ἀκροπόλιος τάλλα πάντα· τὴν δὲ ακρόπολιν έρρύετο αὐτὸς Αρταφρένης έχων ανδρών 101 δύναμιν οὐκ όλίγην. τὸ δὲ μὴ λεηλατήσαι ἑλόντας σφέας την πόλιν έσχε τόδε. ήσαν εν τησι Σάρδισι ολείαι αί μεν πλεύνες καλάμιναι, όσαι δ' αυτέων και πλίνθιναι ήσαν, παλάμου είχον τὰς ὀροφάς. τουτέων δὴ μίαν 5 τών τις στρατιωτέων ώς ενέπρησε, αθτίκα απ' οlκίης ές ολείην ζον το πύρ επενέμετο το άστυ πάν. καιομένου δὲ τοῦ ἄστεος οἱ Αυδοί τε καὶ ὅσοι Περσέων ἐνῆσαν έν τη πόλι, απολαμφθέντες πάντοθεν ώστε τα πεοιέσχατα νεμομένου τοῦ πυρός, καὶ οὐκ ἔχοντες ἐξήλυ-10 σιν έκ τοῦ ἄστεος, συνέρρεον ές τε την άγορην καὶ ἐπὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμόν, ός σφι ψῆγμα χρυσοῦ καταφορέων έχ τοῦ Τμώλου διὰ μέσης της άγορης δέει καὶ ξπειτα ές τὸν Ερμον ποταμὸν ἐκδιδοῖ, δ δὲ ἐς βάλασσαν. έπὶ τοῦτον δη τὸν Πακτωλὸν καὶ ές την ἀγορην άθροι-15 ζόμενοι οι τε Αυδοί και οι Πέρσαι ηναγκάζοντο αμύ-

Meere sich zog, oder der später als Vorstadt abgesonderte südwestliche Teil der älteren Stadt (des Androklos, zu I 26 6), der auf den Ab-hängen dieses Berges lag (Strab. p. 634. 640. Athen. 361 e. Paus. V 24 8. Steph. Byz. s. v.). An der nahen Küste, südlich von der Flussmündung, war wohl ein Hafen, vielleicht der Πάνορμος λιμήν bei Strab. p. 639. Hier landete im J. 408 der Athener Thrasyllos (Xenoph. Hell. I 2 7).

3 ff. Sie zogen nicht auf der Heerstrasse, sondern auf Schleichpfaden, um die Feinde plötzlich zu überraschen.

5. ἀπίκοντο, sc. ἐς Σάρδις.
8. Die Burg war, wie früher der Könige, so jetzt der Satrapen feste Residenz, von der aus alles Land diesseits des Halys behauptet wurde. War sie erobert, so durften die Ioner einen allgemeinen Aufstand der diesseitigen Stämme erwarten.

101. 5. των τις στρατιωτέων: über diese Stellung zu I 51 18.

8. πόλι = ἀκροπόλι (Ι 84 17). Sie lag auf einem hohen und nur von Süden her zugänglichen, sonst ganz frei stehenden Hügel (vgl. I 84); um sie her die damals noch nicht befestigte Stadt (aorv), in der Ebene zwischen dem Tmolos und dem Hermos, östlich und westlich von zwei dem Tmolos entströmenden Flüssen eingeschlossen.

10. συνέρφεον, die Lyder aus der Stadt, die Perser von der Burg. 11. Πακτωλόν: vgl. I 80 3. Er

floss westlich der Akropolis und am Tempel der Kybebe (c. 1022) vorbei.



νεσθαι. οἱ δὲ Ἰωνες ὁρῶντες τοὺς μὲν ἀμυνομένους τῶν πολεμίων τούς δὲ σὺν πλήθει πολλῷ προσφερομένους, έξανεχώρησαν δείσαντες πρός τὸ δρος τὸν Τμώλον καλεόμενον, ενθεύτεν δε ύπο νύκτα απαλλάσσοντο επί τας νέας.

Καὶ Σάρδιες μεν ενεπρήσθησαν, εν δε αθτήσι και 102 ίρον επιχωρίης θεοθ Κυβήβης· το σκηπτόμενοι οι Πέρσαι δστερον αντενεπίμπρασαν τὰ ἐν ελλησι ἱρά, τότε δὲ οἱ Πέρσαι οἱ ἐντὸς "Αλυος ποταμοῦ νομοὺς ἔχοντες, προπυνθανόμενοι ταΰτα, συνηλίζοντο καὶ έβοήθεον τοίσι 5 καί κως έν μέν Σάρδισι οθκέτι έόντας τους "Ιωνας εύρισχουσι, επόμενοι δε κατά στίβον αίρεουσι αὐτοὺς ἐν Ἐφέσφ. καὶ ἀντετάχθησαν μέν οἱ Ἰωνες, συμβαλόντες δε πολλόν έσσώθησαν. και πολλούς αθτών οί Πέρσαι φονεύουσι άλλους τε δνομαστούς, έν δὲ δη 10 και Ευαλκίδην στρατηγέοντα Ερετριέων, στεφανηφόρους τε αγώνας αναραιρηκότα καὶ ύπο Σιμωνίδεω τοῦ Κηίου

17. τους-προσφερομένους deutet schon auf c. 102 4 ff.

18. τὸ ὄφος τὸν Τμῶλον χαλεόμενον: der Nominativ hierzu lautet τὸ ὄρος ὁ Τμῶλος χαλεόμενος, was ungewöhnlich ist statt τὸ Τμῶλος

καλεόμενον. 162. 2. Κυβήβη, häufiger Κυβέλη, die große Göttin der phrygisch-lydischen Stämme, auf Bergen und Waldhöhen (μήτης δρεία, Ιδαία) mit orgiastischen Diensten (zu IV 76 16) und grausam-wollüstigen Gebräuchen verehrt. In ihrem Wesen vereinigte sie die Bedeutung der Rhea als Göttermutter (IV 76 7), der Aphrodite Urania als gebärende und nährende Naturkraft (zu I 105 7), der Demeter als Göttin des Ackerbaues, und endlich der Artemis als Herrin von Wald und Tier. Vgl. auch zu I 80 5. 84 12. Soph. Phil. 891 δρεστέρα παμβώτι γα, μάτες αὐτοῦ Διός "Α τον μέγαν Παχτωλον εδχουσον νέusis. - Vom Neubau ihres Tempels liegen noch einige mächtige Trümmer ionischen Stiles am rechten Ufer des Paktolos, zwei Säulen stehen noch aufrecht.

3. Vgl. VI 19 16. 96 6. 101 15. VIII 38 9. 53 15.

4. ol-vopods Exertes, die Satrapen (I 192 13. III 127 8); außer Artaphrenes noch zwei, savolons (od. Tuains) und Ordens (c. 25 4. 116 2. 122 2. 123 2). Es gab drei Satrapien diesseits des Halys.

6. ×ως; zu c. 41 5. 9. πολλόν: zu c. 1 18.

10. τε - ἐν δὲ δή: zu III 88 10. 12 f. dywra draigesir od. draiρέεσθαι 'in einem Wettkampfe siegen' (IX 33 10), entstanden aus ἀξθλια σ' το ἀνελόντες (Π. ψ 736), ἀξθλια κάλ' ἀνελέσθαι (Od. φ117). Was vom Wettpreis (ἄθλον) gilt, ist auf den Wettkampf (dolos, άγων) übertragen. So άναιρέειν 'Ολύμπια (VI 36 2), άναιρέεσθαι 'Ολυμπιάδα (VI 70 15. 103 6 u. w. 125 27), vixyv (IX 64 8. 103 7).

Ausbreitung des Aufstandes über Karien und Kypros (c. 103f.). Dareios und Histi-

ãos (c. 105-7).

SHIRTHARY TORONTO

πολλά αίνεθέντα· οι δε αὐτών ἀπέφυγον την μάχην, έσκεδάσθησαν ανά τὰς πόλιας.

- Τότε μεν δη ούτω ηγωνίσαντο. μετα δε Αθηναίοι 103 μέν τὸ παράπαν ἀπολιπόντες τοὺς Ἰωνας, ἐπικαλεομένου σφέας πολλά δι' άγγέλων Αρισταγόρεω, οίκ ξφασαν ζέτι) τιμωρήσειν σφι· Ἰωνες δὲ τῆς ᾿Αθηναίων συμμαχίης 5 στερηθέντες, οθτω γάρ σφι ύπηρχε πεποιημένα ές Δαρείον, οδόλν δη ήσσον τον προς βασιλέα πόλεμον έσκευάζοντο. πλώσαντες δε ες τον Ελλήσποντον Βυζάντιον τε καὶ τὰς ἄλλας πόλιας πάσας τὰς ταύτη ὑπ' ἑωντοῖσι έποιήσαντο, έχπλώσαντές τε έξω τὸν Ελλήσποντον Κα-10 ρίης την πολλην προσεκτήσαντο σφίσι σύμμαχον είναι. καὶ γὰς τὴν Καῦνον πρότερον οὖ βουλομένην συμμαχέειν, ώς ενέπρησαν τας Σάρδις, τότε σφι και αθτη 104 προσεγένετο. Κύπριοι δε εθελονταί σφι πάντες προσε
 - γένοντο πλήν 'Αμαθουσίων άπέστησαν γάς καὶ οδτοι ώδε ἀπὸ Μίδων. ἦν 'Ονήσιλος Γόργου μὲν τοῦ Σαλαμινίων βασιλέος άδελφεὸς νεώτερος, Χέρσιος δὲ τοῦ 5 Σιρώμου τοῦ Εὐέλθοντος παῖς. οδτος ώνης πολλάχις

103. 3. πολλά 'dringend' (I 208

5. οἔτω γάς . . . erklärt den Inhalt des fg. Hauptsatzes: sie hatten sich zu schwer gegen Dareios vergangen, als dass sie auf Nachsicht hoffen durften.

6. ἐσχευάζοντο betrieben, setzten ins Werk', dadurch dass sie noch andere Staaten hineinzogen. VI 100 προδοσίην έσχευάζοντο.

7. τὸν Ἑλλήσποντον, im weiteren Sinne, Propontis und Bosporos inbegriffen; s. zu IV 38 6.

8. τὰς ἄλλας: s. V 116. VI 38 9. ἐκπλώσαντες — Ἑλλήσποντον: der vorwaltende Begriff des Verlassens hat auch die Konstruktion beeinflust. Noch freier VII 58 & & w τον Ελλήσποντον πλέων. Apollon. Rhod. β 646 αλλ' ότε πέτρας Πληγάδας εξέπλωμεν. Ahnlich c. 104 9 Εξελθόντα τὸ ἄστυ, VII 29 Εξηλθον την Περσίδα χώρην, VI 134 κατα-

θρώσχοντα την αίμασιήν, VII 218 κατέβαινον το δρος. Aristot Pol. III 14 σταν εξέλθη την χώραν. Liv. I 29 egressis urbem, II 87 ut urbem excederent. II. a 496 aveθύσετο χυμα θαλάσσης. Od. σ 206 zατέβαιν' ὑπερώια. Die gewöhnliche Verbindung mit & VI 5 14. 26 3 u. s. — Vom abundierenden ξξω zu III 16 4.

 Καῦνον: s. I 172. Der Akkusativ ist ein Versehen des Autors. dem noch προσεχτήσαντο im Sinne

lag. Vgl. zu IV 156 4.

104. 2. πλην Αμαθουσίων: ihre Stadt Chamath, Αμαθουσίς, heute Famagusta, älteste phönikische Gründung der Insel.
3. 30 & und zwar so (IV 150 3),

- Γόργου: vgl. VII 98 6.
4. βασιλέος: vgl. III 19 15. νεώτερος: ein dritter, Phileon, fiel bei Artemision (VIII 11 6).

5. Σιρώμου: so hiefs auch der

Statista in 15/000116

μέν καὶ πρότερον τὸν Γόργον παρηγορέετο ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος, τότε δέ, ὡς καὶ τοὺς Ἰωνας ἐπύθετο ἀπεστάναι, πάγχυ ἐπικείμενος ἐνῆγε· ὡς δὲ οὖκ ἔπειθε τὸν Γόργον, ἐνθαῦτά μιν φυλάξας ἔξελθόντα τὸ ἄστυ τὸ Σαλαμινίων ὁ Ἰνήσιλος ἄμα τοῖσι ἑωυτοῦ στασιώ- 10 τησι ἀπεκλήισε τῶν πυλέων. Γόργος μὲν δὴ στερηθεὶς τῆς πόλιος ἔφευγε ἐς Μήδους, Ἰνήσιλος δὲ ἦρχε Σαλαμίνος καὶ ἀνέπειθε πάντας Κυπρίους συναπίστασθαι. τοὺς μὲν δὴ ἄλλους ἀνέπεισε, Ἰμαθουσίους δὲ οὐ βουλομένους οἱ πείθεσθαι ἐπολιόρκες προσκατήμενος.

Ονήσιλος μέν νυν ἐπολιόρκεε 'Αμαθοῦντα. βασιλέι 105 δὲ Λαρείφ ὡς ἐξαγγέλθη Σάρδις άλούσας ἐμπεπρῆσθαι ὑπό τε 'Αθηναίων καὶ 'Ιώνων, τὸν δὲ ἡγεμόνα γενέσθαι [τῆς συλλογῆς] ὥστε ταῦτα συνυφανθῆναι τὸν Μιλήστον 'Αρισταγόρην, πρῶτα μὲν λέγεται αὐτόν, ὡς ἐπύ- 5 θετο ταῦτα, 'Ιώνων οὐδένα λόγον ποιησάμενον, εδ εἰ- δότα ὡς οδτοί γε οὰ καταπροίξονται ἀποστάντες, εἰρέσθαι οἴτινες εἶεν οἱ 'Αθηναΐοι, μετὰ ἀὲ πυθόμενον αἰ- τῆσαι τὸ τόξον, λαβόντα δὲ καὶ ἐπιθέντα διστὸν ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀπεῖναι, καί μιν ἐς τὸν ἦέρα βάλλοντα 10 εἰπεῖν ,,ὧ Ζεῦ, ἐκγενέσθαι μοι 'Αθηναίους τίσασθαι'',

diesem ungefähr gleichzeitige König von Tyros (551-532 v. Chr., s. zu VII 98 4). Movers Phön. II 2, 245 vermutet dass der hier genannte Siromos jener selbige ty-rische König oder ein gleichnamiger Verwandter, jedenfalls ein Tyrier gewesen sei, der auf kurze Zeit die alte Herrschaft in Salamis hergestellt habe (was um 400 dem Tyrier Abdemon wiederum gelang); H. aber habe ihn in die Geschlechtsreihe der hellenischen Regenten, deren Regierungsfolge er unterbrach, irrtümlich eingefügt. Nur durch diese Annahme hebt sich ein chronologischer Widerspruch in dieser Genealogie. Wenn nämlich Gorgos und Onesilos um diese Zeit (500 v. Chr.) im Mannesalter standen, so fiel die Blüte ihres Vaters

Chersis um 530, ihres Grofsvaters um 560, ihres Urgrofsvaters um 590. Euelthon aber regierte zur Zeit des kyrenäischen Königs Arkesilaos III. (IV 162), um 530, muß also der Vorgänger und Vater des Chersis, nicht sein Grofsvater gewesen sein.

τὸ ἄστυ: zu c. 108 9.
 13 f. ἀνέπειθε — ἀνέπεισε: ebenso VI 5 10.

105. 7. καταπροίξονται 'würden nicht ungestraft ausgehen' (III 36 33).

8. Vgl. zu c. 73 9. 10. μιν, sc. τὸν ὀιστόν.

11. Ζεῦ: zu I 131 8. — ἐχγενέσθαι, Infinitiv mit dem lokalen Werte eines Optativs, oft in Gebeten. Il. η 179 Ζεῦ πάτερ, ἢ Αἴαντα λαχεῖν ἢ Τυθέος υἰόν, Od. ρ 354 Ζεῦ ἄνα, Τηλέμαχόν μοι ἐν ἀν-

Sentence by Colory Co

είπαντα δε ταθτα προστάξαι ενί των θεραπόντων δείπνου προκειμένου αθτῷ ἐς τρὶς ἐκάστοτε εἰπεῖν ,,δέσπο-106 τα, μέμνεο των 'Αθηναίων' . προστάξας δὲ ταῦτα είπε, καλέσας ές όψεν Ιστιαΐον τον Μελήσιον, Γτον δ Δαρείος κατείχε χρόνον ήδη πολλόν] ,,πυνθάνομαι 'Ιστιαϊε ἐπίτροπον τὸν σόν, τῷ σὸ Μίλητον ἐπέτρεψας, 5 νεώτερα ές έμε πεποιηχέναι πρήγματα άνδρας γάρ μοι έπ της έτέρης ήπείρου έπαγαγών, καὶ Ίωνας σύν αὐτολοι τούς δώσοντας έμοι δίκην των εποίησαν, τούτους αναγνώσας αμα έκείνοισι έπεσθαι, Σαρδίων με απεστέρησε. νῦν ών κώς τοι ταθτα φαίνεται έχειν καλώς; 10 κώς δε άνευ τών σών βουλευμάτων τούτων τι επρήχθη; όρα μη έξ ύστέρης σεωυτόν έν αλτίη σχης. είπε πρός ταύτα 'Ιστιαίος ,,βασιλεύ, ποίον έφθέγξαο έπος, έμὲ βουλεῦσαι ποηγμα έχ τοῦ σοί τι η μέγα η σμικοον ξμελλε λυπηρον ανασχήσειν; τι δ' αν ἐπιδιζήμενος 15 ποιέοιμι ταύτα, τεύ δε ενδεής ειών; τῷ πάρα μεν πάντα δσα περ σοί, πάντων δὲ πρὸς σέο βουλευμάτων ἐπαχούειν άξιευμαι. άλλ εί πέρ τι τοιούτον οίον σύ είρηκας πρήσσει ὁ έμος ἐπίτροπος, ἴσθι αθτον ἐπ' ἑωυτοῦ

δράσιν δλβιον εξναι Καί οἱ πάντα γένοι 3' όσσα φρεσὶν ἢσι μενοινὰ. Āschyl. Sept. 253 θεοὶ πολίται, μή με doukέιας τυχεῖν. Dabei wirkt ein vorschwebendes δός ein, das auch oft hinzutritt. Il. γ 351 Ζεῦ ἄνα, δὸς τίσασθαι ὅ με πρότερος κάκ' ξοργεν.

13. is rois, wie I 86 18.

14. μέμνεο statt μέμνησο, indem das Wort, entsprechend der Präsensbedeutung, auch die Endung des Präsens angenommen, wie im Homer. μέμνη, als laute der Indikativ μέμνομαι. Noch VII 47 4 μεμνώμεθα. Vgl. κάθου = κάθησο.
106. 7. τοὺς — δίκην, quos qui-

dem aio poenas daturos. Vgl. III

82 8.

11. σεωντόν έν αξτίη σχῆς 'dich selber anzuklagen habest'. Vgl. I 108 16, wo auch über ἐξ ὑστέρης. VIII 99 Μαρδόνιον ἐν αξτίη τιθέντες. 12. Vgl. das Homerische ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες und ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἔρπος ὀδόντων. Ähnlich (aber οίον) VII 108 2, wo auch ein epexegetischer Infinitivsatz folgt.

13. ἢ μέγα ἢ σμι**ε**ρόν: zu III 62 13.

14. ἀνασχήσειν 'erwachsen werde'. Vgl. zu III 62 17.

16. πρὸς σέο, eigentl. zu ἀξιεῦμαι gehörig, wird durch seine Stellung zugleich bedeutsam für βουλευμάτων, 'aller von dir gefalsten Beschlüsse'. Ähnlich VI 3 4, wo αὐτοῖσι eigentlich zu ἐξέφαινε gehört, durch seine Stellung aber noch einen besonderen Bezug gewinnt, 'entdeckte ihnen keineswegs, was ihnen in der That den Aufstand zuwege gebracht hatte.'

18. ἐπ' ἐωυτοῦ β. 'auf eigene Hand' (III 71 17).



βαλλόμενον [πεποιηκέναι]. ἀρχὴν δὲ ἔγωγε οδδὲ ἐνδέκομαι τον λόγον, διως τι Μιλήσιοι και δ έμος επίτροπος 20 νεώτερον πρήσσουσι περί πρήγματα τὰ σά. εἰ δ' ἄρα τι τοιούτο ποιεύσι και σύ τὸ ἐὸν ἀκήκοας ὧ βασιλεύ, μάθε οίον πρήγμα έργάσαο έμε από θαλάσσης ανάσπαστον ποιήσας. Ίωνες γὰρ οἴκασι ἐμεῦ ἐξ δφθαλμῶν σφι γενομένου ποιήσαι τών πάλαι ζμερον είχον έμέο δ' 25 αν εόντος εν Ιωνίη οὐδεμία πόλις υπεκίνησε. νυν ών ώς τάχος ἄπες με πορευθήναι ές Ίωνίην, ϊνα τοι κεϊνα΄ τε πάντα καταρτίσω ές τωυτό και τον Μιλήτου έπίτροπον τούτον τὸν ταύτα μηχανησάμενον έγχειρίθετον παραδώ. ταύτα δὲ κατὰ νόον τὸν σὸν ποιήσας, θεούς 30 έπόμνυμι τούς βασιληίους μή μέν πρότερον έχδύσεσθαι τον έχων χιθώνα χαταβήσομαι ές Ίωνίην, πρίν αν τοι Σαρδώ νήσον την μεγίστην δασμοφόρον ποιήσω. 'Ιστι- 107 αίος μέν λέγων ταύτα διέβαλλε, Δαρείος δε επείθετο καί μιν απίει, εντειλάμενος, επεάν τὰ ὑπέσχετό οἱ ἐπιτελέα ποιήση, παραγίνεσθαί οἱ δπίσω ἐς τὰ Σοῦσα.

Έν ῷ δὲ ἡ ἀγγελίη τε περὶ τῶν Σαρδίων παρὰ 108 βασιλέα ἀνήιε καὶ Δαρείος τὰ περὶ τὸ τόξον ποιήσας 'Ιστιαίω ἐς λόγους ἦλθε καὶ 'Ιστιαίος μεμετιμένος ὑπὸ Δαρείου ἐκομίζετο ἐπὶ θάλασσαν, ἐν τούτω παντὶ τῷ χρόνω ἐγίνετο τάθε. πολιορκέοντι τῷ Σαλαμινίω 'Ονη- 5

19. πεποιηχέναι: der Infinitiv bei οἰδα auch I 20 2. IV 25 2. Häufiger bei ἐπίσταμαι.

22. τὸ ἐόν 'die Wahrheit' (I 30 16).

23. ανάσπαστον: zu III 93 7.

26. ὑπεχίνησε, intransitiv, 'hätte sich auch nur zu rühren gewagt'. Aristoph. Frö. 664 σχόπει νυν ἥν μ' ὑποχινήσαντ' ἔδης. — νῦν ὧν, wie c. 49 11.

28. χαταφτίσω: zu c. 28 9. ές τώντό, εc. ώς χαὶ πρότερον ην, in pristinum.

31. βασιληίους: zu III 65 30. 33. την μεγίστην: ebenso VI 25.

Herodot III. 5. Aufl.

Von derselben I 170 νήσων ἀπασέων μεγίστην. Sardinien ward nach einem erst spät erkannten Irrtum für die größte Insel des Mittelmeeres gehalten (noch von Timäos im 3. Jahrh. v. Chr., bei Strab. p. 654), und galt in jenen Zeiten für das wünschenswerteste Ziel der Ansiedlung und Eroberung. Vgl. I 170. V 124.

107. 2. δεέβαλλε 'suchte zu täusehen', absolut wie VIII 110 1.

Doppelschlacht bei Salamis; Kypros wieder unterworfen (c. 108-115).

108. ἡ ἀγγελίη περὶ τ. Σ.: vom fehlenden Artikel zu III 7 2.

Strittmasy EsiGOO() (A

σίλω 'Αμαθουσίους έξαγγέλλεται νηυσί στρατιήν πολλήν άγοντα Περσικήν 'Αρτύβιον άνδρα Πέρσην προσδόκιμον ές την Κύπρον είναι πυθόμενος δε ταυτα δ 'Ονήσιλος κήρυκας διέπεμπε ές την Ιωνίην έπικαλεύμενος σφέας, 10 "Ιωνες δε οθα ες μακρήν βουλευσάμενοι ξαον πολλώ στόλω. Ίωνές τε δη παρησαν ές την Κύπρον και οί Πέρσαι νηυσί διαβάντες έκ της Κιλικίης ήισαν έπὶ την Σαλαμίνα πεζή τησι δε νηυσι οι Φοίνικες περιέπλεον 109 την ἄκρην αι καλεύνται Κληίδες της Κύπρου. τούτου δε τοιούτου γινομένου, έλεξαν οι τύραννοι της Κύπρου συγκαλέσαντες των Ιώνων τους στρατηγούς, ,, ανδρες "Ιωνες, αίζεσιν ύμιν δίδομεν ήμεις οι Κύπριοι όποτέ-5 ροισι βούλεσθε προσφέρεσθαι, η Πέρσησι η Φοίνιξι. εὶ μέν γὰρ πεζή βούλεσθε ταχθέντες Περσέων διαπειρᾶσθαι, ώρη ἄν είη ύμιν ἐκβάντας ἐκ τῶν νεῶν τάσσεσθαι πεζή, ήμέας δὲ ές τὰς νέας ἐσβαίνειν τὰς ὑμετέρας Φοίνιξι ανταγωνιευμένους εί δε Φοινίκων μαλ-10 λον βούλεσθε διαπειράσθαι, ποιέειν χρεόν έστι ύμέας, όκότερα αν δή τούτων έλησθε, όκως τὸ κατ ύμέας έσται ή τε Ίωνίη και ή Κύπρος έλευθέρη. είπαν Ιωνες πρός ταῦτα ,,ἡμέας δὲ ἀπέπεμψε τὸ χοινὸν τῶν Ιώνων φυλάξοντας την θάλασσαν, άλλ' ούχ ίνα Κυπρί-15 οισι τὰς νέας παραδόντες αὐτοὶ πεζη Πέρσησι προσφερώμεθα. ήμεζς μέν νυν έπ' οδ ετάχθημεν, ταύτη πει-

10. οὐκ ἐς μακρήν 'ohne langen Verzug, alsbald' (II 121 α 20), gehört zu ήχον. Vgl. zu c. 64 6. VIII 21 11.

14. την ἄχρην, den Endpunkt der langen Zunge, in welche die Insel und das Gebiet der Stadt Salamis nordostwärts ausläuft, h. Kap S. André. Anthol. Pal. VII 738 Κληίδες πόντου τε καὶ έσχατιαὶ Σαλαμίνος. Ptolem. V 14 3 nennt das Vgb. auch οὐρὰ βοός, während Strab. p. 682 den Namen Kleides auf die Gruppe kleiner Inseln vor dem Vgb. beschränkt (ή δ' ακρώφεια χαλείται "Ολυμπος έχουσα 'Αφφοδίτης 'Αχφαίας ναόν . . πρό-

χεινται δὲ πλησίον αἱ Κλεῖδες χαὶ άλλαι δὲ πλείους νῆσοι). In dem anonymen σταδιασμός τῆς μεγά-λης θαλάσσης 307. 315 führt das Vorgebirge den Namen τὰ "Ακρα.

109. 6. διαπειράσθαι; vgl. πει-ράσθαι I 68 30.

11 f. ὁ κότερα τούτων, wie III 52 10. Vgl. zu c. 39 12. — ὅκως — ἔσται, von ποιέειν abhängig. — τὸ κατ' ὑμέας 'soweit es auf euch ankommt' (I 124 8. VII 158 11).

13. Über δέ zu VIII 68 α 4. τὸ κοινόν, entweder die Volksgemeinden der einzelnen Städte, oder der gemeinsame Bundestag im Panionion.

SHIRE IN GOODLE

οησόμεθα είναι χοηστοί· ύμέας δὲ χοεόν ἐστι ἀναμνησθέντας οία ἐπάσχετε δουλεύοντες πρὸς τῶν Μήδων, γίνεσθαι ἄνδρας άγαθούς."

"Ιωνες μεν τούτοισι άμείψαντο μετά δε ήχόντων 110 ές τὸ πεδίον τὸ Σαλαμινίων των Περσέων, διέτασσον οί βασιλέες των Κυπρίων τούς μέν άλλους Κυπρίους κατά τούς άλλους στρατιώτας αντιτάσσοντες, Σαλαμινίων δέ και Σολίων άπολέξαντες τὸ ἄριστον ἀντέτασσον Πέρσησι 'Αρτυβίω 5 δὲ τῷ στρατηγῷ τῶν Περσέων ἐθελοντής ἀντετάσσετο Όνήσιλος. ήλαυνε δε εππον δ Αρτύβιος δεδιδαγμένον 111 πρός δπλίτην Ιστασθαι όρθόν. πυθόμενος ών ταῦτα ό Όνήσιλος, ην γάρ οἱ ὑπασπιστής γένος μὲν Κὰρ τὰ δὲ πολέμια κάρτα δόκιμος καὶ ἄλλως λήματος πλέος, εξπε προς τούτον ,,πυνθάνομαι τον Αρτυβίου Ιππον ίστάμε- 5 νον δοθόν και ποσί και στόματι κατεργάζεσθαι πρός τὸν ἄν προσενειχθη. σὰ ὧν βουλευσάμενος εἰπε αὐτίκα ύχότερον βούλεαι φυλάξας πληξαι, είτε τὸν ἴππον είτε αὐτὸν 'Αρτύβιον." εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ δπάων αὐτοῦ ,,ὧ βασιλεῦ, ἔτοιμος μέν έγώ είμι ποιέειν καὶ ἀμφότερα 10 καὶ τὸ ἔτερον αὐτῶν, καὶ πάντως τὸ ᾶν σὰ ἐπιτάσσης. ώς μέντοι εμοιγε δοχέει είναι τοίσι σοίσι πρήγμασι προσφερέστερον, φράσω. βασιλέα μέν καὶ στρατηγόν

17. χρηστοί 'brav, tapfer', ἄνδρες ἀγαθοί. Noch VI 13 12. IX 27 8 und 23. Die ganze Redensart IX 27 37.

110. 2. πεδίον τὸ Σαλαμινίων, der östliche Teil der großen fruchtharen Fbene, welche die Mitte der Insel von Ost nach West durchzieht.

3. βασιλέες, deren neun waren (Plin. V 129). Diod. XVI 42 ἐν γὰυ τῆ νήσω ταύτη πόλεις ήσαν άξιόλογοι μέν έννέα, ύπο θε ιαύτας ύπηρχε τεταγμένα μικρά πολίσματα τὰ προσχυνοθντα ταῖς έννέα πόλεσιν. έχάστη δε τούτων είχε βασιλέα τῆς μὲν πύλεως ἄρ-χοντα, τῷ δὲ βασιλεῖ τῷ Περσῶν δποτεταγμένον. Die Städte waren Salamis, Kition, Amathus, Kurion, Marion, Soloi, Lapethos, Keryneia, Chytroi.

6. τὸ ἄριστον, robur. — αντέτασσον, parallel zu άντιτάσσοντες; zu I 85 5.

111. 3. Strab. p. 662 (Κάρες) καθ' δλην ἐπλανήθησαν τὴν Έλλάδα μισθοῦ στρατεύοντες.

8. φυλάξας, wie c. 104 9. 13. προσφερέστερον: der Sinn verlangt dazu als gradus positivus πρόσφορος 'zuträglich', nicht προσφερής lanlich. Die vereinzelte und wegen der Zweideutigkeit anstöfsige Form scheint Photios lex. p. 463 (προσφερέστερον = βέλτιον) zu stützen. Minder auffällig sind άμορφέστατος Ι 196 18, σπουδαιέστερος Ι 8 6, σπουδαιέστατος Ι 133

χρεον είναι φημί βασιλέι τε καί στρατηγή προσφέρε-15 σθαι. ήν τε γάρ κατέλης άνδρα στρατηγόν, μέγα τοι γίνεται, καὶ δεύτερα, ἢν σὲ ἐκεῖνος, τὸ μὴ γένοιτο, ὑπὸ άξιοχρέου καὶ ἀποθανειν ἡμίσεα συμφορή ήμέας δὲ τοὺς ύπηρέτας ετέροισί τε ύπηρέτησι προσφέρεσθαι καὶ πρός Ιππον· τοῦ σύ τὰς μηχανάς μηδέν φοβηθής· έγω 20 γάρ τοι ύποδέχομαι μή μιν ανδρός έτι γε μηδενός στήσεσθαι εναντίον. "

Ταύτα είπε, και μεταυτίκα συνέμισγε τὰ στρατό-112 πεδα πεζη και νηυσί. νηυσι μέν νυν Ιωνες ακροι γενόμενοι ταύτην την ημέρην ύπερεβάλοντο τους Φοίνικας, και τούτων Σάμιοι ήρίστευσαν πεζή δέ, ώς συνήλθε τὰ στρατόπεδα. 5 συμπεσόντα εμάχοντο, κατά δε τούς στρατηγούς άμφοτερους τάδε εγίνετο ώς προσεφέρετο πρός τον 'Ονήσιλον ό Αρτύβιος έπὶ τοῦ ἔππου κατήμενος, ὁ 'Ονήσιλος κατά τὰ συνεθήκατο τῷ ὑπασπιστῆ παίει προσφερόμενον αὐτὸν τὸν ²Αρτύβιον· ἐπιβαλόντος δὲ τοῦ ἔππου τοὺς πόδας ἐπὶ 10 την 'Ονησίλου ἀσπίδα, ἐνθαῦτα ὁ Κὰο δρεπάνω πλήξας 113 απαράσσει τοῦ εππου τοὺς πόδας. 'Αρτύβιος μέν δη δ στρατηγός των Περσέων όμου τω Ιππω πίπτει αὐτου ταύτη. μαχομένων δὲ καὶ τῶν ἄλλων, Στησήνωο τύραννος εων Κουρίου προδιδοί έχων δύναμιν ανδρών 5 περί έωυτον ου σμικρήν. οι δε Κουριέες οδτοι λέγονται είναι 'Αργείων ἄποικοι. προδόντων δὲ τῶν Κουριέων

15, δγιηρέστατος Π 77 9. Wahrscheinlich schrieb aber Η. προσφοφέστεφον. das mit den vereinzelt vorkommenden δυσφορέστερος und εθφορέστερος zu vergleichen ist. Das benachbarte προσφέρεσθαι mag den Fehler veranlasst haben.

17. Verg. Aen. X 829 hoc tamen infelix miseram solabere mortem:

injeux miseram souvere mortem:
Aeneae magni dextra cadis. Zur
Erzählung vgl. III 85.
112. 3. ἄχρος 'ausgezeichnet' (c.
124 2. VII 5 17. 111 5); ἄχρον γίνεσθαν 'sich auszeichnen', excellere.

5. ἐμάχοντο nach σονηλθε wie II 96 13. VI 42 21.

8. xarà rá, secundum ea quae

(II 99 3).

11. δρεπάνω: VII 93 Κάρες (auf der Flotte des Xerxes) τὰ μεν άλλα κατά περ Ελληνες έσταλμένοι, εξγον δε και δρέπανα και εκχειρί-Ġια.

113. 4. προσισοί 'last sie verräterisch im Stich', deserit (III 45 20).

6. Αργείων ἄποιχοι: aus Steph. Byz. (Κούριον πόλις Κύπρου, ἀπὸ Κουρέως τοῦ Κινύρου παιδός) ergiebt sich dass auch diese Stadt phönikischen Ursprungs war; denn Kinyras ist der mythische Repräsentant der ältesten Bevölkerung phönikischen Stammes. Wie die übrigen Städte der Insel, außer

αθτίκα και τὰ Σαλαμινίων πολεμιστήρια άρματα τώντὸ τοϊσι Κουριεύσι έποίεε. γινομένων δὲ τούτων κατυπέρτεροι ήσαν οἱ Πέρσαι τῶν Κυπρίων, τετραμμένου δὲ τοὺ στρατοπέδου ἄλλοι τε ἔπεσον πολλοὶ καὶ δὴ καὶ 10 Ονήσιλός τε ο Χέρσιος, ός περ την Κυπρίων απόστασιν έπρηξε, καὶ ὁ Σολίων βασιλεύς Αριστόκυπρος ὁ Φιλοκύπρου, Φιλοκύπρου δέ τούτου του Σόλων δ 'Αθηναίος απικόμενος ές Κύπρον έν έπεσι αίνεσε τυράννων μάλιστα. 'Ονησίλου μέν νυν 'Αμαθούσιοι, ότι σφέας 114 έπολιόρκησε, ἀποταμόντες την κεφαλήν εκόμισαν ες Αμαθούντα καί μιν ανεκρέμασαν ύπες των πυλέων. ποεμαμένης δὲ τῆς πεφαλῆς καὶ ἦδη ἐούσης κοίλης, έσμος μελισσέων έσδυς ές αθτήν κηρίων μιν ενέπλησε. 5 τούτου δε γενομένου τοιούτου, εχρέωντο γάρ περί αὐτης οι Αμαθούσιοι, εμαντεύθη σφι την μέν κεφαλήν κατελόντας θάψαι, 'Ονησίλω δε θύειν ώς ήρωι ανά παν έτος, καί σφι ποιεύσι ταύτα αμεινον συνοίσεσθαι. Αμαθούσιοι μέν νυν έποίευν ταῦτα καὶ τὸ μέγρι ἐμεῦ· 115 "Ιωνες δε οι εν Κύπρω ναυμαχήσαντες επείτε έμαθον τὰ πρήγματα τὰ 'Ονησίλου διεφθαρμένα καὶ τὰς πόλις των Κυπρίων πολιορχευμένας τας άλλας πλην Σαλαμίνος, ταύτην δε Γόργω τῷ προτέρω βασιλέι τοὺς Σα- 5 λαμινίους παραδόντας, αθτίκα μαθόντες οι Ίωνες ταῦ-

Amathus (c. 1042), war sie später von hellenischen Ansiedlern besetzt worden.

13. Φιλοχύπρου δε 'und zwar'.

Vgl. zu I 64 10.

14. ἀπικόμενος: von dieser Reise s. I 29. — Plut. Sol. 26 (ἐξ Αἰγύ-πτου) πλεύσας εἰς Κύπρον ἡγαπήθη διαφερόντως ὁπὸ Φιλοκύπρου τινὸς τῶν ἐκεῖ βασιλέων, δς εἰχεν οὐ μεγάλην πόλιν ἀκωσμένην ὁπὸ Δημοφῶντος τοῦ Θησίως περὶ τὸν Κλάριον ποταμὸν ἐν χωρίοις ὀχυροῖς μὲν ἄλλως δὲ δυσχερέσι καὶ φαύλοις κειμένην. ἔπεισεν οῦν πεδίου μεταθέντα τὴν πόλιν ἡδίονα καὶ μείζονα κατασκευάσαι. καὶ πα-

φων ἐπεμελήθη τοῦ συνοιχισμοῦ .. καὶ αὐτὸς δὲ μέμνηται τοῦ συνοικισμοῦ. προσαγορεύσας γὰρ ἐν ταἰς ἐλεγείαις τὸν Φιλοκυπρον; Νῦν δέ, φησί, σὸ μὲν Σολίοισι πολὸν χρόνον ἐνθαδ ἀνάσσων Τήνδε πόλιν ναίοις καὶ γένος ὁμέτερον. Αὐτὰρ ἐμὲ ξὸν νηὶ θοῆ κλεινῆς ἀπὸ νήσου Ἀσκηθη πέμποι Κύπρις ἰοστέφανος. Οἰκισμῷ δ ἔπὶ τῷδε χάριν καὶ κῦδος ὁπάζοι Ἐσθλὸν καὶ νόστον πατρίδ ἐς ἡμετέρην." Aristokypros muís damals schon hoch bejaht gewesen sein.

114. Άμαθούσιοι, die auf Seiten der Perser fochten.

9. ăµsıvov συνοίσεσθαι, melius eventurum esse (IV 15 16).

τα ἀπέπλεον ες τὴν Ἰωνίην. τῶν δε εν Κύπρω πολίων ἀντέσχε χρόνον ἐπὶ πλεϊστον πολιορχευμένη Σόλοι, τὴν πέριξ ὑπορύσσοντες τὸ τεῖχος πέμπτω μηνὶ εἶλον οἱ 10 Πέρσαι.

116 Κύπριοι μεν δη ενιαυτον ελεύθεροι γενόμενοι αδτις εκ νέης κατεδεδούλωντο. Δαυρίσης δε έχων Δαρείου θυγατέρα και Ύμαίης τε και Ότάνης [ἄλλοι Πέρσαι στρατηγοί], έχοντες και οδτοι Δαρείου θυγατέρας, επι- 5 διώξαντες τους ες Σάρδις στρατευσαμένους 'Ιώνων και εσαράξαντες σφέας ες τὰς νέας, τῆ μάχη ώς επεκράτησαν, τὸ ενθευτεν επιδιελόμενοι τὰς πόλις επόρθεον. 117 Δαυρίσης μεν τραπόμενος πρὸς τὰς εν Έλλησπόντω

117 Δαυρίσης μέν τραπομένος προς τάς έν Ελλησπόντιο πόλις είλε μέν Δάρδανον, είλε δε "Αβυδόν τε καὶ Περκώτην καὶ Λάμψακον καὶ Παισόν. ταύτας μεν ζμίαν επό ήμερη έκάστη αίρεε, ἀπὸ δε Παισοῦ ελαύνοντί οι 5 ἐπὶ Πάριον πόλιν ἦλθε ἀγγελίη τοὺς Κᾶρας τώυτὸ "Ίωσι φρονήσαντας ἀπεστάναι ἀπὸ Περσέων. ἀποστρεψας ὧν ἐκ τοῦ Έλλησπόντου ἦλαυνε τὸν στρατὸν ἐπὶ τὴν

118 Καρίην. καί κως ταῦτα τοῖσι Καρσὶ ἔξαγγέλθη πρότερον ἢ τὸν Δαυρίσην ἀπικέσθαι· πυθόμενοι δὲ οἱ Κᾶρες συνελέγοντο ἐπὶ Λευκάς τε στήλας καλεομένας καὶ

115. 9. ὁπορύσσοντες: vgl. IV 200 7. VI 18 3.

Weitere Kämpfe und Fortschritte der Perser. Aristagoras' Flucht und Tod (c. 116-126).

116. 7. ₹πι —, so das je eine Anzahl auf je einen Strategen fiel. Vgl. I 150 9.

117. 2. είλε μέν — είλε θέ: zu c. 26 3. Die Reihenfolge der Städte entspricht ihrer Lage am Hellespont hinauf.

4. ἐπ' ἡμέρη ἐκάστη, wie II 168 10. IV 112 4. V 53 8.

5 f. $Hlpha
ho \iota \sigma \nu$, der äußersten und letzten Stadt auf der Südseite des Hellesponts.

118. 3 ff. τε — καί zeigt daſs die Λευκαί στῆλαι eben am Marsyas lagen; vgl. c. 101 10 und die zu I 2 9 gesammelten Beispiele dieses Gebrauches. Dieser Fluß ist der h. Tshina, und nicht zu verwechseln mit dem gleichnamigen aber weit berühmteren in Phrygien, der ehenfalls in den Mäander flieſst (zu VII 26 12). — Ἰδριάς χώρη, mit dem Hauptorte Ἰδριάς (auch Χρυσαορίς, spāter Στρατονίκεια). In der Nähe war der Bundesort der Karer, hier wie es scheint durch Λευκαί στῆλαι bezeichnet. Strab. p. 660 ἐγγὺς δὲ τῆς πόλεως (Στρατονικείας) τὸ τοῦ Χρυσαόρεως Διὸς κοινὸν ἀπάντων Καρῶν, εἰς δ συνίασι θύσοντές τε καὶ βουλευσόμενοι περὶ τῶν κοινῶν.

Stritted in GOODE

ποταμον Μαρσύην, δς ξέων έχ της Ιδριάδος γώρης ές τὸν Μαίανδρον έχδιδοι. συλλεγθέντων δὲ τῶν Καρῶν 5 ένθαθτα έγίνοντο βουλαί άλλαι τε πολλαί και άρίστη γε δοχέουσα είναι έμοι Πιζωδάρου τοῦ Μαυσώλου ἀνδρὸς Κινδυέος, ος του Κιλίκων βασιλέος Συεννέσιος είχε θυγατέρα· τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἡ γνώμη ἔφερε διαβάντας τὸν Μαίανδρον τοὺς Κᾶρας καὶ κατὰ νώτου ἔχοντας 10 τὸν ποταμὸν οδτω συμβάλλειν, ἵνα μὴ ἔχοντες ὀπίσω φεύγειν οι Κάρες αὐτοῦ τε μένειν ἀναγκαζόμενοι γινοίατο έτι αμείνονες της φύσιος. αύτη μέν νυν οθπ ένικα ή γνώμη, άλλά τοισι Πέρσησι κατά νώτου γίνεσθαι τὸν Μαίανδρον μᾶλλον ἢ σφίσι, δηλαδὴ ἢν φυγὴ 15 των Περσέων γένηται καὶ έσσωθέωσι τη συμβολή, ώς οθα απονοστήσουσι ές τον ποταμόν έσπίπτοντες. μετά 119 δὲ παρεόντων καὶ διαβάντων τὸν Μαίανδρον τῶν Περσέων, ενθαυτα επί τῷ Μαρσύη ποταμῷ συνέβαλόν τε τοίσι Πέρσησι οἱ Κάρες καὶ μάχην ἐμαχέσαντο ἰσχυρήν και έπι γρόνον πολλόν, τέλος δε έσσώθησαν διά πλη- 5 θος. Περσέων μεν δή επεσον ανδρες ες δισχιλίους, Καρών δε ες μυρίους. ενθεύτεν δε οι διαφυγόντες αὐτων κατειλήθησαν ές Αάβραυνδα ές Διὸς στρατίου

6. γε gehört zu δοκέουσα εμοί = ξμοιγε δοχέουσα.

7. Μαύσωλος, Vorfahr des durch sein Grabmal berühmten Königs in Halikarnass im 4. Jahrh. v. Chr. Strab. p. 656 Εχατόμνω γαο του Καρών βασιλέως ήσαν υίοι τρείς, Μαύσωλος καὶ Ἰδριεύς καὶ Πιξώδαρος. - Kirdvέος, aus der karischen Stadt Κινδύη, bei Bargylia (Strab. p. 658). — Zvérvegis: zu Ì 74 16.

9 ἔφερε 'ging dahin'. Vgl. zu III 77 2.

13. της φύσιος = ξωυτών, 'als sie von Natur seien'. VII 103 παρὰ τὴν ξωυτῶν φύσιν ἀμείνονες. Vgl. IV 50 vom Istros μέζων της έωυτου φύσιος γίνεται mit II 25 αὐτὸς ξωυτοῦ ξέει πολλῷ ὑποσεέστερος. 14. ἀλλά, και ἐνίκα 'sondern es

drang der Vorschlag durch' (VIII 9 2).

15 f. ην — συμβολη sollte seinem logischen Bezuge nach als Zwischensatz hinter ω_{ς} eingeschoben sein; aber H. meidet noch solche dem mündlichen Vortrage unbequeme Strenge der Satzgliederung. — σηλαση — ως . . enthält die Begründung des siegreichen Vorschlages.

119. 3. Die Schlacht muß in der Nähe von Alabanda geschlagen worden sein.

8 ff. Strab. p. 659 Exovos & of Μυλασεῖς ἱερὰ στο τοῦ Διός, τοῦ τε Όσογωα χαλουμένου χαὶ Αα-βραυνόηνοῦ, τὸ μὲν ἐν τῆ πόλει, τὰ δὲ Λάβραυνόα χώμη ἐστὶν ἐν τῷ ὄρει κατά την ὑπέρθεσιν την ἐξ `Αλαβάνθων εἰς τὰ Μύλασα ἄπ**ω**θεν τζε πόλεως. Ενταθθα νεώς

ίρον, μέγα τε καὶ ἄγιον ἄλφος πλατανίστων. μοῦνοι δὲ 10 των ήμεις ίδμεν Κάρες είσι οι Διι στρατίω θυσίας ανάγουσι. κατειληθέντες δε ών οδτοι ενθαύτα εβουλεύοντο περί σωτηρίης, οπότερα ή παραδόντες σφέας αθτούς Πέρσησι ή εκλιπόντες το παράπαν την 'Ασίην

120 ἄμεινον πρήξουσι. βουλευομένοισι δέ σφι ταΰτα παραγίνονται βοηθέοντες Μιλήσιοί τε καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι· ενθαύτα δε τα μεν πρότερον οι Κάρες εβουλεύοντο μετήπαν, οι δε αύτις πολεμέειν εξ άρχης άρ-5 τέοντο. και επιουσί τε τοισι Πέρσησι συμβάλλουσι, και μαχεσάμενοι επί πλευν ή πρότερον έσσώθησαν πεσόντων δὲ τῶν πάντων πολλῶν μάλιστα Μιλήσιοι ἐπλήγη-121 σαν. μετά δὲ τοῦτο τὸ τρώμα ἀνέλαβόν τε καὶ ἀνε-

μαχέσαντο οἱ Κᾶρες· πυθόμενοι γὰρ ώς στρατεύεσθαι δρμέαται οἱ Πέρσαι ἐπὶ τὰς πόλις σφέων, ἐλόχησαν

έστιν άρχαῖος χαὶ ξόανον Διὸς Στρατίου τιμάται δε ύπο των κύκλω και ύπο των Μυλασέων, όδός τε ξστρωται σχεδόν τι καί Εξήχοντα σταθίων μέχρι τῆς πό-λεως ἱερὰ χαλουμένη, δι' ῆς πομ-ποστολεῖται τὰ ἱερά. ἱερῶνται δ οί ἐπιφανέστατοι τῶν πολιτῶν αεὶ δια βίου. Das Bild des kriegerischen (στράτιος) Gottes hält auf karischen Münzen in der Linken eine Lanze, in der Rechten ein Doppelbeil (karisch λάβους oder $\lambda \dot{\alpha} \beta \rho \alpha v \varsigma = \pi \dot{\epsilon} \lambda \epsilon x v \varsigma \text{ Plut. mor. 302}.$ Davon der Ortsname Λάβραυνδα, auch Αάβρυνδα und Λάβρανδα, wonach der Gott auch Λαβραύνδης $(-ε \dot{v}_{\varsigma}, - \eta \nu \dot{v}_{\varsigma})$, bei Aristot. de part. an. III 10 δπλόσμιος. Noch heute sind ansehnliche Ruinen eines Tempels vorhanden.

120. 4. οι δέ: zu I 17 9. — άφτέοντο 'schickten sich an'; zu III 80 10.

5 f. τε — καί; ebenso I 190 5 f. μαχεσάμενοι ξπὶ πλεῦν ἢ πρότερον : c. 119 ξμαγέσαντο έπὶ γρόνον πολλόν. Oder auch ἐπὶ πλεῦν = μεζόνως (ἐσσώθησαν), wie II 171 4. Über die ungleichen Tempora zu c. 16 4.

7. Verb. πεσόντων πολλών. Dazu ist τῶν πάντων partitiver Genetiv,

'von allen Kämpfern', den Karern, Hellenen, Persern. Vgl. I 76 17. ἐπλήγησαν, mit derselben Metapher wie gleich das häufige τρώμα. Noch VIII 130 10.

121. τὸ τρῶμα ἀνέλαβον 'glichen die Niederlage wieder aus', repara-runt cladem. VIII 109. νενιχημένους ἀναμάχεσθαί τε καὶ ἀναλαμβάνειν την προτέρην κακότητα, VII 231 ἀνέλαβε πᾶσαν την έπενειχθείσαν αίτίην. Nachahmend Diodor. XVI 19 αναμαγέσασθαι καὶ αναλαβείν βουλόμενος την ήτταν. (ανέλαβον intrans. zu nehmen 'erholten sich', τοῦτο τὸ τρῶμα aber mit μετά zu verbinden, wäre sprachlich wohl statthaft, zumal jener Gebrauch bei Hippokrates nicht selten ist; aber der Sieg der Karer folgte so bald auf ihre Niederlage, dass sie zur Erstarkung nicht Zeit hatten). Von τε καί zu c. 2 6.

3 f. ἐλόχησαν — δσόν, insederunt iter. — λοχᾶν steht sonst mit dem Akkusativ der Person, welcher aufgelauert wird (VI 87 4, 87 8, 138 5); hier ist der Weg oder der Marsch selbst als Gegenstand der Nachstellung, Gefährdung gedacht. — Πήδασον, nach Strab. p. 611 ein kleiner Ort im Gebiete der Stadt

την επί Πηδάσω όδόν, ες την εμπεσόντες οι Πέρσαι νυπτός διεφθάρησαν και αὐτοί και οί στρατηγοί αὐ- 5 των, Δαυρίσης και Αμόργης και Σισαμάκης σύν δέ σφι ἀπέθανε και Μύρσος ὁ Γύγεω. τοῦ δὲ λόγου τούτου ήγεμών ήν 'Ηρακλείδης 'Ιβανώλλιος άνήρ Μυλασσεύς.

Οδτοι μέν νυν τών Περσέων ούτω διεφθάρησαν 122 Ύμαίης δε και αθτός εών των επιδιωξάντων τούς ες Σάρδις στρατευσαμένους Ιώνων, τραπόμενος ές την Προποντίδα είλε Κίον την Μυσίην ταύτην δε εξελών, ώς ἐπύθετο τὸν Ἑλλήσποντον ἐκλελοιπέναι Δαυρίσην 5 καὶ στρατεύεσθαι έπὶ Καρίης, καταλιπών τὴν Προποντίδα έπὶ τὸν Ελλήσποντον ἦγε τὸν στρατόν, καὶ είλε μέν Λιολέας πάντας όσοι την Ιλιάδα νέμονται, είλε δε Γεργιθας τούς ύπολειφθέντας των άρχαίων Τευκρών. αὐτός τε Ύμαίης αἱρέων ταῦτα τὰ ἔθνεα νούσω τελευτῷ 10 εν τη Τρωάδι. οδτος μεν δη ουτω ετελεύτησε, 'Αρτα- 123 φρένης δε δ Σαρδίων υπαρχος και 'Οτάνης δ τρίτος στρατηγός ετάχθησαν επί την Ιωνίην και την προσεχέα Αλολίδα στρατεύεσθαι. Ίωνίης μέν νυν Κλαζομενάς αιρέουσι, Αιολέων δε Κύμην.

'Αλισχομενέων δε των πολίων, ην γαο ώς διέδεξε 124 'Αρισταγόρης ὁ Μιλήσιος ψυχήν οθα άκρος, δς ταράξας την 'Ιωνίην και έγκερασάμενος πρήγματα μεγάλα δοησμον εβούλευε δρέων ταῦτα· προς δέ οι και ἀδύνατα εφάνη βασιλέα Δαρείον υπερβαλέσθαι πρός ταυτα 5

Idrias oder Stratonikeia. — ἐς τήν, nāml. λελοχημένην όδον, was dem Werte nach = λόχον; daher έμ-πεσόντες. Dio Cass. XL 6 έμπεσόντες ές τὰ λελοχισμένα.

7. Μύρσος δ Γύγεω: τα ΙΙΙ 122 5. Jedenfalls war er eine ansehnliche Person, deren Tod besonderer Er-

wähnung würdig schien.

8. 'Ιβανώλλιος: vgl. c. 37 2. 122. 8. ΑΙολέας: zu I 151 2. 9. Γέργιθας: zu VII 43 13. —

όπολειφθέντας, wie c. 61 7. Daſs Hymäes bei Eroberung

des troischen Landes daselbst einer

Krankheit erlag, erscheint offenbar dem Erzähler bedeutungsvoll. Das Land galt seit dem großen Kriege und dem Tode so vieler Heroen gleichsam als gefeit. Vgl. auch den VII 43 10 erwähnten Vorfall. 124. ην — οὐκ ἀκρος: ähnlich

I 73 ἦν γάρ, ως σιέσεξε, δογήν ἄπρος. — ψυχήν 'Mut' (III 14 5). — ἄπρος: zu c. 112 3.

4. ἀδύνατα: vom Plural zu I 4 8. 5. Dadurch dass an das parenthetische ἦν γὰς — ψυχὴν οὐκ ἄκρος eine Begründung in relativischer Form (δς — ταὐτα) sich anschloß,

δή ὧν συγκαλέσας τοὺς συστασιώτας εβουλεύετο, λέγων ώς αμεινον σφίσι είη χρησφύγετον τι υπάρχον είναι, ην άρα έξωθέωνται έπ της Μιλήτου, είτε δη ών ές Σαρδώ έχ τοῦ τόπου τούτου άγοι ές ἀποικίην, εἴτε ές Μύρκι-10 νον την 'Ηδωνών, την 'Ιστιαΐος έτείχεε παρά Δαρείου 125 δωρεήν λαβών ταῦτα ἐπειρώτα ὁ ᾿Αρισταγόρης. Εκαταίου μέν νυν τοῦ Ἡγησάνδρου, ἀνδρὸς λογοποιοῦ, τουτέων μεν ες ούδετερην στέλλειν έφερε ή γνώμη, εν Λέρω δε τη νήσω τείχος οἰποδομησάμενον ήσυχίην 5 άγειν, ην έκπέση έκ της Μιλήτου έπειτα δε έκ ταύτης 126 όρμώμενον κατελεύσεσθαι ές την Μίλητον. ταῦτα μέν δή Έχαταΐος συνεβούλευε, αθτῷ δὲ Αρισταγόρη πλείστη ἡ γνώμη ην ές την Μύρχινον απάγειν, την μέν δη Μίλητον έπιτράπει Πυθαγόρη ανδρί των αστων δοχίμω, 5 αὐτὸς δὲ παραλαβών πάντα τὸν βουλόμενον ἔπλεε ἐς την Θοηίκην, και έσχε την χώρην έπ' ην έστάλη· έκ δέ ταύτης δρμώμενος απόλλυται ύπο Θρηίκων αθτός τε ό 'Αρισταγόρης καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, πόλιν περικατήμενος καὶ βουλομένων τών Θρηίκων ύποσπόνδων έξιέναι.

und dann noch parallel zu jener Parenthesis der Satz πρὸς δέ οἱ — ὑπερβαλέσθαι eingeschoben ward, sind die einleitenden Worte άλισκομενέων δὲ τῶν πολίων von dem Hauptsatze zu weit getrennt worden. Es wird darum all dies Voraufstehende mit πρὸς ταῦτα δὴ ὧν noch einmal zusammengenommen, ehe der eigentliche Hauptsatz beginnt.

8. εἴτε, von εβουλεύετο abhängig. 9. Μύμχινον: zu c. 11 7.

10. ereiges, ohne damit zu Ende zu kommen (c. 23 f.). S. auch zu 1 66 19.

125. 3. στέλλειν, intransitiv, proficisci (IV 1473): öfter στέλλεσθαι, wie unten c. 126 6.

4. Δέρος, südwestlich von Milet und von dieser Stadt aus kolonisiert (Strab. p. 635).

5. άγειν, ες. 'Αρισταγόρεα.

126. 2 f. πλείστη ἡ γνώμη ἦν 'des Ar. Ansicht neigte sich am

meisten dahin, entschied sich dafür', d. i. 'Ar. hielt es für das beste'. Vgl. zu I 120 19. VII 220 5. — ἀπάγειν intrans., wie öfter ἀπελαύνειν.

7. Das Todesjahr des Aristagoras ergiebt sich aus Thuk. IV 102, der von diesem mißglückten Versuch bis auf die Gründung von Amphipolis (437) zusammen 60 J. verfliefsen läfst. Also 497 v. Chr., d. h. er fiel noch in demselben Jahre, in welchem er nach Myrkinos gekommen war. S. zu c. 33 1.

 πόλιν, wahrscheinlich Ἐννέα ὁδοί, das spätere Amphipolis; Myrkinos hiels die Landschaft (VII 114 3. Thuk a. O.).

8f. περικατήμενος καὶ βουλομένων: zu I 69 3. Die Thraken (Edonen, Thuk. a. O.) hatten die Zusage freien Abzuges erhalten, benutzten aber verräterischerweise die Zeit der Waffenruhe, um die Hellenen zu überrumpeln. Thuk. a. O. sagt ἐξεκρούσθη, was auf eine andere Überlieferung deutet.

District by Full O.C. U.C.

Αρισταγόρης μέν νυν 'Ιωνίην ἀποστήσας ούτω τε-1 λευτά. Ιστιαίος δε ό Μιλήτου τύραννος μεμετιμένος ύπὸ Δαρείου παρην ές Σάρδις απιγμένον δὲ αὐτὸν ἐχ των Σούσων είρετο 'Αρταφρένης ὁ Σαρδίων υπαρχος κατά κοιόν τι δοκέοι Ιωνας άπεστύναι. δ δε οὔτε είδε- 5 ναι ξφη εθώμαζε τε τὸ γεγονὸς ώς οὐδεν δηθεν τῶν παρεόντων πρηγμάτων ἐπιστάμενος. ὁ δὲ ᾿Αρταφρένης όρεων αθτόν τεχνάζοντα είπε, είδως την ατρεκείην της πρήγματα· τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψας μέν σύ, ὑπε- 10 δήσατο δὲ ᾿Αρισταγόρης. ΄΄ ᾿Αρταφρένης μέν ταῦτα ές 2 την απόστασιν έχοντα είπε. Ίστιαῖος δὲ δείσας ώς συνιέντα Αρταφρένεα υπό την πρώτην έπελθουσαν νύκτα ἀπέδρη ἐπὶ θάλασσαν, βασιλέα Δαρείον ἐξηπατηκώς: ος Σαρδώ νήσον την μεγίστην ύποδεξάμενος κατεργά- 5 σασθαι ὑπέδυνε των Ἰώνων τὴν ἡγεμονίην τοῦ πρὸς Δαρείον πολόμου. διαβάς δὲ ἐς Χίον ἐδέθη ὑπὸ Χίων, καταγνωσθείς πρός αὐτῶν νεώτερα πρήσσειν πρήγματα ές αὐτοὺς έχ Δαρείου. μαθόντες μέντοι οἱ Χὶοι τὸν

Histiäos' Rückkehr. Seine

Unternehmungen (c. 1-5).

1. τελευτᾶ: zu V 27 5.

5 f. κατὰ κοῖον 'aus welchem Grunde'; zu I 30 18. IV 48 4. ώς - ἐπιστάμενος 'wobei er sich stellte als ware er mit der Lage der Dinge unbekannt. Vgl. VIII 5 3. Über σηθεν zu I 59 23. 8. εἰσως την ἀτρεκείην 'da er

über die Ursache des Aufstandes genau unterrichtet war'. Vgl. IV 152 13. VI 82 12 und zu I 34 4. 9. ούτω τοι έχει: ebenso VII

161 12. VIII 125 8, ohne Pronomen IX 9 7. Vgl. zu V 92 η 27.
2. 2. ἔχοντα 'bezüglich' (VII 148 6). 'Art. deutete mit diesen Worten auf die Empörung'.

5. νησον την μεγίστην, Histiaos' eigener Ausdruck (V 106 33). κατεργάσασθαι: der Aorist wie VII 134 Ì4.

8. $\nu \epsilon \omega \tau \epsilon \varrho \alpha = \varkappa \alpha \varkappa \dot{\alpha}$ (III 62 17). 9f. $\dot{\epsilon} \varkappa$ 'auf Antrieb, Befehl'. Il. ϱ 101 έχ θεόφιν πολεμίζει. VIII 80 ίσθι γάρ έξ έμέο τὰ ποιεύμενα δπὸ Μήσων. — τὸν πάντα λόγον:

10 πόντα λόγον, ώς πολέμιος εἴη βασιλέι, ἔλυσαν αὐτόν.
3 ἐνθαῦτα δὴ εἰρωτώμενος ὑπὸ τῶν Ἰώνων ὁ Ἱστιαῖος κατ' ὅ τι προθύμως οὐτω ἐπέστειλε τῷ ᾿Αρισταγόρῃ ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος καὶ κακὸν τοσοῦτον εἴη Ἦωνας ἐξεργασμένος, τὴν μὲν γενομένην αὐτοῖσι αἰτίην οὐ ἡ μάλα ἔξέφαινε, ὁ δὲ ἔλεγέ σφι ὡς βασιλεὺς Δαρεῖος ἐβουλεύσατο Φοίνικας μὲν ἐξαναστήσας ἐν τῷ Ἰωνίη κατοικίσαι, Ἰωνας δὲ ἐν τῷ Φοινίκη, καὶ τούτων εῖνεκα ἐπιστείλειε. οὐδέν τι πάντως ταῦτα βασιλέος βουλευσαμένου ἐδειμάτου τοὺς Ἰωνας.

4 Μετὰ δὲ ὁ Ἱστιαιος δι' ἀγγέλου ποιεύμενος Ερμίππου ἀνδρὸς ᾿Αταρνίτεω τοισι ἐν Σάρδισι ἐοῦσι Περσέων ἔπεμπε βυβλία, ὡς προλελεσχηνευμένων αὐτῷ ἀποστάσιος πέρι. ὁ δὲ Ἦππος πρὸς τοὺς μὲν ἀπε5 πέμφθη οὐ διδοῖ, φέρων δὲ ἐνεχείρισε τὰ βυβλία ᾿Αρ-

zu I 21 7. Dazu ως ... als kurze Inhaltsangabe des λόγος; vgl. zu III 48 10.

3. 2 f. κατ' δ τε, quapropter. S. oben c. 1 5 und zu VII 2 10. — ἐπέστεελε — εἶη: zu V 13 7.

4f. γενομένην 'wirkliche' (II 28 19). — αὐτοῖσι: zu V 106 16. — οὐ μάλα 'ganz und gar nicht, keineswegs', wie man doch erwarten durfte. Il. β 241 ἀλλὰ μάλ οὐχ Άχιλῆν χόλος φρεσίν, ἀλλὰ μεθήμων und sonst bei Homer, der aber die Negation regelmāſsig nachstellt. Āschyl. Pers. 384 καὶ νὺξ ἔχώρει, κοὺ μάλ 'Ελλήνων στρατὸς Κρυφαῖον ἔκπλουν οὐδαμῆ καθίστατο (wie die Perser erwartet hatten). Seltener in Prosa. Vgl. I 98 1. — 3 δέ 'sondern er' (I 17 9).

6f. Der Plan erscheint nicht übel erfunden, wenn man die Umsiedelung der Barkäer (IV 204), Päonen (V 14f.), Eretrieer (VI 119) vergleicht. Zwischen Phöniken und lonern bestand zudem eine feindselige Rivalität, seitdem jene ihr Handelsgebiet im ägäischen Meere und im Pontos fast ganz eingebüßt

hatten und sich auch im westlichen Mittelmeere durch ionische Konkurrenz bedroht sahen (I 163. IV 152). Daher auch ihre eifrige Beteiligung an diesem Kriege (c. 6. 28. 33 f.).

8. οὐθέν τι πάντως: zu V 65 1. Zu dem Asyndeton vgl. I 20 1. VI 21 7. 52 16. Plato Staat 351 a.

4. δι' ἀγγέλου ποιεύμενος 'vermittelst eines Boten'. VIII 134 ἐπέλευσε σφέας ὁ Ἀμφιάφεως διὰ χρηστηφίων ποιεύμενος.

2. 'Αταρνίτεω, aus der Landschaft 'Αταρνεύς (Ι 160).

3. λεσχηνεύεσθαι 'plaudern, sich unterhalten', Wort ionischen Gebrauches. Heraklit. Fr. 126 όχοῖον εἴ τις τοῖοι σόμοισι λεσχηνεύοιτο Demokrit. Fr. 143 ὁ ἀντιλογεόμει νος καὶ πολλὰ λεσχηνευόμενος ἀφυὴς ἐς μάθησιν τῶν χοή. Hippokr. περὶ εὐσχημ. 15 μηθὲ πολλὰ λεσχηνευόμενον τοῖοι ἰδιώτησι. Vgl. zu 1 153 9. Vom Genetiv statt Dativ (anschließend an ἐρῦσι) s. zu I 38.

5. Δυε πρός τούς erg, τούτοισι zu οὐ διδοί.

Stritterally GOOGLE

ταφρένεϊ. δ δὲ μαθών ἄπαν τὸ γινόμενον ἐκέλευε τὸν Ερμιππον τὰ μὲν παρὰ τοῦ Ἱστιαίου δοῦναι φέροντα τοῖσί περ ἔφερε, τὰ δὲ ἀμοιβαῖα τὰ παρὰ τῶν Περσέων ἀντιπεμπόμενα Ἱστιαίῳ ἐωυτῷ δοῦναι. τούτων δὲ γενομένων φανερῶν ἀπέκτεινε ἐνθαῦτα πολλοὺς Περσέων 10 ὁ ᾿Αρταφρένης.

Περί Σάρδις μέν δή έγίνετο ταραχή. 'Ιστιαΐον δέ 5 ταύτης αποσφαλέντα της έλπίδος Χίοι κατηγον ές Μίλητον, αθτού Ιστιαίου δεηθέντος. οἱ δὲ Μιλήσιοι, άσμενοι ἀπαλλαχθέντες και 'Αρισταγόρεω, οθδαμώς πρόθυμοι ήσαν άλλον τύραννον δέχεσθαι ές την χώρην, 5 οία έλευθερίης γευσάμενοι. και δί, νυκτός γάρ δούσης βίη ἐπειράτο κατιών ὁ Ἰστιαίος ἐς τὴν Μίλητον, τιτρώσκεται τὸν μηρὸν ὑπό τευ τῶν Μιλησίων. δ μέν δή ώς απωστός έκ της έωυτου γίνεται, απικνέεται δπίσω ές την Χίον ενθεύτεν δέ, οὐ γὰς ἔπειθε τοὺς Χίους 10 ώστε έωυτῷ δοῦναι νέας, διέβη ες Μυτιλήνην καὶ ἔπειθε Λεσβίους δουναί οἱ νέας. οι δὲ πληρώσαντες οπτώ τριήρεας έπλεον άμα Ιστιαίφ ές Βυζάντιον, ενθαθτα δε ίζόμενοι τὰς έχ τοῦ Πόντου εππλεούσας τῶν νεῶν έλάμβανον, πλην η όσοι αθτών Ιστιαίω έφασαν έτοι- 15 μοι είναι πείθεσθαι.

'Ιστιαΐος μέν νυν καὶ Μυτιληναΐοι ἐποίευν ταῦτα. 6 ἐπὶ δὲ Μίλητον αδτὴν ναυτικός ζτες πολλὸς καὶ πεζὸς ἦν στρατὸς προσδόκιμος συστραφέντες γὰρ οἱ στρατηγοὶ

6. τὸ γινόμενον 'was im Werke war'.

8. ἔφερε 'zu bringen den Auftrag hätte'.

5. 2. κατήγον, reducebant (I 60

25). 4. zai, 'die schon des Ar. mit

Freuden sich erledigt hatten'.
6. καί δη γάρ 'und da er nun'.
9. ἀπωστός — γύνεται, periphrastisch für ἀπωθέεται, so jedoch tass dies mehr das Verbanntwerden, jenes das Verbanntsein (extormit) ausdrückt. S. zu V 63 5.

10 f. ξπειθε — ξπεισε, wie V 104

14. νεών, näml. δλκάσων (c.26 3).
15. αυτών, der Staaten und Städte, denen die Schiffe angehörten. Dals insbesondere Ioner gemeint sind, zeigt c. 26 2. Am meisten mußte Miletos unter der Blockade leiden, dessen zahlreiche Kolonien und Handelsstationen am Pontos lagen.

6. 2. ναυτικός — στρατός, wie

c. 43. 3. Aufstellung der Perser und

τών Περσέων καὶ εν ποιήσαντες στρατόπεδον ήλαυνον 5 έπὶ τὴν Μίλητον, τάλλα πολίσματα περὶ ελάσσονος ποιησάμενοι. τοῦ δὲ ναυτικοῦ Φοίνικες μὲν ἦσαν προθυμότατοι, συνεστρατεύοντο δέ και Κύπριοι νεωστί κατεστραμ-7 μένοι καὶ Κίλικές τε καὶ Αλγύπτιοι. Οι μέν δή ἐπὶ τὴν Μίλητον καὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην ἐστρατεύοντο, Ἰωνες δε πυνθανόμενοι ταυτα ξπεμπον προβούλους σφέων αὐτῶν ἐς Πανιώνιον. ἀπικομένοισι δὲ τούτοισι ἐς τοῦτον 5 τον χώρον καὶ βουλευομένοισι έδοξε πεζόν μέν στρατόν μηδένα συλλέγειν αντίξοον Πέρσησι, αλλά τὸ τείχεα δύεσθαι αθτούς Μιλησίους, τὸ δὲ ναυτικόν πληρούν ύπολειπομένους μηδεμίαν των νεών, πληρώσαντας δε συλλέγεσθαι την ταχίστην ές Λάδην προναυμαχήσοντας της 10 Μιλήτου. ή δε Λάδη έστι νήσος μικοή επί τη πόλι τή 8 Μιλησίων χειμένη. μετὰ δὲ ταῦτα πεπληρωμένησι τῆσι νηυσὶ παρήσαν οἱ Ἰωνες, σὺν δέ σφι καὶ Αἰολέων όσοι Λέσβον νέμονται. ἐτάσσοντο δὲ ὧδε. τὸ μὲν πρὸς τὴν ηω είχον κέρας αθτοί Μιλήσιοι, νέας παρεχόμενοι όγδώ-5 χοντα· είχοντο δε τούτων Πρηγέες δυώδεχα νηυσί χαὶ

Ioner bei Miletos. Geheime

Umtriebe (c. 6-10).
7. 3. προβούλους 'Fürberater' Vertreter der einzelnen Städte am Bundestage, deren Gesamtheit den in Bundessachen entscheidenden Bundesrat bildete. Nicht zu vermischen mit den in anderen Staaten zuweilen erwähnten πρόβουλοι, 'Vorberater', welche als leitender Senat die Staatsbeschlüsse zuvor berieten und dann der Gemeinde zur Entscheidung vorlegten. Wie hier VII 172 ἐν δὲ τῷ Ἰσθμῷ ἤσαν άλισμένοι πρόβουλοι της Ελλάσος αραιρημένοι από των πολίων, Ψο Έλλάσος wie hier σφέων αὐτῶν objektiver Genetiv ist. Aschyl.Sept. 1005 δοχοῦντα και δόξαντ' άπαγγέλλειν με χρη Δήμου προβούλοις τησθε Καθμείας πόλεως.

6 f. ἀλλὰ — Μελησίους enthält einen zwiefachen Beschluß: man wollte sich vielmehr zu Lande auf Verteidigung der Mauern (Milets) beschränken, und diese Verteidigung sollten die Milesier allein führen.

10. Die Insel Lade deckte den Eingang zum Hafen und bot selbst auf der durch sie gebildeten Rhede einen sicheren Ankerplatz. Ihre Wichtigkeit bewährte sich abermals im J. 334 bei der Belagerung durch Alexander d. Gr. (Arrian. An. I 13f.). Jetzt ist sie durch die Alluviouen des Mäandros mit dem Festlande verbunden.

8. 3. Vgl. mit dieser genauen Aufzählung, außer dem Schiffsund Völkerkataloge der Ilias, VII 89 ff. VIII 1. 43 ff. IX 28 ff. Die Reihenfolge entspricht im ganzen der geographischen Lage. Von den dreizehn Bundesstädten fehlen Ephesos (s. c. 16), Kolophon, Lebedos, Klazomenä (s. V 123 4), Smyrna.



Μυήσιοι τρισί νηυσί, Μυηοίων δέ Τήιοι είχοντο έπτακαίδεκα νηυσί, Τηίων δέ είχοντο Χίοι έκατὸν νηυσί· πρὸς δὲ τούτοισι Ἐρυθραῖοί τε ἐτάσσοντο καὶ Φωχαέες, Έρυθραΐοι μεν όχτω νέας παρεχόμενοι, Φωχαέες δε τρείς. Φωκαέων δε είχοντο Λέσβιοι νηυσί εβδομή- 10 χοντα· τελευταίοι δε ετάσσοντο έγοντες τὸ πρὸς έσπεοην κέρας Σάμιοι έξήκοντα νηυσί. πάντων δε τούτων δ σύμπας άριθμὸς έγένετο τρείς και πεντήκοντα και τριημόσιαι τριήρεες. αδται μέν Ιώνων ήσαν, των δέ 9 βαρβάρων τὸ πληθος των νεων ήσαν έξαχόσιαι. ώς δὲ καὶ αδται απίκατο πρός την Μιλησίην καὶ ὁ πεζός σφι άπας παρήν, ενθαύτα οι Περσέων στρατηγοί πυθόμενοι τὸ πληθος τῶν Ἰάδων νεῶν καταρρώδησαν μη 5 οὐ δυνατοὶ γένωνται ὑπερβαλέσθαι, καὶ οὕτω οὕτε τὴν Μίλητον οδοί τε έωσι έξελεῖν μὴ οὐα ἐόντες ναυαράτορες, πρός τε Δαρείου χινδυνεύσωσι χαχόν τι λαβείν. ταῦτα ἐπιλεγόμενοι, συλλέξαντες τῶν Ἰώνων τοὺς τυράννους, οι ὑπ' Ἰρισταγόρεω μὲν τοῦ Μιλησίου κατα- 10 λυθέντες των άρχεων έφευγον ές Μήδους, ετύγχανον δὲ τότε συστρατευόμενοι ἐπὶ τὴν Μίλητον, τούτων τῶν ανδρών τοὺς παρεόντας συγκαλέσαντες έλεγόν σφι τάδε. ,, ἄνδρες Ἰωνες, νῦν τις ὑμέων εὖ ποιήσας φανήτω τὸν βασιλέος οίχον τούς γάρ έωντοῦ έχαστος ύμέων πο- 15 λιήτας πειράσθω αποσχίζων από τοῦ λοιποῦ συμμαχικοῦ. προϊσχόμενοι δε επαγγείλασθε τάδε, ώς πείσονταί τε άχαρι οδδέν διά την απόστασιν, οδδέ σφι οδτε τα ίρα

10. τρεῖς: wegen der geringen Zahl dieser einst so seemächtigen Stadt s. I 165.

9. 7. μη οὐκ, 'insofern sie nicht seemächtig wären', wie II 110 12. VI 106 14 mit vorausgehender Negation. — ναυχράτορες: zu V 36 11. 10. S. V 37 f.

11. ěφευγον: vgl. zu II 152 2. Hier übte auch die Bedeutung 'waren verbannt' ihren Einfluss.

14f. τις ὑμέων sagt so viel als das fg. ξχαστος υμέων. So öfters τὶς bei Aufforderungen und Mah-

nungen, die mehr indirekt an die betreffenden Personen gerichtet oder ganz allgemein ausgesprochen werden; s. I 8 18. VII 5 13. 237 15. VIII 109 21. 118 15. IX 45 18. 78 9. 98 17. 116 12. II. π 209 Achill zu den Myrmidonen ένθα τις άλκιμον ήτος έχων Τοωίεσσι μαγέσθω. — ποιήσας: auffallend st. ποιέων; vgl. VIII 118 16.

17. προϊσχόμενοι, den eben angedeuteten Vorschlag zum Abfall. S. zu I 141 5.

18. οὐθέ nach τε ward hier schon

ούτε τὰ ἴδια ἐμπεπρήσεται, οὐδὲ βιαιότερον ἔξουσι οὐδὲν 20 η πρότερον είχον. εί δε ταῦτα μεν ού ποιήσουσι, οι δε πάντως διὰ μάχης ελεύσονται, τάδε ήδη σφι λέγετε επηρεάζοντες, τά περ σφέας κατέξει, ώς έσσωθέντες τη μάχη έξανδραποδιεύνται, καὶ ώς σφέων τοὺς ζμέν> παϊδας έκτομίας ποιήσομεν, τὰς δὲ παρθένους ανασπάστους ἐς Βάκτρα,

10 καὶ ώς τὴν χώρην ἄλλοισι παραδώσομεν. ' οι μέν δὰ **ἔλεγον τάδε. τῶν δὲ Ἰώνων οἱ τύραννοι διέπεμπον** νυπτός επαστος ές τους έωυτοῦ έξαγγελλόμενος. οἱ δὲ Ίωνες, ές τούς καὶ ἀπίκοντο αδται αι άγγελίαι, άγνω-5 μοσύνη τε διεχρέωντο καὶ οὐ προσίεντο τὴν προδοσίην, έωυτοισι δε εχαστοι εδόχεον μούνοισι ταθτα τούς Πέρσας έξαγγέλλεσθαι.

11 Ταύτα μέν νυν ίθέως ἀπικομένων ές την Μίλητον των Περσέων εγίνετο μετά δε των Ιώνων συλλεχθέν-

των ές την Λάδην έγίνοντο άγοραί, και δή κού σφι

des fg. oite - oëte wegen unvermeidlich.

19. Eigentlich oddi Egovos \$ iαιον οὐθεν οὐ μᾶλλον ἢ πρ. είχον. Vgl. zu III 124 10. Also ist der Gedanke: 'sie sollten sich ebenso milder Behandlung wie früher erfreuen'. Und in der That hatten sich die Ioner bis dahin nicht über Eingriffe und Bedrükkungen beklagen können.

20. εί - ού, weil ου ποιήσουσι den Wert eines einfachen Verbs hat (ἀρνήσονται). Ebenso I 212 13. VI · 133 10. VII 10 3 11. 16 y 15, und schon öfters bei Homer, besonders nach εἰ δέ: Οd. μ 382 εἰ δέ μοι οὖ τίσουσι βοῶν ἐπιειχέ΄ ἀμοιβήν, β 274. II. γ 289. ω 296. Jedoch steht VIII 62 6 in ähnlicher Wendung μή. Anders I 90 21. VII 9 10. 46 9, wo si nicht konditional ist. — oi dé 'sondern' (I 17 9).

21. ἐπηρεάζοντες, hier in der sonst ungewohnten Bedeutung von ξπαπειλέοντες (c. 32 3).

22. τά περ σφέας κατέξει, 'was in der That sie treffen wird', ist

eine beiläufige, nicht zur Botschaft gehörige, sondern an die Tyrannen gerichtete Bemerkung: die Dro-hungen seien ernst gemeint (c. 32). $\pi \epsilon \varrho$ wie III 68 6.

23. εξανθραποδιεῦνται, hier und c. 17 4 passiv, wie III 132 6 ανα-

σχολοπιεῖσθαι.

24. ἐς Βάπτρα, d. i. an die fernste Grenze des Reiches. Vgl. IV 204 und zu III 92 9.

10. 2. τάσε, rückweisend, wie öfters bei H. (I 137 2).
4. καί 'wirklich'. — ἀγνωμοσύνη: zu V 83 5. H. tadelt das Benehmen der Ioner, nicht ohne die Absicht den Verrat der ihm befreundeten Samier möglichst zu entschuldigen, dessen Motive er daher auch c. 13 in so auffallend breiter Weise darlegt.

Dionysios sucht die Ioner kampftüchtig zu machen. Schlacht bei der Insel Lade; Verrat der Samier; Nieder-

lage (c. 11-17).

 ἐς τὴν Μίλητον, ad Miletum. Genauer c. 9 3.



καὶ άλλοι ήγορόωντο, ἐν δὲ δή καὶ ὁ Φωκαείς στρατηγὸς Διονύσιος λέγων τάδε. ,,ἐπὶ ξυροῦ γὰρ ἀχμῆς 5 έχεται ήμῖν τὰ πρήγματα, ἄνδρες Ἰωνες, ἢ εἶναι ἐλευθέροισι η δούλοισι, καὶ τούτοισι ώς δρηπέτησι νύν ών ύμεῖς ἢν μὲν βούλησθε ταλαιπωρίας ἐνδέ**χεσθαι, τὸ** παραχρημα μέν πόνος ύμιν έσται, οίοί τε δε έσεσθε ύπερβαλόμενοι τους εναντίους είναι ελεύθεροι εί δε 10 μαλακίη τε καὶ ἀταξίη διαχρήσησθε, οὐδεμίαν ὑμέων έχω έλπίδα μη ου δώσειν ύμέας δίκην βασιλέι της άποστάσιος. άλλ' έμοί τε πείθεσθε και έμοι ύμέας αὐτούς έπιτρέψατε καὶ ύμῖν έγώ, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, ύποδέχομαι ἢ οὐ συμμείξειν τοὺς πολεμίους ἢ συμμί- 15 σγοντας πολλον ελασσωθήσεσθαι. ταῦτα ακούσαντες οί 12 Ἰωνες ἐπιτράπουσι σφέας αὐτοὺς τῷ Διονυ**σίῳ. δ δὲ** ἀνάγων έκάστοτε ἐπὶ κέρας τὰς νέας, ὅκως τοῖσι ἐρέ-

4. ἡγοςόωντο, episches Wort in epischer Form (vgl. zu IV 119 17), wegen des verwandten ἀγοςαί und mit ironischem Rückblick auf Stellen wie II. δ 1 οἱ δὲ θεοὶ πὰς Ζηνὶ καθήμενοι ἡγοςόωντο. Gemächliche Redseligkeit, der Nationalfehler der Ioner (vgl. III 46), geziemte ihrer damaligen Lage am wenigsten. — καὶ ἄλλοι — ἐν δὲ δὴ καὶ: zu III 38 10.

5 f. Nach II. x 173 νῦν γὰρ δη πάντεσσιν ἐπὶ ξυροῦ ἴσταται ἀχμῆς Ἡ μάλα λυγρὸς ὅλεθρος ᾿Αχαιοῖς ἡ ἐκῶναι. ʿAuf des Schermessers Schārfe', d. i. levissimo momento inclinari possunt, in ipso sunt discrimine. — γάρ: zu I 8 10. Zum Gedanken vgl. IX 60 ἀγῶνος μεγίστου προχειμένου ἐλευθέρην είναι ἡ δεδουλωμένην τὴν Ἑλλάδα.

7 f. νῦν ῶν: zu V 49 11. ὑμεῖς, mit Nachdruck vorgeschoben.

Vgl. VII 8 β 13.

10 f. εl — διαχρήσησθε, ohne ἄν: s zu IV 172 14. — ψμέων, Genit. object.

13. άλλ': zu VIII 62 5.

14. θεῶν — νεμόντων, aequis deis (c. 109 26). Vgl. VIII 13 9.

12. 3 ff. ἐπὶ κέρας, sodass die Schiffe eines hinter dem anderen auffuhren; bei Attikern ἐπὶ κέρως. Thuk. II 90 κατά μίαν επὶ κέρως παραπλέοντας, der gleich darauf die entgegengesetzte Aufstellung beschreibt: ἀπὸ σημείου ένὸς ἄφνω έπιστρέψαντες τὰς ναθς μετω-πηθὸν ἔπλεον. Vgl. zu IV 67 4. έχαστοτε, bei jeder Übung. - Der Satz δχως ('so oft als') — δπλίσειε ist aus zweien zusammengezogen: τοισι ερέτησι εχράτο - και τούς έπιβάτας ώπλιζε δχως δε τοισι ερέτησι χρήσαιτο — χαι τους επι-βάτας δπλίσειε (oder kürzer δχως δὲ ταῦτα ποιήσειε). Vgl. I 17 10. διέχπλοος, der eigentliche Ausdruck für das bedeutendste Manöver der antiken Seetaktik, das hier zuerst erwähnt wird (vgl. VIII 99), aber erst im peloponnesischen Kriege, besonders durch die Athener, erfolgreich augewendet wurde. bestand darin, dass ein Schiff zwischen zwei feindlichen mit voller Stofskraft hindurchfuhr, ihre Riemen abstreifte oder sie sonst außer Kampf setzte. Das meiste hing dabei von dem Geschick des Führers

τησι χρήσαιτο διέχπλοον ποιεύμενος τήσι νηυσί δι' άλ-5 ληλέων καὶ τοὺς ἐπιβάτας ὁπλίσειε, τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρης τὰς νέας ἔχεσκε ἐπ' ἀγκυρέων, παρείχέ τε τοίσι Ιωσι πόνον δι' ήμερης. μεχρι μεν νυν ήμερεων έπτα έπείθοντό τε καὶ ἐποίευν τὸ κελευόμενον· τῆ δὲ ἐπὶ ταύτησι οἱ Ἰωνες, οἰα ἀπαθέες ἐόντες πόνων τοιούτων 10 τετρυμένοι τε ταλαιπωρίησί τε καὶ ήλίω, έλεξαν πρὸς έωντούς τάδε. ,,τίνα δαιμόνων παραβάντες τάδε άναπίμπλαμεν; οίτινες παραφρονήσαντες καὶ ἐκπλώσαντες έχ τοῦ νόου ανδοί Φωκαει αλαζόνι, παρεχομένω νέας τρεῖς, ἐπιτρέψαντες ἡμέας αὐτοὺς ἔχομεν· δ δὲ παρα-15 λαβών ήμέας λυμαίνεται λύμησι ανηχέστοισι, χαὶ δή πολλοί μεν ήμεων ες νούσους πεπτώχασι, πολλοί δε επίδοξοι τώντο τοῦτο πείσεσθαι είσί, πρό τε τούτων τῶν κακών ήμιν γε κρέσσον και ο τι ών άλλο παθείν έστι καὶ τὴν μέλλουσαν δουληίην ὑπομετναι ήτις ἔσται, 20 μαλλον ή τή παρεούση συνέχεσθαι. φέρετε, του λοιπου μή πειθώμεθα αὐτοῦ. ταῦτα ἔλεξαν, καὶ μετὰ ταῦτα

und der Geübtheit der Ruderer im stossweisen Fortschnellen des Schiffes und rechtzeitigen Beilegen der eigenen Riemen ab. Glückte der Stofs, sodafs noch andere Schiffe durch die Lücke folgen und die feindliche Linie im Rücken fassen konnten (ἀναστροφή), so war der Sieg in der Regel entschieden; daher das Gegenmanöver der Peloponnesier bei Thuk. II 83: ἐτάξαντο χύχλον τῶν νεῶν ὡς μέγιστον οἶοί τε ήσαν μη διδόντες διέκπλουν, τὰς ποψοας μὲν ἔξω εἴσω δὲ τὰς πούμνας. Vgl. VIII 11 3.

5 f. δπλίσειε, in vollständiger Bewaffnung sich hatte aufstellen lassen. Vgl. VII 100 έξοπλίσαντες τοὺς ἐπιβάτας ώς ές πόλεμον. Sonst war es Regel, dass die Mannschaften ans Land gingen und dort lagerten, weil die Schiffe für einen längeren Aufenthalt sehr unvollkommen und gar nicht zur Bereitung gekochter Speisen eingerichtet waren.

7. δι' ἡμέρης 'den ganzen Tag hindurch' (I 97 6).

10. ἡλίφ, besonders die ἐπιβάται.

11. τίνα δαιμόνων παραβάντες, quo numine laeso (Verg. Aen. I 8). Sonst nur παραβαίνειν νόμον, δρxov u. ä.

12 f. αναπίμπλαμεν: zu V 4 7. - ἐχπλώσαντες ἐχ τοῦ νόου: zu III 155 13.

14. τρεῖς 'nur drei'.

15 f. ανηχέστοισι: stand doch die Reinheit des Teints auf dem Spiele (10)! Daher ἐσχιητροφέοντο (23). Vgl. zu IV 95 8. — καὶ δή = καὶ ήση (I 66 5 IX 18 3).

18. 8 ti wv, quidvis.

20. μαλλον erneuert die Komparation (κρέσσον) für das nachträglich noch eingeführte ἢ τῆ παρεούση συνέχεσθαι, das von χρέσσον zu weit entfernt ist und nach πρὸ τούτων auch nicht mehr zu erwarten war.

21. πειθώμεθα αὐτοῦ: zu I 59 13.



αθτίκα πείθεσθαι οθδείς ήθελε, άλλ' οία στρατιή σκηνάς τε πηξάμενοι εν τή νήσω εσχιητροφέοντο χαὶ εσβαίνειν ούχ εθέλεσχον ές τὰς νέας οὐδ' ἀναπειράσθαι.

Μαθόντες δὲ ταῦτα τὰ γινόμενα ἐκ τῶν Ἰώνων οί 13 στρατηγοί των Σαμίων, ενθαύτα δή παρ' Αλάκεος τοῦ Συλοσώντος κείνους τους πρότερον ξπεμπε λόγους ο Αλάχης πελευόντων των Περσέων, δεόμενος σφέων έχλιπείν την Ιώνων συμμαχίην οι Σάμιοι ών δρώντες εδούσαν 5 άμα μεν άταξίην πολλήν έχ των Ιώνων εδέχοντο τούς λόγους, αμα δε κατεφαίνετό σφι είναι άδύνατα τὰ βασιλέος πρήγματα ύπερβαλέσθαι, εὖ [δὲ] ἐπιστάμενοι ώς εί και τὸ παρεὸν ναυτικόν ὑπερβαλοίατο [τὸν Λαρεΐον], άλλο στι παρέσται πενταπλήσιον. προφάσιος 10 ών επιλαβόμενοι, επείτε τάχιστα είδον τούς Ίωνας οδ βουλομένους είναι χρηστούς, έν κέρδει έποιεύντο περιποιησαι τά τε ίρα τα σφέτερα και τα ίδια. δ δε Αλάκης, παρ' ότευ τοις λόγους εδέκοντο οι Σάμιοι, παις μεν ήν Συλοσώντος του Αλάκεος, τύραννος δε εων Σάμου υπό 15 τοῦ Μιλησίου Αρισταγόρεω ἀπεστέρητο τὴν ἀρχὴν κατά περ οἱ ἄλλοι τῆς Ἰωνίης τύραννοι.

22. ολα στρατιή, tamquam exercitus Ebenso ola III 63 13.

24. αναπειρᾶσθαι, der technische Ausdruck vom Üben in Schiffsmanövera.

13. μαθόντες 'wahrnehmend' (VII 37 10). 5 ff. Konstr. of Zamos we ide-

χοντο τοὺς λόγους ὁρῶντες ἄμα μέν ατλ. Das eigentliche Subjekt οι στρατηγοι τῶν Ἰώνων ist mit οί Σάμιοι, der Unterbrechung wegen, erneuert (vgl. zu V 19), aber mit erweitertem Inhalte, weil die Annahme der Vorschläge eben nicht allein in der Hand der Führer lag. Dann werden die Motive der Annahme, die schon in μαθόντες -'Ιώνων angedeutet waren, nachträglich noch einmal mit besonderem Nachdruck (s. zu c. 104) ent-

wickelt. - δρώντες ἐοῦσαν stände

genauer hinter αμα μέν. Ein um-

gekehrter Fall II 175 1. — ἀταξίην, immodestiam, 'Unbotmässigkeit'. — Die Annahme der Vorschläge (¿đ´єχοντο τους λύγους) ist nicht ohne Absicht zwischen die entschuldigenden Motive gleichsam versteckt, Der Vf. sucht in verlegener und gewundener Sprache die ihm befreundeten Samier so gut es angeht zu reinigen; freilich ohne Er-Sie mochten zuvor nach Hause gehen, aber in der Schlacht selbst durften sie nicht abfallen.

10. πενταπλήσιον, eine Hyperbel. Dafür in der ähnlichen Stelle VIII 140 α πολλαπλησίη. Selbst die Flotte des Xerxes zählte, die hellenischen und karischen abgerechnet, nur 830 Trieren (VII 89 ff.). — προφάσιος

επιλαβόμενοι, wie III 36 19. 12. εν κέρδει εποιεύντο, wie II 121 δ 13.

14. 67ev: zu IV 8 4. Von

Τότε ών επεί επέπλεον οι Φοίνικες, οι "Ιωνες αντανηγον και αὐτοι τὰς νέας [ἐπὶ κέρας]. ὡς δὲ και ἀγχοῦ εγίνοντο και συνέμισγον αλλήλοισι, τὸ ενθεῦτεν οθα εχω άτρεκέως συγγράψαι οίτινες των Ιώνων εγίνοντο ανόρες 5 κακοί η άγαθοί εν τη ναυμαχίη ταύτη άλλήλους γαρ καταιτιώνται, λέγονται δε Σάμιοι ενθαθτα, κατά τά συγκείμενα πρός τον Αλάκεα, αειράμενοι τα ίστια αποπλώσαι έκ της τάξιος ές την Σάμον, πλην ένδεκα νεών τουτέων δὲ οἱ τριήραρχοι παρέμενον καὶ ἐναυμάγεον 10 ανηχουστήσαντες τοίσι στρατηγοίσι καί σφι το χοινον των Σαμίων έδωκε διά τοῦτο τὸ πρηγμα εν στήλη αναγραφήναι πατρόθεν ώς ανδράσι αγαθοίσι γενομένοισι, καὶ ἔστι αΰτη ή στήλη ἐν τῆ ἀγορῆ. ἰδόμενοι δὲ καὶ Λέσβιοι τούς προσεχέας φεύγοντας τωντό έποίευν το τοι 15 Σαμίοισι ως δε και οι πλεύνες των Ιώνων εποίευν τα 15 αθτά ταυτα. των δε παραμεινάντων εν τη ναυμαχίη περιέφθησαν τρηχύτατα ΧΙοι ώς δποδεικνύμενοί τε έργα λαμπρά καὶ οὐκ έθελοκακέοντες. παρείγοντο μέν γάρ, ώσπερ καὶ πρότερον είρεθη, νέας έκατόν, καὶ ἐπ' 5 έκαστης αθτέων ανδρας τεσσερακοντα των αστών λογάδας ἐπιβατεύοντας ὁρέοντες δὲ τοὺς πολλοὺς τῶν συμμάχων προδιδόντας ούχ εδικαίευν γίνεσθαι τοίσι κακοίσι αὐτῶν ὅμοιοι, ἀλλὰ μετ' ὀλίγων συμμάχων μεμουνωμένοι διεκπλέοντες εναυμάχεον, ες δ των πο-10 λεμίων έλόντες νέας συχνάς απέβαλον των σφετερέων 16 τας πλεῦνας. Χτοι μέν δη τησι λοιπησι των νεων απο-

Äakes s. III 39. 139 ff. IV 138. V 37 f.

14. τότε ων leitet zur Erzählung zurück.

2. Das hier unnütze ἐπὶ κέρας ist aus c. 12 3 eingeschoben.

3 f. Verb. τὸ ἐνθεῦτεν οἴτινες — ταύτη, οὐτ ἔχω ἀτο. συγγράψαι. Vgl. zu c. 48 11. Auch hier, wie oben c. 13, erzählt H. die Schuld der Ioner möglichst schonend, während er unten 11 ff. den Beweis für die bessere Gesinnung des samischen Volkes mit besonderem Nachdruck hervorhebt.

10. τοῖσι στρατηγοῖσι: der Dativ

nalog dem synonymen ἀπειθέειν; sonst m. Genit. Vgl. zu I 214 2. 12. πατρόθεν 'mit Zufügung des Vatersnamens' (III 1 22. VIII 9021), was als Ehrenerweisung galt. Il. × 68 πατρόθεν έχ γενεῆς ἀνομάζων ἄνθρα ἐκαστον, Πάντας κυθαίνων. Vgl. zu III 60 20. 140 24.

15. 9. διεχπλέοντες, das Manöver des διέχπλοος (zu c. 124) machend

Serioreally GOOGLE

φεύγουσι ές την έωυτῶν δσοισι δὲ τῶν Χίων ἀδύνατοι ησαν αἱ νέες ὑπὸ τρωμάτων, οὖτοι δὲ ὡς ἐδιώκοντο καταφυγγάνουσι πρὸς την Μυκάλην. νέας μὲν δη αὐτοῦ ταύτη ἐποκείλαντες κατέλιπον, οἱ δὲ πεζη ἐκομίζοντο 5 διὰ τῆς ηπείρου. ἐπειδη δὲ ἐσέβαλον ἐς την Ἐφεσίην κομιζόμενοι οἱ Χῖοι, νυκτός τε ⟨γὰρ⟩ ἀπίκατο ἐς αὐτην καὶ ἐόντων τῆσι γυναιξὶ αὐτόθι θεσμοφορίων, ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἐφέσιοι, οὔτε προακηκοότες ὡς εἶχε περὶ τῶν Χίων ἰδόντες τε στρατὸν ἐς τὴν χώρην ἐσβεβληκότα, πάγχυ 10 σφέας καταδόξαντες εἶναι κλῶπας καὶ ἰέναι ἐπὶ τὰς γυναῖκας, ἐξεβοήθεον πανδημεὶ καὶ ἔκτεινον τοὺς Χίους.

Οὖτοι μὲν τοίνυν τοιαύτησι περιέπιπτον τύχησι Διο-17 νύσιος δὲ ὁ Φωκαεὺς ἐπείτε ἔμαθε τῶν Ἰώνων τὰ πρήγματα διεφθαρμένα, νέας ἐλὼν τρεῖς τῶν πολεμίων ἀπέπλεε ἐς μὲν Φώκαιαν οὐκέτι, εὖ εἰδὼς ὡς ἀνδραποδιεῖται σὺν τῆ ἄλλη Ἰωνίη· δ δὲ ἰθέως ὡς εἶχε ἔπλεε ὁ ἐς Φοινίκην, γαύλους δὲ ἐνθαῦτα καταδύσας καὶ χρήματα λαβὼν πολλὰ ἔπλεε ἐς Σικελίην, ὁρμώμενος δὲ ἐνθεῦτεν ληιστὴς κατεστήκεε Ἑλλήνων μὲν οὐδενός, Καρχηδονίων δὲ καὶ Τυρσηνῶν.

Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπείτε τῆ ναυμαχίη ἐνίκων τοὺς Ἰω-18 νας, τὴν Μίλητον πολιορκέοντες ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ ὑπορύσσοντες τὰ τείχεα καὶ παντοίας μηχανὰς προσφέροντες, αἰρέουσι κατ' ἄκρης ἔκτφ ἔτεϊ ἀπὸ τῆς ἀπο-

also nicht in breiter Schlachtlinie kämpfend.

16. 2 f. ἀδύνατοι: vgl. zu III 79 3. — τρωμάτων 'Beschädigungen'. VIII 18 αὶ ἡμίσεαι τῶν νεῶν τετρωμέναι ἦσαν. Od. ξ 383 γἦας ἀχειό μενον τάς οὶ ξυνέαξαν ἄελλαι.

4. νέας μέν, wie V 67 11.

6. ἐσέβαλον, ingressi sunt.

8. θεσμοφορίων: zu II 171 6. 10 f. πάγγν — καταθόξαντες 'fest torzeugt' (III 27 5). — ἰέναι ἐπί, um sie zu rauben und dann zu verkaufen.

17. 4 f. odzés 'nicht wieder'. —

ώς είχε: zu V 64 8.

6. γαύλους: zu III 136 4. Miletos erobert (c. 18—21),

494 v. Chr.

18. 4. κατ' ἄκρης eig. 'von oben her'; übertr., meist in Verbindungen wie πόλιν αἰρέειν, 'gänzlich', weil mit der Einnahme der Burg in der Regel die ganze Stadt verloren war. Thuk. IV 112 ἄνω καὶ ἐπὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως ἐτράπειο, βουλόμενος κατ' ἄκρας καὶ βεβαίως ἐλεῖν αὐτὴν. Zuerst Il. ο 557 κατ' ἄκρης 'Ιλιον αἰπεινὴν ἐλέειν. Noch VI 82 14. Vgl. das epische κατ' ἄκρηθεν (κατάκρηθεν). — ἔκτω ἔτεῖ, yon 499 an gerechnet, in welches Jahr noch der Abfall des Aristago-

5 στάσιος τῆς ᾿Αρισταγόρεω καὶ ἦνδραποδίσαντο τὴν πόλιν, ὥστε συμπεσεῖν τὸ πάθος τῷ χρηστηρίω τῷ ἐς
19 Μίλητον γενομένω. χρεωμένοισι γὰρ ᾿Αργείοισι ἐν Δελφοῖσι περὶ σωτηρίης τῆς πόλιος τῆς σφετέρης ἐχρήσθη
ἐπίχοινον χρηστήριον, τὸ μὲν ἐς αὐτοὺς τοὺς ᾿Αργείους
φέρον, τὴν δὲ παρενθήχην ἔχρησε ἐς Μιλησίους. τὸ μέν
5 νυν ἐς τοὺς ᾿Αργείους ἔχον, ἐπεὰν κατὰ τοῦτο γένωμαι
τοῦ λόγου, τότε μνησθήσομαι τὰ δὲ τοῖσι Μιλησίοισι
οὐ παρεοῦσι ἔχρησε, ἔχει ὧδε.

καὶ τότε δή, Μίλητε κακῶν ἐπιμήχανε ἔργων, πολλοϊσιν δεῖπνόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενήση,

10 σαὶ δ' ἄλοχοι πολλοῖσι πόδας νίψουσι κομήταις, νηοῦ δ' ἡμετέρου Διδύμοις ἄλλοισι μελήσει.

τότε δή ταυτα τοὺς Μιλησίους χατελάμβανε, ὁχότε ἄνδρες μεν οι πλευνες έχτείνοντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἐόντων χομητέων, γυναϊχες δε καὶ τέχνα ἐν ἀνδραπόδων λόγω 15 ἐγίνοντο, ἱρὸν δε τὸ ἐν Διδύμοισι καὶ ὁ νηός τε καὶ τὸ χρηστήριον συληθέντα ἐνεπίμπρατο. τῶν δ' ἐν τῷ ἱρῷ τούτω χρημάτων πολλάχις μνήμην ἐτέρωθι τοῦ λόγου

ras fiel; zu V 33 1. Die Belagerung hatte seit 496 gedauert.

6. συμπεσεῖν, congruisse, sonst vom zeitlichen, hier und II 49 14. VII 151 1 vom Zusammentreffen, Übereinstimmen des Inhalts.

19. 2. περὶ σωτηρίης, im Kriege gegen die Lakedämonier unter König Kleomenes (c. 76 ff.).

4. φέρον 'gerichtet' (Í 159 14).

— ἔχοησε, sc. ὁ θεός od. ἡ Πυθίη.

Mit dem Übergang ins Verbum finitum (zu I 85 5) wechselt zugleich das Subjekt.

5. S. c. 77.

9. δῶρα, mit der Bedeutung eines Singulars. Il. v 268 χρυσός δῶρα θεοίο, ψ 296 τὴν (ἔππον) ᾿Αγαμέμνονι δῶκ' ᾿Αγχισιάδης Ἐχέπωλος Αῶρα. Vgl. ο 255 Πάτροκλον Τομῆσι κυσίν μέλπηθοα γενέσθαι.

11. Διθύμοις: H. selber sagt έν

4. (Z. 15). Über den Tempel zu I 46 13. 157 13.

14. πομητέων: vgl. Epigr. in Aeschyl. 4. βαθυχαιτήεις Μήδος.

15. $i \phi \dot{\nu}$ ist der ganze Tempelbezirk mit all seinem Inhalte ($\dot{\alpha} \gamma \dot{\alpha} \lambda$ - $\mu \alpha \tau \alpha$, $\vartheta \eta \sigma \alpha \upsilon \varphi o i$, $\nu \eta o i$, IV 108 8). Innerhalb desselben waren Tempel und Orakel räumlich getrennt (Strab. p. 634).

17. πολλάχις: nach dem überlieferten Texte nur zweimal, I 92 9. V 36 14; denn II 159 gehört nicht hierher. Aber auch aus jener ersten Stelle ist die Erzählung vom Raube der Tempelschätze, deren sich H. hier überhoben glaubt, durch Schuld der Abschreiber weggefallen. Strab. a. O. of δε Βραγχίδαι τοὺς θησανροὺς τοῦ θεοῦ παραδόντες τῷ Πέρση γεύγοντι (479 ν. Chr.) συναπηραντοῦ μὴ τίσαι δίχας τῆς ἱεροσυλίας καὶ τῆς προδοσίας.

Strittmess in TariO (O)

έποιησάμην. ενθεύτεν οι ζωγρηθέντες των Μιλησίων 20 ήγοντο ες Σούσα. βασιλεύς δε σφέας Δαρείος κακόν οὐδεν άλλο ποιήσας κατοίκισε επί τη Έρυθρη καλεομένη θαλάσση, εν "Αμπη πόλι, παρ' ην Τίγρης ποταμός παραρρέων ες θάλασσαν εξιεί. της δε Μιλησίων χώρης αθ - 5 τοι μεν οι Πέρσαι είχον τὰ περί την πόλιν και τὸ πεδίον, τὰ δε ύπεράκρια εδοσαν Καρσι Πηδασεύσι εκτησθαι.

Παθούσι δὲ ταῦτα Μιλησίοισι πρὸς Περσέων οὐκ 21 ἀπέδοσαν τὴν ὁμοίην Συβαρται, οῖ Αᾶόν τε καὶ Σκίδρον οἴκεον τῆς πόλιος ἀπεστερημένοι· Συβάριος γὰρ ἀλούσης ὑπὸ Κροτωνιητέων Μιλήσιοι πάντες ἡβηδὸν ἀπεκείραντο τὰς κεφαλὰς καὶ πένθος μέγα προσεθή- 5 καντο· πόλιες γὰρ αὖται μάλιστα δὴ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀλλήλησι ἐξεινώθησαν. οὐδὲν ὁμοίως καὶ ᾿Αθηναΐοι· ᾿Αθηναΐοι μὲν γὰρ δῆλον ἐποίησαν ὑπεραχθεσθέντες τῆ Μιλήτου ἀλώσι τῆ τε ἄλλη πολλαχῆ, καὶ δὴ καὶ ποιήσαντι Φρυνίχω δρᾶμα Μιλήτου ἄλωσιν καὶ δι- 10

20. 2 f. κακὸν — ποιήσας: āhnlich bei den Eretrieern c. 119 7. — Έρυθοβ καλ. θαλάσση: zu I 1 7. — Vol. III 93

Vgl. III 93. 7. Πηθασεύσε, aus der Stadt

Πήδασα. S. I 175.

21. 2. την δμοίην: zu IV 119 14. Ähnlich I 18 τὸ ὅμοιον ἀνταποσισόντες ἐτιμώς εον. — Strab. p. 253 μετὰ ἢὲ Πυξοῦντα Αὰος κόλπος καὶ ποταμὸς καὶ πόλις, ἐσχάτη τῶν Αευκανίδων, μικφὸν ὑπὲς τῆς βαλάττης, ἄποικος Συβαριτών, εἰς ἢν ἀπὸ "Ελης (Velia) στάδιοι τετρακόσιοι. Der Flns heist noch jetzt Lao. Die Spur der Stadt scheint gänzlich verschwunden. Über Εκίσφος ist nichts weiter bekannt; es wird in der Nähe von Laos gelegen haben.

4. άλούσης: s. V 44 ff. — ήβηδόν, im ganzen Volk; zu I 172 11.

5. προσεθήκαντο 'legten sich auf', 'bielten', praeferebant. II 1 μέγα πένθος ἐποιήσατο.

 οὐθὲν — ᾿Αθηναῖοι 'gar nicht āhnlich wie die Athener' geht auf die Sybariten (2). Das Asyndeton bei dieser immerhin beiläufigen Bemerkung, mit Voranstellung des betonten Wortes, wie I 20 1; vgl. zu I 71 8.

8. Das Particip ὑπεραχθεσθέντες, wie sonst auch bei δηλοῦν (zu IV 42 6). Vgl. Soph. El. 24 σαφῆ σημεῖα φαίνεις ἐσθλὸς εἰς ἡμᾶς γεγώς.

9. člln setzt H. sonst nur in der räumlichen Bedeutung, 'anderswohin. anderswo', mit dem Artikel;

s. zu I 1 11.

10 f. Phrynichos war ein älterer Zeitgenosse des Äschylos, der erste namhafte tragische Dichter. Von der hier erwähnten Tragödie Μελήτου ἄλωσις hat sich nichts ersuch, an Stelle der Götter- und Heroenmythen ein Ereignis der nationalen Geschichte und zwar ein eben erlebtes auf die Bühne zu bringen: ein Versuch, den Phrynichos im J. 476 v. Chr. in den Φούνισσαι, worin er wie Äschylos in den Πέρσαι die Niederlage des

δάξαντι ες δάχουά τε έπεσε το θέητρον, και εζημίωσάν μιν ώς αναμνήσαντα οικήια κακά χιλίησι δραχμήσι, καί έπεταξαν μηκετι μηδενα χρᾶσθαι τούτφ τῷ δράματι.

Μίλητος μέν νυν Μιλησίων ἢρήμωτο. Σαμίων δὲ τοϊσί τι έχουσι τὸ μὲν ἐς τοὺς Μήδους ἐχ τῶν στρατηγών τών σφετέρων ποιηθέν οδδαμώς ήρεσκε, εδόκεε δὲ μετὰ τὴν ναυμαχίην αὐτίκα βουλευομένοισι, πρὶν ή 5 σφι ές την χώρην απικέσθαι τον τύραννον Αιάκεα, ές αποικίην εκπλέειν μηδε μένοντας Μήδοισί τε και Αιάκεϊ δουλεύειν. Ζαγκλαΐοι γάρ οἱ ἀπὸ Σικελίης τὸν αθτὸν χρόνον τοῦτον πέμποντες ἐς τὴν Ἰωνίην ἀγγέλους έπεκαλέοντο τοὺς Ἰωνας ές Καλην ἀκτήν, βουλόμενοι 10 αθτόθι πόλιν κτίσαι Ιώνων, ή δὲ Καλή αΰτη ἀκτή καλεομένη έστι μέν Σικελών, πρός δὲ Τυρσηνίην τετραμμένη της Σικελίης. τούτων ών επικαλεομένων οί Σάμιοι μοῦνοι Ἰώνων ἐστάλησαν, σὺν δέ σφι Μιλησίων οι έκπεφευγότες εν ῷ τοιόνδε δή τι συνήνεικε γε-23 νέσθαι. Σάμιοι γάο πομιζόμενοι ές Σιπελίην εγίνοντό ⟨τε⟩ έν Λοχροῖσι τοῖσι Ἐπιζεφυρίοισι, καὶ Ζαγκλαῖοι αὐ-

Xerxes dramatisierte, mit mehr Erfolg wiederholt hat. - Φρυνίχω: der Dativ, weil die Rührung der Zuschauer vom Dichter beabsichtigt war und seinem Talente zur Ehre gereichte. Über διδάξαντι zu I $23 9. - \tau \delta \theta \epsilon \eta \tau \varrho o \nu = \delta \delta \theta \epsilon \eta \tau \alpha i$.

12. olziva: Milet galt als ihre Tochterstadt (V 97 10).

13. χρᾶσθαι, zu Aufführungen. Samier auf Sicilien. Verrat an Zankle (c. 22-24).

22. 2. τοῖσί τι ἔχουσι 'die einiges Vermögen besafsen', und dadurch imstande waren auszuwandern. Zu έχειν τι vgl. Menand. monost. 174 εύχου ο έχειν τι κάν έχης έξεις σίλους, 165 έαν δ' έχωμεν χρήμαθ', έξομεν φίλους. Anthol. Pal. IX 359 Vs. 4 επί ξείνης ο' ην μέν έχης τι θέος: "Ην θ' ἀπορῆς ἀνιηcov. Dagegen of exortes die Reichen, als Klasse in Ggs. zur Klasse der Mittellosen.

7. οἱ ἀπό Σ., st. ἐν, wegen πέμποντες, wie II 18 5.

10. Ίωνων; die Zankläer waren, als chalkidische Kolonie, eben dieses Stammes.

11 f. 'auf der nach Tyrrhenien zu liegenden Seite Siciliens'. Dieselbe eigentümliche Redeweise I 84 έστι δέ (τοῦτο) πρὸς τοῦ Τμώλου τετραμμένον της πόλιος. Vgl. auch zu VII 124 4. Die Angabe ist übrigens nicht ganz genau: der Ort liegt noch etwas östlicher als Neapel.

13. εστάλησαν, ες. ες την άποιχίην (l∇ 159 4). — μοῦνοι Ἰώνων: vgl. jedoch Thuk. VI 5 ὑπὸ Σαμίων και άλλων Ιώνων ξκπίπτουσιν (οἱ Ζαγχλαίοι), οἳ Μήθους φεύγοντες προσέβαλον Σιχελία. — Μιλησίων, die bei Lade gekämpft hatten (c. 84).

23. 2. τε καί bezeichnet die

Gleichzeitigkeit.

τοί τε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, τῷ οὔνομα ἦν Σκύθης, περικατέατο πόλιν των Σικελών έξελεῖν βουλόμενοι. μαθών δε ταθτα ο 'Ρηγίου τύραννος 'Αναξίλεως, τότε 5 έων διάφορος τοΐσι Ζαγκλαίοισι, συμμείξας τοίσι Σαμίοισι αναπείθει ώς χρεον είη Καλήν μεν απτήν, επ' ην ξπλεον, έαν χαίρειν, την δε Ζάγκλην σχεῖν εοῦσαν έρημον ανδρών. πειθομένων δὲ τών Σαμίων καὶ σχόντων την Ζάγκλην, ένθαυτα οι Ζαγκλατοι, ως επύθοντο 10 έχομένην την πόλιν έωυτων, έβοήθεον αὐτῆ καὶ ἐπεκαλέοντο Ίπποχράτεα τὸν Γέλης τύραννον ἦν γὰρ δή σφι οδτος σύμμαχος, επείτε δε αθτοίσι και ο Ίπποκοάτης σύν τῆ στρατιῆ ἦκε βοηθέων, Σκύθην μέν τὸν μούναρχον των Ζαγκλαίων ώς ἀποβαλόντα την πόλιν 15 δ Ίπποκράτης πεδήσας καὶ τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Πυθογένεα ες "Ινυκα πόλιν ἀπέπεμψε, τοὺς δὲ λοιποὺς Ζαγαλαίους κοινολογησάμενος τοῖσι Σαμίοισι καὶ ὄρκους δούς καὶ δεξάμενος προέδωκε. μισθός δέ οἱ ἦν εἰρημένος δδε ύπὸ τῶν Σαμίων, πάντων τῶν ἐπίπλων καὶ ἀν- 20 δραπόδων τὰ ἡμίσεα μεταλαβείν τῶν ἐν τῆ πόλι, τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν πάντα [Ιπποκράτεα λαγχάνειν]. τοὺς

4. Der Name der Stadt ist wohl ausgefallen.

5. Άναξίλεως: er reg. 494-476 (Diod. XI 48). Vgl. VII 165 11. Er hegte wohl schon damals selber Absichten auf die unbequeme Nachbarstadt, die er später ausführte (s. zu VII 164 7). — ωστε wie oft bei Η. = ἔπε.

7. Erst im J. 446 erfolgte die Gründung der Stadt Καλή 'Απτή (Calacta) unter Führung des Sikel'erfürsten douxérios (Diodor. XII 8).

8. σχείν, occupasse (I 150 6. V 126 6. VI 25 8).

11. ξωντῶν, ohne Artikel; s. zu V 5 8.

12. Näberes von Hippokrates VII 154 f. Er regierte 498-491 (Diodor. XI 48).

13. σύμμαχος: nach VII 154 vielmehr der Oberherr dieser und anderer Städte. - zai 'wirklich' (I 75 21).

15 f. ώς ἀποβαλόντα, als der den Verlust herbeigeführt hätte - δ 'Ιπποχράτης, abundant wie V 20 11.

17. ες Ίνυκα: Steph. Byz. s. v. Ίνυκον, πόλις Σικελίας. Ἡρόδοτος δε Ίνυχτος (?) αὐτήν φησιν από τοῦ "Ινυξ, ξοικε σ" ἐσφάλθαι. Auch "Ivvxos und Ivvxos. Es war eine unbedeutende Landstadt (χωοίον πάνυ σμικρόν Plat. Hipp. m. 282 e), wahrscheinlich in der Nähe und im Gebiet von Akragas (vgl. zu VII 170 6), durch seinen lieblichen Wein (olvos 'Ivvxivos) berufen (Hesych. und Photios s. v.).

19 εἰρημένος festgesetzt, zugesagt. Hesiod. ἔργ. 370 μισθὸς ở ἀνθρὶ φίλω εἰρημένος ἄρχιος ἔστω. Sonst ὑπός (V 57 10).

21. μεταλαβείν 'als Anteil erhalten.

μὲν δὴ πλεῦνας τῶν Ζαγκλαίων αὐτὸς ἐν άνδραπόδων λόγω εἶχε δήσας, τοὺς δὲ κορυφαίους αὐτῶν τριηκοσίους ἔδωκε 25 τοῖσι Σαμίσισι κατασφάξαι· οὐ μέντοι οῖ γε Σάμισι ἐποίη-24 σαν ταῦτα. Σκύθης δὲ ὁ τῶν Ζαγκλαίων μούναρχος ἐκ τῆς Ἰνυκος ἐκδιδρήσκει ἐς Ίμέρην, ἐκ δὲ ταύτης παρῆν ἐς τὴν ᾿Ασίην καὶ ἀνέβη παρὰ βασιλέα Δαρεῖον. καί μιν ἐνόμισε Δαρεῖος πάντων ἀνδρῶν δικαιότατον 5 εἶναι, ὅσοι ἐκ τῆς Ἑλλάδος παρ᾽ ἐωυτὸν ἀνέβησαν· καὶ γὰρ παραιτησάμενος βασιλέα ἐς Σικελίην ἀπίκετο καὶ αὖτις ἐκ τῆς Σικελίης δπίσω παρὰ βασιλέα, ἐς δ γήραϊ μέγα ὅλβιος ἐων ἐτελεύτησε ἐν Πέρσησι. Σάμιοι δὲ ἀπαλλαχθέντες Μήδων ἀπονητὶ πόλιν καλλίστην 10 Ζάγκλην περιεβεβλέατο.

25 Μετά δὲ τὴν ναιμαχίην τὴν ὑπὲς Μιλήτου γενομένην Φοίνικες κελευσάντων Περσέων κατῆγον ἐς Σάμον Αλάκεα τὸν Συλοσῶντος, ὡς πολλοῦ τε ἄξιον γενόμενον σφίσι καὶ μεγάλα κατεργασάμενον καὶ Σαμίοισι μού-5 νοισι τῶν ἀποστάντων ἀπὸ Δαρείου διὰ τὴν ἔκλειψιν τῶν νεῶν [τῶν] ἐν τῆ ναυμαχίη οὕτε ἡ πόλις οὕτε τὰ ἰρὰ ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ ἀλούσης αὐτίκα Καρίην ἔσχον οἱ Πέρσαι, τὰς μὲν ἐθελοντὴν τῶν πολίων ὑποκυψάσας, τὰς δὲ ἀνάγκη προσηγάγοντο.

26 Ταΐτα μεν δη οὐτω εγίνετο. 'Ιστιαίω δε τῷ Μιλησιω εόντι περὶ Βυζάντιον καὶ συλλαμβάνοντι τὰς Ἰώνων όλκάδας εκπλεούσας εκ τοῦ Πόντου εξαγγελλεται τὰ περὶ τὴν Μίλητον γενόμενα. τὰ μεν δὴ περὶ 'Ελλήσπον-5 τον έχοντα πρήγματα επιτράπει Βισάλτη 'Απολλοφάνεος

24. 2. Himera war eine Gründung der Zankläer (Thuk. VI 5).

4. Asxabratos gewissenhafteste'.
Dieselbe Tugend rühmt H. an seinem Sohne Kadmos (VII 164 9).
Ein entgegengesetztes Beispiel war der Arzt Demokedes (III 135 ff.).
6. Die Reise hing wohl zusam-

6. Die Reise hing wohl zusammen mit der Wiederbesetzung Zankles durch seinen Sohn Kadmos (VII 164).

10. περιεβεβλέατο: zu III 71 18.

Sie verloren sie bald wieder an Anaxilaos (s. zu VII 164 7).

Weitere Fortschritte der Perser. Histiaos' Ende (c. 25-32).

26. 2. S. c. 5.

4 f. τὰ — πρήγματα 'die den Hell. betreffenden Angelegenheiten'. S. zu III 128 6. περί, räumlich, circa. Έλλήσποντον, im weiteren Sinne (zu IV 36 6); vgl. c. 5 13 ff.

παιδὶ ᾿Αβυδηνῷ, αὐτὸς δὲ ἔχων Δεσβίους ἐς Χίον έπλεε, καὶ Χίων φρουρή οὐ προσιεμένη μιν συνέβαλε έν Κοίλοισι καλεομένοισι της Χίης χώρης. τούτων τε δη εφόνευσε συχνούς, και των λοιπων Χίων, οία δη κεκακωμένων έκ της ναυμαχίης, ὁ Ιστιαίος έχων τούς 10 **Λεσβίους ἐπεκράτησε, ἐκ Πολίχνης τῆς Χίων ὁρμώ**μενος. φιλέει δέ κως προσημαίνειν, εὖτ' αν μέλλη με-27 γάλα κακά η πόλι η έθνει έσεσθαι και γάο Χίοισι πρὸ τούτων σημήια μεγάλα έγένετο τοῦτο μέν σφι πέμψασι ές Δελφούς χορόν νεηνιέων έχατόν δίο μοῦνοι τούτων απενόστησαν, τούς δε δατώ τε και ενενήκοντα 5 αθτών λοιμός υπολαβών απήνεικε τουτο δε εν τη πόλι τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, ὀλίγον πρὸ τῆς ναυμαχίης, παισὶ γράμματα διδασχομένοισι ενέπεσε ή στέγη, ώστε απ' έχατον και είχοσι παιδων είς μοῦνος απέφυγε. ταῦτα μέν σφι σημήια ὁ θεὸς προέδεξε, μετὰ δὲ ταῦτα 10 ή ναυμαχίη ύπολαβοῦσα ές γόνυ τὴν πόλιν ἔβαλε, ἐπὶ δὲ τη ναυμαγίη ἐπεγένετο Ἱστιαῖος Λεσβίους ἄγων: κεκακωμένων δὲ τῶν Χίων, καταστροφήν εὐπετέως αὖτών ἐποιήσατο.

Ένθεῦτεν δὲ ὁ Ἱστιαῖος ἐστρατεύετο ἐπὶ Θάσον 28 ἄγων Ἰώνων καὶ Αἰολέων συχνούς. περικατημένω δέ οἱ Θάσον ἦλθε ἀγγελίη ώς οἱ Φοίνικες ἀνα-

11. Πολίχνη, 'Kleinstadt', hießen auch Orte in Lakonien, Messenien, Kreta (VII 170 4), Ionien, Troas, Sicilien.

27. 1. χως 'wohl' (III 40 11). — προσημαίνειν, erg. ὁ θεός (10), wie bei ὕει νέφει u. ä. Verben, die selbstverständlich nur die Gottheit als Sutjekt zulassen und daher, mit Auslassung dieses Subjektes, als scheinbar impersonale auftreten können. Thukyd. II 8 ἐλέγετο θὲ καὶ ἐθόκει ἐπὶ τοῦς μέλλουοι γενήσεοθαι σημήναι. Vgl. das militärische σημαίνει (VIII 11 1). 6. ὑπολαβών ἀπήνεικε, interce-

6. ὑπολαβών ἀπήνειχε, interceptos abstulit, 'raffte jählings hin', übertr. von Wind und Sturm. IV 179 ύπολαβεῖν ανεμον βορέην χαὶ ἀποφέρειν πρὸς τὴν Διβύην, VII 170 10. VIII 118 7. Vgl. III 66 5. VI 75 5 und unten Z. 11.

11. ἐς γόνυ ἔβαλε, 'warf nieder', ἐκάκωσε (13), aus der Athletik entlehnte Metapher. Bekker Anecd. p. 40: εἰς γόνυ πεσεῖν, ἐπὶ τῶν ὅπὸ βἰας κλινομένων εἰς τὴν γῆν. Simonid. Fr. 158 Μίλωνος τόδ' ἄγαλμα — δς ποτὶ Πίση 'Επτάκι νικήσας ἐς γόνατ' οὐκ ἔπεσεν. Āschyl. Pers. 930 'λσία δὲ χθών — αἰνῶς ἐπὶ γόνυ κέκλιται. Vgl. auch das Homerische γούνατα λύειν, κάμπτειν.

12. ἐπεγένετο, als weiteres Unglück.

πλέουσι έχ τῆς Μιλήτου ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην. 5 πυθόμενος δε ταυτα Θάσον μεν απόρθητον λείπει, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Λέσβον ἢπείγετο ἄγων πᾶσαν τὴν στρατιήν. ἐχ Λέσβου δὲ λιμαινούσης οἱ τῆς στρατιῆς πέρην διαβαίνει, ἐχ τοῦ ᾿Αταρνέος ὡς ἀμήσων τὸν σῖτον τόν τε ἐνθεῦτεν καὶ τὸν ἐκ Καίκου πε-10 δίου τὸν τῶν Μυσῶν. ἐν δὲ τούτοισι τοῖσι οισι ετύγχανε εων Αρπαγος ανήρ Περσης στρατηγός στρατιής οθα δλίγης δς οι αποβάντι συμβαλών αθτόν τε Ιστιαΐον ζωγρίη έλαβε καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ τὸν 29 πλέω διέφθειρε. έζωγρήθη δε δ Ιστιαΐος ώδε. ώς εμάχοντο οἱ Ελληνες τοῖσι Πέρσησι ἐν τη Μαλήνη τῆς Αταρνίτιδος χώρης, οι μέν συνέστασαν χρόνον έπὶ πολλόν, ή δὲ ἵππος ὕστερον δρμηθείσα ἐπιπίπτει τοίσι 5 Ελλησι. τό τε δη έργον της ιππου τοῦτο εγένετο, καὶ τετραμμένων των Ελλήνων δ Ιστιαίος ελπίζων οθκ απολέεσθαι ύπὸ βασιλέος διὰ τὴν παρεοῦσαν άμαρτάδα φιλοψυχίην τοιήνδε τινά άναιρέεται ώς φεύγων τε κατελαμβάνετο ύπὸ ἀνδρὸς Πέρσεω καὶ ώς καταιρεόμενος 10 υπ' αὐτοῦ ἔμελλε συγκεντηθήσεσθαι, Περσίδα γλώσσαν μετείς καταμηνύει έωυτὸν ώς είη Ιστιαίος ὁ Μιλήσιος.

28. 6 αὐτὸς δέ, ungewöhnlich für δ δέ (I 17 9).

9f. Das Epexegem erweitert den Umfang der lokalen Bestimmung ἐχ τοῦ ᾿Αταρνέος, indem es ihn durch ἐνθεῦτεν aufnimmt, um den Zusatz καὶ — Μνσῶν. S. zu I 174 2. — Καϊκον πεδίον: zu II 10 5. Von seiner Fruchtbarkeit Strab. p. 624 παραρρεῖ δ' ὁ Κάικος τὸ Πέργαμον, διὰ τοῦ Καϊκον πεδίον προσαγορενομένον στόδρα εὐδαίμονα γῆν διεξεών, σχεδὸν δὲ τι καὶ τὴν ἀρίστην τῆς Μυσίας. — τὸν τῶν Μυσῶν gehört nur zu τὸν ἐκ Κ. πεδίον. Die Landschaft Atarneus gehörte damals den Chiern (I 160 12. VIII 106 4).

29. 3. συνέστασαν 'standen im Kampf'; vgl. zu I 208 1.

5. 'Der Ruhm dieses Sieges fiel

der Reiterei zu', die Reiterei entschied den Kampf. VIII 102 σὸν τὸ ἔργον ὡ δέσποτα γίνεται· οἱ γὰρ σοὶ δοῦλοι κατεργάσαντο, IX 102 die Athener bei Mykale ὅκως ἐωυτῶν γένηται τὸ ἔργον καὶ μὴ Λακεδαιμονίων.

8. qιλοψυχίην, vitae amorem, d. i. ignaviam. — ἀναιρέεται faſste, gab sich hin', concepit. Cic. Tusc. III 14 in eundem cadit ut serviat, ut victum, si quando, se esse fateatur: quae qui recipit, recipiat idem necesse est timiditatem et ignaviam.

9. καταιρεόμενος 'eingeholt' (c. 41 10) nimmt κατελαμβάνετο auf. Vgl. zu VII 50 22.

11. μετείς: sonst lέναι γλώσσαν od. φωνήν (ΙΙ 2 11. IV 23 8. 135 15. IX 16 8). Das Kompositum

εὶ μέν νυν, ὡς ἐζωγρήθη, ἄχθη ἀγόμενος παρὰ βα-30 σιλέα Δαρετον, δ δὲ οὕτ' ἄν ἔπαθε κακὸν οὐδὲν δοκέειν ἐμοί, ἀπῆκε τ' ἄν αὐτῷ τὴν αἰτίην· νῦν δε μιν αὐτῷν τε τούτων εἴνεκα καὶ ἴνα μὴ διαφυγών αὖτις μέγας παρὰ βασιλέι γένηται, 'Αρταφρένης τε ὁ Σαρδίων 5 ὅπαρχος καὶ ὁ λαβών "Αρπαγος, ὡς ἀπίκετο ἀγόμενος ἐς Σάρδις, τὸ μὲν αὐτοῦ σῶμα αὐτοῦ ταύτη ἀνεσταύρωσαν, τὴν δὲ κεφαλὴν ταριχεύσαντες ἀνήνεικαν παρὰ βασιλέα Δαρετον ἐς Σοῦσα. Δαρετος δὲ πυθόμενος ταῦτα καὶ ἐπαιτιησάμενος τοὺς ταῦτα ποιήσαντας ὅτι μιν 10 οὖ ζώοντα ἀνήγαγον ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν Ἱστιαίου λούσαντάς τε καὶ περιστείλαντας εὖ ἐνετείλατο θάψαι ὡς ἀνδρὸς μεγάλως ἑωυτῷ τε καὶ Πέρσησι εὐεργέτεω.

Τὰ μὲν περὶ 'Ιστιαΐον οὖτω ἔσχε. ὁ δὲ ναυτικὸς 31 στρατὸς ὁ Περσέων χειμερίσας περὶ Μίλητον, τῷ δευτερφ ἔτεϊ ὡς ἀνέπλωσε, αἰρέει εὖπετέως τὰς νήσους τὰς πρὸς τῷ ἢπείρῳ κειμένας, Χίον καὶ Λέσβον καὶ Τένεσον. ὅκως δὲ λάβοι τινὰ τῶν νήσων, ὡς ἐκάστην αἰ- 5

öfter bei Dichtern; Soph. O. T. 784 τῷ μεθέντι τὸν λόγον, Eurip. Hipp. 1202 βαρὺν βρόμον μεθήχε. Vgl. c. 37 βλαστὸν οὐθένα μετιεῖ, IX 16 μετιέναι πολλὰ τῶν θα-χρύων.

30. ἄχθη ἀγόμενος: zu V 95 4. 3. ἀπῆχε, der König. Der plötzliche Subjecktswechsel wie I 33 2.

7. τὸ μὲν αὐτοῦ σῶμα: die anomale Stellung des Pronomens wie I 165 ἡ δὲ αὐτῶν νῆσος, II 133 ὁ μὲν αὐτῶν πατήρ, VI 111 τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον, I 98 21. 143 2. VII 110 6. 156 11. 'Die Einschiebung wird durch das Hinzutreten einer Konjunktion gemildert. αὶ δὲ μεν τρείνες Anakr. 81, ἡ μὲν ἡμῶν μοῦρα Soph. O. T. 1458, τὰς γὰρ ὑμῶν οἰχίας Arist Vög. 1110.' Krüger Gr. Spr. II 47 9, 5. Über einen ähnlichen Fall zu V 5 8. Die nahe Wiederkehr desselben Wortes darf nicht mehr anstoßen

als I 67 κατά δε τον κατά Κροίσον χρόνον, 108 ες σε και ες τον μετέπειτεν χρόνον, VI 46 εκ μέν γε τῶν εκ Σκαπτησύλης, III 118 14. VII 23 2. 40 1. 184 4. 188 5.

10. S. den persischen Rechtsgrundsatz I 137.

12 ff. εδ, nachgestellt, s. zu III 55 13. — ἀνθοὸς μεγάλως — εδεςγέτεω: Pind. Ol. II 93 φίλοις ἄνθςα μαλλον εὐεςγέταν. Zur Sache VIII

85 13. Zuú Dativ vgl. V 39 14. 31. οὐτω ἔσχε nahm solchen Ausgang (1 71 1).

2. τῷ δευτέρω ἔτεϊ im folgenden

Jahre', 493 v. Chr.

5. ὡς ἐκάστην 'jede einzeln für sich', eine nach der anderen, sodals jedesmal die ganze Heeresmacht dabei war. Die Partikel dient den distributiven Sinn von ἔκαστος schärfer zu bezeichnen. I 114. ὡς ἐκάστῳ ἔργον προστάσσων, singula singulis imponens officia. VI 79

Τότε ων επεί επέπλεον οι Φοίνικες, οι Ίωνες αντανηγον και αὐτοι τὰς νέας [ἐπὶ κέρας]. ώς δὲ και ἀγχοῦ έγίνοντο καὶ συνέμισγον άλλήλοισι, τὸ ένθεῦτεν οὐκ ἔχω άτρεκέως συγγράψαι οιτινες των Ιώνων εγίνοντο ανδρες 5 κακοί ἢ ἀγαθοί ἐν τῆ ναυμαχίη ταύτη· ἀλλήλους γὰο καταιτιώνται. λέγονται δε Σάμιοι ενθαύτα, κατά τά συγκείμενα πρός τον Αλάκεα, αειράμενοι τα ίστια αποπλώσαι έχ της τάξιος ές την Σάμον, πλην ενδεχα νεών: τουτέων δε οι τριήραρχοι παρέμενον και εναυμάχεον 10 ανηχουστήσαντες τοΐσι στρατηγοΐσι· χαί σφι τὸ χοινὸν τῶν Σαμίων ἔδωκε διὰ τοῦτο τὸ πρῆγμα ἐν στήλη αναγραφήναι πατρόθεν ώς ανδράσι αγαθοίσι γενομένοισι, καὶ ἔστι αΰτη ή στήλη ἐν τῆ ἀγορῆ. ἰδόμενοι δὲ καὶ Λέσβιοι τούς προσεχέας φεύγοντας τωυτό εποίευν το**ι**σι 15 Σαμίοισι ως δέ και οι πλευνες των Ιώνων εποίευν τα 15 αθτά ταῦτα. τῶν δὲ παραμεινάντων ἐν τῆ ναυμαχίη περιέφθησαν τρηχύτατα Χίοι ώς αποδειχνύμενοί τε έργα λαμπρὰ καὶ οὐκ ἐθελοκακέοντες. παρείχοντο μέν γάρ, ωσπερ και πρότερον ειρέθη, νέας έκατόν, και έπ' 5 έκάστης αὐτέων ἄνδρας τεσσεράκοντα τῶν ἀστῶν λογάδας επιβατεύοντας όρεοντες δε τούς πολλούς των συμμάχων προδιδόντας ούχ εδικαίευν γίνεσθαι τοίσι κακοτσι αὐτῶν ὅμοιοι, ἀλλὰ μετ' ὀλίγων συμμάχων μεμουνωμένοι διεχπλέοντες έναυμάχεον, ές δ τών πο-10 λεμίων έλόντες νέας συχνάς απέβαλον τῶν σφετε**οέων** 16 τὰς πλεῦνας. Χτοι μέν δὴ τῆσι λοιπῆσι τῶν νεῶν ἀπο-

Äakes s. III 39. 139 ff. IV 138. V 37 f.

14. τότε ων leitet zur Erzählung zurück.

2. Das hier unnütze ἐπὶ κέρας ist aus c. 12 3 eingeschoben.

3 f. Verb. τὸ ἐνθεῦτεν οίτινες ταύτη, οὐκ ἔχω ἀτο. συγγράψαι. Vgl. zu c. 48 11. Auch hier, wie oben c. 13, erzählt H. die Schuld der Ioner möglichst schonend, während er unten 11 ff. den Beweis für die bessere Gesinnung des samischen Volkes mit besonderem Nachdruck hervorhebt.

10. τοῖσι στρατηγοῖσι: der Dativ

analog dem synonymen απειθέειν; sonst m. Genit. Vgl. zu I 214 2. 12. πατρόθεν mit Zufügung des Vatersnamens' (III 1 22. VIII 90 21), was als Ehrenerweisung galt. Il. z 68 πατρόθεν έχ γενεής ονομάζων ἄνδρα ἐχαστον, Πάντας χυδαίνων. Vgl. zu III 60 20. 140 24.

15. 9. διεχπλέοντες, das Manöver des διέχπλοος (zu c. 124) machend

Strategies (alC)OUTE

φεύγουσι ές τὴν ἑωυτῶν · ὅσοισι δὲ τῶν Χίων ἀδύνατοι ἦσαν αἱ νέες ὑπὸ τρωμάτων, οὖτοι δὲ ὡς ἐδιώχοντο καταφυγγάνουσι πρὸς τὴν Μυκάλην. νέας μὲν δὴ αὐτοῦ ταύτῃ ἐποκείλαντες κατέλιπον, οἱ δὲ πεζῇ ἐκομίζοντο 5 διὰ τῆς ἢπείρου. ἐπειδὴ δὲ ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἐφεσίην κομιζόμενοι οἱ Χίοι, νυκτός τε ⟨γὰρ⟩ ἀπίκατο ἐς αὐτὴν καὶ ἐόντων τῆσι γυναιξὶ αὐτόθι θεσμοφορίων, ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἐφέσιοι, οὕτε προακηκοότες ὡς εἶχε περὶ τῶν Χίων ἰδόντες τε στρατὸν ἐς τὴν χώρην ἐσβεβληκότα, πάγχυ 10 σφέας καταδόξαντες εἶναι κλῶπας καὶ ἰέναι ἐπὶ τὰς γυναῖκας, ἐξεβοήθεον πανδημεὶ καὶ ἔκτεινον τοὺς Χίους.

Οὖτοι μὲν τοίνυν τοιαύτησι περιέπιπτον τύχησι Διο-17 νύσιος δὲ ὁ Φωκαεὺς ἐπείτε ἔμαθε τῶν Ἰώνων τὰ πρήγματα διεφθαρμένα, νέας ἐλὼν τρεῖς τῶν πολεμίων ἀπέπλεε ἐς μὲν Φώκαιαν οὐκέτι, εὖ εἰδὼς ὡς ἀνδραποδιεῖται σὺν τῆ ἄλλη Ἰωνίη· δ δὲ ἰθέως ὡς εἰχε ἔπλεε 5 ἐς Φοινίκην, γαύλους δὲ ἐνθαῦτα καταδύσας καὶ χρήματα λαβὼν πολλὰ ἔπλεε ἐς Σικελίην, ὁρμώμενος δὲ ἐνθεῦτεν ληιστὴς κατεστήκεε Ἑλλήνων μὲν οὐδενός, Καρχηδονίων δὲ καὶ Τυρσηνῶν.

Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπείτε τῆ ναυμαχίη ἐνίκων τοὺς Ἰω-18 νας, τὴν Μίλητον πολιορχέοντες ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ ὑπορύσσοντες τὰ τείχεα καὶ παντοίας μηχανὰς προσφέροντες, αἰρέουσι κατ' ἄκρης ἔκτφ ἔτεϊ ἀπὸ τῆς ἀπο-

also nicht in breiter Schlachtlinie kämpfend.

16. 2 f. ἀδύνατοι: vgl. zu III 79 3. — τρωμάτων 'Beschädigungen'. VIII 18 αὶ ἡμίσεαι τῶν νεῶν τετρωμέναι ἦσαν. Od. ξ 383 νῆσα ἀχειό μενον τάς οὶ ξυνέαξαν ἄελλαι.

4. νέας μέν, wie V 67 11.

6. ἐσέβαλον, ingressi sunt.
8. θεσμοφορίων: zu II 171 6.
10 f. πάγγν — καταθόξαντες 'fest überzeugt' (III 27 5). — ἰέναι ἐπί, um sie zu rauben und dann zu verkaufen.

17. 4 f. οὐκέτι 'nicht wieder'. — ώς εἶγε: zu V 64 8.

6. γαύλους: zu III 136 4. Miletos erobert (c. 18-21), 494 v. Chr.

18. 4. κατ' ἄκρης eig. 'von oben her'; übertr., meist in Verbindungen wie πόλιν αἰρέειν, 'gänzlich', weil mit der Einnahme der Burg in der Regel die ganze Stadt verloren war. Thuk. IV 112 ἄνω καὶ ἐπὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως ἐτράπετο, βουλόμενος κατ' ἄκρας καὶ βεβαίως ἐλεῖν αὐτήν. Zuerst II. ο 557 κατ' ἄκρης τλιον αἰπεινήν ἐλέειν. Νοch VI 82 14. Vgl. das epische κατ' ἄκρηθεν (κατάκρηθεν). — ἔκτω ἔτεῖ, von 499 an gerechnet, in welches Jahr noch der Abfall des Aristago-

5 στάσιος τῆς ᾿Αρισταγόρεω καὶ ἢνόραποδίσαντο τὴν πόλιν, ὥστε συμπεσεῖν τὸ πάθος τῷ χρηστηρίω τῷ ἐς
19 Μίλητον γενομένω. χρεωμένοισι γὰρ ᾿Αργείοισι ἐν Δελφοῖσι περὶ σωτηρίης τῆς πόλιος τῆς σφετέρης ἐχρήσθη
ἐπίκοινον χρηστήριον, τὸ μὲν ἐς αὐτοὺς τοὺς ᾿Αργείους
φέρον, τὴν δὲ παρενθήκην ἔχρησε ἐς Μιλησίους. τὸ μέν
5 νυν ἐς τοὺς ᾿Αργείους ἔχον, ἐπεὰν κατὰ τοῦτο γένωμαι
τοῦ λόγου, τότε μνησθήσομαι τὰ δὲ τοῖσι Μιλησίοισι
οὐ παρεοῦσι ἔχρησε, ἔχει ὧδε.

καὶ τότε δή, Μίλητε κακῶν ἐπιμήχανε ἔργων, πολλοΐσιν δεἴπνόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενήση, το δαὶ δ' ἄλοχοι πολλοΐσι πόδας νίψουσι κομήταις, νηοῦ δ' ἡμετέρου Διδύμοις ἄλλοισι μελήσει.

τότε δὴ ταῦτα τοὺς Μιλησίους κατελάμβανε, ὁκότε ἄνδρες μὲν οἱ πλεῦνες ἐκτείνοντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἐόντων κομητέων, γυναῖκες δὲ καὶ τέκνα ἐν ἀνδραπόδων λόγω 15 ἐγίνοντο, ἱρὸν δὲ τὸ ἐν Διδύμοισι καὶ ὁ νηός τε καὶ τὸ

χρηστήριον συληθέντα ένεπίμπρατο. τῶν δ' έν τῷ ἱρῷ τούτῳ χρημάτων πολλάκις μνήμην έτέρωθι τοῦ λόγου

ras fiel; zu V 33 1. Die Belagerung hatte seit 496 gedauert.

6. συμπεσεῖν, congruisse, sonst vom zeitlichen, hier und II 49 14. VII 151 1 vom Zusammentreffen, Übereinstimmen des Inhalts.

19. 2. περὶ σωτηρίης, im Kriege gegen die Lakedamonier unter König Kleomenes (c. 76 ff.).

4. φέρον 'gerichtet' (I 159 14).

— έχρησε, sc. δ θεός od. ή Πυθίη.

Mit dem Übergang ins Verbum finitum (zu I 85 5) wechselt zugleich das Subjekt.

5. S. c. 77.

9. δῶρα, mit der Bedeutung eines Singulars. Il. v 268 χρυσός δῶρα θεοίο, ψ 296 τὴν (ἵππον) Άγα-μέμνονι δῶχ' Άγχισιάδης Ἐχέπωλος Δῶρα. Vgl. ρ 255 Πάτροχλον Τρωῆσι χυσίν μέλπηθρα γενέσθαι.

11. Διδύμοις: H. selber sagt έν

4. (Z. 15). Über den Tempel zu I 46 13. 157 13.

14. πομητέων: vgl. Epigr. in Aeschyl. 4. βαθυχαιτήεις Μῆδος.

15. ἰρόν ist der ganze Tempelbezirk mit all seinem Inhalte (ἀγάλ-ματα, θησαυροί, νηοί, IV 108 8). Innerhalb desselben waren Tempel und Orakel räumlich getreunt (Strab. p. 634).

17. πολλάκις: nach dem überlieferten Texte nur zweimal, I 92 9. V 36 14; denn II 159 gehört nicht hierher. Aber auch aus jener ersten Stelle ist die Erzählung vom Raube der Tempelschätze, deren sich H. hier überhoben glaubt, durch Schuld der Abschreiber weggefallen. Strab. a. O. οἱ δὲ Βραγχέδαι τοὺς δησανροὺς τοῦ θεοῦ παραδόντες τῷ Πέρση γεύγοντι (479 v. Chr.) συναῆραντοῦ μὴ τὸσαι δίκας τῆς ἱεροσυλίας καὶ τῆς προδοσίας.

έποιησάμην. ενθεύτεν οι ζωγρηθέντες των Μιλησίων 20 ήγοντο ες Σούσα. βασιλεύς δε σφέας Δαρείος κακόν οὐδεν άλλο ποιήσας κατοίκισε επί τη Έρυθρη καλεομένη θαλάσση, εν "Αμπη πόλι, παρ' ην Τίγρης ποταμός παραρρέων ες θάλασσαν εξιεί. της δε Μιλησίων χώρης αθ- 5 τοι μεν οι Περσαι είχον τὰ περί την πόλιν και τὸ πεδίον, τὰ δε ύπεράκρια είδοσαν Καροί Πηδασεύσι εκτήσθαι.

Παθοῦσι δὲ ταῦτα Μιλησίοισι πρὸς Περσέων οὐκ 21 ἀπέδοσαν τὴν ὁμοίην Συβαρῖται, οῖ Λᾶόν τε καὶ Σκίδρον οἴκεον τῆς πόλιος ἀπεστερημένοι· Συβάριος γὰρ
ἀλούσης ὑπὸ Κροτωνιητέων Μιλήσιοι πάντες ἡβηδὸν
ἀπεκείραντο τὰς κεφαλὰς καὶ πένθος μέγα προσεθή- 5
καντο· πόλιες γὰρ αὖται μάλιστα δὴ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν
ἀλλήλησι ἐξεινώθησαν. οὐδὲν ὁμοίως καὶ ᾿Αθηναῖοι·
᾿Αθηναῖοι μὲν γὰρ δῆλον ἐποίησαν ὑπεραχθεσθέντες τῆ
Μιλήτου ἀλώσι τῆ τε ἄλλη πολλαχῆ, καὶ δὴ καὶ
ποιήσαντι Φρυνίχω δρᾶμα Μιλήτου ἄλωσιν καὶ δι- 10

20. 2 f. κακὸν — ποιήσας: ähnlich bei den Eretrieern c. 119 7. — Έρυθοῆ καλ. θαλάσση: zu I 1 7. — Vgl. III 93.

7. Πηθασείσε, aus der Stadt

Πέβασα. S. I 175.

21. 2. την δμοίην: zu IV 119 14. Ahnlich I 18 τὸ ὅμοιον ἀνταποσισόντες ἐτιμώρεον. — Strah. p. 253 μετὰ ἀὲ Πυξοῦντα Λὰος κόλπος καὶ ποταμὸς καὶ πόλις, ἐσχάτη τῶν Λευκανίδων, μικρὸν ὑπὲς τῆς θαλάτης, ἄποικος Συβαριτῶν, εἰς ἡν ἀπὸ Ἑλης (Velia) στάθιοι τετρακόσιοι. Der Flns heist noch jetzt Lao. Die Spur der Stadt scheint gänzlich verschwunden. Über Ξκίσος ist nichts weiter bekannt; es wird in der Nähe von Laos gelegen haben.

4. άλούσης: s. V 44 ff. — ήβηδόν, im ganzen Volk; zu I 172 11.

5. προσεθήχαντο 'legten sich auf', 'hielten', praeferebant. II 1 μέγα πένθος ξποιήσατο.

οὐθὲν — ᾿Αθηναῖοι 'gar nicht ähnlich wie die Athener' geht auf

die Sybariten (2). Das Asyndeton bei dieser immerhin beiläufigen Bemerkung, mit Voranstellung des betonten Wortes, wie I 20 1; vgl. zu I 71 8.

8. Das Particip ὑπεραχθεσθέντες, wie sonst auch bei δηλοῦν (zu IV 42 6). Vgl. Soph. El. 24 σαφῆ σημεῖα φαίνεις ἐσθλὸς εἰς ἡμᾶς γεγώς.

9. čilin setzt H. sonst nur in der räumlichen Bedeutung, 'anderswohin. anderswo', mit dem Artikel;

s. zu I 1 11.

10 f. Phrynichos war ein älterer Zeitgenosse des Äschylos, der erste namhafte tragische Dichter. Von der hier erwähnten Tragödie Μελήτου άλωσις hat sich nichts ersuch, an Stelle der Götter- und Heroenmythen ein Ereignis der nationalen Geschichte und zwar ein eben erlebtes auf die Bühne zu bringen: ein Versuch, den Phrynichos im J. 476 v. Chr. in den Φοίνισσαι, worin er wie Äschylos in den Πέρσαι die Niederlage des

δάξαντι ες δάχουά τε επεσε το θεητρον, και εξημίωσάν μιν ώς αναμνήσαντα οικήια κακά χιλίησι δραχμησι, και επεταξαν μηκετι μηδένα χρασθαι τούτω τῷ δράματι.

Μίλητος μέν νυν Μιλησίων ἢρήμωτο. Σαμίων δὲ τοϊσί τι έχουσι τὸ μὲν ἐς τοὺς Μήδους ἐχ τῶν στρατηγών τών σφετέρων ποιηθέν οδδαμώς ήρεσκε, εδόκεε δὲ μετὰ τὴν ναυμαχίην αθτίκα βουλευομένοισι, πρὶν ή 5 σφι ές την χώρην απικέσθαι τον τύραννον Αιάκεα, ές αποιχίην εκπλέειν μηδε μένοντας Μήδοισί τε καὶ Αἰάκεϊ δουλεύειν. Ζαγκλαΐοι γάρ οἱ ἀπὸ Σικελίης τὸν αδτον χρόνον τοῦτον πέμποντες ές την Ιωνίην άγγέλους έπεκαλέοντο τοὺς Ἰωνας ές Καλην ἀκτήν, βουλόμενοι 10 αθτό θι πόλιν κτίσαι Ἰώνων, ή δὲ Καλή αθτη ἀκτή καλεομένη έστι μέν Σικελών, πρός δε Τυρσηνίην τετραμμένη της Σικελίης. τούτων ών επικαλεομένων οί Σάμιοι μοῦνοι Ἰώνων ἐστάλησαν, σὺν δέ σφι Μιλησίων οἱ ἐκπειρευγότες εν ῷ τοιόνδε δή τι συνήνεικε γε-23 νέσθαι. Σάμιοι γάρ πομιζόμενοι ές Σιπελίην εγίνοντό ⟨τε⟩ έν Λοχροῖσι τοῖσι Ἐπιζεφυρίοισι, καὶ Ζαγκλαΐοι αὐ-

Xerxes dramatisierte, mit mehr Erfolg wiederholt hat. — Φουνίχω: der Dativ, weil die Rührung der Zuschauer vom Dichter beabsichtigt war und seinem Talente zur Ehre gereichte. Über διδάξαντι zu I 23 9. — τὸ θέητρον — οἱ θεηταί.

12. olzina: Milet galt als ihre Tochterstadt (V 97 10).

13. χρᾶσθαι, zu Aufführungen. Samier auf Sicilien. Ver-

Samier auf Sicilien. Verrat an Zankle (c. 22-24).

22. 2. τοῦσὶ τι ἔχουσι 'die einiges Vermögen besaſsen'. und dadurch imstande waren auszuwandern. Zu ἔχειν τι να]. Menand. monost. 174 εὖχου ở ἔχειν τι κὰν ἔχης ἔξεις φίλους, 165 ἐὰν ở ἔχωιεν χοἡμαθ', ἔξομεν φίλους. Anthol. Pal. IX 359 Vs. 4 ἐπὶ ξείνης ở ῆν μὲν ἔχης τι δέος: Ἡν ở ἀπορῆς ἀνηρούν. Dagegen οἱ ἔχοντες 'die Reichen', als Klasse in Ggs. zur Klasse der Mittellosen.

 οἱ ἀπό Σ., st. ἐν, wegen πέμποντες, wie II 18 5.

10. Ἰωνων; die Zankläer waren, als chalkidische Kolonie, eben dieses Stammes.

11 f. 'auf der nach Tyrrhenien zu liegenden Seite Siciliens'. Dieselbe eigentümliche Redeweise I 84 ἔστι δὲ (τοῦτο) πρὸς τοῦ Τμώλου τετραμμένον τῆς πόλιος. Vgl. auch zu VII 124 4. Die Angabe ist übrigens nicht ganz genau: der Ort liegt noch etwas östlicher als Neapel.

13. ἐστάλησαν, sc. ἐς τὴν ἀποιπίην (IV 169 4). — μοῦνοι Ἰώνων:
vgl. jedoch Thuk. VI 5 ὑπὸ Σαμίων καὶ ἄλλων Ἰώνων ἐκπίπτουσιν (οἱ Ζαγκλαῖοι), οῦ Μήδους
φεύγοντες προσέβαλον Σικελία. —
Μιλησίων, die bei Lade gekämpft
hatten (c. 8 4).

23. 2. τε καί bezeichnet die Gleichzeitigkeit.

Dirillaria im ŠulO (C) ji (f

τοί τε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, τῷ οὔνομα ἦν Σκύθης, περικατέατο πόλιν των Σικελών έξελεῖν βουλόμενοι. μαθών δὲ ταῦτα ὁ 'Ρηγίου τύραννος 'Αναξίλεως, τότε 5 έων διάφορος τοίσι Ζαγκλαίοισι, συμμείξας τοίσι Σαμίοισι αναπείθει ώς χρεόν είη Καλήν μέν απτήν, έπ΄ ην έπλεον, έαν χαίρειν, την δε Ζάγκλην σχεῖν εουσαν έρημον ανδρών. πειθομένων δε τών Σαμίων και σχόντων την Ζάγκλην, ένθαθτα οι Ζαγκλαΐοι, ώς επύθοντο 10 έχομένην την πόλιν έωυτων, έβοήθεον αὐτῆ καὶ ἐπεκαλέοντο Ἱπποχράτεα τὸν Γέλης τύραννον ἦν γὰρ δή σφι οδτος σύμμαχος. Επείτε δε αὐτοῖσι και ὁ Ίπποκράτης σύν τῆ στρατιῆ ἦκε βοηθέων, Σκύθην μέν τὸν μούναρχον τών Ζαγκλαίων ώς ἀποβαλόντα τὴν πόλιν 15 ό Ίπποκράτης πεδήσας και τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Πυθογένεα ες Ίνυκα πόλιν ἀπέπεμψε, τοὺς ὅὲ λοιποὺς Ζαγκλαίους κοινολογησάμενος τοίσι Σαμίοισι καὶ δρκους δούς καὶ δεξάμενος προέδωκε. μισθός δέ οἱ ἦν εἰρημένος όδε ύπὸ τῶν Σαμίων, πάντων τῶν ἐπίπλων καὶ ἀν- 20 δραπόδων τὰ ἡμίσεα μεταλαβεῖν τῶν ἐν τῆ πόλι, τὰ δ' έπὶ τῶν ἀγρῶν πάντα [Ιπποκράτεα λαγγάνειν]. τοὺς

4. Der Name der Stadt ist wohl ausgefallen.

5. ἀναξίλεως: er reg. 494—476 (Diod. XI 48). Vgl. VII 165 11. Er hegte wohl schon damals selber Absichien auf die unbequeme Nachbarstadt, die er später ausführte (s. zu VII 164 7). — ὥστε wie oft bei H. — ἄτε.

7. Erst im J. 446 erfolgte die Gründung der Stadt Καλή 'Απτή (Calacta) unter Führung des Sikel erfürsten Δουπέτιος (Diodor. XII 8).

σχεῖν, occupasse (I 150 6. V
 126 6. VI 25 8).

11. ξωυτῶν, ohne Artikel; s. zu V 5 8.

12. Näberes von Hippokrates VII 154 f. Er regierte 498-491 (Diodor. XI 48).

13. σύμμαχος: nach VII 154 vielmehr der Oberherr dieser und

anderer Städte. — ×ai 'wirklich' (I 75 21).

15 f. ως ἀποβαλόντα, als der den Verlust herbeigeführt hätte – δ Ἱπποχράτης, abundant wie V 20 11.

17. ἐς Ἰνυκα: Steph. Byz. s. v. Ἰνυκον, πόλις Σικελίας. Ἡρόθοτος δὲ Ἰνυκτος (?) αὐτήν φησιν ἀπὸ τοῦ Ἰνυξ, ἔοικε δ' ἔσφάλθαι. Auch Ἰνυκος und Ἰνυκός. Es war eine unbedeutende Landstadt (χωρίον πάνυ σμικρόν Plat. Hipp. m. 282 e), wahrscheinlich in der Nähe und im Gebiet von Akragas (vgl. zu VII 170 6), durch seinen lieblichen Wein (οἰνος Ἰνυκῖνος) berufen (Hesych. und Photios s. v.).

19 εἰρημένος festgesetzt, zugesagt. Hesiod. ἔργ. 370 μισθὸς ở ἀνδρὶ φίλω εἰρημένος ἄρχιος ἔστω. Sonst ὑητός (V 57 10).

21. μεταλαβεῖν 'als Anteil erhalten. μὲν δὴ πλεῦνας τῶν Ζαγκλαίων αὐτὸς ἐν άνδοαπόδων λόγος εἶχε δήσας, τοὺς δὲ κορυφαίους αὐτῶν τριηκοσίους ἔδωκε 25 τοῖσι Σαμίσισι κατασφάξαι· οὐ μέντοι οῖ γε Σάμισι ἐποίη-24 σαν ταῦτα. Σκύθης δὲ ὁ τῶν Ζαγκλαίων μούναρχος ἐκ τῆς "Ινυκος ἐκδιδρήσκει ἐς 'Ιμέρην, ἐκ δὲ ταύτης παρῆν ἐς τὴν 'Ασίην καὶ ἀνέβη παρὰ βασιλέα Δαρεῖον. καί μιν ἐνόμισε Δαρεῖος πάντων ἀνδρῶν δικαιότατον 5 εἶναι, ὅσοι ἐκ τῆς 'Ελλάδος παρ' ἑωυτὸν ἀνέβησαν· καὶ γὰρ παραιτησάμενος βασιλέα ἐς Σικελίην ἀπίκετο καὶ αὖτις ἐκ τῆς Σικελίης ὀπίσω παρὰ βασιλέα, ἐς δ γήραϊ μέγα ὅλβιος ἐων ἐτελεύτησε ἐν Πέρσησι. Σάμιοι δὲ ἀπαλλαχθέντες Μήδων ἀπονητὶ πόλιν καλλίστην 10 Ζάγκλην περιεβεβλέατο.

25 Μετά δε την νανμαχίην την ύπες Μιλήτου γενομενην Φοίνικες κελευσάντων Περσέων κατηγον ες Σάμον Αλάκεα τον Συλοσώντος, ώς πολλού τε άξιον γενόμενον σφίσι και μεγάλα κατεργασάμενον και Σαμίοισι μού-5 νοισι των αποστάντων ἀπο Δαρείου διὰ την εκλειψιν των νεων [των] εν τη ναυμαχίη οὐτε ή πόλις οὐτε τὰ ερὰ ενεπρήσθη. Μιλήτου δε άλούσης αὐτίκα Καρίην ἔσχυν οἱ Πέρσαι, τὰς μεν εθελοντην των πολίων ὑποχυψάσας, τὰς δε ἀνάγκη προσηγάγοντο.

26 Ταΐτα μὲν δὴ οὔτω ἐγίνετο. 'Ιστιαίῳ δὲ τῷ Μιλη-σίῳ ἐόντι περὶ Βυζάντιον καὶ συλλαμβάνοντι τὰς Ἰώνων ὁλκάδας ἐκπλεούσας ἐκ τοῦ Πόντου ἔξαγγέλλεται τὰ περὶ τὴν Μίλητον γενόμενα. τὰ μὲν δὴ περὶ 'Ελλήσπον-5 τον ἔχοντα πρήγματα ἐπιτράπει Βισάλτη 'Απολλοφάνεος

24. 2. Himera war eine Gründung der Zankläer (Thuk. VI 5).

4. δικαιότατος 'gewissenhafteste'. Dieselbe Tugend rühmt H. an seinem Sohne Kadmos (VII 164 9). Ein entgegengesetztes Beispiel war der Arzt Demokedes (III 135 ff.).
6. Die Reise hing wohl zusam-

6. Die Reise hing wohl zusammen mit der Wiederbesetzung Zankles durch seinen Sohn Kadmos (VII 164).

10. περιεβεβλέατο: zu III 71 18.

Sie verloren sie bald wieder an Anaxilaos (s. zu VII 164 7).

Weitere Fortschritte der Perser. Histiäos' Ende (c. 25-32).

26. 2. S. c. 5.

4 f. τὰ — πρήγματα 'die den Hell. betreffenden Angelegenheiten'. S. zu III 128 6. περί, räumlich, circa. Ἑλλήσποντον, im weiteren Sinne (zu IV 36 6); vgl. c. 5 13 ff.

παιδί 'Αβυδηνώ, αθτός δέ έχων Λεσβίους ές Χίον έπλεε, καὶ Χίων φρουρή οὐ προσιεμένη μιν συνέβαλε εν Κοίλοισι καλεομένοισι της Χίης χώρης. τούτων τε δή εφόνευσε συχνούς, και των λοιπων Χίων, οία δή κεκακωμένων έκ τῆς ναυμαχίης, ὁ 'Ιστιαῖος ἔχων τοὺς 10 Δεσβίους ἐπεκράτησε, ἐκ Πολίχνης τῆς Χίων δομώμενος. φιλέει δέ κως προσημαίνειν, εδτ' αν μέλλη με-27 γάλα κακά η πόλι η έθνει έσεσθαι και γάρ Χίοισι πρὸ τούτων σημήια μεγάλα εγένετο τοῦτο μέν σφι πέμψασι ές Δελφούς χορόν νεηνιέων έχατόν δίο μοῦνοι τούτων απενόστησαν, τούς δε ολιώ τε καὶ ενενήκοντα 5 αὐτῶν λοιμὸς ὑπολαβών ἀπήνεικε· τοῦτο δὲ ἐν τῆ πόλι τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, ὀλίγον πρὸ τῆς ναυμαχίης, παισί γράμματα διδασχομένοισι ενέπεσε ή στέγη, ώστε απ' έκατον και είκοσι παίδων είς μοῦνος απέφυγε. ταῦτα μέν σφι σημήια ο θεὸς προέδεξε, μετὰ δὲ ταῦτα 10 ή ναυμαχίη ύπολαβοῦσα ές γόνυ την πόλιν έβαλε, ἐπὶ δὲ τῆ ναυμαχίη ἐπεγένετο Ἱστιαΐος Λεσβίους ἄγων· κεκακωμένων δὲ τῶν Χίων, καταστροφήν εὐπετέως αὖτων ἐποιήσατο.

Ένθεῦτεν δὲ ὁ Ἱστιαῖος ἐστρατεύετο ἐπὶ Θάσον 28 ἄγων Ἰώνων καὶ Αἰολέων συχνούς. περικατημένος δέ οἱ Θάσον ἦλθε ἀγγελίη ώς οἱ Φοίνικες ἀνα-

11. Πολίγνη, 'Kleinstadt', hießen auch Orte in Lakonien, Messenien, Kreta (VII 170 4), Ionien, Troas, Sicilien.

27. 1. χως 'wohl' (III 40 11). — προσημαίνειν, erg. ὁ θεός (10), wie bei ὕει νίφει u. ä. Verben, die selbstverständlich nur die Gottheit als Sutojekt zulassen und daher, mit Auslassung dieses Subjektes, als scheinbar impersonale auftreten können. Thukyd. II 8 έλέγετο θὲ καὶ ἐθόκει ἐπὶ τοῖς μέλλουσι γενήσεσθαι σημήναι. Vgl. das militärische σημαίνει (VIII 11 1). 6. ὑπολαβών ἀπήνεικε, interce-

6. ὑπολαβών ἀπήνειχε, interceptos abstulit, 'raffte jählings hin', übertr. von Wind und Sturm. IV 179 ύπολαβεῖν ανεμον βορέην χαὶ ἀποφέρειν πρὸς τὴν Διβύην, VII 170 10. VIII 118 7. Vgl. III 66 5. VI 75 5 und unten 7. 11.

VI 75 5 und unten Z. 11.

11. ἐς γόνυ ἔβαλε, 'warf nieder', ἐκάκωσε (18), aus der Athletik entlehnte Metapher. Bekker Anecd.

p. 40: εἰς γόνυ πεσεῖν, ἐπὶ τῶν ὅπὸ βίως κλινομένων εἰς τὴν γῆν.

Simonid. Fr. 158 Μίλωνος τόσ' ἄγαλμα — δς ποτὶ Πίση 'Επτάκι νικήσας ἐς γόνατ' οὐκ ἔπεσεν.

Āschyl. Pers. 930 'Ασία σὲ χθών — αἰνῶς ἐπὶ γόνυ κέκλιται. Vgl. auch das Homerische γούνατα λύειν, κάμπτεν.

12. ἐπεγένετο, als weiteres Unglück.

πλέουσι ἐχ τῆς Μιλήτου ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην. 5 πυθόμενος δε ταυτα Θάσον μεν απόρθητον λείπει, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Λέσβον ἢπείγετο ἄγων πᾶσαν τὴν στρατιήν. ἐκ Λέσβου δὲ λιμαινούσης οἱ τῆς στρατιής πέρην διαβαίνει, έχ τοῦ Αταρνέος ώς ἀμήσων τὸν σῖτον τόν τε ἐνθεῦτεν καὶ τὸν ἐκ Καίκου πε-10 δίου τὸν τῶν Μυσῶν. ἐν δὲ τούτοισι τοῖσι χωρίοισι ετύγχανε έων "Αρπαγος ανήρ Πέρσης στρατηγός στρατιής οθα δλίγης. ός οι αποβάντι συμβαλών αθτόν τε 'Ιστιαΐον ζωγρίη έλαβε καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ τὸν 29 πλέω διέφθειρε. έζωγρήθη δε δ 'Ιστιατος ώδε. ώς εμάχοντο οἱ Ελληνες τοῖσι Πέρσησι ἐν τῆ Μαλήνη τῆς Αταρνίτιδος χώρης, οι μέν συνέστασαν χρόνον έπί πολλόν, ή δὲ ϊππος υστερον όρμηθεῖσα ἐπιπίπτει τοῖσι 5 Ελλησι. τό τε δη ξογον της εππου τοῦτο έγένετο, καὶ τετραμμένων τῶν Ελλήνων ὁ Ἱστιαῖος ἐλπίζων οὐκ άπολέεσθαι ύπὸ βασιλέος διὰ τὴν παρεοῦσαν άμαρτάδα φιλοψυχίην τοιήνδε τινά άναιρέεται ώς φεύγων τε κατελαμβάνετο ύπὸ ανδρὸς Πέρσεω καὶ ώς καταιρεόμενος 10 υπ' αὐτοῦ ἔμελλε συγκεντηθήσεσθαι, Περσίδα γλώσσαν μετείς καταμηνύει έωυτὸν ώς είη Ιστιαΐος ὁ Μιλήσιος.

28. 6. $\alpha \partial \tau \partial \varsigma \delta \dot{\epsilon}$, ungewöhnlich für $\delta \delta \dot{\epsilon}$ (I 17 9).

1 17 9.

9 f. Das Epexegem erweitert den Umfang der lokalen Bestimmung ξχ τοῦ ἀταρνέος, indem es ihn durch ἐνθεῦτεν aufnimmt, um den Ζυsatz καὶ — Μυσῶν. S. zu I 174 2.

— Καὶκου πεδίου: zu II 10 5. Von seiner Fruchtbarkeit Strab. p. 624 παραρρεῖ δ' ὁ Καὶκος τὸ Πέργαμον, διὰ τοῦ Καὶκου πεδίου προσαγορευομένου σφόδρα εὐδαίμονα γῆν διεξιών, σχεδὸν δέ τι καὶ τὴν ἀρίστην τῆς Μυσίας. — τὸν τῶν Μυσῶν gehört nur zu τὸν ἐκ Κ. πεδίου. Die Landschaft Atarneus gehörte damals den Chiern (I 160 12. VIII 106 4).

29. 3. συνέστασαν 'standen im Kampf'; vgl. zu I 208 1.

5. 'Der Ruhm dieses Sieges fiel

der Reiterei zu', die Reiterei entschied den Kampf. VIII 102 σὸν τὸ ἔργον ὧ θέσποτα γίνεται οἱ γὰρ σοὶ θοῦλοι κατεργάσαντο, IX 102 die Athener bei Mykale ὅκως ἐωντῶν γένηται τὸ ἔργον καὶ μὴ Λακεθαιμονίων.

8. qιλοψυχίην, vitae amorem, d. i. ignaviam. — ἀναιρέεται 'faſste, gab sich hin', concepit. Cic. Tusc. III 14 in eundem cadit ut serviat, ut victum, si quando, se esse fateatur: quae qui recipit, recipiat idem necesse est timiditatem et ignaviam.

9. χαταιρεόμενος 'eingeholt' (c. 41 10) nimmt χατελαμβάνετο auf.

Vgl. zu VII 50 22.

11. μετείς: sonst lέναι γλῶσσαν od. φωνήν (Η 2 11. IV 23 8. 135 15. IX 16 8). Das Kompositum

εὶ μέν νυν, ὡς ἐζωγοήθη, ἄχθη ἀγόμενος παρὰ βα-30 σιλέα Δαρεῖον, δ δὲ οὕτ' ἄν ἔπαθε κακὸν οὐδὲν δο-κέειν ἐμοί, ἀπῆκε τ' ἄν αὐτῷ τὴν αἰτίην· νῦν δε μιν αὐτῷν τε τούτων εἴνεκα καὶ ἵνα μὴ διαφυγών αὖτις μέγας παρὰ βασιλεί γένηται, 'Αρταφρένης τε ὁ Σαρδίων 5 ὅπαρχος καὶ ὁ λαβών 'Αρπαγος, ὡς ἀπίκετο ἀγόμενος ἐς Σάρδις, τὸ μὲν αὐτοῦ σῶμα αὐτοῦ ταύτη ἀνεσταύρωσαν, τὴν δὲ κεφαλὴν ταριχεύσαντες ἀνήνεικαν παρὰ βασιλέα Δαρεῖον ἐς Σοῦσα. Δαρεῖος δὲ πυθόμενος ταῦτα καὶ ἐπαιτιησάμενος τοὺς ταῦτα ποιήσαντας ὅτι μιν 10 οὐ ζώοντα ἀνήγαγον ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν 'Ιστιαίου λούσαντάς τε καὶ περιστείλαντας εὖ ἐνετείλατο θάψαι ὡς ἀνδρὸς μεγάλως ἑωυτῷ τε καὶ Πέρσης εὐεργέτεω.

Τὰ μὲν περὶ Ἱστιαῖον οὖτω ἔσχε. ὁ δὲ ναυτικὸς \$1 στρατὸς ὁ Περσέων χειμερίσας περὶ Μίλητον, τῷ δευτέρφ ἔτεϊ ὡς ἀνέπλωσε, αἰρέει εὖπετέως τὰς νήσους τὰς πρὸς τῆ ἦπείρφ κειμένας, Χίον καὶ Λέσβον καὶ Τένεδον. ὅκως δὲ λάβοι τινὰ τῶν νήσων, ὡς ἑκάστην αἰ- 5

öfter bei Dichtern; Soph. O. T. 784 τῷ μεθέντι τὸν λόγον, Eurip. Hipp. 1202 βαρὺν βρόμον μεθήχε. Vgl. c. 37 βλαστὸν οὐθένα μετιεῖ, IX 16 μετιέναι πολλὰ τῶν δακρύων.

30. ἄχθη ἀγόμενος: zu V 95 4. 3. ἀπῆκε, der König. Der plötz-

liche Subjecktswechsel wie I 33 2.

7. τὸ μὲν αὐτοῦ σῶμα: die anomale Stellung des Pronomens wie I 165 ἡ δὲ αὐτῶν νῆσος, II 133 ὁ μὲν αὐτοῦ μέσον, I 98 21. 143 2. VII 110 6. 156 11. 'Die Einschiebung wird durch das Hinzutreten einer Konjunktion gemildert. αὶ δὲ μεν μοῦρα Soph. O. T. 1458, τὰς γὰρ ὑμῶν οἰχίας Arist Vog. 1110.' Krüger Gr. Spr. II 47 9, 5. Über einen ähnlichen Fall zu V 5 8. Die nahe Wiederkehr desselben Wortes darf nicht mehr anstoßsen

als I 67 κατὰ δὲ τὸν κατὰ Κροῖσον χρόνον, 108 ἐς σὲ καὶ ἐς τὸν μετέπειτεν χρόνον, VI 46 ἐκ μέν γε τῶν ἐκ Σκαπτησύλης, III 118 14.
VII 23 2. 40 1. 184 4. 188 5.

10. S. den persischen Rechtsgrundsatz I 137.

12 ff. εὖ, nachgestellt, s. zu III 55 13. — ἀνθοὸς μεγάλως — εὖεςγέτεω: Pind. Ol. II 93 φίλοις ἄνθοα μᾶλλον εὐεργέταν. Zur Sache VIII 85 13. Zum Dativ vgl. V 89 14.

31. οὕτω ἔσχε 'nahm solchen Ausgang' (I 71 1).

2. τῷ δευτέρω ἔτει im folgenden Jahre, 493 v. Chr.

5. ώς ξκάστην 'jede einzeln für sich', eine nach der anderen, sodals jedesmal die ganze Heeresmacht dabei war. Die Partikel dient den distributiven Sinn von ξκαστος schärfer zu bezeichnen. I 114. ώς ξκάστω ξογον προστάσσων, singula singulis imponens officia. VI 79

ρέοντες οι βάρβαροι εσαγήνευον τους ανθρώπους. σαγηνεύουσι δε τόνδε τὸν τρόπον ἀνηρ ἀνδρὸς άψάμενος της χειρός έχ θαλάσσης της βορηίης έπὶ την νοτίην διήχουσι, καὶ ἔπειτα δια πάσης της νήσου διέρχονται 10 έκθηρεύοντες τούς ανθρώπους. αίρεον δε και τας εν τή ηπείρω πόλιας τὸς Ἰάδας κατὰ ταὐτά, πλην οὐκ 32 έσαγήνευον τοὺς ἀνθρώπους οδ γὰρ οία τ' ἦν. ἐνθαῦτα Περσέων οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἐψεύσαντο τὰς ἀπειλὰς τας επηπείλησαν τοΐσι Ίωσι στρατοπεδευομένοισι έναντία σφίσι. ώς γάρ δη ἐπεκράτησαν τῶν πολίων, παϊδάς 5 τε τούς εθειδεστάτους εκλεγόμενοι εξέταμνον και εποίευν άντι είναι ενόρχιας εὐνούχους, και παρθένους τὰς καλλιστευούσας ανασπάστους παρά βασιλέα τα τε δή έποίευν καὶ τὸς πόλιας ἐνεπίμπρασαν αὐτοῖσι τοῖσι ξροζοι· ουτω τε τὸ τρίτον Ίωνες κατεδουλώθησαν, πρώτον 10 μεν ύπο Αυδών, δίς δε έπεξης τότε ύπο Περσέων.

33 Απὸ δὲ Ἰωνίης ἀπαλλασσόμενος ὁ ναυτικὸς στρατὸς τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ἐσπλέοντι τοῦ Ἑλλησπόντου αἰρεε

πεντήχοντα — ώς ξκάστους ξεκαλεύμενος — ξεκεινε 'einen nach dem anderen'. Besonders oft bei Thukydides, der die Verbindung (auch ώς ξεκάτεροι III 74) geradezu als einen attributiven Ausdruck verbraucht, z. B. I 89 μετὰ τοῦτο ἀπέπλευσαν ώς ξεκατοι κατὰ πόλεις, ad suas singuli urbes. Vgl. I 9 11. — αιρέοντες schließt an λάβοι an, — βρεον δέ.

7 ff. Diese Stelle ist im pseudoplatonischen Dialog Menexenos p. 240c (vgl. Plat. Ges. 698d) mit Anwendung auf die Eroberung von Eretria benutzt.

- 9. διήπουσι 'dehnen sich aus', pertinent. Vgl. διέχειν IV 42 10. VII 122 3.
 - 11. κατά ταὐτά: zu V 33 12.
- 12. Auf den gebirgigen und schluchtenreichen Inseln des ägäischen Meeres war diese Art des Menscheufangs noch viel weniger möglich.

- 32. 2. οὐχ ἐψεύσαντο 'lieſsen nicht unerfüllt', non fefellere. Il. η 351 ὄρχια πιστὰ Ψευσάμενοι μαχόμεσθα. So sagte man ψεύθεσθαι ὑπόσχεσιν, συνθήχην, ἐλπίθα u. ä. Die ganze Wendung nach Hom. Od. ν 125 οὐθ' ἐνοσίχθων Δήθετ ἀπειλάων τὰς ἀντιθέω 'Οθυσῆι πρῶτον ἐπηπείλησε. Zur Sache s. c. 9 20 fi.
- 6. ἀντὶ εἶναι, statt ἀντὶ τοῦ εἶναι, ist auch I 210 8. VII 170 14 Überlieferung der Hss.
 - 9. Vgl. VIII 36.
 - 10. S. I 169.

Unterwerfung des thrakischen Chersones und der hellespontischen Städte. Miltiades' und seiner Nachkommen Herrschaft auf dem Chersones (c. 33-41).

33. 2. ἐσπλέοντι 'wenn man einfährt, bei der Einfahrt'.—'Ελλησπόντον, in weiterem Sinne (IV 38 6).

Similared by $\widehat{\mathbb{Q}}(0,0)$

πάντα· τὰ γὰρ ἐπὶ δεξιὰ αὐτοῖσι τοῖσι Πέρσησι ὑποχείρια ην γεγονότα κατ' ήπειρον. είσι δε αί εν τη Εθρώπη αϊδε τοῦ Ἑλλησπόντου, Χερσόνησός τε, ἐν τῆ πόλιες συχναὶ 5 ένεισι, και Πέρινθος και τὰ τείχεα τὰ ἐπὶ Θρηίκης καὶ Σηλυμβρίη τε καὶ Βυζάντιον. Βυζάντιοι μέν νυν καὶ οί πέρηθε Καλγηδόνιοι οδδ' υπέμειναν επιπλέοντας τους Φοίνικας, αλλ' οίχοντο απολιπόντες την σφετέρην έσω ές τὸν Εὔξεινον πόντον, καὶ ἐνθαῦτα πόλιν Μεσαμβρίην 10 οίκησαν. οἱ δὲ Φοίνικες κατακαύσαντες ταύτας τὰς χώρας τὰς καταλεχθείσας τράπονται ἐπί τε Προκόννησον καὶ ᾿Αρτάκην, πυρὶ ὅἐ καὶ ταύτας νείμαντες ἔπλεον αὖτις ές την Χερσόνησον έξαιρήσοντες τας επιλοίπους των πολίων, δσας πρότερον προσσχόντες οὐ κατέσυραν. ἐπὶ 15 δε Κύζικον οὐδε έπλωσαν ἀρχήν· αὐτοὶ γὰρ Κυζικηνοὶ έτι πρότερον του Φοινίκων εσπλόου εγεγόνεσαν ύπὸ βασιλέι, Οιβάρει τῷ Μεγαβάζου ὁμολογήσαντες τῷ ἐν Δασχυλείφ δπάρχφ.

Τῆς δὲ Χερσονήσου, πλην Καρδίης πόλιος, τὰς ἄλλας 34

3. αὐτοῖσι, Ggs. zu der von Phöniken u. a. (c. 6) gestellten Seemacht. S. V 117. 122.
4. κατ' ἤπειρον 'zu Lande', Ggs.

κατ' ηπιιρον 'zu Lande', Ggs. zu den Angriffen von der Seeseite.
 — αί, sc. χῶραι (11). 'Es sind aber die in Europa liegenden Ortschaften des Hellespont folgende'.

6. τὰ — Θρηίκης 'die an der thrakischen Küste liegenden festen Plätze' der Hellenen. Skylax 67 μετὰ δὲ τὴν Χερσόνησον ἐστὶ Θράκια τείχη τάδε· πρῶτον Δευκή ἀκτή, Τειρίστασις, 'Ηράκλεια, Γάνος, Γανίαι, Νέον τεῖχος, Πέρινθος πόλις καὶ λιμήν, Δαμινὸν τεῖχος, Σηλυμβρία πόλις καὶ λιμήν.

7. Σηλυμβοίη, auch Σηλυβοίη. (Eigentlich ή τοῦ Σήλυος πόλις, indem βοία thrak. = πόλις, Strab. p. 319).

10 f. Μεσαμβρίη: zu IV 93 4. Auch an ἡμέρα anklingend Μεσημ-βρία. — οἴκησαν 'liefsen sich in M. nieder', fanden dort eine Zuflucht. Der Platz war, wie Byzan-

tion und Kalchedon, von Megara aus gegründet (Strab. a. O.).

13. Αρτάκην: zu IV 14 10. νείμαντες = δόντες. Vgl. I 86 37. III 16 13.

15. πρότερον, bei der Einfahrt in den Hellespont.

16. $o v d \hat{\epsilon} - d \rho \chi \dot{\eta} \nu$ 'überhaupt nicht' (I 193 15).

17. ἔτι πρότεφον: zu V 62 17. 18f. Οἰβάφει, dem Nachfolger des Daurises, wie es scheint (V 121f.). Ein Bruder war wohl der VII 22 7 erwähnte Βουβάφης. — ἐν Δασκυλείω: zu III 90 8.

34. Kardia lag auf der Westseite der Halbinsel, die anderen Städte meistens auf der Ostseite am Hellespont. Skylax Peripl. 67 πόλεις εν αὐτῷ αἴθε Καρθία, Ἰθη, Παιων (?), Ἰλωπεκόννησος, Ἰραπλος, Ἐλαιοῦς, Μάθυτος, Σηστὸς ἐπὶ τοῦ στόματος τῆς Προποντίδος . . ἐντὸς δὲ Λἰγὸς ποταμοῦ Κρῆσσα, Κριθώτη, Παπτύη, μέχρις ἐνταῦθα ἡ Θραμία Χερρόνησος.

πάσας έχειρώσαντο οί Φοίνικες. έτυράννευε δε αθτέων μέχρι τότε Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος τοῦ Στησαγόρεω, ατησαμένου την αρχην ταύτην πρότερον Μιλτιάδεω τοῦ Κυψέλου 5 τρόπω τοιώδε. είχον Δόλογκοι Θρήικες την Χερσόνησον ταύτην. οδτοι ών οἱ Δόλογκοι πιεσθέντες πολέμω ὑπὸ 'Αψινθίων ές Δελφούς έπεμψαν τούς βασιλέας περί τοῦ πολέμου χρησομένους. ή δὲ Πυθίη σφι ανείλε ολειστήν επάγεσθαι επὶ τὴν χώρην τοῦτον ος αν σφέας ἀπιόντας 10 έχ τοῦ ἱροῦ πρώτος ἐπὶ ξείνια καλέση. Ιόντες δὲ οἱ Δόλογκοι την ιρην όδον διά Φωκέων τε και Βοιωτών ήισαν καί 35 σφεας ώς ουδείς εκάλεε, εκτράπονται επ' 'Αθηνέων. εν δὲ τῆσι 'Αθήνησι τηνικαῦτα εἶχε μὲν τὸ πᾶν κράτος Πεισίστρατος, αταρ εδυνάστευε γε και Μιλτιάδης ο Κυψέλου έων ολείης τεθριπποτρόφου, τὰ μέν ἀνέκαθεν ἀπ' Αλα-5 που τε παὶ Αλγίνης γεγονώς, τὰ δὲ νεώτερα Αθηναίος, Φιλαίου τοῦ Αἴαντος παιδὸς γενομένου πρώτου τῆς οἰκίης ταύτης 'Αθηναίου. οδτος ό Μιλτιάδης κατήμενος

Von den Δόλογχοι verlautet

später nichts mehr.

7. 'Αψίνθιοι, ein früh verschollener thrakischer Stamm nördlich vom Chersones bis zum Hebros und zur Stadt Alvos, die früher Aur-905 hiefs (Strab. p. 331 Fr. 58. Steph. Byz.). Bei H. noch IX 119.

10. ἐπὶ ξείνια: zu V 18 5. — 11. ιόντες — ἤισαν: zu V 95 4. ioήν: Wallfahrer und Fremde, die des Weges zogen, standen unter Schutz und Geleit des Gottes, zu dessen Heiligtum er führte. Von Delphi aus lief die Strasse ostwärts über Daulis, Panopeus, Charoneia, dann in südöstlicher Richtung über Lebadeia, Koroneia, Haliartos, Theben, von hier südwärts durch den Kitharon bis ins thriasische Feld, wo sie in die heilige Strasse von Eleusis mündete. Apollon selber war einst dieses Weges nach Delphi gegangen; Strab. p. 422 έξ Αθη-νών ο δομηθέντα επὶ Δελφούς ταύτην ζέναι την όδον, ή νῦν 'Αθηναΐοι την Πυθιάδα (sc. πομπην)

πέμπουσι. — καί σφεας: zu I 115 8. – ἐχτράπονται ἐπ' 'Αθ.: ähnliche Kürze I 104 8.

35. 2. τηνιχαῦτα, während der ersten Tyrannis (zu I 64 2), dem Krösos noch gleichzeitig (c. 37).

4. τεθριπποτρόφου: 8. с. 36.

103, und zu V 77 12.

 τὰ νεώτερα, adverbial wie τὰ ἀνέχαθεν (V 55 6). Ähnlich IX 26 7 και τὸ παλαιόν και τὸ νέον.

6. Plut. Solon 10 Σόλωνα φασίν (Άθηναῖοι) ἀποσεῖξαι τοῖς σιχα-σταῖς ὅτι Φιλαῖος καὶ Εὐρυσάκης Αἴαντος υἱοὶ 'Αθήνησι πολιτείας μεταλαβόντες παρέδοσαν την νησον (Σαλαμίνα) αὐτοῖς καὶ κατώ-κησαν ὁ μὲν ἐν Βραυρῶνι τῆς Αττικής δ δε εν Μελίτη (einem der stādtischen Demen). και δημον επώνυμον Φιλαίου τῶν Φιλαϊδῶν (an der Ostküste in Brauron) έχουσιν. Bei Pausan. I 35 2 ist Philaos der Sohn des Eurysakes. Ein verstümmelter Stammbaum bis auf Miltiades bei Markell. vit. Thuc. 5.

έν τοϊσι προθύροισι τοϊσι έωυτοῦ, όρέων τοὺς Δολόγχους παριόντας έσθητα έχοντας ούχ έγχωρίην καί αίγμας προσεβώσατο καί σφι προσελθούσι έπηγγείλατο 10 καταγωγήν και ξείνια. οι δε δεξάμενοι και ξεινισθέντες ύπ αὐτοῦ ἐξέφαινον πᾶν τὸ μαντήιον, ἐκφήναντες δὲ έδέοντο αὐτοῦ τῷ θεῷ μιν πείθεσθαι. Μιλτιάδεα δὲ απούσαντα παραυτίπα έπεισε ο λόγος οία αχθόμενον τε τῆ Πεισιστράτου ἀρχῆ καὶ βουλόμενον ἐκποδών εἶναι. 15 αθτίκα δε εστάλη ες Δελφούς, επειρησόμενος το χρηστήριον εί ποιοίη τά περ αὐτοῦ οἱ Δόλογκοι προσεδέοντο. κελευούσης δε καὶ τῆς Πυθίης, οὔτω δη Μιλτιάδης 36 ό Κυψέλου, 'Ολύμπια αναραιρηχώς πρότερον τούτων τεθρίππω, τότε παραλαβών 'Αθηναίων πάντα τον βουλόμενον μετέχειν τοῦ στόλου ἔπλεε ἄμα τοῖσι Δολόγκοισι καὶ ἔσχε τὴν χώρην· καί μιν οἱ ἐπαγαγόμενοι τύ- 5 ραννον κατεστήσαντο. δ δε πρώτον μεν απετείχισε τον ίσθμον της Χερσονήσου έκ Καρδίης πόλιος ές Πακτύην, ϊνα μὴ ἔχοιεν σφέας οἱ ᾿Αψίνθιοι δηλέεσθαι ἐσβάλλοντες ές την χώρην. εἰπὶ δὲ οδτοι στάδιοι ἔξ τε καὶ τριήκοντα τοῦ Ισθμοῦ· ἀπὸ δὲ τοῦ Ισθμοῦ τούτου ή Χερ- 10 σόνησος έσω πάσα έστι, σταδίων είχοσι καὶ τετρακοσίων

8. Der jüngere Miltiades gehörte zum Demos Lakiadā (Plut. Kim. 4), der nordwestlich von der Stadt an dem heiligen Wege nach Eleusis lag.

9. ἐγχωρίην: bei H. nicht verschieden von dem häufigeren ἐπιχώριος; vgl. IV 78 6 mit I 181 19. V 83 15 u. s.

13. Der Akkusativ mit Infinitiv nach δέεσθαι steht auch I 141 14.

36. Von der tonvollen Wiederholung des vollen Namens zu VII 186 12.

2. 'Ολόμπια ἀναραιρηχώς: zu V 102 12. Vgl. c. 108.

7 ff. ές — Παπτύην, von Meer zu Meer. Xenoph. Hell. III 2 8 chersonesische Gesandte in Sparta έφασαν ώς νθν μὲν οὐ θύναιντο τὴν Χερσόνησον ἐργάζεσθαι· φέρεσθαι γὰρ καὶ ἄγεσθαι ὑπὸ τῶν Θρακῶν εἰ σ ἀποτειχισθείη ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν καὶ σφίσεν ἂν γῆν πολλὴν καὶ ἀγαθὴν εἶναι ἐργάζεσθαι καὶ ἄλλοις ὁπόσοι βούλοιντο. Die Mauer ward später mehrmals erneuert, unter Perikles und unter Derkyllidas, zuletzt unter Kaiser Justinian.

9. Derkyllidas fand 37 Stadien als Breite des Isthmos, als er ihn im J. 398 von neuem mit einer Mauer gegen die Einfälle der Thraker absperrte (Xenoph. a. 0). Bei Skylax 67. Strab. p. 331 Fr. 54 weniger genau 40 Stadien.

11. ἔσω: Ι 174 14 ἐντός. Vgl. VII 22 16. — Skylax 67 Χερφονήσου μῆχος ἐχ Καρδίας εἰς Ἐλαιοῦντα (ταύτη γάρ ἐστι μαχροτάτη) στάδια υ'. Strab. 381 Fr. 52 στα37 τὸ μῆχος. ἀποτειχίσας ὧν τὸν αθχένα τῆς Χερσονήσου ό Μιλτιάδης καὶ τοὺς 'Αψινθίους τρόπω τοιούτω ωσάμενος, των λοιπων πρώτοισι επολέμησε Λαμψακηνοίσι· καί μιν οἱ Λαμψακηνοὶ λοχήσαντες αἱ-5 φέουσι ζωγρίη. ην δε δ Μιλτιάδης Κροίσω τῷ Αυδῷ ἐν γνώμη γεγονώς πυθόμενος ὧν ὁ Κροίσος ταῦτα, πέμπων προηγόρευε τοῖσι Λαμψακηνοῖσι μετιέναι Μιλτιάδεα· εὶ δὲ μή, σφέας πίτυος τρόπον άπείλεε επτρίψειν. πλανωμένων δε των Λαμψακη-10 νών εν τοισι λόγοισι τὸ θέλει τὸ ἔπος είναι τό σφι απείλησε ο Κροίσος, πίτυος τρόπον εκτρίψειν, μόγις χοτε μαθών των τις πρεσβυτέρων είπε το εόν, ότι πίτυς μούνη πάντων δενδρέων ξακοπείσα βλαστον οὐδένα μετιεί άλλα πανώλεθοος έξαπόλλυται. δείσαντες ών οί 15 Λαμψακηνοί Κροϊσον λύσαντες μετήκαν Μιλτιάδεα. 38 οὖτος μὲν δὴ διὰ Κροῖσον ἐπφεύγει, μετὰ δὲ τελευτῷ άπαις, την άρχην τε και τα χρήματα παραδούς Στησαγόρη τῷ Κίμωνος ἀδελφεοῦ παιδὶ δμομητρίου.

δίους μιχρῷ πλείους τῶν τετραχοσίων ἀπὸ Καρδίας.

τίων ἀπό Καρδίας. 37. αὐχένα = ἰσθμόν; zu I 72 12.

- 3. ω θέεσθαι zurückdrängen, abwehren' (VIII 3 10. IX 25 4). λοιπών, sc. πολεμίων. Vgl. V 49 10. ἐπολέμησε, sei es, weil Lampsakos seine Herrschaft im Chersones bekämpfte, oder daß er wie Peisistratos (V 94) sich auch auf der asiatischen Seite festzusetzen suchte.
- 5. Κροίσφ: hiernach würde sich die Zeit auf 560—546 (zu I 86 1) bestimmen, und die Ausfahrt des M. in die Zeit der ersten Tyrannis (560—555, s. zu I 64 2) anzusetzen sein.
- 6. ἐν γνώμη γεγονώς scheint, wie γίνεσθαι ἐν αἰτίη, λόγῳ u. ä., eine Periphrase des entsprechenden Verbs (γινώσχειν) in passiver Form (ἐγνωσμένος) zu sein, 'bekannt geworden', mit dem Nebenbegriff der Hochschätzung.

9 ff. πλανωμένων — ἐν τοῖσι λόγοισι, wie II 115 10. — τὸ θέλει εἶναι: zu II 13 18. V 1 15. Über τό, statt τί oder ὅ τι, zu I 56 5. — ἡπείλησε: Il. α 388 ἡπείλησεν μῦθον.

12. τὸ ἐόν das Wahre' (I 30 16).

14. μετιεῖ: vgl. zu c. 29 11. —
πανώλεθους ἐξαπόλλυται: Soph. El.

1009 πανωλέθους — ἡμᾶς τ' ὀλέσθαι. Zum Adjektiv vgl. II 14 αὐτόματος ἄφση, III 40 κακῶς ἐτελεὐτησε πρόρριζος, VI 86 ở ἐκτέτριπται πρόρριζος u. ā. — Nāher lag doch in des Königs Worten eine Hindeutung auf den alten Namen der Stadt, Πιτνοῦσσα (Charon Lamps, Fr. 6. Strab. p. 589 u. a.), zu finden.

38. μετὰ ὖέ bezeichnet hier nicht eine zeitliche Folge, sondern führt nur die Erzählung weiter; s. zu I 25 2

3. Κίμωνος: Näheres von ihm c. 103. — δμομητρίου: Miltiades und Kimon waren Söhne derselben Mutter, aber verschiedener Väter

Dirithed by $\widetilde{\mathbb{Z}}(\widehat{\mathbb{Q}},\widehat{\mathbb{Q}})$

οί τελευτήσαντι Χερσονησίται θύουσι ώς νόμος ολκιστή, καὶ ἀγῶνα ἱππικόν τε καὶ γυμνικὸν ἐπιστᾶσι, ἐν τῷ 5 Λαμψακηνών οδδενὶ έγγίνεται άγωνίζεσθαι. πολέμου δέ εόντος πρός Λαμψακηνούς και Στησαγόρεα κατέλαβε αποθανείν απαιδα, πληγέντα την κεφαλήν πελέκει έν τῷ πρυτανηίῳ πρὸς ἀνδρὸς αὖτομόλου μέν τῷ λόγω πολεμίου δε και ύποθερμοτέρου τῷ ἔργφ. τελευτήσαν-39 τος δε και Στησαγόρεω τρόπω τοιώδε, ενθαίτα Μιλτιάδεα τον Κίμωνος, Στησαγόρεω δε του τελευτήσαντος αδελφεόν, καταλαμψόμενον τὰ πρήγματα ἐπὶ Χερσονήσου αποστέλλουσι τριήρει οί Πεισιστρατίδαι, οι μιν 5 καὶ εν Αθήνησι εποίευν εὖ ώς οὰ συνειδότες δήθεν τοῦ πατρὸς [Κίμωνος] αὐτοῦ τὸν θάνατον, τὸν ἐγώ ἐν άλλω λόγω σημανέω ώς εγένετο. Μιλτιάδης δε άπικόμενος ές την Χερσόνησον είχε κατ' οϊκους, τον άδελφεὸν Στησαγόρεα δηλαδή ἐπιτιμέων. οἱ δὲ Χερσονησίται 10 πυνθανόμενοι ταυτα συνελέχθησαν [άπὸ πασέων των

(vgl. zu V 25 2). Aus H.'s Angaben ergiebt sich folgender Stammbaum: Kypselos x Stesagoras I. (c. 103) in dem x die gemeinsame Mutter des Miltiades und Kimon bezeichnet:

Miltiades I. Kimon I.

Oloros (c. 39)

Stesagoras II.

 $x \rightarrow Miltiades II. \rightarrow Hegesipyle$

Metiochos (Kimon II.)

4. νόμος, sc. θύειν.

άγῶνα — ἐπιστᾶσι: derselbe
 Ausdruck I 167 11.

6. ἐγγίνεται = ἔξεστι (Ι 132 8). 7. κατέλαβε, impersonal (ΙΙΙ 65 4).

10. ὑποθερμοτέρου: zu III 29 2. 39. 2. τοιῷθε, rückweisend (I 137 2).

5. οἱ Πεισιστρατίδαι, also nach 527 und vor 510.

6. ἐποίευν: vom Tempus zu I 66 19. — δηθεν, wie c. 7 6.

. 8. S. c. 103.

εἶχε, sc. ἐωυτόν, das I 82 25.
 ΤΙΙ 79 17 dabei steht. So V 92 γ

(c. 41)
εξχον έν ήσυχίη, aber 93 εξχον έν ήσυχίη σφέας αὐτούς. Vgl. zu V
19 4. — οἴχους: eig. οἶχου.
10. ἐπιτιμέων 'Ehre erweisend',

10. ἐπιτιμέων 'Ehre erweisend', die dem toten Verwandten gebührte, πενθέων. Das Wort scheint in diesem Sinne technisch gewesen zu sein. Äschyl. Sept. 1021 u. Soph. El. 965 gebrauchen so das Substantiv τὸ ἐπιτίμιον (τὰ ἐπιτίμια). — οἱ Χεφσονησίται, nachher beschränkt durch das appositive οἱ δυναστεύντες, d. h. aeolischen die Aristokraten in den Städten, die sich wohl nur ungern dem athenischen Fürsten

πολίων] οἱ δυναστεύοντες πάντοθεν, κοινῷ δὲ στόλω ἀπικόμενοι ὡς συλλυπηθησόμενοι ἐδέθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Μιλτιάδης τε δὴ ἴσχει τὴν Χερσόνησον, πεντακοσίους 15 βόσκων ἐπικούρους, καὶ γαμέει 'Ολόρου τοῦ Θρηίκων βασιλέος τὴν θυγατέρα Ἡγησιπύλην.

40 Οδτος δη δ Κίμωνος Μιλτιάδης νεωστὶ μὲν ἐληλύ
θεε ἐς τὴν Χερσόνησον, κατελάμβανε δέ μιν ἐλθόντα
ἄλλα τῶν καταλαβόντων πρηγμάτων χαλεπώτερα. τρίτω
μὲν γὰρ ἔτεϊ (πρό) τούτων Σκύθας ἐπεφεύγεε. Σκύθαι γὰρ
5 οἱ νομάδες ἐρεθισθέντες ὑπὸ βασιλέος Δαρείου συνε-

der sich auf die eingeborene Landbevölkerung, die Dolonker, stützte, untergeordnet hatten.

12. .xοινῷ στόλφ, communiter; vgl. zu V 63 3.

13. συλλυπηθησόμενοι 'um ihr Beileid zu bezeugen' (IX 94 6). Vgl. συνάχθεσθαι VIII 142 15. Zur Sache vgl. 2. Samuel 10 1 ff.

15. 'Ολόφου: ein Spross dieser Ehe scheint Thukydides' Vater Oloros gewesen zu sein. Vor oder nach Θυηίκων ist wohl der spezielle Name des Stammes ausgefallen.

40. ούτος δή weist, nach der längeren Parenthese, auf c. 34 zurück. Auf den Inhalt jener Stelle, die Fahrt der phönikischen Flotte, nicht auf den Schluss der episodischen Erzählung (c. 39), beziehen sich die chronologischen Bestimmungen dieses und des fg. Kapitels. - ὁ Κίμωνος Μιλτιάδης, zur Unterscheidung vom Sohne des Kypselos (c. 34 5). S. zu II 44 17. — ^{*}Dieser Miltiades war erst jüngst in den Chersones (zurück)gekommen', zur Zeit da ihn die Phoniken vertrieben (493 v. Chr.). Der Vf. hat noch nicht erzählt dass Miltiades den Chersones seit seiner ersten Hinkunft wieder verlassen Diese Lücke füllt er nachträglich im folgenden dahin aus, dass Miltiades zwei Jahre vor seiner Vertreibung durch die Phöniken

vor den anrückenden Skythen habe entweichen müssen, und kaum war er (zurück)gekommen, so sah er sich betroffen von einer Not, die schlimmer war als die frühere' (τῶν καταλαβόντων πρηγμάτων), näml. die Flucht vor den Skythen, unter wird der Exkurs von den Skythen in der zu V 35 7 erwähnten, hier aber der Klarheit nicht eben günstigen Weise eingeführt. — πρὸ τούτων, näml. vor diesen πρήγματα χαλεπώτερα, der Vertreibung durch die Phöniken; dafür c. 41 πρότερον τῶν τότε μιν κατεχόντων. Ohne. πρό hatte τρίτω έτει τούτων den Sinn 'im dritten Jahre nach diesem' (s. zu c. 46 1). — Der Skythen-zug fällt hiernach 495 v. Chr., etwa 20 Jahre nach der Expedition des Dareios (s. zu IV 83 9). Wie sich Miltiades so lange von den Persern, denen er sich doch bei jenem Zuge feindlich gezeigt haben sollte (IV 137), unbelästigt habe behaupten können, erklärt H. nicht.

5. οἱ νομάθες: zu IV 11 2. 19 3.

— ἐρεθισθέντες: zwanzig Jahre früher! Solche Raudzüge mögen die Skythen — falls es diese und nicht einer der diesseits der Donau sässigen Stämme gewesen — auch ohne solchen Anlaße gemacht haben, wie später die Daken, Gothen u. a.

— συνεστράφησαν: sie standen unter drei Königen (zu IV 120 7).

στράφησαν καὶ ήλασαν μέχρι της Χερσονήσου ταύτης τούτους επιόντας ούα ύπομείνας ο Μιλτιάδης έφευγε Χερσόνησον, ές δ οι τε Σχύθαι απαλλάχθησαν καὶ έχετνον Δόλογχοι χατήγαγον δπίσω. ταῦτα μέν δή τρίτω έτει πρότερον έγεγόνεε των τότε μιν κατεχόντων. 10 τότε δὲ πυνθανόμενος είναι τοὺς Φοίνικας ἐν Τενέδω, 41 πληρώσας τριήρεας πέντε χρημάτων των παρεόντων ἀπέπλεε ές τὰς ᾿Αθήνας. καὶ ὥσπερ δρμήθη έκ Καρδίης πόλιος ἔπλεε διὰ τοῦ Μέλανος χόλπου παραμείβετό τε την Χερσόνησον καὶ οἱ Φοίνικές οἱ περιπίπτου- 5 σι τῆσι νηυσί. αὐτὸς μέν δὴ Μιλτιάδης σὺν τῆσι τέσσερσι των νεων καταφεύγει ές Ιμβρον, τ'ν δέ οί πέμπτην των νεων κατείλον διώκοντες οι Φοίνικες. τής δε νεός ταύτης έτυχε των Μιλτιάδεω παίδων ό πρεσβύτατος ἄρχων Μητίοχος, οὐκ ἐκ τῆς 'Ολόρου τοῦ Θρήι- 10 χος εων θυγατρός αλλ' εξ αλλης και τοῦτον αμα τη νηί είλον οἱ Φοίνικες, καί μιν πυθόμενοι ώς εἴη Μιλτιάδεω παις ἀνήγαγον παρὰ βασιλέα, δοκέοντες χάριτα μεγάλην καταθήσεσθαι, ότι δη Μιλτιάδης γνώμην απεδέξατο εν τοίσι "Ιωσι πείθεσθαι κελεύων τοίσι Σκύ- 15 θησι, ότε οἱ Σκύθαι προσεδέοντο λύσαντας τὴν σχεδίην άποπλέειν ες την έωυτων. Δαρείος δέ, ώς οί

7. Weshalb Miltiades den Angriff dieser Nomaden hinter der schützenden Grenzmauer (c. 36) mehr als den der Thraken sollte gefürchtet haben, wird nicht erklärt.

10. τῶν — κατεχόντων ist nicht etwa eine Repetition aus c. 40 3, sondern bezieht sich auf die dortigen Worte κατελάμβανε χαλεπώτερα d. h. auf die Vertreibung durch die Phoniken.

41. 3. ὥσπες δεμήθη, nach seinem vorher festgestellten Plane. Die Schiffe lagen dort schon bereit. Ähnlich der Ausdruck bei Thukyd. VIII 23.

5 f. $\tau \varepsilon - \varkappa \alpha i$: zu II 93 26. In dieser Parataxis dient $\tau \varepsilon$ nicht selten wie hier zugleich zur Anknüpfung

an den vorhergehenden Satz; s. I 90 24. 113 1. II 4 13. IV 181 17. 199 7. VI 134 15. VII 39 1. 135 1. VIII 56 7. 64 3. 83 3. IX 22 18. 26 17. 87 11.

7. oi: zu I 34 16. 115 8. 8. xateilov: zu c. 29 9.

13 f. χάριτα μεγάλην καταθήσεσθαι 'würden sich großen Dank erwerben' (VII 178 9). Vgl. κλέος καταθέσθαι VII 220 24. IX 78 6. In ursprünglicher Bedeutung I 202 καρπούς ές φορβήν κατατίθεσθαι, ad (hiemis) usum seponi, VI 73 παραθήκην κατατίθενται, pignus deponunt. Anrecht auf Dankbarkeit ist auch ein Schatz für die Zukunft. Vgl. VIII 109 24. — γνώμην: s. IV 137.

Φοίνικες Μητίοχον τον Μιλτιάδεω ανήγαγον, εποίησε κακόν μέν οδδέν Μητίοχον, άγαθά δέ συχνά καὶ γὰρ 20 οίχον και κτησιν έδωκε και Περσίδα γυναϊκα, έκ της οί τέχνα εγένετο τὰ ες Πέρσας κεκοσμέαται. Μιλτιάδης δὲ ἔξ Ἰμβρου ἀπικνέεται ἐς τὰς ᾿Αθήνας.

42 Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν Περσέων οὐδὲν ἐπὶ πλέον εγένετο τούτων ες νείκος φέρον Ιωσι, αλλά τάδε μέν χρήσιμα κάρτα τοϊσι "Ιωσι έγένετο τούτου τοῦ έτεος 'Αρταφρένης ο Σαρδίων υπαρχος μεταπεμψάμε-5 νος άγγέλους έχ των πολίων συνθήχας σφίσι αὐτοῖσι τούς Ιωνας ηνάγκασε ποιέεσθαι, Ινα δοσίδικοι είεν καί μη αλλήλους φέροιέν τε και άγοιεν. ταῦτά τε ηνάγκασε ποιέειν, καὶ τὰς χώρας μετρήσας σφέων κατὰ παρασάγγας, τούς καλέουσι οἱ Πέρσαι τὰ τριήκοντα στάδια, 10 κατὰ δὴ τούτους μετρήσας φόρους έταξε έκάστοισι, οί κατά χώρην διατελέουσι έχοντες έκ τούτου του χρόνου

20. ×τῆσις, Grundbesitz.

21. κεκοσμέαται 'sind eingeordnet, gehören zu (III 91 10), τελέουσι (c. 108 26). Der Plural neben έγενετο wie V 112 5.

Ionien neugeordnet. Mardonios' erfolglose Unter-

nehmung (c. 42-45).
42. οὐσεν ἐπὶ πλέον — τούτων, nil his amplius. Ebenso IX 41 1. 107 19. 121 4. Vgl. II 171 4. V 51 18. — τούτων weist auf c. 32 zurück, wie VII 105 nach dem Exkurs τούτω auf VII 59.

2 f. ές νείχος φέρον 'Feindseliges', Ggs. είρηναῖα (c. 43 1). III 133 ές αλοχύνην φέροντα Schimpfliches, IV 90 ες αχεσιν φέφοντα 'Heil-kräftiges'. Über νείχος zu III 62 12. - τάδε μέν, durch ταῦτα (7) aufgenommen und daher ohne ent-

sprechendes $\delta \hat{\epsilon}$.

6 f. δοσίδικοι, für zugefügte Unbilden. Polyb. IV 4 συνεβούλευε μή προίεσθαι τὸν Δορίμαχον έχ τῆς πόλεως, έαν μη τα μέν απολωλότα πάντα τοις Μεσσηνίοις άποχατα-στήση, περί δε τῶν τεθνεώτων δοσιδίχους παράσχη τοὺς ήδι-

χηχότας. — φέροιέν τε χαὶ ἄγοιεν, mit persönlichem Objekte = διαρπάζοιεν, noch I 166 3. III 39 14. VI 90 5. IX 31 27. Die Ioner sollten fortan ihre Streitigkeiten gütlich nach Richterspruch austragen, nicht mehr gleich zu ge-waltsamer Selbsthülfe greifen. 9. τά 'je' (IV 62 15).

10. κατά δη τούτους: zu III 14 4.

— φόρους: zu III 89 4.

11. κατὰ χώρην an ihrem Orte, unverändert, = ἐν τώντῷ, κατὰ τὰ αὐτά (13). Vgl. zu I 5 18. 17 9. III 135 18. εχοντες verb mit ώς ετάχθησαν. — H. sagt nur, dass der Steueransatz zu seiner Zeit noch immer derselbe sei, nicht auch dass ihn alle Städte wirklich und regelmäßig bis auf seine Zeit bezahlt hätten. Seit der Schlacht bei Mykale bestand die persische Herrschaft über die meisten von ihnen nur dem Namen und dem Anspruch nach; thatsächlich standen sie unter Athen und leisteten dahin ihre Beiträge zur Bundeskasse. Die Verwalter des Nomos, zu denen sie gehörten, mußten zwar nach wie

αλεί έτι καί ές έμε ώς ετάχθησαν έξ Αρταφρένεος. ετάχθησαν δε σχεδον κατά ταθτά τα και πρότερον είχον. καί σφι ταύτα μέν είρηναϊα ήν άμα δέ τῷ ἔαρι, τῶν 43 άλλων καταλελυμένων στρατηγών έκ βασιλέος, Μαρδόνιος ὁ Γοβούεω κατέβαινε ἐπὶ θάλασσαν, στρατὸν πολλον μεν κάρτα πεζον αμα αγόμενος πολλον δε ναυτικόν, ήλικίην τε νέος έων καὶ νεωστὶ γεγαμηκώς 5 βασιλέος Δαρείου θυγατέρα Αρτοζώστρην άγων δὲ τὸν στρατόν τοῦτον ὁ Μαρδόνιος ἐπείτε ἐγένετο ἐν τῆ Κιλιχίη, αὐτὸς μὲν ἐπιβὰς ἐπὶ νεὸς ἐχομίζετο ἄμα τῆσι άλλησι νηυσί, στρατιήν δε την πεζην άλλοι ήγεμόνες ήγον έπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. ὡς δὲ παραπλέων τὴν 10 ᾿Ασίην ἀπίχετο ὁ Μαρδόνιος ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐνθαῦτα μέγιστον θώμα έρέω τοΐσι μή ἀποδεχομένοισι Έλλήνων Περσέων τοισι έπτὰ 'Οτάνεα γνώμην ἀποδέξασθαι ώς χρεόν είη δημοχρατέεσθαι Πέρσας τούς γάρ τυράννους των Ιώνων καταπαύσας πάντας ὁ Μαρδόνιος 15

vor die in der allgemeinen Steuerumlage festgesetzte Summe an den König abführen, wagten aber erst nach der sikelischen Expedition (412) die alten Ansprüche wieder geltend zu machen und die Tribute von den Städten wirklich einzutreiben (Thuk. VIII 5).

13. τὰ, st. κατὰ τά, wie I 1 κατὰ τώντὸ τὸ, VI 77 3 ἐν τούτῳ τῷ, ohne Wiederholung der Praposition. Thuk. III 18 κατά τὸν αὐτὸν χρόνον δν, V 79 έν τῷ αὐτῷ ἐσοῦνται τῷπερ χαὶ τοὶ Αργεῖοι u. s. — πρότερον, seit der neuen Steuerumlage des Dareios (III 90).

43. Das εἰρηναῖον der zweiten Massregel lag darin, dass sie fortan nach einem bestimmten festen Maßstabe, ohne Willkür besteuert wurden, und dass diese Steuer nicht wieder verändert wurde. — ἄμα **θὲ τῷ ἔαρι, 492.**

2. χαταλελυμένων, εc. τῆς στρατηγίης (Ι 104 10). c. 94 παραλύει ιτς στρατηγίης.

3 ff. Γοβούεω: zu III 70 1. ναυτικός στρατός, eigentlich 'Seetruppen', bezeichnet oft in weiterem Sinne 'Flotte'. So hier und c. 6 2. 95 6. VII 58 3. 121 3. 203 8. VIII 130 l. 131 3. Vgl. zu V 36 22. ἄμα ἀγόμενος kann davon nur uneigentlich gelten: er führte sie mit sich, insofern sie zu den angewiesenen Streitkräften gehörte. Vgl. c. 95. 7. Vgl. zu c. 95 3.

11 f. Statt ένθαῦτα — έρέω erwartet man etwa ενθαθτα εγένετο τοιοθτό τι, τὸ δη ἐρέω μ. 3. Die Bemerkung des Autors, die sich auf das im Nachsatze zu erzählende Faktum beziehen sollte, ist in eigentümlich freier Weise in die Stelle des Nachsatzes gebracht. Ähnliches I 27 5. II 103 8. VI 14 4. VII 115 2. 197 15. - ἀποδέκεσθαι 'zugeben, glauben', wofür auch ἐνδέκεσθαι (III 115 4).

13. Zur Sache s. III 80 4. — τοῖσι ἐπτά, zu denen doch Otanes selber gehörte. Vgl. zu III 84 11.

δημοχρατίας χατίστα ές τὰς πόλιας. ταῦτα δὲ ποιήσας ηπείγετο ές τὸν Ελλήσποντον. ώς δὲ συνελέγθη μὲν χοημα πολλόν νεών, συνελέχθη δέ και πεζός στρατός πολλός, διαβάντες τήσι νηυσί τὸν Ελλήσποντον έπο-20 ρεύοντο διὰ τῆς Εὐρώπης, ἐπορεύοντο δὲ ἐπί τε Ἐρέ-44 τριαν καὶ ᾿Αθήνας. αδται μέν ών σφι πρόσχημα ήσαν τοῦ στόλου· ἀτὰρ ἐν νόφ ἔχοντες ὅσας ἄν πλείστας δύνωνται καταστρέφεσθαι των Ελληνίδων πολίων, τουτο μέν δή τησι νηυσί Θασίους οδδέ γετρας ανταειραμένους 5 κατεστρέψαντο, τοῦτο δὲ τῷ πεζῷ Μακεδόνας τοῖσι ὑπάρχουσι δούλους προσεκτήσαντο τὰ γὰρ ἐντὸς Μακεδόνων έθνεα πάντα σφι ήν ήδη ύποχείρια γεγονότα. έχ μεν δη Θάσου διαβαλόντες πέρην ύπο την ἤπειρον ἐπομίζοντο μέχρι ᾿Ακάνθου, ἐκ δὲ ᾿Ακάνθου ὁρ-10 μώμενοι τον "Αθων περιέβαλλον. Επιπεσών δέ σφι περιπλέουσι βορέης ἄνεμος μέγας τε καὶ ἄπορος κάρτα τρηχέως περιέσπε, πλήθει πολλάς των νεών εκβάλλων πρός τὸν "Αθων. λέγεται γὰρ τριηχοσίας μέν τῶν νεών τὰς διαφθαρείσας είναι, ὑπέρ δὲ δύο μυριάδας 15 ανθρώπων. ωστε γαρ θηριωδεστάτης εούσης λάσσης ταύτης της περί τὸν "Αθων, οι μέν ύπὸ των θηρίων διεφθείροντο άρπαζόμενοι, οι δε πρός τας πέτρας αρασσόμενοι οι δε αθτών νέειν οθα επιστέατο, 45 και κατά τοῦτο διεφθείροντο, οι δε δίγει. ὁ μεν δή ναυτικός στρατός ούτω έπρησσε, Μαρδονίω δέ και τώ πεζώ στρατοπεδευομένω εν Μακεδονίη νυκτός Βρύγοι Θρήικες επεχείρησαν καί σφεων πολλούς φονεύουσι οί 5 Βρύγοι, Μαρδόνιον δὲ αὐτὸν τρωματίζουσι. οὐ μέντοι

18. χοῆμα πολλόν, magnam vim (I 36 2).

44. 4. μὲν θή in der Apodosis, wie I 85 12 μέν νυν. Vgl. c. 53 3.

ἔχαμπτον. VII 168 ὑπερβαλεῖν Μαλέην. ΙΙ. ψ 462 (ἵππους) περὶ τέρμα βαλούσας.

11. βορέης ἄνεμος, ein Nordostwind. Vgl. zu VII 188 10.

12. πλήθεϊ πολλάς: zu I 51 3.

18. of, Relativ.

19. καὶ κατά τοῦτο 'schon aus dieser Ursache' (IV 48 4).

45. 3. Βούγοι: zu VII 185 9.



^{6.} Evros, vom persischen Standpunkt aus, östlich. Vgl. zu 162, und vom makedon. Reiche zu V 177.

^{9.} μέχοι 'Ακάνθου. in dessen Nähe später Xerxes die Landzunge durchstechen liefs (VII 22). 10. περιέβαλλον = περιέπλεον,

οὐδὲ αὐτοὶ δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περσέων οὐ γὰρ δὴ πρότερον απανέστη έχ των χωρέων τουτέων Μαρδόνιος πρίν ή σφεας ύποχειρίους ἐποιήσατο. τούτους μέντοι καταστρεψάμενος απήγε την στρατιήν οπίσω, ατε τώ πεζώ τε προσπταίσας πρός τούς Βρύγους καὶ τῷ ναυ- 10 τικώ μεγάλως περί "Αθων. οδτος μέν νυν ο στόλος αλσχοώς αγωνισάμενος απαλλάχθη ές την 'Ασίην.

Δευτέρφ δε έτει τούτων ο Δαρείος πρώτα μεν 46 Θασίους, διαβληθέντας ύπο των άστυγειτόνων ώς απόστασιν μηχανώατο, πέμψας άγγελον έχέλευε σφέας τό (τε) τείχος περιαιρέειν καὶ τὰς νέας ἐς Αβδηρα κομίζειν. οἱ γὰο δη Θάσιοι, οἶα ὑπὸ Ἱστιαίου τε τοῦ Μιλησίου 5 πολιορχηθέντες και προσόδων εουσέων μεγαλέων, εχρέωντο τοϊσι χρήμασι νέας τε ναυπηγεύμενοι μακράς καὶ τείχος ισχυρότερον περιβαλλόμενοι, ή δε πρόσοδός σφι έγίνετο έχ τε τῆς ηπείρου καὶ ἀπὸ τῶν μετάλλων· ἐχ μέν γε των έχ Σκαπτησύλης των χρυσέων μετάλλων 10 τὸ ἐπίπαν ὀγδώχοντα τάλαντα προσήιε, ἐχ δὲ τῶν ἐν αὐτῆ Θάσω ελάσσω μεν τούτων, συχνά δε οὖτω ώστε

10 f. προσπταίσας — μεγάλως: über die Wortstellung vgl. zu III 55 13. VII 9γ 3.

Thasos unterjocht (c. 46f.).

46. Δευτέρφ δε έτει, 491 v. Chr. - τούτων 'nach diesem', von δευ-τέρφ abhängig. Vgl. I 91 14. 185 1. III 80 28. VII 80 6. 112 2. ὑστέρφ χρόνω τούτων IV 166 3. V 32 11. έν τη προτέρη νυκτί τῶν Παναθηναίων V 56 2.

3. σφέας, nach Θασίους, wie c. 57 16. 68 2; s. zu VII 147 8.

6. πολιορχηθέντες: s. c. 28. Die Belagerung zeigte ihnen ihre Ge-fahren und bewog sie zu rüsten. Von den ungleichen Participien zu III 20 3.

9. ἐχ τῆς ἠπείρου: auf der gegenüberliegenden thrakischen Küste besaßen die Thasier die Kolonien und Emporien Stryme, Galepsos, Osyme, Datos, Skaptesyle u. a. (VII

108. 118. IX 75. Thuk. IV. 107. Skylax 67), von denen sie die üblichen Gefälle für Staatspachten, Zölle und Steuern zogen, während sie selber für ihren Besitz auf der Insel steuerfrei waren (13).

10. μέν γε, wie V 52 3. — έχ statt έν, wegen προσήιε. VII 144 τὰ ἐχ τῶν μετάλλων σφι προσήλθε τῶν ἀπὸ Δαυρείου. — Σχαπτησύλη, auch in hellenisierter Form Σκαπτή ύλη, Thasos gegenüber an der thrakischen Küste. - των χουσέων: der Artikel beim zweiten Attribut wiederholt, wie II 124 21. 145 4. IV 175 10. VII 184 5. 196 1. VIII 42 2. 108 6 und 22. IX 3 9. Thuk. I 126 ev th tou Aids th meγίστη ξορτή.

11. το ἐπίπαν: sonst meist ώς

τὸ ἐπίπαν (ΙV 68 4).

13. ἐοῦσὶ — ἀτελέσι 'wobei sie noch frei von Abgaben für die Feldfrüchte waren'. Sie zahlten

τὸ ἐπίπαν Θασίοισι ἐοῦσι καρπῶν ἀτελέσι προσήιε ἀπό τε της ηπείρου καὶ τῶν μετάλλων ἔτεος έκάστου διηκό-15 σια τάλαντα, ότε δὲ τὸ πλείστον προσηλθε, τριημόσια. 47 είδον δε και αὐτὸς τὰ μεταλλα ταῦτα, και μακρῷ ἦν αὐτῶν θωμασιώτατα τὰ οἱ Φοίνικες ἀνεῦρον οἱ μετὰ Θάσου κτίσαντες την νησον ταύτην, ητις νυν ἀπὸ τοῦ Θάσου τούτου τοῦ Φοίνικος τὸ οὔνομα ἔσχε. τὰ δὲ 5 μέταλλα τὰ Φοινικικὰ ταῦτα ἐστὶ τῆς Θάσου μεταξὺ Αλνύρων τε χώρου καλεομένου και Κοινύρων, αντίον δε Σαμοθοηίκης, ὔοος μέγα ανεστραμμένον εν τῆ ζητήσι, τοῦτο μέν νυν έστὶ τοιοῦτον, οἱ δὲ Θάσιοι τῷ βασιλέι χελεύσαντι χαὶ τὸ τεῖχος τὸ σφέτερον χατεῖλον χαὶ 10 τὰς νέας τὰς πάσας ἐχόμισαν ἐς *Αβδηρα.

48 Μετὰ δὲ τοῦτο ἀπεπειρᾶτο ὁ Δαρεῖος τῶν Ἑλλήνων ο τι εν νόφ έχοιεν, κότερα πολεμέειν έωυτῷ ἢ παραδιδόναι σφέας αὐτούς. διέπεμπε ὧν κήρυκας ἄλλους ἄλλη τάξας ανα την Ελλάδα, κελεύων αλτέειν βασιλέι γην 5 τε καὶ ὕδωρ. τούτους μέν δὴ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἔπεμπε, άλλους δὲ χήρυχας διέπεμπε ἐς τὰς ἑωυτοῦ δασμοφόρους πόλιας τας παραθαλασσίους, κελεύων νέας τε μα-49 χράς καὶ ἱππαγωγὰ πλοΐα ποιέεσθαι. οδτοί τε δή πα**φεσχευάζοντο ταῦτα, καὶ τοῖσι ἤκουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα** κήρυξι πολλοί μέν ήπειρωτέων έδοσαν τὰ προϊσχετο

keine Grundsteuer (Zehnten), d. h. überhaupt keine direkten Steuern.

47. καὶ αὐτός, wie V 59 1.

2 f. Фоінжес, hauptsächlich aus Tyros (vgl. II 44). Um die Mitte des 7. Jhrh. ward die Insel von Ionern aus Paros, darunter der Dichter Archilochos, besetzt. — oi μετά Θάσου: vgl. zu IV 147 14. - 700 Poivizos 'des Sohnes des Phönix', nach anderen des Agenor oder auch des Kilix, eines Sohnes des Agenor, oder des Poseidon (Apollod. III 1 1). S. zu I 25. ητις: zu IV 8 4. — νῦν: früher hiefs sie 'Οδωνίς (Hesych.) und 'Aερία (Steph. Byz.). — ἔσχε: der Aorist auch VII 61 17. 74 3, nach νῦν Ι 196 31.

7. ἀνεστραμμένον 'umgewühlt'.

9. χελεύσαντι 'auf Befehl'. Der ungewöhnliche Dativ erklärt sich aus der Analogie von εἶναι, γίνεσθαι, ποιέειν τι βουλομένω τινί, ασμένω, εθέλοντι u. ä. Il μ 374 έπειγομένοισι σ' Γχοντο. Vgl. zu c. 21 10.

10. τὰς νέας τὰς πάσας: ebenso

Neuer Anschlag auf Hellas. Viele unterwerfen Ägina (c. 48 – 50).
49. 3 f. τὰ προίσχετο αλτέων

worauf er seine Forderung stellen

αλτέων ὁ Πέρσης, πάντες δὲ νησιώται ἐς τους ἀπικοίατο αλτήσοντές. οι τε δή άλλοι νησιώται διδούσι γην τε 5 καὶ υδωρ Δαρείω καὶ δη καὶ Αλγινηται. ποιήσασι δέ σφι ταύτα ίθεως 'Αθηναίοι επεκέατο, δοκέοντες τε επί σφίσι επέχοντας τους Αιγινήτας δεδωκέναι ώς αμα τῷ Πέρση ἐπὶ σφέας στρατεύωνται, καὶ ἄσμενοι προφάσιος έπελάβοντο, φοιτέοντές τε ές την Σπάρτην ματηγόρεον 10 των Αλγινητέων τὰ πεποιήχοιεν προδόντες τὴν Ελλάδα. πρός ταύτην δε την κατηγορίην Κλεομένης ό 'Αναξαν-50 δρίδεω βασιλεύς εων Σπαρτιητέων διέβη ες Αϊγιναν, βουλόμενος συλλαβεῖν Αἰγινητέων τοὺς αἰτιωτάτους. ὡς . δὲ ἐπειρᾶτο συλλαμβάνων, ἄλλοι τε δὴ ἐγίνοντο αὐτῷ αντίξοοι των Αλγινητέων, εν δε δή και Κριός δ Πο- 5 λυκρίτου μάλιστα, δς οὐκ ἔφη αὐτὸν οὐδένα ἄξειν χαίουτα Αλγινητέων· άνευ γάο μιν Σπαοτιητέων του κοινου ποιέειν ταυτα, υπ' 'Αθηναίων αναγνωσθέντα χρήμασι· αμα γαρ αν μιν τῷ ἐτέρω βασιλέι ἐλθόντα συλλαμβάνειν. έλεγε δε ταυτα έξ επιστολής της Δημαρήτου. 10 Κλεομένης δε απελαυνόμενος εκ της Αιγίνης είρετο τὸν Κριὸν ο τι οἱ εἴη τὸ οὔνομα· δ δέ οἱ τὸ ἐὸν ἔφρασε. ό δὲ Κλεομένης πρὸς αὐτὸν ἔφη ,,ἤδη νῦν καταχαλκοῦ ω κριέ τὰ κέρεα, ώς συνοισόμενος μεγάλω κακῷ."

lies'. Eig. τὰ ἤτεε προϊσχόμενος, vgl. c. 9 17. — νησιῶται, ohne Artikel; zu VII 95 1 — Das Athen und Sparta der Forderung sich nicht fügten, ergiebt hier der Zusammenhang: erzählt wird es erst VII 113.

7. θοκέοντές τε: entsprechend unten 9 καὶ ἄσμενοι ἐπελάβοντο. Über solche Parataxis zu I 85 5.

8. ἐπέχοντας, 'gegen sie richtend, zielend', in feindlicher Absicht gegen sie. Vgl. IX 59 3 u. Thuk. VIII 105 γνόντες τὰς ἐπὶ σφίσι ναθς ἐπεγούσας.

ναθς ἐπεχούσας.

50. 5 f. ἐν θὲ θὴ καὶ: zu III 38
10. καὶ, wegen μάλιστα nicht erwartet, steht hier mehr, weil es in dieser Verbindung geläufig ist.

Κριός: vgl. c. 73 9. VIII 92 3.

Auf ihn bezieht sich wahrscheinlich das Fragment des Simonides (Fr. 13), das einen im Kampf besiegten Ringer des Namens erwähnt: ἐπέξαθ ὁ Κριὸς οὐα ἀεκπέως ἐλθών ἐς εὕθενθρον ἀγλαὸν Διὸς τέμενος, mi ähnlichem Wortspiel wie unten 14. — χαίροντα "ungestraft" (III 29 7).

7. ἄνευ, iniussu. Ggs. σύν (III 119 6).

8. ἀναγνωσθέντα = ἀναπεισθέντα (Ι 68 27).

9. S. jedoch V 75 9. — γάρ 'denn sonst' (I 124 5).

12. τὸ οὔνομα: der Artikel wie I 179 17.

13 f. Il. π 844 ἤδη νῦν εκτορ, μεγάλ εὕχεο.

14. συνοισόμενος, conflicturus.

Έν δὲ τῆ Σπάρτη τοῦτον τὸν χρόνον ὑπομένων Αημάρητος δ 'Αρίστωνος διέβαλλε τον Κλεομένεα, εων βασιλεύς και οίτος Σπαρτιητέων, ολκίης δε της ύποδεεστέρης, κατ' άλλο μέν οὐδέν ὑποδεεστέρης ἀπὸ γὰρ 5 τοῦ αὐτοῦ γεγόνασι· κατὰ πρεσβυγενείην δέ κως τετί-52 μηται μαλλον ή Εὐουσθένεος. Λακεδαιμόνιοι γαο όμολογέοντες οδδενί ποιητή λέγουσι αθτόν Αριστόδημον τόν 'Αριστομάχου τοῦ Κλεοδαίου τοῦ 'Υλλου βασιλεύοντα , όγαγεῖν σφέας ἐς ταύτην τὴν χώρην τὴν νῦν ἐκτέαται, 5 άλλ' οὐ τοὺς 'Αριστοδήμου παϊδας. μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολλον 'Αριστοδήμω τεκείν την γυναϊκα, τη ούνομα είναι 'Αργείην. θυγατέρα δε αθτήν λέγουσι είναι Αθτεσίωνος τοῦ Τισαμενοῦ τοῦ Θερσάνδρου τοῦ Πολυνείκεος· ταύτην δη τεκείν δίδυμα, επιδόντα δε τον 'Αρι-10 στόδημον τὰ τέχνα νούσω τελευτᾶν. Λακεδαιμονίους δε τους τότε εόντας βουλεύσαι κατά νόμον βασιλέα τών παίδων τὸν πρεσβύτερον ποιήσασθαι. οὔκων δή σφεας έχειν οπότερον ελωνται ώστε παι όμοίων παι ίσων εόν-

Il. λ 786 συμφερόμεσθα μάχη (sc. 'Επειοῖσι). Terent. Phorm. 505 cum huiusmodi — ut conflictares malo. Krios soll seine Hörner zur Abwehr des ihm bevorstehenden Unglückes verstühlen lassen.

Episode über Ursprung und Vorrechte der spartiatischen

Könige (c. 51-60).

51. 2. Den Verfolg dieses Streites s. c. 61 ff.

5 f. τοῦ αὐτοῦ, Aristodemos. — κατὰ — Εὐρυσθένεος, selbständiger Satz st. κατὰ πρ. δέ κως ἦσσον τετιμημένης ἢ ἡ Εὐρ. Vgl. I 14 7. Il 44 5. 134 18 und zu I 85 5. — πρεσβυγενείη 'Erstgeburt', episches Wort. Il. λ 249 πρεσβυγενής vom älteren Bruder. — κως: zu III 40 1.

52 ὁμολογέοντες οὐθενὶ ποιητῆ 'in Widerspruch mit allen Dichtern'. Welche diese waren ist unbestimmbar, da überhaupt von poetischer Behandlung des Herakleidenzuges, außer etwa im Epos Alγί-

μιος (s. zu I 56 11), fast gar keine Spuren vorhanden sind. Nach der gewöhnlichen Sage (Apollod. II 8 2. Paus. III 1 6) kam Aristodemos vor der Einwanderung um, hinterließ aber zwei unmündige Sönne, die bei der Teilung des Peloponnes Sparta als väterliches Erbteil erlosten. Nach der spartiatischen Lokalsage kam er selbst noch hin, starb aber bald (10). Ihr folgt auch Xenoph. Ages. VIII 7.

7. 'Αργείην: zu IV 147 1.

9. δίδυμα, sc. τέχνα. Vgl. I 112.
11. VI 69 27. 71 8. 86 δ 5. — ἐπορᾶν 'erleben'. Il. χ 61 φθίσει κακὰ πόλλ' ἐπιδόντα. — τελευτᾶν: vom Präsens zu V 27 5.

11. Vor ἐόντας ist wohl ἐν τέλεϊ durch Schuld der Abschreiber ausgeblieben; vgl. III 18 4. IX 106 14.

12. οδχων, non vero (I 11 17).
13. ώστε = άτε. - καὶ ὅμοιος καὶ ἴσος, gleich an Gestalt und Größe. Häufig verbunden, aber gewöhnlich in umgekehrter Folge.

των· οὐ δυναμένους δὲ γνῶναι, ἢ καὶ πρὸ τούτου, έπειρωταν την τεκούσαν. την δε ουδε αυτήν φάναι δια- 15 γινώσχειν. είδυταν μέν και τὸ κάρτα λέγειν ταυτα, βουλευομένην δε εί κως αμφότεροι γενοίατο βασιλέες. τους ών δή Λακεδαιμονίους απορέειν, απορέοντας δέ πέμπειν ές Δελφούς έπειρησομένους ο τι χρήσωνται τῷ πρήγματι. την δε Πυθίην σφέας κελεύειν αμφότερα τα 20 παιδία ήγήσασθαι βασιλέας, τιμάν δὲ μάλλον τὸν γεραίτερον. την μέν δη Πυθίην ταῦτά σφι ανελείν, τοίσι δε Λακεδαιμονίοισι απορέουσι ουδεν ήσσον σκως έξευρωσι αθτών τὸν πρεσβύτερον, ὑποθέσθαι ἄνδρα Μεσσήνιον τῷ οὖνομα εἶναι Πανίτην ὑποθέσθαι δὲ τοῦτον 25 τὸν Πανίτην τάδε τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, φυλάξαι τὴν γειναμένην οπότερον των παιδίων πρότερον λούει καὶ σιτίζει καὶ ην μέν κατά ταθτά φαίνηται αλεί ποιεύσα, τοὺς δὲ πᾶν ἔξειν δσον τι καὶ δίζηνται [καὶ θέλουσι έξευρεῖν], ἢν δὲ πλανᾶται καὶ ἐκείνη ἐναλλάξ ποιεῦσα, 30 σηλά σφι έσεσθαι ώς οὐδε εκείνη πλέον οὐδεν οἶδε, έπ' ἄλλην τε τραπέσθαι σφέας όδόν. ἐνθαῦτα δὴ τοὺς Σπαρτιήτας κατά τὰς τοῦ Μεσσηνίου ὑποθήκας φυλάξαντας την μητέρα των Αριστοδήμου παίδων λαβείν

Cic. aequi ac pares. Vgl. I 92 ἴσα τε καὶ ὅμοια, ΙΧ 7 α ἐπ΄ ἴση τε καὶ ὁμοίη, und zu II 20 11. III 101 4.

14. γνώναι, sc. τὸν πρεσβύτερον, oder ὁχύτερος ὁ πρεσβύτερος ἐστί.

16. Konstr. ταθτα λέγειν εἰδυῖαν μέν . . — εἰδυῖαν, sc. ὁκότερος ὁ πρεσβύτερος ἐστί. Zu dem Asyndeton vgl. c. 3 8. — καὶ τὸ κάρτα 'gar wohl' (I 71 6).

17. Vgl. IX 14 ἐβουλεύετο εἴ χως τούτους πρώτους ελοι. Auch V 30 11. VII 145 15. VIII 6 6. Überall mit dem Aorist; s. zu III 128 13.

19. δ τι χρήσωνται 'wie sie sich dabei verhalten sollten'. Vgl. V 12

21. τομάν: im Orakel stand wohl, mit Anspielung auf γεραίτερος, γεραίρευν. — γεραίτερον, mit ge-

suchter Zweideutigkeit, 'älter' und 'ehrwürdiger' (γέρας). Sonst wird das Wort nicht schlechthin = πρεσβύτερος (24), zumal von Kindern gebraucht. H. selber hat die Form γηραιός (senex, III 64 18. VI 107 7).

γηραιός (senex, III 64 18. VI 107 7).
25 f. δποθέσθαι — Δακεδαιμονίους waren für einen gedrängteren Stil ganz überflüssig. — Der Rat des Panites enthält eine Deutung des Orakels: sie sollten erspähen, welches Kind die Mutter als γεραίτερος behandele, d. h. welchem sie mehr Ehre (γέρας) erweise.

29. đé: zu II 39 9. — Eţew würden wissen, compertum habituros (c. 69 18. VII 234 15. IX 2 10). Vgl. zu III 130 8.

32. τραπέσθαι 'sollten sich wenden.

Dimitired y CalC C C U.C.

35 κατά ταὐτὰ τιμῶσαν τὸν πρότερον καὶ σίτοισι καὶ λουτροίσι, ούχ είδυλαν των είνεχεν εφυλάσσετο. λαβόντας δε τὸ παιδίον τὸ τιμώμενον πρὸς τῆς γειναμένης ώς έὸν πρότερον τρέφειν έν τῷ δημοσίω καί οἱ οὖνομα τεθηναι Ευρυσθένεα, τῷ δὲ Προκλέα. τούτους ἀνδρωθέν-40 τας αὐτούς τε ἀδελφεοὺς ἐόντας λέγουσι διαφόρους εἶναι τὸν πάντα χρόνον τῆς ζόης αλλήλοισι, καὶ τοὺς ἀπὸ τούτων γενομένους ώσαύτως διατελέειν.

Ταῦτα μεν Λαχεδαιμόνιοι λέγουσι μοῦνοι Ελλή-**53** νων· τάδε δὲ κατὰ τὰ λεγόμενα ὑπ' Ελλήνων ἐγω γράφω, τούτους τούς Δωριέων βασιλέας μέχρι μέν δή Περσέος τοῦ Δανάης, τοῦ θεοῦ ἀπεόντος, καταλεγομένους 5 δοθώς ύπ' Έλλήνων καὶ αποδεικνυμένους ώς είσὶ Ελληνες ήδη γαρ τηνικαύτα ές Ελληνας οδτοι ετέλεον. έλεξα δε μέχρι Περσέος τουδε είνεχα, αλλ' οδα ανέχαθεν έτι έλαβον, ότι ούχ έπεστι έπωνυμίη Περσέι ούδεμία πατρός θνητοῦ, ὤσπερ Ἡρακλέι ᾿Αμφιτρύων. ἤδη ὧν ἰρθῷ

35. πρότερον, sc. γενεή Il. β 707 δ δ' αμα πρότερος και άρείων

(Ggs. δπλότερος γενέη). 38. εν τῷ δημοσίφ, publice, unter besonderer Obhut und auf Kosten der Gemeinde, um ihn μαλλον τι- $\mu \tilde{\alpha} \nu$ (21). Der andere wuchs wie ein ιδιώτης auf. Zum Ausdruck vgl. c. 92 14. Das Doppelkönigtum wird durch die Sage nicht erklärt.

53. 2 f. Zu τάθε dient der Participialsatz τούτους τοὺς . . . als ausführende Apposition, 'daſs nāmlich diese . . . Vgl. zu V 16 13. ὑπ' Ἑλλήνων, in der allgemeinhellenischen Sage bei Dichtern und Logographen. — τούτους — βασιλέας, die eben besprochenen Fürsten aus dem Stamme des Herakles, unter denen die Dorier in den Peloponnes zogen; unten 12 οἱ τῶν Δωριέων ήγεμόνες. Die Genealogie aufwärts ist: Hyllos-Herakles-Amphitryon-Alkaos-Perseus. — μέν, entspr. Zeile 11 dé.

4 ff. τοῦ θεοῦ ἀπεόντος, sc. Διός

(als Vater des Perseus, VII 61 13), bedingt das zustimmende de das, 'die Herzählung ist richtig, wenn man den Gott weglässt'. Dass H. die unmittelbare göttliche Abkunft des Perseus abweist, hängt mit seiner ganzen Auffassung der hellenischen Heroensage zusammen; vgl. besonders II 43-45. 142-146 mit den Anm. — αποδεικνυμένους, durch die von ihnen berichteten. Lebensumstände und Thaten, aus denen hervorgeht, dass Hellas ihre Heimat ist. Vgl. II 146 4 ff. ήδη γάρ τηνικαῦτα: ihre Vorfahren weiter aufwärts waren ägyptischer Herkunft (13). — oðrov, Perseus und sein Geschlecht, das bereits durch vier Geschlechter in Argos herrschte. — ξς Έλληνας ξιέλεον, 'inter Grae-cos censeri coeperunt' (Dobroe). Noch II 51 7. VI 108 26.

 ἀλλ' — ἔλαβον, sc. τοὺς προγόνους, 'und griff nicht noch weiter hinauf', als bis zu Perseus. — ἀλλ' ov, ac non, wie unten c. 54 4.

9. 'Αμφιτούων, statt 'Αμφιτούω-



λόγω χρεωμένω μέχρι Περσέος δρθώς εξρηταί μοι ἀπό 10 δὲ Δανάης τῆς ᾿Αχρισίου καταλέγοντι τοὺς ἄνω αἰεὶ πατέρας αὐτῶν φαινοίατο ἄν ἐόντες οἱ τῶν Δωριέων ἡγεμόνες Αἰγύπτιοι ἰθαγενέες. ταῦτα μέν νυν κατὰ τὰ 54 ελληνες λέγουσι γεγενεηλόγηται ὡς δὲ ὁ παρὰ Περσέων λόγος λέγεται, αὐτὸς ὁ Περσεὺς ἐων ᾿Ασσύριος ἐγένετο ελλην, ἀλλ᾽ οὐκ οἱ Περσέος πρόγονοι τοὺς δὲ ᾿Ακρισίου γε πατέρας ὁμολογέοντας κατ΄ οἰκηιότητα Περσέι 5 οὐδέν, τούτους δὲ εἶναι, κατά περ Ελληνες λέγουσι, Αἰγυπτίους.

Καὶ ταῦτα μέν νυν περὶ τούτων εἰρήσθω. ὅ τι δὲ 55 εἰντες Αἰγύπτιοι καὶ ὅ τι ἀποδεξάμενοι ελαβον τὰς Αωριέων βασιληίας, ἄλλοισι γὰρ περὶ αὐτῶν εἰρηται,

νος (ἐπωννμίη), als ginge nur ἔπεστι δνητὸς πατής vorauf, um eine Zweideutigkeit zu meiden. Würde neben Zeus noch ein sterblicher Vater des Perseus genannt, wie bei Herakles der Amphitryon, so würde H. eine ähnliche Annahme zulassen, wie bei diesem (II 43f.), daß es nämlich zwei Perseus gegeben, der eine eines Gottes, der andere eines Heros Sohn.

10. 'Ich habe also mit gutem Grunde (oben) gesagt: nur bis zum Perseus hinauf mit Recht'. Vgl. c. 137 5.

11 f. τοὺς — πατέρας, singulos proavos, seriem proavorum. Vgl. zu II 98 3. Die Stammliste s. zu II 91 21.

13. ἐθαγενέες, 'in gerader Linie abstammend', d. i. 'echte, wahre'; vgl. II 17 27.

54. 2 ff. Zu παρά vgl. VII 103
11. VIII 55 4. Diese 'persische' Sage weicht von der gewöhnlichen hellenischen (VII 61. 150) in dem wesentlichen Stücke ab, daß Perseus nicht erst von Argos aus zu Kepheus, dem Könige der Kephenen (d. i. Assyrier, zu VII 61 11) kommt, sondern daß er selbst (αὐτός) ein Assyrier an Herkunft ist, der von

da nach Hellas übersiedelt. Wahrscheinlich verehrten die Assyrier einen Gott, nach dessen Vorbilde die Hellenen ihren Perseus gebildet hatten, wie auch der hellenische Herakles in vielen Stücken eine Nachbildung des assyrischen Bal war und darum auf Assyrien zurückgeleitet ward (zu I 7 5). In Tarsos, einer assyrischen Gründung, hatte Perseus als πίστης göttlichen Dienst (Anathol. Pal. IX 557. Dio Chrys. p. 407 Mor.). — πρόγονοι, sc. ἐγένοντο Ελληνες.

5f. δμολογέοντας — οὐθέν die in keinerlei verwandtschaftlicher Beziehung zum Perseus stehen'. — τούτους θέ: zu I 146 12.

55. 'Aus welchem Grunde, trotzdem dass sie Ägyptier waren, und für welche Leistungen' (καὶ ὅ τι d. i. ἄτινα ἔργα ἀποσ.). Jenes bezieht sich auf die Adoption des Hyllos durch den Dorierkönig Ägimios und auf der Herakliden angestammtes Erbrecht im Peloponnes; dieses auf die Thaten der die Rückehr leitenden Herakliden (vgl. 187 266)

3. ἄλλοισι, wie die Logographen Hekatäos, Pherekydes und Charon aus Lampsakos. δάσομεν αὐτά· τὰ δὲ ἄλλοι οὐ κατελάβοντο, τούτων 56 μνήμην ποιήσομαι. γέρεα μὲν δὴ τάδε τοῖσι βασιλεῦσι Σπαρτιῆται δεδώκασι, ἱρωσύνας δύο, Διός τε Δακεδάμονος καὶ Διὸς οὐρανίου, καὶ πόλεμον ἐκφέρειν ἐπ' ἢν ἄν βούλωνται χώρην, τούτου δὲ μηδένα εἶναι 5 Σπαρτιητέων διακωλυτήν, εἶ δὲ μή, αὐτὸν ἐν τῷ ἄγεῖ ἐνέχεσθαι. στρατευομένων δὲ πρώτους ἰέναι τοὺς βασιλέας, ὑστάτους δὲ ἀπιέναι· ἐκατὸν δὲ ἄνδρας λογάδας ἐπὶ στρατιῆς φιλάσσειν αὐτούς· προβάτοισι δὲ χρᾶσθαι

4. κατελάβοντο vorweg in Besitz genommen (c. 394), schon früher dargestellt haben. Der Aorist neben εξοηται ist auffällig.

56. 2 f. Διὸς Λαχεδαίμονος: der Beiname ist von einem alten Landesheros Δακεδαίμων entnommen, wie in Ζεὸς 'Αγαμέμνων, Ζ. 'Αμφιάραος, Ζ. Αμτικτύων, Ζ. Ήρακλης, Ζ. Τροφώνιος. Es wird dadurch nicht der Gott zum Heros herabgesetzt, sondern dieser besitzt die Ehre des höchsten Gottes. Dagegen ist Ζεὺς οὐράνως, dessen Dienst und Fest (τὰ μεγάλα Οὐράνια) noch unter den römischen Kaisern blühte, ohne bestimmten Bezug auf Land und Volk. — ἐκφέρειν, sc. δεδώχασι. Doch besalsen sie das Recht wahrscheinlich nur gemeinschaftlich, nicht einzeln (vgl. V 75); auch musste in späterer Zeit ein zustimmender Volksbeschluss vorausgehen (Xenoph. de rep. Lac. 13 όταν γε μην καιρός δοκή είναι στρατοπεθεύεσθαι, τούτου μέν κύριος βασιλεύς και του δείξαι γε δπου δεί, 15 βασιλέα — στρατιάν δποι αν ή πόλις εκπέμπη ήγεισθαι, vgl. I 152. III 46. V 63. 64. VI 50. 106 u. s.), und das Auszugsopfer (τὰ διαβατήρια) günstig sein. Erst außer den Landesgrenzen waren sie unbeschränkt.

 Beispiele unbedingten wenn auch unwilligen Gehorsams im Felde s. bei Thukyd. V 60. 66. VIII5.
 εἰ δὲ μή 'sonst, anderenfalls', als

ginge ein affirmatives Gebot voraus, also statt si đé, das umgekehrt auch oft statt ελ δε μή steht. — Hinter αὐτόν fehlen wohl etliche Worte, etwa τε χαὶ τοὺς ἐχείνου πάντας oder tò yévos exeivou, die in gesetzlichen Verpönungen nicht selten sind. Äschin. g. Ktes. 110 im Am-phiktyonen-eide εί τις τάσε παραβαίνοι - Εξώλεις είναι χαὶ αὐτοὺς καὶ οἰκίας καὶ τὸ γένος ἐκείνων. C. I. Gr. 2691 εἰ δέ τις ταῦτα παραβαίνοι, έξώλη γίνεσθαι χαί αὐτον και τους εκείνου πάντας, 3044 δστις Τηίων εύθύνω ή αλσυμνήτη απειθοίη η επανίσταιτο τῷ αἰσυμνήτη, απόλλυσθαι και αὐτον και yévos tò zeivou. 🗲 èv tễ đyei, dem vom Gesetze ausgesprochenen Fluche. In der zuletzt angeführten Inschrift Z. 34 lautet die Formel έν τηπάρη έχεσθαι. Wer έναγής geworden, ward des Landes verwiesen (Thuk. V 72).

6. Xenoph, a. 0. 13 οὐδεὶς αὐτοῦ πρόσθεν πορεύεται πλην Σκιρῖται καὶ οἱ προερευνώμενοι ἱππεῖς.

7. ξχατόν, mindestens hundert; gewöhnlich waren es dreihundert (s. zu I 67 23). Thuk. V 72 ἦπες δ βασιλεὺς ᾿Αγις ἦν χαὶ περὶ αὐτὸν οἱ τριαχόσιοι ἱππῆς χαλούμενοι.

8. ἐπὶ στρατιῆς = ἐπὶ στρατηίης: zu III 56 8. ἐπὶ φρουρᾶς ist dafür der besondere Ausdruck (Xenoph. a. O.). ἐπὶ στρατοπέσου im selben Sinne Plat. Ges. 674 u. s. — προβάτοισι, zu Opfern.



εν τησι εξοδηίησι όκόσοισι αν ών εθελωσι, των δε θυομένων πάντων τὰ δέρματά τε καὶ τὰ νῶτα λαμβάνειν 10 σφέας. ταῦτα μὲν τὰ ἐμπολέμια, τὰ δὲ ἄλλα [τὰ εὶ-57 οηναΐα] κατά τάδε σφι δέδοται. ην θυσίη τις δημοτελής ποιέηται, πρώτους ἐπὶ τὸ δεῖπνον ζειν τοὺς βασιλέας, καὶ ἀπὸ τούτων πρώτον ἄρχεσθαι διπλήσια νέμοντας έχατέρω τὰ πάντα ή τοίσι άλλοισι δαιτυμόνεσι, 5 χαὶ σπονδαρχίας είναι τούτων χαὶ τών τυθέντων τὰ νεομηνίας δε πάσας καὶ εβδόμας ίσταμενου τοῦ μηνὸς δίδοσθαι έχ τοῦ δημοσίου ίρήιον τέλεον έχατέρω ές Απόλλωνος καὶ μέδιμνον άλφίτων καὶ οίνου τετάρτην Λακωνικήν, καὶ ἐν τοῖσι ἀγῶσι πῶσι προε- 10

9. εξοδηίησι, νου εξοδεύειν, = εξόδοισι (IX 19 5), εκστρατηίησι.

 II. η 321 νωτοισιν σ Αΐαντα διηνεχέισσι γέραιρεν "Ηρως 'Ατρείσης εὐρυχρείων 'Αγαμέμνων. Od. σ 65 König Menelaos καί σφιν νῶτα βοὸς παρά πίονα θηκεν "Οπτ' έν χερσίν έλων, τά δά οι γέρα πάρθεσαν αὐτῷ.

57. 3. ποιέηται, von den Königen als Repräsentanten des Staates. Xenoph. a. O. 15 θύειν μεν βασιλέα πρὸ τῆς πόλεως τὰ δημόσια

ἄπαντα.

4. ἄρχεσθαι, die betreffenden Beamten oder Diener. — σιπλήσια, in doppelten Portionen. Xenoph. a. O. καὶ διμοιρία γε έπὶ τῷ δείπνω ετίμησεν (Αυχούργος), οὐχ ενα διπλάσια καταφάγοιεν, άλλ ίνα και από τουθε τιμήσαι έχοιεν εί τινα βούλοιντο.

5. δαιτυμόνεσι: seltenere dorische Form (st. - εσσι), vielleicht aus der lakonischen Quelle dieser Nachrichten beibehalten (vgl. Einl. S. LI, 6). Auch πατρούχος (22) und σύμμιγα (c. 58 16) sind idio-

matisch.

6. σπονδαρχίας: der König erhielt bei jedem Rundgang des Schenken den ersten Becher. Auch dies ist Homerische Sitte.

7. νεομηνίας 'Neumonde', d. i.

jeden ersten Tag des Monates, an dem man den Göttern überhaupt (die sog. ἱερὰ ἐπιμένια oder ἔμμηνα, vgl. VIII 41 10 und die Stelle des Demosthenes zu c. 111 11), insbesondere aber dem Apollon Diesem Gotte war auch opferte. der siebente Tag ausschliesslich heilig als sein Geburtstag (τῆ γὰρ Απόλλωνα χουσάορα γείνατο Απώ Hesiod. έργ. 770). Zum Akkusa-Hesiod. &ey. 770). tiv vgl. I 181 18.

8. τέλεον 'ausgewachsen' (I 183 8).

10. Die nur hier erwähnte τετάρτη ist nicht gleichzuachten dem τέταρvov (quartarius), dem Viertel eines ξέστης (sextarius), welche beide ursprünglich römische Flüssigkeitsmasse sind. Ihre Grösse lässt sich aber nicht mit Sicherheit bestimmen. Es ist nämlich zwar anzunehmen dass die Portionen an Wein und Graupen in einem stetigen Verhältnisse zu einander standen. Nun betrug der monatliche Beitrag jedes Spartiaten zu den Syssitien einen Medimnos Graupen und acht Choen (xóss) Wein (Plut. Lyk. 12) in lakonischen Massen, oder ungefähr 11/2 Medimnen und 11-12 Choen in attischen Massen (Dikäarch bei Athen. 141c). Eine τετάρτη war hiernach = 8 lak. χόες $(= \frac{2}{3} μετρητής = 96 κοτύλαι).$ δρίας έξαιρέτους. καὶ προξείνους ἀποδεικνύναι τούτοισι προσκετσθαι τοὺς ἄν ἐθέλωσι τῶν ἀστῶν, καὶ Πυθίους αἰρέεσθαι δύο ἐκάτερον. οἱ δὲ Πύθιοι εἰσὶ θεοπρόποι ἐς Δελφούς, σιτεόμενοι μετὰ τῶν βασιλέων τὰ δημόσια. 15 μὴ ἐλθοῦσι δὲ τοῖσι βασιλεῦσι ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἀποπέμπεσθαί σφι ἐς τὰ οἰκία ἀλφίτων τε δύο χοίνικας ἐκατέρω καὶ οἴνου κοτύλην, παρεοῦσι δὲ διπλήσια πάντα δίδοσθαι· τῶυτὸ δὲ τοῦτο καὶ πρὸς ἰδιωτέων κληθέντας ἐπὶ δεῖπνον τιμᾶσθαι. τὰς δὲ μαντηίας τὰς γινουμένας τούτους φυλάσσειν, συνειδέναι δὲ καὶ τοὺς Πυθίους. δικάζειν δὲ μούνους τοὺς βασιλέας τοσάδε μοῦνα, πατρούχου τε παρθένου πέρι ἐς τὸν ἱκνέεται ἔχειν,

Legt man dagegen das Verhältnis der beiden Stoffe zu Grunde, welches unten Z. 17 für eine einfache Portion angegeben wird, so ergiebt sich die τετάφτη nur als das 24 fache einer χοτύλη oder = 2 χόες; denn auch der μέθιμνος ist = 24 × 2 χοίνικες. Ααχωνικήν gehört auch zu μέθιμνον. – προεθρίας Ehrensitze (IV 88 5).

11 f. πρόξενοι hießen in der Regel solche Bürger, welche von einem anderen Staate mit der Vertretung seiner Angehörigen und seiner Interessen beauftragt waren, und den Titel nur in Bezug auf ebendiesen Staat führten (s. zu VIII 136 10), wie z. B. die Athener Miltiades. Kimons Sohn, und Kallias, der Sohn des Hipponikos, πρόξενοι Spartas in ihrer Stadt waren. Die hier Genannten dagegen waren Beamte ihres eigenen Staates, die, wie es scheint, fremde Gesandte von Staats wegen bewirteten und ihren Verkehr mit den Behörden vermittelten. — προσχεῖσθαι, als Vorrecht (γέρας, τιμή Ι 118 13).

13. ε, wegen des in θεοπρόποι enthaltenen Begriffes Boten', ἀπόστολοι (V 38 8). — Cic. de divin. 1 95 Lacedaemonii regibus suis augurem adsessorem dederunt, itemque senibus augurem interesse voluerunt, iidemque de rebus maio-

ribus semper aut Delphis oraculum aut ab Hammone aut a Dodona petebant. Auch andere Staaten hatten derartige Beamte (Seagoi), die darauf zu achten hatten, dals die Handlungen des Staates mit dem Willen der Götter in Einklang blieben.

14. τὰ δημόσια bezieht sich auf die θυσίαι δημοτελεῖς, oder auch auf tägliche Speisung auf Gemeinkosten, vergleichbar der athenischen im Prytaneion. Zum Ausdruck vgl. Il. ę 250 'Αργείων (ἡγήτορες) δήμια πίνουσιν.

15. ἐπὶ τὸ δεῖπνον: 8. ο. Z. 3.

- dno-: zu I 14 3.

16 f. σφι: zu c. 46 3. — δύο χοίνικας = 1/24 Medimnos. Nach Thuk. IV 16 erhielten die gefangenen Spartiaten auf Sphakteria täglich von Sparta geliefert δύο χοίνικας Άττικας άλφίτων καὶ δύο κοτύλας οἴνον, ihre Diener die Hälfte. S. oben zu Z. 10.

18. τώντὸ τοῦτο = τὴν αὐτὴν ταύτην τιμήν, nāmlich διπλήσια δίδοσθαι. Vgl. III 16 6.

22. πατροῦχος = ἔχουσα τὰ πατρωίνα, in der großen Inschrift von Gortyn auf Kreta πατρωῶχος, 'Erbtochter', dorisch auch ἐπιπάμων, ἐπιπαματίς, att. ἐπίκληρος. So hiefs die (ālteste) Tochter eines Hauses, auf welche bei Mangel männlicher

ην μή πες ὁ πατηρ αθτην εγγυήση, καὶ ὁδῶν δημοσιέων περι· καὶ ήν τις θετον παϊδα ποιέεσθαι εθελη,
βασιλέων εναντίον ποιέεσθαι. καὶ παρίζειν βουλεύουσι 25
τοϊσι γερουσι εοῦσι δυῶν δέουσι τριήκοντα· ην δε μη
ελθωσι, τοὺς μάλιστά σφι τῶν γερόντων προσήκοντας
τρειν τὰ τῶν βασιλέων γέρεα, δύο ψήφους τιθεμένους,
τρίτην δὲ τὴν έωυτῶν.

Ταῦτα μέν ζωσι τοῖσι βασιλεῦσι δέδοται ἐκ τοῦ 58 κοινοῦ τῶν Σπαρτιητέων, ἀποθανοῦσι δὲ τάδε. ἱππέες

Nachkommen das Familiengut überging und deren Besitz mit dem der Erbschaft notwendig verbunden war. 'Die Erbtochter gehört mit dem Erbe den männlichen Verwandten des Vaters an, und wie der Vater nicht ohne deren Einwilligung über sie testieren kann, so wird dieselbe, bei Mangel eines Testamentes, von diesen Verwandten gerichtlich als ihnen angehörig gefordert, und das Recht sie zu ehelichen geht in ordentlicher Succession weiter. Aber nicht bloss das Recht sondern auch die Pflicht sie zu ehelichen hat der ledige Mann, welchem sie (nach dem Erbgange) zuerkannt wird.' 'Dass die Könige in den Sachen der Erbtöchter Recht sprachen und alle Adoptionen vor ihnen geschahen, betraf beides die Erhaltung der Familien, die Basis der altgriechischen Staaten, deren Sorge hiernach besonders den Königen anvertraut war. So war auch in Athen dieselbe Pflicht von den alten Königen auf den Archon Eponymos übergegangen, welcher deswegen die Aufsicht und eine Art Vormundschaft über alle Erbtöchter und Waisen hatte.' Müller Dorier II 197. 103. — Es zòν ἐχνέεται: zu II 36 4.

23. ἢν μή περ: die seltene Stellung wie Aristoph. Lys. 629 εν μή περ. — ἐγγνήση, im Testamente über ihre Hand verfügt hat. — δόων, deren Abgrenzung vom Privatbesitze oft streitig werden konnte.

28 f. δύο ψήφους τιθεμένους, im Namen der Könige. Die Worte lassen scheinbar unbestimmt, ob jeder König besonders oder die beiden Könige zusammen durch einen Geronten vertreten wurden, und haben, indem sie in ersterem Sinne aufgefasst wurden, schon im Altertum die Meinung erzeugt, H. schreibe jedem Könige zwei Stimmen zu. Denn auf H. bezieht sich der Tadel des Thukydides I 20: πολλά χαὶ ἄλλα ἔτι χαὶ νῦν ὄντα και ου χρόνω αμνηστούμενα και οί άλλοι "Κλληνες ούχ όρθως οἴονται, ώσπες τούς τε Λακεθαιμονίους βασιλέας μη μιᾶ ψήφω προστίθεσθαι έχατερον αλλά δυοίν, χαι τον Πιτανάτην λόχον αὐτοῖς είναι (s. Herod. ΙΧ 53 8) δς ουσ εγένετο πώποτε. ούτως αταλαίπωρος τοίς πολλοίς ή ζήτησις τής άληθείας καὶ έπὶ τὰ έτοιμα μαλλον τρέπονται. Hätte H. dies wirklich sagen wollen, so hätte er wohl geschrieben: đ vo τοὺς μάλιστά σφι τῶν γερόντων προσήχοντας υ. σύο φήφους έχάτερον τιθεμένους, oder doch jedenfalls τρίτας θε τας έωυτών. Ungenau aber und mißdeutig bleibt der Ausdruck auch bei der anderen Auffassung. Denn μάλιστα προσήχων konnte ein Geront doch nicht beiden Königen zugleich sein, sondern jeder König hatte ein Mitglied seines Hauses als Vertreter, der dann zwei Stimmen statt einer abgab, beide Vertreter zusammen aber vier.

περιαγγέλλουσι τὸ γεγονὸς κατὰ πάσαν τὴν Λακωνικήν, κατά δὲ τὴν πόλιν γυναίκες περιιούσαι λέβητα κροτέουσι. 5 επεάν ών τουτο γίνηται τοιουτο, ανάγκη εξ ολκίης εκάστης έλευθέρους δύο καταμιαίνεσθαι, ανδρα τε καὶ γυναϊκα: μή ποιήσασι δε τοῦτο ζημίαι μεγάλαι επικέαται. νόμος δέ τοισι Λακεδαιμονίοισι κατά των βασιλέων τούς θανάτους έστι ώυτος και τοισι βαρβάροισι τοισι έν τη 10 'Ασίη' των γαρ ων βαρβάρων οι πλεύνες τω αὐτῷ νόμω χρέωνται κατά τους θανάτους των βασιλέων επεάν γάρ οποθάνη βασιλεύς Λακεδαιμονίων, έκ πάσης δεί Λακεδαίμονος, χωρίς Σπαρτιητέων, αριθμώ των περιοίπων ἀναγπαστούς ες τὸ πῆδος Ιέναι. τούτων ὧν παὶ 15 των είλωτέων καὶ αὐτων Σπαρτιητέων ἐπεὰν συλλεχθέωσι ές τωυτὸ πολλαὶ χιλιάδες σύμμιγα τῆσι γυναιξί, κόπτονταί τε τὰ μέτωπα προθύμως καὶ οἰμωγή διαχρέωνται απλέτω, φάμενοι τον υστατον αλεί απογενόμενον των βασιλέων, τουτον δή γενέσθαι άριστον. δς 20 δ' αν εν πολέμω των βασιλέων αποθάνη, τούτου δε

58. 3. κατά: s. zu I 30 6. ¹
6. καταμεαίνεσθαε, der technische Ausdruck für die Entstellung von Leib und Kleidung, welche die Leidtragenden übten (Inschrift von Julis bei Röhl, IGA 368 a), indem sie das Gewand zerrissen (vgl. III 66 2), die Haare abschnitten, Staub auf Kopf und Kleidung warfen. Für Privatpersonen waren in Sparta solche μεασμοί (sordes) untersagt (Plut. mor. 238 d). Xenoph. a. O. 15 αι δε τελευτήσαντε τεμαί βασιλεῖ δέσονταε, τῆδε βούλονταε δηλοῦν οἱ Αυκούργου νόμοι ὅτι οὐχ ως ἀνθοώπους ἀλλ' ως ῆρωας τοὺς Αακεδαεμονίων βασιλεῖς προτετιμήκασεν.

10. Mit den Barbaren sind zu-

meist die Perser gemeint (c 59 1).

13 f. Δακεθαίμονος = Δακωνικῆς (VII 234 9). — χωφίς, praeter,
noch außer', wie I 106 4. — Bei
ἀριθμῷ fehlt wohl ὑπῷ, 'in bestimmter Anzahl'. — τῶν περιοί-

zων, partitiver Genitiv, erg. τινάς. — κηθος, funus.

16. σύμμγα τῆσε γ. 'zusammen mit ihren Frauen'. Auch von den Periöken kamen je Mann und Frau, wie von den Spartiaten (6).

17f. οἰμωγῆ — ἀπλέτω, wie VIII 99 7. IX 24 4. — αἰεί 'je' (II 98 3). — ἀπογενόμενον: zu II 85 2. 20 f. Die εἰδπλα vertreten die

20 f. Die εἰδικλα vertreten die Stelle des Toten, wenn seine Leiche nicht heimgebracht werden konnte, ein gewiß sehr seltener Fall. Bis auf die Zeit des Vf. ist nur Leonidas ein sicheres Beispiel. Xenoph. Hell. V 3 19 von König Agesipolis ἐν μέλετι τεθείς καὶ κομεσθείς (aus Thrakien) οἴκαδε ἔτυχε τῆς βασιλικῆς ταφῆς. — Auf einer mit Polstern und Teppichen bedeckten und mit Blumen und anderem Zierrat geschmückten Bettlade (κλίνη εὐ ἐστρωμένη) trug man in der Regel die Leichen oder die Aschenurnen zu Grabe.

εἰδωλον σκευάσαντες εν κλίνη εὖ έστρωμένη εκφέρουσι. έπεαν δε θαψωσι, αγορή δέκα ήμερέων οθκ Ισταταί σφι οδδ' ἀρχαιρεσίη συνίζει, άλλὰ πενθέουσι ταύτας τας ήμέρας.

Συμφέρονται δε άλλο οδτοι τόδε τοισι Πέρσησι· επεάν 59 αποθανόντος του βασιλέος άλλος ενίστηται βασιλεύς, οδτος ό έσιων έλευθεροι όστις τι Σπαρτιητέων τῷ βασιλέι η τῷ δημοσίῳ ώφειλε εν δ' αὖ Πέρσησι ὁ κατιστάμενος βασιλεύς τον προοφειλόμενον φόρον μετιεί 5 τήσι πόλισι πάσησι. συμφέρονται δὲ καὶ τάδε Αίγυ-60 πτίοισι Λακεδαιμόνιοι· οἱ κήρυκες αὐτῶν καὶ αὐληταὶ καὶ μάγειροι εκδέκονται τὰς πατρωίας τέχνας, καὶ αθλητής τε αθλητέω γίνεται καὶ μάγειρος μαγείρου καὶ κῆρυξ

22. ἀγορή, nicht nur 'Volksversammlung', sondern alles was auf dem Markte betrieben wird, Beratungen der Volksgemeinde, Gerichtsverhandlungen, insbesondere auch der Handelsverkehr (I 153 11). – σέχα ήμερέων 'innerhalb zehn Tage' (II 115 26). - l'oratal 'wird abgehalten'. Vgl. zu VII 9 \$ 2. -Ahnlich die Perser, s. zu III 80 1.

23. ἀρχαιρεσίη 'Beamtenwahl', hier konkret 'Wahlversammlung'.

59. Dies und noch mehr das fg. Kapitel enthält nebensächliche Bemerkungen, die, wenn sie auch vom Vf. herrühren, doch wohl erst nachträglich in den Text gekemmen sind. — Πέρσησι, die c. 58 9 vorzugsweise gemeint waren. Möglich dals der Inhalt dieses und des fg. Kapitels auf die ursprüngliche Verwandtschaft (c. 53 f.) hindeuten soll.

2. ἐνίστηται βασιλεύς 'die Regie-

rung antritt'; zu III 66 13.
3. δ ἐσιών, sc. τὴν oder ἐς τὴν βασιληίην. Ggs. δ έξιών (I 67 23).

5. προοφειλόμενον: zu V 82 1. πόλισι kann zunächst nur von den hellenischen tributären Städten (c. 42) gelten. Zur Sache vgl. III 67.

60. καί gehört zu συμφέρονται. οἱ ϫήρυκες: darunter als vor-

nehmste und nur zu Sendungen an fremde Staaten und Heere verwendete das von Talthybios, dem Herolde der Atreiden, sich ableitende Geschlecht der Talthybiaden (VII 134). — μάγειροι, natürlich nur die offiziellen, bei den öffentlichen Opferfesten und gemeinschaftlichen Mahlen (φιδίτια od. συσσίτια) beschäftigten. Sie hatten denn auch ihre Heroen, Μάττων 'Kneter' (von μάττειν) und Κεράων 'Mischer' (von χεραννύναι), deren Statuen an der hyakinthischen Strafse standen (Athen. 39 c. 173 f.). Auf durchgängige Kastenbeschränkung, wie in Āgypten, ist daraus nichts zu folgern. Vgl. auch II 167.

4f. Das Asyndeton wie der lose Bezug auf den einen Stand der Herolde verraten den flüchtigen Anmerker. — λαμπροφωνίην: vgl. zu II 96 13. — ἐπιτιθέμενοι, sc. τῆ κηρυκηίη. Vgl. I 96 δικαιοσύνην έπιθέμενος ήσχεε. — σφέας, die Mitglieder der Heroldsgeschlechter. - παραχληίουσι, wie in anderen Städten, wo die erblichen Heroldsgeschlechter allmählich durch Virtuosen der Kunst verdrängt wurden und dem Berufe der Makel der Atimie sich anheftete.

5 χήρυκος· οὐ κατὰ λαμπροφωνίην ἐπιτιθέμενοι ἄλλοι σφέας παρακληίουσι, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια ἐπιτελέουσι.

Ταῦτα μὲν δη οὕτω γίνεται. τότε δὲ τὸν Κλεομέ-61 νεα εόντα εν τη Αλγίνη και κοινά τη Ελλάδι άγαθά προεργαζόμενον ό Δημάρητος διέβαλε, οθα Αιγινητέων ούτω πηδόμενος ώς φθόνω καὶ άγη χρεώμενος. Κλεο-5 μένης δε νοστήσας απ' Αλγίνης εβούλευε τον Δημάρητον παυσαι της βασιληίης, διά πρηγμα τοιόνδε επίβασιν ές αὐτὸν ποιεύμενος. 'Αρίστωνι βασιλεύοντι έν Σπάρτη καὶ γήμαντι γυναϊκας δύο παϊδες οὐκ ἐγίνοντο. καὶ οὐ γὰρ συνεγινώσκετο αὐτὸς τούτων είναι αἴτιος, 10 γαμέει τρίτην γυναϊκα ώδε δε γαμέει. Αν οι φίλος τών Σπαρτιητέων ανήρ, τῷ προσεκέετο τῶν ἀστῶν μάλιστα ό Αρίστων. τούτω τῷ ἀνδρὶ ἐτύγγανε ἐοῦσα γυνή καλ-Μστη μαχρώ των εν Σπάρτη γυναικών, και ταθτα μέντοι παλλίστη έξ αλσχίστης γενομένη. ἐοῦσαν γάρ μιν τὸ 15 είδος φλαίρην ή τροφός αθτης, οία ανθρώπων τε όλβίων θυγατέρα καὶ δυσειδέα έρδσαν, πρός δὲ καὶ ὁρώσα τούς γονέας συμφορήν τὸ είδος αὐτής ποιευμένους, ταυτα έκαστα μαθούσα έπιφράζεται τοιάδε έφόρεε αθτην ανά πασαν ημέρην ές το της Ελένης ίρον. το δ'

König Demaratos; seine Herkunft (c. 61—66) und seine Entsetzung (c. 67—70). 61. 3. noo-'für', indem er dem

61. 3. προ- 'fūr', indem er dem Abfalle Áginas entgegenwirkte. II 158 Νεκώς μέν νυν μεταξύ δρύσσων έπαὐσατο μαντηίου έμποδίου γενομένου τονοῦδε, τῷ βαρβάρω αὐτὸν προεργάζεσθαι. — διέβαλε, sc. πρὸς Αἰγινήτας (c. 50 7 ff.).

4. φθόνψ καὶ ἄγη, Synonyma. ἄγη, παρ Ἡροσότφ βασκανία. Bekker Anecd. p. 326. Das dieser Bedeutung entsprechende Verbum ist ἀγκόμαι (-τομαι). VIII 69 ἀγκόμενοί τε καὶ φθονέοντες.

6 f. ἐπίβασιν ἐς αὐτὸν π. = ἐπιβαίνων αὐτῷ, adgrediens. — βασιλεύοντι, zugleich mit Anaxandrides (I 67 3).

9. xαὶ οῦ γάρ 'und da er nicht'. Vgl. zu I 24 17. 10. γαμέει: zu V 92 β 6. — Gewöhnlicher γαμέει δὲ ὧδε. Vgl. zu I 64 10.

11. προσεκέετο: zu I 123 2. 12. δ 'Αρίστων', abundant wie V 20 11.

13. μέντοι bei καὶ ταῦτα verstārkt den Gegensatz. Ps.-Platon. Εγχ. 400 ἐν δὲ Δακεδαίμονι σισηφό σταθμών νομίζουσι καὶ ταῦτα μέντοι τῷ ἀγρείω τοῦ σιδήφου. Vgl. I 96 8. VI 137 20.

14. μων, als würde schon in diesem Satze ἐφόρεε (18) als Hauptverbum folgen. Über die Stellung zu I 115 8.

17. συμφορήν — ποιευμένους: zu V 5 9.

18. ταθτα έκαστα μαθούσα: τυ V 13 18.

19. Südöstlich von Sparta treten die jenseits des Eurotas ziehenden έστὶ ἐν τῆ Θεράπνη καλεομένη ἔπερθε τοῦ Φοιβηίου 20 ίρου. ὅχως δὲ ἐνείχειε ἡ τροφός, πρός τε τώγαλμα ϊστα καὶ ελίσσετο την θεον απαλλάξαι της δυσμορφίης τὸ παιδίον. καὶ δή κοτε ἀπιούση ἐκ τοῦ ἱροῦ τῆ τροφῷ γυναϊκα λέγεται ἐπιφανήναι, ἐπιφανεϊσαν δὲ ἐπει **φέσθαι μιν ό τι φέφει έν τῆ ἀγκάλη, καὶ τὴν** φράσαι 25 ώς παιδίον φορέει, την δε κελευσαί οι δέξαι, την δε οὐ φάναι· ἀπειρησθαι γάρ οἱ ἐκ τῶν γειναμένων μηδενὶ έπιδειχνύναι την δε πάντως έωυτη κελεύειν επιδέξαι. όρωσαν δε την γυναϊκα περί πολλού ποιευμένην ιδέσθαι, ούτω δή τήν τροφόν δέξαι τὸ παιδίον τήν δὲ κατα- 30 ψωσαν του παιδίου την κεφαλην είπαι ώς καλλιστεύσει πασέων των έν Σπάρτη γυναικών. ἀπὸ μέν δη ταύτης της ημέρης μεταπεσείν τὸ είδος. γαμέει δε δή μιν ές γάμου ώρην ἀπικομένην "Αγητος ὁ 'Αλκείδεω, οξτος δή ό τοῦ 'Αρίστωνος φίλος, τὸν δὲ 'Αρίστωνα ἔχνιζε ἄρα 62' της γυναικός ταύτης ό έρως μηχανάται δή τοιάδε. αιτός τε τῷ έταιρω, τοῦ ἦν ἡ γυνὴ αῦτη, ὑποδέκεται δωτίνην δώσειν των έωυτου πάντων εν, τὸ αν αὐτὸς έχεῖνος Εληται, χαὶ τὸν έταῖρον έωυτῷ ἐχέλευε ώσαύτως 5 την δμοίην διδόναι δ δε ουδεν φορηθείς άμφι τη γυναικί, όρέων ἐοῦσαν καὶ Αρίστωνι γυναϊκα, καταινέει ταῦτα· ἐπὶ τούτοισι δὲ (καὶ) δρκους ἐπήλασαν, μετὰ δὲ αὐ-

Hügel dicht an das Ufer heran und bilden eine steile Hochfläche, Θεράπνη (oder -ναν) genannt, einst der Sitz der achäischen Landesfürsten. Hier waren nach der Sage Menelaos und Helene begraben und wurden gemeinsam in einem Tempel (Μενελάιον), dessen Grundbauten noch erkennbar sind, göttlich (22) verehrt. Gegenüber in der Ebene lag das Φοιβήιον (-αιον, von Φοίβη) in der gleichnamigen Vorstadt. Pausan III 14 9. 19 9. 20 2.

25 f. φέρει — φορέει: vgl. I 133. παραφορέεται — παραφέροιτο. V 25 ενέτεινε — εντανόσας, IX 11 επειρώτεον — επειρόμενοι δε.

33. đή, Rückweis nach Zeile 12.

62. ἔχνιζε, urebat. Pind. Pyth. X 60 ἔτέροις ἔτέρων ἔρως ὑπέχνισε φρένας. Vgl. zu VII 10 ε 2. — ἄρα: sonst bei H. in solchen vorbegründenden Sätzen γάρ. Vgl. zu V 87 8.

4. τῶν ἐωυτοῦ πάντων wird Z. 10 durch κειμηλίων beschränkt. Fester Familienbesitz durfte, vor der Neuerung des Epitadeus, weder verschenkt noch verkauft werden.

5f. ώσαντως, neben την όμοιην abundant. S. zu VII 119 1. — την όμοιην 'die Gegengabe'; vgl. zu IV 119 14.

8. 'auf dieses Übereinkommen ließen sie sogar (einer den anderen) einen Eid ablegen'. S. zu I 146 15.

τός τε ό Αρίστων έδωκε τούτο, ό τι δή ήν, τὸ είλετο 10 τῶν κειμηλίων τῶν ᾿Αρίστωνος ὁ Ἦγητος, καὶ αὐτὸς την δμοίην ζητέων φέρεσθαι παρ' επείνου, ενθαύτα δ' τοῦ έταίρου τὴν γυναϊκα ἐπειρᾶτο ἀπάγεσθαι. δ δὲ πλὴν τούτου μούνου τὰ ἄλλα ἔφη καταινέσαι ἀναγκαζόμενος μέντοι τῷ τε δοχφ καὶ τῆς ἀπάτης τῆ παραγωγῆ ἀπιεδ 63 ἀπάγεσθαι. ούτω μέν δή τήν τρίτην έσηγάγετο γυναίκα ό Αρίστων, την δευτέρην αποπεμψάμενος. Εν δέ οδ χρόνφ ελάσσονι και οθ πληρώσασα τους θέκα μήνας ή γυνή αθτη τίκτει τοθτον δή τον Δημάρητον. καί τίς 5 οἱ τῶν οἰχετέων ἐν θώχο χατημένο μετὰ τῶν ἐφόρων έξαγγέλλει ως οἱ παῖς γέγονε. ο δὲ ἐπιστάμενός τε τὸν χρόνον τῷ ἢγάγετο τὴν γυναῖκα καὶ ἐπὶ δακτύλων συμβαλόμενος τοὺς μῆνας, εἶπε ἀπομόσας ,,οὐχ ἂν έμος είη. τουτο ήπουσαν μέν οί ξφοροι, πρίγμα μέν-10 τοι οὐδὲν έποιήσαντο τὸ παραυτίκα. ὁ δὲ παῖς ηὕξετο. καὶ τῷ Αρίστωνι τὸ εἰρημένον μετέμελε· παϊδα γὰρ τὸν Δημάρητον ές τὰ μάλιστά οἱ ἐνόμισε εἶναι. Δημάρητον δε αθτφ ούνομα έθετο διά τόδε πρότερον τούτων πανδημεί Σπαρτιήται Αρίστωνι, ως ανδρί εδδοκιμέοντι 15 διὰ πάντων δὴ τῶν βασιλέων τῶν ἐν Σπάρτη γενο-64 μένων, αρήν εποιήσαντο παϊδα γενέσθαι. δια τοῦτο μέν

9. Verb. τοῦτο τὸ είλετο. Über

δ τι δὴ ἦν zu I 157 5.
11. Vor ζητέων fehlt wohl δή od. δῆθεν, scilicet. — Während er unter den κειμήλια des Freundes, angeblich der δμοίη wegen, Umschau hält, beansprucht er plötzlich (ἐνθαῦτα δή) die Frau.

14 f. ἀπάτης παραγωγή, doli fallaciae, 'trügerischer Kunstgriff'.

Vgl. zu c. 129 2.

63. ἀποπεμψάμενος: zu V 39 11. — οί: zu I 115 8.

2. Kinderlosigkeit seiner beiden ersten Ehen scheint der wahre Beweggrund zu dieser neuen gewesen zu sein. Vgl. V 39 f.

zu sein. Vgl. V 39 f.
3. ελάσσον, sc. τοῦ σικαίου. —
τούς, die gewöhnlichen. Vgl. c. 69 26.

5. Εν θώχω χατήσθαι, in consessu consedisse, 'zu Rate sitzen'. Paus. III 7 7 και αυτώ μετά των έφόρων χαθημένω τηνικαύτα εν βουλή ήλθεν ολκέτης ἀπαγγέλλων. Οd. β 26 ούτε ποθ' ήμετέρη ἀγορή γένει' ούτε θόωχος Έξ οὐ Όσυσεύς σίος έβη χοιλης ενί νηυσίν. ε 3 οἱ δὲ θεοὶ θωχόνδε χαθίζανον, um zu beraten. Im eigentlichen Sinne IX 94 4.

9. πρηγμα ποιέεσθαι 'für wichtig halten, beachten' (VII 150 14).

12. ἐς τὰ μάλιστα, summopere, 'ganz zuversichtlich', gehört zu ἐνόμισε, sibi persuasit. Val. zu I 20 5. oi statt ἐωντοῦ (c. 65 17. 69 24).

16. ἀρήν hier = εὐχήν, wegen — άρητος gesetzt. Δημάρητος war οί τὸ οὖνομα Δημάρητος ἐτέθη· χρόνου δὲ προϊόντος ᾿Αρίστων μὲν ἀπέθανε, Δημάρητος δὲ ἔσχε τὴν βασιληίην. ἔδεε δέ, ὡς οἶκε, ἀνάπυστα γενόμενα ταῦτα
καταπαῦσαι Δημάρητον τῆς βασιληίης διὰ τὰ . . Κλεομέ- 5
νεῖ διεβλήθη μεγάλως πρότερόν τε ὁ Δημάρητος ἀπαγαγών τὴν στρατιὴν ἔξ Ἐλευσῖνος, καὶ δὴ καὶ τότε ἐπ΄
Αἰγινητέων τοὺς μηδίσαντας διαβάντος Κλεομένεος.

Όρμηθεὶς αν ἀποτίνυσθαι ὁ Κλεομένης συντίθεται 65
Λευτυχίδη τῷ Μενάρεος τοῦ ᾿Αγιος, ἐόντι οἰχίης τῆς
αὐτῆς Λημαρήτω, ἐπ' ῷ τε, ῆν αὐτὸν καταστήση βασιλέα ἀντὶ Λημαρήτου, ἔψεται οἱ ἐπ' Αἰγινήτας. ὁ δὲ
Λευτυχίδης ἦν ἐχθρὸς τῷ Λημαρήτω μάλιστα γεγονῶς 5
διὰ πρῆγμα τοιόνδε· ἀρμοσαμένου Λευτυχίδεω Πέρκαλον τὴν Χίλωνος τοῦ Λημαρμένου θυγατέρα, ὁ Λημάρητος ἐπιβουλεύσας ἀποστερέει Λευτυχίδεα τοῦ γάμου, φθάσας αὐτὸς τὴν Πέρκαλον ἀρπάσας καὶ σχών
γυναῖκα. κατὰ τοῦτο μὲν τῷ Λευτυχίδη ἡ ἔχθρη ἡ ἐς 10
τὶν Λημάρητον ἐγεγόνεε, τότε δὲ ἐκ τῆς Κλεομένεος

ein ὅνομα ἐπώνυμον, wie ᾿Αρήτη Od. η 54.

64. 4. ἐδεε, nach der Fügung des Schicksals; zu II 161 7. — ἀνάπυστα 'ruchbar' (c. 66 11. IX 109 2). Od. λ 274 ἀνάπυστα θεοί θέσαν ἀνθρώποισι. Vgl. zu V 63 5

5. διὰ τά: Η. schrieb wahrscheinlich (βασιληίης) διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην. Π 161 ἐπει δέ οὶ ἔδεε κατῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος τὴν κτλ. ΙΥ 79 ἐπείτε δὲ ἔδεξ οἱ κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος τοιῆσδε. ΠΙ 120 ἐπεθύμεε λαβων αὐτὸν ἀπολέσαι — διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην.

6 ff. διεβλήθη 'war zerfallen' (I 118 9). — πρότερον: s. V 75. τότε: s. c. 50. Des Vf.s sonstige Weise lässt in diesem Satzgliede noch ein spezielles Verbum er-

warten.

65. 2. "Αγιος: in der Liste der Eurypontiden VIII 131 heist er "Ηγησίλεως ('Αγησίλαος). — ολείης τῆς αὐτῆς: seit Theopompos gab es eine altere regierende Linie der Eurypontiden (Theopompos — Archidamos — Zeuxidamos — Anaxidamos — Archidamos — Agasikles — Ariston — Demaratos) und eine jüngere Nebenlinie (s. VIII 131), welche im achten Geschlechte durch Leotychides zur Regierung kam.

Πέρχαλος, synkopiert aus Περίκαλος. Vgl. Περφερέες IV 33 18.
 Χίλων, wahrscheinlich ein Enkel des berühmten Weisen (I

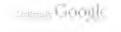
Enkel des berühmten Weisen (I 59), und Bruder des Prinetades, des mütterlichen Großvaters des

Kleomenes (V 41 15).

9. ἀρπάσας, von φθάσας abhāngig. Es war alte Sitte in Sparta, daſs der Brāutigam die Verlobte vor der Hochzeitsſeier aus dem elterlichen Hause zu einer Verwandten entſūhrte. In diesem Falle raubte Demaratos die fremde Braut.

10. κατά τοῦτο, hanc ob rem (IV

48 4).



προθυμίης δ Λευτυχίδης κατόμνυται Δημαρήτω, φάς αθτόν οθα Ιανεομένως βασιλεύειν Σπαρτιητέων οθα εόντα παϊδα 'Αρίστωνος : μετά δὲ τὴν κατωμοσίην ἐδίωκε, ἀνα-15 σώζων έχεινο τὸ έπος τὸ είπε Αρίστων τότε ότε οί έξήγγειλε ὁ οἰκέτης παϊδα γεγονέναι, δ δὲ συμβαλόμενος τους μηνας απώμοσε φάς ουκ έωυτου μιν είναι. τούτου δη επιβατεύων του ψήματος ο Λευτυχίδης απέφαινε τὸν Δημάρητον οὖτε ἐξ ᾿Αρίστωνος γεγονότα οὖτε 20 έπνευμένως βασιλεύοντα Σπάρτης, τούς εφόρους μάρτυρας παρεχόμενος κείνους οι τότε ετύγχανον πάρεδροί τε 66 εόντες καὶ ἀκούσαντες ταῦτα Αρίστωνος, τέλος δὲ εόντων περί αὐτῶν νεικέων, ἔδοξε Σπαρτιήτησι ἐπειρέσθαι τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοΐσι εὶ ᾿Αρίστωνος εἴη παῖς ὁ Δημάρητος. ἀνοίστου δὲ γενομένου ἐκ προνοίης τῆς 5 Κλεομένεος ες την Πυθίην, ενθαύτα προσποιέεται Κλεομένης Κόβωνα τον 'Αριστοφάντου, ανδρα εν Δελφοίσι δυναστεύοντα μέγιστον, ό δὲ Κόβων Περίαλλαν τὴν πρόμαντιν αναπείθει τα Κλεομένης εβούλετο λέγεσθαι λέγειν. οὖτω δη ή Πυθίη ἐπειρωτώντων τῶν θεοπρό-10 πων έχρινε μη 'Αρίστωνος είναι Δημάρητον παϊδα. δστέρω μέντοι χρόνω ανάπυστα εγένετο ταυτα, και Κόβων τε ξφυγε έκ Δελφών καὶ Περίαλλα ή πρόμαντις ἐπαύσθη τῆς τιμῆς.

67 Κατὰ μέν δη Δημαρήτου την κατάπαυσιν τῆς βα-

12. προθυμίη 'Betreiben' (I 124 7). — κατόμνυται Δημαρήτω: über den Dativ s. zu III 87 5.

13. ἐχνεομένως = προσηχόντως. Vgl. II 36 4. VI 84 14.

14. ×ατωμοσίη 'Klageeid', die eidliche Bekräftigung der klägerischen Behauptung, womit die Instruktion des Prozesses begann; in Athen προωμοσία. Dem Verklagten stand die ἀντωμοσία zu. Darauf erst begann die eigentliche Verhandlung (ἐδίωχε) mit Beweisen und Gegenbeweisen. Des Leotychides Beweismittel bestand in der Auffrischung

(ἀνασώζων) der Äußerung des Ariston.

18. ἐπιβατεύων 'fulsend auf'; zu III 63 16.

66. 4. ἐχ προνοίης 'auf Veranstaltung' (I 120 14). — ἀνοίστου γενομένου, cum de ea re relatum esset: s. zu I 157 12. V 63 5.

5. προσποιέεται: zu V 71 3.

8. πρόμαντιν: zu VII 111 8.

10. μή: man erwartet οὐκ. Vgl. zu III 65 21. VI 94 7. Aber in ἔκρενε liegt hier eine Entscheidung, deren Absicht oder Wirkung in dem Infinitivsatze ausgedrückt ist.

Strittmatey GOOME

σιληίης ούτω έγένετο, έφυγε δὲ Δημάρητος έχ Σπάρτης ές Μήδους έχ τοιοῦδε δνείδεος. μετὰ τῆς βασιληίης την κατάπαυσιν ο Δημάρητος ήρχε αίρεθείς αρχήν. ήσαν μεν δή γυμνοπαιδίαι, θεωμένου δε το Δημαρή- 5 του, ό Λευτυχίδης γεγονώς ήδη βασιλεύς αὐτὸς ἀντ' έχείνου, πέμψας τὸν θεράποντα ἐπὶ γέλωτί τε καὶ λάσθη ελρώτα τὸν Δημάρητον δχολόν τι είη τὸ ἄρχειν μετά τὸ βασιλεύειν. δ δὲ άλγήσας τῷ ἐπειρωτήματι είπε φας αὐτὸς μεν αμφοτέρων ήδη πεπειρησθαι, κεί- 10 νον δε ού, την μεντοι επειρώτησιν ταύτην άρξειν Αα**χεδαιμονί**οισι η μυρίης χαχότητος η μυρίης εύδαιμονίης. ταῦτα δὲ εἴπας καὶ κατακαλυψάμενος ἤιε ἐκ τοῦ θεήτρου ές τὰ έωυτοῦ ολεία, αθτίκα δὲ παρασκευασάμενος έθνε τῷ Διὶ βοῦν, θύσας δὲ τὴν μητέρα ἐχάλεσε. ἀπι-68 zoμένη δὲ τῆ μητοὶ ἐσθεὶς ἐς τὰς χεῖοάς οἱ τῶν σπλάγχνων κατικέτευε, τοιάδε λέγων. ,,ὧ μῆτερ, θεῶν σε τών τε άλλων καταπτόμενος ίκετεύω και τοῦ έρκείου

167. 5. Das große Fest der γυμνοπαιδίαι ward im Hochsommer
gefeiert. Chorzüge von nackten
Knaben, von Jünglingen und Männern, verbunden mit patriotischen
Gesängen und gymnastisch-orchestischen Aufführungen, mehr um
die Kraft und Gewandtheit der Jugend zur Schau zu stellen, als aus
religiösem Anlaß, bildeten den
Hauptinhalt.

6. Als König hatte Leotychides jetzt seinen besonderen Ehrensitz

(c. 57 10).

7 f. επί γέλωτί τε καὶ λάσθη 'um ihn zu verspotten und zu verhöhnen', γέλωτά μιν θησόμενος (III 29 8); ebenso IX 82 12. Vgl. II 121 δ επὶ λύμη. Āschrion Fr. 1 μή μ', ὧ μάταιε ναῦτα — χλεύην τε ποιεῦ καὶ γέλωτα καὶ λάσθην. — ὁκοῖόν τι: vgl. zu I 129 5. — ἄρχειν 'Beamter sein'. Er war wohl Ephoros und hatte als solcher die Leitung der Feier (Xenoph. Hell. VI 4 16).

11. ἄρξων würde der Anfang,

die Ursache sein'. Vgl. V 97 19. 12. η — η: der Redner nimmt bloß das erste Glied ernstlich; das andere bildet nur einen rhetorischen Kontrast. Vgl. V 89 15. VIII 8γ 14. VIII 68 γ 6. Π. ι 79 νὸξ σ' ησ' ηὰ διαφαίσει στρατὸν ηὰ σαώσει. Soph. Ai. 131 ὡς ημέρα κλίνει τε κάνάγει πάλιν 'Απαντα τάνθρώπεια. Genes. 31 24 'Hūte dich daß du mit Jakob nicht redest, weder Gutes noch Böses'.

13. χαταχαλυψάμενος, sc. την κεφαλήν, als Zeichen der Trauer. Od. x 53 (Odysseus als seine Gefährten den Windschlauch geöffnet) καλυψάμενος δ' ἐνὶ νηὶ Κείμην.

14. ξωυτοῦ: zu V 47 7. Vgl. V

51 2.

68. 2. μητρί — οί wie c. 46 3. Demaratos verlangt von der Mutter eine eidliche Aussage (5); daher die Ceremonie. Lykurg. g. Leokr. 20 ἀξιοῦτε τοὺς μάρτυρας — λαβόντας τὰ ἰερὰ κατὰ τὸν νόμον ἐξομόσασθαι.

4. καταπτόμενος 'als Zeugen an-

Distributed by TS COCO 11

5 Διὸς τοῦδε φράσαι μοι την άληθείην, τίς μευ έστὶ πατηρ δρθώ λόγω. Λευτυχίδης μέν γαρ έφη έν τοϊσι νείκεσι λέγων κυέουσάν σε έκ τοῦ προτέρου ανδρός οξτω έλθετν παρά 'Αρίστωνα· οι δέ και τον ματαιότερον λόγον λέγοντες φασί σε έλθεῖν παρά τῶν οἰκετέων 10 τὸν ὀνοφορβόν, καὶ ἐμὲ ἐκείνου εἶναι παῖδα. ἐγώ σε ὧν μετέρχομαι των θεων είπειν τώληθές ούτε γάρ, εί περ πεποίημάς τι τών λεγομένων, μούνη δή πεποίημας, μετὰ πολλέων δέ. ὅ τε λόγος πολλὸς ἐν Σπάρτη ώς ᾿Αρίστωνι σπέρμα παιδοποιόν οθα ένην τεκείν γάρ άν οί 69 καὶ τὰς προτέρας γυναϊκας. ΄΄ δ μέν δή τοιαῦτα έλεγε, η δε αμείβετο τοϊσιδε. ,,ώ παϊ, επείτε με λιτήσι μετέρχεαι εἰπεῖν τὴν ἀληθείην, πᾶν ἐς σὲ κατειρήσεται τωληθές. ως με ήγάγετο 'Αρίστων ές έωυτοῦ, νυπτὶ τρί-5 τη ἀπὸ τῆς πρώτης ἦλθέ μοι φάσμα εἰδόμενον 'Αρίστωνι, συνευνηθέν δέ τούς στεφάνους τούς είχε έμοί περιετίθεε. και το μέν οιχώκεε, ήκε δε μετά ταυτα Αρίστων. ώς δέ με είδε έχουσαν στεφάνους, ειρώτα τίς είη μοι ὁ δούς εγώ δε εφάμην επείνον, δ δε ούπ

rufend' (VIII 65 36). Der ἐκέτης pflegte das Bild der Gottheit, deren Schutz er suchte, zu berühren. Anders c. 69 21. — τοῦ ἐφκείου Διός, in dessen Schutz der Umkreis (ἔφκος) des Hauses mit allem, was er umschliefst, gegeben ist, der also auch über den unversehrten Bestand und Reinheit der Familie wacht. Sein Altar stand im Hofraume (Od. χ 334 ἐκδὺς μεγάφοιο κλος μεγάλου ποτὶ βωμὸν Ἑφκείου Κοιτο). Verschieden ist der Ζεὺς ἐπίστιος (ἐφέστιος) I 44 7.

6 f. $\partial \varphi \partial \varphi \ \lambda \dot{\phi} \gamma \psi = \partial \varphi \partial \hat{\omega} \varsigma \ \dot{\alpha} \lambda \eta$ - $\partial \dot{\epsilon} \omega \varsigma \ (I \ 120 \ 9. \ VI \ 53 \ 10). \quad \dot{\epsilon} \nu$ $z \dot{\sigma} \dot{\sigma} \omega \ \nu \dot{\epsilon} \dot{\nu} \dot{\epsilon} \omega \varsigma \ , \text{ vor Gericht (c. 66 2).}$

10. ὀνοφορβόν: diese Behauptung stützte sich wahrscheinlich auf eine boshafte Deutung des Namens 'Αστφόβαπος (c. 69 20) = ἀστραβηλάτης 'Saumtiertreiber'.

11. μετέρχομαι, sc. λιτῆσι (c.

69 2), = ἰπετεύω (4); zu IV 7 7. - των θεών, ohne πρός, wie Od. β 68 λίσσομαι ἡμὲν Ζηνός 'Ολυμπίου ἡδὲ Θέμιστος, λ 66 νῦν δέ σε των ὅπεθεν γουνάζομαι.

12. If intensive bei μούνη, wie I 25 7. II 156 25. IV 15 10. VI 70 16. VIII 124 14. IX 27 30. 35 6 und oft bei Superlativen.

13. πολλός, sc. εστί, creberque rumor est.

14. γάρ, wie c. 50 9.

69. 3. ές σέ: vgl. c. 86 δ 4. VII 142 3. VIII 26 13. — Merkwürdig dass die Mutter auf die sehr wahrscheinliche Behauptung des Leotychides (c. 68 7) gar nicht eingeht.

5 f. ελθόμενος, episch; noch VII 56 6.

9 f. ἐχεῖνον, Ariston. Zu V 13 8.

— οὐχ ὑπεθέχετο = ἠονέετο (11),
'gab es nicht zu' (III 130 2).

ύπεδέχετο. έγω δε χατωμνύμην φαμένη αθτόν ου ποιέειν 10 καλώς απαονεόμενον. δλίγω γάο τι πρότερον έλθόντα καὶ συνευνηθέντα δοῦναί μοι τοὺς στεφάνους. δρέων δέ με κατομνυμένην ο Αρίστων έμαθε ώς θείον είη τὸ πρῆγμα. καὶ τοῦτο μέν οἱ στέφανοι ἐφάνησαν έόντες έχ του ήρωίου του παρά τησι θύρησι τήσι αθ- 15 λείησι ίδουμένου, το καλέουσι Αστροβάκου, τοῦτο δὲ οί μάντιες τὸν αὐτὸν τοῦτον ἤρωα ἀναίρεον εἶναι. οὔτω ὦ παϊ έχεις παν, όσον τι καὶ βούλεαι πυθέσθαι. ή γαρ έκ τοῦ ήρωος τούτου γέγονας, καί τοι πατήρ έστι 'Αστρόβακος ὁ ήρως, ἢ 'Αρίστων· ἐν γάρ σε τῆ 20 νυπτὶ ταύτη ἀναιρέομαι. τῆ δέ σευ μάλιστα κατάπτονται οἱ ἐχθροί, λέγοντες ὡς αὐτὸς ὁ Αρίστων, ὅτε αὐτῷ σὰ ἡγγέλθης γεγενημένος, πολλών ἀκουόντων οδ φήσειέ σε έωυτοῦ είναι (τὸν χρόνον γάρ, τοὺς δέκα μηνας, οὐδέκω ἐξήκειν), ἀιδρείη τῶν τοιούτων κείνος 25 τούτο απέρριψε τὸ έπος· τίκτουσι γαρ γυναϊκες καὶ έννεάμηνα καὶ ἐπτάμηνα, καὶ οὐ πᾶσαι δέκα μῆνας ἐκτελέσαντα· εγώ δε σε ω παι επτάμηνον έτεκον. Εγνω δε καὶ αὐτὸς ὁ ᾿Αρίστων οὐ μετὰ πολλὸν χρόνον ώς ἀνοίη τὸ ἔπος ἐκβάλοι τοῦτο. λόγους δὲ ἄλλους περὶ γενέσιος 30 της σεωυτού μη δέχεο τὰ γὰρ άληθέστατα πάντα άχί-

15 ff. Das Heroon lag an der Strasse, neben dem Eingange zum Hofraum, in welchem Aristons Wohnung stand, ohne jedoch zu diesem und seiner Familie irgendeine besondere Beziehung zu haben. Denn Astrobakos, ein alter Landesheros, dem Mythos nach aber ein Zeitgenosse des Lykurg, war angeblich ein Nachkomme des (Königs) Agis I. im fünften Geschlechte (Paus. III 16 9), gehörte also der anderen Königsfamilie (den Agiaden) an. Er und sein Bruder Alopekos hatten das einst von Orestes aus Tauris heimgebrachte Holzbild der Αρτεμις Όρθία wiedergefunden, waren aber beim Anblicke wahnsinnig geworden. Dafür weihten ihnen die

Lakedämonier jenes Heiligtum, das nach Pausanias (III 16 6f.) in der Nähe des Tempels des Lykurgos und wahrscheinlich auch des der Artemis lag.

20. ἐν γάρ σε: die Stellung wie oben c. 63 1.

25. descein, Homerisch.

26. $\dot{\alpha}\pi\dot{\epsilon}\varrho\varrho\nu\dot{\nu}\epsilon$ bez. stärker als $\dot{\epsilon}\xi\dot{\epsilon}\beta\alpha\lambda\epsilon$ (30) die unbedachte Hast. Anders I 32 4. 153 10.

27. ἐννεάμηνα: zu c. 52 9. ἐπτάμηνα: schon II. τ 117 ἡ δ' (Αλαμήνη) ἐκύει φίλον υἰόν, ὁ δ' ἔβδομος ἐστήκει μείς· Ἐκ δ' ἄγαγε πρὸ φόωσδε καὶ ἡλιτόμηνον ἐόντα.

29. οὐ μετά πολλόν χρόνον: zu V 64 6.

χοας. ἐχ δὲ ὀνοφορβῶν αὐτῷ τε Λευτυχίδη καὶ τοῖσι 70 ταθτα λέγουσι τίκτοιεν αι γυναϊκες παιδας. ή μεν δή ταῦτα έλεγε, δ δε πυθόμενός τε τὰ εβούλετο καὶ επόδια λαβών επορεύετο ες ³Ηλιν, τῷ λόγφ φὰς ώς ες Δελφούς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ πορεύεται. Δαπε-5 δαιμόνιοι δε ύποτοπηθέντες Δημάρητον δρησμῷ ἐπιχειρέειν εδίωχον. καί κως εφθη ες Ζάχυνθον διαβάς δ Δημάρητος έχ της "Ηλιδος επιδιαβάντες δε οι Λακεδαιμόνιοι αὐτοῦ τε ἄπτοντο καὶ τούς θεράποντας αθτου απαιρέονται. μετά δέ, ου γάρ εξεδίδοσαν αυτόν οί 10 Ζαχύνθιοι, ενθεύτεν διαβαίνει ες την Ασίην παρά βασιλέα Δαρείον. δ δε ύπεδέξατό τε αὐτὸν μεγαλωστί καὶ γην τε καὶ πόλιας έδωκε. οὖτω ἀπίκετο ἐς τὴν ᾿Ασίην Δημάρητος καὶ τοιαύτη χρησάμενος τύχη, ἄλλα τε Δακεδαιμονίοισι συχνά έργοισί τε καὶ γνώμησι ἀπολαμπρυν-15 θείς, εν δε δή και 'Ολυμπιάδα σφι άνελόμενος τεθρίππω προσέβαλε, μουνος τουτο πάντων δη των γενομένων βασιλέων εν Σπάρτη ποιήσας.

Λευτυχίδης δε ό Μενάρεος Δημαρήτου καταπαυ-71 σθέντος διεδέξατο την βασιληίην, καί οἱ γίνεται παζ Ζευξίδημος, τὸν δη Κυνίσχον μετεξέτεροι Σπαρτιητέων έχάλεον. οδτος ὁ Ζευξίδημος οὐκ εβασίλευσε Σπάρτης. 5 προ Λευτυχίδεω γάρ τελευτά, λιπών παϊδα 'Αρχίδημον.

70. 5. Ein Gesetz verbot bei Todesstrafe dass kein Heraklide sich im Auslande niederlassen sollte (Plut. Agis 11).

12. Der König gab ihm die Städte Pergamon, Teuthrania und Hali-sarna, die auch seinen Nachkommen verblieben; einer von diesen, Prokles, war des Aristoteles Schwiegersohn (Xenoph. Anab. II 1 3. VII 8 17. Hell. III 1 6. Sext. Emp.

in gramm. p. 258). 13 f. αλλα — συχνά in vielen anderen Dingen'. — Λακεδαιμονίοισι 'in der Meinung der Lak.' Vgl. zu III 88 8. Soph. Ai. 1363 ἄνδρας μὲν οὖν Ελλησι πᾶσιν ἐνδίκους.

15. Über ev de dn zai nach te

zu III 38 10. — Ὀλυμπιάδα — ἀνελόμενος: zu V 102 12.

16 f. προσέβαλε ('Ολυμπιάδα); er scheint seinen Sieg auf den Staat übertragen und diesem die Ehre der ἀναπήρυξις (c. 103 10) über-lassen zu haben. Über die Satz-bildung zu I 85 5. — Verb. τῶν ἐν Σπάρτη γενομένων βασιλέων.

Von Leotychides' Kleomenes' weiteren Thaten und Schicksalen (c. 71 bis 84).

71. 2. Vom Präsens yiveras, und Zeile 5 τελευτά, 6 γαμέει s. zu III 160 12. V 27 5. 92 β 6.

3. Seine Enkelin hiefs Kuviona (Paus. III 8 1).



Αευτυχίδης δὲ στερηθεὶς Ζευξιδήμου γαμέει δευτέρην γυναϊκα Εθουδάμην την έουσαν Μενίου αδελφεήν Διακτοφίδεω δε θυγατέρα, έκ της οι έρσεν μεν γίνεται οδδέν, θυγάτης δὲ Λαμπιτώ, την 'Αρχίδημος ὁ Ζευξιδήμου γαμέει δόντος αὐτῷ Λευτυχίδεω. οὐ μέν οὐδὲ Λευτυχίδης 72 κατεγήρα εν Σπάρτη, αλλά τίσιν τοιήνδε τινά Δημαρήτω έξετισε. έστρατήγησε Λακεδαιμονίοισι ές Θεσσαλίην, παρεον δέ οἱ πάντα ὑποχείρια ποιήσασθαι ἐδωροδόχησε άργύριον πολλόν έπ' αὐτοφώρω δὲ άλοὺς αὐτοῦ ἐν τῷ 5 στρατοπέδω, επικατήμενος χειρίδι πλέη άργυρίου, εφυγε έχ Σπάρτης ύπο δικαστήριον ύπαχθείς, καὶ τὰ οἰκία οἱ κατεσκάφη δφυγε δε ές Τεγέην και ετελεύτησε έν ταύτη.

Ταθτα μέν δή έγένετο χρόνω θστερον· τότε δέ ώς τῷ 73 Κλεομένει ώδώθη τὸ ές τὸν Δημάρητον πρηγμα, αὐτίκα παραλαβών Αευτυχίδεα ἤιε ἐπὶ τοὺς Αλγινήτας, δεινόν τινά σφι έγχοτον διά τον προπηλαχισμον έχων. ο υτω δή ούτε οἱ Αλγινηται, αμφοτέρων των βασιλέων ἡκόντων ἐπ' 5 αὐτούς, ἐδικαίευν ἔτι ἀντιβαίνειν, ἐκεῖνοί τε ἐπιλεξάμενοι άνδρας δέκα Αλγινητέων τούς πλείστου άξίους και πλούτφ καὶ γένεϊ ἦγον, καὶ ἄλλους καὶ δὴ καὶ Κριόν τε τὸν Πολυκρίτου καὶ Κάσαμβον τὸν Αριστοκράτεος, οι περ είγον

8. ἔρσεν: zu c. 52 9.

9. Λαμπιτώ: bei Platon Alk. I 124. Plut. Ages. 1 Λαμπιδώ. Ihr

Sohn war König Agis II.

10. dópros, wahrscheinlich testamentarisch, denn sonst wäre die Bemerkung überflüssig. S. zu c. 57 22. Sie war ihres Mannes Tante, aber jünger an Jahren.

72. Leotychides, der Sieger von Mykale, regierte 491-476 und mylaie, regierie 431—470 und starb 469 (Busolt, Griech. Gesch. II 353 f.). — οὐ μὲν οὐδὲ 'aber auch nicht' (II 120 17).

2. τίσιν — ἔξέτισε: vgl. III 126 4.

VIII 106 25.

3. Der bald nach der Schlacht von Platää und der Züchtigung Thebens (IX 86 ff.) um 478 v. Chr. anzusetzende Zug galt den Aleu-aden in Larisa, welche sich den

Persern bereitwillig angeschlossen hatten (VII 6. 130. IX 58. Paus. III 7 9).

73. 2. ωθώθη 'zuwege gebracht', geglückt war.

4 f. τινά: zu V 33 9. - ἔγχοτος 'Groll' (III 59 12). — τον προπηλαχισμόν: s. c. 50.

6. αμφοτέρων — ήχόντων, wie die Ägineten für nötig erachtet hatten (c. 50 9).

9. ηγον 'führten weg' als Gefangene. Ebenso I 155 9. VI 85 7 und 11. 91 13 u. s. Il. ι 593 πόλιν δέ τε πυρ αμαθύνει, Τέχνα δέ τ' άλλοι άγουσι βαθυζώνους τε γυναίκας, und sonst oft (zumal in der Formel αγειν καὶ φέρειν). Vgl. πέμπειν Ι 116 11. - Κριόν: s. c. 50 5.

10 μέγιστον χράτος· ἀγαγόντες δὲ σφέας ἐς γῆν τὴν Αττιχὴν παραθήχην κατατίθενται ἔς τοὺς ἐχθίστους Αἰγινήτησο ᾿Αθηναίους.

74 Μετὰ δὲ ταῦτα Κλεομένεα ἐπάιστον γενόμενον κακοτεχνήσαντα ἐς Δημάρητον δείμα ἔλαβε Σπαρτιητέων, καὶ
ὑπεξέσχε ἐς Θεσσαλίην. ἐνθεῦτεν δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν
᾿Λοκαδίην νεωτερα ἔπρησσε πρήγματα, συνιστὰς τοὺς
5 ᾿Λοκάδας ἐπὶ τῆ Σπάρτη, ἄλλους τε δοκους προσάγων
σφι ἤ μὲν ἔψεσθαι σφέας αὐτῷ τῆ ἄν ἔξηγέηται, καὶ δὴ
καὶ ἐς Νώνακριν πόλιν πρόθυμος ἦν τῶν ᾿Λοκάδων τοὺς
προεστεῶτας ἀγινέων ἔξορκοῦν τὸ Στυγὸς ὅδωρ. ἐν δὲ ταύτη
τῆ πόλι λέγεται εἶναι ⟨ὑπὸ⟩ τῶν ᾿Λοκάδων τὸ Στυγὸς ὅδωρ,

11. παραθήχην χατατίθενται: zu c. 41 16.

74. 3. δπεξέσγε: zu V 72 3.

 δοχον προσάγειν 'schwören lassen', (ad) iusiurandum adigere.
 Auch ἐπάγειν. Vgl. zu I 146 15.

7. Νώναχρις, im nördlichen Arkadien, unweit des Fl. Krathis (I 145 7), im Nordwesten der Stadt Pheneos (14), zu deren Gebiet es noch gehörte. — ἦν, parallel zu προσάγων; s. zu I 85 5.

8. ἐξοοχοῦν, mit dem Akkusativ des Eidzeugen wie sonst ὁμνύναι. Das war gewiß keine von Kleomenes ersonnene Ceremonie, sondern die (versuchte) Erneuerung eines nationalen Schwurgebrauches, welcher nach uralter Sitte die umwohnenden Stämme zu einer Eidgenossenschaft vereinigte'. Curtus

Pelop. I 163. — ἐν 'in der Nähe'.

9ff. τὸ Στυγὸς ὕδως, das aus Homer und Hesiod bekannte, bei dem die Götter schwuren. II. ο 37 τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὅδως ὅς τε μέγιστος "Όςκος δεινότατός τε πέλει μακάφεσοι θεοῖσι, θ 309 Στυγὸς ὕδατος αἰπὰ ῥέεθρα. Hes. Theog. 785 πολυώνυμον ὕδως Ψυχρόν, ὅ τ' ἐκ πέτρης καταλείβεται ἡλιβάτοιο. u. s. — καὶ δὴ καί 'und in der That'. — 'Das jetzt öde Kalksteingebirge der 'Αροάνια ὅρη (h. Chelmos) fällt in schroffen Wän-

den gegen Norden ab. Während der Sommermonate schmilzt auf seinem Gipfel der Schnee, und dadurch genährt strömen durch jähe Schluchten und unwegsames Felsgerölle die Gießbäche in das Krathis-thal hinunter. Ein Vorsprung des Hochgebirges fällt ganz senkrecht (fast 1000 m) ab, das Schneewasser stürzt daran in zwei Armen herunter, um sich durch ein Labyrinth von Felsblöcken hindurch mit den anderen Bächen zu vereinigen. Man kann sich keine wüstere Gegend denken, alles Leben ist erstorben zwischen dem zackigen Gesteine, über welches man nicht ohne Gefahr bis an den Felssturz klettern kann, und der Wanderer bebt inmitten der schauerlichen Öde. Einen außerordentlichen Eindruck hat dieser Ort durch seine Wildheit und die in Griechenland seltene Erscheinung eines hohen Wassersturzes auf alle Geschlechter der Menschen gemacht, und während derselbe jetzt wegen der Farbe des Gesteines, soweit es vom Wasser besprengt wird, das Schwarzwasser (Mauroneria) genannt wird, war er bei den Hellenen als Styxwasser der Gegenstand alter und neuer weitverbreiteter Sagen'. a. 0. 195. — δαινόμενον έκ πέτρης entpricht dem έχ πέτρης καταλεί-

υδωρ, και δή και έστι τοιόνδε τι υδωρ δλίγον δαινόμενον 10 έχ πέτρης στάζει ές άγχος, τὸ δὲ άγχος αίμασιῆς τις περιθέει κύκλος. ή δὲ Νώνακρις, ἐν τῆ ἡ πηγὴ αθτη τυγχάνει έοῦσα, πόλις έστὶ τῆς 'Αρκαδίης πρὸς Φενεῷ. μαθόντες 75 δὲ Κλεομένεα Λακεδαιμόνιοι ταῦτα πρήσσοντα, κατῆγον αθτόν δείσαντες έπὶ τοῖσι αὐτοῖσι ές Σπάρτην τοῖσι καὶ πρότερον ήρχε. κατελθόντα δε αὐτὸν αὐτίκα ὑπέλαβε μανίη νούσος, εόντα και πρότερον ύπομαργότερον όκως 5 γάρ τεφ εντύχοι Σπαρτιητέων, ενέχρανε ες το πρόσωπον τὸ σχηπτρον. ποιέοντα δὲ αὐτὸν ταῦτα καὶ παραφρονήσαντα έδησαν οἱ προσήποντες ἐν ξύλω· δ δὲ δεθεὶς τὸν φύλαχον μουνωθέντα ίδων των άλλων αίτέει μάχαιραν. οθ βουλομένου δε τα πρώτα του φυλάκου διδόναι απείλεε 10 τά μιν αὖτις ποιήσει, ἐς δ δείσας τὰς ἀπειλὰς ὁ φύλαχος (ἦν γὰρ τῶν τις είλωτέων) διδοῖ οἱ μάχαιραν. Κλεομένης δὲ παραλαβών τὺν σίδηρον ἄρχετο ἐχ τῶν χνημέων έωυτὸν λωβώμενος: ἐπιτάμνων γὰρ κατὰ μῆκος τὰς σάρκας προέβαινε έχ τῶν χνημέων ἐς τοὺς μηρούς, ἐχ δὲ τῶν μηρῶν 15 ές τε τὰ ἰσχία καὶ τὰς λαπάρας, ἐς δ ἐς τὴν γαστέρα απίκετο, και ταύτην καταχορδεύων απέθανε τρόπω τοιούτω. ώς μέν οι πολλοι λέγουσι Ελλήνων, ότι την Πυθίην ανέγνωσε τὰ περὶ Δημαρήτου λέγειν [γενόμενα], ώς δὲ 'Αθηνατοι μοῦνοι λέγουσι, διότι ές Ελευστνα έσβαλών έχειρε

Seras Hesiods. Über die westliche Thalwand stürzt sich der kleine von Schneefeldern genährte Styxbach in einem über 200 m hohen ungebrochenen Falle herab, in der Luft zerstäubend und nur als feiner Regen unten anlangend'. Philipps on Peloponnes 133. Herodot hat ihn bei schwachem Wasserstande (ὀλίγον) oder überhaupt nicht selber gesehen. — αίμασιῆς: zu I 180 8. Wahrscheinlich der heilige Mauerring, der die alte Dingstätte umschloß.

13. Φενεός, im gleichnamigen Thalbecken am südwestlichen Fuße des Kyllene-geb., merkwürdig durch seinen Sumpfsee, der sich von Zeit zu Zeit durch unterirdische Kanäle in den Ladon und Alpheios entleert.

75. 5. Vgl. III 30 2. — ὑπομαςγότερον: zu III 29 2.

6. ἐνέχραυε, impingebat, von dem epischen χράειν oder (äol.) χραύειν.

" 8. ξύλον hier und IX 37 11 'Fußblock'.

11. αὖτις, postea (VII 10 σ 4).
17. καταχοροδεύων 'in saitenartige Streifen zerschneidend, streiflings zerschlitzend', der Sache nach = ἐπιτάμνων κατὰ μῆκος (15).

20. S. V 74.

τὸ τέμενος τῶν θεῶν, ὡς δὲ Αργεῖοι, ὅτι ἔξ ἱροῦ αὐτῶν τοῦ ἔΑργου Αργείων τοὺς καταφυγόντας ἐκ τῆς μάχης καταγινέων κατέκοπτε καὶ αὐτὸ τὸ ἄλσος ἐν ἀλογίη ἔχων ἐνέπρησε.

76 Κλεομένει γὰρ μαντευομένω ἐν Δελφοϊσι ἐχρήσθη "Αργος αἰρήσειν. ἐπείτε δὲ Σπαρτιήτας ἄγων ἀπίκετο ἐπὶ ποταμὸν 'Ερασϊνον, δς λέγεται ὑέειν ἐκ τῆς Στυμφαλίδος λίμνης τὴν γὰρ δὴ λίμνην ταύτην ἐς χάσμα ἀφανὲς ἐκδιδοῦ-5 σαν ἀναφαίνεσθαι ἐν "Αργεί, τὸ ἐνθεῦτεν δὲ τὸ ὕδωρ ἤδη τοῦτο ὑπ' 'Αργείων 'Ερασϊνον καλέεσθαι · ἀπικόμενος δ' ὧν ὁ Κλεομένης ἐπὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἐσφαγιάζετο αὐτῷ καὶ οὐ γὰρ ἐκαλλιέρεε οὐδαμῶς διαβαίνειν μιν, ἄγασθαι μὲν ἔφη τοῦ Έρασίνου οὐ προδιδόντος τοὺς πολιήτας, 10 'Αργείους μέντοι οὐδ' ὡς χαιρήσειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἔξανα-χωρήσας τὴν στρατιὴν κατήγαγε ἐς Θυρέην, σφαγιασάμενος δὲ τῷ θαλάσση ταῦρον πλοίοισι σφέας ἤγαγε ἔς τε τὴν

21. τῶν θεῶν: att. τοῖν θεοῖν.
23. καταγννέων, durch falsche
Vorspiegelung (c. 79 4). Der Hain
lag auf einem Hügel, daher κατ —.
Man sagte sprichwörtlich "Αργου
λόφος von großer Bedrängnis (Dio-

gen. III 10).

76. 3 ff. Die Thalebene Stymphalos, mit gleichnamiger Stadt, liegt am südősilichen Fuße des Kyllenegeb. (h. Zivia). Ein in ihrer Mitte liegender flacher See entledigt sich, wie das benachbarte Pheneos (zu c. 74 13) seiner überfließenden Gewässer durch unterirdische Ab-'Im Süden, dem Kyllene gerade gegenüber, tritt das Gebirge (Apelauron) in ganz schroffen Felsen gegen die tiefste Niederung vor; in seinem Fusse öffnet sich unter weit überragenden Felsen die Höhle, in welche zeitweise die angesammelten Wasser des eingeschlossenen Thalkessels mit dumpfem Getöse hinabstürzen, um, nach Ansicht der Alten, nach einem Laufe von 200 Stadien, am Ostfuße des höhlenreichen Berges Chaon, südlich von Argos, in dem dort aus einer großen Tropfsteinhöhle quillenden, wasserreichen Küstenflusse Erasinos (j. Kefalari) wiederemporzutauchen.' Nach Curtius Pelop. I 201. II 340.

6. Mit ở ἀν wird dem unsicheren Inhalte der Parenthese das Thatsächliche gegenübergestellt, wie c. 82 5 u. s. Einfaches ἀν würde nur den Hauptsatz nach der Unterbrechung wieder anknüpfen.

8. ἐχαλλιέφεε, impersonal, dem Sinn nach τὰ σφάγια ἐγίνετο χαλά. S. zu VII 113 10.

9. Der Flus, welcher die beiden von Süden her nach Argos führenden Strassen durchschnitt, verwehrte den Eintritt in das Stadtgebiet.

10. οὐδ' ὡς χαιρήσειν wie I 128 8.

11. Θυρέην, welche im Besitze Spartas war (I 82). Von der Überfahrt auf gepreisten Kauffahrern c. 93 6 ff..

12. ταῦρον, wie Od. γ 6 die Pylier ταύρους παμμέλανας ἐνοσίχθονι χυανοχαίτη. — πλοίοισι, ägināischen und sikyonischen (c. 92 6 ff.).

States to Europe 1

Τιουν-θίην χώρην και Ναυπλίην. Αργείοι δε εβρήθεον 77 πυνθανόμενοι ταῦτα ἐπὶ θάλασσαν· ώς δὲ ἀγχοῦ μέν έγίνοντο τῆς Τίουνθος, χώρφ δὲ ἐν τούτφ τῷ κέεται 'Ησίπεια οὖνομα, μεταίχμιον οὐ μέγα ἀπολιπόντες ζίοντο άντίοι τοισι Λακεδαιμονίοισι. ένθαντα δή οί λογείοι 5 την μεν εκ του φανερου μάχην ουκ εφοβέοντο, άλλα μή δόλφ αίρεθέωσι και γαρ δή σφι ές τοῦτο το πρηγμα είχε τὸ χρηστήριον τὸ ἐπίκοινα ἔχρησε ἡ Πυθίη τούτοισί τε καὶ Μιλησίοισι, λέγον ώδε.

άλλ' δταν ή θήλεια τον άρσενα νικήσασα έξελάση καὶ κύδος εν Αργείοισιν ἄρηται, πολλάς 'Αργείων ἀμφιδρυφέας τότε θήσει. ώς ποτέ τις έρέει καὶ ἐπεσσομένων ἀνθρώπων: 'δεινὸς ὄφις ἀέλιχτος ἀπώλετο δουρὶ δαμασθείς.'

77. 4. τῷ st. ἐν τῷ. Vgl. c. 42 'Ησίπεια, in den Hss. auch Σίπεια und Σήπεια, ist sonst nicht erwähnt, scheint aber nahe der Küste zwischen Argos und Tiryns gelegen zu haben.

7. τοῦτο τὸ πρῆγμα, den letzt-

erwähnten Fall.

8. ἐπίχοινα, Adverb; noch I 216 Vgl. zu I 4 8. Zur Sache s. c. 19. Aus dieser Gleichzeitigkeit der beiden Orakel, ihre Echtheit vorausgesetzt, bestimmt sich auch der argeiische Krieg ungefähr auf das J. 494. Vgl. VII 148 11, 149 4ff. Anders und wahrscheinlich falsch Paus. III 4 1 Κλεομένης δε ώς εβασίλευσεν (8. zu V 39 1), αὐτίκα ἐσέβαλεν ἐς τὴν Ἀργολίδα.

10. dll: zu I 47 13. - Die Zweideutigkeit des Spruches liegt in den Worten ή θήλεια τον ἄρσενα, deren Beziehung auf Sparta und den Heros Argos erst nachher erkannt wurde. Die Argeier aber deuteten η θηλεια wahrscheinlich auf die oben genannte Ἡσίπεια, bei der sie lagerten, und τον ἄρσενα ohne Zweifel auf Kleomenes, und fürchteten nur dass ihnen der Sieg durch irgendeine feindliche List zum Unheil ausschlagen und dann der dritte Vers sich erfüllen möchte. Ganz abweichend von H.s Erzählung bezogen Spätere die ersten Verse auf einen angeblichen Sieg, den die argeiischen Frauen unter Führung der Dichterin Telesilla über Kleomenes errangen, als dieser nach der Schlacht und der Verbrennung des Argos-haines die wehrlose Stadt bestürmte (Paus. II 20 8ff. Plut. Bei dieser Deutung mor. 245). würde ¿ξελάση einen zutreffenden Sinn haben. Vgl. übrigens zu IV 163 12.

12. ἀμφιδουφέας, bei der Klage um die verlorenen Gatten, bei der sich die Weiber Brust und Gesicht zu zerschlagen pflegten.

13. ἐπεσσομένοισι, nach Analogie von ἐπιγενησόμενοι gewagt.

14. Mit oges bez. das Orakel den Argos (Panoptes), den Wächter der Io, deren Hain verbrannt ward (c. 80): nach der alten Erklärung von (Hermes) Αργειφόντης = όφιοπόνος. Denn Δωριείς παὶ μάλιστα Αργείοι τον δφιν άργαν έχάλουν. Bekker Anecd. p. 442. Überdies galt der Drache von jeher als ein Feldzeichen der Argeier. Soph. Ant. 125 heifst das argeiische Heer αντίπαλος δράχων, und bei

10

15 ταῦτα δη πάντα συνελθόντα τοῖσι Αργείοισι φόβον παρείχε. καὶ δή σφι πρὸς ταῦτα ἔδοξε τῷ κήρυκι τῶν πολεμίων χρασθαι, δόξαν δέ σφι εποίευν τοιόνδε δχως δ Σπαρτιήτης χηρυξ προσημαίνοι τι Λακεδαιμονίοισι, εποίευν και οί 78' Αργείοι τώντο τοῦτο. μαθών δὲ ὁ Κλεομένης ποιεῦντας τούς Αργείους όποδόν τι ό σφέτερος πηρυξ σημήνειε, παραγγέλλει σφι, όταν σημήνη ο κήρυξ ποιέεσθαι άριστον, τότε αναλαβόντας τα όπλα χωρέειν ές τους Αργείους. ταῦτα 5 καὶ εγένετο επιτελέα εκ των Λακεδαιμονίων αριστον γάρ ποιευμένοισι τοίσι 'Αργείοισι έκ του κηρύγματος έπεπέατο, καὶ πολλούς μέν ἐφόνευσαν αὐτῶν, πολλῷ δ' ἔτι πλεύνας ες το άλσος του "Αργου καταφυγόντας περιιζόμε-79 νοι εφύλασσον. ενθεύτεν δε δ Κλεομένης εποίεε τοιόνδε. έχων αὐτομόλους ἄνδρας καὶ πυνθανόμενος τούτων, έξεκάλεε πέμπων κήρυκα ονομαστί λέγων των 'Αργείων τους εν τω ίρῷ ἀπεργμένους, ἐξεκάλεε δὲ φὰς αὐτῶν ἔχειν τὰ ἄποινα. 5 ἄποινα δὲ ἐστὶ Πελοποννησίοισι δύο μνέαι τεταγμένας κατ' ανδρα αλχμάλωτον [εκτίνειν]. κατά πεντήκοντα δή ών των 'Αργείων ώς εκάστους εκκαλεύμενος ο Κλεομένης έπτεινε. ταύτα δέ κως γινόμενα ελελήθεε τους λοιπους τούς εν τῷ τεμένει. ἄτε γὰρ πυπνοῦ εόντος τοῦ ἄλσεος, 10 οθα ωρων οἱ ἐντὸς τοὺς ἐατὸς ὅ τι ἔπρησσον, πρίν γε δή αθτών τις αναβάς επί δενδρος κατείδε το ποιεύμενον. 80 ούκων δή έτι καλεόμενοι έξήισαν. ενθαύτα δή ό Κλεομένης εκέλευε πάντα τινά των είλωτέων περινέειν ύλη τὸ

Eurip. Phon. 1137 führt Adrastos, der argeiische König, auf dem Schilde den Drachen als Wappen. — ἀέλικτος: Der argeiische δράκων ist eben keine gewöhnliche sich ringelnde Schlange. (Die La. τριέλικτος ist eine metrische Korrektur zu δφις, dessen Ultima schwankende Quantität bat.)

15. ταῦτα πάντα΄ συνελθόντα: es ist aber nur der Einmarsch der Feinde und das Orakel erwähnt. So steht derselbe phrasenhafte Ausdruck auch V 36 3, nachdem ebenfalls nur von zwei Begebenheiten

geredet war.

17. χρασθαι, auf Befehle des Heroldes zu hören, wie VII 18 18. So mochten sie hoffen vor jeder Überraschung sicher zu sein.

79. 2. πυνθανόμενος, εc. τὰ οὐ-

νόματα.

4. ἄποινα 'Lösegeld' homerisch. Noch IX 120 10.

10. δ τι ξπρησσον 'wie es ihnen erging' (III 82 10. IV 145 1. VIII 21 1).

11. κατεῖδε, 'von oben herab' (II 138 8).

80. 2. Vly, um durch die nahe



άλσος, των δε πειθομένων ενέπρησε το άλσος. καιομένου dè ήδη ἐπείρετο τών τινα αθτομόλων τίνος εἴη θεών τὸ άλσος · δ δε έφη * Αργου είναι. δ δε ώς ήχουσε, αναστενάζας 5 μέγα είπε ,, δ "Απολλον χρηστήριε, ή μεγάλως με ηπάτηκας φάμενος *Αργος αιρήσειν· συμβάλλομαι δ' έξήκειν μοι το χρηστήριον. " μετά δε ταθτα ο Κλεομένης την μεν 81 πλέω στρατιήν απήκε απιέναι ές Σπάρτην, χιλίους δέ αθτός λαβών τούς άριστέας ήιε ές τὸ "Ηραιον θύσων. βουλομένου δε αθτοῦ θύειν επί τοῦ βωμοῦ ὁ ίρεὺς ἀπηγόφευε, φας οθα όσιον είναι ξείνω αθτόθι θύειν. δ δέ Κλεομένης τὸν ἱρέα ἐχέλευε τοὺς είλωτας ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ἀπάγοντας μαστιγώσαι, καὶ αὐτὸς έθυσε· ποιήσας δὲ ταῦτα απήιε ές την Σπάρτην. νοστήσαντα δέ μιν υπήγον οί 82 έχθροι ύπο τους εφόρους, φάμενοί μιν δωροδοκήσαντα ούκ έλετν τὸ Αργος, παρεόν εθπετέως μιν έλετν. δ δέ σφι έλεξε, ούτε εί ψευδόμενος ούτε εί άληθέα λέγων έχω σαφηνέως εξπαι, έλεξε δ' ών φάμενος, επείτε δή το του 5 *Αργου ίρον είλον, δοκέειν οι έξεληλυθέναι τον του θεου χρησμόν· πρός ών ταύτα οδ δικαιούν πειράν τῆς πόλιος, πρίν γε δη ίροισι χρήσηται και μάθη είτε οι ο θεός παραδιδοί είτε έμποδών ξοτηκε καλλιερευμένο δε έν τω 'Ηραίω εκ του αγάλματος των στηθέων φλόγα πυρός 10 εκλάμψαι, μαθείν δε αθτός οθτω την άτρεκείην, ότι οθκ αίρεει τὸ "Αργος. εὶ μεν γὰρ ἐχ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος έξέλαμψε, αίρέειν αν κατ' άκρης την πόλιν, έκ των

Glut den durch eine Mauer abge-

sperrten Hain anzuzünden. 81. 4ff. τὸ Ἡραιον, etwa eine Meile nordöstlich von Argos (I 31 14). — Eine ganz ähnliche Anekdote V 72. — δ ίρεύς, ungenau für ή ἱρείη, oder, wenn die Erzählung (7 μαστιγώσαι) genau ist, ein unbestimmter Ausdruck für ζάχο-

7. autós, ohne den Priester. 82. 2. ύπὸ τοὺς ἐφόρους, wie c.

72 7 ύπο δικαστήριον.

3. µw: neutral noch I 93 7. 117 17. 178 12. II 37 23. III 111 3. VII 143 6; sonst nur bei Dich-

 ἔλεξε — φάμενος 'sagte in seiner Rede' (I 118 7). — J wv: vgl. zu I 140 7.

8. πρὶν — χρήσηται, ohne ἄν; zu VII 54 9. — ὁ θεός, die Göttin Hera. Vom Genus zu I 105 14.

9. παραδιδοί, permittat, sc. πει-ρᾶν; zu IV 119 13. — καλλιερευμένφ: zu VII 113 10.

11. αὐτός, ohne den Gott — ἀτρεzeiny: zu c. 18. – alpéei: zu V 43 6.

13. αἰφέειν ἄν: in direkter Rede

στηθέων δε λάμψαντος παν οί πεποιήσθαι όσον ό θεός 15 εβούλετο γενέσθαι. ταῦτα λέγων πιστά τε καὶ οἰκότα έδόχεε Σπαρτιήτησι λέγειν, καὶ διέφυγε πολλὸν τοὺς διώχοντας.

*Αργος δε ανδρών εχηρώθη ούτω ώστε οι δούλοι αὐτων έσχον πάντα τὰ πρήγματα ἄρχοντές τε καὶ διέποντες, ές δ ἐπήβησαν οἱ τῶν ἀπολομένων παϊδες· ἔπειτα σφέας οδτοι ανακτώμενοι όπίσω ές έωυτούς το Αργος έξέβαλον. 5 έξωθεύμενοι δε οί δοῦλοι μάχη έσχον Τίρυνθα. τέως μεν δή σφι ην ἄρθμια ές ἄλλήλους, ἔπειτα δὲ ές τοὺς δούλους ήλθε ανήρ μαντις Κλέανδρος, γένος ἐων Φιγαλεὺς απ' Αρχαδίης οδτος τους δούλους ανέγνωσε επιθέσθαι τοϊσι δεσπότησι. ἐχ τούτου δὴ πόλεμός σφι ἦν ἐπὶ χρόνον 10 συχνόν, ές δ δή μόγις οἱ 'Αργείοι ἐπεκράτησαν.

αξοεον αν, caperem. Der Infinitiv hängt ab von maseir. Der Redende erzählt die von ihm damals angestellte Erwägung. In direkter Form: ich erkannte wie die Sache in Wahrheit stand, nämlich dass ich Argos nicht einbekommen würde. Wäre die Flamme vom Haupte des Bildes ausgefahren, so würde ich es einbekommen. Auch πεποιησθαι ist von μαθείν abhängig. zατ' ἄχρης: zu c. 18 4. Kleomenes hilft sich durch ein Spiel mit der eigentlichen Bedeutung des Ausdruckes $(\tilde{\alpha} \times \varrho_{\eta} = \times \epsilon \varphi \alpha \lambda \dot{\eta}).$

 πολλόν, mit großer Stimmenmehrheit. Vgl. auch zu V 1 18.

83. Εχηρώθη ανδρων, civibus viduata est (Verg. Aen. VIII 571). Il. ε 642 Ἰλίου εξαλάπαξε πόλεν χήρωσε δ' αγυιάς. Solon Fr. 37 4 πολλών αν ανδρών ήδ" έχηρώθη πόλις. Die Zahl der Erschlagenen betrug 6000 (VII 148 11). — δοῦlos: wie in Lakedämon, standen in Argos unter der dorischen Stadtgemeinde die Periöken (Oevearas, VIII 73 84) in den abhängigen Landstädten, und die Klasse der Hörigen (Γυμνήσιοι), welche zu den Vollbürgern ein ähnliches Verhältnis hatten, wie die Heloten zu den Spartiaten. Diese Hörigen meint H., den Plut. mor. 246a aus un-verständigem Eifer eines Irrtums. zeiht: ἐπανορθούμενοι δὲ τὴν όλιγανδρίαν ουχ (ώς Ἡρόσοτος ἱστο-ρεῖ) τοῖς δούλοις, ἀλλὰ τῶν περιοίχων ποιησάμενοι πολίτας τους άρίστους συνώχισαν τάς γυναίχας. H. sagt nicht dass die Sklaven die Witwen geheiratet noch dass sie in die Bürgerschaft aufgenommen seien. Von Periöken bezeugt dies Aristoteles Pol. V 3.

4. ανακτασθαι ές έωυτόν 'wieder an sich bringen'. Zu és veranlassten Redensarten wie ἡ βασιληίη ἀναβαίνει ές τινά (VIÌ 205 6).

5. ἐξωθεύμενοι, ungenaues Tempus; zu II 69 10. — Τίουνθα: gleichwohl kämpfen 400 Tirynthier bei Plataeae (IX 28). Ihre Stadt war also damals wieder frei.

6. ἄρθμια = φίλια (VII 101 12). 7. Φιγαλεύς, aus Φιγαλία oder Φιγάλεια, im sūdwestlichen Arkadien, am Neda-fluís.

9. Der Krieg scheint sein Ende erst mit der Zerstörung von Tiryns gefunden zu haben, die nach den Perserkriegen (Paus. V 23 3), wahr-

Stritters in 12/0/00 UK

Αργείοι μέν νυν διά ταθτα Κλεομένεα φασί μανέντα 84 άπολέσθαι κακώς αθτοί δε Σπαρτίηται φασί έκ δαιμονίου μέν οὐδενὸς μανηναι Κλεομένεα, Σκύθησι δὲ όμιλήσαντά μιν αποητοπότην γενέσθαι καὶ έκ τούτου μανήναι. Σκύθας γάο τούς νομάδας, έπείτε σφι Δαρείον έμβαλείν ές την 5 χώρην, μετά ταΰτα μεμονέναι μιν τείσασθαι, πέμψαντας δὲ ές Σπάρτην συμμαχίην τε ποιέεσθαι καὶ συντίθεσθαι ώς χοεον είη αὐτοὺς μέν τοὺς Σκύθας παρά Φᾶσιν ποταμον πειράν ές την Μηδικήν έσβάλλειν, σφέας δὲ τοὺς Σπαρτιήτας κελεύειν έξ Έφεσου δομωμένους αναβαίνειν καί 10 έπειτα ές τωυτό απανταν. Κλεομένεα δε λέγουσι ήχόντων των Σκυθέων επί ταυτα όμιλέειν σφι μεζόνως, όμιλέοντα δε μάλλον τοῦ εκνεομένου μαθείν την ακρητοποσίην παρ αθτών εκ τούτου δε μανήναι μιν νομίζουσι Σπαρτιήται. έχ τε τόσου, ώς αὖτοὶ λέγουσι, ἐπεὰν ζωρότερον βούλωνται 15 πιείν, 'επισκύθισον' λέγουσι. οὔτω δη Σπαρτιήται τὰ περί Κλεομένεα λέγουσι εμοί δε δοκέει τίσιν ταύτην δ Κλεομένης Δημαρήτω έπτεισαι.

Τελευτήσαντος δε Κλεομένεος ώς επύθοντο Αλγινηται, 85

scheinlich zugleich mit der von Mykenä im J. 468 (Diod. XI 65) stattfand.

84. 4. ἐκ τούτον 'infolgedessen'. 5 f. τοὺς νομάδας: zu IV 11 2. 19 3. — ἐπείτε — μετὰ ταῦτα: vgl. V 55 6. IX 77 1. 93 19. — μεμο-νένα, Homerisch; bei H. nur hier. Zur Sache vgl. c. 40.

9. S. I 104 7. IV 11 3. Eben diese Ausführung macht die ganze Geschichte als leere Prahlerei der Spartiaten verdächtig. — αὐτὸνς τοὺς Σπ., wie unten c. 86 6 ἡμεῖς οἱ Σπ., I 4 σφέας τοὺς ἐχ τῆς ᾿Ασίης, V 18 ἡμῖν τοῖοι Πέροησι, Thuk. I 144 σφέαι τοῖς Λαχεδαιμονίοις.

10. χελεύειν, parallel zu χοεόν εξη. Vgl. III 53 25. — έξ 'Εφέσου: s. V 54.

11 f. ες τώντό, eodem (I 97 8).

— ἡχόντων των Σχυθέων — σφι:
zu I 3 8. Ähnlich unten c. 85 7.

86 6. — όμιλέειν μεζόνως wird durch όμιλέοντα σε μάλλον τοῦ εκνευμένου (magis quam deceret) in bequemer Breite erneuert. S. zu I 8 2.

13 ff. Schon gleichteilige Mischung mit Wasser galt für bedenklich. Ein Dichter bei Athenāos p. 36 b ἐἀν δ' ἔσον ἔσω προσφέρη, μανίαν ποιεῖ 'Εἀν δ' ἄχρατον, παράλυσιν τῶν σωμάτων. — ἐχ τόσον: zu V 89 1.

16. ἐπισχύθισον = ἐπίχεον Σχυθιστί, att. ἐπίχεον ἀχράτον. So sagte man, wenn man eine Gesundheit (ἐπίχνσις) trinken wollte. Zum Worte vgl. ἀποσχυθίζειν (zu IV 64 7).

Äginas Streit mit König Leotychides; Erzählung vom Spartiaten Glaukos (c. 85f.). Kämpfe zwischen Ägina und Athen (c. 87—93).

έπεμπον ές Σπάρτην αγγέλους καταβωσομένους Λευτυχίδεω περί των εν 'Αθήνησι ομήρων εχομένων. Λαιεδαιμόνιοι δε δικαστήριον συναγαγόντες έγνωσαν περιυβρίσθαι 5 Αλγινήτας ύπὸ Λευτυχίδεω, καί μιν κατέκριναν ξκόστον άγεσθαι ές Αίγιναν άντι των έν Αθήνησι έχομένων άνδρών μελλόντων δὲ άγειν των Αλγινητέων τὸν Λευτυχίδεα, είπε σφι Θεασίδης ο Λεωπρέπεος, εων εν Σπάρτη δόκιμος ανήρ, ,,τί βουλεύεσθε ποιέειν, ανδρες Αίγινηται; τὸν βασι-10 λέα των Σπαρτιητέων έχδοτον γενόμενον ύπο των πολιητέων άγειν; εί νῦν δργή χρεώμενοι έγνωσαν οῦτω Σπαρτιήται, όχως έξ ύστέρης μή τι ύμιν, ην ταθτα πρήσσητε, πανώλεθρον κακόν ές την χώρην εμβάλωσι. ταῦτα ἀκούσαντες οί Αλγινήται έσχοντο της αγωγής, όμολογίη δε έχρήσαντο 15 τοιήδε, επισπόμενον Λευτυχίδεα ές λθήνας αποδουναι 86 Αλγινήτησι τοὺς ἄνδρας. ώς δὲ ἀπικόμενος Λευτυχίδης ές τὰς 'Αθήνας ἀπαίτεε τὴν παραθήχην, οἱ δ' 'Αθηναίοι προφάσιας εξλχον ου βουλόμενοι αποδούναι, φάντες δύο σφέας εόντας βασιλέας παραθέσθαι και ου δικαιούν τώ 5 έτερω άνευ του έτερου αποδιδόναι ού φαμένων δε άποα) δώσειν τῶν ᾿Αθηναίων, ἔλεξέ σφι Λευτυχίδης τάδε. ,,δ ' Αθηναίοι, ποιέετε μέν δκότερα βούλεσθε αὐτοί καὶ γάρ αποδιδόντες ποιέετε δσια, καὶ μη αποδιδόντες τὰ έναντία τούτων δχοίον μέντοι τι έν τη Σπάρτη συνηνείχθη γενέσθαι περί παρακαταθήκης, βούλομαι ύμιν είπαι. λέγομεν

85. 2. καταβοᾶν, populäres Wort statt κατηγορέειν.

3. S. c. 73.

5. Verb. μιν ἄγεσθαι.
10. ἐκθοτον γενόμενον 'ausgeliefert'. Vgl. zu III 1 8. V 63 5.
12. ὅκως — μή 'sehet wohl zu daß nicht . . . 'Vgl. V 79 12. — ἐξ ὁστέρης, Ggs. zu νῦν; zu I 108 16. — ταῖτα πρήσσητε: oben 10

ποιέειν. So steht πρήσσειν statt ποιέειν auch III 29 9. VI 134 14. VII 39 17.

14. ἔσχοντο 'standen ab'. VII 169 ἔσχοντο της τιμωρίης, 239 (κακο-λογίης) ἔχεσθαί τινα τοῦ λοιποῦ χελεύω.

86. 2. την παραθήμην: s. c. 73 12.

3. προφάσιας έλκειν 'Ausflüchte machen'. Aristoph. Lys. 726 πάσας τε προφάσεις ώστ' απελθείν οίχασε "Ελχουσιν. Vgl. Ι 156 πρόφασιν προτείνη.

4. σφέας, εc. τοὺς ἄνδρας. — Verb. δύο ἐόντας.

5. οὐ φαμένων δε, Epanalepsis des Satzes of & Agnacioi . . . Vgl. V 91 7.

86α. 2. δχότερα: zu V 39 12. βούλεσθε αὐτοί, wie V 6 3.

 λέγομεν ἡμεῖς man erzählt sich bei uns. Ähnlich Z. 9 φαμέν, Il λέγομεν. — κατά — ἐμέο, avorum memoria.



ήμεις οι Σπαρτιήται γενέσθαι εν τη Λακεδαίμονι κατι τρίτην γενεήν [τήν] απ' έμέο Γλαθκον Ἐπικύδεος παϊδα. τούτον τον ανόρα φαμέν τα τε άλλα πάντα περιήπειν τα πρώτα, και δή και ακούειν ἄριστα δικαιοσύνης πέρι πάντων δσοι την Λακεδαίμονα τούτον τον χρόνον οίκεον, συνε- 10 νειχθήναι δέ οἱ ἐν χρόνφ ἱπνευμένφ τάδε λέγομεν, ἄνδρα Μιλήσιον απικόμενον ες Σπάρτην [βούλεσθαί οί] ελθείν ες λόγους προϊσχόμενον τοιάδε. 'είμὶ μεν Μιλήσιος, ήχω δε της σης Γλαύκε βουλόμενος δικαιοσύνης απολαύσαι. ώς γάο δη ἀνὰ πᾶσαν μέν την ἄλλην Ελλάδα, έν δὲ καὶ πεοὶ 15 Ιωνίην τῆς σῆς δικαιοσύνης ἦν λόγος πολλός, ἐμεωυτῷ λόγους εδίδουν και δτι επικίνδυνος εστί αλεί κοτε ή Ίωνίη, ή δε Πελοπόννησος ασφαλέως ίδουμένη, και διότι χρήματα οὐδαμὰ τοὺς αὐτούς ἐστι ὁρᾶν ἔχοντας· ταῦτά τε ὧν έπιλεγομένω και βουλευομένω έδοξέ μοι τὰ ἡμίσεα πάσης 20 τῆς οδσίης έξαργυρώσαντα θέσθαι παρά σέ, εὖ έξεπισταμένω ως μοι κείμενα έσται παρά σοί σόα. σύ δή μοι καί τὰ χρήματα δέξαι καὶ τάδε τὰ σύμβολα σῷζε λαβών θς δ' άν έχων ταυτα απαιτέη, τούτω αποδουναι.' δ μέν δή από β) Μελ΄του ήμων ξείνος τοσαύτα έλεξε, Γλαύκος δε εδέξατο την παρακαταθήκην επί τῷ είρημενφ λόγφ. χρόνου δε πολλού διελθόντος έλθον ές Σπάρτην τούτου του παραθεμένου τὰ γρήματα οἱ παϊδες, ἐλθόντες δὲ ἐς λόγους τῷ 5

8. τὰ ἄλλα πάντα 'in allem anderen'. — περιήχειν τὰ πρώτα, summa assecutum esse, principem esse. VII 16 α τά σε χαὶ ἀμφότερα (sc. φρονέειν τε εὖ χαὶ τῷ λέγοντι χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι) περιήχοντα ἀνθρώπων χαχών ὁμιλίαι σφάλλουσι. Vgl. V 49 15.

11 f. &v χρόνω ἐχνευμένω 'zur gehörigen d. i. zu der (von der Gottheit oder vom Schicksal) bestimmten Zeit', 'da die Zeit sich erfüllt hatte', suo oder fatali tempore. Die That des Glaukos, welche den Untergang des Hauses zur Folge hatte, konnte in hellenischer Meinung nicht zufällig erscheinen; sie

war über ihn verhängt. — Die Satzfügung wie c. 117 4 f.

15. περί 'in', ohne Bezeichnung des bestimmten Ortes (I 24 31).

16 f. εμεωντῷ λόγους ἐδίδουν 'ging mit mir zu Rate' (I 34 11).

— αἰεί κοτε 'von jeher' (I 58 2).

Der Milesier war ein Zeitgenosse des Krösos und Kyros.

18. διότι, nicht verschieden von δτι (II 43 11).

19. ἔχοντας, nămlich bei uns in Ionien.

24 f. ἀποσοῦναι, parallel zu σῶζε; s. zu III 134 23. — ἀπαιτέη, sc. τὰ χοήματα. Γλαύχω καὶ ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα ἀπαίτεον τὰ χρήματα. ὅ δὲ διωθέετο ἀντυποχρινόμενος τοιάδε. 'οὐτε μεμνημαι τὸ πρῆγμα οὔτε με περιφέρει οὐδὲν εἰδέναι τούτων τῶν ὑμεῖς λέγετε, βούλομαί τε ἀναμνησθεὶς ποιέειν 10 πᾶν τὸ δίκαιον· καὶ γὰρ εἰ ἔλαβον, ὀρθῶς ἀποδοῦναι, καὶ εἴ γε ἀρχὴν μὴ ἔλαβον, νόμοισι τοῖσι Ἑλλήνων χρήσομαι ἐς ὑμέας. ταῦτα ὧν ὑμῖν ἀναβάλλομαι κυρώσειν ἐς τέταρτον γ) μῆνα ἀπὸ τοῦδε.' οἱ μὲν δὴ Μιλήσιοι συμφορὴν ποιησάμενοι ἀπαλλάσσοντο ὡς ἀπεστερημένοι τῶν χρημάτων, Γλαῦκος δὲ ἐπορεύετο ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίω. ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον εἰ δρκω τὰ 5 χρήματα ληίσηται, ἡ Πυθίη μετέρχεται τοῖσιδε τοῖσι ἔπεσι.

Γλαῦχ΄ Ἐπικυδείδη, τὸ μέν αὐτίκα κέρδιον οὕτω δρκφ νικῆσαι καὶ χρήματα ληίσσασθαι. δμνυ, ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὔορκον μένει ἄνδρα.

86 β. 7. ἀντ —, weil in der Antwort die Behauptung der Söhne bestritten wird. Also ἀντυποκρίνεσθαι = ἀντιλέγοντα ὑποκρίνεσθαι. — οὐτε — τε (9) 'zwar nicht — aber doch'. Vgl. zu I 59 32. V 27 1.

7 f. Ich weiß nichts von der Sache, 'noch bringt mich etwas von dem, was ihr sagt, darauf zurück von der Sache zu wissen'. d. i. 'nichts von dem, was ihr sagt, 'erweckt mir eine Erinnerung an die Sache'. Plat. Lach. p. 180 περιφέρει δέ τίς με καὶ μνήμη ἄρτι τῶνδε λεγόντων. Ähnlich ist die Wendung bei Terent. Phorm. 802 redii mecum in memoriam. Ital. sagt man girarsi in memoria, frz. remettre gn en mėmoire.

10. ὀρθῶς ἀποδοῦναι, sc. βούλομαι, 'ehrlich zurückzahlen'.

11. νόμοισι — χρήσομαι, umschriebene Andeutung, dass er bereit sei einen Reinigungseid zu schwören. Vgl. γ 4. — νόμοι οἱ Ελλήνων, bei anderen auch κοινοὶ τῆς Ελλάδος νόμοι oder τὰ νόμιμα τῶν Ελλήνων, sind die allgemeinen Rechtsgrundsätze, welche

im Verkehre zwischen den Stämmen und Städten allmählich zur Geltung gekommen waren. Glaukos glaubt also schon ein übriges zu thun, daßs er die Fremden nicht rundweg als rechtlos zurückweist, sondern ihnen die Aussicht auf den Rechtsweg öffnet.

12. Zum Futur πυρώσειν nach αναβάλλομαι vgl. V 49 49.

86 γ. συμφορήν π.: zu V 5 9.

5. ληίσηται: des Wortes bedient sich in ganz gleichem Sinne Hesiod. ἔργ. 322, wo er dasselbe Thema wie diese Erzählung erörtert: εἰ γάρ τις καὶ χεροὶ βἰμ μέγαν ὅλβον ἔληται, "Η ὅγ' ἀπὸ γ λώσοης ληίσσεται, οἰά τε πολλά Γίγνεται, εὖτ' ἄν ởη κέρδος νόον ἔξαπατήση 'Ανθρώπων, αἰδῶ δὲ τ' ἀναιδείη κατοπάζη' 'Ρεῖα δὲ μεν μαυροῦσι θεοί, μινύθουσι δὲ οίκοι Ανέρι τῷ, παῦρον δὲ τ' ἐπὶ χρόνον ὄὶ βος ὀπηδεῖ. — μετέρχεται, prosequitur; hier mit drohendem Sinne. Vgl. oben c. 69 2.

7. νικήσαι, im Rechtsstreite.

8. Il. ι 320 κάτθαν' δμώς δ τ' ἀεργὸς ἀνὴρ ὅ τε πολλὰ ἐοργώς.



άλλ' δοχου πάις ἐστίν, ἀνώνυμος, οὐδ' ἔπι χεῖφες οὐδὲ πόσες χραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰς ὅ κε πᾶσαν 10 συμμάρψας όλέση γενεὴν καὶ οἴκον ἄπαντα.

ἀνδρὸς δ΄ εὐόρχου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.
ταῦτα ἀχούσας ὁ Γλαῦχος συγγνώμην τὸν θεὸν παραιτέετο αὐτῷ ἴσχειν τῶν ὑηθέντων. ἡ δὲ Πυθίη ἔφη τὸ πειρηθῆναι τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ποιῆσαι ἴσον δύνασθαι. Γλαῦχος δ)
μὲν δὴ μεταπεμψάμενος τοὺς Μιλησίους ξείνους ἀποδιδοῖ σφι τὰ χρήματα, τοῦ δὲ εἶνεχα ὁ λόγος ὅδε ὧ ᾿Αθηναῖοι ὁρμήθη λέγεσθαι ἐς ὑμέας, εἰρήσεται· Γλαύχου νῦν οὕτε τι ἀπόγονον ἐστὶ οὐδὲν οὕτ᾽ ἱστίη οὐδεμία νομιζομένη 5 εἶναι Γλαύχου, ἐκτέτριπταί τε πρόρριζος ἐκ Σπάρτης. οὕτω ἀγαθὸν μηδὲ διανοέεσθαι περὶ παρακαταθήκης ἄλλο γε ἢ ἀπαιτεόντων ἀποδιδόναι.΄

9. ὅρχου πάις, e'ne Folge des (falschen) Schwures; ein Rachegeist ohne Namen und Gestalt, aber unverkennbar in seinem Wirken. Zum Ausdruck vgl. VIII 77 9. Eurip. Hek. 1110 πέτρας παῖς λέλακ' ἀνὰ στρατὸν Ἡχώ. Ερίcharm. Fr. 150 ἐγγύα γὰρ ἄτας θυγάτηρ, ἐγγύας δὲ ζαμία.

10. Sonst wird der Όρχος selbst als Rächer des Meineides vorgestellt. Hesiod. Theog. 231 Όρχον 3, δς δή πλείστον επιχθονίους ανθρώπους Πημαίνει, δτε κέν τις έκων επίσρανν δμόσση. Ders. εργ. 219 αυτίκα γὰς τρέχει Όρχος ἄμα σχολιῆσι δίκησι, u. a.

11. 'Nichts Fürchterlicheres für Griechen älterer Zeit als das Aussterben der Familie, die Verödung des Hauses, durch die der Tote seine religiöse Ehre, die Götter des Geschlechtes ihre Opfer, der Herd seine Flamme, die Vorfahren ihren Namen unter den Lebenden verlieren.' Müller Dor. II 193.

12. Hesiod. Egy. 282 ös de ze

12. Hesiod. ἔργ. 282 δς δέ κε μαρτυρίησιν έκων ἐπίορχον ομόσσας Ψεύσεται, ἐν δὲ δίκην βλάψας νήκεστον ἀασδῆ: Τοῦ δέ τ' ἀμαυροτέρη γενεὴ μετόπισθε λέλειπται,

Ανδρὸς δ' εὐόρχου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων. — ἀμείνων, beatior, bei Hesiod, dem der Vers entlehnt ist, mit λέλειπται zu verbinden als Ggs. zu ἀμαυροτέρη; im Orakel sind diese Bezüge sowie der des Komparativs verdunkelt.

13 f. συγγνώμην ίσχειν, veniam dare. Soph. Antig. 65 αλτοῦσα τοὺς ὑπὸ χθονὸς Σύγγνοιαν ίσχειν.

15. δύνασθαι, valere (II 30 4).

86 δ. 4 f. ὁρμήθη λέγεσθαι, institutus est. Vgl. zu III 56 5. — ές: zu c. 69 3. — τι — οὐδέν, nihil prorsus (IV 19 3. V 65 1). — ἀπόγονον, adjektivisch, wie zuweilen ἐχγονος. Vom Neutrum zu c. 52 9. — ἰστίη 'Hausstand' (V 40 10). — νομιζομένη: das Haus bestand noch, aber in anderem Besitz und unter anderem Namen.

- 6. ἐχτέτριπται, von einem einzelnen statt von seinem Geschlechte, wie Eurip. Hipp. 682 Ζεύς σ' δ γεννήτως ἐμὸς Πρόρριζον ἐχτρίψειεν. Zum Ausdruck vgl. I 32 51. VI 37 14.
 - 7. οὕτω: vgl. V 76 12.
- 8. ἀπαιτεόντων, die Eigentümer-Vgl. I 3 10.

87 Αευτυχίδης μέν είπας ταθτα, ώς οἱ οὐδὲ οὖτω έσήχουον οἱ Αθηναΐοι, ἀπαλλόσσετο οἱ δὲ Αλγινήται, πρίν των πρότερον αδικημάτων δουναι δίκας των ές 'Αθηναίους υβρισαν Θηβαίοισι χαριζόμενοι, εποίησαν 5 τοιόνδε. μεμφόμενοι τοίσι 'Αθηναίοισι καὶ άξιουντες άδικέεσθαι, ώς τιμωρησόμενοι τούς 'Αθηναίους παρεσπευάζοντο· καὶ ἦν γὰς δὴ τοῖσι ᾿Αθηναίοισι πεντετηρὶς έπὶ Σουνίφ, λοχήσαντες [ών] την θεωρίδα νέα είλον πλήρεα ανδρών των πρώτων 'Αθηναίων, λαβόντες δέ τους ανδρας 88 έδησαν. 'Αθηναίοι δέ παθόντες ταυτα πρός Αλγινητέων οδιέτι ανεβάλλοντο μη ού το παν μηχανήσασθαι επ' Αλγινήτησι. και ήν γαρ Νικόδρομος Κνοίθου καλεόμενος έν τη Αλγίνη ανήρ δόκιμος, οδτος μεμφόμενος μέν τολσι 5 Αλγινήτησι προτέρην έωυτοῦ ἐξέλασιν ἐχ τῆς νήσου, μαθών δὲ τότε τοὺς 'Αθηναίους ἀναρτημένους ἔρδειν Αλγινήτας κακώς, συντίθεται 'Αθηναίοισι προδοσίην Αλγίνης, φράσας εν τη τε ημέρη επιχειρήσει και έκείνους ές την ηκειν 89 δεήσει βοηθέοντας. μετά ταυτα καταλαμβάνει μέν κατά τὰ συνεθήκατο 'Αθηναίοισι ὁ Νικόδρομος τὴν παλαιὴν

87. ἐσαχούειν mit dem Dativ noch I 214 2.

3. S. V 81. H. macht auf diesen Umstand aufmerksam, der es erkläre wie die Ägineten, obgleich die Beleidigten, dennoch der ausgleichenden Gerechtigkeit zufolge unterliegen mußten. Die Athener hätten nur Gleiches mit Gleichem vergolten.

5. ἀξιοῦντες, bei H. nur hier in der abgeschwächten Bedeutung νο-

μίζοντες, ὑπολαμβάνοντες.

7. καὶ — γάρ 'und da'. — πεντετηρίς, sc. δρτή, nach Ablauf von je vier Jahr begangen; vgl. c. 110 9. Das Fest ward dem auf dem Vorgebirge Sunion verehrten Poseidon gefeiert, außer anderem mit einem ἀγων νεων (Lysias or. XXI5).

8. θεωφίδα, welches die öffentlichen Festgesandten (θεωφοί) zum Orte der Feier führte.

88. 2. $\tau \delta n \tilde{\alpha} \nu$ 'alles mögliche' (I 85 4).

3 f. Κνοίθου καλεόμενος 'Sohn des Knöthos', mehr poetisch. Pind. Pyth. III 67 Λατοίδα κεκλημένον 'Apollons Sohn', Theokr. ΧΧΙΥ 101 'Ηρακλέης — 'Αργείου κεκλημένος 'Αμφιτούωνος. Ευτίρ. Rhes. 279 πατρὸς δὲ Στουμόνος κικλήσκεται. Βεί Η. vgl. VII 143 τῷ οὔνομα μέν ἢν Θεμιστοκλέης, παῖς δὲ Νεοκλέος ἐκαλέετο. Thuk. VIII 6. Έν-διος γὰρ 'Αλειβιάδου ἐκαλεῖτο.

6. ἀναφτημένος, paratos (ΙΙΙ 81 10).

7 f. Nikodromos bestimmte den Tag, an dem er sich erheben wollte, und zugleich den Tag, bis zu welchem $(k_s \tau \hat{\eta} \nu)$ spätestens die athenische Flotte ihm zu Hülfe kommen sollte. Er hoffte sich bis dahin zu halten.

89. κατά τά: zu V 12 1.

καλεομένην πόλιν, 'Αθηναΐοι δε οδ παραγίνονται ες δέον. ού γὰο έτυχον ἐοῦσαι νέες σφι άξιόμαχοι τῆσι Λίγινητέων συμβαλείν εν ῷ ὧν Κορινθίων εδέοντο χρησαί σφι νέας, 5 έν τούτω διεφθάρη τὰ πρήγματα. οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἦσαν γάρ σφι τοῦτον τὸν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα, 'Αθηναίοισι διδούσι δεομένοισι είχοσι νέας, διδούσι δέ πενταδράχμους ἀποδόμενοι· δωρεήν γὰρ ἐν τῷ νόμφ οὐκ ἔξην δουναι. ταύτας τε δη λαβόντες οί 'Αθηναίοι καὶ τὰς 10 σφετέρας, πληρώσαντες έβδομήχοντα νέας τὰς ἀπάσας, έπλεον έπὶ τὴν Λικιναν, καὶ ὑστέρησαν ἡμέρη μιῆ τῆς συγκειμένης. Νικόδρομος δέ, ώς οἱ 'Αθηναΐοι ές τὸν 90 καιρόν οὖ παρεγίνοντο, ές πλοΐον ἐσβὰς ἐκδιδρήσκει ἐκ της Αλγίνης σύν δέ οι και άλλοι έκ των Αλγινητέων είποντο, τοίσι 'Αθηναίοι Σούνιον οίκησαι έδοσαν. ένθευτεν δὲ οὖτοι δρμώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῆ νήσω 5 Αλγινήτας. ταῦτα μέν δή δοτερον έγίνετο. Αλγινητέων δέ οί 91 παχέες ἐπαναστάντος τοῦ δήμου σφι ἄμα Νικοδρόμω ἐπεκράτησαν, καὶ ἔπειτα σφέας χειρωσάμενοι έξηγον (ώς) ἀπολέοντες. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄγος σφι ἐγένετο, τὸ ἐκθύσασθαι οὖχ οἶοί τε ἐγένοντο ἐπιμηχανώμενοι, ἀλλ' ἔφθησαν 5 έκπεσόντες πρότερον έκ της νήσου ή σφι ίλεον γενέσθαι

3. is dior 'rechtzeitig'; dafür c. 90 1 ές τον καιρόν. Vgl. I 119 2. - Athen besals damals nur 50, Agina 70 Schiffe (c. 92 2).

7. τοῦτον τὸν χρόνον damals', wie I 1 13. Seit 457 änderte sich das Verhältnis (Thuk. I 105 f.).

8 f. πενταθράχμους, d. h. für einen Scheinpreis. — έν 'nach'. Pind. Isthm. II 38 Ιπποτροφίας νομίζων έν Πανελλήνων νόμω. Plat. Ges. 874 c χτείνας τον βιαζόμενον έστω καθαφός εν τῷ νόμφ. — Bei Thukyd I 41 erinnert der korinthische Gesandte die Athener an diesen Dienst.

11. τὰς ἀπάσας 'im ganzen'. Dieselbe Zahl noch c. 132 3. Themistokles brachte sie dann bald auf 200 (VII 144). 12. καί: zu V 21 7.

91. υστερον, zwischen 490 und 481. S. VII 144 8.

οἱ παχέες: zu V 30 4.
 ἐκθύεσθαι 'durch Opfer süh-

6. Thuk, II 27 ανέστησαν δέ καί Αλγινήτας τῷ αὐτῷ θέρει τούτῳ (431) έξ Αλγίνης 'Αθηναίοι, αὐτούς τε και παϊδας και γυναϊκας — και έξέπεμψαν ύστερον ου πολλῷ ές αυτήν τοὺς οἰκήτορας. Der Vf. versucht, mit gewohnter Vorliebe für Athen, das große Unglück der Agineten als selbstverschuldete Folge alten Gottesfrevels darzustellen. Ihr noch schlimmeres späteres Schicksal hat er kaum noch erlebt. Nachdem ihnen nämlich die Spartiaten nach jener Vertreibung die Landschaft Thyreatis (I 82 5) als neue Heimat angewiesen, wurden

την θεόν. επτακοσίους γαρ δη του δήμου ζωγρήσαντες έξηγον ώς απολέοντες, είς δέ τις τούτων έχφυγών τα δεσμά καταφεύγει πρός πρόθυρα Δήμητρος θεσμοφόρου, 10 επιλαβόμενος δε των επισπαστήρων είχετο· οι δε επείτε μιν αποσπάσαι οὐκ οἰοί τε ἀπέλκοντες ἐγίνοντο, ἀποκόψαντες αθτού τὰς χείρας ήγον οθτω, αί χείρες δὲ ἐκείναι έμπεφυχυίαι ήσαν τοίσι έπισπάστροισι.

Ταῦτα μέν νυν σφέας αὐτοὺς οἱ Αλγινῆται ἐργά-92 σαντο, 'Αθηναίοισι δε ήκουσι εναυμάχησαν νηυσί έβδομήχοντα, έσσωθέντες δε τη ναυμαχίη επεχαλέοντο τους αθτούς τούς και πρότερον, Αργείους. και δή σφι οδτοι 5 μεν οθκέτι βοηθέουσι, μεμφόμενοι ότι Αλγιναίαι νέες ανάγκη λαμφθείσαι ύπο Κλεομένεος έσχον τε ές την ' Αργολίδα χώρην καὶ συναπέβησαν Αακεδαιμονίοισι· συναπέβησαν δε και από Σικυωνιέων νεών ανδρες τη αὐτη ταύτη εσβολή καί σφι ύπ' Αργείων επεβλήθη ζημίη χίλια 10 τάλαντα έπτεισαι, πενταπόσια έπατέρους. Σιπυώνιοι μέν νυν συγγνόντες άδικησαι ώμολόγησαν έκατον τάλαντα έπτείσαντες άζήμιοι είναι, Αλγινήται δε ούτε συνεγινώσποντο ήσαν τε αθθαδέστεροι. διὰ δη ὧν σφι ταθτα δεομένοισι από μεν του δημοσίου οδδείς Αργείων έτι εβοήθεε, 15 έθελονταί δέ ές χιλίους. ήγε δέ αθτούς στρατηγός [άνηρ ξ οὖνομα] Εὐουβάτης, ζάνηο > πεντάεθλον ἐπασχήσας. τούτων οί πλευνες ουκ απενόστησαν δπίσω, αλλ' ετελεύτησαν υπ'

sie dort im J. 424 v. Chr. von den Athenern aufgehoben, nach Athen geschleppt und hingerichtet (Thuk. ĬV 57).

9. θεσμοφόρου: vgl. zu II 171 6. 92. 3. ἐπεχαλέοντο, als ihre Stadt belagert wurde (IX 75 2).

πρότερον: s. V 86.
 Nach c. 83 war Argos da-

mals unfähig zum Kriege.
6. S. c. 76 13 ἀνάγχη λαμφθεῖσαι sagt H. seinerseits als Entschuldigung der Aegineten.

13 f. διά — ταύτα, seltene Sperrung. Vgl. c. 69 20. Plat. Krit. 50 πρός μέν άρα σοι τόν πατέρα οθχ έξ ίσου ήν τὸ δίχαιον. - ἀπὸ τοῦ δημοσίου 'von Staats wegen'. Vgl. c. 52 38.

16. Derselbe heißt IX 75 πεν-τάεθλος ἀνής. Vgl. IX 105 Έρμόλυχος ὁ Εὐθοίνου, ανήρ παγχράτιον έπασχήσας Aristot, Rhet. I 5 δ συνάμενος τα σχέλη διπτείν πως καὶ κινεῖν ταχή καὶ πόρρω δρο-μικός, ὁ δὲ θλίβειν καὶ κατέχειν παλαιστικός, ὁ δὲ ὧσαι τῆ πληγῆ πυπτικός, δ σ αμφοτέροις τούτοις παγχρατιαστικός, δ δε πασι (in allen fünf Kampfarten, einschließlich des Diskos- und Speerwerfens) πένταθλος. Zu ἐπασχήσας vgl. II 77 2. 166 8. III 82 12. IX 83 10. 105 3.

Statements (SOCIO)

*Αθηναίων εν Αλγίνη αὐτὸς δε ὁ στρατηγὸς Εὐρυβάτης μουνομαχίην έπασκέων τρείς μέν ανδρας τρόπω τοιοίτω ατείνει, ύπὸ δὲ τοῦ τετάρτου Σωφάνεος τοῦ Δεκελέος 20 άποθνήσει. Αλγινήται δε εουσι ατάκτοισι τοισι Αθηναίοισι 93 συμβαλόντες τησι νηυσί ενίχησαν, χαί σφεων νέας τέσσερας αθτοίσι τοίς ανδράσι είλον.

3Αθηναίοισι μέν δή πόλεμος συνήπτο πρός Αλγινή-94 τας· ὁ δὲ Πέρσης τὸ έωυτοῦ ἐποίεε, ώστε ἀναμιμνήσκοντός τε αλεί του θεράποντος μεμνήσθαί μιν τών 'Αθηναίων, καὶ Πεισιστρατιδέων προσκατημένων (τε) καὶ διαβαλλόντων 'Αθηναίους, άμα δὲ βουλόμενος ὁ Δαρείος 5 ταύτης εχόμενος της προφάσιος καταστρέφεσθαι της Έλλάδος τούς μη δόντας αὐτῷ γῆν τε καὶ ὕδωρ. Μαρδόνιον μέν δη φλαύρως πρήξαντα τῷ στόλω παραλύει τῆς στρατηγίης, άλλους δε στρατηγούς αποδέξας απέστειλε επί τε Ερέτριαν καὶ Αθήνας, Δατίν τε ἐόντα Μῆδον γένος καὶ 10 'Αρταφρένεα τὸν 'Αρταφρένεος παϊδα, αδελφιδέον (δέ) έωυτοῦ εντειλάμενος δε ἀπέπεμπε έξανδραποδίσαντας Αθήνας καὶ Ἐρέτριαν ἀνάγειν έωυτῷ ἐς ὄψιν τὰ άνδράποδα. ώς δε οί στρατηγοί οδτοι οί άποδεχθέντες 95 πορευόμενοι παρά βασιλέος απίχοντο της Κιλικίης ές τὸ Αλήιον πεδίον, αμα άγομενοι πεζον στρατον πολλόν

18. Ev Alyivn: von einer Landung der Athener ist nichts gesagt. Vielleicht bei einem Versuche, nach dessen Misslingen sie in Unordnung (c. 93) heimkehrten und von aeginäischen Schiffen verfolgt wurden.

19. τρόπφ τοιούτφ, nămlich μου-

νομαχέων.

20. τοῦ Δεκελέος, aus dem Demos Dekeleia. S. zu IX 73 2.

Neuer Perserzug unter Datis und Artaphrenes; Eroberung von Naxos, Delos, Eretria (c. 94-101). 94. 2. δ Πέρσης der Perserkönig.

- ἐποίεε τὸ ἐωυτοῦ 'setzte seinen

Plan ins Werk'.

3. S. V 105 12. µw geh. zu αναμιμνήσχοντος.

4. προσκατημένων: vgl. VII 6 und zu V 65 8 und 13.

5. βουλόμενος parallel zu άναμιμνήσχοντος und προσκατημένων (I 69 3). Dabei ist das Subjekt & Πέρσης durch ὁ Δαρεῖος erneuert, wie VII 165 11.

7. μη σόντας: richtiger ov. Vgl. zu III 65 21. Die Sache c. 48 f. 10. Von den beiden erscheint

der Meder Datis bei H. und anderen Autoren als der eigentliche Heerführer, dem der noch jugendliche Artaphrenes nur ehren- und vorsichtshalber beigesellt war.

11. ἀξελφιδέον, Brudersohn (V 25 2). Über để bei dieser zweiten

Bestimmung zu I 114 24.

95. 3. 'Αλήιον πεσίον soll nach

10

φατοπεδευομ**ένοισι** την θεόν. Επτακοσίους ό ἐπιταχθεὶς έξηγον ώς απολέ ίππαγωγοί νέες, τὰς δεσμά καταφεύγε έωντοῦ δασμοφόροισι 10 επιλαβόμενος δ δè τούς Ιππους ές μιν αποσπάσα σορατον έσβιβάσαντες ές τὰς ψαντες αὐτοί κα γρήφεσι ές την Ιωνίην. Ενθεύτεν έμπεφυχυζαι τε του τας νέας ιθύ του τε 92 Ταῦτο θρηίκης, άλλ' έκ Σάμου δρμώμενος σαντο, 💪 τον πλόον εποιεύντο, μήχοντα δείσαντες μάλιστα τὸν περίπλοον αθτούς κι τῷ προτέρω έτει ποιεύμενοι ταύτη την κου προσέπταισαν· πρὸς δὲ καὶ ἡ Νάξος 5 μέν ανά τουμές του πελάγεος προσφερόμενοι προσέμειξαν τῆ Νάξω, Επικάν γὰρ δὴ πρώτην ἐπτίνου. °A ραφόν γας δη πρώτην έπείχον στρατεύεσθαι οί και μεμνημένοι των πούτερος œ και του πρώτερον . . . οι Νάξιοι πρὸς τὰ [[Κοσα, μεμνημένοι τῶν πρότερον . . . οι Νάξιοι πρὸς τὰ

Stadt 'Alai benannt sein einer Βης. καὶ τῆς Κιλικίας δὲ (Steph. Βης. καὶ τῆς Κιλικίας δὲ (Steph. πληθυντικώς λεγομένη Αλαί· Talks Taytov Alisov Rection). So die fruchtbare Ebene im östhiels Kilikien zwischen den Flüssen Saros und Pyramos, wenigstens bei den Hellenen, die Il. 5 201 Belleροφόντης - καπ πεδίου τὸ Αλήιου elos alaro auf diese Gegend deuteten. Hier lief die Heerstrasse, welche vom Euphrat her durch die kilikischen Pässe nach Tarsos und weiter bis Sardis führte, dieselbe welche der jüngere Kyros auf seiner Anabasis einschlug.

δ έπιταχθείς: 8. c. 48.

6. Langschiffe für Pferdetransport werden als etwas Neues hervorgehoben. In Athen wurden sie erst 430 eingeführt (Thuk. II 30).

11. τὰς νέας, sc. τὰς μαχράς (s. 48 7). Vgl. auch VIII 1 2.

13. Ἰχαρος, eine gleich westlich von Samos gelegene Insel (j. Ni-karia). — διὰ νήσων (zu III 96 3) πλέειν war der technische Ausdruck

für diesen Kurs durchs offene Meer. der von Insel zu Insel führte; hielt man sich aber in den engen Meerstrassen zwischen den Inseln, so hiefs dies ein πλοῦς διὰ πόρου. So im anonymen περίπλους τῆς μεγάλης θαλάσσης 282 294.

15. προτέρφ, jedenfalls falsch. Denn im vorhergehenden Jahre hatte Dareios die Rüstungen angeordnet (oben 7), in demselben in welchem Thasos entwaffnet ward, d. h. im Jahre nach dem Unfall am Athos (c. 46). Dobree verlangte

daher τρίτφ πρότερον.

96. 2. Strab. p. 488 απ' αὐτῆς (Ikaria) Ίχάριον χαλείται το προκείμενον πέλαγος, εν ῷ καὶ αὐτὴ καὶ Σάμος καὶ Κῶς ἐστι καὶ αἰ άρτι λεγθείσαι Κορασσίαι Πάτμος και Λέρος. Vgl. das Καρ-πάθιον πέλαγος, das nach der kleinen Insel Κάρπαθος benannt ist.

3. ἐπείχον 'gedachten' (I 80 24). 4. τῶν πρότερον soll sich wohl auf c. 31 f., nicht auf V 34 be-

ίρεα οίχοντο φεύγοντες οὐδὲ ὑπέμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι 5 ανδραποδισάμενοι τους κατέλαβον αθτών, ενέπρησαν και τὰ ἰρὰ καὶ τὴν πόλιν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπὶ τὰς άλλας νήσους ανήγοντο.

Έν 🕉 δὲ οδτοι ταῦτα ἐποίευν, οἱ Δήλιοι ἐκλιπόντες 97 καὶ αὐτοὶ την Δηλον οίχοντο φεύγοντες ές Τηνον. της δε στρατιής καταπλεούσης ο Δάτις προπλώσας οθκ έα τας νέας πρός την νησον προσορμίζεσθαι, αλλά πέρην εν τη 'Ρηναίη αὐτὸς δε πυθόμενος ϊνα ήσαν οι Δήλιοι, 5 πέμπων κήρυκα ηγόρευε σφι τάδε. ,, άνδρες ίροί, τί φεύγοντες οίχεσθε, οὐκ ἐπιτήδεα καταγνόντες κατ' ἐμεῦ; έγω γάρ και αθτός επί τοσουτό γε φρονέω και μοι έκ βασιλέος ὦδε ἐπέσταλται, ἐν τῆ χώρη οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην μηδέν σίνεσθαι, μήτε αθτήν την χώρην 10 μήτε τούς ολεήτορας αὐτῆς. νῦν ὧν καὶ ἄπιτε ἐπὶ τὰ ύμέτερα αὐτῶν καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε. ' ταῦτα μέν έπεκηρυκεύσατο τοισι Αηλίοισι, μετά δε λιβανωτού τριηκόσια τάλαντα κατανήσας επί του βωμου έθυμίησε. Δατις μεν δη ταυτα ποιήσας έπλεε αμα τω στρατώ επί 98 την Ερέτριαν πρώτα, άμα αγόμενος και Ιωνας και

ziehen. Plut. mor. p. 869 führt gegen H. das Zeugnis der naxischen Chronisten (ώρογράφοι) an, dass Datis nach der Zerstörung der Stadt von den Naxiern wieder vertrieben worden sei. Die Unterwerfung der Insel unter die persische Herrschaft ergiebt sich aus VIII 46 10. — In der Lücke stand etwa ξπαθον ύπ' αὐτῶν, τηνιχαΰτα.

97. 3. στρατιῆς 'Flotte' (VII 44 9).

 Die Insel 'Pήναια, auch 'Pήνη, ist nur vier Stadien von Delos entfernt (Strab. p. 486).

6. igoi, als Inhaber und Pfleger des Apollon-kultes.

7, οὐx — ἐμεῦ 'indem ihr mich einer unfreundlichen Gesinnung ziehet, euch einer feindlichen Behandlung von mir versahet'. Sonst ohue κατά.

9. oi đứo Đeoi, Apollon und Artemis (IV 35 8). Der Perser sieht in ihnen nur die Naturmächte, deren Personifikationen sie sind, Sonne und Mond (zu I 131 8).

11. νῦν ὧν führt die im vorhergehenden motivierte Aufforderung ein (I 30 13).

98. 2 ff. aua — Aloléas ist hier ein ziemlich müssiger, unerwarteter Zusatz. Anders II 1 9. III 1 3. μετὰ - ἐξαναχθέντα: vgl. IV 134 2. In der Zeitbestimmung weicht Thuk. II 8, anscheinend mit Rücksicht auf diese Stelle, wesentlich ab: ¿τι δὲ Δηλος έχινήθη όλίγον πρό τούτων (pelop. Krieg, anfangs 431), πρότερον ούπω σεισθείσα αφ' οδ "Ελληνες μέμνηνται. ελέγετο δέ και έδόκει έπι τοῖς μέλλουσι γενή-σεσθαι σημῆναι. Denn dals die beiden Autoren von zwei verschieΑλολέας μετ δε τούτον ενθεύτεν εξαναχθέντα Δήλος εκινήθη, ώς ελεγον Δήλιοι, καλ πρώτα καλ ύστατα μέχρι εμεύ σεισθείσα. καλ τούτο μέν κου τέρας ανθρώποισι των μελλόντων έσεσθαι κακών έφαινε ό θεός. επλ γάρ Δαρείου τού Ύστάσπεος καλ Ξέρξεω τού Δαρείου καλ Αρτοξέρξεω του Ξέρξεω, τριών τουτέων επεξής γενεέων, εγένετο πλέω κακά τη Ελλάδι η επλ είκοσι άλλας 10 γενεάς τας πρό Δαρείου γενομένας, τα μέν από των Περσέων αὐτη γενόμενα, τὰ δε απ' αὐτών των κορυφαίων περλ της άρχης πολεμεόντων. οὐτω οὐδεν ην αεικές κινη-

denen Erdbeben berichten, ist unwahrscheinlich. Denn auch angenommen, H. habe von einem zweiten Erdbeben bei der Abfassung dieser Stelle noch nicht gewußt, und Thukydides die Angabe seines Vorgängers übersehen, so geht doch der beiden gemeinschaftliche Zusatz, dass dies das allererste Erdbeben auf Delos gewesen, auf eine Behauptung der Delier selbst zurück, die mithin nur ein Erdbeben anerkannten. Durch den an sich überflüssigen Zusatz καὶ ὕστατα will H., der die Stelle erst nach Beginn des Krieges περὶ ἀρχῆς (12) geschrieben haben kann, offenbar die Wahrheit des späteren Erdbebens bestreiten, während Thukydides, mit bewusstem Gegensatz, die des früheren nicht gelten lässt. Möglich dass das Richtige in der Mitte liegt. Das schreckhafte Ereignis mag weder unmittelbar nach der Abfahrt des Datis (490) noch kurze Zeit vor dem Ausbruch des pelop. Krieges (ολίγον προ τούτων), sondern etwa in der Mitte zwischen diesen beiden Jahren eingetreten sein. Dass die Delier es mit der feindseligen Heimsuchung ihrer Insel möglichst nahe zusammenbrachten, ist ebenso natürlich, als dass die abergläubisch erregten wundersüchtigen Zeitgenossen des Thukydides (εί τε τι άλλο τοιουτότροπον ξυνέβη γενέσθαι πάντα ανεζητείτο a. O.) seine zeitliche Entfernung von jenem Kriege soviel als möglich verkürzten. Vgl. auch zu V 17 2. VII 37 8.

4 f. ως έλεγον Δήλιοι betrifft den fg. Zusatz. Die Insel trieb, nach der Lokalsage (Pindar bei Strab. p. 485), haltlos im Meere umher, bis die irrende Leto sie betrat; da ward sie fest, unerschütterlich durch erzfüßige Säulen auf der Erde Wurzeln gegründet (Pindar Fr. 65). - žleyov, als H. in Delos war. σεισθέισα erneuert έχινήθη für die Nebenbestimmung, 'und zwar', wie unten 9 εγένετο durch γενόμενα (11) wiederholt wird. S. zu IV 200 10. — καὶ τοῦτο μέν, et hoc quidem. Ähnlich IV 45 14. VI 103 6. Vgl. zu II 29. 2. - xov hat die Wirkung eines modus potentialis; s. zu I 98 17.

8. τουτέων, in der Apposition, wie III 5 13.

wie III 5 13.

9. Zwanzig Geschlechter = 667 J.
(II 142 8). Daraus ergiebt sich als
der von H. gedachte Zeitraum 1188
bis 521 v. Chr. Den troischen Krieg
setzt er um 1260 (II 145 19), und
die dorisch-böotischen Umwälzungen fielen, nach den gewöhnlichen
Annahmen, 60 – 80 J. später (1200
und 1180). So stimmt diese Zeitbestimmung mit seinen sonstigen
Chronologien wohl überein.

12. oờ đều hu churés 'konnte es gar nicht wunder nehmen'; zu III 33 5.

Strittmain (S)(0,0) (6

15

θηναι Αηλον το ποίν έουσαν ακίνητον. [καὶ ἐν χοησμῷ - Εν γεγοαμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε.

κινήσω καὶ Δῆλον ἀκίνητόν πευ ἐοῦσαν.]
δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλώσσαν ταῦτα τὰ οὐνίματα,
Δαυείος ἐυξίης, Ξέυξης ἀυήιος, ᾿Αυτοξέυξης μέγας ἀυήιος.
τούτους μὲν δὴ τοὺς βασιλέας ὧδε ἀν δυθώς κατ ΄
γλώσσαν τὴν σφετέυην Ἑλληνες καλέοιεν.

Οἱ δὲ βάρβαροι ὡς ἀπήειραν ἐχ τῆς Δήλου, προσ-99
Τσχον πρὸς τὰς νήσους, ἐνθεῦτεν δὲ στρατιήν τε παρελάμβανον καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παιδας ἐλάμβανον.
ὡς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους προσέσχον καὶ ἐς
Κάρυστον, οὸ γὰρ δή σφι οἱ Καρύστιοι οὕτε ὁμήρους 5
ἐδίδοσαν οὕτε ἔφασαν ἐπὶ πόλιας ἀστυγείτονας στρατεύσεσθαι, λέγοντες Ἐρέτριάν τε καὶ ᾿Αθήνας, ἐνθαῦτα
τούτους ἐπολιόρκεόν τε καὶ τὴν γῆν σφεων ἔκειρον, ἐς
δ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν

13 ff. Die abgesonderten Worte kennt die bessere Klasse der Hss. nicht; sie sind ein fremder, wenn auch alter Zusatz, der sich durch seine Stelle, durch seinen Inhalt und durch die von H.'s Art ganz verschiedene Anführungsweise (ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον) als solcher verrät.

16 ff. Die Stelle ist verdächtig, nicht ihres Inhaltes oder der Sprache wegen, sondern weil sie nur einen zufälligen Zusammenhang mit dem Vorhergehenden hat und wie eine gelehrte Randnote aussieht. — içξίης, von έργω (zu V 65 23), == πρακτικός Etym. M. p.376, wie Blsψίας Κινησίας Σωσίας geformt. Der wirklichen Bedeutung des Namens (pers. Dârayavaus, von dar halten, besitzen, dâraya besitzend, vau Gut', also bonorum possessor, beatus 'reich') würde aber vielmehr šķiņs (von šyeer) entsprechen. — Ziρξης, pers. Kheayārsā. Eine ver-wandte Erklärung hatte Aschylos vor Augen, indem er Pers. 73. 718. 754 diesen König als 3000005 (- 3οῦρος hāufiges Epitheton des Ares —) bezeichnet. Der erste Teil des Wortes stammt entschieden vom altbaktrischen khshi können, mächtig sein', der letzte Teil mag arsan 'Auge' oder arshan 'Mann' sein, doch ist dies nicht ganz sicher' (Spiegel, altpers. Keilinschr. 194). — 'Αρτοξόης, persisch Arta — khsatrā, wovon die erste Hālfte = excelsum, nobile (vgl. zu VII 61 12), die letztere Hālfte = regnum. — μέγας ἀφήνος soll wohl μέγα ἀφήνος heißen. Vgl. zu III 10 6. Von den Nominativen bei δύναταν zu II 30 4.

- 99. 4. περιπλέοντες, von einer zur anderen. Xenoph. Hell. IV 8 1 περιπλέοντες καὶ τὰς νήσους καὶ πρὸς τὰς ἐπιθαλατινθίας πόλεις. Vgl. περιέναι V 38 7, περιστρωφάσθαι VIII 185 8.
- 6. oðir Equator 'und weigerten sich'.
 - 7. léyortes 'meinend' (VII 144 8).
- 9. παρέστησαν ές γνώμην auf die Seite der Perser traten, sich

13*, Grante

100 γνώμην. Ερετριέες δε πυνθανόμενοι την στρατιήν την Περσικήν επί σφέας επιπλέουσαν 'Αθηναίων έδεήθησαν σφίσι βοηθούς γενέσθαι. 'Αθηναίοι δε ούκ απείπαντο την έπικουρίην, άλλα τους τετρακισχιλίους (τους) κλη-5 ρουχέοντας των ιπποβοτέων Χαλκιδέων την χώρην, τούτους σφι διδουσι τιμωρούς. των δε Ερετριέων ήν άρα οὐδεν ύγιες βούλευμα, οι μετεπέμποντο μεν 'Αθηναίους, έφρόνεον δε διφασίας ίδεας. οι μεν γάρ αθτών εβουλεύοντο εκλιπείν την πόλιν ές τὰ ἄκρα της Εθβοίης, ἄλλοι 10 δε αθτών ίδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρά τοῦ Πέρσεω οἴσεσθαι προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθών δὲ τούτων έπατερα ώς είχε Λίσχίνης ὁ Νόθωνος, εων των Έρετριέων τὰ πρώτα, φράζει τοῖσι ήχουσι 'Αθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα, προσεδέετό τε ἀπαλλάσσε-15 σθαι σφέας ές την σφετέρην, Ινα μη προσαπόλωνται. οί δὲ 'Αθηναΐοι ταῦτα Αλσχίνη συμβουλεύσαντι πείθονται. 101 καὶ οὖτοι μέν διαβάντες ές ஹωπὸν ἔσωζον σφέας αὐτούς οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατέσχον τὰς νέας τῆς 'Ερετρικής χώρης κατά Τέμενος και Χοιρέας και Αλγίλεα, κατασχόντες δε ταῦτα τὰ χωρία αὐτίκα Ιππους τε εξ-

unterwarfen'. Vgl. zu II 162 27. III 45 14.

100. 4 f. S. V 77 11.

6. ἄρα, wie sich nun, nach erlangter Hülfeleistung, herausstellte. S. zu III 64 20. Der Vf. ist sichtlich bemüht von den Athenern den doppelten Vorwurf abzuwenden, dals sie keine unmittelbare Hülfe geleistet hätten und daß ihre Kolonisten, die Stadt ihrem Schicksale überlassend, feige davongegangen seien.

7 f. ὑγιές 'verständig' (I 8 14).

— ἐφρόνεον — ἐδέας 'zwiefacher Ansicht waren'. Ähnlich ὁδός I 95 7. II 20 3.

9. ἐχλιπεῖν — ἐς: VIII 50 ἐμπρήσας Θεσπιέων τὴν πόλιν αὐτῶν ἐχλελοιπότων ἐς Πελοπόννησον. Χεnoph An. I 2 24 τὴν πόλιν ἐξέλιπον οἱ ἐνοιχοῦντες εἰς χωρίον ὀχυρόν. Ähnlich ὑπεχκεῖσθαι VIII 60 β 6.

11. ἐσχευάζοντο: zu V 103 6.
13. τὰ πρώτα, unus e primoribus.
IX 78 Δάμπων ὁ Πυθέω Δίγενητέων ἐών τὰ πρώτα. Eurip. Med.
916 οἰμαι γὰρ ὑμᾶς τῆσθε γῆς.
Κορινθίας Τὰ πρώτ' ἔσεσθαι σὐν
κασιγνήτοις ἔτι. Aristoph. Frö. 424
ἐκεῖ μοχθηρίας. Nachahmend Lucret. I 86 ductores Danaum delecti,
prima virorum. Vgl. zu III 157 21.

101. 3. Die drei Ortschaften lagen in den Küstenebenen östlich von Eretria, sind aber sonst nicht bekannt. Statt Τέμενος wollte Valckenar Ταμύνας andern. Strab. p. 448 ἐν δὲ τῆ Ἐρετριχῆ πόλις ῆν Τάμυναι πλησίον τοῦ πορθμοῦ.

4. πατασχόντες hier potiti. Zum Wechsel der Bedeutung s. VIII 88 9.

— εππους, weil Eretria besonders an Reiterei stark war (Aristot. Pol. IV 3. Plut. mor. 760).

— ἐξεβάλΞ

εβάλλοντο καὶ παρεσκευάζοντο ὡς προσοισόμενοι τοῖσι 5 εχθροίσι, οἱ δὲ Ἐρετριέες ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ μαχέσασθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλήν, εἴ κως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τείχεα, τούτου σφι πέρι ἔμελε, ἐπείτε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβολῆς δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τείχος ἔπιπτον ἐπὶ ἕξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν 10 ἀμφοτέρων τῆ δὲ ἐβόμη Εὔφορβός τε ὁ ᾿Αλκιμάχου καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέω ἄνδρες τῶν ἀστῶν σόκιμοι προσιδοῦσι τοῖσι Πέρσησι. οῖ δὲ ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν τοῦτο μὲν τὰ ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτινύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνθρώ- 15 πους ἦνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς.

Χειρωσάμενοι δε την Ἐρετριαν καὶ επισχόντες ολί- 102 γας ήμερας επλεον ες γην την Αττικήν, κατεργοντές τε πολλον καὶ δοκεοντες ταὐτὰ τοὺς Αθηναίους ποιήσειν τὰ καὶ τοὺς Ἐρετριεας εποίησαν. καὶ ην γὰρ ὁ Μαρα- Θών επιτηδεότατον χωρίον τῆς Αττικῆς ενιππεῦσαι καὶ 5

λοντο 'schifften aus', wie c. 95 8 ἐσβάλλεσθαι 'einschiffen'.

7. ἐποιεῦντο βουλήν = ἐβουλεύ-

ἐνίκα, sc. ἡ γνώμη. So noch
 VIII 9 2, ebenfalls im Imperfekt.
 10. Verschränkte Wortfolge st.

τείγος έπὶ ἔξ μὲν ἡμέρας ἔπιπτον πολλοὶ ἀμφοτέρων. Vgl. II 2 10. Landung in Attika. Miltiades; Spartas Hülfe; Hip-

pias; Platää (c. 102-108).

162. 2. πατέργοντες wäre hier intransitiv zu nehmen, 'hindrängend', d. i. in eifriger Hast. Aber transitiv, wie V 63 22, wenn man statt des unpassenden πολλόν ändert τὸν πλόον. Im Attischen ist in demselben Doppelsinne πατεπείγευν gewöhnlich. (Dietsch vermutet πατοργέοντες superbientes, richtiger πατεπείγοντες nach Phot. lex. p. 343 6.)

4. καὶ — γάρ 'und da'. — ὁ Μαραθών bez. nicht bloß den einzelnen Demos, sondern die ganze einst Tetrapolis genannte Küstenlandschaft, umfast also auch die Demen Probalinthos, Trikorythos, Önoë. 'Der Grund der durchgängigen Anwendung eines einzelnen Namens auf diesen Bezirk liegt in der scharfen Abzeichnung seiner natürlichen Grenzen.' Leake att. Demen S. 65

5. 'Die Ebene war für die Perser bei weitem nicht so günstig, wie es den Anschein hatte. Freilich ist es eine ansehnliche Fläche, die sich gut zwei Stunden lang ohne Unterbrechung von Süden nach Nordost längs des Meeres hinzieht, durch einen Gielsbach, der vom pentelischen Gebirge herunterkommt, in zwei Hälften geteilt. Der südliche Teil wird durch die Ausläufer des Brilessos (Pentelikon) begrenzt, die nahe gegen das Meer vorspringen; zwischen Meer und Vorgebirge führt ein breiter Weg gerade gegen Süden nach Athen. Das war der Weg, welchen Hippias die Perser führen wollte. Die andere, von Athen abgelegene Hälfte der Ebene

ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετρίης, ἐς τοῦτό σφι ματηγέετο Ἱππίης 103 ὁ Πεισιστράτου. ᾿Αθηναῖοι δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθεον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δὲ σφέας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης, τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στησαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἔξ 5 ᾿Αθηνέων Πεισίστρατον τὸν Ἱππουράτεος. καὶ αὐτῷ φεύγοντι ᾿Ολυμπιάδα ἀνελέσθαι τεθρίππω συνέβη, καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τὢυτὸ ἔξενείκασθαι τῷ ὁμομητρίω ἀδελφεῷ Μιλτιάδη μετὰ δὲ τῆ ὑστέρη ᾿Ολυμπιάδι τῆσι αὐτῆσι ὅπποισι νικῶν παραδιδοί 10 Πεισιστράτω ἀνακηρυχθῆναι, καὶ τὴν νίκην παρείς τούτω κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος. καί μιν ἀνελόμενον τῆσι αὐτῆσι ὅπλοισι ἄλλην ᾿Ολυμπιάδα κατέ-

wird von den rauhen Bergzügen der Diakria umgeben, welche bis an die Küste reichen und durch ein langgestrecktes Vorgebirge, Kynosura genannt, die kreisförmige Hafen-bucht einschließen. Indessen ist die Breite der Ebene, welche die Perser angelockt hatte, teilweise nur eine scheinbare; denn am Rande derselben, wo die Gewässer keinen Abfluss haben, namentlich im Nordosten, ziehen sich bedeutende Sumpfstrecken hin, deren grüne Oberfläche das Auge täuscht.' Curtius gr. Gesch. II 21. Von hier aus hatte 48 Jahre früher Hippias mit seinem Vater den erfolgreichen Zug gegen Athen gemacht (I 62). Aber die Athener vermieden diesmal den Fehler dem Feinde den Weg durch das Gebirge offen zu lassen und ihm erst in der Ebene vor der Stadt eine Schlacht anzubieten. — ἐνιππεδσαι: in der Schlacht aber erscheint keine Reiterei der Perser, weil der Angriff der Athener keine Zeit liess sie auszuschiffen oder, was noch wahrscheinlicher, weil sie bereits, nach dem Fehlschlagen der Landung an dieser Stelle, wieder eingeschifft war.

103. 3. δέκα, nach der Zahl der Phylen. Aristot. Ath. St. 22 ἔπειτα (nach 504) τοὺς στρατηγοὺς ἡροῦντο (zum ersten Mal) κατὰ φυλάς, ἐξ ἐκάστης φυλής ἔνα, τῆς δὲ ἀπάσης στρατιᾶς ἡγεμων ἦν ὁ πολέμαρχος.
— ὁ δέκατος: die Reihenfolge der Strategen bestimmte sich, wie dem annehmen muß, nach der jährlichen Reihenfolge der Phylen, welche sie vertraten und denen sie angehörten (zu c. 111 6). In jenem Jahre war also die öneische Phyle, zu welcher Miltiades mit seinem Demos Lakiadā (Plut. Kim. 4) zählte, die zehnte.

4 f. φυγεῖν — Πεισίστρατον: zu V 62 7.

6f. φεύγοντι, exuli (III 139 8).

— ἀνελέσθαι: zu V 102 12. — τεθρίππφ: vgl. c. 35 4. — καὶ ταύτην μέν: zu c. 98 5. H. betont
es, daſs der Sieg nicht etwa eine
vereinzelte Ehre des Hauses gewesen. — τωυτό, dieselbe Ehre. S.
c. 36 2. — ἐκφέρεσθαι 'davontragen'. Soph. El. 60 ὅταν — ἐξενέγκωμαι κλέος.

- 8. δμομητρίφ; zu c. 38 3.
- 9. παραδιδοῦ 'gestattet'; vgl. zu IV 119 13. Mit dem Infinitiv, wie sonst διδόναι, auch VIII 24 11. IX 78 6.
- 12 f. Da Peisistratos im J. 527 starb, so fiel dieser dritte Sieg in die nächste, die 64. Olympiade = 524 v. Chr.

λαβε αποθανείν ύπο των Πεισιστράτου παίδων, οθκέτι περιεόντος αθτού Πεισιστράτου πτείνουσι δε οδτοί μιν κατά τὸ πρυτανήιον νυκτὸς ὑπείσαντες ἔνδρας. τέθαπται 15 δὲ Κίμων πρὸ τοῦ ἄστεος πέρην τῆς διὰ Κοίλης. παλεομένης όδοῦ καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἴπποι τετάφαται αδται αι τρεις 'Ολυμπιάδας ανελόμεναι. εποίησαν δε καὶ ἄλλαι ἵπποι ἤδη τώντο τοῦτο Εὐαγόρεω Λάκωνος, πλέω δὲ τουτέων οθδαμαί. ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος 20 των παίδων τῷ Κίμωνι Στησαγόρης ἦν τηνιχαῦτα παρά τῷ πάτρω Μιλτιάδη τρεφόμενος εν τῆ Χερσονήσω, ό δε νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι εν 'Αθήνησι, οὔνομα έχων από τοῦ ολμοτέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω Μιλτιάδης. οδτος δη ών τότε δ Μιλτιάδης ημων έκ 104 της Χερσονήσου και εκπεφευγώς διπλόον θάνατον εστρατήγες 'Αθηναίων. άμα μέν γάο οί Φοίνικες αθτόν οί έπιδιώξαντες μέχρι "Ιμβρου περί πολλού έποιεύντο λαβεΐν τε καὶ ἀναγαγεῖν παρὰ βασιλέα. ἄμα δὲ ἐκφυγόντα 5 τε τούτους καὶ ἀπικόμενον ές την έωυτοῦ δοκέοντά τε είναι εν σωτηρίη ήδη, τὸ ενθεύτεν μιν οἱ εχθροὶ ύπο-

15. πρυτανήιον, an der Nordostseite der Akropolis (Paus. I 18 3).

— ὑπείσαντες: vgl. III 126 14.

16. Markell. vit. Thuc. 17 πρὸς γάρ ταις Μελιτίσι πύλαις χαλουμέναις έστιν έν Κοίλη τα χαλούμενα Κιμώνια μνήματα. Nämlich Koiln hieß ein vorstädtischer De-mos. Vgl. Bursian Geographie von Griechanland I 276: 'In der tiefen Einsenkung am Nordabhang des Museion-hügels (im Südwesten der Stadt) befinden sich noch im Felsboden deutliche Spuren eines Thores, sowie die in den Fels geschnittenen Radgleise einer Fahrstrasse; das Thor hiefs πύλαι Μεlutides, die Strasse, zu deren beiden Seiten zahlreiche Gräber, darunter auch die der Familie des Miltiades. in den Fels gehauen waren, ἡ διὰ Kοίλης ὁδός. Der Name Κοίλη übrigens muss, da er auch einen

attischen Demos bezeichnet, auch die westlich und südwestlich von der Stadt gelegene Gegend bis gegen den Peiräeus hin umfaßt haben. Wachsmuth hingegen (die Stadt Athen I 343) setzt das Thor westlich der Burg in die Senkung zwischen dem Nymphen- und dem sog. Pnyx-hügel, da wo der städtische Demos Melite an den vorstädtischen Koile grenzte.

21. τῷ Κίμων: der Dativ hằngt außerlich von ἦν — τρεφόμενος ab, vertritt aber durch seine Stellung einen possessiven Genitiv, ein Sprachgebrauch der sonst nur beim Personalpronomen geläufig ist (zu I 34 16).

25. Μιλτιάθης, wiederholt wie III 61 10. Der Nominativ wie V 52 29.

104. 7 f. $\mu\nu - \alpha \dot{\nu} \dot{\imath} \dot{\nu}$, vgl. c. 46 3.

δεξάμενοι ύπο δικαστήριον αθτόν άγαγόντες εδίωξαν τυραννίδος της εν Χερσονήσω. άποφυγών δε καὶ τούτους 10 στρατηγός ούτω 'Αθηναίων άπεδέχθη, αίρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου.

105 Καὶ πρώτα μὲν ἐόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστεϊ οἱ στρατηγοὶ ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην 'Αθηναίον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμην τε καὶ τοῦτο μελετώντα τῷ δή, ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης καὶ 5 'Αθηναίοισι ἀπήγγελλε, περὶ τὸ Παρθένιον ὅρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πὰν περιπίπτει. βώσαντα δὲ τὸ οὕνομα τοῦ Φειδιππίδεω τὸν Πᾶνα 'Αθηναίοισι κελεῦσαι ἀπαγγείλαι, δι' ὁ τι ἑωυτοῦ οὐδεμίαν ἐπιμελείην ποιεῦνται ἐόντος εὐνόου 'Αθηναίοισι καὶ πολλαχῆ γενομένου σφι ἤδη 10 χρησίμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἐσομένου. καὶ ταῦτα μὲν 'Αθηναΐοι, καταστάντων σφι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων, πιστεύσαντες εἶναι ἀληθέα ἱδρύσαντο ὑπὸ τῷ ἀκροπόλι Πανὸς ἰρόν, καὶ αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίησι

9. τυραννίδος, wegen der Art wie er seine fürstliche Macht (c. 39) geübt.

105. 2. Φειδιππίδην: in sonstiger Überlieferung heißt er Φιλιππίδης. Jene Form scheint von einem Wortwitz auf des Mannes

Beruf herzurühren. 3. Liv. XXXI 24 hemerodromos vocant Graeci ingens die uno cursu emetientes spatium. Noch IX 12 3 erwähnt. — τοῦτο, τὸ ἡμεροδρο-μεῖν. Vgl. II 129 11, III 115 11, und I 36 νεόγαμός τε γάρ έστι καί ταυτά οι νυν μέλει. VII 209 οι άνδρες ουτοι απιπαται μαχησόμενοι ημίν περί της έσοσου και ταθτα παρασχευάζονται. Plat. Krit. 47a γυμναζόμενος άνηρ και τοῦτο πράττων, de rep. 422 b πύχτης ώς οξόν τε χάλλιστα έπι τοῦτο παρεσχευασμένος. Der Komiker Philemon IV 62 Mein. ἄνθρωπος ὧν τοῦτ' ἴσθι καὶ μέμνησ' ἀεί. Cic. Tusc. Ι 2 in Graecia musici floruerunt discebantque id omnes.

4f. Eigentlich έλεγέ τε αὐτὸς —

zαὶ ἀπήγγελλε. S. zu I 207 35. — 'Die Ebene von Hysiä ist die Vorhalle der großen Hochebene von Tegea, durch die schmale Felswand des Parthenion von ihr getrennt. Ein Fußspfad führt geradeaus über das steile Joch desselben, während die Fahrstraße alten Gleisen folgend um den nördlichen Fußs herumführt. Am westlichen Fußse vereinigen sich die Wege. Ph., welcher auf der tegeatischen Straße seinen Botenlauf nach Sparta machte, ging quer über diesen Berg hinüber. Curtius Pelop. II 367.

7. Vom Übergang in indirekte Rede s. zu I 86 13. III 23 7.

10. $\tau \hat{\alpha}$ $\delta \hat{\epsilon} = \tau \tilde{\eta}$ $\delta \hat{\epsilon}$, in anderen Stücken. Vgl. auch zu V 45 5.

13. Πανὸς ἱρόν, in einer Grotte an der nordwestlichen Seite des Burgfelsens, die auch dem Apollon (ὑπακραίφ in einer Inschrift) geweiht war, der hier mit der Krēusa den Ion gezeugt (Eurip. Ion 10 ff. 492 ff. 936 ff. Pausan. I 28 4). In der Nähe ist eine Statue des Pan

δπετείοισι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται. τότε δὲ πεμφθεὶς 106 ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης οὖτος, ὅτε πέρ οἱ ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα φανῆναι, ὅεντεραῖος ἐκ τοῦ ᾿Αθηναίων ἄστεος ἦν ἐν Σπάρτη, ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε,,ὦ Λακεδαιμόνιοι, ᾿Αθηναῖοι ὑμέων ὅέον- 5 ται σφίσι βοηθῆσαι καὶ μὴ περιιδεῖν πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἑλλησι δουλοσύνη περιπεσοῦσαν πρὸς ἀνδρῶν βαρβάρων καὶ γὰρ νῦν Ἐρέτριά τε ἡνδραπόδισται καὶ πόλι λογίμω ἡ Ἑλλὰς γέγονε ἀσθενεστέρη. ΄΄ ὅ μὲν δή σφι τὰ ἐντεταλμένα ἀπήγγελλε, τοῖσι δὲ ἔαδε μὲν 10 βοηθέειν ᾿Αθηναίοισι, ἀδύνατα δέ σφι ἦν τὸ παραυτίκα ποιέειν ταῦτα, οδ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον ·ἦν γὰρ ἱσταμένου τοῦ μηνὸς εἰνάτη, εἰνάτη δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθαι ἔφασαν μὴ οὐ πλήρεος ἐόντος τοῦ χύκλου.

aufgefunden worden. Simonid. Fr. 136 τον τραγόπουν εμέ Πάνα, τον Αρχάσα, τον κατά Μήσων, Τον μετ' Αθηναίων στήσατο Μιλτιάσης.
από 'infolge'.

14. λαμπάδι Fackellauf; zu VIII 98 13.

106. 2 f. ὅτε πες — καί: zu V 99 6. — δευτεραῖος: Plin. VII 84 cucurrisse MCLX(Solinus MCCXL) stadia ab Athenis Lacedaemonem biduo Philippiden. Isokrates Panathen. 24 giebt die Entfernung auf 1200 Stadien an.

4. ἀπικόμενος ἐπί: ebenso VII 172 8. IX 5 2. Vgl. zu III 46 2

V 97 5.

περιπεσοῦσαν: der auffällige Aorist auch IV 118 9.

9. πόλι λογίμω: aber II 98 λογίμη πόλις. — ασθενεστέρη armer (II 47 21).

13 ff. $\hat{\mu}_i$, $o\vec{v}$, eigentlich 'außer wenn die Mondscheibe voll wäre' (vgl. c. 9 7). Offenbar sollen nach des Vf.'s Absicht die Lak. antworten: sie dürften weder am selbigen Tage, dem 9. des Monates, noch an den folgenden bis zum Vollmonde, also nicht vor der Mitte des Monates ausrücken. Die Worte aber

lassen, mit vielleicht absichtlich beibehaltener lakonischer Wortkargheit, diesen Sinn nur mehr erraten. und schließen die irrige Auffassung nicht aus, dass der Ausmarsch nur am 9. verboten sei, falls nicht dieser Tag zugleich mit oder unmittelbar nach dem Vollmonde eintrete. welche Bedingung bei nur mässig geordnetem Kalenderwesen unerfüllbar ist. Auch ist nicht gesagt, ob das Gesetz nur für jenen einen oder für alle Monate gelte. Die Alten scheinen das letztere herausgelesen zu haben (Pausan, I 28 4. Šchol. Aristoph, Ach. 84 u. a.), und Plut. mor. 861 wirft ein, die Lakedämonier hätten oft genug im ersten Drittel des Monats (μηνός ίσταμένου) Ausmärsche gemacht; obgleich H.'s Worte zunächst nur den 9.-15. Tag ausschließen. Wahrscheinlicher aber ist in der kurzen Antwort nur eben der damalige Monat Karneios (= att. Metageitnion) gemeint, in welchem, während des neuntägigen (7.-15.) Festes der Karneien, alle Dorier sich des Waffenwerkes enthielten (VII 206. Thuk. V 54. 75; vgl. IX 7. 10). Wenn aber Plutarch a. O. den Tag

Ουτοι μέν νυν την πανσέληνον έμενον. τοισι δε βαρ-107 βάροισι κατηγέετο ἱππίης ὁ Πεισιστράτου ἐς τὸν Μα-. ραθώνα, της παροιχομένης νυπτός όψιν ιδών τοιήνδε. έδόκεε ό Ίππίης τη μητρί τη έωυτου συνευνηθηναι. συν-5 εβάλετο ών έκ του δνείρου κατελθών ές τὰς Αθήνας καὶ. ανασωσάμενος την άρχην τελευτήσειν έν τη έωυτου γηραιός. έκ μέν δη της όψιος συνεβάλετο ταῦτα, τότε δε κατηγεόμενος τούτο μέν τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐξ Ἐρετρίης ἀπέβησε ές την νησον την Στυρέων, καλεομένην δε Αλγλείην, τουτο 10 δε καταγομένας ες τον Μαραθώνα τας νέας δρμίζε οδτος, έκβάντας τε ές γην τοὺς βαρβάρους διέτασσε. καί οἱ ταῦτα διέποντι ἐπῆλθε πταρείν τε καὶ βῆξαι μεζόνως ἢ ώς έώθεε. ολα δέ οἱ πρεσβυτέρω ἐόντι τῶν ὀδόντων οἱ πλεῦνες εσείοντο, τούτων ών ένα των οδόντων εκβάλλες 15 ύπὸ βίης βήξας· ἐκπεσόντος δὲ ἐς τὴν ψάμμον αὐτοῦ έποιέετο πολλήν σπουδήν έξευρείν. ώς δὲ οὐκ έφαίνετό οἱ ὁ ὀδών, ἀναστενάξας εἶπε πρὸς τοὺς παραστάντας ,,ή γη ήδε ουκ ήμετέρη έστι, ουδέ μιν δυνησόμεθα

der Schlacht auf den 6. des folgenden attischen Monates Boëdromion legt und darum dem Vf. vorrückt, er habe den Vollmond in den Monatsanfang gesetzt: so hat Böckh aus verschiedenen Angaben und Umständen erwiesen, dass Plutarch den Tag der jährlichen Siegesfeier mit dem der Schlacht verwechselt, und dass dieser wirklich auf den 3. Tag nach dem Vollmonde (c. 120 2 f.), etwa den 17. Metageitnion (12. Sept.) anzusetzen ist.

107. 3. της παροιχομένης νυχτός, in der Nacht vor der Überfahrt und Landung bei Marathon.

4. δ 'Iππίης, Wiederholung des Subjektes, wie V 56 3.

6. ἐν τῆ ἐωυτοῦ, auf das er als auf seine Mutter den Traum deutete; συνευνηθηναι aber bezog er auf die einstige Grabesruhe, daher γηραιός 'in hohem Alter'. - Aber er muss schon damals über 70 J. alt gewesen sein; denn bei Beginn

des 2. Exils seines Vaters (548) war or bereits erwachsen (venving, I 61 5 u. 15).

 τότε δέ, das wie oft zur Hauptsache zurückleitet, ist von dem auf jene Nacht folgenden Tage (3) zu

verstehen.

9. Ες την νησον την Στυρέων 'auf die den Styreern gehörige Insel', Στυρέων: die Stadt hiels Στύρα im südwestlichen Euböa, Marathon gegenüber. Alyksin (n. La. Alyiksa) lag nahe vor ihrer Hafenbucht und heifst jetzt selber Stura.

10. οδτος erneuert das Subjekt, wie das Homerische δ γε (s. zu II 173 19), nicht ohne Nachdruck, um hervorzuheben dass eben Hippias und kein anderer der eigentliche Leiter des Angriffs auf sein Vater-

land war.

12. μεζόνως: Od. ο 541 Τηλέμα-χος δε μέγ' επταρεν.

15. βήξας: richtiger scheint βηχός oder βηχός.

Statilles & GOOOTA

ύποχειρίην ποιήσασθαι· όχόσον δ'έτι μοι μέρος μετήν, 20

Ίππίης μὲν δὴ ταύτη τὴν ὄψιν συνεβάλετο ἔξεληλυ- 108 θέναι. ᾿Αθηναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένεϊ Ἡρακλέος ἐπῆλθον βοηθέοντες Πλαταιέες πανδημεί. καὶ γὰρ καὶ ἐδεδώκεσαν σφέας αὐτοὺς τοισι ᾿Αθηναίοισι οἱ Πλαταιέες, καὶ πόνους ὑπὲρ αὐτῶν οἱ Ἦληναίοι συχνοὺς 5 ἤδη ἀναραιρέατο ㆍ ἔδοσαν δὲ ὧδε. πιεζεύμενοι ὑπὸ Θη- ἐβαίων οἱ Πλαταιέες ἐδίδοσαν πρῶτα παρατυχοῦσι Κλεομένει τε τῷ ᾿Αναξανδρίδεω καὶ Λακεδαιμονίοισι σφέας αὐτούς. οἱ δὲ οὐ δεκόμενοι ἔλεγόν σφι τάδε. ,,ἡμεις μὲν ἐκαστέρω τε οἰκέομεν, καὶ ὑμῖν τοιήδε τις γίνοιτ ᾶν 10 ἐπικουρίη ψυχρή φθαίητε γὰρ ἄν πολλάκις ἔξανδραπο- δισθέντες ἤ τινα πυθέσθαι ἡμέων. συμβουλεύομεν δὲ

108. 2. ἐν τεμένεϊ Ἡραχλέος, bei und um den Tempelbezirk des Herakleions, das in der Nähe Marathons lag, ohne daß seine Stelle noch zu erweisen wäre. War der Tempel wirklich der Mittelpunkt der Aufstellung, so muß er oberhalb Marathons in der Öffnung des Thales gestanden haben (vgl. zu c. 102 5. 111 13); wahrscheinlich aber befand er sich nur in der Nähe des Heeres, in der Ebene bei dem Dorfe Marathon. Der bedeutsame Zufall, den H. c. 116 hervorhebt, hat ihn oder seine Gewährsmänner veraniasst Heer und Tempel nahe zusammenzurücken. Der Herakleskult bei Marathon war angeblich der älteste dieses Gottes in Hellas (Paus. I 32 4).

4. ἐδεδώκεσαν, nach Thuk. III 68 im 93. Jahre vor der Zerstörung ihrer Stadt im pelop. Kriege (427), also 519 v. Chr. Aber Grote Gesch. Griechenl. II 456 d. A. macht mit Recht bemerklich daß kein Anlaß bekannt noch denkbar sei, der ein spart. Heer um 519 in die Nähe Platääs (παρατυχούσι) geführt haben könne, zumal sie nach H.'s bestimmtem Zeugnis V 76 nach

Attika erst nach 508 kamen; und dass die Darstellung H.'s in diesem Kapitel weit besser auf die Zeit nach der Vertreibung des Hippias, der mit Boeotien und Sparta auf gutem Fusse stand (V 74. 91), als auf die Zeit seiner Herrschaft nasse.

5. Von den πόνοι συχνοί ist nichts bekannt. Wohl nur eine Hyperbel.

7 f. ἐδίδοσαν 'boten (sich) an'. Vgl. zu V 18 4.

9. Hiermit übereinstimmend läst Thuk. III 55 die platäischen Redner selber die Sache darstellen: δεομένων γὰρ ξυμμαχίας ὅτε Θηβαϊοι ἡμᾶς ἐβιάσαντο, ὁμεῖς ἀπεώσασθε καὶ πρὸς ᾿Αθηναίους ἐκελεύετε τραπέσθαι ὡς ἐγγὸς ὅντας, ὁμῶν δὲ μακρὰν ἀποικούντων.

10. τις, zu ψυχρή geh., deutet das Bildliche des Ausdrucks an, frigida quaedam. Vgl. I 74 6. VIII 140 β 13. Der Tropus findet häufig Anwendung, um etwas als inhaltund wesenlos und nur scheinhaft existierend, als matt und unwirksam zu bezeichnen. Vgl. IX 49 4.

12 f. η, sonst πρότερον η oder πρὶν η (c. 91 6 116 3. IX 70 3).

Strittma in Cart O

ύμιν δουναι ύμέας αθτούς 'Αθηναίοισι, πλησιοχώροισί τε ανδράσι και τιμωρέειν έρισι ου κακοίσι. ταυτα 15 συνεβούλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ κατά τὴν εθνοίην ούτω των Πλαταιέων ώς βουλόμενοι τούς 'Αθηναίους έχειν πόνους συνεστεώτας Βοιωτοίσι. Λακεδαιμόνιοι μέν νυν Πλαταιεύσι ταθτα συνεβούλευον, οι δε οθα ήπίστησαν, άλλ' 'Αθηναίων ίρα ποιεύντων τοίσι δυώδεκα 20 θεοίσι ίκεται ίζόμενοι επί τον βωμον εδίδοσαν σφέας αθτούς. Θηβαίοι δε πυθόμενοι ταθτα εστρατεύοντο έπὶ τοὺς Πλαταιέας, 'Αθηναίοι δέ σφι εβοήθεον. μελλόντων δε συνάπτειν μάχην Κορίνθιοι οδ περιείδον, παρατυχόντες δὲ καὶ καταλλάξαντες ἐπιτρεψάντων ἀμφο-25 τέρων ούρισαν την χώρην έπὶ τοίσιδε, έᾶν Θηβαίους Βοιωτών τούς μή βουλομένους ές Βοιωτούς τελέειν. Κορίνθιοι μέν δή ταΰτα γνόντες απαλλάσσοντο, 'Αθηναίοισι δε απιούσι επεθήχαντο Βοιωτοί, επιθέμενοι δε έσσώθησαν τη μάχη, ὑπερβάντες δὲ οἱ Αθηναΐοι τοὺς οἱ Κο-30 ρίνθιοι έθηκαν Πλαταιεύσι είναι ούρους, τούτους ύπερβάντες τὸν 'Ασωπὸν αὐτὸν ἐποιήσαντο υδρον Θηβαίοισι

Theokr. II 114 η ξά με Σίμαιθα Εφθασας — ές τὸ τεὸν καλέσασα τόδε στέγος ή με παρημεν.

15. Passender κατάτινα εθνοίην.

19. $\eta \pi i \sigma \tau \eta \sigma \alpha \nu$ hier = $\eta \pi \epsilon i \vartheta \eta \sigma \alpha \nu$. 20. βωμόν: Peisistratos, Hippias' Sohn, hatte ihn als Archont erbaut (Thuk. VI 54). Auf der neuen Agora stehend war er 'das neue Centrum der von den Peisistradiden neu geordneten Stadt, von wo nach allen Seiten hin die breiten Strassen ausgingen und den attischen Markt nicht nur mit den Gauorten (σημοι) des eigenen Landes, sondern auch mit den ferneren Punkten von Hellas in Verbindung setzten. Es wurden zugleich die Entfernuugen der wichtigsten Städte, wie des Pei-räeus, oder besuchter Wallfahrtsorter wie Olympias (II 7) von jenem Mittelpunkte aufgezeichnet. (Cur-tius Wegebau bei d. Gr. 39) Er war später, nach der Vertreibung

des Hippias, bedeutend erweitert worden (Thuk. a. O.).

24. Die gleiche Rolle spielen die

Korinthier auch V 75 92.

25. ἐπὶ τοῖσιδε geh. zu καταλλάξαντες. Vom Plural zu V 65 11. - ἐἀν: der Infinitiv wird sonst mit ἐπ' ῷ (τε) oder ιστε angeschlossen (V 65 11. VII 154 19).

26. Es Boswtods Teléser, Mitglied des böotischen Städtebundes (unter Thebens Hegemonie) sein. S.

zu c. 53 6.

80. είναι: zu II 6 2. 31 f. εποιήσαντο — είναι 'bestimmten, erklärten', wie c. 109 8. Vgl. απόροητόν τι ποιέεσθε (IX 45 94). - Yσιαί, das H. V 74 10 zu den attischen Demen zählt, aber IX 15 25 als thebanischen Besitz anzuerkennen scheint, lag östlich von Platää. Athen erweiterte somit zugleich das Gebiet von Hysiä. bis zum Asopos.

πρός Πλαταιέας είναι καὶ 'Υσιάς. ἔδοσαν μέν δη οἱ Πλαταιέες σφέας αὐτοὺς 'Αθηναίοισι τρόπω τῷ εἰρημένω, ἦκον δὲ τότε ἐς Μαραθώνα βοηθέοντες.

Τοίσι δὲ ᾿Αθηναίων στρατηγοίσι ἐγίνοντο δίχα αἰ 109 γνῶμαι, τῶν μὲν οὐκ ἐώντων συμβαλειν (ὀλίγους γὰρ εἶναι) στρατιῆ τῆ Μήδων [συμβάλλειν], τῶν δὲ καὶ Μιλτιάδεω κελευόντων. ὡς δὲ δίχα τε ἐγίνοντο καὶ ἐνίκα ἡ χείρων τῶν γνωμέων, ἐνθαῦτα, ἦν γὰρ ἐνδέκατος ὁ ψηφιδοφόρος ὁ τῷ κυάμῳ λαχών ᾿Αθηναίων πολεμαρτέειν (τὸ παλαιὸν γὰρ Ἦγοτοι ὁμόψηφον τὸν πολέ-

Schlacht bei Marathon (c. 109-117).

109. εγίνοντο σίχα 'teilten sich', σιίσταντο, εχωρίζοντο (IV 11 8), εσχίζοντο (VII 219 9).

2. ovx twrrwr, dissuadentium (II 30 20). — olivovs 'zu wenige' (VII 207 10). Über den Infinitiv zu IV 150 11. Es waren nach Pausan. IV 25 5. X 20 2. Suidas v. 'Inniag. Corn. Nepos Milt. 5 außer den Platäern 9000, nach Iustin II 9 10000 (Hopliten). Letztere Zahl würde der Zahl der Phylen entsprechen, indem deren jede 1000 Mann stellte. Dazu kamen die Scharen von Leichtbewaffneten aus der Klasse der Theten und der Sklaven, während anderseits ein Teil der verfügbaren Streitmacht bei der Stadt zurückgeblieben sein wird.

3 f. xai, in hisque. — ivixa: genauer betrachtet, erlangte der andere Vorschlag zu schlagen, der wohl von Miltiades ausging, nur die Hälfte der Stimmen, was einem Beschlusse nicht zu schlagen gleichkam: bis die Stimme des Polemarchen die Entscheidung gab.

6. ψηφιδοφόρος, sonst ψηφοφόρος, wie man auch nicht ψηφίς sondern ψῆφος vom Stimmsteine gebrauchte. — ὁ τῷ χυάμφ λαχών: die betonte Stellung der Worte läßt erkennen daß sich der Verf. in bewußtem Gegensatz zu einer

anderen Überlieferung befindet, nach Aristot. Ath. St. 22 mit Unrecht: εὐθὸς δὲ τῷ ὕστερον ἔτει (487/86) ἐπὶ Τελεσίνου ἄρχοντος ἐχυάμευσαν τοὺς ἐννέα ἄρχοντας κατά φυλάς έκ των προκριθέντων ύπο των σημοτών πενταχοσίων τότε μετά την τυραννίσα πρωτον το σε πρότερον (seit Peisistratos) πάντες ήσαν αίρετοί. Zwar hatte schon Solon für die von den Phylen präsentierten Kandidaten das Bohnenlos (πρόκριτοι) eingeführt (das. 8 δθεν έτι διαμένει ταῖς φυλαῖς τὸ θέχα χληφοῦν ἐχά-στην, εἶτ' ἐχ τούτων χυαμεύεν); es war aber unter der Tyrannis wieder beseitigt und von Kleisthenes nicht hergestellt worden. Nach der Erneuerung wählten zunächst die Demen jeder Phyle zusammen 50 Kandidaten (πρόχριτοι), von diesen loste die Phyle 10 aus, und von diesen 10 erhielt derjenige das Amt. der die weisse unter den schwarzen Bohnen zog (χυάμω λα-χών, lex. Cantabr. 671 ὁ τὸν λευπὸν ἀναφπάσας ἦοχε). Die Strategen dagegen und alle andern Militärbeamten wurden von den Phylen gewählt (αἰρετοί, χειροτονητοί, s. c. 103 3).

7. τὸ παλαιόν: später war sein Wirkungskreis dem eigentlichen Kriegswesen ganz fremd und begriff nur die Jurisdiktion über die Fremden und Metöken und einige sakrale Verrichtungen.

perentally (artifold) (fig.

μαρχον εποιεύντο τοίσι στρατηγοίσι), ήν δε τότε πολέμαρχος Καλλίμαχος Αφιδναίος πρός τοῦτον ελθών 10 Μιλτιάδης έλεγε τάδε. ,, εν σοι νῦν Καλλίμαχε εστι ή ματαδουλώσαι 'Αθήνας ή έλευθέρας ποιήσαντα μνημόσυνα λιπέσθαι ές τον απαντα ανθρώπων βίον οία οδδέ Αρμόδιός τε καὶ Αριστογείτων [λείπουσι]. νῦν γὰρ δή έξ οδ εγένοντο Αθηναίοι ές κίνδυνον ήκουσι μέγιστον, 15 καὶ ἢν μέν γε ὑποκύψωσι τοῖσι Μήδοισι, δέδεκται τὰ πείσονται παραδεδομένοι Ίππίη, ην δε περιγένηται αθτη ή πόλις, οίη τε έστι πρώτη των Ελληνίδων πολίων γενέσθαι. χώς ών δή ταῦτα οδά τε έστι γενέσθαι, χαὶ κώς ες σε τοι τούτων ανήκει των πρηγμάτων τὸ 20 χύρος έχειν, νύν έρχομαι φράσων. ήμέων των στρατηγών έοντων δέπα δίχα γίνονται αί γνώμαι, τών μεν πελευόντων των δε ού συμβάλλειν. ην μέν νυν μη συμβάλωμεν, έλπομαι τινά στάσιν μεγάλην διασείσειν έμπεσούσαν τὰ Αθηναίων φρονήματα ώστε μηδίσαι· ην δὲ 25 συμβάλωμεν πρίν τι καὶ σαθρον Αθηναίων μετεξετέ-

9. 'Aquidvaios, aus "Aquidva (od. - αι), einem Demos der äantischen Phyle (zu IX 73 11).

10. ἐν σοὶ — ἐστί: zu III 85 9. VIΠ 60 α 1.

11. μνημόσυνα: der Plural, trotz der einheitlichen Handlung, wie II 148 1 von einer Pyramide, VII 24 4 von éinem Kanale, II 141 16 von einem Traumgesicht, IX 16 11 von éinem Ausspruche, sonst nur im getragenen Stil der Lyrik und Tragödie. — ἐς — βίον, solange es Menschen geben wird. Vgl. zu V 9 15 βίος. Sonst in dieser Verbindung αίων, χρόνος. - οία, ελίποντο.

13. Harmodios und Aristogeiton waren ebenfalls Aphidnäer (zu V 55 6), und es war zugleich der jedesmalige Polemarch, der ihnen die verordneten Totenopfer brachte (Aristot. a. O. 58). So batte Kallimachos eine zwiefache Beziehung zu ihnen.

δέδεκται, bei Eretria.

18. οἶά τε: zu V. 20. 16.

19. σέ τοι gerade, vor allen dich'. Ebenso I 41 10. Äschyl. Choeph. 450 σέ τοι λέγω, ξυγγενοῦ πάτερ φίλοις. Soph. El. 1445 σε τοι, σὲ χρίνω, Ai. 360 σε τοι σε τοι μόνον δέδορχα, Aristoph. Plut. 1099 σέ τοι λέγω, 'Ω Καρίων ἀνάμει-νον. Plat. Prot. 816 ὧ Πρωταγόρα, πρός σέ τοι ήλθομεν. - ανήπει, redit, pertinet, reives (28). Terent. Phorm. 317 ad te summa solum, Phormio, rerum redit. In av liegt der Begriff des Rechtmässigen, Gebührenden, wie I 109 έθελήσει ές την θυγατέρα αναβήναι η τυ-ραννίς, VII 5 αποθανόντος Δαρείου ή βασιληίη άνεγώρησε ές τον παίδα τὸν ἐχείνου Ξέρξην.

22. οδ, ες. κελευόντων.

23. ἐμπεσοθσαν, wie ein Wogenschwall auf ein Schiff; vgl. zu III. 81 14.

25. πρὶν καί 'bevor noch'. — τι - σαθρόν 'ein Ris' (durch das deageier), wie im Schiffe, 'Zwie-



ορισι εγγενέσθαι, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων οἰοί τε εἰμεν περιγενέσθαι τῆ συμβολῆ. ταῦτα ὧν πάντα ες σε νῦν τείνει καὶ ἐκ σέο ἤρτηται. ἢν γὰρ σὺ γνώμη τῆ εμῆ προσθῆ, ἔστι τοι πατρίς τε ελευθέρη καὶ πόλις πρώτη τῶν ἐν τῆ Ἑλλάδι· ἡν δὲ τὴν τῶν ἀποσπευδόντων τὴν 30 συμβολὴν ελη, ὑπάρξει τοι τῶν ἐγὼ κατέλεξα ἀγαθῶν τὰ ἐναντία."

Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιάδης προσκτάται τὸν Καλλίμαχον·
προσγενομένης δὲ τοῦ πολεμάρχου τῆς γνώμης ἐκεκύρωτο
συμβάλλειν· μετὰ δὲ οἱ στρατηγοὶ τῶν ἡ γνώμη ἐφερε συμβάλλειν, ὡς ἑκάστου αὐτῶν ἐγίνετο πρυτανηίη τῆς ἡμέρης, 5
Μιλτιάδη παρεδίδοσαν· δ δὲ δεκόμενος οὕτι κω συμβολὴν
ἐποιέετο, πρίν γε δὴ αὐτοῦ πρυτανηίη ἐγένετο. ὡς δὲ ἐς 111
ἐκεῖνον περιῆλθε, ἐνθαῦτα δὴ ἐτάσσοντο ὧδε οἱ ᾿Αθηναῖοι
ὡς συμβαλέοντες· τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρεος ἡγέετο ὁ πολέμαρχος· Καλλίμαχος· ὁ γὰρ νόμος τότε εἶχε οὅτω τοῖσι

tracht'. Dass es zu Athen eine dem Hippias ergebene oder wenigstens mit der damaligen Verfassung unzufriedene Partei gab, beweist die c. 115. 121. 124 berichtete Thatsache.

26. θεῶν — νεμόντων: zu c.

11 14. 27. ès sè reivei, ad te pertinet, 'kommt dir zu'. Eurip. Phön, 435

elç gè teivei tworde diadugiç xaxw.
29. égti, das Präsens wie III 85

29. žozi, das Präsens wie III 8 14 u. s.

30 f. αποσπεύδειν, dissuadere; Ggs. ξπισπεύδειν (VII 18 24 f.). 110. 4. ή γνώμη ξφερε: zu V 118 9.

5. πρυτανηίη Führung'. Der Artikel fehlt auch III 69 21, steht aber IX 10 6. Die Führung wechselte wohl mit jedem Tage, und kam nach dem zu c. 103 3 Bemerkten, am zehnten Tage an Miltiades.

111. 4 ff. τότε, als der Polemarch wenigstens noch einen Teil der im Namen angezeigten Funktionen ausübte; vgl. zu c. 109 7. Früher

hatte der König die Stelle am rechten Flügel als Ehrenvorrecht (Eurip. 'Ixer. 657; vgl. IX 26 28. 28 7). Die Angabe, dass auch die Phyle des Kallimachos, die Äantis, auf diesem Flügel gestanden (Plut. mor. 628 d), wird mit Recht angezweifelt: H. kannte sie jedenfalls nicht, sonst hätte er ai ällas qvlai sagen müssen. Die eigentliche Führung der Phyle hätte übrigens auch hier der Strateg gehabt; der Polemarch stand auf dem Ehrenposten des äußersten rechten Flügels (ήγεομένου δε τούτου = Εχοντος χέρας τὸ δεξιόν), unmittelbar an ihn schlossen sich die nach Stämmen geordneten anderen Krieger an (ἐξεδέχοντο). — ἀριθμέοντο kann als wirkliches Imperfekt, aber auch als ein dem Tempus des Hauptverbs assimiliertes Präsens angesehen werden (vgl. zu III 108 3). In jenem Falle ist eine veränderliche, jährlich (durchs Los?) neubestimmte amtliche Folgerung, in diesem die seit Kleisthenes festgestellte und seitdem herkömmlich

5 'Αθηναίοισι, τον πολέμαρχον έχειν κέρας το δεξιόν· ήγεομένου δε τούτου εξεδέκοντο ώς άριθμέοντο αι φυλαι έχόμεναι άλληλέων, τελευταίοι δε ετάσσοντο έχοντες το εδώνυμον κέρας Πλαταιέες. ἀπο ταύτης [γάρ] σφι τῆς μάχης,
'Αθηναίων θυσίας ἀναγόντων ες τὰς πανηγύριας τὰς εν τῆσι
το πεντετηρίσι γινομένας, κατεύχεται ὁ κῆρυξ ὁ 'Αθηναίος
ἄμα τε 'Αθηναίοισι λέγων γίνεσθαι τὰ ἀγαθὰ καὶ Πλαταιεῦσι. τότε δε τασσομένων τῶν 'Αθηναίων εν τῷ
Μαραθῶνι εγένετο τοιόνδε τι· τὸ στρατόπεδον εξισοί-

gewordene Reihenfolge (s. zu V 66 12) der Phylen gemeint. Für jene Auslegung ist entscheidend dass nach Plut. Arist. 5 die Leontis und Antiochis im Mitteltreffen nebeneinander standen, was nach der festen Reihe nicht anging, in welcher jene die vierte, diese die zehnte Stelle innehatte, und dass die Oneis, sonst die sechste, in diesem Jahre als zehnte gezählt wurde (zu c. 103 8). Bei dem Werte, den man auf die Stelle in der Schlachtlinie, namentlich auf die der Flügel legte, ist auch nicht anzunehmen dass die Phylen eine unabänderliche Ordnung geduldet hätten.

8. ἀπὸ ταύτης: das Asyndeton bei dieser beiläufig eingefügten Notiz wie I 4 14. III 79 13. V 27 5. 68 9. 76 4. VII 54 11. 111 5. 132 5. 137 6; vgl. zu I 20 1. — σφι weist proleptisch auf Πλαταιεῦσι; vgl. zu III 129 14. Über seine Stellung zu I 115 8.

9. Beispiele solcher Feste, die in jedem fünften Jahre gefeiert wurden und deshalb πεντετηφίδες hießen, sind die großen Panathenäen (s. zu V 56 2) und das Poseidonsfest auf Sunion (c. 87 7). Hier ist wohl nur jenes gemeint, das allein den Charakter einer allgemeinen Staatsfeier hatte.

10. κατεύχεται: der Herold sprach der Versammlung das Gebet vor. Thuk. VI 32 εὐχὰς δὲ τὰς νομιζομένας πρὸ τῆς ἀναγωγῆς — ξύμπαντες ὑπὸ χήρυχος ἐποιεθντο.

11. λέγων, weil die betreffenden Worte selbst angeführt werden; zu Ι 118 6. — γίνεσθαι τὰ ἀγαθά, solenne Gebetsformel Xenoph. Mem. Ι 3 2 (Σωχράτης) εθχετο πρός τους θεούς απλώς ταγαθά διδόναι, Κυrop. I 6 5 αίτεισθαι τάγαθά παρά τῶν θεῶν. Demosth. g. Aristog. I 99 πώς δε ταίς νουμηνίαις είς την άχρόπολιν άναβαίνοντες τάγαθά τῆ πόλει διδόναι καὶ ἔκαστος έαυτῷ τοῖς θεοῖς εἔξεται; Ioseph. Arch. XII 12 11 ὁ đὲ (der Priester) στὰς είς μέσον ηθχετο τῷ βασιλεῖ τὰ ἀγαθὰ καὶ τοῖς ἀρχομένοις ὑπ' avrov. Der Artikel stellt das Erflehte in bestimmten Bezug zu den Bittenden, 'das ihnen Zuträgliche'.

13. Eyévero rosóvde re, also ohne Absicht der Führer, etwa weil die hier aufgestellten Phylen zufällig die an Zahl schwächsten waren. Leake dagegen (att. Demen S. 94ff. d. A.) sieht darin eine durch das Terrain gebotene Massregel. Möglich auch dass der Autor gleich auf die Aufstellung übertragen, was sich erst beim Angriffe, da das Heer in die Ebene vortrat, von selbst ereignete, oder das man nachträglich die Flucht des Centrums zu entschuldigen suchte. -Das Subjekt τὸ στρατόπεσον wird nicht selber prädiciert, sondern die in ihm enthaltenen Teile (τὸ μὲν μέσον und τὸ δὲ κέρας) treten als μενον τω Μηδικώ στρατοπέδω, τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον ἐγίνετο ἐπὶ τάξιας δλίγας, καὶ ταύτη ἦν ἀσθενέστατον 15 τὸ στρατόπεδον, τὸ δὲ κέρας ἐκάτερον ἔρρωτο πλήθεϊ. τὸ στρατόπεδον, τὸ δὲ κέρας ἐκάτερον ἔρρωτο πλήθεϊ. τὸς δέ σφι διετέτακτο καὶ τὰ σφάγια ἐγίνετο καλά, ἐν- 118 θαῦτα ὡς ἀπείθησαν οἱ ᾿Αθηναῖοι, δρόμω ἔεντο ἐς-τοὺς βαρβάρους. ἦσαν δὲ στάδιοι οὐκ ἐλάσσονες τὸ μεταίμωνον αὐτῶν ἢ ὀκτώ. οἱ δὲ Πέρσαι ὁρέοντες δρόμω ἐπιόντας παρεσκευάζοντο ὡς δεξόμενοι, μανίην τε τοῖσι δ ᾿Αθηναίοισι ἐπέφερον καὶ πάγχν ὀλεθρίην, ὁρέοντες αὐτοὺς ὀλίγους καὶ τούτους δρόμω ἐπειγομένους, οὕτε ἵππου ὑπαρχούσης σφι οὕτε τοξευμάτων. ταῦτα μέν νυν οἱ βάρβαροι κατείκαζον· ᾿Αθηναῖοι δὲ ἐπείτε ἀθρόοι προσέμειξαν τοῖσι βαρβάροισι, ἐμάχοντο ἀξίως λόγου. 10

neue Subjekte ein, neben denen jenes nun mit seiner Dependenz wie eine vorausgeschickte Apposition erscheint. Vgl. zu I 134 1. II 39 8. VIII 44 1. — εξισούμενον, in der Front. 'Die Athener standen in der Öffnung des Thales von Mara-thon (jetzt Vrana), rechts und links an Berghöhen angelehnt, die ihre Flanken gegen Überflügelung und die ihnen so furchtbare persische Reiterei (?, s. zu c. 102 5) deck-ten. Die persische Linie dagegen (wenn sie überhaupt zur Aufstellung gelangte) war links durch einen kleinen Sumpf, rechts durch eine Berghöhe verhindert sich völlig zu entwickeln, und hatte am rechten Flügel, nahe der See einen großen Sumpf, der ihnen auf der Flucht verderblich ward (Paus. I 32 7). Nach Leake a. O. Jedenfalls kann sie an Zahl nur wenig stärker gewesen sein als die athe-

14. τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον: zu c. 80.7

30 7. 15. ἐπὶ τάξιας δλίγας 'wenige

Reihen tief'.

112. διετέτακτο, impersonal. Vgl.
VII 40 5.

 ἀπείθησαν 'losgelassen wur-Herodot III. 5. Aufl. den', wie Renner in die Laufbahn. Sie standen bislang hinter einem Verhaue; Cornel. Nep. Milt. 5 arbores multis locis erant stratae. δρόμφ, im Geschwindschritt.

3. ήσαν, im Numerus zum näheren στάσιοι gezogen. Ähnlich I 93 16.

5 f. μανίην — ἐπέφερον 'ziehen sie des Wahnsinns'. I 131 τοῦσι ποιεῦσι (ἀγάλματα) μωρίην ἐπιφέρουσι. VIII 10 ὁρωντες δὲ σφέας καὶ οἱ στρατιηγοὶ ἐπιπλέοντας νηυσὶ ὀλίγησι, πάγχυ σφι μανίην ἐπενείκαντες ἀγήγαγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας. Wie dort πάγχυ, so gehört hier καὶ πάγχυ, haud dubie, zu μανίην ἔπέφερον. Vgl. καὶ τὸ κάρτα oder καὶ κάρτα (zu 1 71 6).

7. δλίγους, ohne ἐόντας wie VIII 10 6. — ἔππου — τοξευμάτων: IX 49 ὑπό τε τῶν ἱππέων καὶ τοξευμάτων. Reiterei und Bogenschützen pflegten den Kampf einzuleiten und den Anmarsch des Schlachthaufens zu decken.

9. ταῦτα — κατείκαζον, daſs nāmlich die Athener toll seien. κατ verstärkt den Begriff des Simplex, wie in καταθοκέειν, καταφουέειν u. a. (zu I 59 18).

πρώτοι μέν γαρ Ελλήνων πάντων τών ήμεζς ίδμεν δρόμω ές πολεμίους εγρήσαντο, πρώτοι δε ανέσχοντο εσθήτά τε Μηδικήν ὁρέοντες καὶ [τοὺς ἄνδρας] ταύτη ήσθημένους τέως δὲ ἦν τοῖσι Ελλησι καὶ τὸ οὔνομα τὸ 113 Μήδων φόβος ἀχοῦσαι. μαχομένων δὲ ἐν τῷ Μαραθώνι χρόνος έγίνετο πολλός και το μέν μέσον τοῦ στρατοπέδου ενίκων οἱ βάρβαροι, τῷ Πέρσαι τε αὐτοὶ καὶ Σάκαι ἐτετάχατο. κατὰ τοῦτο μὲν δὴ ἐνίκων οἶ 5 βάυβαροι καὶ ὑήξαντες ἐδίωκον ἐς τὴν μεσόγαιαν, τὸ δε πέρας επάτερον ενίπων 'Αθηναϊοί τε και Πλαταιέες. νιχῶντες δὲ τὸ μὲν τετραμμένον τῶν βαρβάρων φεύγειν έων, τοισι δε τὸ μέσον ψήξασι αθτών συναγαγόντες τὰ κέρεα αμφότερα εμάχοντο, καὶ ενίκων 'Aθηναίοι. φεύ-10 γουσι δέ τοίσι Πέρσησι είποντο χόπτοντες, ές δ ές την θάλασσαν απιχόμενοι πύο τε αίτεον και επελαμβάνοντο 114 τῶν νεῶν. καὶ τοῦτο μέν ἐν τούτφ τῷ πόνφ ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος διαφθείρεται, άνηρ γενόμενος άγαθός, απὸ δ' έθανε των στρατηγών Στησίλεως ὁ Θρα-

12 f. Der Autor vergist hier verschiedene von ihm selbst erzählte ruhmvolle Kämpfe von Hellenen und Persern (Medern), I 169. V 2. 102. 110. 113. 120. VI 28 f.

15. Μήσων: zu I 163 13. Der Eindruck des medischen (persischen) Namens auf die älteren Helenen bekundet sich in Stellen wie Xenophanes Fr. 17 Mull. πηλίχος ήσθ' δθ' δ Μήσος ἀφίκετο; Theognis 764 πίνωμεν χαρίεντα μετ άλλήλοισι λέγοντες Μηδὲν τὸν Μήσων δειδιότες πόλεμον, 775 αὐτὸς δέ (Φοῖβε ἄναξ) στρατὸν ὑβριστὴν Μήσων ἀπέρυκε Τῆσδε πόλευς.

113. 4. Σάκαι: zu III 93 9.
10 f. Vollständiger: ἐς δ — ἀπίκοντο· ἀπικόμενοι δὲ κτλ. Vgl. zu
I 17 10. — Alle diese Momente
der Schlacht waren in einem Gemälde der στοὰ ποικίλη zu Athen
dargestellt. Βοιωτών οὶ Πλάπαιαν
ἔχοντες καὶ ὅσον ἢν ᾿Αττικὸν ἴασιν
ές χεῖρας τοῖς βαρβάροις· καὶ ταύ-

τη μέν έστιν ἴσα παρ' άμφοτέρων ές τὸ ἔργον, τὸ δὲ ἔσω τῆς μάχης φεύγοντές είσιν οἱ βάρβαροι καὶ ές τὸ έλος ώθουντες αλλήλους. έσγαται δε της γραφης νηές τε αί Φοίνισσαι καὶ τῶν βαρβάρων τοὺς ξσπίπτοντας ές ταύτας φονεύοντες οί Ελληνες, ένταῦθα καὶ Μαραθών γεγραμμένος έστιν ήρως αφ' οῦ τὸ πεθίον ωνόμασται, χαὶ Θη-σεὺς ἀνιόντι ἐχ γῆς εἰχασμένος, 'Αθηνᾶ τε καὶ 'Ηρακλῆς . . . τῶν μαχομένων δὲ δηλοι μάλιστα εἰσὶν έν τῆ γραφῆ Καλλίμαχός τε, δς 'Αθηναίοις πολεμαρχείν ήρητο, χαί Μιλτιάδης τῶν στρατηγούντων (Paus. I 15). — αἴτεον πῦρ erinnert an Il. ο 718, wo Hektor bei den Schiffen ruft: οἴσετε πῦρ — νῦν ήμιν πάντων Ζεύς ἄξιον ήμαρ έδωχεν Νηας έλειν.

114. 2. ἀνὴρ γεν. ἀγαθός: zu V 2 2.

3 f. απὸ δ' ἔθανε: H.s sonstiger Gebrauch läst ein vorhergehendes σύλεω· τοῦτο δὲ Κυνέγειρος ὁ Εθφορίωνος ἐνθαῦτα έπιλαμβανόμενος τών αφλώστων νεός, την χείρα αποχοπείς 5 πελέχει πίπτει, τοῦτο δὲ άλλοι 'Αθηναίων πολλοί τε καὶ δνομαστοί. έπτὰ μέν δή τῶν νεῶν ἐπεκράτησαν 115 τρόπιο τοιώδε 'Αθηναίοι· τησι δε λοιπησι οι βάρβαροι έξαναπρουσάμενοι, και άναλαβόντες έκ τῆς νήσου έν τη έλιπον τα έξ Ερετρίης ανδράποδα, περιέπλεον Σούνιον, βουλόμενοι φθηναι τοὺς Αθηναίους απιπόμενοι ες 5 το άστυ. αλτίη δε έσχε εν 'Αθηναίοισι εξ 'Αλκμεωνιδέων μηχανής αὐτοὺς ταῦτα ἐπινοηθήναι· τούτους γὰρ συνθεμένους τοισι Πέρσησι αναδέξαι ασπίδα έουσι ήδη έν τησι νηυσί. οδτοι μέν δη περιέπλεον Σούνιον 'Αθη- 116 ναίοι δε ώς ποδών είχον τάχιστα εβοήθεον ές το άστυ, καὶ ἔφθησάν τε ἀπικόμενοι ποὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ηχειν, και έστρατοπεδεύσαντο απιγμένοι έξ 'Ηρακλείου τοῦ ἐν Μαραθώνι ἐν ἄλλφ 'Ηρακλείφ τῷ ἐν Κυνοσάρ- 5 γεϊ. οἱ δὲ βάρβαροι τῆσι νηυσὶ ὑπεραιωρηθέντες Φαλήρου, τοῦτο γαρ ήν επίνειον τότε των Αθηναίων, ὑπερ τούτου ανακωχεύσαντες τας νέας απέπλεον οπίσω ές την 'Ασίην.

Έν ταύτη τῆ ἐν Μαραθώνι μάχη ἀπέθανον τῶν 117 βαρβάρων κατὰ ἑξακισχιλίους καὶ τετρακοσίους ἄνδρας, ᾿Αθηναίων δὲ ἐκατὸν καὶ ἐνενήκοντα καὶ δύο. ἔπεσον μὲν ἀμφοτέρων τοσοῦτοι. συνήνεικε δὲ αὐτόθι θώμα γενέσθαι τοιόνδε, ᾿Αθηναϊον ἄνδρα Ἐπίζηλον τὸν Κου- 5

Glied ἀπὸ μὲν ἔθανε, im zweiten Gliede aber nur die Präposition ohne Verbum erwarten. VIII 89 ἐν δὲ τῷ πόνω τούτω ἀπὸ μὲν ἔθανε ὁ στρατηγὸς — ἀπὸ δὲ ἄλλοι πολλοί. S. zu II 141 22.

115. 3. έξαναχοουσάμενοι = ἀναχοουσάμενοι (abstofsend') καὶ ἐκπλώσαντες. Vgl. ἐξανάγεσθαι (c. 98 3).

6. αλτίη ἔσχε, es erhob sich die Beschuldigung. Vgl. zu V 66 4; zum Aorist c. 119 22.

8. αναθέξαι, als σημήιον (VII

128 12), dessen Sinn vorher verabredet war (συνθεμένους). Bei Xenophon Hell. II 1 27 heist es ἄφαι ἀσπίσα (auf einem Schiffe).

116. 5. S. zu V 63 25. Auf einen ähnlichen bedeutsamen Zufall macht H. IX 101 aufmerksam.

 δπεραιωρηθέντες 'auf der Höhe von Phaleron angelangt'.

7. τότε, bis auf Themistokles, der den dreifachen Hafen des Peiräeus zum Stapelplatze des Seehandels und der Seemacht erhob. 212

φαγόρεω εν τη συστάσι μαχόμενόν τε καὶ ἄνδρα γινόμενον ἀγαθόν τῶν ὁρμάτων στερηθήναι, σὕτε πληγέντα
οὐδεν τοῦ σώματος οὕτε βληθέντα, καὶ τὸ λοιπὸν τῆς
ζόης διατελέειν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἐόντα τυφλόν.
10 λέγειν δὲ αὐτὸν περὶ τοῦ πάθεος ἡπουσα τοιόνδε τινὰ
λόγον, ἄνδρα οἱ δοκέων ὁπλίτην ἀντιστήναι μέγαν, τοῦ
τὸ γένειον τὴν ἀσπίδα πῶσαν σκάζειν τὸ δὲ φάσμα
τοῦτο ἐωυτὸν μὲν παρεξελθείν, τὸν δὲ ἑωυτοῦ παραστάτην ἀποκτείναι. ταῦτα μὲν δὴ Ἐπίζηλον ἐπυθόμην
15 λέγειν.

Αατις δε πορευόμενος αμα τώ στρατώ ες την Ασίην, 118 έπείτε έγένετο έν Μυκόνω, είδε όψιν έν τῷ ὅπνω. καὶ ητις μέν ην ή όψις, οδ λέγεται ο δέ, ώς ήμερη τάγιστα επέλαμψε, ζήτησιν εποιέετο των νεών, εύρων δε 5 εν νηὶ Φοινίσση ἄγαλμα 'Απόλλωνος κεχουσωμένον έπυνθάνετο δχόθεν σεσυλημένον είη, πυθόμενος δε έξ οδ ξν ίρου, έπλεε τη έωυτου νηὶ ές Αηλον καὶ απίκατο γαρ τηνικαύτα οι Δήλιοι οπίσω ές την νησον, κατατίθεταί τε ές τὸ ἰρὸν τὸ ἄγαλμα καὶ ἐντέλλεται τοῖσι 10 Δηλίοισι απαγαγείν τὸ αγαλμα ές Δήλιον τὸ Θηβαίων τὸ δ' ἔστι ἐπὶ θαλάσση Χαλκίδος καταντίον. Δατις μέν δη ταυτα έντειλάμενος απέπλεε, τον δε ανδριάντα τούτον Δήλιοι οὐκ ἀπήγαγον, ἀλλά μιν δι' ἐτέων είκοσι Θηβαίοι αύτοὶ έκ θεοπροπίου έκομίσαντο έπλ 15 Δήλι**ο**ν.

119 Τοὺς δὲ τῶν Ἐρετριέων ἀνδραποδισμένους Δᾶτίς τε καὶ ᾿Αρταφρένης, ὡς προσέσχον πρὸς τὴν ᾿Ασίην πλέοντες, ἀνήγαγον ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δὲ Δαρεῖος, πρὶν μὲν αἰχμαλώτους γενέσθαι τοὺς Ἐρετριέας, ἐνεῖχέ σφι δεινὸν 5 χόλον, οἶα ἀρξάντων ἀδικίης προτέρων τῶν Ἐρετριέων-

117. 10. léyeu, Infinitiv des Imperfekts.

Rückzug der Perser. Die Eretrieer in Asien. Eintreffen der Spartiaten (c. 118 bis 120). 118. στρατῷ: zu V 36 22. 7 f. καὶ — γάρ 'und da'. — Vgl. c. 97 1.

13. duá 'nach Verlauf von'.

119. 5. ἀρξάντων — προτέρων, häufiger Pleonasmus (I 2 2. IV 1 4).

έπείτε δὲ εἶδε σφέας ἀπαχθέντας παρ' έωυτὸν καὶ έωυτι ύποχειρίους ἐόντας, ἐποίησε κακὸν ἄλλο οὐδέν, αλλά σφέας της Κισσίης χώρης κατοίκισε εν σταθμώ έωυτου τῷ οὐνομα ἐστὶ ᾿Αρδέρικαα, ἀπὸ μέν Σούσων δέκα καὶ διηκοσίους σταδίους ἀπέχοντι, τεσσεράκοντα δὲ 10 από του φρέατος το παρέχεται τριφασίας (φύσιος) ίδέας. καὶ γὰρ ἄσφαλτον καὶ ἄλας καὶ ἔλαιον ἀρύσσονται ἔξ αθτου τρόπω τοιώδε αντλέεται μέν κηλωνηίω, αντί δέ γαυλού ήμισυ άσχου οι προσδέδεται ύποτύψας δε τούτω αντλέει και έπειτα έγγέει ές δεξαμενήν εκ δε ταύτης [ές 15 άλλο] διαχεόμενον τράπεται τριφασίας όδοὺς. καὶ ή μέν άσφαλτος και οι άλες πήγνυνται παραυτίκα το δε έλαιον οί Πέρσαι καλέουσι τοῦτο βαδινάκην, έστι δε μέλαν καὶ δόμην παρεχόμενον βαρέαν, ενθαύτα τους Έρετριέας κατοίκισε βασιλεύς Δαρεΐος, οί καὶ μέχρι έμέο είχον την 20 χώρην ταύτην, φυλάσσοντες την άρχαίην γλώσσαν. τὰ μέν δη περί Έρετριέας έσχε οδτω.

Ααπεδαιμονίων δε ήπον ες τὰς 'Αθήνας δισχίλιοι 120 μετὰ τὴν πανσέληνον, εχοντες σπουδὴν πολλὴν καταλαβεῖν, οὖτω ώστε τριταῖοι ἐκ Σπάρτης ἐγένοντο ἐν τῷ 'Αττικῷ. ὑστεροι δὲ ἀπικόμενοι τῷς συμβολῆς ὑμείροντο

6. ἀπαγθέντας, adductos. Ähnlich II 114 11. III 28 5. 89 9. V 24 8. IX 88 3.

8. Κισσίης: zu III 91 20. — Anthol. Palat. VII 259 ist ein Epigramm Platons auf die Unglücklichen erhalten: Εὐβοίης γένος ἐσμὲν Ἐρεπρικόν, ἄγχι δὲ Σούσων Κείμεθα φεῦ, γαίης ὅσσον ἀφ' ἡμετέρης,

9. σταθμός, hier 'Gehöft, Landgut', wie öfters bei Homer. Anders V 52 1. Die Verbannten wurden Kronbauern. — 'Αρθέρικκα: vgl. I 185 13.

11 f. τοῦ: vgl. zu V 35 7. — ἀρύσσονται, vereinzelte Varietāt fūr das gewöhnliche ἀρύονται (att. ἀρύτονται). Vgl. ἀφύσσω ἀφύω, καπύσσω καπύω, κινύσσω κινύω,

πινύσσω πινύω, auch II 168 12 άρυστηρες = άρυτηρες.

14. γαυλοῦ: zu III 136 4. ὑποτύψας: zu II 136 24.

15. ἀντλέει — ἐγχέει: von diesem kollektivischen Singular zu I 195 4.

19. Die Beschreibung lässt eine Art Steinöl erkennen.

21 f. Diodor XVII 10 berichtet von einer Anzahl Böoter, die von Xerxes jenseits des Tigris verpflanzt noch bei Alexanders d. Gr. Hinkunft neben der Landessprache ihre alte Muttersprache bewahrt hatten.

— Fogs: vom Aorist zu I 71 1.

120. Ps.-Plat. Menex 240 (.4αχεδαιμόνιοι) τῆ ύστεραία τῆς μάγης ἀφίχοντο.

2. καταλαβεῖν, sc. τὰς 'Αθήνας, 'erreichen'.

- 5 δμως θεήσασθαι τοὺς Μήδους ελθόντες δὲ ἐς τὸν Μαραθωνα ἐθεήσαντο. μετὰ δὲ αἰνέοντες ᾿Αθηναίους καὶ τὸ ἔργον αὐτων ἀπαλλάσσοντο ὁπίσω.
- 121 Θώμα δέ μοι καὶ οὖκ ἐνδέκομαι τὸν λόγον ᾿Αλκμεωνίδας αν κοτε ἀναδέξαι Πέρσησι ἐκ συνθήματος
 ἀσπίδα, βουλομένους ὑκὸ βαρβάροισι τε εἶναι ᾿Αθηναίους καὶ ὑκὸ Ἱππίη οἶτινες μᾶλλον ἢ ὁμοίως Καλλίη
 5 τῷ Φαινίππου, Ἱππονίκου δὲ πατρί, φαίνονται μισοτύραννοι ἐόντες. Καλλίης τε γὰρ μοῦνος ᾿Αθηναίων ἀπάν-

Rechtfertigung der Alkmeoniden. Geschichte dieses Hauses. Die Freiwerbung in Sikyon (c. 121—131).

121. S. c. 115 6ff. — Auch Pindar deutet in dem Liede auf des Alkmeoniden Megakles pythischen Sieg (Pyth. VII 18; im J. 489) auf die Verleumdung hin: τὸ ở ἄχνυμαι, φθόνον ἀμειβόμενον καλὰ ξεγα.

2. Άλκμεωνίδας αν αναδέξαι = ώς Άλκμεωνίδαι αναδέξειαν αν.

Der Potential nach 3ωμάω, wie c. 129 17 nach ἀποστυγέων. Der Autor läst mit Absicht das Gerücht selber sich nicht entschieden und zweisellos ausdrücken. κοτε 'jemals', wie οθ κοτε 'nimmer', nicht zeitlich, sondern zur Verstärkung der Negation.

4f. h 'oder doch'. Das Haus dieses Kallias war eines der edelsten und reichsten in Athen. Die nach Wahrscheinlichkeit hergestellte Reihe der Familienhäupter bis auf

H.s Zeit ist folgende:

Hipponikos (um 594) Phānipppos

(Hipponikos) Kallias (um 560)

(Kallias) Hipponikos (um 520)

Hipponikos, gen. Ammon (um 490)

Kallias, gen. Lakkoplutos (um 460; vgl. VII 151)

Hipponikos (fiel bei Delion 424)

Kallias, gen. Daduchos (um 400).

Hier ist der erste Kallias gemeint.

Seine Erwähnung ist in diesem Zusammenhange, falls nicht von ebendiesem Hause jene Anklage vornehmlich unterhalten wurde, durch nichts begründet und veranlaßte Plut. mor. 868 zu der Rüge: τοῖς Καλλίου τοῦ Φαινίππου χρησάμενος ἐπαίνοις καὶ προσάψας αὐτῷ deren deren

um 400).

'Ηρόδοτον ἐν τοῖς πλουσωτάτοις τῶν 'Αθηναίων, ώμολόγησεν ὅτι μηθἐν τῶν πραγμάτων θεομένων ἀλλὰ θεραπεία καὶ χάρετι τοῦ 'Ιππονίκου τὸν Καλλίαν παρενέβαλεν, wobei sich jedoch der Ankläger in der. Person des Hipponikos irrt. Der Zusatz 'Ιππονίκου σὲ πατρί will nur den Kallias von vielen anderen des Namens aus anderen Familien unterscheiden.

Strittes I + CrOO (1)

των ἐτόλμα, ὅκως Πεισίστρατος ἐκπέσοι ἐκ τῶν ᾿Αθη-νέων, τὰ χρήματα αὐτοῦ κηρυσσόμενα ὑπὸ τοῦ δημοσίου ἀνέεσθαι, καὶ τἄλλα τὰ ἔχθιστα ἐς αὐτὸν πάντα ἐμηχανᾶτο· [Καλλίεω δὲ τούτου ἄξιον πολλαχοῦ μνήμην 122 ἐστὶ πάντα τινὰ ἔχειν. τοῦτο μὲν γὰρ τὰ προλελεγμένα, ὡς ἀνὴρ ἄκρος ἐλευθερῶν τὴν πατρίδα· τοῦτο δὲ τὰ ἐν ᾿Ολυμπίη ἐποίησε· ἴππω νικήσας, τεθρίππω δὲ δεύτερος γενόμενος, Πύθια δὲ πρότερον ἀνελόμενος, ἐφανερωθη δ ἐς τοὺς Ἔλληνας πάντας δαπάνησι μεγίστησι. τοῦτο δὲ κατὰ τὰς ἑωυτοῦ θυγατέρας ἐούσας τρεῖς οἰός τις ἀνὴρ ἐγένετο· ἐπειδὴ γὰρ ἐγίνοντο γάμου ὡραῖαι, ἔδωκέ σφι δωρεὴν μεγαλοπρεπεστάτην ἐκείνησί τε ἐχαρίσατο· ἐκ γὰρ 10 πάντων τῶν ᾿Αθηναίων τὸν ἐκάστη ἐθέλοι ἄνδρα ἑωυτῆ ἐκλέξασθαι, ἔδωκε τούτω τῷ ἀνδρί.] καὶ οὶ ᾿Αλκμεωνίδαι 128 ὁμοίως ἢ οὐδὲν ἦσσον τούτου ἦσαν μισοτύραννοι. θῶμα

6 f. Καλλίης τε: entsprechend c. 123 1 καὶ οἱ Αλκμεωνίδαι. — τε — καὶ, ut — ita. Dieser Zusammenhang der beiden Satzglieder ist durch die Einschiebung von c. 122 zerrissen.

8. ὁπὸ τοῦ σημοσίου, sc. δούλου. Zu den niederen Gerichts- und Polizeidiensten verwendete man in Athen Staatsklaven (δημόσιοι).

122. Das Kapitel, das nur in der geringeren Hss.-familie überliefert ist, enthält nicht eine absichtliche Interpolation, sondern die flüchtige, auch im Ausdruck ganz skizzenhafte Marginalstudie eines späteren Lesers, den ersten kurzen Entwurf zu einer schulmässigen Lobrede (ἐγκώμιον) im Charakter der jüngeren Sophistik (des 2.-4. Jahrh. nach Chr.), angeregt durch die Lekture des Herodotischen Textes. Plutarch a. O. scheint es noch nicht gelesen zu haben. Die Sprache ist zwar im Dialekt und in einzelnen Wendungen der Herodotische n nachgeahmt, verrät aber in mehreren Stücken ihren hellenistische n Ursprung. — Καλλίεω — ἔχειν deutet das Motiv an, welches der

Rhetor im Proömion auszuführen gedenkt. — ἄξιον μνήμην ἔχειν, nach I 14 6. II 111 25. — τὰ προλελεγμένα 'das schon Gesagte'. In diesem Sinne wird προλέγειν von den Alten nicht gebraucht. H. sagt in solchem Falle τά μοι πρότερον είρηται (απήγηται, δεδήλωται). άκρος sc. ἐγένετο, nach V 112 3. Zum Mangel des Verbum vgl. VII 5 17. — έλευθερών, übertrieben zu gunsten der rhetorischen Absicht. Εππφ νικήσας, Ol. 54 (Schol.
 Aristoph. Av. 284). anscheinend erst späten Gebrauches statt ένθοξος (λαμπρός) εγένετο oder ἀπελαμπρύνθη (c. 70 14) u. ä. Übrigens gebildet wie μεταρσιουν, νεοχμοῦν u. ä. — δαπάνησι, bei dem Siegesfeste. — γάμου ωραΐαι, nach l 196 5. — σωρεή soll Mitgift' sein. Der übliche Augdruck dafür ist φερνή oder προίξ. - σφι – ἐκείνησί τε, inkorrekt.

123. 2. Plut. mor. 863 c macht mit Recht auf den Widerspruch zwischen dieser Stelle und I 60

7 ff. aufmerksam.

3. την διαβολήν: oben c. 121 1 einfach τον λόγον. Nachdem der

ών μοι και οδ προσιμαι την διαβολήν τούτους γε άναδέξαι ασπίδα, οίτινες έφευγόν τε τον πάντα χρόνον τους 5 τυράννους, έχ μηχανής τε τής τούτων έξέλιπον Πεισιστρατίδαι την τυραννίδα, και οδτω τας 'Αθήνας οδτοι ήσαν οἱ ἐλευθερώσαντες πολλά μαλλον ή περ 'Αρμόδιός τε καὶ Αριστογείτων, ώς έγω κρίνω. οἱ μέν γαρ έξηγείωσαν τοὺς ὑπολοίπους Πειπιστρατιδέων Ίππαρχον ·10 αποκτείναντες, οθδέ τι μάλλον ξπαυσαν [τούς λοιπούς] τυραννεύοντας. 'Αλαμεωνίδαι δε εμφανέως ήλευθέρωσαν, εί δή οδτοί γε άληθέως ήσαν οί την Πυθίην αναπείσαντες προσημαίνειν Αακεδαιμονίοισι έλευθεροῦν τὰς Αθήνας, 124 ως μοι πρότερον δεδήλωται. άλλα γαρ ίσως τι έπιμεμφόμενοι Αθηναίων τῷ δήμω προεδίδοσαν τὴν πατρίδα. οθ μέν ών ήσαν σφέων άλλοι δοπιμώτεροι έν γε 1/9ηναίοισι ἄνδρες οὐδ' οι μάλλον ἐτετιμέατο. οὖτω οὐδὲ 5 λόγος αίρεει ανασεχθήναι έχ γε τούτων ασπίσα επί τοιούτω λόγω. ανεδέχθη μέν γαρ ασπίς, και τουτο οθκ έστι άλλως εἰπεῖν· ἐγένετο γάρ· δς μέντοι ἦν ὁ ἀναδέξας, οθε έχω προσωτέρω είπειν τούτων.

125 Οἱ δὲ ᾿Αλκμεωνίδαι ἦσαν μὲν καὶ τὰ ἀνέκαθεν

Ungrund der Anklage erwiesen, ist der tadelnde Ausdruck an seiner Stelle.

- 4. ěqevyov: zu V 62 7.
- 5. τούτων parallel zu οΐτινες; zu II 40 4.
 - 7. Vgl. zu V 55 2.
- 9 f. τοὺς ὁπολοίπους, Hippias und Thessalos. οὐθέ τι μᾶλλον, nec eo magis, 'und dennoch nicht', wie οὐθέ τι ἦσσον (nihilo minus), 'und dennoch'.
- 13 f. προσημαίνειν: vgl. zu V 63 4. — πρότερον: V 63.
- 124. ἀλλὰ γάρ, at enim, eine anteoccupatio des zu erwartenden Einwurfs.
- μὲν ὧν, immo, 'im Gegenteil', führt, wie in einem Dialog, die Erwiderung auf den Einwurf ein.

- Soph. Ai. 1362 Agamemnon ήμᾶς σὐ σειλοὺς τῆσε θημέρα φανεῖς, worauf Odysseus ἄνδρας μὲν οὖν Ελλησι πᾶσιν ἐνδίχους.
- 5. λόγος αἰρέει, ratio suadet, es ist an sich nicht wahrscheinlich (I 132 18).
- ἐπὶ τοιούτω λόγω 'in solcher Absicht' (III 86 24).
 - 7. ös, statt öoris; zu I 56 5.
- 125. Bei τὰ ἀνέκαθεν (zu V 55 6) denkt H. nicht an mythische Vorfahren (vgl. zu V 62 7), sondern, wie der Zusatz ἐν τῆσε Ἀθήνησε zeigt, an Männer wie Megakles (zu V 71 9). ἀλκμέωνος: von diesem, als dem Begründer des Reichtums und Ausehens des Hauses, scheint der Familienname entlehnt zu sein. Stammtafel:

λαμπροί εν τήσι "Αθήνησι, από δε "Αλαμεωνος καὶ αξτις Μεγακλέος εγένοντο καὶ κάρτα λαμπροί. τοῦτο μεν γὰρ "Αλαμεων ὁ Μεγακλέος τοισι εκ Σαρδίων Αυδοίσι παρὰ Κροίσου ἀπικνεομένοισι επὶ τὸ χρηστήριον τὸ εν 5 Δελφοίσι συμπρήκτως τε εγίνετο καὶ συνελάμβανε προθύμως, καί μιν Κροίσος πυθόμενος τῶν Αυδῶν τῶν ες τὰ χρηστήρια φοιτεόντων έωυτὸν εδ ποιέειν μεταπέμπεται ες Σάρδις, ἀπικόμενον δε δωρέεται χρυσῷ τὸν ἄν δύνηται τῷ έωυτοῦ σώματι εξενείκασθαι εσά 10 παξ. ὁ δε "Αλαμέων πρὸς τὴν δωρεὴν ἐοῦσαν τοιαύτην τοιάδε ἐπιτηδεύσας προσέφερε ενδὺς κιθῶνα μέγαν καὶ κόλπον βαθὸν καταλιπόμενος τοῦ κιθῶνος, κοθόρνους (τε) τοὺς εξρισκε εξευτάτους ἐόντας ὑποδησάμενος,

Megakles I. (Archont um 636 od. 32)

Alkmeon (um 590) Kleisthenes (in Sikyon)

Megakles II. (um 560) — Agariste

Kleisthenes (um 520) Híppokrates Ariphron

Megakles III. (um 490). Megakles IV. Agariste — Xantippos

Deinomache Euryptolemos Perikles

Kleinias — Alkibiades Isodike

3. καὶ κάρτα 'erst recht, zumal' (I 71 6). — τοῦτο μέν, entsprechend c. 126 1. Vgl. zu V 45 5.

c. 126 1. vgl. zu v 45 5.

4 ff. Krösos reg. 560 — 546 (zu I 86 2), und seine Sendungen nach Delphi fanden um 556 (zu I 53 1) statt. Alkmeon aber, der Anführer der Athener im kirrhäischen Kriege (595 — 586; Plut. Solon 11), ist, wie schon obige Stammliste zeigt, um ein ganzes Geschlecht höher anzusetzen. Er war der Zeitgenosse des Alyattes, des Solon und des Tyrannen Kleisthenes, H. irrt sich also um 30 — 40 J., wenn er ihn mit Krösos zusammenführt und c. 126 1 den gleichzeitigenKleisthenes in das folgende Geschlecht einrückt.

 Kimon.
 l' Vgl. über zwei andere dieselbe Zeitde epoche betreffende Versehen zu I.
 20.7 V 24.0 ende Versehen zu I.

29 7. V 94 9; auch zu c. 127 11. 9 ff. Schon Pindar soll dasselbe Abenteuer in einem Poem behandelt haben, aus dem es Tzetz. Chil. I 8. Schol. Pind. Pyth. VII referieren.

10 f. $\tau \delta \nu = \delta \sigma \sigma \nu$. Vgl. zu II 135 13. — $\tau \sigma \sigma \sigma \tau \tau \nu \nu$, so selten und wunderlich.

12. ἐπιτηθεύσας, sollerter praeparata (III 18 3). — προσέφερε, adhibuit (c. 18 3).

13. καταλιπόμενος, beim Umlegen des Gürtels. — κοθόρνους, hohe Jagdstiefeln, die an die Schienbeine hinaufreichen (17).

15 ήιε ές τον θησαυρον ές τον οί κατηγέοντο. εσπεσων δὲ ἐς σωρὸν ψήγματος πρώτον μέν παρέσαξε παρὰ τὰς πνήμας του χουσου όσον έχώρεον οι πόθορνοι, μετά δέ τὸν χόλπον πάντα πλησάμενος [του χουσου] καὶ ἐς τὰς τρίχας της πεφαλής διαπάσας του ψήγματος, και δλλο 20 λαβών ές τὸ στόμα, έξήιε έχ τοῦ θησαυροῦ έλκων μέν μόγις τους ποθόρνους, παντί δε τεώ ολιώς μάλλον ή ανθρώπω του το τε στόμα εβέβυστο και πάντα εξώγκωτο. Ιδόντα δὲ τὸν Κροϊσον γέλως ἐσῆλθε, καί οδ πάντα τε έκεινα διδοί και πρός έτερα δωρέεται οδκ 25 ελάσσονα εκείνων. ούτω μέν επλούτησε ή οίκίη αυτη μεγάλως, και ο 'Αλκμέων οδτος οδτω τεθριπποτροφήσας 126 'Ολυμπιάδα αναιφέεται. μετα δε γενες δευτέρη υστερον Κλεισθένης αθτήν ὁ Σικυώνιος τύραννος έξήειρε, ώστε πολλώ ονομαστοτέρην γενέσθαι έν τοισι Ελλησι ή πρότερον ήν. Κλεισθένει γαρ τῷ Αριστωνύμου τοῦ Μύρωνος του 'Ανδρέα γίνεται θυγάτης τη ούνομα ην 'Αγα-

26. τεθριπποτροφήσας: zu V 77 12.

27. Isokrates περί ζεύγ. 25. ξπ-πων γάρ ζεύγει πρώτος 'Αλκμέων τῶν πολιτῶν 'Ολυμπίασιν ἐνίκησε. Pind. Pyth. VII 14 erwähnt diesen olympischen Sieg als den einzigen des Hauses neben fünf isthmischen Orthagoras (Andreas, um 670 v. Chr.)

und zwei pythischen. Er scheint in Ol. 47 zu gehören (vgl. Schol. Pind. Pyth. VII, der ihn irrig auf den Vater, Megakles, überträgt).

126. θεντέρη, proxima (I 3 1).

— Wegen der Abundanz in μετά δὲ — ἔστερον vgl. zu III 36 29. IX 17 6.

Myron (um 650)

Andronymos (um 620)

Myron (um 605) Isodamos Kleisthenes (um 600-570). Der Stifter der Dynastie, aus der nicht dorischen Phyle der Ägialeer und seines Standes angeblich ein Koch (Diodor Exc. Vat. p. 11), veränderte wahrscheinlich seinen Namen ἀνδρέας in den bedeutsameren 'Ορθαγόρας, wie ihn andere nennen (Aristot. Pol. V 12. Plut. Mor. 553 b), èben wie später Kleisthenes seine Phyle in 'Αρχέλαοι umnannte (V68). Sein Sohn Myron siegte im Wagenrennen Ol. 33 (648 v. Chr., Paus. VI 19 2). Dessen gleichnamiger

Enkel machte sich durch Härte und Unbill verhafst; nach siebenjähriger Regierung stürzten und töteten ihn die eigenen Brüder, von denen der jüngere Kleisthenes nach Vertreibung des Isodamos die Herrschaft 31 J. lang mit Kraft und Glück bis zu seinem Tode behauptete (Nikol. Damask. Fr. 61). Die Dauer der Dynastie der Orthagoriden geben Aristoteles und Diodor a. O. auf 100 J. an.

5. 'Ανδρέα, dor. Form (s. Dial. 6).

Statted In (SIOO) (F

ρίστη. ταύτην ήθέλησε, Έλλήνων άπάντων έξευρών τον άριστον, τούτω γυναϊκα προσθείναι. Όλυμπίων ών εόντων καὶ νικών εν αθτοίσι τεθρίππι ὁ Κλεισθένης κήουγμα έποιήσατο, όστις Ελλήνων έωυτον άξιοι Κλεισθένεος γαμβρον γενέσθαι, ήμειν ες έξημοστην ήμερην 10 η και πρότερον ες Σικυώνα ώς κυρώσοντος Κλεισθένεος τον γάμον εν ενιαυτῷ ἀπὸ τῆς εξηχοστῆς ἀρξαμενου ήμέρης. ενθαυτα Ελλήνων δσοι σφίσι τε αὐτοῖσι ἦσαν καὶ πάτρη έξωγκωμένοι, έφοίτεον μνηστήρες τοίσι Κλεισθένης και δρόμον και παλαίστρην ποιησάμενος επ' αὐ- 15 τῷ τούτῳ είχε. ἀπὸ μέν δη Ἰταλίης ήλθε Σμινδυρίδης 127 ό Ίππουρώτεος Συβαρίτης, δς επὶ πλείστον δὴ χλιδῆς είς ανήρ απίκετο (ή δε Σύβαρις ήκμαζε τούτον τον χρόνον μάλιστα), καὶ Σιρίτης Δάμασος 'Αμύριος τοῦ σοφοῦ λεγομένου παίς. οδτοι μέν ἀπὸ Ἰταλίης ήλθον, ἐκ 5 δε τοῦ χόλπου τοῦ Ιονίου Αμφίμνηστος Επιστρόφου 'Επιδάμνιος οδτος δε εκ τοῦ Ιονίου κόλπου. Αλτωλός δὲ ήλθε Τιτόρμου τοῦ ὑπερφύντος τε Ελληνας Ισχύι

6 ff. 'Es scheint dies eine nach dem Muster verschiedener Ereignisse im alten Epos, besonders nach den Freiern der Helena, womit sie Dio Chrys. p. 163 M. vergleicht, gemachte Geschichte zu sein.' Grote Gesch. Griech. II 33 d. A. Vielleicht war auch diese in einem Pindarischen Gedichte zu Ehren des Hauses behandelt. Von ihren chrono-logischen und sonstigen Widersprüchen zu c. 127 8 und 11.

7. προςθείναι 'zuerteilen'. Vgl.

1 196 21.

10. ηκειν 'solle kommen'.

12. αρξαμένου, näml. Κλεισθένεος, sollte eigentlich zu ένεαυτῷ konstruiert sein, 'innerhalb eines von jenem 60. Tage an beginnenden, gerechneten Jahres.' Vgl. zu V 49 20.

14 ff. έξωγχωμένοι 'aufgeblasen, stolz auf sich selbst und auf ihr Vaterland'. — Verb. ποιησάμενος είχε. - έπ' αὐτῷ τούτω, für die

Unterhaltung und Beschäftigung der Gäste.

127. Vgl. die Aufzählung der Helden, die sich zur Jagd des kalydonischen Ebers einfanden, bei Apollodor I 8 2. — Trading: zu

I 167 15.

3. els dvýp verstärkt den Superlativ, unus omnium luxuriosissimus. Gleiche Wirkung hat auch δή; s. zu III 138 12. — Athenãos p. 273 fügt aus anderen Autoren hinzu: ούχ έφη τὸν ήλιον έτῶν εἴχοσιν οὖτ' ἀνατέλλοντα οὔτε σύομενον εορακέναι, p. 541 εξποντο γουν αυτῷ (εἰς Σικυῶνα) χίλιοι μαγειροι χαὶ ὀρνιθευταί. Anderes bei Diodor Exc. p. 550.

4. Σιρίτης: s. zu VIII 62 7. σε vgl. zu V 44 14. Ebenso

8 f. Τίτορμος, angeblich ein Rinderhirt, Zeitgenosse und Besieger des berufenen Athleten Milon, der das bewundernde Wort über ihn

μαὶ φυγόντος ανθρώπους ές τας έσχατιας της Αιτωλί-10 δος χώρης, τούτου του Τιτόρμου αδελφεός Μάλης. από δὲ Πελοποννήσου Φείδωνος τοῦ Αργείων τυράννου παζς Λεωμήδης, Φείδωνος δέ τοῦ τὰ μέτρα ποιήσαντος Πελοποννησίοισι καὶ ύβρίσαντος μέγιστα δη Έλληνων πάντων, δς έξαναστήσας τους 'Ηλείων άγωνοθέτας αὐτὸς 15 τὸν ἐν ᾿Ολυμπίη ἀγῶνα ἔθημε· τούτου τε δὴ παῖς καὶ 'Αμίαντος Αυχούργου 'Αρκάς ἐκ Τραπεζούντος, καὶ 'Αζήν έχ Παίου πόλιος Λαφάνης Ευφορίωνος τοῦ δεξαμένου τε, ώς λόγος εν 'Αρκαδίη λέγεται, τοὺς Διοσκούρους ολείοισι καὶ ἀπὸ τούτου ξεινοδοκέοντος πάντας ἀνθρώ-20 πους, καὶ Ηλείος 'Ονόμαστος 'Αγαίου. οδτοι μέν δή ἐξ αὐτῆς Πελοποννήσου ἦλθον, ἐκ δὲ 'Αθηνέων ἀπίποντο Μεγαπλέης τε ὁ Αλπμέωνος τούτου τοῦ παρά Κροίσον απικομένου, και άλλος Ίπποκλείδης Τεισάνδρου. πλούτω και είδει προφέρων 'Αθηναίων. από δε Έρε-25 τρίης ανθεύσης τουτον τον χρόνον Αυσανίης οδτος δέ

sprach: ἄλλος οὖτος Ἡρακλῆς. Milon lebte um 520 (vgl. III 137); Kleisthenes starb aber schon um 570. — φυγόντος: vgl. IV 174 8 πάντα ἄνθρωπον φεύγουσι καὶ παντὸς ὁμιλίην.

11 ff. Die beiden Angaben über Pheidon beziehen sich wahrscheinlich auf zwei verschiedene Personen, den verschollenen Urheber des alten und veralteten Mass- und Gewichtssystems (Φειδώνεια μέτρα) und den gegen Elis gewaltthätigen Fürsten von Argos. Spätere Darstellungen (Ephoros bei Strab. p. 358) beruhen auf willkürlichen Kombinationen. — Φείδωνος δέ, eius qui. S. zu I 64 10. — ὑβρίσαντος μέγιστα δή erhält in δς — έθηκε seine Ausführung und Begründung. Die Aufsicht und Anordnung der Olympien (αγωνοθεσία) hatte zwar ursprünglich den Pisaten als den Landesherren gehört, war aber in Besitz der unter Oxylos eingewanderten Eleier gekommen, die sich mit Hülfe Spartas nicht nur darin

behaupteten, sondern auch mit der Zeit zu so allgemeiner Geltung brachten (vgl. II 160), daß ihr Land für heilig und unverletzlich erklärt ward. Doch gelang es den Pisaten einigemal ihr altes Recht zu erneuern. So in der 8. Ol. angeblich mit Hülfe Pheidons, der als Nachkomme des Herakles, des mythischen Stifters der Feier, ein persönliches Schutzrecht geltend machte (Ephoros a. O. Paus. VI 22 2). Hiernach lebte er um 750, sein Sohn demnach mehr als 100 J. vor Kleisthenes! Seltsam ist es auch, daß der königliche Heraklide um die Tochter des sikyonischen Volksmannes, des offenen Feindes der Argeier (V 67), sich bewirbt.

16. Τραπεζοῦς, im südwestlichen Arkadien, am Fuße des Lykaongeb. — 'Αζήν, aus der Landschaft Azania im nordwestlichen Arkadien. Die Azanen bildeten einen vom übrigen Arkadien abgesonderten Kanton.

17. δεξάμενος, sc. hospitio (I 126 10).

seitera / Groot (C

απ' Ευβοίης μοῦνος. ἐκ δὲ Θεσσαλίης ἦλθε τῶν Σκοπαδέων Διακτορίδης Κραννώνιος, ἐκ δὲ Μολοσσῶν Ἄλκων.

Τοσούτοι μέν εγένοντο οἱ μνηστήρες. ἀπιχομένων δε 128 τούτων ές την προειρημένην ημέρην, ο Κλεισθένης πρώτα μέν τας πάτρας τε αὐτών ανεπύθετο και γένος εκώστου, μετά δὲ κατέχων ἐνιαυτὸν διεπειρᾶτο αὐτῶν τῆς τε ανδραγαθίης καὶ τῆς ὀργῆς καὶ παιδεύσιός τε καὶ 5 τρόπου, καὶ ένὶ έκάστφ Ιών ές συνουσίην καὶ συνάπασι, καὶ ἐς γυμνάσιά τε ἐξαγινέων ὅσοι ἦσαν αὐτῶν νεώτεροι, και τό γε μέγιστον, εν τη συνεστίη διεπειράτο σσον γαρ κατείχε χρόνον αὐτούς, τοῦτον πάντα ἐποίεε <ταῦτα> χαὶ ἄμα ἐξείνιζε μεγαλοπρεπέως. χαὶ δή χου μάλιστα ₁₀ και αμα εξεινιζε μεγακοιοχείους. των μνηστήρων ήρεσκοντο οι απ' Αθηνέων απιγμένοι, καὶ τούτων μαλλον Ἱπποκλείδης ὁ Τεισάνδρου καὶ κατ' ανδραγαθίην έκρίνετο καὶ δτι τὸ ανέκαθεν τοῖσι ἐν Κορίνθω Κυψελίδησι ήν προσήχων. ώς δε ή χυρίη εγέ- 129 νετο των ήμερέων τής τε πατακλίσιος του γάμου καὶ έχφάσιος αὐτοῦ Κλεισθένεος τὸν χρίνοι ἐχ πάντων, θύσας βούς έκατὸν ὁ Κλεισθένης εὐώχεε αὐτούς τε τοὺς μνηστήρας και Σικυωνίους πάντας. ώς δε από δείπνου 5

128. 5. ὀργή in der ursprünglichen Bedeutung natura, ingenium ist bei den Ionern und Dichtern häufig. Theognis 963 μή ποτ ἐπαινήσης πρίν ἀν εἰδῆς ἄνδρα σαφηνέως, Ὁ ρ γ ἡν καὶ ὀυθμόν καὶ τρόπον ὅστις ἀν ἤ.

8. συνεστίη, auffälliges Wort, auch dialektisch (ion. ἰστίη, nicht ἐστίη), dem Sinne nach = σύνθει-πνον, concenatio. Hierauf bezieht sich nachher ἄμα ἐξείνζε.

11. Wegen des bei ἡρέσκοντο mangelnden Pronomens of s. zu I 27 1.

13 f. *expirero*: zu V 5 6. Aus der vom Logographen Pherekydes aufgestellten, bei Markellin. vit. Thuc. 3 nicht unversehrt erhaltenen Genealogie läfst sich soviel mit Sicherheit erkennen, daß Hippokleides vom Äantiden Philäos abstammte, dessen Mutter Lysidike

als Enkelin des Lapithen Käneus galt (Steph. Byz. v. Φιλατθαι), auf welchen anderseits auch die Kypseliden ihre Abkunft zurückführten (V 92 β). Auch ist wahrscheinlich Hippokleides ein Bruder des c. 34 5 erwähnten Kypselos, in dessen Namen die Familie ihre alte Beziehung zu dem gerade damals noch mächtigen Hause der Kypseliden auffrischen mochte, und Oheim des älteren Miltiades. — τὸ ἀνέκαθεν: zu V 55 6.

129. 2. τῆς κατακλίσιος τοῦ γάμου 'des hochzeitlichen Gelages, der Hochzeitsfeier'. Vgl. Od. ở 4 τὸν ở εἔφον δαινύντα γάμον πολλοῖσιν ἔτησιν Υίξος ἡδὲ θυγατρός,

3. τόν, statt τίνα oder ὅντινα; s. zu I 56 5.

5. ἀπὸ δείπνου ἐγίνοντο, wie I 126 13.

Stellbed in Edition (1)

έγίνοντο, οἱ μνηστῆρες ἔριν είγον ἀμφί τε μουσική καὶ τῷ λεγομένω ἐς τὸ μέσον. προϊούσης δὲ τῆς πόσιος κατέγων πολλόν τοὺς ἄλλους ὁ Ίπποκλείδης ἐκέλευσέ οἱ τὸν αθλητήν αθλήσαι εμμελείην, πειθομένου δε του αθλητέω 10 δρχήσατο. καί κως έωυτῷ μέν ἀρεστῶς δρχέετο, ὁ Κλεισθένης δε δρέων δλον το πρηγμα ύπώπτευε. μετά δε έπισχών ό Ίπποκλείδης χρόνον εκέλευσε τινά τράπεζαν έσενετιαι, έσελθούσης δέ της τραπέζης πρώτα μέν έπ' αὐτῆς δρχήσατο Λακωνικά σχημάτια, μετὰ δὲ ἄλλα 'Αττικά, 15 το τρίτον δε την κεφαλην ερείσας επί την τράπεζαν το σι σπέλεσι έχειρονόμησε. Κλεισθένης δε τα μεν πρώτα και τα δεύτερα δοχεομένου, αποστυγέων γαμβρον αν οί έτι γενέσθαι 'Ιππουλείδεα διά τήν τε δρχησιν καὶ τὴν άναιδείην, κατείχε έωυτόν, οὐ βουλόμενος εκραγηναι ες αὖ-20 τόν : ώς δε είδε τοίσι σπέλεσι χειρονομήσαντα, οὐπέτι κατέχειν δυνάμενος είπε ,,ώ παι Τεισάνδρου, απορχήσαό γε μεν τον γάμον. ό δε Ιπποκλείδης υπολαβών είπε 130 ,,ού φροντίς Ίπποκλείδη. άπὸ τούτου μέν τοῦτο όνομάζεται, Κλεισθένης δε σιγήν ποιησάμενος έλεξε ες

 τῷ — μέσον 'mit geselligen Vorträgen', heiteren und neckischen Inhaltes. Theognis 493 υμεῖς σ εὖ μυθεῖσθε παρά χρητῆρι μένοντες - ές τὸ μέσον σωνεθντες. Ζυ ές μέσον vgl. c. 130 έλεξε ές μέσον, IV 97 γνώμην — ές μέσον φέρω, VII 8 δ τίθημι τὸ πρῆγμα ές μέσον, und zu III 80 5. VI 69 3.

8. zatéxwv, detinens, 'fesselnd', durch die Fülle und den Witz seiner Einfälle.

9. Aristoxenos in Bekkers Anecd. p. 101 ην δε το μεν είδος της τραγικής δρχήσεως ή καλουμένη έμμέλεια, καθάπες της σατυρικής ή χαλουμένη σίχιννις, της δέ χωμιχῆς δ χαλούμενος χόρδαξ. Hier wohl noch in weniger bestimmtem

Sinne 'Tanzweise'.
11. ὑπώπτευε, fand den ganzen Vorgang bedenklich.

14. σχημάτια, natürlich possen-

hafte. Es waren wohl mimische

Darstellungen von derbkomischen Typen des lakonischen und atti-schen Volkslebens. ἄλλα Ἀττικά 'andere und zwar attische'; vgl. zu I 193 15.

17. ἀποστυγέων, 'obgleich mit Abscheu den Gedanken von sich weisend', dass H. noch sein Eidam werden könnte.

20. κατέχειν: zu V 19 4.

21. 'Die Heirat hast du jedoch vertanzt'. Die Adversativpartikel lässt die im Zorn nicht zu Worte gelangte Anerkennung voraussetzen: 'du bist freilich ein trefflicher Tänzer', aber dein Tanz hat dich um meine Tochter gebracht. 22. 'Einen Mann wie Hipp. küm-

mert das nicht'. So sagt der eitle Euthyphron bei Plat. Euth. 5a von sich οὐθέ τω ἂν θιαφέροι Εύθύφρων των πολλών ανθρώπων, εί

μή χτλ.

130. ονομάζεται, als Sprichwort.

μέσον τάδε. ,, ἄνδρες παιδὸς τῆς ἐμῆς μνηστῆρες, ἐγὼ καὶ πάντας ὑμέας ἐπαινέω καὶ πᾶσι ὑμῖν, εἰ οἶόν τε εἴη, χαριζοίμην ἄν, μήτ' ἔνα ὑμέων ἐξαίρετον ἀποκρίνων 5 μήτε τοὺς λοιποὺς ἀποδοκιμάζων. ἀλλ' οὐ γὰρ οἶά τε ἐστὶ μιῆς πέρι παρθένου βουλεύοντα πᾶσι κατὰ νόον ποιέειν, τοῖσι μὲν ὑμέων ἀπελαυνομένοισι τοῦδε τοῦ γάμου τάλαντον ἀργυρίου ἐκάστω δωρεὴν δίδωμι τῆς ἀξιώσος εἴνεκα τῆς ἐξ ἐμεῦ γῆμαι καὶ τῆς ἐξ οἴκου ἀποδη- 10 μίης, τῷ δὲ ᾿Αλκμέωνος Μεγακλέϊ ἐγγυῶ παῖδα τὴν ἐμὴν ᾿Αγαρίστην νόμοισι τοῖσι ᾿Αθηναίων. ' φαμένου δὲ ἐγγυᾶσθαι Μεγακλέος ἐκεκύρωτο ὁ γάμος Κλεισθένεϊ.

'Αμφὶ μὲν χρίσιος τῶν μνηστήρων τοσαῦτα ἐγένετο, 131 καὶ οῦτω 'Αλχμεωνίδαι ἐβώσθησαν ἀνὰ τὴν 'Ελλάδα. τούτων δὲ συνοικησάντων γίνεται Κλεισθένης τε ὁ τὰς φυλὰς καὶ τὴν δημοκρατίην 'Αθηναίοισι καταστήσας, ἔχων τὸ οῦνομα ἀπὸ τοῦ μητροπάτορος τοῦ Σικυωνίου· 5 οὖτός τε δὴ γίνεται Μεγακλέϊ καὶ 'Ιπποκράτης, ἐκ δὲ 'Ιπποκράτεος Μεγακλέης τε ἄλλος καὶ 'Αγαρίστη ἄλλη ἀπὸ τῆς Κλεισθένεος 'Αγαρίστης ἔχουσα τὸ οὔνομα ἢ συνοικήσασό τε Ξανθίππω τῷ 'Αρίφρονος καὶ ἔγκυος ἐοῦσα εἰδε ὄψιν ἐν τῷ ὅπνω, ἐδόκεε δὲ λέοντα τεκεῖν, 10 καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τίκτει Περικλέα Ξανθίππω.

Μετὰ δὲ τὸ ἐν Μαραθῶνι τρῶμα γενόμενον Μιλ- 132 τιάδης, καὶ πρότερον εὐδοκιμέων παρὰ ᾿Αθηναίοισι, τότε μᾶλλον αὔξετο. αἰτήσας δὲ νέας ἐβδομήκοντα καὶ στρα-τιήν τε καὶ χρήματα ᾿Αθηναίους, οὐ φράσας σφι ἐπ΄

10. έξ έμεῦ: vgl. zu V 92 β 3. Theognis 189 έκ κακοῦ ἐσθλὸς ἔγημεν Καὶ κακὸς έξ ἀγαθοῦ.

12. νόμοισι, nach dem in Attika geltenden Eherecht. Dabei ist vorausgesetzt, daß die Ehe in Athen als legitim gelten werde, als Folge einer zwischen den beiden Staatsgemeinden damals bestehenden envauia (conubium).

131. 10. λέοντα: zu V 92 β 19.

— S. Einl. S. XXIV. Hierauf bezieht sich vielleicht das parodische Orakel bei Aristoph. Ritt. 1037 ἔστι

γυνή, τέξει τε λέονθ' ἱεραῖς ἐν 'Αθήναις, "Ος περὶ τοῦ ὐήμου πολλοῖς χώνωψι μαχεῖται "Ωστε περὶ σχύμνοισι βεβηχώς.

Miltiades' Fehlschlag auf Paros; seine Verurteilung und sein Tod (c. 132-136).

132. τρῶμα: man vermist Περσέων oder erwartet νίκην. Vgl. IX

3. μαλλον: zu V 66 2. — αξξετο, augebatur, stieg an Ansehen und Einflus. Vgl. zu III 80 31. — ξβ-δομήχοντα: zu c. 89 11.

5 ην επιστρατεύσεται χώρην, αλλά φάς αὐτοὺς καταπλουτιείν ήν οἱ ἔπωνται· ἐπὶ γὰρ χώρην τοιαύτην δή τινα άξειν όθεν χουσύν εὐπετέως άφθονον οἴσονται· λέγων τοιαύτα αίτεε τας νέας. 'Αθηναίοι δε τούτοισι επαερθέν-133 τες παρέδοσαν. παραλαβών δὲ ὁ Μιλτιάδης τὴν στρατιην έπλεε έπὶ Πάρον, πρόφασιν έχων ώς οἱ Πάριοι ύπηρξαν πρότεροι ζάδικίης) στρατευόμενοι τριήρεσι ές Μαραθώνα άμα τῷ Πέρση. τοῦτο μέν δὴ πρόσχημα 5 λόγων ήν, ατάρ τινα καὶ έγκοτον είχε τοίσι Παρίοισι διά Αυσαγόρεα τὸν Τεισίεω, ἐόντα γένος Πάριον, διαβαλόντα μιν πρός Υδάρνεα τὸν Πέρσην. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν έπλεε δ Μιλτιάδης τη στρατιή επολιόρκεε Παρίους κατειλημένους έντὸς τείχεος, και έσπεμπων κήρυκα αϊτεε 10 έκατον τάλαντα, φάς, ήν μέν οὐ δώσε, οὐκ ἀπαναστήσειν την στρατιήν πρίν η έξέλη σφέας. οί δε Πάριοι όπως μέν τι δώσουσι Μιλτιάδη άργυρίου οὐδὲ διενοεθντο, οι δε όπως διαφυλάξουσι την πόλιν τοῦτο εμηχανώντο, άλλα τε επιφραζόμενοι καὶ τή μάλιστα έσκε 15 έκάστοτε ἐπίμαχον τοῦ τείχεος, τοῦτο ἄμα νυκτὶ ἐξη-184 είρε το διπλήσιον τοῦ ἀρχαίου. ἐς μέν δὴ τοσοῦτο τοῦ λόγου οἱ πάντες Ελληνες λέγουσι, τὸ ἐνθεῦτεν δὲ αὖ-

7. χουσόν: Parier hatten das goldreiche Thasos besiedelt. In späterer Zeit zeugt für ihren Wohlstand daß sie 16 Talente jährlichen Tributes an Athen zahlten, mehr denn doppelt soviel als das weit größere Naxos.

8. αίτεε: nach αίτήσας (3) sollte hier schon παρέλαβε folgen.

133. 4. πρόσχημα λόγων 'Redevorwand': vgl. IV 167 12.

7. 'Υδάρνεα, der VII 135 als στρατηγός τῶν παραθαλασσίων, und wahrscheinlich derselbe, der VII 83. 211 u. s. als Führer der dθάνατοι im Heere des Xerxes erwähnt wird, Sohn jenes Hydarnes, der zu den 'Sieben' gehörte (III 70). Er kann erst in den letzten Jahren des ionischen Krieges in jenes Amt gekommen sein (vgl. V 25 4), in

dem er die Vertreibung des ihm verdächtigen Miltiades vom Chersones veranlasste (c. 83 41).

10. μέν: der gedachte Gegensatz ἡν δὲ δῶσι.. ist verschwiegen und ergab sich von selbst. — οὐ: zu c. 9 20.

14 f. Verb. τη τοῦ τείχεος. — εκάστοτε, bei den verschiedenen Arbeiten und Angriffen der Belagerer, welche, wie der Ausdruck zeigt, es nacheinander an verschiedenen Stellen versuchten. — ἐπίμαχον 'eine angreifbare Stelle' (IV 62 7).

134. 2. Ephoros Fr. 107 δ δε Μιλτιάδης τῶν μέν ἄλλων νήσων τινὰς ἀποβάσεις ποιησάμενος ἐπός- ησε· Πάρον δὲ εδδαιμονεστάτην καὶ μεγίστην οὐσαν τῶν Κυχλάδων καθεζόμενος ἐπολιόρχει πολὸν χρό-

τοὶ Πάριοι γενέσθαι ωδε λέγουσι. Μιλτιάδη ἀπορέοντι έλθεϊν ές λόγους αλχμάλωτον γυναϊκα, έουσαν μέν Παρίην γένος, οὔνομα δέ οἱ εἶναι Τιμοῦν, εἶναι δὲ ὑπο+ 5 ζάχορον των χθονίων θεών ταύτην έλθουσαν ές δψυν Μιλτιάδεω συμβουλεύσαι, εί περί πολλού ποιέεται Πάρον έλειν, τὰ ἄν αὐτὴ ὑποθῆται, ταῦτα ποιέειν. μετά δε την μεν υποθεσθαι, τον δε διερχόμενον επί τον χολωνον τον προ της πόλιος έσντα έρχος θεσμο- 10 φόρου Δήμητρος ύπερθορείν, ού δυνάμενον τὰς θύρας ανοίξαι, δπερθορόντα δε λέναι επί το μέγαρον 6 τι δή ποιήσοντα έντός, είτε χινήσοντά τι των αχινήτων είτε ο τι δή κοτε πρήξοντα πρός τησι θύρησι τε γενέσθαι και πρόκατε φρίκης αὐτὸν ὑπελθούσης ὀπίσω τὴν 15 αθτήν όδον ζεσθαι, καταθρώσκοντα δε τήν αίμασιήν τὸν μηρὸν σπασθήναι οι δε αὐτὸν τὸ γόνυ προσπταϊσαι λέγουσι. Μιλτιάδης μέν νυν φλαύρως έχων απέ- 135 πλεε οπίσω, ούτε χρήματα Αθηναίοισι άγων ούτε Πάρον προσχτησάμενος, αλλά πολιορχήσας τε είχοσι ήμέρας καὶ δηιώσας την νησον. Πάριοι δὲ πυθόμενοι ώς ή υποζάκορος των θεών Τιμώ Μιλτιάδη 5 κατηγήσατο, βουλόμενοί μιν άντὶ τούτων τιμωρήσασθαι, θεοπρόπους πέμπουσι ες Δελφούς, ως σφεας ήσυχίη της πολιορχίης έσχε· έπεμπον δε επειρησομένους εί

νον, της θαλάττης είργων και κατά γην μηχανήματα άγων. ήδη δέ τών τειχών πιπτόντων, και έπι τὸ παρασισόναι την πόλιν σιωμολογημένων, ύλης τινός έξ αὐτομάτου περί την Μύχονον έξαφθείσης, οί μέν Πάριοι τὸν Δᾶτιν αὐτοῖς πυρσεύειν υπολαβόντες έψεύσαντο τὰς δμολογίας και την πόλιν οὐκέτι τῷ Μιλτιάδη παρέθοσαν.

4 f. ἐοῦσαν — είναι: vgl. III 41 (σφοηγίς) σμαράγδου μέν λίθου ξουσα, ξργον δέ ήν Θεοδώρου.

6. τῶν χθονίων θεῶν, der Demeter und Persephone (VII 153 8). 9. διερχόμενον ist verderbt. Auch vermist man vuxti.

Herodot III. 5. Aufl.

10. τόν, wie II 8 10, IX 120 19.

ἔρχος, erg. ἰροῦ, die αἰμασιή (16). Ähnlich c. 91 9. — Θεσμοφόρου: zu II 171 6.

12 f. μέγαρον: zu I 47 10. — ὅ τι δή, nescio quid (I 157 5). — χινήσοντα: zu I 183 18. Es war wohl auf ein Kultusbild abgesehen, an dessen Besitz die Erhaltung der Stadt geknüpft war. Vgl. die Palladion-sagen.

14 f. τε — καί: zu c. 41 5. καὶ πρόκατε: zu I 111 26.

16. καταθοφσκοντα την αίμ.: vgl. zu V 103 9. Über αίμασιή ('Feldmauer') I 180 8.

135. 7 f. ήσυχίη - ἔσχε, otium ab obsidione cepit.

Statistically 2000 (C

καταχρήσωνται την ύποζάκορον των θεών την έξηγησα-10 μένην τοίσι έχθροίσι τής πατρίδος άλωσιν καὶ τὰ ές ξρσενα γόνον ἄρρητα ίρὰ ἐκφήνασαν Μιλτιάδη. ἡ δὲ Πυθίη οθα ξα, φασα οθ Τιμούν είναι την αλτίην τούτων, άλλα δείν γαρ Μιλτιάδεα τελευταν μη εδ, φανηναί 136 οἱ τῶν κακῶν κατηγεμόνα. Παρίοισι μέν δὴ ταῦτα ἡ Πυθίη έχρησε 'Αθηναίοι δέ έκ Πάρου Μιλτιάδεα άπονοστήσαντα έσχον εν στόμασι οι τε άλλοι και μάλιστα Ξόι θιππος δ Αρίφρονος, δς θανάτου υπαγαγών υπο 5 τον δημον Μιλτιάδεα εδίωπε της Αθηναίων απάτης είνεχεν. Μιλτιάδης δε αὐτὸς μέν παρεών οὐκ ἀπελογέετο. ην γαρ αδύνατος ώστε σηπομένου του μηρού προκειμένου δε αθτού εν κλίνη υπεραπελογέοντο οι φίλοι, της μάχης τε της έν Μαραθώνι γενομένης πολλά έπιμεμνημένοι 10 καὶ τὴν Λήμνου αἰρεσιν, ὡς ἑλών [Λημνον] τε καὶ τεισάμενος τούς Πελασγούς παρέδωκε Άθηναίοισι. προσγενο-

10. is: vgl. c. 69 3.

12. τούτων, des Vorgefallenen.

13. φανηναι, nicht in Wirklichkeit, sondern als φάσμα 'Scheinbild' in der Gestalt der Tempel-dienerin (vgl. IV 15 14. VI 69 5. 117 12). φαίνεσθαι ist der übliche Ausdruck von derartigen Erscheinungen (IV 15 6. VII 16 γ 3 f. u. 18. VIII 37 11. IX 100 3).

136. 3. ἔσχον ἐν στόμασι: vgl. III 157 17. Il. β 250 Odysseus zu Thersites τῷ οὐχ ἂν βασιλῆας ἀνὰ στόμ' έγων άγορεύοις Καί σφιν όνείδεα προφέροις. Der Aorist wie 1 71 1.

4. Ξάνθιππος, Perikles' Vater (c. 131 9). Die Feindschaft setzte sich in den Söhnen fort.

7. προχειμένου, in publico propositi, nämlich in der Volksver-

9 f. πολλά — αίρεσω: die Akkusative wie I 15 29. II 3 10. VII 18 10 f. VIII 66 16. Dass die Verteidiger die Besitznahme von Lemnos und die Rache an den Pelasgern erwähnen, giebt Anlass zu einem Exkurse in den folgenden

Kapiteln.

11 f. προσγενομένου, bei der Abstimmung. Die Anklageformel nämlich enthielt zwei Punkte, die Beschuldigung des Betruges und den Antrag auf Todesstrafe (4 f.). Über beide ward besonders gestritten und abgestimmt, und nachdem jene als begründet erfunden war, stellte der Verteidiger, nach attischem Rechtsgange, dem Strafmaß des Gegners ein geringeres entgegen, und das richtende Volk hatte zwischen beiden zu entscheiden. Bei der ersten Abstimmung über die Schuld entschied es sich gegen den Angeklagten, bei der zweiten über das Strafmass zu seinen gunsten. Der Autor berührt nur die zweite, erregt aber durch seine Darstellung den Schein, als ob dabei zweimal abgestimmt worden sei, einmal über die Todesstrafe und dann über die Geldbulse. — κατά την αδικίην 'auf Grund seiner (bereits bejahten) Schuld', aber κατό την ἀπό-λυσιν 'betreffs der Lossprechung'.

Stattaco Im Carlo O O D Ve

μένου δε τοῦ δήμου αὐτῷ κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ θανάτου, ζημιώσαντος δε κατά την αδικίην πεντήκοντα ταλάντοισι, Μιλτιάδης μέν μετά ταθτα σφακελίσαντός τε τοθ μηρού καὶ σαπέντος τελευτά, τὰ δὲ πεντήκοντα τάλαντα 15 έξέτεισε ὁ παῖς αὐτοῦ Κίμων.

Αημνον δε Μιλτιάδης ο Κίμωνος ώδε έσχε. Πελα- 137 σγοί έπείτε έκ της 'Αττικής ύπὸ 'Αθηναίων έξεβλήθησαν, είτε ών δή δικαίως είτε αδίκως τοῦτο γαρ οθκ έχω φράσαι, πλην τὰ λεγόμενα, ὅτι Ἑκαταῖος μέν ὁ Ἡγησάνδρου έφησε εν τοίσι λόγοισι λέγων αδίχως επείτε γάρ 5 ίδετν τούς 'Αθηναίους τήν χώρην, την σφίσι αὐτοτσι ύπὸ τὸν Ύμησσὸν ἐοῦσαν ἔδοσαν (Πελασγοίσι) οἰκῆσαι μισθὸν

- πεντήχοντα τάλαντα: eine erkleckliche Summe musten Freunde schon vorschlagen, wollten sie die Todesstrafe erfolgreich bekämpfen. Vgl. den umgekehrten Fall des Sokrates. Cornel. Nep. Milt. 7, der nach anderen Quellen (Ephoros) erzählt, fügt hinzu: ea lis quinquaginta talentis aestimata est, quantus in classem sumptus factus erat.

Von den Pelasgern in Attika und Lemnos, und ihrer Unterwerfung durch Miltia-

des (c. 137—140). 137. E. Meyer Forsch. I 13 ff. erinnert dass bereits nach dem Skythenzuge Lemnos und Imbros unter persische Herrschaft kamen (V 26 f.), und dass von dieser Zeit bis zu seiner Flucht Miltiades nicht in der Lage war die Inseln dem persischen Besitz zu entreißen. Er schliesst mit Recht dass die ganze Erzählung sich vielmehr auf den älteren Miltiades, ebenfalls Kimons Sohn, den Ökisten des Chersones (c. 34 ff.) beziehe, der, in Einverständnis mit Peisistratos, die Er-oberung machte (vgl. zu VI 373) und die Pelasger vertrieb. Auch die Erfüllung des Versprechens (c. 140 2 f.) knüpft sich richtiger gleich an die erste Besetzung des Chersones. Die Worte V 26 duφοτέρας έτι τότε ὑπὸ Πελασγῶν οἰκεομένας wiederholen also nur den Irrtum Herodots.

3. τοῦτο γάρ — λέγουσι (c. 138 1), parenthetische Erläuterung, um derentwillen die angehobene Satzfügung vorläufig ohne Abschluß bleibt.

4. πλήν τα λεγόμενα, sc. έχω φράσαι; vgl. II 130 11. — ὅτι dals nämlich'. — Εκαταίος μέν, Gegensatz 12 ώς δε αὐτοί Άθηναΐοι λέγουσι.

5. ἔφησε — λέγων ἀδίχως 'den Ausdruck ungerecht dabei gebraucht hat', vgl. c. 53 7 u. 10. --

λόγοισι: s. Éinľ. XLVI. 3.

7 f. δπὸ τόν: zu V 10 6. Unten 14 ὑπὸ τῷ. Vgl. V 12 11. — Ύμησσόν, an der Nordwestseite, wie aus 15 ff. hervorgeht. — Helasyoisi fehlt in den Hss. Zur Unterscheidung von denjenigen älteren Pelasgern, die einst, nach einer auch von H. geteilten Hypothese, über ganz Hellas verbreitet waren und denen auch die Attiker angehört hatten, sind diese als die jüngeren und gewissermaßen historischen zu bezeichnen (s. zu II 51 7); andere Autoren nennen sie die tyrrhenischen Pelasger (s. zu I 57 3). Auch die weiteren Nachrichten, das sie aus Böotien, vertrieben von den einwandernden Böotern,

Statistically 15/0/0/0/0/0/

καταγρήσωνται την ύποζάκορον 10 μένην τοίσι έχθροίσι ξρσενα γόνον ἄρρητι Πυθίη οθα έα, φί τους 'Αθηναίους. ώς Tow, alla deir y ημαίως έξελάσαι, κατοικημέ-

136 οἱ τῶν κακῶν Hvyin Exongs. νοστήσαντα έ οικέτας. όχως λέ το ουδέ και την Έννεά-Ξάνθιππος Αςυνυν σφίσι κω οδόδ και οίκετας· δκως δε έλθοιεν αδται, μα υβριός τε και λλ.....΄

5 τον δημο υπως σε ελθοιεν αδται,

μα τροιός τε και δλιγωρίης βιάσθαι

μέντοι σηι οθκ άπονοδο — ΄ vexev. ny rac de a

Es

και όλιγωρίης βιάσθαι σου άποχράν ποιέειν, άλλα επιχείρησιν σανώνου. επραυλεύοντας επιχείρησιν φανήναι επ' αὐτοπ.-- είνου φανήναι επ' αὐτομετούς δε γενέαθαι τοσούτω εκείνων ἄνδρας άμείσου παιρεύν έωυτοίσι ἀποκτείναι τοὺς Πελασγούς, καβον ἐπιβουλεύοντας επιβουλεύοντας, ούπ ἐθελῆσαι, ἀλλά πρωτιτίν έχ της γης έξιεναι. τοὺς δὲ οδτω δη έχ-

gach Artika gekommen selen (Strab. 101) and dass Agrolas und Hyperhies die Burgmauer gebaut hätten (Fausall, 1 28 3), fanden sich wohl (Paus hei Hekatilos. - Die Worte: sone chalautrov denten auf einen nur noch in der Erinnerung haftenden Manerban, auf den in historischer Zeit einzelne alte Baureste bezogen werden mochten. pasein einer 'pelasgischen' Ringmauer der Burg zu H.'s Zeit ist aus dieser Stelle nicht zu folgern. Die Vermengung mit dem Helagjuzor relyog (V 64) hat fruh begonnen und kommt hier auf Rechnung des Hekatãos.

10. sirae: vom Infinitiv im Nobensatze s. zu I 24 30. — 100 µqd'ενός: zu [32 4.

12. robs Adquators, zum drittenmal wiederholtes Subjekt.

13. Vom Infinitiv έξελάσαι s. zu 1 65 20.

16. Έννεά χρουνος, an der Süd-

'Neun-brunnen' hiefs die Quelle, seit die Peisistratiden sie hatten einbauen und leiten lassen; ihr eigentlicher Name war, von ihrem reich und klar sprudelnden Wasser, Καλλιρρόη (noch jetzt Kallirrhói). In der Nähe der ältesten und bedeutendsten Heiligtümer quellend, ward ihr Wasser seit alters zu vielen heiligen Handlungen benutzt (Thuk. II 15). zoovos hiefs die Mündung oder der Ausfluß einer Wasserleitung (ὀχετός, Pollux X 31).

μλαμένου, ταύ-

ω εδ, την πρότε-

ζην, λαβείν φθόνον

καίαύνειν αὐτοὺς οὐδε-

η τῷ 'Υμησσῷ, ἐνθεῦτεν ὁρ-

σοιτάν γὰρ αλεί τὰς σφετέρας

απόας] επ' ύδως επὶ τὴν Έννεά-

17. Für eine über die troische hinaus liegende Epoche mochte die Erinnerung gültig sein. Eine solche meint auch der Komiker Pherekrates bei Athen. p. 263 οὐ γὰς ἦν τότ' ούτε Μάνης ούτε σηχίς ουθενί Δούλος, άλλ' αὐτὰς ἔδει μοχθεῖν ἄπαντ' ἐν οἰχία.

21. επιχείρησιν, wie III 119 έπιβουλεύειν ξπανάστασιν. — φανήναι — φανερούς γενέσθαι, άλῶναι (c. **72** 6).

Statilled , Color Old Ve

χωρήσαντας άλλα τε σχείν χωρία καὶ δη καὶ Αημνον. 'κείνα μέν δή Έκαταίος έλεξε, ταθτα δέ 'Αθηναίοι λέγουσι. οἱ δὲ Πελασγοὶ οδτοι Αημνον τότε νεμόμενοι καὶ 138 βουλόμενοι τους 'Αθηναίους τιμωρήσασθαι, εξ τε έξεπιστάμενοι τὰς 'Αθηναίων ὁρτάς, πεντημοντέρους μτησάμενοι ελόχησαν Αρτέμιδι εν Βραυρώνι άγούσας δρτήν τας των 'Αθηναίων γυναίκας, ενθεύτεν δε άρπασαντες 5 τουτέων πολλάς οίχοντο ἀποπλέοντες, καί σφεας ές Αημνον αγαγόντες παλλακάς είχον. ώς δε τέκνων αδται αί γυναϊκες υπεπλήσθησαν, γλώσσαν τε την Αττικην καὶ τρόπους τοὺς Αθηναίων εδίδασκον τοὺς παϊδας. οξ δε ούτε συμμίσγεσθαι τοΐσι εκ των Πελασγίδων γυναι- 10 χων παισί ήθελον, εί τε τύπτοιτό τις αθτών ὑπ' έχείνων τινός, εβοήθεόν τε πάντες καὶ ετιμώρεον άλλήλοισι· και δή και άρχειν τε των παίδων οι παίδες έδικαίευν και πολλώ έπεκράτεον. μαθόντες δε ταυτα οί Πελασγοί έωντοισι λόγους εδίδοσαν καί σφι βουλευομέ- 15 νοισι δεινόν τι έσέδυνε, εί δή διαγινώσποιεν σφίσι τε βοηθέειν οι παιδες πρός των κουριδιέων γυναικών τούς πατδας καὶ τούτων αὐτίκα ἄρχειν πειρώατο, τί δὴ άνδρωθέντες δήθεν ποιήσουσι. ενθαύτα έδοξέ σφι κτείνειν τούς παϊδας τούς έχ των Αττικέων γυναικών. ποι- 20 εῦσι δὴ ταῦτα, προσαπολλύουσι δὲ σφέων καὶ μητέρας. ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ προτέρου τούτων, τὸ ἐργάσαντο αἱ γυναϊκες τοὺς ἄμα Θόαντι ἄν-

26. ἄλλα — χωρία, Samothrake (II 51 11), Imbros (V 26 6), Skyros (Steph. Byz.), Plakia und Skylake an der Propontis (I 57 7) u. a. Nach IV 145 ward (von Hekatäos?) die Vertreibung bald nach der dorischen Wanderung angesetzt. Sie wären also etwa ein Menschenalter hindurch in Attika gewesen.

138. τότε, seit ihrer Vertreibung, s. c. 137 2. Vgl. zu c. 107 8. 8. ὑπεπλήσθησαν mehr und mehr

Kinder gebaren'. 14. Die Sage, deren Absicht es ist das alte Recht der Athener auf den Besitz der Insel zu erweisen, lässt darum schon die Knaben als die rechtmässigen Erben und Herren sich benehmen.

15 f. έωυτοισι λόγους εδίδοσαν 'berieten sich untereinander' (I 97 9). — δεινόν τι = δέος 'Besorg-nis'. S. zu I 61 10. — σφι: zum Dativ vgl. zu III 42 17. — διαγινώσχοιεν 'sich entschieden' (I 133 18).

18. αὐτίκα 'schon jetzt'.

19. dyser hier ohne ironische Färbung, 'wann sie näm lich Männer geworden sein würden'.

23. S. zu IV 145 4. τοὺς διμα Θόαντι: nach sonstiger Überliefe-

δρας σφετέρους αποκτείνασαι, νενόμισται ανά την Έλ-189 λάδα τὰ σχέτλια ἔργα πάντα Λήμνια μαλέεσθαι. ἀποκτείνασι δε τοίσι Πελασγοίσι τούς σφετέρους παιδάς τε καὶ γυναϊκας οὐτε γῆ καρπὸν ἔφερε οὔτε γυναϊκές τε καὶ ποτμναι όμοίως έτικτον καὶ πρὸ τοῦ. πιεζόμενοι 5 δε λιμος και απαιδίη ες Δελφούς επεμπον λύσιν τινά αλτησόμενοι τών παρεόντων κακών, ή δε Πυθίη σφέας εκέλευε 'Αθηναίοισι δίκας διδόναι ταύτας τας αν αυτοί 'Αθηναίοι δικαιώσωσι. ήλθόν τε δή ές τὰς 'Αθήνας οί Πελασγοί και δίκας ἐπαγγέλλοντο βουλόμενοι διδόναι 10 παντός τοῦ ἀδικήματος. 'Αθηναίοι δὲ ἐν τῷ πρυτανηίφ κλίνην στρώσαντες ώς είχον κάλλιστα καὶ τράπεζαν επιπλέην άγαθών πάντων παραθέντες, εχέλευον τούς Πελασγούς την χώρην σφίσι παραδιδόναι οδτω έχουσαν. οἱ δὲ Πελασγοὶ ὑπολαβόντες εἶπαν ,,ἐπεὰν 15 βορέη ανέμο αὐτημερον έξανύση νηῦς ἐκ τῆς ὑμετέρης ές την ημετέρην, τότε παραδώσομεν", έπιστάμενοι τοῦτο είναι αδύνατον γενέσθαι· ή γαρ Αττική πρός νότον 140 κέεται πολλον της Λήμνου. τότε μέν τοιαυτα έτεσι δὲ κάρτα πολλοίσι υστερον τούτων, ώς ή Χερσόνησος ή έπ³ Έλλησπόντω έγένετο ὑπὸ ᾿Αθηναίοισι, Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος, έτησιέων ανέμων κατεστηκότων νηὶ κατανύσας 5 έξ Ἐλαιούντος του εν Χερσονήσω ες Αημνον, προηγόρευε έξιέναι έχ της νήσου τοίσι Πελασγοίσι, αναμιμνήσκων σφέας τὸ χρηστήριον, τὸ οὐδαμά ήλπισαν σφίσι

rung ward König Thoas von seiner Tochter Hypsipyle gerettet. — ἄνδρας σφετέρους, appositiv, erg. ἐόντας. Vgl. V 97 14.

139. 3 f. S. zu III 65 36.

9. ἐπαγγέλλοντο βουλόμενοι 'erklärten sich bereit', wie VII 27 3. 11. ×λίνην στρωσαντες: zu c. 58

21.

15. ἐξανύση, erg. τὸν πλόον. Absolut auch VII 183 10, κατανύσας c. 140 5.

16. ἐπιστάμενοι 'überzeugt' (I 3 4). Der Zusatz wie III 88 18.

- 18. πολλόν 'weit', als stände απέχει für πρὸς νότον κέεται.
- 140. 2. κάρτα πολλοῖσι, ungefähr 500 J., nach der üblichen Zeitrechnung. Vgl. zu c. 137 26.
- 4. κατεστηκότων, als die Etesien anhaltend wehten. Vgl. zu II 20 5.
- 7. χρηστήριον, ungenau st. ἐπάγγελμα (c. 139 9).
- 8 f. Die Insel hatte nur zwei Städte, von dessen Hephästia auf der östlichen, Myrina auf der westlichen Hälfte lag.

οί Πελασγοὶ ἐπιτελέεσθαι. Ἡφαιστιέες μέν νυν ἐπείθοντο, Μυριναίοι δὲ οὖ συγγινωσκόμενοι είναι τὴν Χερσόνησον ᾿Αττικὴν ἐπολιορκέοντο, ἐς δ καὶ οὖτοι παρέ- 10 στησαν. οὖτω δὴ τὴν Αῆμνον ἔσχον ᾿Αθηναίοι τε καὶ Μιλτιάδης.

GEÄNDERTE LESARTEN.

(Vgl. des Herausgebers zweite Textausgabe, 1884.)

V. 26 5 Δαμπώνειον 33 12 διέλχοντας 38 4 White [καὶ τὸ δεύτερον ἐπελθοῦσα] Bötticher 49 30 (οίδε) 13 (Thu) 62 3 (δη) 63 8 ξείνους Aristot, resp. Ath. 19 64 11 Πελαργικώ τ 68 5 (zai γοίρου) Sauppe 76 10 έξελάσι 77 2 (μέν) 4 [τούς Βοιωτούς 82 12 [ŋ ἐν 'Αθήναις] Cobet 83 6 (TE) 86 15 (di) 88 12 (χαί) 99 4 (τε) 92 γ 24 έγγενομένου 92 η 23 (τὰ ξμά-94 6 των ξωυτού 14 συνεξεπρήξατο Krüger 103 3 (έτι) 105 4 [της συλλογης] 106 31 ἐκδύσεσθαι Naber Naber [άλλοι Περσέων στρατηγοί] van Herwerden 117 3 (µiar).

VI. 6 2 (τε) 7 7 δπολειπομένους R 9 23 (μεν) (τε) 22 [Ιππορχάτεα λαγγάνειν] 39 11 [άπὸ πασέων τῶν πολίων] 40 1 δη Krüger 4 έπεφεύγεε 42 13 τὰ καὶ die Hss. 46 3 (τε) 52 17 βουλευομένην 29 [καὶ θέλουσι έξευρεῖν] **56** 1 μὲν [τὰ εἰρηναία] van Herwerden 58 20 τούτου Reiske 63 8 συμβαλόμενος AB 69 28 έχτελέσαντα 74 10 δαινόμενον 79 6 [έχτίνειν] 86 α 7 [την] 11 λέγομεν, ἄνθρα 12 [βούλεσθαί οί] 89 5 ogs 95 13 "Ixagov 91 3 (ώς) 94 4 (τε) 11 (δέ) die Hss. Gebhardt 97 4 vysov ABC 99 6 stratevses as Dobree 107 18 παραστάντας Schweighäuer 20 σ έτι 109 15 σ έσε επται B². Reiske 112 13 [τοὺς ἄνδρας] 115 6 αλτίη R 119 11 (φύσιος) 16 [ês 128 9 (ταῦτα) άλλο] 124 5 γε τούτων ohne αν AB **133** 3 (adixins) 136 10 [Anuvov] 139 8 διχαιώσωσι.

Druck von G. Bernstein in Berlin.

